ELIZABETH GASKELL

NORD si Sud

Elizabeth Gaskell

NORD ȘI SUD

CAPITOLUL I

„DEGRABĂ LA NUNTĂ”

„Peţită şi nuntită cum se cuvine.”

— EDITH! ZISE MARGARET în şoaptă. Edith!

Dar, după cum bănuia Margaret, Edith adormise. Ghemuită pe canapeaua din salonul retras al casei din strada Harley, arăta foarte drăgălaşă în rochia de muselină albă cu panglicuţe albastre. Dacă Titania ar fi fost îmbrăcată în muselină albă. Cu panglicuţe albastre şi dacă ar fi adormit pe o canapea de damasc roşu într-un salonaş retras, fără îndoială că Edith ar fi putut fi confundată cu ea. Din nou, Margaret fu izbită de frumuseţea verişoarei ei. Crescuseră laolaltă încă din copilărie şi Edith stârnise mereu admiraţia tuturor prin drăgălăşenia ei – a tuturor în afară de Margaret; dar era ceva la care Margaret nici nu se gândise până acum câteva zile, când perspectiva de a o pierde în curând păru să accentueze toate însuşirile şi farmecul lui Edith.

Vorbiseră până acum despre rochiile de nuntă şi despre ceremoniile de la nuntă; despre căpitanul Lennox şi ce anume îi povestise lui Edith în legătură cu viaţa pe care o vor duce în insula Corfu, unde era staţionat regimentul lui; şi despre dificultatea de a avea un pian bine acordat (dificultate socotită de Edith printre cele mai cumplite care i se puteau întâmpla în căsnicie) şi despre toaletele trebuincioase în vizitele pe care le va face în Scoţia, imediat după căsătorie; dar glasul ei şoptit devenise în cele din urmă somnoros; şi Margaret, după un răstimp de câteva minute, îşi dădu seama, că, aşa cum îşi închipuise, în ciuda murmurului din odaia alăturată, Edith se încolăcise într-un ghem pufos de Muselină, dantelă şi bucle mătăsoase, furată de dulcea moţăială de

după-amiază.

Margaret tocmai se pregătea să îi împărtășească verișoarei sale câteva din planurile și gândurile în legătură cu existența ce o aștepta în parohia de țară unde trăiau tatăl și mama ei și unde își petrecuse toate vacanțele minunate, deși în ultimii zece ani în casa mătușii se socotise de fapt „acasă". Dar neavând cu cine discuta, se văzu nevoită să mediteze ca și până acum, în tăcere, asupra cotiturii ce survenise în viața ei. Era o reverie plăcută, deși umbrită de regretul de a se despărți pentru nu se știe câtă vreme de mătușa-i atât de blândă și de verișoara ei dragă. Și pe când se gândea cât de plăcut va fi rolul important de unică fiică în parohia din Helstone, îi ajunseră la ureche crâmpeie de conversație din odaia alăturată. Mătușa ei tăifăsuia cu cele cinci sau șase doamne ce fuseseră invitate la masă și ai căror soți se mai aflau încă în sufragerie. Erau cunoștințe apropiate ale familiei; vecini pe care doamna Shaw îi numea prieteni, pentru motivul că prânzeau împreună mai des decât cu alții și dacă li se întâmpla să aibă nevoie de ceva, nu șovăiau să își facă o vizită chiar în cursul dimineții. Așadar, ca prieteni ai casei, aceste doamne și soții lor fuseseră invitați la o masă de rămas bun în cinstea apropiatei căsătorii a lui Edith. Lui Edith nu îi surâdea prea mult ideea, întrucât îl aștepta pe căpitanul Lennox să sosească cu trenul chiar în seara aceasta; dar, deși destul de răsfățată, era prea nepăsătoare și leneșă ca să aibă o voință puternică, așa încât a cedat văzând că mama ei pur și simplu comandase toate delicatesele și bunătățile îndeobște socotite că ușurează suferința prea mare a despărțirilor. S-a mulțumit să stea rezemată în scaun, cu o înfățișare gravă, jucându-se absentă cu mâncarea din farfurie, în timp ce toți în jur savurau vorbele de duh ale domnului Grey – cel care avea totdeauna locul din coada mesei la dineurile doamnei Shaw – rugând-o la sfârșit pe Edith să le ofere puțină muzică în salon. Domnul Grey se purtă deosebit de drăguț la acest dejun de rămas bun și domnii rămaseră jos mai mult ca de obicei.

Și foarte bine făcuseră – judecând după frânturile de conversație care ajungeau până la urechile lui Margaret.

— … Cât despre mine, am suferit prea mult; nu că n-aș fi fost foarte fericită cu sărmanul general, dar diferența de vârstă e totuși un mare neajuns; așa că m-am hotărât ca Edith să n-aibă parte de el. Firește, nu că aș fi subiectivă ca mamă, dar am fost sigură că draga de ea se va mărita de tânără; am spus chiar, nu o dată, că se va mărita înainte de a împlini nouăsprezece ani. Am avut parcă un presentiment când căpitanul Lennox… – aici glasul îi coborî într-o șoaptă, dar Margaret putea să umple cu ușurință golul.

Drumul adevăratei iubiri se desfășurase nespus de neted în cazul lui Edith. Doamna Shaw cedase presentimentului, după cum spunea; chiar grăbise într-o oarecare măsură căsătoria, deși mulți dintre cunoscuți socoteau că era sub așteptările lor în ce-o privea pe Edith, o moștenitoare tânără și drăguță. Dar doamna Shaw declară că singura ei copilă se va mărita din dragoste – și suspină cu înțeles, vrând parcă să spună că nu dragostea fusese motivul căsătoriei ei cu generalul. Doamna Shaw gusta farmecul logodnei de acum, aproape mai mult decât fiica ei. Ceea ce nu însemna că Edith nu ar fi fost îndrăgostită cu adevărat; dar era neîndoielnic că ar fi preferat o casă frumoasă în cartierul Belgravia pitorescului vieții în Corfu, așa cum i-o descria căpitanul Lennox. Iar acele aspecte care o făceau pe Margaret să se entuziasmeze, tocmai la ele se prefăcea Edith că se înfioară și se cutremură; în parte pentru plăcerea de a fi dezmierdată și liniștită de logodnicul ei iubitor și în parte pentru că nu îi plăcea câtuși de puțin viața boemă improvizată. Realitatea e că, dacă ar fi apărut un pretendent cu o casă frumoasă, o avere frumoasă și un titlu frumos pe deasupra, Edith tot nu l-ar fi lăsat pe căpitanul Lennox, deși ispita ar fi fost puternică; și mai târziu s-ar fi putut să aibă mici remușcări și regrete, cu greu înăbușite, că Lennox nu întrunise în persoana sa toate calitățile. Aici semăna cu maică-sa, care după ce, nesilită de nimeni, se căsătorise cu generalul Shaw, fără alt sentiment decât

respectul pentru caracterul și poziția lui, se văita mereu, deși discret, căindu-și soarta crudă ce-o legase de un bărbat pe care nu îl iubea.

— … N-am precupețit nicio cheltuială cu trusoul ei, au fost următoarele cuvinte pe care le prinse Margaret. Are toate șalurile și eșarfele minunate de cașmir pe care mi le-a dăruit generalul, dar pe care n-am să le mai port niciodată.

— E o fată cu noroc, se auzi un alt glas și Margaret își dădu seama că era doamna Gibson, o cucoană îndoit interesată de conversație, întrucât una din fiicele ei abia se măritase, în urmă cu câteva săptămâni. Helen a ținut grozav să aibă un șal de cașmir, dar când am aflat cât de mult costă am fost nevoită s-o refuz. O să moară de necaz când o să afle că Edith are șaluri de cașmir. Din care sunt? Din Delhi? Cele cu borduri mici și adorabile?

Margaret auzi din nou glasul mătușii ei, dar de astădată de parcă și-ar fi înălțat trupul în scaun, privind spre salonașul întunecos din fund.

— Edith! Edith! strigă ea; și apoi se rezemă iarăși, istovită de efort.

Margaret se duse într-acolo.

— Edith a adormit, mătușă. Aveți nevoie de ceva?

Toate cucoanele exclamară „Biata copilă!" când auziră dezolanta informație; iar cățelușa minusculă din brațele doamnei Shaw începu să latre, ațâțată parcă de mila cucoanelor.

— Taci, Tiny! obrăznicuță ce ești! Ai s-o trezești pe stăpâna ta. Vroiam doar s-o rog pe Edith să-i spună lui Newton să vină jos cu șalurile; ai vrea să te duci tu, dragă Margaret?

Margaret urcă până în fosta odaie a copiilor, de la ultimul etaj al casei, unde Newton aranja dantelele necesare pentru nuntă. În timp ce Newton se apucă (nu fără a bombăni și a bodogăni) să despacheteze șalurile, care mai fuseseră arătate de vreo patru sau cinci ori în ziua aceea, Margaret își plimbă privirea prin odaie; prima încăpere din casa asta pe care o cunoscuse cu nouă ani în

urmă, când fusese adusă aici – o mică sălbăticiune a pădurii, în căminul verișoarei ei Edith, să la parte la jocurile și lecțiile acesteia. Își aminti cât de mohorâtă și de întunecoasă i se păruse odaia de copii din Londra, dominată de o doică sobră și distantă, cumplit de pretențioasă când era vorba de mâini murdare și rochițe rupte. Își aminti de primul ceai pe care îl luase acolo sus – despărțită de tatăl și de mătușa ei care cinau undeva jos, dincolo de prăpastia unei infinități de trepte; căci, numai dacă ea nu se afla sus în cer (după cum gândea pe atunci), ei trebuiau să fie jos de tot, în măruntaiele pământului. Acasă – înainte de a veni să stea în strada Harley – iatacul mamei era și odaia ei; și întrucât la parohie obișnuiau să se scoale și să se culce devreme, Margaret mânca întotdeauna cu tatăl și cu mama ei. Ah, cât de bine își amintea acum fata de optsprezece ani, înaltă și mândră, de lacrimile pătimașe vărsate în acea primă noapte, cu atâta durere dezlănțuită, de fetița de nouă ani, cu fața îngropată în pernă; și cum o rugase doica să nu mai plângă, ca să n-o trezească pe domnișoara Edith; și cum plânsese apoi, la fel de amar, dar mai potolit, până când eleganta și drăguța mătușă pe care abia o cunoscuse urcase domol scările, împreună cu domnul Hale, ca să i-o arate pe fetița adormită. Atunci mica Margaret își înăbușise suspinele și încercase să stea liniștită, prefăcându-se că doarme, ca să nu-și întristeze tatăl cu durerea ei, pe care nu îndrăznea s-o mărturisească de față cu mătușa; de fapt, își dădea seama că nici n-ar fi trebuit s-o simtă după cât nădăjduiseră și plănuiseră și ticluiseră acasă, până când îi fuseseră pregătite hăinuțele pe măsura noii ei situații, iar tatăl izbutise să-și părăsească pentru câteva zile parohia, ca să meargă la Londra.

Acum ajunsese să îndrăgească vechea cameră a copiilor, deși nu mai era decât o paraginã; și privi în jur cu regret, gândindu-se că, peste trei zile, o va părăsi pentru totdeauna.

— Oh, Newton! exclamă ea. Cred că ne va părea rău tuturor să părăsim cămăruța asta veche.

— Să știți, domnișoară, că mie n-o să-mi pară rău.

Nu mai văd așa de bine și lumina de aici e atât de slabă încât nu mai pot să cârpesc dantelele decât dacă stau lângă fereastră, unde trage cumplit – ai putea să și mori de frig.

— Ei, am impresia că o să ai parte și de lumină și, de căldură destulă la Neapole. Ar trebui să ții tot ce ai de cârpit până atunci… Lasă, Newton, o să le duc eu jos – ai și așa destulă treabă.

Așa că Margaret coborî încărcată cu șaluri, simțindu-le parfumul oriental ametitor, întrucât Edith tot mai dormea, mătușa ei o rugă să stea ca un fel de manechin, ca să le poată desfășura în toată splendoarea lor. Nimeni nu observă însă că trupul înalt și bine făcut al lui Margaret, în rochia de mătase neagră pusă în semn de doliu pentru pierderea unei rude îndepărtate din partea tatălui, scotea în evidență faldurile lungi și frumoase ale șalurilor fastuoase, care aproape că ar fi sufocat-o pe Edith. Margaret stătea chiar sub candelabru, tăcută și senină, în timp ce mătușa ei potrivea pliurile. Din când în când, răsucindu-se, își zărea imaginea în oglinda de deasupra căminului și zâmbea propriei sale înfățișări – trăsăturile atât de familiare în veșminte de prințesă. Atingea ușor șalurile în care era înfășurată, bucurându-se de țesătura lor mătăsoasă și de culorile strălucitoare, ca și de prilejul de a fi înveșmântată în asemenea splendori – fericită ca un copil, cu un zâmbet calm și plin de încântare pe buze. Chiar în clipa aceea ușa se deschise și, pe neașteptate, fu anunțat domnul Henry Lennox. Câteva doamne tresăriră și se îndreptară, ca și cum s-ar fi jenat că fuseseră surprinse în preocuparea lor pentru toalete. Doamna Shaw îi întinse mâna noului venit; Margaret rămase locului, zicându-și că ar mai putea fi nevoie de ea, ca un fel de cuier pentru șaluri; dar, în același timp, uitându-se la domnul Lennox cu o privire veselă, amuzată ca și cum ar fi fost sigură de simpatia lui pentru situația ridicolă în care fusese surprinsă.

Mătușa ei era atât de preocupată să-l tot întrebe pe domnul Henry Lennox – care nu reușise să vină la masă – despre fratele

lui, mirele, despre sora lui, domnișoara de onoare (așteptată să sosească pentru această ocazie din Scoția, împreună cu căpitanul Lennox) și despre tot felul de alți membri ai familiei Lennox, încât Margaret înțelese că nu mai avea rost să stea cu șalurile pe ea – așa încât se ocupă de ceilalți oaspeți, pe care mătușa ei deocamdată îi uitase. Edith își făcu aproape imediat apariția din salonul retras, clipind des din cauza luminii mai puternice, scuturându-și buclele cam ciufulite și arătând aproape ca Frumoasa-din-Pădurea-Adormită trezită din vise. Simțise chiar și prin somn că merită să se trezească pentru un membru al familiei Lennox și avea de pus o mulțime de întrebări despre draga de Janet, viitoarea cumnată necunoscută, revărsând atâta afecțiune încât, dacă nu ar fi fost foarte mândră, Margaret s-ar fi putut simți aproape geloasă pe nou-apăruta rivală. Iar când mătușa ei reveni în mijlocul oaspeților și Margaret se retrase și mai mult de pe primul plan, îl văzu pe Henry Lennox îndreptându-și privirile spre un scaun liber de lângă ea; și înțelese limpede că, de îndată ce Edith o să epuizeze întrebările, el va ocupa acel scaun. Ținând seama de afirmațiile destul de neclare ale mătușii ei în legătură cu obligațiile lui Henry Lennox, nu fusese prea sigură că va veni în seara aceea; era aproape o surpriză să-l vadă; iar acum avea convingerea că va petrece o seară plăcută. Îi plăceau și lui aproape aceleași lucruri ca și ei. Pe fața lui Margaret se răspândi o strălucire vie, neîngrădită. Și iată-l, apropiindu-se. Ea îl primi cu un surâs lipsit de orice urmă de timiditate sau de stinghereală.

— Ei, bănuiesc că aveți treabă până peste cap – treabă femeiască, vreau să spun. Cu totul altfel decât treburile mele, care sunt treburi adevărate, avocățești. Joaca cu șalurile e altceva decât redactarea unor tranzacții.

— Ah, știam că o să te amuzi găsindu-ne pe toate atât de ocupate cu niște găteli. Dar șalurile indiene autentice sunt într-adevăr perfecte în felul lor.

— Nu mă îndoiesc că sunt. Și prețurile lor sunt tot așa de

perfecte. Fără cusur.

Unul câte unul, domnii începură să apară, mărind zumzetul și zgomotele.

— E ultima masă pe care o dați, nu-i așa? Nu vor mai fi și altele până joi?

— Nu. Cred că după seara aceasta, vom simți cu toții nevoia să ne odihnim, ceea ce sunt sigură că nu am mai făcut de multe săptămâni; măcar odihna de care ai parte când mâinile nu mai au nimic de făcut și totul e gata pentru un eveniment ce-ți va absorbi și mintea și inima. Ce bine o să fie când o să am timp să gândesc și sunt sigură că și Edith simte la fel.

— Nu sunt chiar atât de sigur în privința ei; dar pot să-mi închipui că dumneata vei fi bucuroasă. De câte ori te-am văzut în ultima vreme, erai mereu într-un vârtej de treburi, întotdeauna ale altcuiva.

— Da, încuviință Margaret cu puțină tristețe în glas, amintindu-și de zarva nesfârșită, stârnită de mai bine de o lună încoace pentru orice fleac. Mă întreb dacă toate căsătoriile trebuie să fie precedate de ceea ce dumneata numești vârtej, sau dacă uneori nu poate exista și o perioadă de liniște și pace, măcar înainte de căsătorie.

— Ei da, dacă nașa Cenușăresei ar comanda trusoul și micul-dejun din ziua nunții și ar scrie invitațiile, spuse domnul Lennox râzând.

— Dar toate acestea sunt care atât de necesare? întrebă Margaret, așteptând de la el un răspuns direct.

Se simți deodată plictisită cumplit de toate aranjamentele acestea care urmăreau un efect frumos, – în care Edith jucase în ultimele șase săptămâni rolul de autoritate supremă; și dorea cu adevărat să-i înșire cineva câteva lucruri plăcute și liniștite legate de o căsătorie.

— Ah, desigur, replică el pe un ton ceva mai grav. Există formalități și ritualuri prin care trebuie să treci, nu atât pentru

satisfacții personale, cât pentru a astupa gura lumii, căci altfel chiar n-ai avea multe satisfacții în viață. Dar spune-mi, te rog, cum ai aranja dumneata o căsătorie?

— Oh, e ceva la care nu m-am gândit prea mult; doar că aș vrea să fie într-o dimineață frumoasă de vară; și mi-ar plăcea să merg la biserică pe sub umbra unor copaci; și să nu fie atâtea domnișoare de onoare și niciun mic dejun în ziua nunții. Bănuiesc că sunt categoric împotriva lucrurilor care mi-au dat atâta bătaie de cap acum.

— Nu, nu cred. Ideea de simplitate demnă se potrivește cu caracterul dumitale.

Vorbele acestea nu-i prea plăcură lui Margaret; o făceau să se crispeze, amintindu-și și de alte ocazii, când încercase s-o atragă într-o discuție (făcându-i complimente) în legătură cu caracterul și comportamentul ei. Îi tăie vorba destul de brusc, spunând:

— E firesc să mă gândesc la biserica din Helstone și la potecile ce duc până la ea, decât la un drum cu trăsura spre o biserică din Londra, pe străzi pavate.

— Povestește-mi despre Helstone. Nu mi l-ai descris niciodată. Mi-ar plăcea să aflu mai multe despre locurile unde vei sta, când casa de pe strada Harley, de la numărul nouăzeci și șase, va arăta murdară și prăfuită și plicticoasă și închisă. În primul rând, Helstone e un sat sau un oraș?

— Oh, e doar un cătun; nu cred că aș putea să-l numesc sat. Nu e decât o biserică și, pe pajiștile de lângă ea, câteva case – mai curând un fel de bordeie – năpădite de trandafiri cățărători.

— Și care înfloresc tot anul, mai ales de Crăciun – cam așa ar fi imaginea, spuse el.

— Nu, îl contrazise Margaret, puțin necăjită, nu vreau să creez o imagine. Încerc doar să-ți descriu Helstone, așa cum este. N-ar fi trebuit să faci afirmația asta.

— Îți cer iertare, răspunse el. Numai că părea mai curând un sat dintr-o poveste, decât unul adevărat.

— Și așa și este, replică Margaret cu înflăcărare. Toate celelalte locuri din Anglia pe care le-am mai văzut arătau atât de grosolane și de prozaice, în comparație cu New Forest. Helstone e ca un sat dintr-o poezie – dintr-o poezie de Tennyson. Dar n-am să mai încerc să-l descriu. N-ai face decât să râzi de mine dacă ți-aș spune ce cred despre el – cum este în realitate.

— Ba nu, n-aș râde. Dar văd că ai de gând să rămâi neclintită în hotărârea dumitale. Povestește-mi atunci ceea ce doresc și mai mult să știu: cum arată casa parohială.

— Oh, nu pot să-mi descriu casa. E căminul meu și nu pot să-i traduc farmecul în cuvinte.

— Mă supun. Ești cam severă astă-seară, Margaret.

— Eu? întrebă ea, întorcându-și spre el ochii mari, blânzi și mirați. Nu mi-am dat seama.

— Da, din cauza unei remarci nefericite, nu vrei să-mi mai povestești nici cum e Helstone, nici ceva despre casa dumitale, deși ți-am spus cât de mult aș vrea să aflu despre amândouă, mai ales despre ultima.

— Dar crede-mă că nu pot să-ți povestesc despre propria-mi casă. Nici nu-mi închipui că se poate vorbi de ea, decât dacă o cunoști.

— Bine, atunci – și tânărul făcu o pauză de un moment – spune-mi ce faci când ești acolo. Aici, la Londra, citești sau iei lecții sau îți îmbogățești mintea prin alte mijloace până pe la amiază; înainte de prânz, te plimbi puțin, după prânz ieși cu trăsura împreună cu mătușa dumitale și ai tot felul de invitații seara. Ei și acum spune-mi cum îți umpli ziua la Helstone. Călărești, mergi cu trăsura, sau te plimbi?

— Sigur că mă plimb. Nu avem cai, nici măcar pentru tata. Trebuie să meargă pe jos până la capătul parohiei. Drumurile sunt atât de frumoase, încât ar fi o rușine să folosești trăsura – aproape o rușine să călărești.

— Spune, te ocupi mult de grădină? Este, după câte cred, o

ocupație potrivită pentru domnișoarele care trăiesc la țară.

— Nu știu. Mi-e teamă că nu mi-ar plăcea o muncă atât de grea.

— Întreceri de tras cu arcul – picnic-uri – curse de cai – vânători?

— Oh, nu, spuse ea râzând. Nu trăim pe picior mare; și chiar dacă ar exista prin apropiere asemenea ocazii, mă îndoiesc că aș lua parte.

— Înțeleg, nu vrei să-mi povestești nimic. Îmi spui doar că nu o să faci un lucru sau altul. Cred că o să viu într-o vizită, înainte de a mi se termina concediul, ca să văd cu ce te ocupi într-adevăr.

— Sper să vii. Atunci o să vezi cu ochii dumitale cât de minunat e Helstone. Acum trebuie să te părăsesc. Edith s-a așezat la pian și mă pricep îndeajuns la muzică pentru a-i întoarce paginile; și-apoi, mătușii mele nu îi place să ne vadă stând de vorbă.

Edith cânta minunat la pian. În mijlocul bucății muzicale, ușa se întredeschise și Edith îl văzu pe căpitanul Lennox șovăind dacă să intre sau nu. Se întrerupse din cântat și fugi în cameră, lăsând-o pe Margaret încurcată și roșie, trebuind să le explice musafirilor ce anume zărise Edith și o făcuse să dispară fulgerător. Căpitanul Lennox venise mai devreme decât era așteptat; sau era într-adevăr atât de târziu? Musafirii își priviră ceasurile, se mirară firește cât de târziu era și plecară.

Apoi Edith se întoarse, îmbujorată de plăcere, conducându-și înaltul și frumosul căpitan, sfioasă și mândră în același timp. Fratele lui îi strânse mâna, – iar doamna Shaw îl întâmpină în felul ei amabil și blând, întovărășit întotdeauna de o notă de tânguială, provenind din vechiul ei obicei de a se considera o victimă a unei căsătorii nefericite. Acum că generalul nu mai era, profita și ea de tot ce-i oferea mai bun viața, neavând aproape niciun fel de inconveniențe; dar descoperise, nedumerită, că o urmărea o neliniște, dacă nu chiar o supărare. În ultima vreme hotărâse că de vină era sănătatea; o apuca o ușoară tuse nervoasă de câte ori se gândea la asta; și un doctor mai amabil îi prescrisese exact ceea ce

dorea – o iarnă în Italia. Doamna Shaw avea dorințe la fel de puternice ca și majoritatea oamenilor, dar nu-i plăcea niciodată să recunoască deschis că face un lucru pentru că așa vrea ea; prefera să fie silită să dea curs ordinului sau dorinței altcuiva. Se convingea astfel singură că, într-adevăr, se supunea unei necesități externe presante; și era în stare să ofteze și să se vaite, în felul ei liniștit, ori de câte ori făcea de fapt exact ceea ce dorea.

Și chiar în felul acesta începu să-i vorbească despre călătorie căpitanului Lennox, care nu putea decât să aprobe, ca la militărie, tot ce spunea viitoarea lui soacră, în timp ce cu ochii o urmărea pe Edith, ocupată să tot aranjeze măsuța de ceai și să-i comande fel de fel de bunătăți în ciuda asigurărilor lui că nu trecuseră nici două ore de când cinase.

Domnul Henry Lennox stătea rezemat de cămin, amuzat de scena de familie. Se afla lângă chipeșul său frate; era singurul membru nearătos într-o familie de oameni deosebit de frumoși; dar figura îi era inteligentă, subtilă și mobilă; și Margaret se întreba din când în când la ce care se putea gândi. În timp ce rămânea tăcut, urmărind evident, cu un interes ușor sarcastic, tot ce făceau Edith și ea. Sarcasmul îi era trezit de conversația doamnei Shaw cu fratele său; nu avea nicio legătură cu interesul stârnit de ceea ce vedea. Părerea lui era că cele două verișoare formau un tablou plăcut, așa cum se ocupau cu aranjarea măsuței. Edith dorea să facă mai totul singură. Grozav mai ținea să-i arate iubitului ei cât de bine se putea comporta ca nevastă de ostaș. Descoperi că apa din ceainic se răcise și ceru să i se aducă ceainicul mare din bucătărie; numai că, atunci când îi fu adus la ușă și încercă să-l ducă singură, își dădu seama că era prea greu pentru ea; așa că se înapoie bosumflată, cu o pată neagră pe rochia de muselină și cu o zgârietură lăsată de mâner pe mânuța albă și grăsulie pe care, ca un copil ce se lovise, le arăta căpitanului Lennox; și, firește, în amândouă cazurile remediul a fost același. Iar lampa de spirt primită de la Margaret era o născocire nemaipomenită, deși nu

aducea nici pe departe cu viața de șatră pe care Edith, în anumite dispoziții, o socotea cea mai asemănătoare cu viața dusă într-o cazarmă.

Din seara, aceasta și până după nuntă, totul n-a mai fost decât zarvă și freamăt.

CAPITOLUL II

TRANDAFIRI ȘI SPINI

„Lângă poiana cu lumină verde și dulce în valuri
Unde se jucau copii, în mușchiul de pe maluri;
Lângă pomul cunoscut, prin care ochii-ți prima oară
Privit-au cu dragoste la cerul senin de vară”.

F. D. HEMANS

MARGARET ERA DIN NOU ÎMBRÂCATÂ în rochia de dimineață, călătorind liniștită spre casă împreună cu tatăl ei, care venise la nuntă. Mama fusese reținută acasă de o mulțime de așa-zise motive, pe care nu le înțelesese nimeni pe deplin – în afară de domnul Hale, perfect conștient că toate argumentele lui în favoarea unei rochii de satin gri, mai puțin purtată, se dovediseră zadarnice; și că, neavând bani pentru o toaletă nouă, soția lui nu voia să apără la nunta singurei copile a singurei surori. Dacă doamna Shaw ar fi ghicit adevăratul motiv pentru care doamna Hale nu își însoțise soțul, ar fi copleșit-o cu rochii; dar trecuseră aproape douăzeci de ani de când doamna Shaw fusese drăguța dar săraca domnișoară Beresford și uitase cu adevărat că există alte necazuri în afară de nefericirea adusă de nepotrivirea de vârstă în căsătorie, subiect despre care putea vorbi pe larg câte o jumătate de oră. Sora ei dragă, Maria, se măritase cu omul iubit, numai, cu opt ani mai mare ca ea, o fire tare blândă și având părul acela

negru-albăstrui atât de greu de găsit. Domnul Hale era unul dintre cei mai buni predicatori auziți de ea vreodată și un perfect preot de parohie. Poate că deducția extrasă din aceste premise nu era chiar cea mai logică, dar, în orice caz, o concluzie caracteristică a doamnei Shaw, când se gândea la soarta surorii ei: „Căsătorită din dragoste, ce-și mai poate dori care draga de Maria pe lume?" Doamna Hale, dacă ar fi spus adevărul, ar fi putut răspunde cu o listă gata făcută: „o mătase lucioasă de culoare gri-argintie, o bonetă de pai albă, oh! zeci de mărunțișuri pentru nuntă și sute de lucruri pentru casă".

Margaret știa doar că mama ei nu găsise de cuviință să vină și nici nu-i părea rău, gândindu-se că o va întâlni și o va îmbrățișa în parohia Helstone și nu în casa din strada Harley, în timpul zarvei din ultimele două sau trei zile, când ea nu fusese decât un fel de Figaro trebuincios peste tot și în același timp. Parcă întreg trupul și până și mintea o dureau numai când își amintea de tot ce făcuse și spusese în ultimele patruzeci și opt de ore. Despărțirile acestea, atât de grăbite, printre toate celelalte vorbe de bun-rămas, îi dădeau un sentiment apăsător de regret melancolic față de timpurile trecute; nu conta cum fuseseră, acum când trecuseră fără a mai putea reveni. Margaret își simțea inima mai grea decât și-ar fi închipuit că va fi când se va întoarce la căminul ei drag, la locurile și la viața după care tânjea de ani de zile – în momentele cele mai potrivite pentru dor și melancolie, când, gata să se topească în somn, simțurile își pierd ascuțimea. Se strădui să-și mute gândurile de la amintirile din trecut și să privească spre viitorul plin de speranțe, atât de senin și liniștit. Ochii i se întoarseră nu la viziunile trecutului, ci la priveliștea din față; dragul ei tată, moțăind rezemat în vagon. Părul negru-albăstrui de odinioară era acum cenușiu și îi cădea pe frunte în șuvițe rare. Oasele feței ieșeau în relief – prea mult pentru a mai putea fi socotit un bărbat frumos, dacă trăsăturile nu i-ar fi fost atât de regulate; așa însă aveau o grație, dacă nu chiar un farmec al lor.

Chipul îi era în repaus; mai curând însă odihna de după oboseală, decât calmul senin al feței unui om ducând o viață pașnică și mulțumită de sine. Margaret fu izbită dureros de expresia uzată, marcată de griji; și trecu în revistă împrejurările știute și mărturisite ale vieții tatălui ei, pentru a găsi pricina zbârciturilor ce vădeau limpede obișnuința suferinței și a tristeții.

„Bietul Frederick!" gândi ea, oftând. „Oh, dacă Frederick s-ar fi făcut preot, în loc să intre în marină și să fie pierdut pentru noi toți! Aș vrea să aflu tot ce s-a întâmplat. N-am înțeles nimic de la mătușa mea; tot ce știu e că nu se poate întoarce în Anglia după o întâmplare cumplită. Bietul meu tată drag! Cât de trist arată! Sunt grozav de bucuroasă că mă întorc acasă și că am să fiu alături de ei, să-i mângâi, pe el și pe mama."

Așa că atunci când tatăl ei se trezi, îl întâmpină cu un zâmbet vesel, fără urmă de oboseală. El îi întoarse zâmbetul, dar cu sfială, ca și când l-ar fi costat un efort neobișnuit. Chipul lui își reluă înfățișarea obișnuită de îngrijorare. Avea obiceiul să deschidă gura pe jumătate, ca și când ar fi vrut să vorbească, ceea ce-i modifica mereu linia buzelor, dându-i o expresie nedecisă. Dar avea aceiași ochi mari și blânzi ca și fiica lui – ochi care se roteau încet și aproape cu măreție în orbite, umbriți de pleoapele albe, transparente. Margaret semăna mai mult cu el decât cu mama ei. Uneori, oamenii se întrebau cum de niște părinți atât de frumoși au putut avea o fiică care era departe de a fi o frumusețe; cătuși de puțin frumoasă, se spunea câteodată. Avea gura mare; nu ca un boboc de trandafir care să se poată deschide doar atât încât, să iasă un „da", un „nu", s-au un „cum doriți, domnule". Dar această gură mare avea o curbă delicată cu buze roșii și pline; iar pielea, chiar dacă nu era albă și strălucitoare, avea o delicatețe și o netezime de ivoriu. Dacă expresia feței era, în general, prea demnă și rezervată pentru vârsta ei, acum, în timp ce vorbea cu tatăl, era senină ca dimineața – numai gropițe, iar privirile trădau o bucurie copilăroasă plină de încredere nemărginită în viitor.

Margaret se întorcea acasă în a doua jumătate a lunii iulie. Copacii din pădure își arătau cu toții verdele închis, întunecat; ferigile de la rădăcini primeau razele piezișe ale soarelui; vremea era zăpușitoare, aproape deprimant de calmă. Margaret avea obiceiul să hoinărească alături de tatăl ei, strivind ferigile cu o veselie crudă, simțind cum cedează sub pașii ușori, răspândind mireasma caracteristică – pe islazurile întinse și în lumina caldă și parfumată, privind la miile de făpturi sălbatice și libere, desfătându-se sub razele soarelui și la ierburile și florile trezite la viață de aceleași raze de soare. Acest mod de viață – aceste plimbări, cel puțin – împlineau toate așteptările lui Margaret. Era mândră de pădurea ei. Era lumea ei.

Se împrieteni cu oamenii din parohie; le învăță cu plăcere limbajul; se simțea în voie printre ei; le îngrijea copiii; le vorbea și le citea încet și clar celor mai bătrâni; le ducea bunătăți celor bolnavi; se hotărî curând să predea la școală, unde tatăl ei se ducea zilnic socotind că era de datoria lui; dar era mereu ispitită să plece să-și viziteze câte un prieten – bărbat, femeie sau copil – în căsuțele din umbra verde a pădurii.

Viața ei în aer liber era desăvârșită. Viața din casă, însă, avea anumite neajunsuri. Cu pudoarea sănătoasă a unui copil, se învinuia pentru ascuțimea privirii ei, când observa că totul nu era cum ar fi trebuit să fie. Mama – întotdeauna atât de bună și de tandră cu ea – părea din când în când nemulțumită de situația lor, și-și zicea că episcopul nu-și prea face datoria de episcop din moment ce nu-i înlesnește domnului Hale un mod de viață mai bun și aproape că-i reproșa soțului ei că nu avea curajul să ceară o parohie mai mare și s-o lase pe a lui. La care tatăl ei doar ofta, răspunzând că ar fi mulțumit să înfăptuiască tot ce ar fi trebuit în mica lui parohie; dar era din ce în ce mai copleșit; lumea devenea tot mai greu de înțeles. Și de fiecare dată când soția lui stăruia să ceară o situație mai bună, Margaret îl vedea pe tatăl ei șovăind din ce în ce mai mult; și în acele momente, se străduia să-și împace

mama cu parohia lor. Doamna Hale spunea că atâția copaci în vecinătate îi strică sănătatea; și Margaret încerca s-o convingă să vină cu ea pe islazul minunat și întins de pe platou, însorit dar și umbrit de nori, încredințată că mama ei se obișnuise prea mult cu viața între patru pereți, prelungindu-și rareori plimbările dincolo de biserică, școală și căsuțele din vecinătate.

Un timp izbuti în strădaniile ei; dar când se apropie toamna și vremea deveni schimbătoare, mama stărui iar că locul era nesănătos; și nu înceta să repete că soțul ei, care era mai învățat decât domnul Hume și mai bun preot de parohie decât domnul Houldsworth, ar fi trebuit să primească o parohie mai bună și nu cei doi foști vecini ai lor.

Această tulburare a liniștii de acasă, cu ore lungi pline de nemulțumire, o luă pe nepregătite. Margaret știa și cumva se bucurase, că va trebui să renunțe la luxul de până acum, care constituise de fapt de multe ori un obstacol și o îngrădire a libertății ei, când locuia pe strada Harley. Bucuria intensă în fața plăcerilor percepute cu toate simțurile era egalată, dacă nu chiar depășită, de mândria conștientă de a fi în stare să se lipsească de ele, la nevoie. Dar norul nu apare niciodată în punctul de pe orizont unde ne așteptăm să apară. Existaseră și înainte, în vacanțele petrecute de Margaret acasă, tânguiri și regrete trecătoare ale mamei ei pentru cine știe ce fleac în legătură cu Helstone și cu poziția tatălui ei; dar pe fundalul fericirii generale a amintirilor despre acele timpuri, uitase de micile amănunte nu chiar plăcute.

În a doua jumătate a lunii septembrie începură ploile și furtunile de toamnă, așa că Margaret se văzu silită să rămână în casă mai mult ca înainte. Helstone se afla destul de departe de orice vecin cu un nivel de cultură apropiat de al lor.

— Fără îndoială, este unul dintre locurile cele mai izolate din Anglia, spuse doamna Hale, aflată în una din dispozițiile ei tânguitoare. Nu pot să nu regret tot timpul că tata n-are pe nimeni

aici cu care să se poată împrieteni; e atât de singur; nu vede decât fermieri și argați toată săptămâna. Măcar dacă am locui la celalalt capăt al parohiei și tot ar fi ceva; am putea chiar merge pe jos până la Stansfields; și am fi aproape de familia Gorman.

— Familia Gorman? întrebă Margaret. E familia aceea care a făcut avere din negoț, la Southampton? Oh! Mă bucur că nu-i vizităm. Nu-mi plac negustorii și socot că suntem mult mai avantajați să cunoaștem doar fermieri și argați și tot oameni fără pretenții.

— Nu trebuie să fii atât de mofturoasă, Margaret dragă! spuse mama ei, gândindu-se în taină la un domn Gorman, tânăr și frumos, pe care îl întâlnise odată la domnul Hume acasă.

— Nu! Cred că am gusturi foarte cuprinzătoare; îmi plac toți oamenii a căror ocupație e legată de pământ; îmi plac ostașii și marinarii și, cum se spune, cele trei profesiuni ale oamenilor cultivați. Sunt sigură că nu vrei să-i admir pe măcelari, pe brutari și pe lumânărari, nu-i așa, mamă?

— Dar cei din familia Gorman nu au fost nici măcelari, nici brutari, ci niște foarte respectabili constructori de trăsuri.

— Foarte bine. Să faci trăsuri e totuși un negoț și cred că unul mult mai nefolositor decât al măcelarilor și brutarilor. Oh, cât de obosită eram după drumurile zilnice pe care le făceam în trăsura mătușii la Londra și cât de mult doream să umblu pe jos!

Și Margaret umbla pe jos, în ciuda vremii. Era atât de fericită când ieșea din casă împreună cu tatăl ei, încât aproape că începea să danseze; și, cu rafalele destul de blânde ale vântului de vest în spate, pe când traversa câte un câmp, părea împinsă înainte, la fel de ușoară și de sprintenă ca o frunză căzută, purtată de adierile toamnei. Dar serile îi venea destul de greu să le petreacă într-un fel plăcut. Imediat după ceai, tatăl ei se retrăgea în mica-i bibliotecă, iar ea și mama rămâneau singure. Doamna Hale nu se dădea în vânt după cărți și își descurajase încă din primii ani de căsătorie bărbatul, când încercase să-i citească cu glas tare în timp ce ea

robotea. La un moment dat începuseră să joace table, ca să umple într-un fel timpul; dar, pe măsură ce domnul Hale se interesa tot mai mult de școală și de enoriași, descoperi că îndatoririle acestea erau privite de soția sa ca niște privațiuni, fără să le accepte drept condiții normale ale profesiunii sale, ci regretându-le și reprimându-le de câte ori se iveau. Așa că începu, încă de pe vremea când copiii erau mici, să se retragă serile în bibliotecă (dacă stătea acasă), citind cu-încântare cărți de metafizică și de speculații filosofice.

Când Margaret mai fusese pe acasă, își adusese cu ea o lădiță plină cu cărți recomandate de profesori sau guvernantă și zilele de vară îi păruseră prea scurte pentru a termina tot ceea ce avea de citit, înainte de a se reîntoarce în oraș. Acum nu existau decât cărțile clasicilor englezi, frumos legate și nu prea citite, care fuseseră scoase din biblioteca tatălui ei pentru a umple micile rafturi din salon, *Anotimpurile* lui Thomson, *Viața lui Cowper* de Hayley și *Cicero de* Middleton erau cele mai ușoare, mai noi și mai amuzante. Dar toate astea nu umpleau prea mult timpul. Așa că Margaret începu să-i povestească mamei toate amănuntele vieții de la Londra și doamna Hale asculta cu interes, uneori amuzată și curioasă, alteori ușor înclinată să compare situația confortabilă și tihnită a surorii ei cu strâmtorarea din parohia Helstone.

În aceste seri, Margaret era în stare să se oprească brusc din vorbă, ca să asculte răpăitul ploii pe tabla de deasupra micului bovindou. O dată sau de două ori, se surprinse numărând mecanic sunetul monoton, repetat la nesfârșit, în timp ce se întreba dacă putea îndrăzni să pună o întrebare în legătură cu un subiect apropiat inimii ei – și anume unde era Frederick acum; ce făcea; cât timp trecuse de când primiseră ultima oară vești de la el. Dar întrucât știa că sănătatea, delicată a mamei și aversiunea ei categorică față de Helstone datau, amândouă din perioada revoltei în care fusese amestecat Frederick – a cărei poveste întreagă Margaret n-o auzise niciodată și care părea că va rămâne îngropată

într-o tristă uitare – se oprea și trecea la alt subiect, de fiecare dată când se apropia de el. Când era cu mama ei, i se părea că persoana cea mai potrivită s-o lămurească era tatăl; și când era cu el, gândea că ar putea vorbi mai în voie cu mama. Probabil că nu mai era nimic nou de aflat. Într-una din scrisorile pe care le primise înainte de a pleca din strada Harley, tatăl ei o anunța că primiseră vești de la Frederick; se afla încă la Rio, era sănătos și îi trimitea toată dragostea lui; ceea ce nu era decât o exprimare seacă, în locul veștilor pline de prospețime după care tânjea. În rarele momente când se pomenea numele său, i se spunea „bietul Frederick". Camera lui era păstrată exact așa cum o lăsase; și Dixon, slujnica doamnei Hale, ștergea praful și punea rânduială în lucruri; de fapt, Dixon nici nu prea făcea altă treabă în casă, amintind mereu de ziua când fusese angajată de Lady Beresford ca o cameristă personală a pupilelor lui Sir John, drăgălașele domnișoare Beresford, cele mai frumoase fete din Rutlandshire. Dixon socotise întotdeauna că domnul Hale era o pacoste, care stricase perspectivele de viitor ale tinerei sale stăpâne. Dacă domnișoara Beresford nu s-ar fi grăbit atât să se mărite cu un preot sărac de țară, nu se știe ce ar fi putut deveni. Dar Dixon era prea loială ca s-o părăsească în nefericire și în dezastru, (adică în viața ei de femeie măritată). Rămase lângă ea și i se devotă, veghind asupra ei, socotindu-se zâna ei bună și protectoare care trebuia să-i țină piept uriașului cel rău, domnul Hale. Domnișorul Frederick fusese favoritul și mândria ei; și când intra săptămânal în odaia lui și rânduia totul cu atâta grijă, de parcă urma să sosească chiar în seara. Aceea, expresia și ținuta ei înțepată se îmblânzeau puțin.

Dar Margaret avea impresia că sosiseră vești noi despre Frederick, neștiute de mama ei, care provocau îngrijorarea și neliniștea tatălui. Doamna Hale nu părea să-și dea seama de vreo schimbare în înfățișarea sau în atitudinea bărbatului ei. Era întotdeauna un om calm și blajin, ușor de tulburat prin orice veste,

cât de neînsemnată, în legătură cu bunăstarea altora. Rămânea deprimat zile în șir după ce asista la moartea cuiva sau auzea de o nelegiuire. Dar acum Margaret vedea că era pierdut în gânduri, ca și când mintea îi era concentrată asupra unui subiect apăsător, de care nu putea scăpa cu ajutorul activităților zilnice, ca, de pildă, mângâindu-i pe cei îndoliați sau predând la școală, astfel ca generația viitoare să fie mai luminată. Domnul Hale nu se mai ducea în mijlocul enoriașilor atât de des ca de obicei; se închidea tot mai mult în camera de lucru; îl pândea pe poștașul satului, care-și anunța sosirea ciocănind în oblonul ferestrei de la bucătăria din spate – semnal care pe vremuri trebuia des repetat, până când cineva înțelegea despre ce era vorba și-i răspundea. Acum, domnul Hale rătăcea prin grădină dacă dimineața era frumoasă, iar dacă nu, stătea visător lângă fereastra camerei de lucru până sosea poștașul, sau până-l vedea trecând pe cărare de unde-l saluta dând din cap, pe jumătate respectuos și pe jumătate confidențial; pastorul îl urmărea cu privirea până dincolo de gardul de măceș și de arbustul cel mare, înainte de a se întoarce în cameră pentru a-și începe ziua de lucru, păstrând aparențele unei inimi îndurerate și ale unei minți îngândurate.

Dar Margaret era la o vârstă când orice neliniște, nesusținută de o cunoaștere absolută a faptelor, e ușor alungată, o vreme, de o zi însorită sau de circumstanțe exterioare fericite. Așa că, odată cu sosirea celor două săptămâni minunate din octombrie, toate grijile ei se risipiră ușor ca un fulg în vânt; nu putea să se gândească la nimic altceva decât la strălucirea pădurii. Culesul ferigilor se terminase; și acum că ploile trecuseră, multe luminișuri ascunse, pe care doar le zărise în iulie și august, deveniseră accesibile. Margaret învățase să deseneze împreună cu Edith; și îi păruse atât de rău în zilele mohorâte că nu zăbovise mai mult în fața frumuseții pădurii în perioada cu vreme bună – încât se hotărî să schițeze repede ce se mai putea vedea înainte de sosirea iernii. Așa că tocmai își pregătea într-o dimineață paleta, când Sarah, slujnica

lor, deschise larg ușa salonului și anunță:

— Domnul Henry Lennox.

CAPITOLUL III

„GRABA STRICĂ TREABA”

„Încrederea femeii învață s-o câștigi
Cu noblețe, căci e de preț;
Cu curaj, pentru viață și moarte –
Cu loială gravitate.
Du-o departe de festinuri,
Arată-i ceruri înstelate,
Păzește-o, cu sincere vorbe,
Lipsite de lingușiri.”
ELIZABETH BARRETT BROWNING

— DOMNUL HENRY LENNOX!

Margaret se gândise la el abia cu câteva clipe înainte, amintindu-și cum o chestiona în legătură cu ocupațiile ei probabile de acasă. Era *„parler du soleil et l’on en voit les rayons”*[1] și strălucirea soarelui îi lumină chipul în timp ce lăsă paleta și îi ieși în întâmpinare, ca să-i strângă mâna.

— Anunț-o pe mama, Sarah, spuse ea. Mama și cu mine vrem să-ți punem atâtea întrebări despre Edith; îți sunt teribil de îndatorată că ai venit.

— N-am făgăduit care că voi veni? întrebă el, pe un ton puțin mai coborât decât al ei.

— Dar, am auzit că erai departe în Scoția, așa că nu mi-am putut închipui că o să apari în Hampshire.

— Oh! vorbi el pe un ton ușor, tinerii noștri însurăței se țineau de atâtea pozne, își asumau atâtea riscuri, urcând munți și

1 Aproximativ: Vorbeşti de lup şi lupul la uşă. (fr.)

navigând pe lacuri, încât m-am gândit că au nevoie de un mentor să aibă grijă de ei. Și aveau într-adevăr nevoie; era mai mult decât putea suporta unchiul meu și îl ținea pe bătrânul domn într-o stare de panică șaisprezece ore din douăzeci și patru. Și, crede-mă, văzând cât de incapabili erau să-și poarte singuri de grijă, am socotit de datoria mea să nu-i părăsesc până în momentul când i-am văzut în siguranță, îmbarcați la Plymouth.

— Ai fost la Plymouth? Oh! Edith nu mi-a pomenit nimic. Firește, a scris cu mare grabă, în ultimul moment. Au plecat într-adevăr marți cu vaporul?

— Au plecat într-adevăr și am scăpat de o mulțime de răspunderi. Edith ți-a transmis tot felul de mesaje. Cred că am un bilețel pe undeva; da, uite-l.

— Oh, mulțumesc, exclamă Margaret.

Și, vrând să-l citească singură și nesupravegheată de nimeni, se scuză că trebuie să se ducă s-o anunțe din nou pe mama ei (neîndoielnic că Sarah înțelesese greșit) că sosise domnul Lennox.

După ce Margaret părăsi încăperea, Henry începu, în felul său minuțios, să privească de jur împrejur. Salonașul arăta cât se poate de bine în lumina puternică a soarelui de dimineață. Fereastra din mijlocul bovindoului era deschisă și pe după colț se iveau trandafirii agățători și caprifoiul de un roșu aprins; bucățica de pajiște îți încânta ochii cu floriile de verbină și geraniu în culori atât de vii. Dar tocmai strălucirea de afară așternea asupra culorilor din cameră o umbră ofilită, mizeră. Covorul nu mai era de mult nou; cretonul fusese deseori spălat; întreaga încăpere era mai mică și mai ponosită decât se așteptase el să găsească fundalul și cadrul în care trăia Margaret, o făptură atât de plină de măreție. Luă una din cărțile de pe masă; era *Paradisul* lui Dante, cu o copertă italienească, veche, pe hârtie pergament cu margini aurite; alături se afla un dicționar și câteva cuvinte cu scrisul lui Margaret. Nu era decât o listă monotonă de cuvinte, dar într-un fel îi plăcea să le privească. Le puse jos cu un oftat.

„Mijloacele lor de trai sunt într-adevăr chiar atât de scăzute cum spunea ea. Pare ciudat căci familia Beresford e de neam bun”.

Între timp, Margaret o găsise pe mama ei. Doamna Hale era într-una din zilele ei cu toane, când lumea îi părea alcătuită din dificultăți și privațiuni; așa că sosirea domnului Lennox îmbrăcă această formă, deși în sinea ei se simțea măgulită de vizita lui.

— Ce ghinion! Tocmai azi luăm masa devreme și nu avem decât carne rece, căci slujnicele trebuie să termine cu călcatul; dar, firește, nu putem să nu-l oprim la masă fiind cumnatul lui Edith și așa mai departe. Și tatăl tău e atât de necăjit în dimineața asta – nu știu de ce. Adineauri am fost în camera lui de lucru și stă cu capul în mâini, pe tăblia mesei. Și când i-am zis că aerul din Helstone nu-i prieste nici lui mai mult decât mie, și-a ridicat deodată capul și m-a rugat să nu mai cârtesc împotriva Heitonului, fiindcă nu mai poate răbda; dacă există pe lume un loc la care să țină, acesta este Helstone. Și totuși sunt încredințată că de vină este numai aerul umed. De aici, care stoarce toată vlaga din om.

Margaret avea senzația că un nor gros acoperise soarele. Ascultase răbdătoare, în speranța că mama ei s-ar putea simți mai bine descărcându-și inima; dar acum era timpul să-i reamintească de domnul Lennox.

— Tata îl simpatizează pe domnul Lennox; s-au înțeles de minune la micul dejun de nuntă. Cred că venirea lui o să-i facă bine. Și nu te mai gândi la masă, mamă dragă. Carnea rece e foarte bună pentru prânz, iar domnul Lennox probabil că nici nu se așteaptă la altceva la ora două.

— Dar ce-o să facem, cu el până atunci? Acum e numai zece și jumătate.

— O să-l rog să iasă cu mine să facem niște schițe. Știu că desenează și el și asta îl va scoate din calea dumitale, mamă. Numai că acum trebuie să vii să-l cunoști, căci altfel i se va părea ciudat.

Doamna Hale își scoase șorțul de mătase neagră și fața i se

destinse. Și în timp ce-l întâmpina pe domnul Lennox cu amabilitatea cuvenită unui om care era aproape o rudă, părea o femeie drăguță și distinsă. Era evident că el se așteptase să fie invitat să-și petreacă ziua acolo și acceptă invitația cu o grabă încântată, ceea ce o făcu pe doamna Hale să regrete că nu putea adăuga și altceva la carnea rece de vită. Totul îi plăcea domnului Lennox; era încântat de planul lui Margaret de a merge împreună să facă schițe; nu dorea pentru nimic în lume să-l deranjeze pe domnul Hale, mai ales că urmau să se vadă în curând, la masă. Margaret își aduse ustensilele de desen, pentru ca el să-și aleagă ce-i era de trebuință: și după ce sortă hârtiile și pensulele necesare, cei doi plecară, cu cea mai veselă dispoziție din lume.

— Acum, te rog să te oprești aici câteva minute, spuse Margaret. Acestea sunt căsuțele care m-au obsedat atât de mult în timpul celor două săptămâni ploioase, când am regretat că nu le-am schițat pe hârtie.

— Înainte de a se nărui și a dispare. Într-adevăr, dacă vrem să le desenăm – și sunt foarte pitorești – n-ar trebui să amânăm pentru la anul. Dar unde ne putem așeza?

— Oh!parcă ai veni direct de la tribunal și nu dintr-o hoinăreală de două luni prin Scoția! Privește bușteanul acela minunat, pe care tăietorii de lemne l-au lăsat exact în locul cel mai potrivit și mai luminat. O să pun pledul pe el și va fi un veritabil tron al pădurii.

— Și-ți vei băga picioarele în balta aceea, care o să țină loc de taburet regal! Stai, o să mă duc eu și o să te poți apoi apropia din partea astălaltă. Spune-mi, cine locuiește în căsuțele astea?

— Au fost ridicate de niște intruși, acum cincizeci sau șaizeci de ani. Una e nelocuită; pădurarii au de gând s-o dărâme, după moartea bătrânului care stă în cealaltă, bietul de el! Iată – e chiar el – mă duc să-i vorbesc E atât de surd, că ai să ne auzi toate secretele.

Bătrânul stătea cu capul gol în soare, sprijinindu-se în toiag în fața căsuței. Trăsăturile țepene i se destinseră într-un surâs, în

timp ce Margaret urca să-i vorbească. Domnul Lennox prinse repede pe schiță cele două siluete și termină peisajul incluzându-i și pe ei – după cum observă Margaret când veni vremea să se ridice, să pună deoparte acuarelele și colile de hârtie și să-și arate unul altuia schițele. Ea râse și se roși: domnul Lennox îi pândea expresia.

— Asta-i adevărată trădare, spuse ea. Nu m-am gândit că o să devin subiect de desen împreună cu bătrânul Isaac, când m-ai rugat să-l întreb despre istoria căsuțelor.

— Nu m-am putut stăpâni. E greu să-ți închipui ce ispită puternică a fost. De-abia îndrăznesc să-ți spun cât de mult o să-mi placă această schiță.

Dar Henry Lennox nu era prea sigur că ea auzise această ultimă propoziție înainte de a se duce la pârâu să-și spele paleta. Se întoarse destul de îmbujorată, dar părând cu totul nevinovată. Și neștiutoare. El se bucură, căci vorbele îi scăpaseră fără să-și dea seama – un lucru rar în cazul unui om care își cumpănea atât de mult acțiunile ca Henry Lennox.

Acasă totul era în ordine și atmosfera senină când se întoarseră. Norii de pe fruntea mamei se risipiseră sub influența binefăcătoare a doi crapi, oferiți la țanc de o vecină. Domnul Hale se întorsese din raita sa de dimineață prin parohie și își aștepta oaspetele chiar în fața portiței ce dădea în grădină. Părea un gentleman desăvârșit în haina destul de uzată și cu pălăria bine periată. Margaret se simțea mândră de tatăl ei; avea de fiecare dată o tresărire de mândrie tandră văzând cât de plăcut impresionat era orice străin când îl vedea; totuși, privirea ei ageră, cercetându-i fața, descoperi urmele unei tulburări neobișnuite, lăsată doar deoparte, dar nu înlăturată.

Domnul Hale ceru să vadă, schițele.

— Cred că nuanțele stufului sunt prea închise, nu-i așa? spuse el înapoindu-i lui Margaret schița și întinzând mâna după cea a domnului Lennox, care o reținu doar un moment, nu mai mult,

înainte de a i-o da.

— Nu, tată, nu cred. Urechelnița și iarba-de-șoaldină, acum, după ploaie, au culorile astea. Nu-i așa că seamănă, tată? stărui ea, uitându-se peste umărul lui, în timp ce el privea siluetele din desenul domnului Lennox.

— Da, foarte mult. Silueta ta și felul cum stai sunt strașnice. Și nu mai vorbesc de chipul anevoios cum își gârbovește bietul moș Isaac spatele reumatic. Și asta ce-i, atârnat în ramura copacului? Nu cred că e cuibul unei păsări.

— Oh, nu! e boneta mea. Nu pot să desenez cu boneta pe cap; îmi încinge prea tare capul. Mă întreb dacă aș putea desena și eu siluete. Sunt atâția oameni pe aici pe care mi-ar plăcea să-i schițez.

— Părerea mea e că reușești întotdeauna să redai o asemănare dacă ții foarte mult s-o prinzi, spuse domnul Lennox. Am mare încredere în puterea voinței. Cred că și eu am reușit destul de bine în cazul dumitale.

Domnul Hale le-o luase înainte spre casă, în timp ce Margaret, mai zăbovea să culeagă câțiva trandafiri cu care să-și împodobească rochia de dimineață pentru masă.

„Orice tânără fată din Londra ar fi înțeles sensul ascuns al acestor cuvinte”, gândi domnul Lennox. „Ar fi gata să cerceteze cu atenție orice cuvinte pe care i le-ar adresa un tânăr, pentru a descoperi îndărătul lor un compliment ascuns. Dar nu cred că Margaret…”.

— Stai! exclamă el. Lasă-mă să te ajut.

Și îi culese câțiva trandafiri roșii și catifelați care se aflau mai sus decât ar fi putut ea ajunge și apoi, împărțind trofeul, își puse doi dintre ei la butonieră și o conduse în casă pe Margaret, încântată și fericită, să-și aranjeze florile.

Conversația de la masă se desfășură liniștit și agreabil. Erau o mulțime de întrebări de pus de ambele părți – și de aflat ultimele vești, pe care le știa fiecare, despre călătoria doamnei Shaw în Italia; și în mijlocul interesului pentru ceea ce se discuta, al

simplității lipsite de pretenții a vieții de la parohie – și, mai presus de orice, în vecinătatea lui Margaret, domnul Lennox uită de ușoara senzație de dezamăgire resimțită la început, când constatase că ea spusese purul adevăr mărturisind cât de modeste erau mijloacele de trai ale tatălui ei.

— Margaret, fata mea, ai fi putut culege câteva pere pentru desert, spuse domnul Hale, în timp ce o sticlă de vin de bun venit era pusă cu dărnicie pe masă.

Doamna Hale se simți depășită. Îi era teamă că oaspetele ar fi putut crede că deserturile erau un lucru improvizat, neobișnuit în parohie; de fapt, dacă domnul Hale s-ar fi uitat doar în spatele lui, ar fi văzut biscuiți și marmeladă și câte și mai câte, aranjate toate frumos pe bufet. Dar acum îi venise ideea asta cu perele și nu putea să i-o mai scoată, nimeni din cap.

— Sunt câteva pere din soiul acela pârguit și zemos lângă zidul dinspre sud, care fac cât toate fructele exotice și dulcețurile. Hai, fugi, Margaret și culege-ne câteva.

— Propun să ne mutăm în grădină și să le mâncăm acolo, spuse domnul Lennox. Nimic mai delicios decât să muști dintr-un fruct răcoros și zemos, încălzit și parfumat de soare. Mai rău e că viespile sunt destul de obraznice ca să nu te lase să le savurezi, chiar în momentul crucial și maxim al desfătării.

Și se ridică, de parcă vroia s-o urmeze pe Margaret, care dispăruse prin ușa cu geam: aștepta doar permisiunea doamnei Hale. Aceasta ar fi preferat ca masa să se termine după tipic, cu tot ceremonialul ce se desfășurase destul de bine până acum, mai ales că ea și cu Dixon scoseseră din cămară vasele pentru spălat degetele ca totul să fie ireproșabil, așa cum se cuvenea la sora văduvei generalului Shaw; dar cum domnul Hale se ridică imediat și se pregăti să-și însoțească oaspetele, ea nu putu decât să se supună.

— Eu o să mă înarmez cu un cuțit, spuse domnul Hale: zilele când mâncam fructe în felul impetuos pe care îl descrieți au cam

trecut. Acum trebuie să le cojesc și să le tai în sferturi înainte de a le putea savura.

Margaret improviză o farfurie pentru pere dintr-o frunză de sfeclă, care le scotea admirabil în evidență culoarea aurie pârguită. Domnul Lennox se uita mai mult la ea decât la pere; dar tatăl ei, înclinat să guste fără grabă farmecul și toată perfecțiunea orei pe care o smulsese neliniștii, alese cu eleganță cel mai copt fruct și se așeză pe banca din grădină să-l savureze în liniște. Margaret și domnul Lennox o porniră pe aleea de lângă zidul de miazăzi, unde albinele mai bâzâiau, robotind de zor în stupuri.

— Ce viață desăvârșită păreți să duceți aici! Până acum simțeam doar dispreț pentru poeți și pentru visurile lor: „Visez o căsuță pe coasta unui deal!" și lucruri de acest fel; dar acum mă tem că, de fapt, nu eram cu nimic mai bun decât orice orășean. În clipa asta simt că adevărata răsplată pentru douăzeci de ani de muncă avocățească grea ar fi un an de viață senină și liniștită ca aceasta. Ce minunat e cerul! și privi în sus – și ce nuanțe de roșu și chihlimbar are frunzișul, care parcă a încremenit! și arătă spre câțiva copaci mari care închideau între ei grădina, ca într-un cuib.

— Ar fi bine să-ți amintești că cerul nu e mereu atât de albastru ca acum. Mai și plouă și frunzele cad și se îmbibă cu apă; și totuși cred că Helstone este un loc la fel de minunat ca oricare altul în lume. Adu-ți aminte cu cât dispreț ai ascultat descrierea lui într-o seară în strada Harley: „un sat dintr-o poveste".

— Dispreț, Margaret! E un cuvânt cam aspru.

— Poate că e. Știu doar că mi-ar fi plăcut să-ți vorbesc de ceea ce îmi umplea inima în acel moment și dumneata – cum să spun? – ai desconsiderat Helstone, nefiind pentru dumneata decât un simplu sat de poveste.

— N-am să mai fac niciodată, făgădui el cu căldură.

Și o porniră înapoi.

— Aproape că mi-aș dori, Margaret… și se opri șovăind.

Era un lucru atât de neobișnuit ca vorbele fluente ale avocatului

să se întrerupă, încât Margaret ridică privirea spre el, plină de o uimire neîncrezătoare; dar, după un moment – n-ar fi putut spune din ce, cauză – își dori să fie iar lângă mama ei – lângă tatăl ei – oriunde departe de el, căci înțelese că va spune ceva la care ea nu va ști ce să răspundă. După încă o clipă, puternica ei mândrie învinse neliniștea-i bruscă, nădăjduind că el n-o observase. Sigur că va putea să răspundă și să răspundă așa cum trebuie; și era jalnic și condamnabil din partea ei să dea înapoi în fața oricăror cuvinte, ca și când n-ar avea puterea să le pună capăt din înălțimea demnității ei de fată.

— Margaret, repetă el, apucându-i pe neașteptate mâna, astfel încât se văzu silită să rămână liniștită și să asculte, disprețuindu-se tot timpul pentru tulburarea din inima ei; Margaret, aș fi vrut să nu-ți placă Helstone atât de mult – să nu pari atât de senină și de fericită aici. Am nădăjduit în aceste trei luni să te găsesc regretând Londra – și, puțin, prietenii din Londra – destul ca să te fac să asculți cu mai multă bunăvoință (căci ea căuta tăcută, dar cu hotărâre, să-și tragă mâna din strânsoarea lui) un om care nu are prea mult de oferit, e adevărat – nimic decât perspective de viitor – dar care te iubește într-adevăr, Margaret, aproape în ciuda lui însuși. Margaret, te-am speriat prea tare? Spune!

Căci îi văzu buzele tremurând, de parcă ar fi vrut să plângă. Ea făcu un efort mare ca să se liniștească; nu vorbi până nu reuși să-și stăpânească vocea și atunci spuse:

— Da, m-ai speriat. N-am știut că ții la mine în felul acesta. M-am gândit întotdeauna la dumneata ca la un prieten; și aș vrea, dacă se poate, să mă gândesc și mai departe la fel. Nu-mi place să mi se vorbească așa cum ai făcut-o. Nu-ți pot răspunde cum dorești și totuși n-aș vrea să te jignesc.

— Margaret, vorbi el privind-o în ochi și ea îi răspunse cu privirea-i deschisă și directă, exprimând toată buna ei credință și neputința de a face rău, spune – era pe punctul de a adăuga: „iubești pe altcineva?” – dar înțelese că întrebarea era o insultă față

de puritatea senină a acelor ochi. Iartă-mă! Te-am luat prea repede și mi-am primit pedeapsa. Lasă-mă doar să sper. Oferă-mi măcar alinarea că nu cunoști pe altcineva care ar putea…

Și din nou se opri. Nu-și putea termina fraza. Margaret își reproșa cu tărie că îi pricinuise atâta suferință.

— Ah, dacă nu ți-ai fi băgat niciodată un asemenea gând în cap! Era atât de plăcut să mă gândesc la dumneata ca la un prieten.

— Dar pot să sper, nu-i așa, Margaret, că te vei gândi odată la mine ca la un iubit? Nu, încă, îmi dau seama– nu e nicio grabă – dar cândva…

Margaret rămase tăcută câteva clipe, încercând să descopere adevărul în inima ei, înainte de a răspunde; apoi vorbi:

— Nu m-am gândit niciodată la dumneata decât ca la un prieten. Îmi place să-mi închipui că ești prietenul meu; dar sunt sigură că nu m-aș putea gândi niciodată la dumneata altfel. Te rog, să uităm toată această discuție (era pe punctul de a spune „neplăcută”, dar se opri la timp) care a avut loc.

El tăcu câteva clipe, înainte de a răspunde. Apoi, pe tonul său rece, obișnuit, spuse:

— Desigur, dacă sentimentele dumitale sunt categorice și dacă această discuție ți-a fost atât de evident neplăcută, ar fi mai bine să o dăm uitării. E foarte frumos în teorie acest plan de-a uita tot ce este dureros, dar mie, cel puțin, îmi va fi destul de greu să-l pun în practică.

— Ești jignit, spuse ea, tristă; dar ce-aș putea face?

Arăta atât de mâhnită spunând-o, încât Henry căută să-și înăbușe dezamăgirea și apoi răspunse mai vesel, dar totuși cu o urmă de duritate în ton:

— Ar trebui să ții seama, Margaret, că umilești nu numai un îndrăgostit, ci și un om lipsit în general de înclinații romanțioase – prudent, cu picioarele pe pământ, după cum se zice – care a fost smuls din obiceiurile sale firești de forța pasiunii – în fine, n-o să mai vorbim despre asta. Numai că în singura discuție în care și-a

adunat cele mai adânci și mai nobile sentimente, este respins și îndepărtat. Va trebui să mă consolez cu disprețul pentru propria mea nebunie. Un avocat bătăios să se gândească la căsătorie!

Margaret nu știu ce să răspundă., întregul ton pe care vorbise o necăjea. Părea că atinge și scoate la iveală toate punctele în care nu se asemănau și care o făcuseră deseori să dea înapoi; și totuși, rămânea omul cel mai plăcut, prietenul cel mai atrăgător, cel care o înțelesese cel mai bine pe vremea când stătea în strada Harley. Simți o urmă de dispreț, adăugându-se durerii de a-l fi refuzat. Buzele-i frumoase se arcuiră într-o expresie puțin trufașă. Din fericire, făcând înconjurul grădinii, dădură nas în nas cu domnul Hale, de a cărui prezență uitaseră complet. Acesta nu-și terminase încă para, pe care o cojise într-o spirală lungă, dar subțire cât o foiță și pe care o savura pe-ndelete. Pentru Margaret, totul era ca în povestea acelui rege oriental care, cufundându-și capul la porunca vrăjitorului într-un vas cu apă, trecuse într-o clipă prin experiența unei vieți întregi. Se simțea copleșită, neputându-și recăpăta stăpânirea de sine, ca să poată lua parte la discuția banală dintre tatăl ei și domnul Lennox. Rămase gravă, nu prea dispusă să stea de vorbă; se întreba când o să plece domnul Lennox, pentru ca să se poată gândi în liniște la ceea ce se întâmplase în ultimul sfert de oră. La rândul lui, era și el aproape tot atât de nerăbdător să plece; dar câteva minute de discuție ușoară și indiferentă, oricât l-ar fi costat, erau un sacrificiu datorat vanității sale rănite, ori respectului de sine. Privea din când în când spre fața ei tristă și îngândurată.

„Nu-i sunt atât de indiferent pe oct, crede”, se gândi. „Nu-mi pierd orice speranță.”

Înainte de a se fi scurs un sfert de oră, domnul Lennox adoptase un mod de conversație ușor sarcastic; vorbea de viața la Londra și de viața la țară ca și când ar fi fost conștient de cel de-al doilea eu al său, batjocoritor și speriat de propria-i dispoziție satirică. Domnul Hale rămase uimit. Oaspetele era diferit de cel pe care-l

cunoscuse înainte, la micul dejun de nuntă și la masa de astăzi; un om mai puțin profund, mai isteț și mai versat; prin urmare mai greu de înțeles pentru domnul Hale. A fost o ușurare pentru toți trei când domnul Lennox se scuză că trebuie să plece imediat, dacă vrea să prindă trenul de cinci. Porniră spre casă pentru a o găsi pe doamna Hale și a-și lua rămas bun. În ultimul moment, adevăratul eu al lui Henry Lennox ieși la iveală prin carapace:

— Margaret, să nu mă disprețuiești; am inimă, în ciuda acestui mod aiurit de a vorbi. Ca dovadă, cred că te iubesc mai mult decât oricând – dacă nu te urăsc – pentru desconsiderarea cu care m-ai ascultat în această ultimă jumătate de oră. La revedere, Margaret – Margaret!

CAPITOLUL IV

ÎNDOIELI ȘI GREUTĂȚI

„Azvârle-mă pe-o insulă uitată,
Unde să fie
Doar plajă pustie.
Vino și tu și fie marea cât de zbuciumată,
N-oi cere liniște mai binecuvântată.”

W. HABINGTON

LENNOX PLECASE. Casa fusese încuiată pentru noapte. Cerul nu mai era albastru și dispăruseră și irizările de roșu sau chihlimbar. Margaret se duse în camera ei să se schimbe pentru ora ceaiului și o găsi pe Dixon întoarsă pe dos din cauza musafirului care adusese, bineînțeles, bătaie de cap într-o zi când era atâta treabă de făcut. O dovedi periindu-i cu furie părul lui Margaret, sub pretextul că era foarte grăbită să se ducă la doamna Hale. După care, firește, Margaret trebui să aștepte mult în salon înainte ca mama ei să coboare. Se ghemui lângă foc, fără să aprindă lumânările pe masă. Din spatele ei, reamintindu-și întâmplările de peste, zi, plimbarea minunată, orele agreabile când desenaseră, masa veselă și tihnită și plimbarea neplăcută și jalnică în grădină.

Cât de diferiți erau bărbații de femei! Pe de o parte ea – tulburată și nefericită, căci datorită instinctului, orice altceva decât un refuz ar fi fost imposibil; în timp ce el, nu mult după ce îi fusese respinsă ceea ce ar fi trebuit să fie dorința cea mai profundă și mai sfântă din viață, putea vorbi ca și când singurele lucruri importante pentru el erau procesele, succesul și toate consecințele lor superficiale – o casă bună și o societate inteligentă și simpatică.

Oh, Doamne! cât de mult l-ar fi putut iubi dacă ar fi fost altfel și anume, își zise ea chibzuind, dacă ar fi fost mai profund – mult mai plin de gravitate. Apoi îi veni în minte că, în fond, felul lui ușuratic de a fi. Putea însemna doar prefăcătorie, ca să-și ascundă amărăciunea și dezamăgirea – sentimente care la ea ar fi rămas marcate în inimă, dacă ar fi iubit și ar fi fost respinsă.

Mama ei intră în cameră înainte ca vârtejul acesta de gânduri să-și fi găsit cât de cât o rânduială. Margaret trebui să izgonească amintirea faptelor întâmplate și a vorbelor rostite în timpul zilei, ca să asculte cu înțelegere cum se plânsese Dixon că pătura pentru călcat fusese din nou arsă; și cum Susan Lightfoot fusese văzută cu flori artificiale la bonetă, dând astfel dovadă, că-i zăpăcită și plină de deșertăciune. Domnul Hale își sorbea ceaiul, tăcând absent, așa că Margaret trebuia să dea singură replicile. Se întreba cum de tatăl și mama ei au putut să uite atât de repede și nici măcar să nu le pese de oaspetele din timpul zilei, încât să nu-i pomenească deloc numele. Uita că lor, Henry nu le făcuse nicio propunere de căsătorie.

După ceai, domnul Hale se ridică și rămase în picioare în fața căminului, rezemat cu cotul de consolă și cu capul sprijinit în mână, meditând la ceva și oftând din când în când din greu. Doamna Hale ieși să se sfătuiască cu Dixon în problema unor haine de iarnă pentru săraci. Margaret pregătea un scul de lână cu care lucra mama ei, plictisită – de perspectiva unei seri lungi, dorindu-și să vină ora de culcare, ca să se gândească iar la evenimentele zilei.

— Margaret! i se adresă deodată domnul Hale, într-un fel brusc, parcă plin de disperare, care o făcu să tresară. Lucrul acela la gherghef e foarte urgent? Vreau să spun, poți să-l lași și să vii în biroul meu? Vreau să-ți vorbesc despre ceva foarte important pentru noi toți.

„Foarte important pentru noi toți.” Domnul Lennox nu avusese prilejul să stea de vorbă cu tatăl ei după ce-l refuzase – căci asta ar

fi fost într-adevăr o problemă foarte importantă. În primul rând, Margaret se simțea în culpă și parcă-i era rușine că se făcuse atât de mare încât sa fie cerută în căsătorie; și, în al doilea rând, nu știa dacă tatăl ei se va supăra aflând că hotărâse singură să respingă propunerea domnului Lennox. Dar simți imediat că el nu dorea să-i vorbească despre ceva întâmplat de curând, oricât de neașteptat ar fi fost. O rugă să se așeze lângă el; scormoni focul, potrivi lumânările și oftă o dată sau de două ori înainte de a se hotărî să vorbească – și, după toate acestea, izbucni:

— Margaret! Am de gând să plec din Helstone.

— Să pleci din Helstone, tată! Dar de ce?

Timp de câteva minute, domnul Hale nu răspunse. Mută nervos câteva hârtii de pe masă, părând încurcat, deschizând gura de mai multe ori ca pentru a vorbi, dar închizând-o la loc fără a avea curajul să rostească un cuvânt. Margaret nu mai putu răbda această așteptare, mai chinuitoare încă pentru tatăl ei decât pentru ea.

— De ce, tată dragă? Spune-mi!

Ei ridică brusc ochii și apoi vorbi încet, cu un calm silit:

— Pentru, că nu trebuie să mai fiu un slujitor al bisericii anglicane.

Margaret își închipuise doar că, în sfârșit, avusese loc una din avansările dorite atât de mult de mama ei – ceva care l-ar sili să părăsească frumosul și iubitul Helstone și să se stabilească probabil într-unul din acele locuri îngrădite, grandioase și liniștite, pe care Margaret le vedea uneori în orașele-catedrală. Erau locuri mărețe și impozante dar dacă pentru a merge acolo trebuia să părăsească pentru totdeauna locuința lor din Helstone, ar fi fost o lungă, tristă și nesfârșită suferință. În niciun caz nu era însă pregătită pentru șocul resimțit în urma ultimelor cuvinte ale domnului Hale. Ce puteau să însemne? Era cu atât mai rău, cu cât părea mai misterios. Expresia jalnică, deznădăjduită de pe chipul lui, aproape implorând să fie judecat cu blândețe și milă de copila

lui, brusc îi făcu rău. Să fie care amestecat în ceva ce făcuse Frederick? Frederick nu era un proscris. care tatăl ei, din dragoste firească pentru fiul său, se învoise la vreo…

— Oh! despre ce e vorba? Vorbește, tată! Spune-mi totul! De ce nu mai poți fi preot? Dacă i-am spune episcopului tot ce știm despre Frederick și cumplita nedreptate, sigur că…

— Nu e vorba de Frederick; episcopul nu are nicio legătură cu asta. E vorba doar de mine însumi. Margaret, am să-ți spun despre ce-i vorba. Am să-ți răspund acum la orice întrebare, dar după seara asta n-o să mai vorbim niciodată despre acest subiect. Accept urmările îndoielilor mele dureroase, nefericite; dar e un efort mai presus de puterile mele să vorbesc despre ceea ce mi-a pricinuit atâta suferință.

— Îndoieli, tată! Îndoieli în privința religiei? întrebă Margaret, mai tulburată ca oricând.

— Nu! nu îndoieli în privința religiei; niciun ultragiu la adresa ei.

Și iarăși tăcu. Margaret oftă, ca și cum s-ar fi aflat pe marginea unei prăpăstii de unde urma să i se înfățișeze o nouă grozăvie. El reîncepu, vorbind repede, ca pentru a scăpa de o povară:

— N-ai putea înțelege totul, dacă ți-aș spune – frământările din ultimii ani, pentru a ști dacă am vreun drept să-mi câștig traiul – eforturile mele de a-mi înăbuși, prin autoritatea bisericii, îndoielile mocnite. Oh! Margaret, cât de mult țin la sfânta Biserică din care voi fi exclus!

Câteva clipe, nu mai putu spune nimic. Margaret nu știa ce să răspundă; totul îi părea la fel de cumplit de misterios ca și când tatăl ei ar fi vrut să treacă la mahomedanism.

— Am citit azi despre cei două mii care au fost izgoniți din bisericile lor, continuă domnul Hale, zâmbind slab și am încercat să-mi însușesc puțin din curajul lor; dar nu e de niciun folos – niciun folos – nu pot să n-o simt până-n străfundul ființei mele.

— Dar tată, te-ai gândit bine? Oh! pare atât de groaznic, de cutremurător, spuse Margaret, izbucnind deodată în plâns.

Singura temelie neclintită a căminului ei, însăși ideea pe care și-o făcea despre tatăl iubit, păreau că se clatină și se zdruncină. Ce putea spune? Ce putea face? Văzând-o atât de nefericită, domnul Hale căută să-și adune curajul, suspinele care-l apăsau, sufocându-l și se îndreptă spre rafturile bibliotecii; scoase de acolo un volum des citit în ultima vreme, unde credea că găsea putere ca să meargă, pe drumul pe care se afla acum.

— Ascultă aici, dragă Margaret, grăi el, înconjurând-o cu brațul; ea îi luă mâna într-a ei și i-o strânse tare, dar nu putu să ridice capul; nici nu putea urmări ceea ce-i citea el, atât de mare îi era tulburarea. Acesta e monologul unui om care a fost cândva preot într-o parohie de țară, ca și mine; a fost scrisă de un oarecare domn Oldfield, preot la Carsington, în Derbyshire, acum o sută șaizeci de ani sau și mai mult. Încercările lui au luat sfârșit. A luptat pentru o cauză dreaptă.

Ultimele două propozițiuni le spuse pe un ton coborât, ca pentru sine. Apoi citi cu glas tare:

— Când nu-ți mai poți urma calea fără a aduce ocară Domnului, a defăima religia, renunțând la integritate, rănindu-ți conștiința, spulberându-ți pacea și fiind în primejdie de a-ți pierde mântuirea; într-un cuvânt, când împrejurările în care trebuie să-ți continui (dacă voiești să-ți continui) misiunea, se află în rătăcire, neîntemeiate pe cuvântul Domnului, ai datoria, da, ai datoria să crezi că Domnul va face astfel încât însăși tăcerea, întreruperea, înfrângerea și renunțarea ta să se întoarcă spre gloria lui. Dacă nu-i vei fi de folos Domnului într-un fel, îi vei fi de folos totuși într-altul. Un suflet ce tânjește să-l slujească și să-l cinstească nu va avea niciodată lipsă de prilejuri; și nu trebuie să-ți închipui că îl poți mărgini, încât să crezi că nu are decât o cale de a se cinsti prin tine. El poate s-o facă atât prin tăcerea cât și prin rugăciunile tale; prin renunțarea cât și prin slujirea ta. Și să nu crezi că, sub pretextul de a-l sluji peste măsură pe Domnul sau de a-ți îndeplini cele mai grele îndatoriri, ți se va îngădui păcatul cel mai mic, chiar

dacă păcatul acesta oferă, putința sau prilejul de a duce la bun sfârșit acea îndatorire. Puține mulțumiri vei avea. O, suflete al meu! atunci când, învinuit de înșelăciune în venerarea Domnului, de denaturarea legământului tău, vei susține că e o necesitate, pentru a putea rămâne printre slujitorii bisericii".

Citindu-i acest pasaj, dar parcurgând cu privirea mult mai mult decât îi citise, simți că devine mai hotărât, că putea fi și el curajos și ferm în săvârșirea a ceea ce credea că e bine; dar când termină, auzi suspinele nestăpânite ale lui Margaret și curajul îi pieri văzând atâta durere.

— Margaret, draga mea! exclamă el, trăgând-o mai aproape. Gândește-te la martirii de pe vremuri; gândește-te la miile de oameni care au suferit.

— Dar, tată, spuse ea, ridicându-și deodată fața roșie și udă de lacrimi, martirii din vremurile de demult au suferit pentru adevăr, în timp ce dumneata – oh! dragă, dragă tată!

— Sufăr pentru conștiința mea, copilă dragă, spuse el cu demnitate reținută, căci avea o fire plină de sensibilitate; trebuie să fac ce-mi poruncește conștiința. Am răbdat multă vreme mustrarea conștiinței, care ar fi dezmeticit o minte mai puțin toropită și mai puțin lașă decât a mea. Și, clătinând din cap, continuă: Dorința cea mai scumpă a bietei tale mame, realizată în sfârșit, în modul acela ironic în care dorințele cele mai scumpe sunt prea des îndeplinite – adevărate mere ale Sodomei – a dus la această criză, pentru care ar trebui să fiu și sper că sunt recunoscător. Nu e o lună de când episcopul mi-a oferit o altă parohie; dacă aș fi acceptat, ar fi trebuit să fac o nouă declarație că mă conformez liturghiei, la învestirea mea. Margaret, am încercat s-o fac; am încercat să mă mulțumesc doar cu refuzul avansării în grad și rămânând liniștit aici – înăbușindu-mi conștiința acum, așa cum mi-o ținusem în frâu înainte. Dumnezeu să mă ierte!

Se ridică și începu să se plimbe agitat prin odaie, murmurând încet vorbe prin care se învinovățea și se umilea și din care

Margaret nu auzea, din fericire, decât puține. În sfârșit, spuse:

— Margaret, să revenim la jalnică mea povară: trebuie să părăsim Helstone.

— Da! înțeleg. Dar când?

— I-am scris episcopului – cred că ți-am mai spus, dar uite că nu mai țin minte, spuse domnul Hale, redevenind abătut de îndată ce începu să vorbească de detalii prozaice și l-am informat că vreau să renunț să mai fiu preot. A fost cât se poate de amabil; a folosit argumente și dojeni, dar în zadar – în zadar. Nu sunt decât cele pe care le-am încercat și eu asupră-mi, fără niciun efect. Va trebui să-mi scriu singur demisia și s-o duc eu însumi episcopului, ca să-mi iau rămas bun de la el. Va fi o încercare, dar mai grea, mult mai grea, va fi despărțirea de dragii mei enoriași. Există un diacon care are dreptul să citească rugăciuni – un oarecare domn Brown. Va veni să stea la noi mâine. Duminica viitoare voi ține predica de rămas bun.

„Va să zică, va fi atât de curând?" gândi Margaret; și totuși, probabil că era mai bine așa. Amânarea nu ar face decât să mărească durerea; era mai bine să fii năucit și amorțit, la auzul tuturor acestor aranjamente, care păreau să fi fost isprăvite înainte de a le fi aflat ea.

— Ce spune mama? întrebă, cu un suspin adânc.

Spre mirarea ei, își văzu tatăl că începe iarăși să se plimbe de colo până colo, înainte de a răspunde. În cele din urmă se opri și spuse:

— Margaret, de fapt nu sunt decât un biet laș. Nu pot să văd cum pricinuiesc altora durere. Știu prea bine că viața de femeie măritată a mamei tale n-a fost ce-și dorise – și ce avea ea dreptul să spere – și că asta ar însemna o lovitură atât de mare, încât n-am avut inima, puterea să-i spun. Deși ar trebui să i se spună acum, urmă el, privindu-și copila cu un aer întrebător.

Margaret se simți aproape copleșită de gândul că mama ei nu știa nimic și totuși lucrurile merseseră atât de departe!

— Da, trebuie într-adevăr, spuse ea. Poate că, totuși, s-ar putea să nu fie – oh, ba da! va fi, nu se poate să nu fie zguduită, recunoscu biata fată când forța loviturii se prăvăli asupră-i după ce încercase să-și închipuie cum va reacționa un altul. Unde o să ne ducem? întrebă în sfârșit, cutremurată din nou de perspectivele lor de viitor, dacă tatăl ei avea măcar, vreo perspectivă în minte.

— La Milton-Northern, îi răspunse cu o indiferență plictisită, întrucât simțise că, deși îl iubea și se agăța de el – și, o clipă chiar, încercase să-l mângâie cu dragostea ei, totuși violența durerii era la fel de proaspătă în mintea ei.

— Milton-Northern? Orașul industrial din Darkshire?

— Da, adeveri el, într-un fel care i se păru plin de indiferență și descurajare.

— De ce acolo, tată? întrebă ea.

— Pentru că acolo pot câștiga o pâine pentru ai mei. Pentru că nu cunosc pe nimeni acolo și nimeni nu cunoaște Helstone, ca să-mi poată vorbi despre el.

— O pâine pentru… Dar credeam că dumneata și cu mama aveți – și apoi se opri, reținându-și interesul firesc pentru viața lor în viitor, căci văzu cum tristețea năpădea fruntea tatălui ei.

Dar el, într-o străfulgerare a intuiției pline de simpatie, citi pe fața ei, ca într-o oglindă, reflectarea propriei sale deprimări și o alungă cu un efort.

— Ai să afli totul, Margaret. Ajută-mă doar să-i spun mamei tale vestea. Cred că aș putea face orice, în afară de asta: gândul nefericirii ei îmi zdrobește inima Dacă îți povestesc ție totul, poate că vei putea să-i împărtășești și ei mâine vestea. Am să lipsesc toată ziua, căci mă duc să-mi iau rămas bun de la fermierul Dobson și de la bieții oameni din Bracy Common. O să-ți vină foarte greu să-i spui, Margaret?

Margaret știa că-i va veni foarte greu. Și dădea înapoi mai mult decât în fața a orice avusese vreodată de făcut în viață. Dintr-o dată simți că nu putea scoate o vorbă Tatăl ei repetă:

— Îți vine foarte greu, nu-i așa, Margaret?

Atunci își recăpătă stăpânirea de sine și vorbi cu o expresie vioaie și ageră pe față:

— E un lucru dureros, dar trebuie făcut și am să încerc să-l duc la bun sfârșit. Dumneata ai destule lucruri grele de făcut.

Domnul Hale clătină din cap deprimat și îi strânse mâna în semn de recunoștință. Margaret se simți din nou tulburată, aproape până la lacrimi. Pentru a-și alunga gândurile, spuse:

— Acum.. Povestește-mi, tată, de planurile noastre. Dumneata și cu mama aveți ceva bani, în afară de venitul din care trăim, nu-i așa? Știu că mătușa Shaw are.

— Da. Cred că dispunem cam de o sută șaptezeci de lire pe an, din care șaptezeci de lire i-au fost trimiși mereu lui Frederick, de când e plecat de acasă. Nu știu dacă-i trebuie chiar atâta, urmă el cu glas șovăitor. Îmi închipui că primește o leafă pentru serviciul prestat în armata spaniolă.

— Lui Frederick nu trebuie să-i lipsească nimic, vorbi Margaret hotărâtă, acolo, în țară străină, după ce oamenii din țara lui s-au purtat atât de nedrept cu el. Rămâne o sută. Nu putem oare, dumneata cu mine și cu mama, să trăim cu o sută pe an într-un loc din Anglia foarte convenabil și foarte liniștit? Oh! Cred că am putea.

— Nu! spuse domnul Hale. Nu e o soluție: Trebuie să fac ceva. Trebuie să mă ocup de ceva, pentru a alunga gândurile ce mă chinuie. Și-apoi. – o parohie de țară mi-ar aminti prea dureros de Helstone și de îndatoririle mele de aici. N-aș putea să suport, Margaret. Și o sută de lire pe an nu ar ajunge prea, mult, ținând seama de necesitățile întreținerii casei, pentru a-i putea asigura mamei tale confortul cu care a fost obișnuită și la care are tot dreptul. Nu: trebuie să ne mutăm la Milton. E lucru stabilit. Pot hotărî întotdeauna mai bine singur, neinfluențat de cei pe care îi iubesc, spuse el, parcă scuzându-se că aranjase atâtea lucruri înainte de a-i fi spus cuiva din familie ce intenții are. Nu pot

înfrunta protestele. Îmi clatină hotărârea.

Margaret rămase tăcută. În fond, ce conta unde se duceau, dacă tot avea loc o schimbare atât de cumplită?

Domnul Hale urmă:

— Acum câteva luni, când deznădejdea pricinuită de îndoielile mele mă copleșise și nu mai puteam răbda singur, i-am scris demnului Bell – ți-l amintești pe domnul Bell, Margaret?

— Nu; cred că nu l-am văzut niciodată. Dar știu cine este. Nașul lui Frederick – vechiul dumitale profesor de la Oxford, nu?

— Da. E membru al colegiului Plymouth de acolo. Cred că-i originar din Milton-Northern. Oricum, are proprietăți acolo, a căror valoare a crescut mult de când Milton a devenit un mare oraș industrial. Ei bine, am motive să bănuiesc – să-mi imaginez – dar nu, mai bine să nu spun nimic despre asta. Oricum, sunt încredințat de înțelegerea domnului Bell. Nu știu dacă acest lucru mi-a dat prea multă putere. A dus tot timpul o viață ușoară la colegiu.. Dar a fost cât se poate de amabil. Datorită lui, putem pleca la Milton.

— Cum? întrebă Margaret.

— Știi, are chiriași și case și fabrici acolo; și, deși îi displace locul – prea agitat pentru un om cu obiceiurile lui – se vede silit să păstreze un fel de legătură cu Milton. După câte mi-a spus, un profesor particular are șanse bune acolo.

— Profesor particular! exclamă Margaret cu dispreț. care ce nevoie au industriașii de clasici, de literatură, sau de cunoștințele unui gentleman?

— Oh, spuse tatăl ei, câțiva dintre ei par într-adevăr oameni de treabă, conștienți de ceea ce le lipsește, lucru pe care nu-l pot spune despre mulți de la Oxford. Câțiva doresc cu ardoare să se cultive, deși au ajuns la maturitate. Alții ar dori să-și vadă copiii mai bine instruiți decât au fost ei. Oricum, sunt șanse, după cum am spus, pentru un profesor particular. Domnul Bell m-a recomandat unui oarecare domn Thornton, unul din chiriașii săi și

un om cu foarte multă minte, pe cât pot judeca din scrisorile lui. Și în Milton voi avea parte de o viață plină de preocupări dacă nu de una fericită și voi întâlni oameni și întâmplări atât de diferite, încât nu-mi voi aminti niciodată de Helstone.

Acesta era motivul secret, cum știa și Margaret din propriile ei sentimente. Va fi, ceva cu totul diferit! Oricât de discordant era – aproape cu o senzație de aversiune față de tot ce auzise vreodată despre nordul Angliei, fabricanții, oamenii de acolo, regiunea atât de neprimitoare și de mohorâtă – exista măcar această indicație – va fi ceva cu totul diferit de Helstone și nu le va aminti niciodată de locurile dragi de aici.

— Când plecăm? întrebă Margaret după o scurtă tăcere.

Nu știu exact. Doream să vorbesc cu tine. Înțelegi, mama ta nu știe încă nimic – dar cred că peste două săptămâni; și după ce îmi prezint demisia, n-o să mai am niciun drept să rămân.

Margaret rămase aproape buimăcită.

— Peste două săptămâni!

— Nu – nu, nu chiar atât de exact. Nimic nu e încă aranjat, vorbi tatăl ei cu o șovăire plină de neliniște, căci observase durerea care îi încețoșase ochii și schimbarea bruscă de pe fața ei; dar Margaret își reveni numaidecât.

— Ba da, tată, e mai bine să fie cât mai curând și mai hotărât, cum ai spus dumneata. Dar să nu știe mama. Nimic? Asta mă nedumirește cel mai tare.

— Biata Maria! replică domnul Hale cu tandrețe. Biata, biata de ea! Oh, dacă n-aș fi căsătorit – dacă aș fi singur, pe lume, ce simplu ar-fi! Dar așa – Margaret nu îndrăznesc să-i spun!

— Bine, încuviință Margaret cu tristețe, am să-i spun eu. Dă-mi răgaz până mâine seară, să aleg momentul. Oh, tată, exclamă cu glasul deodată rugător, spune – spune-mi că e un coșmar – un vis oribil – și nu adevărul-adevărat! care e posibil să părăsești într-adevăr Biserica să renunți la Helstone – să te izolezi pentru totdeauna de mine și de mama – ademenit de o iluzie – de o ispită!

Nu vrei cu adevărat asta!

Cât timp vorbi Margaret, domnul Hale rămase nemișcat, țeapăn. Apoi o privi în față și spuse pe un ton lent, răgușit și măsurat:

— Ba da, Margaret. Nu trebuie să te amăgești, îndoindu-te de realitatea cuvintelor mele – a intenției și hotărârii mele care sunt categorice.

Și timp de câteva momente după ce terminase de vorbit, rămase privind-o serios și împietrit. Și ea îl privi cu ochi rugători, înainte de a putea crede că totul se sfârșise într-adevăr. Apoi, fără altă vorbă sau privire, se ridică în picioare și se îndreptă spre ușă. Când puse mâna pe clanță, tatăl o chemă înapoi. Stătea în picioare lângă cămin, împuținat și gârbovit; dar văzând-o că se apropie, își îndreptă spatele și, punându-și mâinile pe capul ei, spuse solemn:.

— Domnul să te binecuvânteze, copila mea!

— Și fie ca el să te readucă în sânul Bisericii, răspunse ea, din toată inima.

În clipa următoare îi fu teamă ca aceste cuvinte să nu pară lipsite de respect, nepotrivite – să nu-l rănească venind tocmai de la fiica lui; și îi încolăci gâtul cu brațele. Domnul Hale o ținu lângă el câteva clipe. Îl auzi murmurând ca pentru sine:

— Martirii și cei ce nu și-au renegat credința au avut de suferit și mai mult – nu voi da înapoi.

Tresăriră când o auziră pe doamna Hale întrebând de fiica ei. Se depărtară unul de altul cu conștiința deplină a tot ceea ce îi aștepta. Domnul Hale spuse grăbit:

— Du-te, Margaret, du-te. Voi lipsi mâine toată ziua. Trebuie să-i spui mamei tale înainte de a se însera.

— Da, replică ea și se întoarse în salon ametită și zăpăcită.

CAPITOLUL V

HOTĂRÂRE

„Îți cer o dragoste adâncă,
Ce cu grijă chibzuită
Să zâmbească celor veseli,
Să-nsenineze fața cernită;
Să mângâie și să-nțeleagă
Să-mi fie inima menită.”

ANONIM

MARGARET STĂTEA s-o asculte pe mama ei care îi împărtășea diferitele ei proiecte de a îmbunătăți cât de cât viața celor mai nevoiași membri ai parohiei. Nu putea să n-o asculte, deși fiecare proiect nou era ca o lovitură de pumnal în inimă. Când va veni iarna, ei vor fi departe de Helstone. E-adevărat, reumatismul bătrânului Simon era grav și vederea slabă; dar nimeni nu se va mai duce să-i citească și să-i aline suferințele, oferindu-i supă și flanele de bună calitate; și chiar dacă va veni cineva, va fi un străin și bătrânul o va aștepta în zadar pe ea. Băiețașul infirm al lui Mary Dornville se va târî în zadar până la ușă, s-o vadă venind prin pădure. Bieții de ei nu vor înțelege niciodată de ce fuseseră părăsiți; și mai erau încă mulți alții.

— Tata a cheltuit întotdeauna venitul dobândit în parohie. Cred că îmi cam însușesc din drepturile viitoare dar, după cât se pare, iarna va fi grea și bieții noștri bătrâni trebuie ajutați.

— Oh, mamă, să facem tot ce putem, spuse Margaret cu înflăcărare, uitând să mai fie prudentă, agățându-se doar de gândul că puteau da ajutor pentru ultima dată; s-ar putea să nu mai rămânem multă vreme aici.

— Te simți bolnavă, draga mea? întrebă doamna Hale îngrijorată, înțelegând greșit aluzia lui Margaret la nesiguranța rămânerii lor la Helstone. Arăți palidă și obosită. De vină e aerul ăsta umed și nesănătos.

— Nu – nu, mamă, nu e vorba de asta; aerul e foarte plăcut. E cea mai dulce și mai proaspătă mireasmă după fumul din strada Harley. Dar sunt obosită; cu siguranță că trebuie să fie aproape ora de culcare.

— Nu mai e mult – e nouă și jumătate. Mai bine te-ai culca chiar acum, dragă. Cere-i lui Dixon să-ți pregătească ceva cald. Am să vin să te văd după ce te bagi în pat. Mi-e teamă că ai răcit; sau miasmele nesănătoase ale vreunui iaz stătut…

— Oh, mamă, exclamă Margaret, zâmbind ușor în timp ce-și săruta mama, mă simt bine – nu te speria din pricina mea; sunt doar obosită.

Și Margaret urcă în camera ei. Ca să o liniștească pe maică-sa, acceptă un castronaș cu terci. Stătea întinsă fără vlagă în pat, când doamna Hale intră s-o întrebe pentru ultima oară cum se simte și s-o sărute înainte de a se culca și ea. Dar, după ce auzi închizându-se ușa în urma mamei ei, Margaret sări din pat și, punându-și capotul, începu să pășească în sus și în jos prin odaie, până când scârțâitul unei scânduri îi aminti să nu facă zgomot. Așa că se așeză, ghemuită, în scaunul din scobitura adâncă a ferestrei. În dimineața aceea, când privise afară, inima îi zburdase la vederea luminii strălucitoare și limpezi de pe turnul bisericii, care anunța o zi frumoasă și însorită. Acum, seara – trecuseră cel mult șaisprezece ore de atunci – ședea pe scaun, prea împovărată de supărare ca să poată plânge, dar cu o durere surdă și tăioasă, care părea să-i fi smuls pentru totdeauna din inimă tinerețea și vioiciunea. Vizita domnului Henry Lennox – cererea lui în căsătorie – era ca un vis, un lucru în afara vieții reale. Realitatea crudă era faptul că tatăl ei îngăduise îndoielilor amăgitoare să-i năpădească atât de tare mintea, încât devenise un schismatic – un proscris;

toate schimbările care decurgeau de aici se grupau în jurul acestui fapt distrugător.

Privi afară la contururile cenușii-negricioase ale turnului bisericii, care se înălța, pătrat, în centrul priveliștii, detașându-se pe intensitatea albastrului străveziu din spate în care i se pierdea privirea și simți că ar privi așa la nesfârșit, văzând în fiecare clipă depărtări tot mai mari și totuși nici urmă de Dumnezeu! În acel moment i se părea că pământul e mai pustiu decât dacă ar fi fost încins de o cupolă de fier, în spatele căreia ar fi putut să fie pacea veșnică și gloria Atotputernicului: adâncimile fără de sfârșit ale spațiului, în seninătatea lor imobilă, îi păreau mai batjocoritoare decât orice hotar material – zăvorând strigătele victimelor de pe pământ, care puteau să urce și să se piardă în splendoarea infinită a vastității – să se piardă pentru totdeauna, înainte de a ajunge la tronul lui.

Aceasta era dispoziția ei, când domnul Hale intră neauzit. Lumina lunii lucea destul de tare ca să-și poată vedea fiica, în locul acela neobișnuit și într-o atitudine neobișnuită. Se apropie de ea și îi atinse umărul, înainte de a-și fi dat seama că el intrase în odaie.

Margaret, te-am auzit urcând. Nu m-am putut stăpâni să nu intru și să-ți cer să te rogi împreună cu mine – să ne rugăm Domnului; ne va ajuta amândurora.

Domnul Hale și Margaret îngenuncheară lângă scaunul de la fereastră – el privind în sus, ea cu capul plecat, plină de umilință și rușine. Dumnezeu era acolo, aproape, în jurul lor, auzind cuvintele șoptite ale tatălui ei. Tatăl ei poate că era un eretic; dar ea, în îndoielile ei deznădăjduite de acum nici cinci minute, nu se arătase care și mai sceptică? Nu scoase un cuvânt, dar, după ce tatăl plecă, se furișă în pat ca un copil rușinat de greșeala săvârșită. Dacă lumea e plină de probleme ce te descumpănesc, va trebui să aibă încredere și să aștepte până va vedea ce anume se cuvine făcut la un moment dat. Domnul Lennox – cu vizita lui și cererea în căsătorie – a cărui amintire fusese atât de tare împinsă în

umbră de întâmplările ulterioare ale zilei – îi bântui visele în acea noapte. Se făcea că el se cățăra într-un copac nemaipomenit de înalt, ca să ajungă la o ramură de care era atârnată boneta ei: cădea și ea se lupta să-l salveze, dar era trasă înapoi de o mână invizibilă și puternică. Și domnul Lennox murea. Ca apoi, scena să se schimbe și ea să fie din nou in salonul din strada Harley, stând de vorbă cu el ca în alte dăți, conștientă totuși mereu că îl văzuse murind când căzuse din pom.

Cumplită, obositoare noapte! Proastă pregătire pentru ziua ce va urma! Se trezi cu o tresărire de spaimă, neodihnită și conștientă de o realitate mai rea chiar decât visele-i neliniștite. Și, deodată, amintirea a ce se întâmplase îi reveni complet; nu numai supărarea, dar și întrebările legate de ea. Până unde oare, până la ce distanțe se îndepărtase tatăl ei, măcinat de îndoieli pe care ea le socotea ispite ale necuratului? Tânjea să-l întrebe și totuși pentru nimic în lume n-ar fi vrut să audă răspunsul.

Dimineața aceasta frumoasă și proaspătă se răsfrânse asupra dispoziției mamei ei, care se așeză cu un aer vesel și mulțumit să-și la gustarea. Vorbea tot timpul, plănuind fapte de caritate pentru săteni, neluând în seamă tăcerea soțului și răspunsurile monosilabice ale lui Margaret. Înainte ca masa să fie strânsă, domnul Hale se ridică, își lăsă o mină pe masă, ca și când ar fi căutat sprijin și spuse:

— Nu mă întorc până seara. Mă duc la Bracy Common și o să-l rog pe fermierul Dobson să-mi dea ceva să îmbuc la prânz. Voi fi acasă pentru ceai pe la șapte.

Nu privi spre niciuna din ele, dar Margaret știa ce vrea să spună. Până la șapte trebuia s-o anunțe pe mama ei. Domnul Hale ar fi amânat destăinuirile până la șase și jumătate, dar Margaret era făcută din altă substanță. Nu putea suporta să poarte întreaga zi povara care o copleșea: mai bine să termine cu ce era mai rău; ziua va fi și așa prea scurtă pentru a o mângâia pe mama ei. Dar pe când stătea la fereastră, gândindu-se cum să înceapă și așteptând

ca slujnica să iasă din încăpere, mama ei urcă să se îmbrace pentru a merge la școală. Coborî gătită, mai sprintenă ca de obicei.

— Mamă, vino în dimineața asta cu mine în grădină; numai câțiva pași, spuse Margaret, înconjurând-o pe doamna Hale cu brațul.

Ieșiră prin ușa cu geam. Doamna Hale vorbea – povestea ceva – dar Margaret n-ar fi putut spune ce. Privirea i se opri pe o albină ce intra într-o floare cu caliciul adânc, când albina va ieși din caliciul florii și va zbura, va începe să vorbească – acesta va fi semnul. Albina ieși din floare.

— Mamă! Tata vrea să plece din Helstone! spuse ea deodată. Va părăsi Biserica și vom locui în Milton-Northern.

Erau cele trei realități cumplite, pe care le rostise cu greu.

— Ce te face să spui asta? întrebă doamna Hale, pe un ton surprins și neîncrezător. Cine ți-a spus asemenea lucruri lipsite de noimă?

— Chiar tata, răspunse Margaret, dornică să o poată mângâia cu un cuvânt blând, încurajator, dar pur și simplu negăsindu-l.

Se aflau lângă o bancă din grădină. Doamna Hale se așeză și începu să plângă.

— Nu te înțeleg, suspină ea. Ori săvârșești o mare greșeală, ori eu nu mai înțeleg nimic.

— Nu, mamă, n-am săvârșit nicio greșeală. Tata i-a scris episcopului, mărturisindu-i că e cuprins de asemenea îndoieli încât conștiința nu-l mai lasă să rămână preot al Bisericii anglicane și că trebuie să renunțe la Helstone. S-a sfătuit și cu domnul Bell – nașul lui Frederick, știi mamă; și s-a stabilit că vom merge să locuim la Milton-Northern.

Doamna Hale privea în sus, spre chipul lui Margaret, tot timpul cât aceasta vorbi: înfățișarea ei abătută arăta că ea, cel puțin, era încredințată de adevărul celor spuse.

— Nu cred că poate fi adevărat, vorbi doamna Hale în cele din urmă. Mi-ar fi spus și mie, negreșit, înainte ca lucrurile să fi ajuns

aici.

Dintr-o dată, Margaret înțelese că mama ei ar fi trebuit să fie înștiințată; că, oricare ar fi fost cusururile ei, oricât s-ar fi arătat de nemulțumită și ar fi cârtit, era o greșeală din partea soțului ei s-o lase să afle de frământările lui și de viitoarea schimbare a modului lor de viață de la ea, fiica mai bine informată. Margaret se așeză lângă mama ei; își aplecă obrajii catifelați, pentru a-i atinge fața cu o mângâiere.

— Dragă, scumpă mamă! Ne era teamă să nu te facem să suferi. Tatei i-a venit atât de greu – știe bine cât de delicată ești și era o așteptare prea groaznică pentru tine, ca să treci prin ea.

— Când ți-a spus, Margaret?

— Ieri, doar ieri, zise Margaret, simțind gelozia din spatele întrebării. Bietul tata! – mai adăugă, încercând să abată gândurile mamei către o simpatie plină de compasiune pentru ceea ce suferise tatăl ei.

Doamna Hale ridică deodată capul.

— Ce înseamnă că are îndoieli? întrebă. Nu-mi închipui că vrea să spună că gândește altfel – că știe mai bine decât Biserica?

Margaret scutură din cap și ochii i se umplură de lacrimi, căci maică-sa atinsese însăși substanța propriului ei regret.

— Și episcopul nu-l poate aduce pe drumul cel bun? întrebă doamna Hale cu oarecare nerăbdare.

— Mi-e teamă că nu, spuse Margaret. Dar nu l-am întrebat. N-aș fi putut suporta să aud răspunsul. Oricum totul e hotărât. Va pleca din Helstone peste două săptămâni. Nu sunt sigură dacă nu mi-a spus că și-a trimis cererea de demisie.

— Două săptămâni! exclamă doamna Hale. E într-adevăr straniu și nu e nici măcar drept. Pot spune că e o cruzime și zicând asta, își găsi ușurarea în lacrimi. Are îndoieli, spui și renunță la parohia lui și totul fără să se sfătuiască cu mine. Mă încumet să spun că, dacă mi-ar fi împărtășit de la început îndoielile lui, aș fi putut să le înăbuș în față.

Oricât ar fi simțit Margaret că era greșită comportarea tatălui, îi era greu s-o audă dezaprobată de maică-sa. Știa că, dacă dăduse înapoi și ezitase să-i spună, o făcuse tocmai din tandrețe pentru ea, ceea ce putea fi lașitate, dar nu cruzime.

— Aproape că nădăjduiam să-ți pară bine că pleci din Helstone, mamă, spuse ea după o pauză. Nu te-ai simțit niciodată bine din cauza aerului de aici, știi doar.

— Doar nu crezi că funinginea dintr-un oraș industrial, plin de coșuri și murdărie ca Milton-Northern, o să fie mai bună decât aerul de aici, curat și proaspăt, chiar dacă e prea umed și te slăbește. Închipuiește-ți viața în mijlocul fabricilor! Deși, dacă stau să mă gândesc, fiindcă tatăl tău părăsește Biserica, n-o să mai fim primiți nicăieri în societate. Ce rușine și decădere pentru noi! Oh, bietul meu Sir John! E mai bine că a murit, ca să nu vadă ce face tatăl tău! În fiecare după-masă, pe vremea când eram fată și stăteam împreună cu mătușă-ta la Beresford Court, Sir John obișnuia să închine primul pahar pentru „Biserică și rege și jos cu dușmanii”.

Margaret era încântată că gândurile mamei nu mai zăboveau asupra tăcerii pe care o păstrase soțul ei într-un subiect atât de aproape de inima lui. Pe lângă marea neliniște stârnită de îndoielile tatălui, aceasta era o latură a problemei care o îndurera cel mai mult pe Margaret.

— Știi, mamă, aici nu prea avem, cine știe ce societate. Gormanii, vecinii noștri cei mai apropiați (dacă-i putem include în ceea ce se cheamă societate – și de-abia îi vedem și pe ei), sunt negustori, la fel ca și oamenii aceia din Milton-Northern.

— Da, i-o întoarse doamna Hale, destul de indignată, dar, oricum, Gormanii au făcut trăsuri pentru jumătate din moșierii din comitat și au intrat astfel în relații cu ei. Dar oamenii aceia din fabrici… care ar vrea cineva să poarte stambă, dacă ar putea să se îmbrace în olandă?

— Bine, mamă, renunț la cei ce lucrează bumbacul. Nu le iau

partea mai mult decât celorlalți negustori. Doar că vom avea destul de puțin de-a face cu ei.

— De ce Dumnezeu a ales tatăl tău Milton-Northern?

— Pe de o parte, începu Margaret oftând, pentru că e atât de diferit de Helstone – iar pe de altă parte, pentru că, după cât spune domnul Bell, acolo sunt perspective pentru un profesor particular.

— Profesor particular în Milton! De ce să nu se ducă la Oxford și să predea unor gentlemeni?

— Ai uitat, mamă, că părăsește Biserica din cauza opiniilor sale – îndoielile pe care le are nu o să-i slujească la Oxford.

Doamna Hale rămase un timp tăcută, plângând în tăcere. În cele din urmă, spuse:

— Și mobila… Cum care o s-o scoatem la capăt cu mutatul? Nu m-am mutat în viața mea și nu am decât două săptămâni ca să aranjez lucrurile!

Margaret se simți nespus de ușurată văzând că toată neliniștea și grija mamei coborâseră la acest nivel, pentru ea atât de lipsit de importanță și în care va putea să-i fie de ajutor. Făcu planuri și promisiuni și o lăsă pe mama ei să aranjeze tot ce se putea aranja înainte de a ști mai bine ce avea de gând să facă domnul Hale. Până seara, Margaret., n-o părăsi o clipă, plină de compătimire pentru toate schimbările ei de dispoziție; mai ales spre seară, căci ținea mult ca tatăl ei să aibă parte de o primire încurajatoare, după o zi obositoare și dezolantă. Stărui cât de greu i-o fi venit să păstreze taina atât de mult timp; mama ei nu făcu decât să-i răspundă cu răceală că ar fi trebuit să-i spună ei și astfel ar fi avut cu cine să se sfătuiască; așa că atunci când auzi pașii tatălui ei în hol, Margaret simți o sfârșeală la inimă. Nu îndrăzni să se ducă să-l întâmpine și să-i spună ce făcuse toată ziua, de teama supărării pline de gelozie a maică-sii. Îl auzi zăbovind, ca și cum ar fi așteptat-o pe ea, sau un semn din partea ei; și nu cuteză să se miște; văzu, după buzele strânse și fața palidă a mamei, că-l auzise și ea intrând în casă. Iată-l, în sfârșit, deschizând ușa odăii și

rămânând în prag, șovăind să intre. Fața îi era cenușie și palidă; avea o privire sfioasă, temătoare; ceva aproape jalnic pe fața unui bărbat; dar tocmai privirea aceasta de nesiguranță și deprimare, văzând apatie mintală și fizică, atinse inima soției lui. Se îndreptă spre el și i se aruncă la piept, exclamând:

— Oh! Richard, Richard, ar fi trebuit să-mi spui mai de mult!

Și atunci, cu lacrimile șiroindu-i pe față, Margaret o lăsă și fugi sus, unde se azvârli pe pat și își ascunse fața în pernă, pentru a-și înăbuși suspinele dezlănțuite care își croiseră până la urmă drum, după ce toată ziua se stăpânise din toate puterile.

Cât timp zăcu așa, n-ar fi putut să-și dea seama. Nu auzi niciun zgomot, deși slujnica intră să facă puțină ordine în cameră. Speriată, slujnica ieși în vârful picioarelor și se duse să-i spună doamnei Dixon că domnișoara Hale plângea de ți se rupe inima – era încredințată că se va îmbolnăvi de moarte dacă va continua așa. Până la urmă, mișcată, Margaret se ridică în capul oaselor; văzu odaia cu care era atât de obișnuită și o văzu și pe Dixon în umbră, căci ținea lumânarea puțin mai ferită ca să nu cadă lumina în ochii domnișoarei Hale, umflați și orbiți, de lacrimi.

— Oh, Dixon! Nu te-am auzit intrând! spuse Margaret, reluându-și atitudinea stăpânită de dinainte. E foarte târziu? urmă, dându-se jos din pat fără vlagă, lăsându-și picioarele pe podea fără să se sprijine totuși pe ele, în timp ce-și ascundea fața în părul ud și zburlit și încerca să se poarte de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic; de parcă fusese doar puțin adormită.

— N-aș putea spune cât e ceasul, răspunse Dixon pe un ton jignit. De când mama dumitale mi-a dat vestea asta cumplită în timp ce o ajutam să se îmbrace pentru ceai, am pierdut socoteala timpului. Tot ce știu e că habar n-am ce-o să se aleagă de noi toți. Când Charlotte mi-a spus adineauri, domnișoară Hale, că te-a auzit plângând, m-am gândit că nu-i de mirare, sărăcuța copilă! Și stăpânul care se gândește să devină sectant la vârsta lui când, chiar dacă nu se poate spune că s-a descurcat bine în cadrul

Bisericii, nu s-a descurcat în fond nici prea rău. Am avut un văr, domnișoară, care s-a făcut predicator metodist la cincizeci de ani, după ce-a fost toată viața croitor; numai că n-a fost niciodată în stare să croiască bine o pereche de pantaloni, cât a avut meseria asta, așa că nu era de mirare; dar stăpânul; cum i-am spus și doamnei: „Ce-ar fi zis bietul Sir John? Nu i-a plăcut niciodată că v-ați măritat cu domnul Hale, dar dacă ar fi știut unde o să ajungeți, ce înjurături și blesteme i-ar fi mai fi ieșit din gură!"

Dixon se obișnuise atât de mult să comenteze purtarea domnului Hale față de stăpâna ei (care o asculta ori nu, după toane), încât nu observă privirea plină de fulgere și nările fremătătoare ale lui Margaret. Să audă o slujnică vorbindu-i astfel în față de tatăl ei!

— Dixon! spuse ea, pe tonul coborât pe care îl folosea întotdeauna când era foarte tulburată, de parcă ô furtună amenințătoare ar fi izbucnit în depărtare. Dixon! uiți cu cine vorbești. Se ridicase în picioare, dreaptă și neclintită, înfruntând-o pe slujnică și țintuind-o cu o privire sigură și pătrunzătoare. Sunt fiica domnului Hale. Pleacă! Ai făcut o greșeală care mă miră, dar sunt încredințată că sentimentele tale bune te vor face să-ți pară rău când te vei gândi mai temeinic.

Dixon rămase câteva momente nehotărâtă în cameră, astfel că Margaret trebui să repete:

— Poți să pleci, Dixon. Vreau să rămân singură.

Dixon nu știa dacă să se simtă jignită de aceste cuvinte hotărâte, sau să plângă; oricum ar fi procedat, i-ar fi muiat inima. Dar, după cum își spuse singură: „Domnișoara Margaret are ceva din domnul bătrân, ca și bietul domnișor Frederick; mă întreb de unde au moștenit?"; și ea, care s-ar fi simțit jignită dacă asemenea cuvinte ar fi fost rostite de cineva mai puțin trufaș și hotărât, deveni dintr-o dată supusă și întrebă, pe jumătate umilă, pe jumătate jignită:

— Nu vrei să-ți deschei rochia, domnișoară și să-ți aranjez părul?

— Nu! Nu în seara asta, mulțumesc.

Și Margaret, cu chipul grav, o pofti afară din cameră și încuie ușa. Din acel moment Dixon avea s-o asculte fără să crâcnească și s-o admire pe Margaret din cauză că semăna atât de bine cu bietul domnișor Frederick, zicea ea, dar adevărul e că lui Dixon, ca multor altora, îi plăcea să fie condusă de o fire puternică și hotărâtă.

Margaret avea nevoie ca Dixon s-o ajute la treabă și să-și mai țină gura: așa că, o vreme, femeia își zise că e de datoria ei să-i arate cât e de jignită vorbindu-i cât mai puțin tinerei stăpâne; astfel că energia i se manifesta mai degrabă în roboteală decât în cuvinte. Două săptămâni nu puteau ajunge pentru a pregăti o mutare de asemenea proporții; după cum spuse Dixon: „Oricine, în afară de un gentleman – într-adevăr, aproape oricare alt gentleman –" dar zărind în clipa aceea sprâncenele încruntate în linie dreaptă ale lui Margaret, tuși înghițind restul cuvintelor și luă supusă picăturile pe care i le oferi Margaret, ca să-i oprească „tusea care mă zgârie în piept, domnișoară". Dar aproape oricine, în afară de domnul Hale, ar fi trebuit să știe că într-un timp atât de scurt era foarte greu. Să găsești o casă în Milton-Northern, sau oriunde, ca să poți duce mobila ce se cuvenea neapărat luată din casa parohială din Helstone.

Doamna Hale, copleșită de necazurile și grijile domestice imediate, care păreau s-o năpădească toate deodată, se îmbolnăvi cu adevărat și Margaret aproape că se simți ușurată când maică-sa căzu la pat și îi lăsă conducerea treburilor. Dixon, credincioasă funcției ei de vajnică apărătoare, își îngrijea stăpâna cu cea mai mare credință și ieșea din dormitorul doamnei Hale numai ca să clatine din cap și să bombăne încetișor, într-un fel pe care Margaret nu ținea să-l audă. Căci singurul lucru limpede pe care îl avea în față era necesitatea de a pleca din Helstone. Succesorul domnului Hale fusese numit; și, oricum, după hotărârea tatălui, ei, nu mai avea niciun rost să zăbovească, de dragul lui ori din orice alt

considerent. Căci domnul Hale se întorcea acasă în fiecare seară tot mai deprimat, după încă și încă un bun-rămas pe care îl lua de la fiecare membru al parohiei în parte. Margaret, fără experiență în toate domeniile concrete ce se iveau, nu știa cui să-i ceară sfatul. Bucătăreasa și Charlotte munceau cu multă bunăvoință, din toată inima la împachetat; și, în această privință, simțul practic al lui Margaret îi îngăduia să vadă cum era mai bine și să și indice cum să se facă. Dar unde anume se duceau? Într-o săptămână trebuiau să părăsească Helstone. Aveau să se ducă drept la Milton, sau unde? Atât de multe pregătiri depindeau de această hotărâre, încât Margaret se hotărî să-și întrebe într-o seară tatăl, în ciuda oboselii lui vădite și a deprimării. El răspunse:

— Draga mea, am avut atâtea lucruri la care să mă gândesc pentru ca să mai aranjez și asta. Ce zice mama ta? Ce-ar dori? Biata Maria!

La suspinul său, se adăugă un ecou încă și mai sonor. Dixon tocmai intrase în cameră să mai la o ceașcă de ceai pentru doamna Hale; prinzând ultimele cuvinte ale domnului Hale și apărată prin prezența lui de privirea dojenitoare a lui Margaret, exclamă cu îndrăzneală:

— Biata mea stăpână!

— Doar nu vrei să spui că se simte mai rău astăzi? izbucni domnul Hale, întorcându-se în grabă.

— N-aș putea spune, domnule. Nu eu se cuvine să judec. Dar zic că boala e mai curând a sufletului decât a trupului.

Domnul Hale păru deznădăjduit.

— Mai bine du-i mamei ceaiul cât mai e fierbinte, Dixon, interveni Margaret, pe un ton autoritar și calm.

— Oh! Îți cer iertare, domnișoară! Gândurile îmi zburaseră la biata mea… la doamna Hale.

— Tată, începu Margaret, așteptarea asta vă face rău la amândoi. Bineînțeles că mama nu poate să nu resimtă faptul că ți-ai schimbat părerile: n-avem ce face, urmă cu glas blând; dar acum

calea e limpede, cel puțin până la un anumit punct. Și cred, tată, că aș putea s-o fac și pe mama să mi se alăture la făurirea proiectelor, dacă mi-ai spune măcar ce proiecte ai. Nu și-a exprimat vreo dorință de niciun fel și se gândește numai la ceea ce este inevitabil. vom pleca direct la Milton? Ai găsit o casă acolo?

— Nu, răspunse el. Cred că trebuie să închiriem niște camere și să căutăm apoi o casă.

— Și să împachetăm mobila, ca apoi s-o lăsăm la gară până găsim casă?

— Cred că da. Fă și tu ce crezi că e mai bine. Amintește-ți doar că vom avea mult mai puțini bani de cheltuială.

Nu avuseseră niciodată prea mulți bani, după câte știa Margaret. Simți deodată că pe umerii ei fusese pusă o mare povară. Cu patru luni înainte, singurele hotărâri pe care trebuise să le la erau să aleagă o anume rochie pentru masă și s-a ajute pe Edith să întocmească listele partenerilor la dineurile pe care le dădeau. Nici problemele domestice nu cereau cine știe ce hotărâri de luat. În afară de perturbarea pricinuită atunci când căpitanul Lennox o ceruse în căsătorie pe Edith, totul se desfășura cu o regularitate de ceasornic. O dată pe an avea loc o lungă discuție între mătușa ei și Edith pe tema dacă să plece vara în insula Wight, sau în Scoția; dar, în acele ocazii, Margaret rămânea liniștită, știind că ea se va duce, fără vreun efort, în cuibul tihnit de acasă. Acum, din ziua când sosise domnul Lennox și o silise să la o hotărâre, fiecare zi aducea câte o nouă problemă, decisivă și pentru ea și pentru cei dragi ei, care trebuia rezolvată.

După ceai, tatăl ei urcă să-i țină de urât soției sale.. Margaret rămase singură în salon. Deodată, luă o lumânare și se îndreptă spre biroul tatălui ei, căutând un atlas mare; se înapoie cu el în salon și începu să cerceteze cu atenție harta Angliei. Tocmai ridicase ochii, mai veselă, când domnul Hale coborî în salon.

— Tată, ascultă ce proiect minunat am. Uite – aici în Darkshire, aproape la o aruncătură de băț de Milton, e Heston; am auzit nu o

dată de la oamenii ce trăiesc în nord că este o mică stațiune balneară foarte agreabilă. Nu crezi că am putea s-o ducem pe mama acolo, împreună cu Dixon. În timp ce dumneata și cu mine o să căutăm casă la Milton, așa încât să nu aibă nimic de făcut decât să intre într-una gata aranjată? O să poată respira puțin aerul mării ca s-o mai întărească pentru la iarnă și ar fi scutită de toată oboseala, iar Dixon ar fi încântată să poată avea grijă de ea.

— Vine și Dixon cu noi? întrebă domnul Hale, pe un ton de desperare neajutorată.

— Oh, da! adeveri Margaret. E hotărâtă să vină și nu știu ce-ar face mama fără ea.

— Dar o să trebuiască să ducem un fel de viață foarte diferit. Toate sunt mult mai scumpe la oraș. Mă îndoiesc că Dixon se va simți bine. Ca să-ți spun adevărul, Margaret, am câteodată impresia că femeia asta își cam dă aere.

— Asta așa e, tată, îi dădu dreptate Margaret; și dacă ea va trebui să se obișnuiască cu un fel de viață diferit, va trebui și noi să ne obișnuim cu aerele ei, ceea ce va fi și mai rău. Dar ține mult la noi toți și ar fi tare nenorocită să ne părăsească, de asta sunt sigură – mai ales în situația de acum; așa că, de dragul mamei și pentru că ne e atât de credincioasă, cred că trebuie să vină cu noi.

— Foarte bine, draga mea. Zi mai departe – m-am resemnat. Cât de departe e Heston de Milton? Nu prea știu cam ce vrei tu să spui printr-o „aruncătură de băț".

— Păi, cred că vreo treizeci de mile, nu mai mult!

— Ca distanță nu, dar ca… în fine, nu contează! Dacă crezi într-adevăr că îi va face bine mamei, rămâne așa.

Era un pas mare. Acum, Margaret putea să se agite, plină de zel și energie, să proiecteze ca lumea. Iar doamna Hale își scutură apatia și-și uită de suferințele reale, gândindu-se la plăcerea și la bucuria de a merge la mare. Singurul ei regret era că domnul Hale nu va fi împreună cu ea în cele două săptămâni cât va sta acolo, mai ales că el fusese săptămâni întregi la Heston, pe când erau

logodiți și ea se afla cu Sir John și Lady Beresford la Torquay.

CAPITOLUL VI

RĂMAS BUN

„Creanga se va legăna, nevăzută, în grădină,
Gingașe flori în vânt vor flutura,.
Fagul, lipsit de iubire, se va usca...
Arțarul va fi ars de focul-lumină.

Floarea soarelui, fără dragoste, radiază sclipitor
Cu flăcări rotunde semințele ce cresc,
Și multe garoafe-nmiresmate hrănesc.
Aerul cu parfumul verii, fremătător.

Până când, din pustietate și din grădină
O unire nouă și proaspătă va răsări,
Și, an de ah, priveliștea va deveni
Familiară celui de-obârșie străină.

Precum, an de an, țăranul are menire
Să are pământul, să taie iarba ce crește,
Tot așa, an de an, chipul nostru pălește
Dintr-a dealurilor din jur amintire."

TENNYSON

VENI ȘI ULTIMA ZI; casa era plină de lăzi, care urmau să fie scoase pe ușa din față, încărcate și duse la cea mai apropiată gară. Chiar și pajiștea frumoasă de lângă casă se urâțise și se murdărise de paiele aduse de vânt pe ușile și ferestrele deschise. Camerele aveau un ecou straniu – și lumina intra crudă și puternică prin

ferestrele fără perdele – părând de pe acum nefamiliare și ciudate. Iatacul doamnei Hale fusese lăsat neatins până în ultimul moment; și, acolo, ea și cu Dixon împachetau haine și se întrerupeau din când în când cu o exclamație, întorcând pe toate părțile, cu o privire drăgăstoasă, cine știe ce comoară uitată, ca de pildă o rochiță sau costumaș de copil. Nu s-ar putea spune că făceau progrese prea mari. Jos, Margaret stătea calmă și liniștită, gata, să dea sfaturi sau povețe oamenilor chemați s-o ajute pe bucătăreasă și pe Charlotte. Cele două femei, cu ochii plânși, se mirau cum de putea tânăra stăpână să rabde întâmplările din această ultimă zi și amândouă părură să se învoiască până la urmă că nu-i păsa prea mult de Helstone, după ce își petrecuse atât de multă vreme la Londra. Margaret stătea acolo, foarte palidă și liniștită, cu ochii mari și serioși, observând totul – până la ultimul gest, oricât de neînsemnat. Ele nu puteau înțelege cât de tare o durea inima, că era, atât de grea încât niciun suspin, n-ar fi putut-o ușura și că doar printr-o neîntreruptă încordare a tuturor facultăților izbutea să nu izbucnească în plâns. Și-apoi, dacă ea se va lăsa copleșită de durere, cine va mai avea grijă de toate? Tatăl ei cerceta hârtii, cărți, registre și câte și mai câte, în sacristie, împreună cu diaconul; și când veni în casă, se apucă să-și împacheteze cărțile lui, pe care nimeni în afară de el nu se pricepea să le împacheteze cum se cuvine. În plus, putea care Margaret să-și dea drumul în fața unor oameni străini, sau chiar și în fața unor oameni ai casei, ca bucătăreasa și Charlotte? Nu. Dar, într-un târziu, cei patru muncitori tocmiți pentru mutare se duseră la bucătărie să-și bea ceaiul; și Margaret o porni, cu pași țepeni și domoli, părăsind holul unde stătuse atât de mult timp și ieși afară, trecând prin salonul gol, plin de ecouri, în amurgul acelei seri de început de noiembrie.

Un văl încețoșat de pâclă pufoasă, neclară, umbrea fără să ascundă toate lucrurile, învăluindu-le într-o nuanță liliachie, căci soarele încă nu apusese; un prihor cânta – poate, gândi Margaret, chiar prihorul despre, care tatăl ei spusese atât de des că era

favoritul lui în timpul iernii și căruia îi făcuse cu mâinile lui, un fel de căsuță de păsări lângă fereastra biroului. Vegetația părea mai luxuriantă ca oricând la primul îngheț, toate frunzele vor cădea și se vor așterne pe pământ. Vedea și acum plutind în jos câte o frunză de chihlimbar și aur în razele piezișe ale soarelui ce apunea.

O luă pe poteca ce trecea pe lângă șirul de peri. Nu mai fusese pe poteca asta de când trecuse pe-acolo alături de Henry Lennox. Aici, lângă tufa de cimbru, a început el să vorbească despre lucrul la care nu trebuia ea să se mai gândească. Își ațintise atunci privirea asupra trandafirului cu flori târzii, în timp ce încerca să-i dea un răspuns; și fusese izbită de frumusețea intensă a frunzulițelor crestate ale morcovilor, tocmai în mijlocul ultimei lui fraze. Trecuseră doar două săptămâni de atunci! Și totul era atât de diferit! Unde era el acum? La Londra – reintrând în rutina obișnuită; luând masa în compania aceluiași grup din strada Harley, sau cu câțiva tineri prieteni mai veseli. Chiar acum, în timp ce ea se plimba tristă prin grădina umedă și mohorâtă în amurg, iar vegetația se ofilea și putrezea în jur, probabil că el lăsa deoparte bucuros cărțile juridice, după o zi de trudă ce-i adusese satisfacții și ieșea, așa cum îi spusese că face deseori, să la aer în grădinile de lângă tribunal, luând cu sine freamătul puternic, nearticulat al zecilor de mii de oameni prinși de ocupațiile lor, apropiați dar nevăzuți și zărind mereu, în câte un colț, luminile orașului strălucind în adâncul fluviului. Îi povestise nu o dată lui Margaret de aceste plimbări grăbite, furate-n intervalele dintre îndeletnicirile zilnice și masă. Îi mărturisise toate acestea în momentele lui cele mai bune, când era bine dispus; și gândul la ele impresionase imaginația fetei.

Acum nu se mai auzea niciun sunet. Prihorul fusese înghițit de liniștea vastă a nopții. Din când în când, răzbătea până la ea din depărtare zgomotul unei uși deschise și apoi închise – probabil că vreun argat obosit se întorcea în căsuța lui; dar era foarte departe. Mai aproape, îi izbi auzul un sunet furișat, târșâit, printre frunzele

căzute și uscate – după cât se pare în crângul din spatele grădinii. Își dădu seama că trebuia să fie vreun braconier. În toamna asta, pe când stătea trează în dormitor, cu lumina stinsă și se bucura pur și simplu de frumusețea maiestuoasă a cerului și a pământului, îi văzuse de multe ori pe braconieri cum săreau ușor și neauzit gardul grădinii, cum se furișau repede de-a curmezișul pajiștii înrourate și luminate de lună, dispărând apoi în umbra neagră și liniștită din spate. Libertatea nedomolită și plină de aventuri a vieții lor stimulase imaginația; se simțea înclinată să le dorească noroc; și nu se temea deloc de ei. Dar în noaptea aceasta îi era teamă, nu știa nici ea de ce. O auzi pe Charlotte închizând ferestrele și încuind pentru noapte, fără să știe că cineva ieșise în grădină. O crenguță – putea să fie doar lemnul putred, sau poate că o rupsese cineva – căzu cu zgomot foarte aproape în pădure; Margaret o porni la goană, iute ca o părere, spre ușa cu geam și bătu în ea cu grabă înfiorată, speriind-o pe Charlotte care era înăuntru.

— Dă-mi drumul înăuntru! Dă-mi drumul! Sunt eu, Charlotte!

Bătăile inimii nu se potoliră până nu se află în siguranță în salon, cu ferestrele închise și zăvorâte și cu pereții familiari înconjurând-o și închizând-o. Se așezase pe o ladă. Cât de mohorâtă și deprimantă era încăperea, tristă și nemobilată – fără foc, fără vreo altă lumină în afară de lumânarea Charlottei, cu fețila netăiată de mult. Charlotte o privi pe Margaret cu uimire; și Margaret, mai curând simțind decât observând-o, se ridică.

— Mi-a fost teamă să nu mă lași încuiată afară, Charlotte, spuse ea, încercând să zâmbească. Și din bucătărie nu m-ai fi putut auzi, iar ușile spre alee și spre curtea bisericii sunt de mult încuiate.

— Oh, domnișoară, n-aveți grijă, că v-aș fi simțit lipsa curând. Muncitorii ar fi vrut să le spuneți ce să facă mai departe. Și să știți că eu am dus ceaiul în biroul stăpânului, fiindcă mi-am zis că e odaia cea mai plăcută.

— Mulțumesc, Charlotte. Ești o fată bună. O să-mi pară rău să

te părăsesc. O să trebuiască să-mi scrii, căci, mai știi, poate că o să-ți pot da vreodată un ajutor cât de mic, sau un sfat bun. Știi, o să mă bucur să primesc o scrisoare din Helstone. O să-ți trimit adresa imediat ce o s-o știu.

În birou îi aștepta ceaiul. Fusese aprins un foc bun și lumânările stăteau pe masă, neaprinse încă. Margaret se așează pe covoraș, mai mult ca să se încălzească puțin, căci umezeala serii îi pătrunsese prin rochie, iar oboseala o făcea să se simtă înfrigurată. Se aplecă, ținându-și mâinile încleștate în jurul genunchilor; capul i se înclina spre piept, într-o atitudine de deznădejde, oricare ar fi fost starea ei sufletească. Dar când auzi pașii tatălui ei pe pietrișul de afară, sări în picioare și, scuturându-și repede spre spate părul negru și greu și ștergându-și cele câteva lacrimi ce i se prelinseseră fără voie pe obraz, ieși să-i deschidă ușa. Domnul Hale arăta și mai deprimat decât fiica lui. Cu greu izbuti să-l atragă într-o discuție, deși încercă să vorbească despre subiecte ce-l interesau, cu prețul unui efort despre care-și închipuia de fiecare dată că va fi ultimul.

— Ai făcut un drum mai lung azi? îl întrebă ea, văzând că nici măcar nu vrea să se atingă de mâncare.

— Până la Fordham Beeches. Am fost s-o văd pe văduva Malthy: e foarte amărâtă că nu și-a luat rămas bun de la tine. Mi-a spus că micuța Susan te-a pândit la capătul aleii zile întregi… Ei, Margaret, ce s-a întâmplat, draga mea?

Gândul la copilița care o așteptase în zadar – și nu pentru că ar fi uitat-o, ci pentru că nu avusese posibilitatea să plece nicio clipă de acasă – a fost ultima picătură în paharul nefericirilor bietei Margaret; începu să plângă cu suspine, ca și când i s-ar fi rupt inima. Domnul Hale rămase surprins și îndurerat. Se ridică și începu să pășească nestăpânit de la un capăt la celălalt al încăperii. Margaret încercă să-și păstreze cumpătul, dar nu scoase un cuvânt atâta vreme cât glasul îi tremura. Îl auzi vorbind, ca pentru sine:

— Nu mai pot să îndur. Nu pot să îndur să-i văd suferind pe alții. Cred că aș izbuti, cu răbdare, să trec prin toate, dacă aș fi singur. Oh, nu există care întoarcere?

— Nu, tată, vorbi Margaret pe un ton scăzut și calm, privindu-l în față. Nu trebuie să crezi că greșești. Ar fi infinit mai rău să-mi închipui că ești ipocrit.

Vocea îi scăzu la ultimele cuvinte, ca și când până și gândul că tatăl ei ar putea fi ipocrit ar fi însemnat lipsă de respect.

— Și-apoi, urmă ea, totul se datorește faptului că sunt prea obosită astă seară; să nu crezi că sufăr din pricina gestului tău, tată dragă. Cred că în seara asta niciunul din noi nu poate discuta calm situația, spuse ea, dându-și seama că, în ciuda voinței, nu-și mai putea stăpâni lacrimile și suspinele. Mai bine o să urc să-i duc mamei ceașca asta cu ceai. Și-a băut ceaiul foarte devreme, când eram prea ocupată să mă duc până la ea și sunt încredințată că o să mai bea una acum cu plăcere.

În dimineața următoare, ora de plecare a trenului îi smulse în mod inexorabil din fermecătorul și iubitul Helstone. Plecară; văzură pentru ultima oară casa parohială, lungă și joasă, aproape înecată sub trandafiri agățători și arbuști țepoși – mai îmbietoare ca oricând în lumina soarelui de dimineață care aprindea văpăi în fiecare fereastră a unei camere nespus de dragi. De fapt, chiar înainte de a se urca în trăsură, trimisă de la Southampton pentru a-i duce la gară, erau plecați pentru totdeauna, plecați fără întoarcere. O înțepătură în inimă o făcu pe Margaret să încerce a zări pentru ultima dată vechiul turn al bisericii, la cotitura unde știa că ar putea apărea peste vălurirea copacilor din pădure; dar cum și tatăl ei își aminti de această posibilitate, îi cedă fără o vorbă dreptul asupra singurei ferestre de la care se putea vedea turnul. Se lăsă pe spate și închise ochii, iar lacrimile îi țâșniră, nestăvilite; picăturile sclipitoare rămaseră o clipă aninate în genele dese, înainte de a se prelinge încet pe obraji și a cădea, nebăgate în seamă, pe rochie.

Urmau să petreacă noaptea la Londra, în vreun hotel liniștit. Biata doamnă Hale plânsese aproape toată ziua; și Dixon arătase cât suferă purtându-se cu arțag și tot căutând, gata de gâlceavă, să nu-și atingă cumva fustele de domnul Hale, socotind că numai el era de vină pentru toate necazurile lor.

Trecură pe străzile atât de cunoscute, pe lângă case în care intraseră adesea, prin fața unor magazine unde Margaret își pierduse de atâtea ori vremea alături de mătușa ei, în timp ce respectiva doamnă făcea cine știe ce alegere importantă și interminabilă – ba, ce să zic, chiar pe lângă oameni cunoscuți; căci, deși dimineața li se păruse că pur și simplu se târăște și simțeau că ar fi trebuit să se sfârșească de mult în liniștea înserării, era cea mai plină de zarvă după-amiază londoneză de noiembrie când ajunseră acolo. Trecuse multă vreme de când doamna Hale nu mai fusese la Londra; și se înălță, aproape ca un copil, să privească în jur diferite străzi, întorcând întruna capul și neputându-și stăpâni exclamațiile în fața magazinelor și a echipajelor.

— Oh, iată magazinul lui Harrison, de unde mi-am cumpărat atâtea lucruri pentru nuntă. Doamne! Cât de schimbat e! Ce geamuri uriașe, mai mari decât cele de la Crawford, din Southampton. Oh și acolo, asta-i bună – nu, nu e – ba da – Margaret, tocmai am trecut pe lângă domnul Henry Lennox! care unde s-o fi ducând, printre magazinele astea?

Margaret se aplecă repede în față și la fel de repede se lăsă pe spate, amuzată în sinea ei de mișcarea bruscă făcută. Acum erau la vreo sută de yarzi depărtare unul de celălalt, dar i se păru o bucățică de Helstone – nu-l putea despărți de o dimineață senină, de o zi plină de evenimente și i-ar fi plăcut să-l fi văzut fără ca el s-o observe – fără să poată vorbi unul cu altul.

Seara, fără nimic de făcut, într-o cameră cocoțată la etajul de sus al unui hotel, părea să nu se mai sfârșească. Domnul Hale ieși până la librărie și să-și viziteze unul sau doi prieteni. Orice ființă

pe care o vedeau, fie în casă, fie pe străzi, părea să se grăbească spre vreo întâlnire, părea să fie așteptată sau să aștepte pe cineva. Numai ei erau străini, lipsiți de prieteni și părăsiți. Pe o distanță de o milă, Margaret recunoștea casă de casă, în care era încredințată că atât ea cât și mama ei – ea fiindcă o cunoșteau, iar mama din considerație pentru doamna Shaw – ar fi fost primite cu bucurie, dacă s-ar fi dus pline de bună dispoziție, sau măcar cu cugetul împăcat. Dacă s-ar fi dus însă mâhnite, cu pretenția de a fi compătimite pentru nenorocirea ce li s-a întâmplat, atunci n-ar fi fost decât niște năluci în toate aceste case ale unor cunoștințe apropiate, dar nu prieteni. Viața la Londra curge prea învolburată ca să îngăduie chiar și o oră de tăcere profundă, plină de simpatie, pe care au arătat-o prietenii lui Iov, când „șezură pe pământ, lângă el, șapte zile și șapte nopți, fără să-i spună niciun cuvânt, căci vedeau cât este de mare durerea lui”.

CAPITOLUL VII

PRIVELIȘTI ȘI CHIPURI NOI

„Ceața oprește a soarelui lumină,
Case mărunte și afumate
Ne înconjoară din toate părțile.”

MATTHEW ARNOLD

ÎN DUPĂ AMIAZA URMĂTOARE, cam cu douăzeci de mile înainte de Milton-Northern, trenul intră pe o linie laterală a căii ferate, care ducea la Heston. De fapt, nu era decât o stradă lungă și șerpuitoare, paralelă cu țărmul mării. Orășelul avea o trăsătură specifică, tot atât de diferită de micile stațiuni maritime din sudul Angliei pe cât erau acestea de cele de pe continent. Pentru a folosi un cuvânt la modă, totul arăta mai „utilitar”. Căruțele țăranilor aveau mai mult fier și mai puțin lemn și piele la harnașament; oamenii de pe străzi, deși veniți să se distreze, aveau totuși mintea ocupată. Culorile păreau mai cenușii – mai trainice, nu atât de vesele și de jucăușe. Nu vedeai nicăieri scurteici, nici măcar la oamenii de la țară; acestea încetineau mișcările și se puteau prinde în mașini, astfel încât obiceiul de a le purta dispăruse. În orășelele din sudul Angliei, Margaret văzuse că vânzătorii, când nu aveau treabă în prăvălii, trândăveau prin fața ușii, bucurându-se de aerul proaspăt și privind încântați în susul și în josul străzii. Aici, dacă aveau timp liber, își făceau de lucru în prăvălie – chiar dacă se mărgineau să desfășoare inutil și să înfășoare la loc panglici. Toate aceste diferențe o izbiră încă de-a doua zi de dimineață, când ieși, împreună cu maică-sa, să caute o locuință de închiriat.

Cele două nopți la hotel costaseră mai mult decât prevăzuse

domnul Hale, așa că închiriară bucuroase primele camere curate și cu aspect îmbietor pe care le găsiră libere. Și, în sfârșit, pentru prima oară după atâtea și atâtea zile, Margaret se simți liniștită. O învălui o tihnă și o pace odihnitoare și se lăsă în voia ei cu voluptate. Valurile mării în depărtare, izbind nisipurile de pe țărm cu sunet ritmic; mai aproape, strigătele băieților care mânau asinii; scene neobișnuite perindându-i-se prin față ca niște tablouri, pe care, în lâncezeala ei, nu căuta să și le explice înainte de a trece mai departe; hoinăreala de pe plajă pentru a respira aerul mării, blând și călduț pe țărmul nisipos, chiar și la sfârșitul lui noiembrie; linia nesfârșită, încețoșată a mării la atingerea cu cerul pictat în culori gingașe; pânza albă a unei nave în depărtare, căpătând tonuri de argint sub atingerea unei raze slabe de soare – i se părea că ar putea să-și petreacă toată viața în meditații, năpădită de visuri; s-ar bucura din plin de prezent, neîndrăznind să se gândească la trecut și nedorind să privească în viitor.

Dar viitorul trebuie întâmpinat, oricât de sumbru și de necruțător ar fi. Așa că, într-o seară, se hotărî ca a doua zi Margaret împreună cu tatăl ei să meargă la Milton-Northern și să caute o casă. Domnul Hale primise mai multe scrisori de la domnul Bell și una sau două de la domnul Thornton și era nerăbdător să afle cât mai curând o mulțime de amănunte în legătură cu situația sa și cu posibilitățile de reușită acolo, lucru pe care nu-l putea face decât printr-o convorbire cu domnul Thornton. Margaret știa că vor trebui să se mute; dar se gândea fără niciun chef la șederea lor într-un oraș industrial, încredințată că mama începuse să se simtă mai bine datorită aerului din Heston, astfel încât ar fi amânat bucuroasă plecarea la Milton.

Cu multe mile înainte de Milton, zăriră un nor plumburiu atârnând la orizont, în direcția în care se afla orașul. Părea cu atât mai întunecat cu cât cerul iernatic se întindea deasupra, de un cenușiu-albăstrui spălăcit; căci, în Heston, apăruseră primele semne de îngheț. Cu cât se apropiau de oraș, cu atât văzduhul

părea să miroasă și chiar să aibă gust de fum; de fapt, nu aerul avea cu adevărat gust sau miros, ci, mai degrabă, nu se simțea mireasma de iarbă și verdeață. Curând, trecură în viteză pe lângă străzi lungi, drepte și monotone, mărginite de case uniforme, toate scunde și făcute din cărămidă. Pe alocuri, se înălța câte o imensă fabrică cu ferestre multe, ca o găină printre pui, din care ieșea un fum negru, „nereglementar", explicând pe deplin norul socotit de Margaret a prevesti ploaia. Pe măsură ce treceau pe străzile din ce în ce mai mari și mai largi, în drumul lor de la gară la hotel, trebuiră să se oprească mereu; camioane mari, încărcate, blocau trecerile nu prea largi. Margaret fusese câteodată prin cartierul comercial al Londrei, în plimbările cu trăsura pe care le făcuse împreună cu mătușa ei. Dar acolo, vehiculele grele, greoaie păreau, fiecare diferit de celălalt; aici, absolut fiecare căruță, cărucior și vagonet era încărcat cu bumbac, fie în formă brută, în saci, fie țesut, în baloturi de stambă. Străzile erau înțesate cu oameni, cei mai mulți bine îmbrăcați, dacă aveai în vedere materialul veșmintelor, dar într-un fel neglijent, neîngrijit, care o izbi pe Margaret ca fiind diferit de dichiseala, fie și ponosită, a categorici similare din Londra.

— Strada Nouă, anunță domnul Hale. Cred că este strada principală din Milton. Bell mi-a vorbit deseori de ea. Când strada asta s-a transformat acum treizeci de ani dintr-o ulicioară într-o arteră mare, valoarea proprietăților lui la crescut enorm. Fabrica domnului Thornton trebuie să fie pe aproape, căci este chiriașul domnului Bell. Dar bănuiesc că trimitea scrisorile de la magazin.

— Unde e hotelul nostru, tată?

— Cred că la capătul străzii. Mâncăm ceva înainte, sau mergem întâi să vedem casele pe care le-am însemnat în „Milton Times"?

— Oh, hai să ne terminării întâi treaba.

Foarte bine. Atunci, să mă uit doar dacă am vreun bilet sau vreo scrisoare de la domnul Thornton, care mi-a promis că o să mă anunțe dacă află ceva de vreo casă și apoi ne ocupăm de treabă. O

să păstrăm trăsura; așa nu riscăm să ne rătăcim și să întârziem apoi la trenul de după-amiază.

Nu era nicio scrisoare pentru el, încât porniră să caute casă. Treizeci de lire pe an – atât puteau să-și îngăduie să plătească. În Hampshire, cu banii ăștia ar fi putut găsi o casă încăpătoare, cu o grădină frumoasă; aici, nu le-ar fi ajuns nici măcar pentru o casă cu două salonașe și patru camere de dormit. Le luară la rând, după listă, renunțând de fiecare dată, pe măsură ce le vizitau. Apoi se uitară unul la celălalt, cuprinși de deznădejde.

— Cred că va trebui să ne întoarcem, tată, la a doua casă pe care am văzut-o. Aceea din… Crampton, parcă așa se cheamă suburbia. Are trei salonașe: nu-ți aduci aminte că am râs când ne-am dat seama că sunt și trei camere de dormit? Dar uite cum m-am gândit să facem: camera din față de la parter va fi biroul dumitale și sufrageria noastră (bietul tata!), fiindcă n-ai uitat că mama trebuie să aibă cel mai plăcut salonaș din câte putem găsi; iar camera din față, de la etaj, cu tapetul acela oribil albastru cu roz și cu cornișa greoaie, are într-adevăr o priveliște admirabilă spre câmpie, cu o meandră mare a râului, sau a canalului, sau ce-o fi, dedesubt. Iar eu o să pot avea dormitorul cel mic din spate, în prelungirea primului palier al scării – știi, deasupra bucătăriei – și dumneata împreună cu mama o să ocupați camera din spatele salonului, iar odăița aceea de sub acoperiș va fi o cameră de toaletă minunată.

— Dar Dixon și fata pe care o s-o luăm să ne dea o mână de ajutor?

— Oh, stai puțin. Sunt copleșită descoperind ce geniu sunt la aranjamente. Dixon va avea – stai să văd, m-am gândit imediat – salonașul din spate. Cred că o să-i placă. Bombănea atâta când era vorba de scările din Heston; și fata o să stea în mansarda de deasupra camerei dumitale și a mamei. Nu e bine așa?

— Aș spune că da. În afară de tapete. Ce gust! Să încarci atâta o casă cu asemenea culori și cornișe greoaie!

— Nu contează, tată! Sunt sigură că poți să-l convingi pe proprietar să schimbe tapetul într-una sau două camere – salonul și dormitorul vostru – mai ales că acolo va sta cel mai mult mama; iar rafturile dumitale cu cărți vor ascunde o mare parte din modelul țipător din sufragerie.

— Zici, așadar, că asta e cea mai bună? Dacă-i așa, să merg de îndată la acest domn Donkin, de care e vorba în anunț. O să te duc înapoi la hotel, unde poți să comanzi prânzul și să te odihnești și, când totul o să fie gata, o să fiu înapoi. Sper să izbutesc să obțin tapete noi.

Și Margaret spera, deși nu spuse nimic. Îi era complet străin gustul care prețuiește ornamentul, oricât de urât ar fi, mai mult decât firescul și simplitatea, care formează, prin ele însele, structura eleganței.

Tatăl ei o conduse la hotel și, lăsând-o la piciorul scării, o porni spre adresa proprietarului casei asupra căreia se opriseră. Chiar în momentul când Margaret punea mâna pe clanța salonașului, un chelner grăbit o ajunse din urmă:

— Mă iertați, doamnă. Domnul a plecat atât de repede, încât nu am avut timp să-i spun. Dar cum ați plecat, a venit domnul Thornton; și, după cum înțelesesem de la domnul, trebuia să vă întoarceți într-o oră; așa i-am și spus și a revenit acum vreo cinci minute, spunând că o să-l aștepte pe domnul Hale. E în camera dumneavoastră, doamnă.

— Mulțumesc. Tatăl meu o să se întoarcă repede, așa că o să-l poți anunța.

După care Margaret deschise ușa și intră în cameră, cu felul direct, curajos și demn care îi era propriu. Nu se simțea stânjenită; era prea obișnuită cu viața în societate. Venise cineva cu treburi la tatăl ei; și, deoarece acea persoană se arătase îndatoritoare, nu vedea de ce să nu se poarte cu amabilitate. Domnul Thornton se simți mult mai surprins și mai încurcat decât ea. În locul unui modest preot între două vârste – văzu o tânără înaintând cu o

demnitate lipsită de fățărnicie – o tânără de un gen diferit de cele mai multe pe care le vedea de obicei. Era îmbrăcată foarte simplu: o pălărie de pai din cel mai fin și cu linia cea mai elegantă, garnisită cu panglică albă; o rochie de mătase închisă la culoare, fără niciun ornament sau volan; și un șal indian imens, atârnând în jurul ei în falduri lungi și grele, pe care îl purta cu o prestanță regală. Nu înțelegea cine putea fi; îi văzu privirea clară, directă și mândră, care arăta că prezența lui acolo nu o interesa câtuși de puțin pe frumoasa făptură, neaducând nicio îmbujorare pe chipul alb ca fildeșul. Auzise că domnul Hale are o fiică, dar își închipuise că era doar o fetiță.

— Bănuiesc că sunteți domnul Thornton, spuse Margaret după o pauză de o clipă, timp în care el nu izbuti să rostească un cuvânt. Vă rog să luați loc. Tatăl meu m-a condus până la ușă, acum mai puțin de un minut, dar din păcate nu i s-a spus că sunteți aici și a plecat cu niște treburi. Se va întoarce cât de curând. Îmi pare rău că v-ați deranjat să veniți de două ori.

Domnul Thornton era un om obișnuit să fie autoritar, dar Margaret păru încă de la început să-l domine. Tocmai își zicea, în momentele dinainte de a apare ea, că-și pierde timpul de pomană într-o zi de târg, dar acum se așeză calm, urmându-i invitația.

— Știți cumva unde s-a dus domnul Hale? Poate că l-aș putea găsi.

— S-a dus la un oarecare domn Donkin, pe strada Canute. E proprietarul casei pe care vrea s-o închirieze tatăl meu la Crampton.

Domnul Thornton cunoștea casa. Văzuse anunțul și fusese s-o vadă, la rugămintea domnului Bell de a-l ajuta pe domnul Hale pe cât îi stătea în puteri: și, de asemenea, era curios, auzind de un preot care renunță la parohia sa, în împrejurări ca acelea ale domnului Hale. Domnul Thornton își zisese că locuința din Crampton era într-adevăr cea mai potrivită; dar acum, când o văzuse pe Margaret, în felul ei magnific de a se mișca și de a arăta,

se simți jenat că își închipuise că va fi foarte bună pentru familia Hale, în ciuda unei anumite vulgarități care îl izbise când o vizitase.

Margaret nu o făcea dinadins; dar buza de sus, scurtă și arcuită, bărbia rotundă, voluntară și înălțată, felul de a-și ține capul, mișcările pline de o dulce feminitate sfidătoare – dădeau întotdeauna persoanelor străine impresia de trufie. Acum era obosită și ar fi preferat să nu scoată un cuvânt și să se odihnească, așa cum o sfătuise tatăl ei; dar, bineînțeles, era datoare să se poarte ca o doamnă și să vorbească amabil din când în când cu acest străin care – de ce să n-o spunem? – nu era nici prea stilat, nici prea rafinat, după contactul dur cu străzile și cu mulțimile din Milton. Ar fi vrut să-l vadă plecând, după cum singur o spusese, în loc să stea acolo, abia răspunzând cu un aer stingherit la toate remarcile ei. Își scoase șalul și îl pusese pe speteaza scaunului. Stătea așezată cu fața spre el, în plină lumină; încântătoarea ei făptură putând fi din plin privită; gâtul rotund și suplu, înălțându-se deasupra siluetei pline și totuși mlădioase; buzele abia mișcându-se în timp ce vorbea, netulburând calmul și seninătatea chipului prin vreo modificare a fermecătoarei lor curbe trufașe; ochii, cu melancolia lor blândă, privind spre el cu o calmă și feciorelnică neafectare. Încă înainte de sfârșitul conversației, domnul Thornton își spuse că nu o plăcea; încerca astfel să-și găsească o compensație pentru senzația umilitoare că, în timp ce o privea cu o admirație pe care nu și-o putea stăpâni, ea se uita la el cu mândră nepăsare, luându-l, cum își închipuia, drept ceea ce, în iritarea lui, își spunea că și este – adică un bărbat necioplit, fără pic de farmec sau rafinament. Purtarea ei plină de stăpânită răceală, o interpreta ca o atitudine disprețuitoare, resimțind-o cu toată ființa până la un asemenea punct, încât era aproape gata să se ridice și să plece, ca să nu mai aibă nimic de-a face cu acest domn Hale, cu fiica lui și cu aroganța lor.

Chiar în momentul când Margaret epuizase ultimul subiect de

conversație – de fapt nici nu se putea numi conversație, fiind vorba doar de câteva fraze schimbate – tatăl ei intră și, scuzându-se ca un om de lume curtenitor, reintră în grațiile domnului Thornton.

Domnul Hale și oaspetele său aveau multe să-și spună despre prietenul lor comun, domnul Bell; și Margaret, încântată că nu mai era nevoită să se ocupe de musafir, se apropie de fereastră, încercând să se familiarizeze mai mult cu ciudățeniile străzii. Era atât de absorbită urmărind ce se petrecea afară, încât nu-l auzi pe tatăl ei când îi vorbi, astfel încât trebui să repete ceea ce spusese:

— Margaret, proprietarul ține cu tot dinadinsul la tapetul acela hidos, așa că mi-e teamă că va trebui să-l păstrăm.

— Oh, Doamne! Îmi pare rău! replică ea.

Și începu să se gândească în ce fel ar putea ascunde măcar o parte din el, atârnând câteva din schițele ei, dar până la urmă renunță, zicându-și că, probabil, ar înrăutăți lucrurile. Între timp, tatăl ei, cu ospitalitatea obișnuită la țară, stăruia ca domnul Thornton să rămână la masă cu ei. Acestuia nu-i convenea câtuși de puțin, dar își dădu seama că ar fi cedat dacă Margaret, printr-un cuvânt sau o privire, ar fi susținut invitația tatălui ei; îi păru bine că nu o făcuse și totuși îl supără puțin reținerea ei. La plecare, ea se înclină adânc, cu un aer plin de seriozitate și domnul Thornton se simți mai stângaci și mai sfios decât se simțise vreodată în viață.

— Și-acum, Margaret, hai cât mai repede la masă. Ai comandat-o?

— Nu, tată; omul acesta era aici când am venit și nu am mai avut prilejul.

— Atunci, să mâncăm orice se mai găsește! Mi-e teamă că m-a așteptat cam mult.

— Mie mi s-a părut nesfârșit de mult. Când ai intrat mă aflam la ultima suflare. Omul n-a susținut nicio clipă conversația, mulțumindu-se să dea câte un răspuns scurt și repezit.

— Aș crede totuși că erau foarte la obiect. E un tip cu mintea

limpede. Zicea (ai auzit?) că Crampton are un sol pietros și este categoric cea mai sănătoasă suburbie a orașului Milton.

Când se întoarseră la Heston, trebuiră să-i povestească totul doamnei Hale, care-i tot întreba, iar ei îi dădeau răspunsuri în pauzele dintre sorbiturile de ceai.

— Și cum arată domnul acela Thornton?

— Întreab-o pe Margaret, spuse soțul ei. A încercat să aibă o conversație cu el, în timp ce mă dusesem să stau de vorbă cu proprietarul.

— Oh!. Nu prea știu cum arată, răspunse Margaret alene, prea obosită ca să-și pună la încercare talentul de descriere. Pe urmă, ridicându-se, spuse: E un bărbat înalt, cu umeri lați, cam de – câți ani are, tată?

— Aș spune cam treizeci de ani.

— Cam de treizeci de ani – cu o față nici urâtă, nici frumoasă, nimic remarcabil – nu chiar un gentleman; dar nici nu cred că ne așteptam să fie.

— Totuși, nu e vulgar sau comun, adăugă tatăl ei, mai curând grijuliu ca nu cumva singurul prieten pe care îl avea în Milton să fie discreditat.

— Oh, nu! adeveri Margaret. Cu o asemenea expresie de hotărâre și putere, nicio față, oricât de urâte ar fi trăsăturile, nu poate fi nici vulgară și nici comună. Nu mi-ar plăcea să mă tocmesc cu el; pare neînduplecat. În concluzie, un om care pare să fie la locul potrivit, mamă; plin de agerime și fermitate, cum e nevoie să fie un mare negustor.

— Nu le spune industriașilor din Milton negustori, Margaret, o preveni tatăl ei. Sunt foarte diferiți.

— Oare? Folosesc cuvântul pentru toți cei ce au ceva de vânzare; dar dacă crezi, tată, că termenul nu e corect, n-o să-l mai folosesc. Dar, oh, mamă! fiindcă veni vorba de vulgaritate, va trebui să te pregătești pentru tapetul din salonaș. Trandafiri roz și albaștri, cu frunze galbene! Și o cornișă greoaie de jur împrejurul camerei!

Dar când se mutară în noua lor casă din Milton, tapetele respingătoare dispăruseră. Proprietarul le primi mulțumirile cu o figură sobră, lăsându-i să creadă, dacă așa voiau, că renunțase la hotărârea-i categorică de a nu le schimba. N-avea nevoie să le spună că, dacă n-avea niciun chef să-i facă pe voie unui oarecare reverend Hale, necunoscut în Milton, nu însemna că n-o va face și încă bucuros, la dojana scurtă dar aspră a domnului Thornton, prosperul industriaș.

CAPITOLUL VIII

DOR DE CASĂ

„Acasă, doar acasă,
Acasă-aș vrea să fiu."

ERA NEVOIE DE TAPETELE drăguțe și în culori deschise ale camerelor ca să-l împace cu Milton. Era nevoie de mai mult – mai mult decât puteau avea. Începuseră ceațurile acelea dese, galbene, de noiembrie; și priveliștea dropiei din vale, străbătută de meandra năvalnică a râului, nu se mai vedea deloc când doamna Hale ajunse în noua ei casă.

Margaret și Dixon munciseră două zile întregi, despachetând și aranjând, dar toate lucrurile din casă păreau încă nelalocul lor; iar afară, ceața groasă se furișa până la ferestre, strecurându-se chiar prin orice ușă deschisă, în rotocoale dense și albe de pâclă nesănătoasă.

— Oh, Margaret! O să trebuiască să locuim aici? întrebă doamna Hale, de-a dreptul îngrozită.

Tonul trist cu care fusese pusă întrebarea trezi ecouri în inima lui Margaret. De-abia putu să se stăpânească îndeajuns pentru a răspunde:

— Oh, ceațurile din Londra sunt uneori mult mai rele!

— Da, dar știai că în spatele ceții era Londra și atâția prieteni. Pe când aici – ce să spun? suntem singuri. Oh, Dixon, ce loc mai e și ăsta!

— E-adevărat, doamnă și zic că vi se poate trage și moartea de-aici și atunci știu eu pe cine o să – stai! Lasă, domnișoară Hale, că e mult prea greu pentru dumneata să-l ridici.

— Nu e prea greu, mulțumesc, Dixon, vorbi Margaret cu răceală.

Cel mai bun lucru pe care-l putem face pentru mama e să-i pregătim camera ca să se poată băga în pat, iar eu o să mă duc să-i aduc o ceașcă cu cafea.

Nici domnul Hale nu era într-o dispoziție prea veselă și tot la Margaret veni și el ca să găsească puțină mângâiere.

— Margaret, încep să cred că locul ăsta e într-adevăr nesănătos. Când mă gândesc că s-ar putea să fie vătămător pentru sănătatea mamei tale sau a ta! Poate că era mai bine să ne fi dus undeva la țară, în Wales; e într-adevăr groaznic, oftă el, apropiindu-se de fereastră.

Dar n-aveau de unde să aștepte vreun ajutor. Se stabiliseră în Milton și trebuiau să rabde și fumul și tot anotimpul cât avea să dureze ceața; într-adevăr, orice altă viață părea să fie închisă printr-un zid de ceață la fel de gros. Doar cu o zi înainte, domnul Hale socotise îngrozit cât de mult îi costase mutarea și cele două săptămâni la Heston și descoperise că cheltuiseră aproape întreaga lui rezervă de bani, destul de mică și așa. Nu! Se aflau aici și aici trebuiau să rămână.

Seara, când Margaret înțelese că așa stăteau lucrurile, simți că i se taie picioarele și că o cuprinde amorțeala desperării. Aerul greu, încărcat de fum, plutea prin dormitorul ei, aflat în ieșitura lungă și îngustă din spatele casei. Fereastra, tăiată într-o latură a dreptunghiului, dădea înspre zidul orb al unei ieșituri asemănătoare, la o distanță nu mai mare de trei metri. Prin ceața groasă, îi apărea înainte ca o barieră ce închidea orice speranță, în odaie lucrurile zăceau în dezordine. Toate sforțările lor urmăriseră mai cu seamă să aranjeze cât mai confortabil odaia mamei. Margaret se așeză pe o ladă și deodată văzu adresa de unde fusese expediată – Helstone, frumosul, iubitul Helstone! Rămase pierdută în gânduri triste: dar, în cele din urmă, se hotărî să nu se mai gândească la prezent; și își aminti pe neașteptate că primise o scrisoare de la Edith, pe care nici n-o terminase de citit în agitația de dimineață. Povestea cum ajunseseră în Corfu; călătoria pe

Mediterana – cu muzica și dansul pe vapor; viața nouă, plină de voioșie pe care o duceau; casa ei, cu balcon cu zăbrele și priveliștea către stâncile albe și marea de un albastru profund.

Edith scria fluent și frumos, dacă nu expresiv. Nu numai că știa să prindă nuanțele frapante, caracteristice ale unei scene, dar izbutea să enumere și destule particularități lipsite de importanță din care Margaret să-și poată imagina și singură. Căpitanul Lennox și încă un ofițer de curând căsătorit împărțeau o vilă, cocoțată sus, pe niște stânci minunate, atârnând aproape deasupra mării, în perioada aceasta târzie a anului, zilele lor păreau împărțite între plimbări cu barca și picnicuri la țară; așa că viața lui Edith, petrecută în întregime sub cerul liber, în căutare de plăceri și bucurii, semăna cu bolta înaltă a cerului albastru, fără pete sau nori. Soțul ei trebuia să se ducă la instrucție, iar Edith, cea mai muzicală dintre toate soțiile de ofițeri de acolo, stătea și copia cele mai noi și mai cunoscute melodii la modă în Anglia, dându-i-le apoi șefului fanfarei – acestea păreau îndatoririle ei cele mai grele. Își exprima cu drăgălășenie speranța că, dacă regimentul urma să mai stea un an în Corfu, Margaret ar putea să-i facă o vizită mai lungă. O întreba dacă își mai amintea de ziua, exact cu un an în urmă, când plouase toată ziua în strada Harley; și cum ea nu vrusese să-și pună rochia nouă ca să se ducă la un dineu insipid și cum o udase și o pătase complet până la trăsură; și cum, chiar la dineul acela, îl întâlniseră pentru prima oară pe căpitanul Lennox.

Da! Margaret își amintea foarte bine. Edith și doamna Shaw se duseseră acolo la masă. Margaret li se alăturase pe seară. Amintirea luxului și opulenței din toate acele împrejurări, frumusețea impunătoare a mobilelor, imensitatea casei, huzurul tihnit, netulburat al musafirilor – totul îi reveni cu putere în fața ochilor, într-un contrast ciudat cu clipa de acum. Apele liniștite ale acelui vechi mod de viață dispăruseră, fără să lase măcar o urmă a trecerii lor. Dineurile obișnuite, vizitele, cumpărăturile, serile dansante – toate continuau, continuau la nesfârșit, deși mătușa ei

și Edith nu mai erau acolo; iar în ceea ce o privește pe ea, desigur că i se simțea și mai puțin lipsa. Se îndoia că cineva din vechiul grup se mai gândea vreodată la ea, în afară de Henry Lennox. Știa că și el se străduia s-o uite, din cauza suferinței pe care i-o pricinuise. Îl auzise deseori lăudându-se cu puterea de a alunga orice gând neplăcut.

Margaret încercă să pătrundă cu gândul mai adânc în ceea ce ar fi putut să fie. Dacă ar fi ținut la el, l-ar fi iubit și l-ar fi luat de bărbat și pe urmă ar fi avut loc această schimbare în opiniile și în situația tatălui ei, nu se îndoia că ar fi pus la grea încercare răbdarea domnului Lennox. Pentru ea era, într-un fel, o umilință amară; dar o putea suporta cu răbdare, deoarece cunoștea cât de pure erau țelurile tatălui ei; și aceasta îi dădea puterea să-i îndure erorile, oricât de grave și de serioase ar fi fost, după părerea ei. Dar scăderea în stima oamenilor, cu judecata lor grosolană, lipsită de discernământ, l-ar fi apăsat și iritat pe domnul Lennox. Și dându-și seama ce ar fi fost, deveni recunoscătoare pentru ceea ce era. Se aflau acum pe treapta cea mai de jos; nu putea fi mai rău. Uimirea lui Edith și consternarea mătușii ei – va trebui să le întâmpine cu capul sus, când vor sosi scrisorile lor. Așa că Margaret se ridică și începu să se dezbrace încet, savurând din plin plăcerea acestor clipe tihnite, oricât de târziu ar fi fost, după graba zilei. Adormi nădăjduind în zile mai senine.

Dar, dacă ar fi știut cât timp avea să mai treacă până vor sosi zile mai senine, inima i s-ar fi strâns. Era o vreme cu totul nepotrivită atât pentru sănătate cât și pentru starea sufletească. Mama ei răci rău și nici măcar Dixon nu se simțea prea bine, deși Margaret n-ar fi putut s-o jignească mai tare decât încercând s-o cruțe sau s-o îngrijească în vreun fel. Nu izbutiră să găsească vreo fată care să-i dea ajutor; toate munceau în fabrici; iar cele care se prezentară se pomeniră aspru dojenite de Dixon, pentru pretenția de a putea fi socotite de încredere ca să muncească în casa unui gentleman. Așa că se văzură nevoiți să la o femeie cu ziua aproape

tot timpul. Margaret tare ar fi trimis după Charlotte; dar, lăsând deoparte că era o slujnică mai bună decât își puteau îngădui să țină acum și distanța era prea mare.

Domnul Hale luă legătura cu câțiva elevi, recomandați de domnul Bell, sau recrutați prin influența mai apropiată a domnului Thornton. Cei mai mulți erau la vârsta când majoritatea băieților mai sunt încă la școală dar potrivit concepțiilor înrădăcinate și aparent, bine întemeiate, din Milton, ca să faci dintr-un băiat un negustor bun trebuie sa-l iei de tânăr și să-l înveți cu viața din fabrică, din birou, sau depozit Chiar și trimis la universitățile din Scoția, s-ar întoarce nepregătit pentru ocupațiile comerciale, ce să mai spui de Oxford sau Cambridge unde nu poate să fie primit până la vârsta de optsprezece ani? Așa încât cei mai mulți industriași își puneau fii în posturi de practicanți de la paisprezece sau cincisprezece ani, tăind de la rădăcină orice înclinație spre literatură sau instruire intelectuală, în speranța de a arunca întreaga lor putere și vigoare în direcția comerțului. Existau totuși și câțiva părinți mai înțelepți; și câțiva tineri care aveau destulă minte ca să-și dea seama de propriile lor deficiențe și să se străduiască să le remedieze. Ba mai erau și câțiva deloc tineri, ci bărbați în floarea vârstei, care judecând fără milă își recunoșteau ignoranța și vroiau să învețe târziu ceea ce ar fi trebuit să învețe mai devreme. Domnul Thornton era probabil cel mai bătrân dintre elevii domnului Hale. Era neîndoielnic preferatul său. Domnul Hale își lua obiceiul să pomenească atât de des și cu atâta prețuire părerile lui, încât, mai în glumă, acasă îl întrebau cât timp din ora de predare îl învăța într-adevăr ceva, atât de mult părea să se irosească în discuții.

Margaret mai curând încuraja felul acesta amuzant și vesel de a privi relațiile dintre tatăl ei și domnul Thornton, căci simțise tendința mamei de a nu vedea cu ochi buni noua prietenie a soțului ei, care-i trezea gelozia. Atâta vreme cât nu se ocupase decât de cărți și de enoriași, ca la Helstone, se părea că doamnei

Hale nu-i prea păsa dacă îl vedea mult sau puțin; dar acum, când îl vedea așteptând cu nerăbdare o nouă întâlnire cu domnul Thornton, se arăta jignită și plictisită, de parcă simțea pentru prima dată că tovărășia ei era desconsiderată. Laudele excesive ale domnului Hale au avut efectul obișnuit al oricăror laude excesive asupra ascultătorilor: aceștia erau gata să se revolte împotriva unui om care părea să aibă întotdeauna dreptate.

După o viață liniștită într-o parohie, de țară, unde petrecuse mai bine de douăzeci de ani, domnul Hale părea uluit de energia care învinge cu ușurință dificultăți imense; puterea mașinilor din Milton, puterea oamenilor din Milton îl impresionau, trezindu-i un sentiment de grandoare și se lăsa purtat de el fără să-și dea osteneala să cerceteze amănuntele. Dar Margaret petrecea mai puțin timp afară din casă, printre mașini și oameni; cunoștea mai puțin din această putere în efectele ei publice și, din întâmplare nimeri peste unul sau doi dintre cei care, în cadrul măsurilor afectând mase de oameni, suferă cumplit pentru binele celor mulți. Întrebarea care se pune întotdeauna este: S-a făcut care totul pentru ca suferințele acelor excepții să fie cât mai mici cu putință? Sau în timpul înaintării maselor, fost-au cei neajutorați călcați în picioare, în loc să fie înlăturați cu blândețe din drumul învingătorului, pe care n-au puterea să-l însoțească în marșul său?

Așa că Margaret se apucă să caute o slujnica pentru a-i da o mână de ajutor lui Dixon, care la început fusese încredințată că o să găsească femeia potrivita să ducă tot greul din casă. Numai că ideile lui Dixon despre o fată bună la toate se întemeiau pe amintirea elevelor mai mari de la școala din Helstone, fete curățele, mândre că li se îngăduia să dea ajutor la parohie într-o zi cu treabă multă, arătându-i doamnei Dixon tot respectul și fiindu-le mult mai multă teamă de ea decât de domnul și doamna Hale. Dixon era conștientă de acest respect plin de teamă și nu s-ar putea spune că nu-i plăcea; o măgulea cam tot atât cât îl măguliseră pe Ludovic al XIV-lea curtenii când își acoperiseră ochii în fața luminii lui

orbitoare. Dar numai dragostea și devotamentul ei pentru doamna Hale puteau s-o facă să îndure genul de independență necioplită cu care îi răspunseseră la întrebarea – ce știau să facă? – toate fetele din Milton venite să se angajeze ca servitoare. Ba chiar îi puseseră ei întrebări, căci se îndoiau de mijloacele de trai ale unei familii ce închiriase o casă cu treizeci de lire pe an și totuși își dădea aere și ținea două slujnice, dintre care una cu nasul pe sus. Domnul Hale nu mai era aici vicarul din Helstone, ci doar un om cheltuind o anumită sumă de bani. Pe Margaret începuseră s-o obosească de moarte relatările făcute întruna de Dixon în fața doamnei Hale asupra felului de a se purta al acestor fete venite să se angajeze. Nu pentru că lui Margaret i-ar fi fost silă de purtarea directă și grosolană a oamenilor de aici, sau că ar fi dat înapoi, năzuroasă și trufașă, în fața familiarității cu care i se adresau, jignită de curiozitatea lor privind mijloacele de trai și poziția unei familii locuind în Milton, dar necâștigându-și viața dintr-o neguțătorie. Dar cu cât simțea mai mult atitudinea, lor necuviincioasă, cu atât mai tare avea să păstreze tăcerea și, în orice caz, luând asupră-și sarcina de a găsi o slujnică, o putea scuti pe mama ei de relatarea tuturor dezamăgirilor și jignirilor imaginare ori reale.

Așa că Margaret colindă încolo și încoace, pe la măcelari și băcani, în căutarea unei fete fără cusur; dar, pe măsură ce săptămânile treceau și descoperea cât de greu ar putea da într-un oraș industrial peste cineva care să nu prefere salariile mai bune și libertatea mai mare dintr-o fabrică, i se spulberau speranțele și pretențiile i se micșorau. Era o adevărată încercare pentru Margaret să umble singură prin aceste locuri pline de zarvă și frământare. Ideile doamnei Shaw despre decență și propria-i neajutorare și dependență de alții o făcuseră să stăruie întotdeauna ca Edith și Margaret să fie însoțite de un lacheu, de câte ori părăseau strada Harley sau se duceau chiar prin vecini. În acea vreme, Margaret se răzvrătise în tăcere împotriva acestei mărginiri a independenței, impusă de mătușa ei; și se bucurase

îndoit de plimbările și hoinărelile în deplină libertate prin pădure tocmai pentru contrastul pe care îl ofereau. Cutreiera pădurile cu un pas săltat și netemător, care uneori se transforma în fugă, dacă se grăbea, domolindu-se. Alteori până la repaos complet, dacă stătea să asculte sau să privească vreo vietate a acelor locuri, cântând în frunziș ori aruncând priviri, cu ochi pătrunzători și strălucitori, din tufele joase sau grozama încâlcită. Era greu să treacă de la acest pas liber și fără opreliști, dirijat doar de propria ei voință, la mersul egal și potrivit pe străzile din Milton. Dar și-ar fi râs de sine dacă i-ar fi păsat de această schimbare, cu condiția să nu fi fost însoțită de o neplăcere mult mai serioasă.

Tocmai prin această margine a orașului unde se afla Crampton ducea drumul spre cartierul fabricilor. Pe ulițele dosnice din jur se aflau multe fabrici, de unde se scurgeau șuvoaie de bărbați și femei, de două sau de trei ori pe zi. Până să învețe orele lor de intrare și ieșire, Margaret nimerise, din păcate, de multe ori în mijlocul lor. Mergeau grăbiți, cu figuri netemătoare, pline de cutezanță, râzând și glumind cu glas tare, mai cu seamă de toți cei ce păreau să le fie superiori în rang sau situație socială. Vocile lor nestăpânite, nepăsarea față de toate regulile obișnuite de politețe în comportarea pe stradă, la început o speriară puțin pe Margaret. Fetele, cu felul lor liber de a se purta, impertinent dar nu neprietenos, făceau comentarii asupra îmbrăcămintii ei, atingând chiar șalul ori rochia ca să vadă din ce material este; mai mult, o dată sau de două ori au întrebat-o despre vreun detaliu al toaletei pe care îl admiraseră mai mult. Ca femeie, înțelegea atât de bine preocuparea lor pentru îmbrăcăminte încât, plină de amabilitate, le răspunse bucuroasă la întrebări, de îndată ce își dădu seama ce urmăreau, zâmbindu-le cu simpatie. Nu o deranjau, oricât de multe ar fi fost și oricât de tare ar fi vorbit sau oricât de nestăpânite le-ar fi fost gesturile. În același timp, însă, se ferea și se temea de bărbații din fabrici, care nu se legau de îmbrăcămintea, ci de aspectul ei, cu tot atâta îndrăzneală. Și

Margaret, care până acum resimțise ca o impertinență chiar și cea mai rafinată remarcă asupra înfățișării ei, trebuia să rabde admirația fățișă a acestor bărbați care nu umblau cu ascunzișuri. Dacă ar fi fost mai puțin speriată de larma bărbaților gălăgioși, și-ar fi dat seama curând că tocmai felul lor de a fi, deschis, le dovedea lipsa intenției de a o jigni într-un fel. Teama o făcea să-i izbucnească fulgerări de indignare; se înroșea toată și ochii întunecați îi aruncau flăcări când le auzea vorbele. Câteva din aceste remarci ale lor, totuși, când ajungea în siguranța tihnită a casei, o amuzau, chiar dacă o înfuriau.

Astfel, într-o zi, trecând prin dreptul unui grup de bărbați, printre remarcile obișnuite – „Grozav mi-ar plăcea să fii drăguța mea!" – unul adăugă:

— Chipul tău mândru, frumoasa mea, face ziua să pară mai luminoasă.

Iar în altă zi, pe când zâmbea, fără să-și dea seama, la un gând trecător, un muncitor între două vârste, sărăcăcios îmbrăcat, îi spuse:.

— Ai de ce să zâmbești, drăguțo; multe ar zâmbi dacă ar avea un chip așa de mândru.

Părea atât de ros de griji, bietul om, încât Margaret nu se putu stăpâni să nu-i răspundă printr-un nou zâmbet, bucuroasă că înfățișarea ei, așa cum era, avea puterea să trezească un gând plăcut. Omul păru să-și dea seama ce vroia să exprime privirea ei și între ei se stabili o înțelegere tacită, ori de câte ori întâmplarea le încrucișa cărările. Nu schimbaseră niciun cuvânt; nu se spusese nimic, în afară de complimentul acela de la început; totuși, cumva, Margaret se uita la el cu mai mult interes decât la oricine altcineva din Milton. O dată sau de două ori, duminica, îl văzu întovărășit de o fată tânără, fără îndoială fiica lui, care părea chiar și mai slăbuță și șubrezită la sănătate decât el.

Într-o zi, Margaret și tatăl ei se plimbară până la câmpia ce se întindea în jurul orașului; era primăvară timpurie și ea adunase

câteva flori de pe gardurile vii și din șanțuri – violete sălbatice, negelarițe mici și altele de acest fel – tânjind în străfundul inimii după abundența înmiresmată de flori din sud. Tatăl ei o lăsase singură și se dusese în Milton după treburi; și, pe drumul spre casă, își întâlni umilii prieteni. Fata se uită dornică la florile din mâna ei și, sub un impuls de moment, Margaret, i le oferi. Ochii albaștri ca cerul ai fetei se luminară în timp ce le lua și tatăl ei vorbi pentru ea.

— Mulțam, domnișoară. Bessy s-o gândi cu mult drag la flori; zău că da; și io m-oi gândi mult la bunătatea 'mneatale. Socot că nu ești de pe-aici, nu?

— Nu! și Margaret aproape că oftă. Vin din sud – din Hampshire, adăugă, temându-se însă să nu-l jignească în neștiința lui, dacă-i amintea de o regiune de care el habar n-avea.

— E mai jos de Londra, nu? Io vin de pe lângă Burnley, ca la patruzeci de mile spre nord. Și iacă, vezi, nordu' și sudu' se-ntâlniră și se-mprieteniră cumva în locu' ăsta-necat în fum.

Margaret își încetinise mersul ca să pășească alături de cei doi, căci omul își potrivise umbletul după slăbiciunea fiicei lui. Acum îi vorbi fetei, cu o notă de gingășie plină de milă în tonul vocii ei, ceea ce îi merse drept la inimă tatălui.

— Mi-e teamă că nu ai prea multă putere.

— Nu, răspunse fata și nici n-o să am vreodată.

— În curând vine primăvara, spuse Margaret, vrând parcă să-i sugereze gânduri mai plăcute, pline de speranță.

— Primăvară ori vară, tot n-o să mă fac bine, vorbi fata, liniștită.

Margaret privi în sus spre bărbat, aproape așteptându-se s-o contrazică, sau măcar să zică ceva în stare să schimbe siguranța deznădăjduită a fetei. Dar, în loc de așa ceva, iată ce spuse:

— Mă tem că grăiește adevărul. Boala a cam doborât-o biata de ea.

— O să fie primăvară veșnică acolo unde o să mă duc și flori și imortele și straie frumoase, pe deasupra.

— Biată copilă, biată copilă! vorbi tatăl ei cu glas coborât. Nu-s prea sigur că o să dai de ele; da e o mângâiere pentru tine, biată copilă, biată copilă. Și bietul tău tată! Și zilele alea or să vie curând.

Margaret se simți tulburată de vorbele lui – tulburată, dar nu înciudată: mai curând atrasă și interesată.

— Unde stați? Cred că suntem vecini, că prea ne întâlnim des pe drumul ăsta.

— Avem locuința la număra nouă, pe strada Frances, a doua pe stânga după ce treci de „Dragonu' de aur".

— Și cum te cheamă? Trebuie să-ți știu și numele.

— Nu mi-e deloc rușine de numele meu. Nicholas Higgins îmi zice. Pe ea o cheamă Bessy Higgins. Pen-ce vrei să-l știi?

Margaret rămase surprinsă de această ultimă întrebare, căci la Helstone era de la sine înțeles, dacă punea asemenea întrebări, că avea să vină pe la bietul om sărman de al cărui nume și locuință întrebase.

— M-am gândit – adică voiam să vin să vă văd.

Și deodată rămase stingherită, căci nu putea să le explice de ce voia să-i viziteze, în afară de o curiozitate binevoitoare față de cineva străin. Gestul ei părea pe neașteptate o impertinență și citi asta în ochii omului.

— Nu-s prea bucuros să vină oameni străini la mine în casă. Dar, văzând cum i se împurpurează obrajii, se înduplecă și adăugă: Ești străină pe-aci, cum s-ar spune și poate că nu-i știi pe mulți de-aci; și i-ai dat fetișcanei mele florile astea din mâna 'mneatale; – zic, să vii dacă vrei.

Margaret era gata să râdă, dar se simți și puțin înțepată de acest răspuns. Nu prea știa dacă să se ducă într-un loc unde parcă i se făcea o favoare să fie invitată. Dar când ajunseră în oraș, pe strada Frances, fata se opri o clipă. Și spuse:

— N-o să uitați să veniți pe la noi.

— Da, da, spuse tatăl, nerăbdător, o să vină. E nițel cam pornită

acu', fiindcă zice că puteam să vorbesc mai frumos; da' o să mai chibzuiască oleacă și o să vină. Pot să-i citesc pe fața ei frumoasă și mândră – ca-ntr-o carte. Hai, Bess; sună clopotu' la fabrică.

Margaret se îndreptă spre casă, gândindu-se la noii ei prieteni, amuzată oarecum de felul cum omul își dăduse seama de ce se petrecea în mintea ei. Din acea zi, Milton îi păru un loc mai luminos. Nu din pricina zilelor lungi, pustii și însorite ale primăverii și nici pentru că timpul o împăca încet cu orașul în care stătea. Ci pentru că găsise o preocupare legată de oamenii de acolo.

CAPITOLUL IX

PREGĂTIRI DE CEAI

„Din luturi fine, porțelanuri viorii,
Pictate cu aur și vrâstate-n linii azurii,
Primi-vor din India frunzele aromate,
Sau din Mocca, boabe de cafea, coapte”.

A.L. BARBAULD

A DOUA ZI după întâlnirea cu Higgins și cu fiica lui, domnul Hale urcă sus, în salonașul mic, la o oră neobișnuită. Se tot învârtea prin cameră, mergând de la un obiect la altul, ca și cum le-ar fi cercetat pe rând, dar Margaret înțelese că o făcea din nervozitate – un mod de a amâna ceva ce avea de spus, dar temându-se totuși s-o spună. În sfârșit, zise:

— Draga mea, l-am invitat pe domnul Thornton la ceai astă-seară.

Doamna Hale stătea rezemată în fotoliu, cu ochii închiși și cu o expresie de suferință pe chip, care îi devenise obișnuită în ultimul timp. Dar la aceste cuvinte ale soțului ei, se înălță, gata de ceartă:

— Pe domnul Thornton! – și în seara asta! care ce nevoie are omul ăsta să vină la noi? Și Dixon care tocmai s-a apucat să-mi spele muselinele și dantelele și apa nu-i bună deloc, cu vântul ăsta groaznic de la răsărit, care cred că bate tot anul în Milton.

— Vântul își schimbă direcția, draga mea, spuse domnul Hale uitându-se pe geam la fumul dus de vânt de la răsărit – numai că nu prea știa unde sunt punctele cardinale și le potrivea mai curând la întâmplare, după împrejurări.

— Asta să i-o spui altuia! și doamna Hale se înfioră,

înfășurându-și șalul și mai strâns în jur. Dar, fie că bate de la răsărit, fie că bate de la apus, bănuiesc că omul acela tot va veni.

— Oh, mamă, înseamnă că nu l-ai văzut niciodată pe domnul Thornton. E genul de om dispus să înfrunte orice îi stă împotrivă – dușmani, vânt sau împrejurări. Cu cât plouă mai mult și bate vântul mai tare, cu atât mai siguri trebuie să fim că o să vină. Dar mai bine să mă duc s-o ajut pe Dixon. Încep să devin tare pricepută la scrobit. Și omul o să se mulțumească să discute cu tata. Tată, abia aștept să-l văd pe noul dumitale prieten. Știi, nu l-am văzut decât o dată și atunci eram atât de nedumeriți ce să ne spunem unul altuia, încât nu ne-am înțeles prea bine.

— Nu cred că o să-ți placă vreodată, sau că o să-l găsești prea simpatic, Margaret. Nu e un bărbat prea curtenitor.

Margaret își ridică bărbia, oferind privirilor curba disprețuitoare a gâtului.

— Nu-i admir prea mult pe bărbații curtenitori, tată. Dar domnul Thornton vine la noi ca prieten al dumitale – ca unul care te-a apreciat…

— Singurul din Milton, spuse doamna Hale.

— Astfel încât îi vom ura bun venit și îi vom oferi câteva prăjituri cu nucă de cocos. Dixon se va simți măgulită dacă o rugăm să facă prăjituri; iar eu o să am grijă să-ți calc bonetele, mamă.

Nu o dată își dori în dimineața aceea Margaret ca domnul Thornton să fi fost cât mai departe. Se gândise să facă altceva: să-i scrie lui Edith, să citească din Dante, să se ducă pe la familia Higgins. Și, în schimb, călca și tot călca, ascultând văicărelile lui Dixon și nădăjduind că, dacă o căina destul, ar putea s-o scape măcar pe doamna Hale de jelaniile ei. Din când în când, Margaret se străduia să-și amintească faptul că tatăl ei avea o deosebită stimă pentru domnul Thornton, ca să mai uite de enervarea și de oboseala ce-o copleșeau, pricinuindu-i și o puternică durere de cap, obișnuită la ea în ultima vreme. De-abia putea să mai scoată un cuvânt când, în sfârșit, se așeză și îi raportă mamei că nu mai

era Peggy spălătoreasa, ci redevenise domnișoara Margaret Hale. Vrusese să facă o glumă, ca să descopere imediat, blestemându-și limba ascuțită, că mama ei o luase în serios.

— Oh, dacă cineva mi-ar fi spus, pe vremea când eram domnișoara Beresford și una dintre frumusețile comitatului, că fata mea va trebui să stea în picioare jumătate de zi, muncind ca o slujnică într-o bucătărie mizerabilă, ca să putem primi cum se cuvine un negustor și că acest negustor va fi doar…

— Oh, mamă, exclamă Margaret, ridicându-se, nu mă pedepsi pentru niște vorbe ușuratice. Nu-mi pasă dacă trebuie să calc, ori să fac orice, fel de muncă pentru dumneata și pentru tata. Știu că rămân o doamnă, prin naștere și educație, chiar dacă ajung să frec podelele sau să spăl farfuriile. Acum sunt obosită, dar o să-mi treacă repede; peste jumătate de oră, o să fiu în stare s-o iau de la capăt. Cât despre faptul că domnul Thornton e negustor, asta e și pace! – nu mai are ce face acum, bietul om. Nu cred că dacă va mai învăța, îi va ajuta la ceva.

Și, ridicându-se încet, Margaret se duse în camera ei; căci dintr-o dată simți că nu mai poate să rabde.

Chiar în acel moment, în casa domnului Thornton avea loc o scenă asemănătoare și totuși diferită. O doamnă osoasă, trecută de mult de vârsta mijlocie, stătea și cosea într-o sufragerie austeră, frumos mobilată. Trăsăturile ei, ca și silueta, erau mai curând puternic conturate și masive decât greoaie. Fața îi trecea încet de la o expresie hotărâtă la o alta, la fel de hotărâtă. Nu exista o mare varietate de expresii pe chipul ei; dar cei care o priveau o dată, în general o priveau din nou; chiar și trecătorii își întorceau puțin capul pentru a se mai uita la femeia hotărâtă, severă și demnă care pe stradă nu-și pierdea vremea cu amabilități mărunte, ci își vedea neșovăitoare de drum, îndreptându-se cu fermitate spre locul unde vroia să ajungă.

Era îmbrăcată în mătase trainică, de culoare închisă; nici măcar un firicel nu era ros sau decolorat. Cârpea o față de masă mare și

lungă dintr-o țesătură extrem de fină, ridicând-o din când în când la lumină, ca să descopere locurile mai subțiate, unde trebuia să țească cu grijă. Nu se găsea nicio carte în încăpere, în afară de *Comentariile la Biblie* de Matthew Henry; cele șase volume stăteau pe bufetul masiv, la mijloc, mărginite într-o parte de un samovar, iar în cealaltă de o lampă. Dintr-o încăpere mai îndepărtată se auzea exersându-se la pian. Cineva repeta întruna o piesă de salon, cântând-o foarte repede; fiecare a treia notă, în medie, fiind atinsă prost sau complet sărită, iar jumătate din ultimele acorduri fiind false, dar cu totul mulțumitoare pentru pianist. Doamna Thornton auzi niște pași sugerând o hotărâre asemănătoare cu a ei, prin fața ușii sufrageriei.

— John! Tu ești?

Fiul ei deschise ușa și intră.

— Ce te-a adus acasă atât de devreme? Credeam că te duci să iei ceaiul la acel domn Hale, prietenul domnului Bell.

— Asta și fac, mamă; am venit acasă să mă schimb!

— Să te schimbi! Hm! Pe vremea mea, tinerilor le ajungea să se îmbrace o dată pe zi. De ce să te schimbi, când te duci să bei o ceașcă de ceai la un paroh bătrân?

— Domnul Hale e un gentleman, iar soția și fiica, lui sunt niște doamne.

— Soția și fiica! Și ele dau lecții? Povestește-mi și mie ce fac. Nu ai pomenit niciodată de ele.

— Nu, mamă, pentru că n-am văzut-o pe doamna. Hale; iar pe domnișoara Hale am văzut-o doar timp de o jumătate de oră.

— John, ai grijă să nu te lași prins de o fată fără un ban.

— Nu mă las ușor prins, mamă și cred că o știi. Dar n-ar trebui să vorbești de domnișoara Hale în modul acesta jignitor pentru mine. N-am observat până acum ca vreo tânără domnișoară să fi încercat să mă prindă și nici nu cred că vreuna și-a dat această osteneală zadarnică.

Doamna Thornton n-avea chef să se dea bătută în fața fiului ei;

de altfel era, în general, o femeie plină de mândrie.

— În fine! Îți spun doar să ai grijă. Poate că fetele noastre din Milton au destulă minte și bun-simț ca să nu plece la vânătoare de soți; dar această domnișoară Hale e originară dintr-un comitat aristocratic, unde, dacă e adevărat ce se spune, fetele știu cum să pună mâna pe un soț bogat..

Domnul Thornton își încruntă sprâncenele și mai făcu un pas în cameră.

— Mamă (râzând scurt și disprețuitor), o să-ți mărturisesc totul. Singura dată când am văzut-o pe domnișoara Hale, m-a tratat cu o politețe arogantă, străbătută de o puternică nuanță de dispreț. A rămas rezervată, ca și când ar fi fost o regină, iar eu, vasalul ei umil și nespălat. Fii liniștită, mamă.

— Nu! Nu sunt nici liniștită, nici mulțumită. Ce drept avea ea, fată de preot renegat, să strâmbe din nas în fața ta! Nu mi-aș schimba hainele pentru niciunul din ei – impertinenții! – dacă aș fi în locul tău.

Domnul Thornton spuse, în timp ce ieșea din cameră:

— Domnul Hale e amabil; binevoitor și învățat. Nu e impertinent. Cât despre doamna Hale, o să-ți spun diseară cum e, dacă o să vrei să auzi.

Închise ușa și plecă..

„Să-l disprețuiască pe fiul meu! Auzi, să-l trateze ca pe un vasal! Hm! Aș vrea să știu unde ar mai găsi unul ca el! Are inima cea mai nobilă și mai cutezătoare din câte am cunoscut. Nu fiindcă sunt mama lui! Pot să văd lucrurile așa cum sunt, fără să închid ochii! Știu cum e Fanny; și știu cum e John. Să-l disprețuiască! O urăsc!”
.

CAPITOLUL X

FIER FORJAT ȘI AUR

„Suntem copacii care-n clătinări
Se încleștează și mai tare-n glie”.

GEORGE HERBERT

DOMNUL THORNTON părăsi casa fără să mai treacă prin sufragerie. Întârziase puțin și o porni cu pas grăbit spre Crampton. N-ar fi vrut pentru nimic în lume să-și jignească noul prieten prin lipsă de punctualitate. Ceasul bisericii bătea șapte și jumătate tocmai când aștepta ca Dixon să catadicsească să deschidă, parcă și mai înceată în mișcări când trebuia să coboare de pe piedestal ca să răspundă la clopoțelul de la intrare. Poftit în salonul cel mic, fu întâmpinat cu amabilitate de domnul Hale, care îl conduse sus, la soția lui; figura ei palidă și silueta înfășurată în șaluri constituiau o scuză tăcută pentru moleșeala distantă a salutului. Margaret tocmai aprindea lampa, căci se lăsa întunericul. O lumină blândă se difuza în mijlocul camerei întunecate din care, după obiceiul de la țară, nu fusese alungat cerul nopții și bezna de afară.

Odaia aceasta contrasta izbitor cu cea pe care abia o părăsise: aceea era spațioasă, cam greoaie, fără vreun semn că ar fi locuită de o femeie, în afară de colțul, unde obișnuia să stea mama lui și fără alte comodități, decât cele pentru mâncat și băut. Era evident o sufragerie; era camera pe care o alesese mama lui ca să stea în ea; și dorința ei era lege în casă. Salonul familiei Hale, însă, arăta cu totul altfel: era de două ori – de douăzeci de ori mai distins; și nici pe sfert atât de confortabil. Aici nu se vedeau oglinzi, nici

măcar o fărâmă de sticlă în care să se răsfrângă lumina, având același rost ca și apa într-un peisaj; niciun ornament; culori calde și sobre, scoase în evidență de perdelele de creton și de husele scaunelor, aduse din neprețuitul Helstone. Un *secrétaire* deschis era așezat sub fereastra opusă ușii; în fața celeilalte ferestre se vedea un postament cu un vas înalt, de porțelan alb, din care atârnau ghirlande de iederă englezească, ramuri de mesteacăn de un verde pal și frunze de fag arămii. Ici-colo se zăreau coșulețe drăguțe de lucru; și diferite cărți, indiferent dacă erau legate sau nu, zăceau pe masă, părând a fi fost curând lăsate din mână. În spatele ușii era o altă masă, pregătită pentru ceai, cu o față de masă albă, pe care fuseseră aranjate prăjituri cu nucă de cocos și un coșuleț plin cu portocale și mere rumene de soi american, pe așternut de frunze.

Domnului Thornton i se păru că toate aceste atenții delicate erau ceva obișnuit în familie; și, în mod special, se potriveau cu Margaret. Ea stătea lângă masa pentru ceai, într-o rochie de muselină de culoare deschisă, cu mult trandafiriu. Părea să nu la parte la conversație, ocupată doar cu ceștile de ceai, printre care mâinile ei rotunde de culoarea fildeșului se mișcau cu o eleganță grațioasă și liniștită. Avea o brățară care cădea mereu pe încheietura rotundă. Domnul Thornton o urmărea cum își punea la loc podoaba sâcâitoare, cu mult mai multă atenție decât îl asculta pe tatăl ei. Părea fascinat, urmărind cum împingea brățara în sus, nerăbdătoare, până când se imobiliza în carnea moale; ca apoi să observe cum alunecă iar – și aproape că ar fi putut exclama: „Uite, iar cade!”

Rămăseseră atât de puține pregătiri pentru ceai după sosirea lui, încât aproape că îi păru rău că trebuie să înceapă să mănânce și să bea, renunțând s-o mai urmărească pe Margaret. Ea îi înmână ceașca cu ceai, cu aerul mândru al unei sclave îndărătnice; dar nu-i scăpă clipa când putea să-i mai ofere o ceașcă; și grozav i-ar fi plăcut s-o vadă făcând și pentru el același

lucru ca pentru tatăl ei, care îi apucă două degete în mâna lui de bărbat și le folosi în chip de cleștișor pentru zahăr. Domnul Thornton îi văzu ochii frumoși ridicați spre tatăl ei, plini de lumină, pe jumătate râzători, pe jumătate plini de dragoste, în timpul acestui moment de pantomimă, neobservat, cum își închipuiau ei, de nimeni. Paloarea feței și tăcerea ei arătau că o mai durea capul; dar era hotărâtă să intervină în discuție, dacă s-ar fi ivit vreo pauză nefericită, mai curând decât să-l lase pe prietenul, elevul și oaspetele tatălui ei să se simtă în vreun fel neglijat. Dar conversația continua; și Margaret se retrase într-un colț, lângă mama ei, cu lucrul în mână, după ce se strânseseră ceștile de ceai; și simți că-și poate lăsa gândurile să rătăcească în voie, fără teamă că va trebui pe neașteptate să umple un gol în discuție.

Domnul Thornton și domnul Hale erau amândoi absorbiți într-un subiect început la ultimă lor întâlnire. Margaret reveni în prezent în urma unei observații banale, în șoaptă, a mamei ei; și, ridicându-și brusc ochii de pe lucru, rămase surprinsă de diferența dintre aspectul exterior al domnului Hale și cel al domnului Thornton, indicând firi cu totul opuse. Tatăl ei, subțiratic, părea din această cauză mai înalt decât era în realitate, dacă nu era pus în contrast, ca acum, cu trupul înalt și solid al celuilalt. Chipul tatălui ei avea trăsături blânde și nedecise, cu un fel de undă tremurătoare ce se vălurea peste ele, trădând orice emoție cât de trecătoare; pleoapele erau mari și arcuite, dând ochilor o frumusețe deosebită, molatecă, aproape feminină. Sprâncenele erau și ele frumos arcuite, dar, datorită genelor lungi și visătoare, păreau prea departe deasupra ochilor. Cât despre domnul Thornton, avea sprâncenele drepte și joase, aproape de ochii limpezi, adânci și serioși care, fără a fi exagerat de tăioși, păreau destul de atenți, pentru a pătrunde chiar în miezul lucrului la care privea. Trăsăturile feței erau ferme, ca cioplite în marmură și se adunau mai ales în jurul buzelor, strânse ușor peste un șirag

de dinți atât de frumoși, atât de fără cusur, încât părea să fi răsărit deodată soarele când, rareori, surâsul strălucitor, ivindu-se într-o clipă și luminându-i ochii, schimba întreaga-i înfățișare, de la expresia austeră, hotărâtă, a unui om gata să facă și să îndrăznească orice, la bucuria profundă și sinceră de moment – pe care nimeni în afară de copii n-o arată de obicei fără a se sfii. Lui Margaret îi plăcu zâmbetul; fusese primul lucru pe care îl admirase la noul prieten al tatălui ei; și contrastul dintre firile lor, vizibil în toate aceste amănunte remarcate de ea, părea să explice atracția pe care o simțeau evident unul față de celălalt.

Se apucă să pună din nou rânduială în scularile de lână ale mamei și se lăsă cuprinsă de propriile ei gânduri – iar domnul Thornton păru să uite de ea, ca și când n-ar fi fost în cameră, atât de absorbit îi explica domnului Hale ce putere uriașă avea și totuși cât de gingaș se manevra ciocanul pneumatic, care îi amintea domnului Hale de poveștile minunate despre duhurile supuse din O *mie și una de nopți* – înălțându-se într-o clipă de la pământ la cer și umplând toată imensitatea orizontului, ca în clipa următoare să fie înghesuiți, ascultători, într-un vas destul de mic ca să-l țină un copil în mână.

— Și această închipuire a puterii, această realizare concretă a unui gând uriaș, a ieșit din creierul unui om din orașul nostru. Acest om are darul de a urca, treaptă cu treaptă, de la fiecare miracol pe care-l înfăptuiește, spre miracole și mai mari. Și țin să vă spun că sunt printre noi mulți care, la moartea lui, vor putea să-i la locul și să continue acest război care silește și va sili toată forța materială să se supună științei.

— Lauda pe care le-o aduceți îmi amintește de versurile acestea de demult:

„Am o sută de căpitani în Anglia”, spuse,

„Și-acesta e la fel de bun ca oricare.”

Auzindu-l pe tatăl ei recitind versurile, Margaret ridică brusc privirea, cu o expresie întrebătoare în ochi. Cum ajunseseră care

de la roți dințate la vechea baladă *Chevy Chase?*

— Nu că-i laud, replică domnul Thornton, sunt pur și simplu fapte. Nu o să tăgăduiesc că sunt mândru că aparțin unui oraș – sau aș spune mai curând unui district – ale cărui necesități dau naștere unei astfel de concepții măreațe. Mai bine să fiu aici un om care trudește și suferă – nu, care n-o scoate la capăt și nu izbândește în nimic – decât să duc o viață searbădă și prosperă în monotonia putredă a ceea ce numiți societate mai aristocratică acolo în sud, cu zilele ce se scurg lente, tihnite și lipsite de griji. Acolo ți se lipește mierea de tine și nu mai poți să te înalți și să zbori.

— Cred că vă înșelați, intră Margaret în vorbă, stârnită de defăimarea sudului ei iubit, repezindu-se cu atâta vehemență să-l apere, încât obrajii i se înroșiră și lacrimi de furie îi umplură ochii. Nu știți nimic despre sud. Dacă acolo e mai puțină aventură și mai puțin progres – bănuiesc că nu trebuie să spun mai puțină frământare – în ce privește spiritul negustoresc de risc, care pare o condiție indispensabilă pentru apariția acestor minunate invenții, în schimb vezi și mai puțină suferință. Aici oamenii merg pe străzi cu ochii plecați în pământ, chinuiți de necazuri sau griji – și nu numai că suferă, dar și urăsc. Știu, există și în sud oameni săraci, dar pe fața lor n-o să vezi expresia aceea, cumplită, trădând simțământul amarei nedreptăți, pe care o văd aici. Nu cunoașteți. Sudul, domnule Thornton, încheie ea, căzând din nou într-o tăcere hotărâtă, supărată pe sine că spusese atât de mult.

— Dar îmi îngăduiți să spun că nici dumneavoastră nu cunoașteți nordul? întrebă el, cu nespusă blândețe în ton, căci văzuse că o rănise.

Margaret păstră însă mai departe, hotărâtă, tăcerea; tânjind după cuibul acela drag din Hampshire în care se simțise la adăpost și pe care-l părăsise, cu o nostalgie care o făcu să-și dea seama că vocea i-ar fi tremurat dacă ar fi scos un cuvânt.

— Oricum, domnule Thornton, spuse doamna Hale, nu puteți

tăgădui că Milton este un oraș mult mai murdar și mai plin de fum decât oricare din sud.

— Mi-e teamă că, în ceea ce privește curățenia, vă dau dreptate, spuse domnul Thornton, cu un zâmbet rapid care-i lumină chipul. Dar suntem obligați de Parlament să ardem propriul nostru fum; așa că, asemenea copiilor cuminți, o să facem ce ni se spune – uneori.

— Dar, am impresia că mi-ați spus că ați modificat coșurile, ca să absoarbă fumul, nu-i așa? întrebă domnul Hale.

— Ale mele le-am modificat de bună voie, înainte ca Parlamentul să-și vâre nasul. Am făcut, e adevărat, cheltuieli, dar sunt răsplătit prin economia de cărbune. Nu sunt sigur că aș fi făcut-o, dacă aș fi așteptat până la votarea legii. Oricum, ar fi trebuit să aștept să fiu reclamat și amendat și să fac toate obstrucțiile pe care le poate oferi cineva în mod legal. Numai că orice lege a cărei promulgare depinde de denunțuri și amenzi devine inertă tocmai din cauza acestei odioase mașinării. Mă îndoiesc că a fost reclamat vreun coș din Milton în ultimii cinci ani, deși câteva dintre ele emană constant o treime din cărbunele folosit, sub forma a ceea ce se numește aici fum neparlamentar.

— Tot ce știu e că este cu neputință să ții perdelele de muselină curate aici mai mult de o săptămână; pe când la Helstone, nici nu mă gândeam să le spăl mai des decât o dată pe lună sau chiar mai rar și nici măcar nu erau murdare. Cât despre mâini – Margaret, de câte ori ai zis că te-ai spălat pe mâini în dimineața asta, până la douăsprezece? De trei ori, nu-i așa?

— Da, mamă.

— După câte văd, spuse domnul Hale, se pare că aveți obiecțiuni puternice împotriva actelor Parlamentului și a întregii legislații ce afectează felul dumneavoastră de a vă gospodări aici, la Milton.

— Da, am; și mai sunt mulți alții care au. Și pe bună dreptate, cred. Tot mecanismul – nu mă refer acum la mașinăria de lemn și de fier – țesătoriilor de bumbac este atât de nou, încât nu e de

mirare că nu funcționează perfect în toate părțile deodată. Cum stăteau lucrurile acum șaptezeci de ani? Și astăzi, care e situația? Materiile prime, neprelucrate, sosesc deodată; oameni cu același nivel de educație și poziție socială au ajuns, dintr-o dată, în posturi diferite – de stăpâni și subordonați –; datorită inteligenței native, sau profitând de ocazii favorabile și posibilități, unii s-au diferențiat și și-au dat seama ce viitor mare era ascuns în modelul rudimentar al lui Sir Richard Arkwright. Dezvoltarea rapidă a ceea ce am putea numi un nou comerț a dat acestor primi stăpâni o imensă putere, a bogăției și autorității. Nu vreau să spun că numai asupra muncitorilor; vreau să spun că și asupra cumpărătorilor – asupra pieței din întreaga lume. Vedeți, pot să vă dau ca exemplu un anunț inserat acum mai puțin de cincizeci de ani într-un ziar din Milton, că domnul Cutare (unul din cei șase specialiști în imprimarea stambei din acea vreme) închide magazinul în fiecare zi la prânz; așa că toți cumpărătorii trebuiau să vină înainte de acea oră. Imaginați-vă un om impunând în acest mod timpul când vinde și timpul când nu vinde. Astăzi, însă, cred că dacă un client bun ar vrea să vină chiar și la miezul nopții, m-aș scula și aș sta cu pălăria în mână la dispoziția lui.

Margaret își strânse buzele, dar își impuse să asculte: nu se mai putea retrage în propriile ei gânduri.

— Spun aceste lucruri doar pentru a arăta ce putere, aproape nelimitată, aveau industriașii pe la începutul acestui secol. Oamenii erau orbiți de ea. Că un om reușea în speculații, acesta nu era un motiv să aibă mintea echilibrată în toate celelalte domenii. Dimpotrivă, simțul său de dreptate și simplitatea lui erau deseori înăbușite sub prisosul de avuție care se revărsase asupră-i; și se spun povești ciudate despre extravaganța fără margini a felului de trai pe care și-l îngăduiau în zilele de sărbătoare acești lorzi timpurii ai bumbacului. De asemenea, nu poate exista nicio îndoială privind tirania pe care o exercitau asupra muncitorilor. Știți proverbul, domnule Hale: dă-i obraznicului un deget și el îți la

toată mâna – ei bine, câțiva dintre industriașii din acele vremuri de început au luat într-adevăr totul – strivind fără nicio remușcare sub copitele cailor oasele și carnea oamenilor. Dar, încetul cu încetul, a venit reacția; au apărut mai multe fabrici, mai mulți stăpâni; era nevoie de mai mulți oameni. Puterile stăpânilor și subordonaților au devenit mai echilibrate; așa că acum bătălia se duce destul de echilibrat între cele două clase. Cu greu ne vom supune hotărârii unui arbitru și cu atât mai puțin amestecului unui băgăreț care are doar niște cunoștințe superficiale despre situația reală, chiar dacă acest băgăreț se numește Înalta Curte a Parlamentului.

— E nevoie să o numiți luptă între cele două clase? întrebă domnul Hale. Știu că folosirea acestui termen vă dă o imagine mai exactă a stării reale de lucruri.

— E adevărat; și cred că este cu atât mai multă nevoie, cu cât înțelepciunea prevăzătoare și purtarea bună sunt întotdeauna potrivnice ignoranței și nechibzuinței. Este un lucru admirabil în sistemul nostru că un muncitor se poate ridica la puterea și poziția unui stăpân prin propriile sale eforturi și printr-o comportare adecvată; că, în fond, oricine folosește ca normă de conduită buna-cuviință și cumpătarea și își respectă îndatoririle, intră în rândurile noastre; uneori se poate să nu devină un stăpân, ci doar supraveghetor, casier, contabil, slujbaș aflat de partea autorității și a ordinii.

— Dacă vă înțeleg bine, îi socotiți deci dușmanii dumneavoastră pe cei care, indiferent din ce cauză, nu reușesc să se ridice în lume, spuse Margaret, pe un ton limpede și rece.

— Îi socotesc, negreșit, propriii lor dușmani, spuse el repede, oarecum atins de dezaprobarea trufașă ascunsă în forma exprimării ei și în tonul folosit.

Dar, după o clipă, onestitatea lui lipsită de ascunzișuri îl făcu să simtă că nu dăduse decât un răspuns echivoc la spusele ei; și, oricât de disprețuitoare ar fi, era o datorie față de sine însuși să-i

explice, pe cât de exact posibil, ce voise să spună. Era însă foarte greu să desparți interpretarea ei și s-o izolezi de ceea ce voise el să spună. Și-ar fi putut ilustra cel mai bine ideile povestindu-le câte ceva despre viața lui; dar nu era un subiect prea intim ca să-l discuți cu niște străini? Totuși i se păru modul cel mai simplu și mai direct de a explica ce anume voise să spună; astfel încât, dând deoparte sfiiciunea care-i adusese o îmbujorare de moment în obraji, începu:

— Nu vorbesc fără rost. Acum șaisprezece ani, tatăl meu a murit lăsându-ne într-o situație materială grea. Am fost nevoit să întrerup școala și a trebuit să devin bărbat (așa cum am putut) în câteva zile. Aveam o mamă cum puțini sunt binecuvântați să aibă; o femeie de mare tărie și cu o hotărâre de nestrămutat. Ne-am mutat într-un târgușor, unde traiul era mai ieftin decât la Milton și unde am început să muncesc într-un magazin de postavuri (un loc ideal, aș putea spune, pentru a obține cunoștințe despre profituri). Săptămână de săptămână, venitul nostru ajungea la cincisprezece șilingi, din care trebuiau să trăiască trei persoane. Mama a făcut în așa fel încât să punem regulat deoparte trei din acești cincisprezece șilingi. Acesta a fost începutul și atunci am învățat ce este dăruirea de sine. Acum, când îmi pot permite să îi ofer mamei confortul cuvenit mai curând vârstei ei, decât răspunzând dorințelor ei, îi mulțumesc în sinea mea de fiecare dată pentru învățămintele timpurii câștigate. Acum când simt că n-a fost vorba la mine de noroc, nici de merit, nici de talent – ci doar de un mod de viață ce m-a învățat să nu pun preț pe privilegii incomplet dobândite chiar așa, nici măcar să-mi mai amintesc de ele – cred că această suferință, întipărită, după spusele domnișoarei Hale, pe fețele oamenilor din Milton, nu este decât pedeapsa firească pentru unele plăceri necinstit dobândite într-o perioadă mai veche a vieții lor. Nu socot că oamenii dedați plăcerilor și toleranți cu ei înșiși sunt demni de ura mea; mă uit la ei doar cu dispreț, pentru slăbiciunea lor de caracter.

— Dar ați avut parte de primele noțiuni ale unei bune instrucții, remarcă domnul Hale. Însuflețirea vie cu care îl citiți acum pe Homer îmi dovedește că nu vă este carte necunoscută; ați citit-o cândva și acum vă reamintiți doar vechile cunoștințe.

— E adevărat – am bâjbâit prin ea la școală; îndrăznesc să spun că eram chiar socotit destul de bun la clasici în zilele acelea, deși de atunci latina și greaca mi-au zburat din minte. Dar vă întreb, ce fel de pregătire constituie asta pentru o viață ca cea pe care a trebuit s-o duc? Absolut niciuna. Categoric niciuna. Din punctul de vedere al educației, orice om care știe să scrie și să citească pornește la egalitate cu mine, în ce privește totalitatea cunoștințelor într-adevăr folositoare pe care le aveam în acea vreme.

— Sincer vorbind, nu sunt de acord cu dumneavoastră. Dar poate că sunt cam pedant. care gândul la simplitatea eroică a vieții homerice nu v-a îmbărbătat?

— Niciun pic! exclamă domnul Thornton, râzând. Eram prea ocupat ca să mă mai gândesc la morți, atunci când viii se îmbulzeau lângă mine, cot la cot, în lupta pentru pâine. Acum, când mama e la adăpost și se bucură de tihna cuvenită anilor ei, ca o răsplată pentru străduințele din trecut, mă pot întoarce la această veche povestire și mă pot bucura de ea pe de-a-ntregul.

— Pot spune că remarca mea s-a datorat simțului profesional, potrivit căruia fiecare își cunoaște mai bine nevoile, replică domnul Hale.

Când domnul Thornton se ridică să plece, după ce dădu mâna cu domnul și doamna Hale, se îndreptă către Margaret pentru a-și lua rămas bun de la ea în același fel. Era un obicei de mare familiaritate prin părțile acelea dar Margaret nu era pregătită pentru așa ceva. Se înclină doar, deși când văzu mâna întinsă pe jumătate și apoi repede retrasă, regretă că nu-i ghicise intenția. Numai că domnul Thornton n-avea de unde sa-i cunoască regretul așa că, ieșind cu fruntea sus, bombăni în sinea lui pe când

părăsea casa: „O fată mai mândră și mai nesuferită n-am văzut niciodată. Uiți chiar și cât e de frumoasă când vezi cu cât dispreț se poartă cu oamenii”.

CAPITOLUL XI

PRIMELE IMPRESII

„În sângele nostru e fler, se spune,
Și două-trei fire sunt, poate, bune;
Dar, o simt cu tărie, în el.
Este puțin cam prea mult oțel”.

ANONIM

— MARGARET, ÎNCEPU DOMNUL HALE, întorcându-se după ce își petrecuse oaspetele până jos, tocmai mă uitam la tine când domnul Thornton ne povestea că a fost băiat de prăvălie și eram cam neliniștit. Vezi tu, eu o știam de la domnul Bell și nu a fost o surpriză pentru mine; dar mi-era teamă că o să te ridici și o să părăsești încăperea.

— Oh, tată! doar nu vrei să spui că m-ai crezut atât de proastă? De fapt, mi-a plăcut povestea vieții lui mai mult decât orice altceva din ce a spus. Tot restul m-a revoltat, prin duritatea cu care înfățișa lucrurile; dar a vorbit despre sine cu atâta simplitate – cu atât de puțin din ostentația ce-i face vulgari pe negustători și cu atâta respect și afecțiune pentru mama lui, încât era mai puțin probabil să părăsesc încăperea atunci, decât când ridica, în slăvi scumpul lui Milton, de parcă n-ar mai exista un loc ca ăsta pe lume; sau când proclama liniștit că detestă oamenii care dau dovadă de nechibzuință nepăsătoare și de risipă, fără măcar să-i treacă prin cap că e de datoria lui să încerce să-i schimbe – să le ofere ceva din învățămintele primite acasă, cărora le datorează evident poziția de acum, oricare ar fi ea. Nu, mărturisirea lui că a fost băiat de prăvălie a fost lucrul care mi-a plăcut cel mai mult.

— Mă uimești, Margaret, vorbi mama ei. Tu, care la Helstone îi acuzai mereu pe oameni că sunt tejghetari! Nu cred, domnule Hale, că ai făcut bine aducându-ne în casă o asemenea persoană, fără să ne fi spus dinainte ce a fost. M-am stăpânit tot timpul să nu-i arăt cât de tare m-au contrariat unele amănunte din povestea lui. Tatăl lui, care a murit lăsându-i „într-o situație materială grea". Poate că a murit chiar într-un azil de săraci!

— Nu sunt sigur că n-a fost ceva și mai rău decât un azil de sărăci, replică soțul ei. Am auzit multe despre viața lui de la domnul Bell, înainte de a ne muta aici; și, întrucât v-a povestit o parte, o să completez eu ceea ce nu a spus. Tatăl lui a făcut speculații nebunești, a pierdut totul și apoi și-a pus capăt zilelor, neputând suporta rușinea. Toți foștii lui prieteni au dat înapoi când au fost dezvăluite speculațiile lui necinstite – încercările lui crâncene și fără speranță de a recâștiga, cu banii altora, averea-i modestă. Niciunul din ei nu s-a oferit să-i ajute, pe mamă și pe băiat.. Cred că exista încă un copil, o fată; prea mică pentru a câștiga bani, dar care trebuia, desigur, întreținută. Oricum, niciun prieten nu a apărut atunci și îmi închipui că doamna Thornton nu este genul care să aștepte gesturi de bunăvoință târzie. Așa că au plecat din Milton. Știam că băiatul a început să lucreze într-o prăvălie și, cu banii câștigați, împreună cu ce-i mai rămăsese mamei lui, au trăit o bună bucată de vreme. Domnul Bell povestea că, de fapt, s-au mulțumit ani în șir numai cu terci – cum, n-ar putea spune; dar, mult timp după ce creditorii, renunțaseră la orice speranță privind datoriile bătrânului Thornton (dacă avuseseră vreodată această speranță după ce bătrânul își pusese capăt zilelor), tânărul s-a întors în Milion și s-a dus frumos pe la fiecare creditor, plătindu-i prima rată din banii datorați. Fără zgomot – fără să-i adune pe creditori – totul a fost făcut în liniște și discret, dar până la urmă a plătit tot. L-a ajutat și faptul că unul dintre creditori, un tip ursuz (zice domnul Bell), l-a luat pe domnul Thornton ca partener.

— Asta e într-adevăr frumos, spuse Margaret. Ce păcat că o asemenea fire se degradează prin poziția lui socială de industriaș în Milton.

— Cum adică, se degradează? întrebă tatăl.

— Oh, tată, cu felul lui de a verifica totul prin etalonul averii. Când vorbea despre forțele mecanice, era vădit că le privea numai ca niște căi noi de a extinde comerțul și de a face bani. Și săracii din jur – îi socotește săraci pentru că ar fi incapabili – aflându-se dincolo de hotarele compasiunii lui pentru că n-au caracterul lui de fier și, ca urmare, posibilitatea de a se îmbogăți.

— Nu incapabili; nu a spus asta niciodată. Nechibzuiți și toleranți față de ei înșiși, au fost cuvintele lui.

Margaret începu să strângă scuturile de lână ale mamei, pregătindu-se să se ducă la culcare. Dar înainte de a ieși din cameră, șovăi – înclinată să facă o mărturisire care, credea ea, îi va face plăcere domnului Hale, dar care, pentru a fi completă și adevărată, trebuia să-l și necăjească puțin; până la urmă, își dădu pe față gândul:

— Tată, îl socot într-adevăr pe domnul Thornton un om cu totul deosebit; dar, personal, nu-mi place deloc.

— Mie, însă; îmi place! spuse tatăl ei, râzând. Personal, cum zici tu și oricum altfel. Nu îl socot un erou, sau ceva de acest fel. În fine, noapte bună, copila mea. Mama ta pare tare obosită în seara asta, Margaret.

Margaret observase cu neliniște de câtva timp înfățișarea vlăguită a mamei și această remarcă a tatălui ei o făcu să se ducă la culcare cu inima grea, plină de teamă. Viața la Milton era atât de diferită de felul de trai cu care fusese obișnuită doamna Hale la Helstone, când în casă, când afară, în aer liber; aici, chiar și aerul era atât de diferit, lipsit de orice însușiri regeneratoare; grijile casei apăsau prea greu, într-o formă nouă, lamentabilă, asupra tuturor femeilor din familie, încât existau motive întemeiate de temeri că sănătatea mamei ar putea avea de suferit. Se mai vedeau și alte

multe semne că doamna Hale nu se simțea bine. Avea conciliabule misterioase cu Dixon în dormitor, de unde aceasta din urmă, ieșea plânsă și posomorâtă, așa cum obișnuia ori de câte ori vreo supărare a stăpânei îi stârnea mila. O dată, Margaret dăduse să intre în cameră imediat după ieșirea lui Dixon și o găsise pe mama ei în genunchi; închizând repede ușa, prinsese totuși câteva cuvinte, evident o rugăciune, prin care cerea putere și răbdare pentru a putea îndura mari suferințe, ale trupului. Margaret tânjea să reînnoade relațiile de apropiere și încredere reciprocă, rupte prin lunga ședere la mătușa ei și se străduia, prin mângâieri blânde și cuvinte afectuoase, să se strecoare iar în lăcașul cel mai profund din inima mamei sale. Dar, deși primea la rându-i mângâieri și cuvinte drăgăstoase, cu o dărnicie care ar fi bucurat-o mai înainte, simțea totuși că exista un secret și bănuia că acesta, avea legătură cu sănătatea mamei. Rămase trează multă vreme în noaptea aceea,. Plănuind cum să-și apere mama de influența nefericită a vieții în Milton. Trebuia găsită o slujnică, o femeie care s-o ajute tot timpul pe Dixon, chiar dacă va trebui să-și piardă timpul în căutări, astfel încât mama ei să se bucure de întreaga îngrijire de care avea nevoie și cu care fusese obișnuită toată viața.

Zile întregi, timpul și gândurile lui Margaret au fost, așadar, absorbite de vizitarea birourilor de înregistrare. A ofertelor de muncă, de întâlniri cu tot soiul de femei nepotrivite și doar cu câteva cât de cât potrivite. într-o după-amiază, o întâlni pe Bessy Higgins în stradă și se opri să-i vorbească:

— Ei, Bessy, cum te mai simți? Nădăjduiesc că mai bine, acum că vremea s-a schimbat.

— Mai bine, dar și mai rău, dacă înțelegeți ce vreau să spun.

— Nu prea, replică Margaret, zâmbind.

— Îs mai bine că nu mă mai canonește tusea în timpul nopții, da îs sătulă și mi-e lehamite de Milton și tânjesc să mă duc în Țara Făgăduinței; și când văz că-s din ce în ce mai departe de ea, mi se strânge inima și nu-s mai bine; îs mai rău.

Margaret se întoarse din drum și porni alături de fată, care-și târa picioarele, fără vlagă, spre casă. Câteva clipe rămase tăcută, dar în cele din urmă spuse încet:

— Bessy, e adevărat că vrei să mori?

Căci ea însăși dădea înapoi în fața morții, cu întreaga sete de viață atât de firească la cei tineri și sănătoși.

La rândul ei, Bessy rămase câteva clipe tăcută, apoi răspunse:

— Dac-ați duce viața pe care am dus-o eu, ați fi tot așa de sătulă de ea ca și mine și v-ați gândi uneori: „poate c-o să țină cincizeci sau șaizeci de ani – cum e la unii" – și mă simt năucă și zăpăcită și bolnavă, ca și cum fiecare din cei șaizeci de ani se învârte în sufletul meu și-și râde de mine cu orele și minutele lui și cu timpu' lui fără de sfârșit – oh, fir-ar să fie de treabă! – și v-ați bucura dacă doctorii ar zice că s-ar putea să nu apucați înc-o iarnă.

— Dar, Bessy, ce fel de viață ai dus?

— Nu crez c-a fost mai rea ca la alții. Numa' că pe mine mă roade și pe alții nu.

— Dar cum a fost? Știi, sunt străină în locurile astea, așa că poate nu înțeleg imediat ce vrei să spui, cum aș fi înțeles dacă aș fi trăit toată viața în Milton.

— Dac-ați fi venit pe la noi când ziceați că veniți, poate că v-aș fi povestit. Da tata zice că sunteți ca toți ăilalți; ochii care nu se văd, se uită.

— Nu știu cine sunt ceilalți; și am avut foarte multă treabă; și, ca să-ți spun adevărul, am uitat de făgăduială.

— Singură ați făcut-o! Noi nu v-am rugat.

— Mi-a ieșit o vreme din minte ce am făgăduit, vorbi Margaret pe un ton calm. Dar mi-aș fi amintit după ce mai scăpam de treburi. Pot să vin acum cu tine?

Bessy îi aruncă o privire scurtă, ca să vadă dacă într-adevăr dorința îi era sinceră. Expresia neîndurătoare din ochii ei se topi într-o năzuință plină de dor când întâlni privirea blândă și prietenoasă a lui Margaret.

— Nu-s mulți cărora să le pese de mine; dacă vă pasă puțin, puteți să veniți.

Astfel că o porniră mai departe în tăcere. După ce străbătură o uliță mizeră, intrară într-o curticică și Bessy spuse:

— Nu trebuie să vă supărați dacă tata e acasă și o să se arate nițel morocănos la început. I-ați fost pe plac, știți și a tot așteptat să veniți pe la noi; și tocmai fiindcă i-ați fost pe plac, a rămas jignit și supărat.

— Să n-ai nicio grijă, Bessy.

Dar Nicholas nu era acasă când intrară. O fată părând cam șleampătă, mai mică decât Bessy, dar mai înaltă și mai voinică, trebăluia pe lângă o albie, părând tare pricepută, dar făcând atâta tărăboi încât lui Margaret i se strânse inima, din simpatie pentru biata Bessy, care se așezase pe primul scaun, părând cu totul vlăguită de plimbarea făcută. Margaret îi ceru surorii ei o cană cu apă și, în timp ce fata se repezi s-o aducă (răsturnând vătraiul și aproape căzând peste un scaun în drumul ei), dezlegă șireturile de la boneta lui Bessy, ca aceasta să-și poată recăpăta suflarea.

— Credeți că merită să regreți o viață ca asta? spuse, în cele din urmă, Bessy, gâfâind.

Margaret nu răspunse nimic, dar îi ținu ceașca cu apă la gură. Bessy înghiți repede o gură de apă și apoi se lăsă pe spate, închizând ochii. Margaret o auzi murmurând

— „Nu vor flămânzi și nici de sete nu vor răbda; dar nici soarele nu-i va lumina și nici căldura”.

Margaret se aplecă deasupra ei și spuse:

— Bessy, nu te pripi cu viața ta, oricum ar fi – sau ar fi putut să fie. Adu-ți aminte cine ți-a dat-o și a făcut-o așa cum este!

Deodată tresări, căci îl auzise pe Nicholas vorbind în spatele ei – intrase fără ca ea să-și dea seama.

— Știți, n-am nevoie de predici pentru fetița mea. E destul de rău și așa, cu visele ei și, cu închipuirile religioase și cu viziunile despre orașe cu porți de aur și nestemate. Da dacă-i face plăcere, o

las în pace, numa' că nu vreau să-i intre-n cap și alte de-astea.

— Dar crezi și dumneata în ceea ce am spus, vorbi Margaret, întorcându-se cu fața spre el, că Dumnezeu i-a dat viața și a statornicit și ce fel de viață să ducă.

— Cred ce văz și nimic mai mult. Asta-i ce cred, don'șoară. Nu cred tot ce aud – nu! nu pun mare temei pe ce aud. Am auzit-o pe o duduie întrebând unde stăm, ca să vină să ne vază. Și fetița asta a mea a tot așteptat și s-a perpelit și a tresărit la orice. Zgomot de pași și s-a rușinat când a simțit că mă uit la ea. Da văz că a venit pân' la urmă – și e binevenită, atâta vreme cât nu ține predici despre lucruri pe care nu le știe.

Bessy nu-și luase ochii de la Margaret și acum se ridică în capul oaselor vrând să spună ceva și punându-și mâna pe brațul lui Margaret, cu un gest de implorare:

— Nu fiți supărată pe el – îs mulți care cred ca el; tare mulți pe-aici pe la noi. Dacă i-ați putea auzi vorbind, n-ați mai fi supărată pe el; e om tare bun, așa e tata – dar oh! urmă ea, căzând la loc desperată, vorbele lui mă fac uneori să doresc și mai mult să mor, fiindcă vreau să știu atâtea lucruri și îs așa de zbuciumată și tulburată.

— Biata fetiță – biata mea fetiță – nu vreau să te supăr, zău; da omu' trebuie să zică adevăru' și când văz că-i totu' pe dos pe lume și cum oamenii-și bat capu' cu lucruri de care habar n-au și lasă de izbeliște atâtea și-atâtea care se cer făcute – păi cum, zic, dă-o-ncolo de vorbărie despre religie și pun-te pe muncit la ce vezi și știi. Asta-i crezu meu. E simplu și nu-i greu de potrivit și de făcut.

Fata, însă, tot urma s-o roage pe Margaret:

— Nu gândiți rău despre el – îi om bun, zău. Îmi zic câteodată c-o să fiu cătrănită foc, chiar și în Cetatea Domnului, dacă tata n-o să fie și el acolo. Obrajii i se colorară și ochii prinseră să-i strălucească, atunci când adăugă: Da o să fii acolo, tată! o să fii! Oh! inima!

Duse mâna la inimă, dintr-o dată cumplit de palidă.

Margaret o luă în brațe și îi rezemă capul ostenit pe pieptul ei. Îi ridică șuvițele de păr moale de pe tâmple și le umezi cu apă. Nicholas se repezi să-i aducă diferite lucruri cerute de Margaret, înțelegând din semne și, până și sora ei, speriată, se mișcă în vârful degetelor când Margaret făcu „sst!”. Curând, spasmul prevestitor de moarte trecu și Bessy spuse, ridicându-se:

— O să mă urc în pat – e locu’ ăl mai bun da – și agățându-se de rochia lui Margaret: O să veniți iar – știu c-o să veniți – da vă rog să-mi făgăduiți!

— O să vin mâine, promise Margaret.

Bessy se rezemă de tatăl ei, care se pregătea s-o ducă sus; dar, pe când Margaret se ridica să plece, acesta făcu un efort și spuse:

— Ar fi bine să existe un Dumnezeu, măcar ca să-l rog să te binecuvânteze.

Margaret plecă foarte tristă și gânditoare.

Întârzie acasă la ceai. La Helstone, nepunctualitatea la orele de masă era socotită de mama ei o vină mare; dar acum, vina aceasta, ca și alte mici abateri păreau să-și fi pierdut puterea de a o enerva și Margaret aproape că tânjea după vechile dojeni.

— Ai găsit slujnică, draga mea?

— Nu, mamă; Anne Buckley n-ar fi fost potrivită.

— Dacă aș încerca eu? spuse domnul Hale. Fiecare dintre voi a căutat pe rând, dar fără a izbuti. Acum lăsați-mă pe mine să încerc. Aș putea fi Cenușăreasa care, până la urmă, încalță pantoful.

Margaret de-abia zâmbi la această mică glumă, atât de tare o apăsa vizita ei la familia Higgins.

— Ce-ai face, tată? Cum crezi că ai reuși?

— Păi, m-aș adresa vreunei matroane cumsecade, ca să-mi recomande pe cineva știut de ea, sau de slugile ei.

— Foarte bine. Dar întâi trebuie să dăm de o asemenea matroană.

— Ai dat de ea. Sau, mai curând, n-ai decât să intri singură în

capcană și o să pui mâna pe ea mâine, dacă ești destul de îndemânatică.

— Ce vrei să spui, domnule Hale? întrebă soția lui, cu curiozitatea stârnită.

— Ei bine, elevul meu, acel model de perfecțiune (cum îl numește Margaret), mi-a spus că mama lui intenționează mâine să-i viziteze pe doamna și domnul Hale.

— Doamna Thornton! exclamă doamna Hale.

— Mama despre care ne-a vorbit el? întrebă Margaret.

— Doamna Thornton; singura mamă pe care o are, bănuiesc, spuse domnul Hale cu glas calm.

— O să-mi facă plăcere s-o cunosc. Trebuie să fie o persoană neobișnuită, rosti doamna Hale. Poate că știe pe cineva care să ne convină și să fie bucuroasă să se angajeze. Mi s-a părut că e o persoană tare grijulie și econoamă, încât mi-ar plăcea cineva care să-i semene.

— Draga mea, începu domnul Hale, destul de alarmat, te rog să nu pornești de la ideea asta. Cred că doamna Thornton este tot atât de semeață și de mândră, în felul ei, ca și mica noastră Margaret și că a uitat cu totul perioada aceea veche de necazuri și sărăcie și economii, despre care el vorbește atât de deschis. Oricum, sunt sigur că nu i-ar plăcea ca niște străini să-i cunoască trecutul.

— Te rog să nu uiți, tată, că acesta nu e felul meu de semeție, dacă am vreunul; nu sunt de acord cu acuzația pe care mi-o aduci mereu.

— De fapt, nu știu nici dacă e felul ei; îmi închipui doar, din amănuntele aflate de la el.

Nu se sinchisiră să se intereseze în ce mod i-o fi vorbit domnul Thornton mamei sale despre Margaret, care nu dorea decât un lucru: să știe dacă trebuia sau nu să rămână când va veni doamna Thornton, căci se gândise să se ducă să vadă cum se simte Bessy; vroia să stea la ea până pe seară, întrucât dimineața era mereu

ocupată cu treburi acasă. Își aminti însă că mama ei nu trebuia lăsată să poarte întreaga povară a vizitei doamnei Thornton.

CAPITOLUL XII

VIZITE MATINALE

„Ei bine – bănuiesc că trebuie s-o facem”.

PRIETENI LA SFAT

DOMNUL THORNTON avusese oarecari greutăți s-o convingă pe mama lui să dea dovadă de amabilitate, în măsura dorită de el. De obicei ea nu făcea vizite; și, când făcea, își îndeplinea îndatoririle într-o dispoziție destul de posacă. Fiul ei cumpărase trăsură; dar ea nu voia să țină și cai, așa că îi închiriau la diferite ocazii, când urma să facă vizite matinale sau de seară. Cu nici două săptămâni înainte, dispusese de cai timp de trei zile și își „omorâse” mulțumitor toate cunoștințele, care urmau acum, la rândul lor, să aibă bătaie de cap și cheltuieli. Totuși, Crampton era prea departe ca să meargă pe jos până acolo; și îl tot întrebase pe fiul ei dacă ținea atât de mult la această vizită a ei, încât să justifice cheltuielile de închiriere a unei birje până la familia Hale. În ceea ce o privește, ar fi preferat ca el să nu stăruie; căci, după cum spunea, „nu vedea niciun folos să se împrietenească, cu toți profesorii și institutorii din Milton; parcă-l vedea propunându-i data viitoare să-i facă o vizită profesorului de dans al lui Fanny!”

— Și chiar aș face-o, mamă, dacă domnul Mason și soția lui ar fi, la fel ca familia Hale, stingheri într-un loc străin.

— Oh! nu-i nevoie să te arăți atât de nerăbdător. Mă duc mâine. Vreau doar să înțelegi exact lucrurile.

— Dacă te duci mâine, o să închiriez niște cai.

— Prostii, John. Oamenii ar putea crede că ești plin de bani.

— Încă nu. Dar sunt hotărât în privința cailor. Ultima dată când

ai luat o birjă, te-a durut capul din cauza hurducăturilor.

— Sunt încredințată că nu m-am plâns niciodată.

— Nu! Mama mea nu obișnuiește să se plângă, spuse el, destul de mândru. Dar cu atât mai mult trebuie să veghez asupra dumitale. În ceea ce o privește pe Fanny, puțin efort îi va prinde bine.

— Nu e croită din aceeași stofă ca tine, John. N-ar putea suporta.

După care, doamna Thornton nu mai spuse nimic; căci ultimele ei cuvinte se refereau la un subiect care o chinuia. Simțea, fără voia ei, dispreț pentru firile slabe; și Fanny dădea dovadă de slăbiciune chiar în punctele în care mama și fratele ei arătau tărie. Doamna Thornton nu era o femeie prea înclinată să reflecteze asupra lucrurilor; o judecată promptă și o hotărâre fermă îi erau de mai mare folos decât argumentările îndelungate și discuțiile cu sine însăși; simțea instinctiv că nimic nu o putea face pe Fanny să reziste cu răbdare eforturilor sau să îndure cu curaj greutățile; și deși recunoașterea acestei situații n-o bucura, se mulțumea să simtă un soi de tandrețe plină de compătimire față de ea; ceva cam ca atitudinea mamelor față de copiii lor mai slăbănogi și bolnăvicioși. Un străin, un observator superficial, și-ar fi putut închipui, din felul de-a se purta al doamnei Thornton cu copiii ei, că ținea mult mai mult la Fanny decât la John. Dar ar fi fost o mare greșeală. Însăși îndrăzneala cu care mama și fiul își spuneau adevăruri dezagreabile arăta că se bizuiau din tot sufletul unul pe celălalt; pe când tandrețea oarecum stângace pe care o arăta fiicei ei, jena cu care căuta să ascundă lipsa, la odrasla ei, a marilor calități pe care ea însăși le avea fără să-și dea seama și pe care punea atâta preț când le găsea la alții – această jenă trăda, deci, nevoia de a găsi un loc sigur de refugiu pentru afecțiunea ei. Nu se adresa niciodată fiului ei spunându-i altfel decât John; în schimb, pentru Fanny, găsea întotdeauna denumiri ca „scumpă” și „dragă” și altele asemenea. Dar în inima ei mulțumea zi și noapte cerului

că-i dăruise un asemenea fiu; și pășea mândră printre celelalte femei, fericită că-l are.

— Fanny, draga mea, o să am azi caii la trăsură, ca să mă duc să fac o vizită familiei Hale. N-ar fi bine să mergi și tu s-o vezi pe doică? Stă tot prin partea aia și știi cât se bucură mereu când te vede. Ai putea să te duci până la ea cât o să stau la doamna Hale.

— Oh, mamă, e un drum atât de lung și mă simt atât de obosită.

— Dar ce te-a obosit? întrebă doamna Thornton, încruntându-și ușor sprâncenele.

— Nu știu – cred că e din cauza vremii. Te slăbește atât de mult. N-ai putea s-o aduci pe doică aici, mamă? Ar veni cu trăsura și și-ar putea petrece restul zilei aici, ceea ce i-ar plăcea grozav.

Doamna Thornton rămase tăcută; dar lăsă lucrul pe masă, părând să chibzuiască.

— O să-i vină greu să facă drumul înapoi! vorbi ea, în sfârșit.

— Oh, dar o s-o trimit acasă cu o birjă. Nici nu mi-a trecut prin cap că o să meargă pe jos.

În clipa aceea, domnul Thornton intră în cameră, înainte de a se duce la fabrică.

— Mamă cred că nu-i nevoie să-ți spun că, dacă știi ceva care i-ar ușura suferințele doamnei Hale, ar fi bine să-i oferi.

Firește, dacă o să găsesc ceva. Dar, după câte știi, n-am prea fost bolnavă, așa că nu mă pricep la toanele bolnavilor.

— Da, mai curând Fanny, pe care întotdeauna o doare ceva. Poate că o să facă ea vreo sugestie – nu-i așa, Fan?

— Nu mă doare întotdeauna ceva, spuse Fanny, arțăgoasă; și-apoi, nici nu merg cu mama. Azi mă doare capul și nu vreau să ies.

Domnul Thornton păru necăjit. Ochii mamei lui erau aplecați asupra lucrului la care cosea acum de zor.

— Fanny! Vreau s-o însoțești pe mama, spuse el autoritar. O să te simți mai bine după asta, nu mai rău. Te rog să-mi faci plăcerea să te duci și sper că n-o să trebuiască să spun încă o dată.

După care, părăsi imediat încăperea.

Dacă ar mai fi stat un minut, Fanny ar fi început să plângă din cauza tonului lui autoritar, în ciuda faptului că folosise cuvintele: „Te rog să-mi faci plăcerea”. Așa, însă, se mulțumi să bombăne:

— John vorbește întotdeauna de parcă aș fi o bolnavă închipuită, pe când eu sunt bolnavă cu adevărat. Cine sunt acești Hale, de care face atâta caz?

— Fanny, nu vorbi astfel despre fratele tău. Are motive întemeiate, indiferent care sunt ele, căci altfel nu ar fi vrut să mergem. Acum du-te repede să te îmbraci.

Oricum, acest mic schimb de cuvinte dintre fiul și fiica ei nu o făcură mai binevoitoare față de „acești Hale”. În sinea ei, se întreba, geloasă, la fel ca și fiică-sa: „Cine sunt oare, de ține să le acordăm atât de multă atenție?” Întrebarea o urmărea ca un refren, mult după ce Fanny o uitase cu totul, încântată și plină de mulțumire să-și admire în oglindă boneta cea nouă.

Doamna Thornton era o femeie destul de rezervată. Doar în ultimii ani avusese răgaz să iasă în societate: și această societate nu o amuza. Când dădea mese ori când critica mesele date de alții, da, asta îi plăcea. Dar era cu totul altceva să meargă în vizită ca să cunoască oameni străini. Așa că nu se simțea în largul ei și arăta mult mai neînduplecată și plină de strășnicie ca de obicei, atunci când intră în salonașul familiei Hale.

Margaret ședea și broda un lucrușor mititel de batist pentru copilașul pe care îl aștepta Edith – „muncă fără temei, inutilă”, cum își zise doamna Thornton în gând. Îi plăcu mult mai mult ceea ce tricota doamna Hale; un lucru practic. Încăperea era, toată, plină de bibelouri, cu care trebuia să pierzi o groază de timp ca să le ștergi de praf; iar timpul, pentru oameni cu venit limitat, înseamnă bani.

Făcu toate aceste reflecții în timp ce discuta, plină de demnitate, cu doamna Hale, spunând toate banalitățile stereotipe pe care cei mai mulți oameni le înșiră mecanic. Doamna Hale depunea ceva mai multe eforturi în răspunsuri, captivată de o dantelă cu

adevărat veche pe care o poartă doamna Thornton; „dantelă”, după cum îi spuse mai târziu lui Dixon, „lucrată în vechiul punct englezesc, din care nu se mai confecționează în ultimii șaptezeci de ani și care nu se găsește de cumpărat. Probabil că e o amintire de familie și asta arătă că are strămoși. Astfel că posesoarea dantelei strămoșești deveni vrednică de ceva mai mult decât strădaniile moleșite de a fi agreabilă unui musafir, la care se limitau altfel eforturile doamnei Hale de a participa la conversație. Și curând, Margaret, storcându-și creierul pentru a găsi un subiect de conversație cu Fanny, o auzi pe mama ei și pe doamna Thornton cufundându-se în subiectul fără de sfârșit al slugilor.

— Bănuiesc că nu vă preocupă muzica, spuse Fanny, căci nu văd niciun pian.

— Îmi place foarte mult să ascult muzică bună; dar cum nu cânt prea bine și cum tatei și mamei nu prea le pasă, ne-am vândut vechiul pian când am venit aici.

— Mă întreb cum puteți trăi fără pian. Mie mi se pare că este o adevărată necesitate a vieții.

„Cinsprezece șilingi pe săptămână, din care trei puși deoparte!” își zise Margaret în gând. „Dar probabil că ea era foarte mică. Probabil că a uitat propria ei experiență. Dar nu se poate să nu mai știe nimic de zilele acelea.”

Așa că atunci când vorbi iarăși, glasul lui Margaret păru să sune un pic mai rece:

— Cred că aveți aici concerte bune.

— Oh, da! Încântătoare! Partea cea mai proastă este că sălile sunt prea aglomerate. Directorii nu fac deloc o distincție pe cine să admită și pe cine nu. Dar ești sigur că o să asculți muzica cea mai bună. Întotdeauna comand o mulțime de partituri, a doua zi după concert.

— Vasăzică vă place muzica nouă doar pentru noutatea ei?

— Oh; îți dai seama că e la modă în Londra, căci altfel muzicanții nu ar aduce-o aici. Ați fost la Londra, cu siguranță.

— Da, adeveri Margaret, am locuit acolo mai mulți ani.

— Oh! Londra și Alhambra sunt cele două locuri unde năzuiesc să mă duc!

— Londra și Alhambra!

— Da! de când am citit *Povestirile din Alhambra.* Nu le cunoașteți?

— Nu cred. Dar, desigur, e o călătorie foarte ușoară până la Londra.

— Da; dar mama n-a fost niciodată la Londra, spuse Fanny, coborându-și vocea și nu-mi înțelege năzuința. E foarte mândră de Milton; locul ăsta murdar și plin de fum, cum mi se pare mie. Cred că îl admiră și mai mult tocmai pentru aceste însușiri.

— Dacă aici a fost căminul doamnei Thornton ani la rând, îi pot înțelege ușor dragostea pentru el, spuse Margaret, cu vocea ei clară ca de clopoțel.

— Ce-ați spus despre mine, domnișoară Hale? Pot să întreb?

Margaret nu avea cuvinte pregătite pentru a răspunde la această întrebare, care o luă puțin prin surprindere, astfel încât domnișoara Thornton a fost aceea care a replicat:

— Oh, mamă, încercam doar să înțelegem de ce îți place atât de mult la Milton.

— Mulțumesc, spuse doamna Thornton. Dar nu cred că afecțiunea mea firească pentru locul unde m-am născut și am crescut – și care e de ani de zile căminul meu – are nevoie de explicații.

Margaret se simți jignită. Așa cum prezentase Fanny lucrurile, părea că discutaseră fără prea mult respect simțămintele doamnei Thornton; dar o revolta și felul cum această doamnă voise să arate că era ofensată.

După o pauză de o clipă, doamna Thornton urmă:

— Cunoașteți ceva din Milton, domnișoară Hale? Ați văzut vreuna din fabricile noastre? Magazinele noastre minunate?

— Nu! spuse Margaret. N-am văzut încă nimic din toate acestea.

Apoi simți că, disimulându-și totala indiferență față de toate aceste locuri, nu prea spunea adevărul, așa încât continuă:

— Pot spune ca tata m-ar fi dus până acum, dacă aș fi vrut. Dar drept să spun, nu găsesc nicio plăcere să vizitez fabrici.

— Sunt locuri neobișnuite, spuse doamna Hale, dar e întotdeauna atâta zgomot și murdărie. Îmi amintesc că am fost o dată, într-o rochie de mătase liliachie, să văd cum se fac lumânări și mi-am distrus complet rochia.

— Se prea poate, admise doamna Thornton, pe un ton repezit, nemulțumit. M-am gândit doar că, fiind străini veniți de curând într-un oraș care a ajuns să însemne ceva în țară prin felul întreprinderilor sale și prin dezvoltarea lor, poate că doreați să vizitați câteva dintre locurile caracteristice; locuri unice în țară, mi s-a spus. Dacă domnișoara Hale se răzgândește și binevoiește să se arate interesată de fabricile din Milton, pot spune doar că aș fi încântată să-i asigur intrarea în vopsitorii, sau în atelierele de dărăcit, sau la operațiile mai simple de tors, care se desfășoară în fabrica fiului meu. Fiecare îmbunătățire a utilajului trebuie, cred, văzută acolo, în desăvârșirea ei.

— Îmi pare bine că nu vă plac filaturile și fabricile și toate celelalte asemenea lor, aproape că-i șopti Fanny, ridicându-se să-și însoțească mama, care își lua rămas bun de la doamna Hale, foșnindu-și mătăsurile cu demnitate.

— Cred că mi-ar plăcea să aflu totul despre ele, dacă aș fi în locul dumneavoastră, replică Margaret, liniștită.

— Fanny, începu doamna Thornton, în timp ce porneau cu trăsura, ne vom purta cât se poate de politicos cu acești Hale, dar te rog să nu legi una din prieteniile, tale pripite cu fiica lor. Nu cred că e o fată potrivită pentru tine. Cât despre mamă, arată foarte bolnavă, dar mi se pare o persoană drăguță și liniștită.

— Nu vreau să leg nicio prietenie cu domnișoara Hale, mamă, spuse Fanny îmbufnată. Credeam că îmi fac datoria stând de vorbă cu ea și încercând să o distrez puțin.

— Oricum, John trebuie să fie acum mulțumit.

CAPITOLUL XIII

O BRIZĂ UȘOARĂ ÎNTR-UN LOC SUFOCANT

„Teamă, îndoială, durere, necaz,
Toate-s o umbră pe-al vieți; talaz,
Chiar moartea însăși c-un răgaz;

Putem trece prin deșerturi uscate,
Labirinturi reci putem străbate,
Și căi de sub pământ, întunecate;

Iar unui sfetnic de i-om da ascultare,
Cea mai aspră și mohorâtă cărare
Ne va conduce spre-o lume-nălțătoare;

Și noi, pe multe țărmuri acum azvârliți,
Ne-om întâlni apoi, de greu nebiruiți,
În casa tatălui nostru, din nou regăsiți."

R. C. TRENCH

DE ÎNDATĂ CE OASPEȚII plecară, Margaret zbură pe scări în sus și își puse boneta și șalul, grăbindu-se să se ducă să afle cum se simte Bessy Higgins, urmând să rămână cu ea cât de mult putea înainte de masă. Și în timp ce străbătea ulițele înguste, mișunând de oameni, își dădu seama că acum n-o mai lăsau indiferentă, numai pentru că învățase să-i pese de unul din cei ce trăiau acolo.

Mary Higgins, mezina cea șleampătă, se străduise cât putuse să facă rânduială prin casă, pentru oaspetele așteptat. Frecase de

mântuială podeaua, în mijloc, dar dalele de sub scaune și de sub masă, ca și cele de pe lângă pereți își etalau murdăria întunecată. Deși ziua era călduroasă, în cămin ardea un foc de toată frumusețea, așa că înăuntru era ca într-un cuptor. Margaret n-avea de unde să știe că adaosul de cărbuni era din partea lui Mary un semn de bun venit pentru ea, socotind ca zăpușeala putea fi trebuincioasă pentru Bessy. Cât despre Bessy, stătea întinsă pe o canapea, de fapt un divan mic așezat sub fereastră; arăta mult mai slăbită decât în ziua trecută, vlăguită și de repetatele încercări de a se ridica, ori de câte ori auzise pași, ca să vadă dacă nu venea Margaret. Și acum, când Margaret sosise și stătea pe un scaun lângă ea, Bessy zăcea pe spate, tăcută, bucuroasă doar să-i privească chipul și să-i atingă rochia, încântată ca un copil de țesătura gingașă.

— N-am știut niciodată până acum de ce oamenilor, în Biblie, le plăceau veșmintele alese. Da trebuie să fie grozav să ai îmbrăcăminte așa de frumoasă. E altfel ca la oamenii de rând. Cele mai multe veșminte pe care le poartă lumea bine îmbrăcată îmi obosesc ochii cu culorile lor; da, cumva, ale 'mneavoastră mă odihnesc. De unde ați luat rochia asta?

— De la Londra, spuse Margaret, înveselită.

— Londra! Ați fost la Londra?

— Da! Am stat acolo câțiva ani. Dar casa mea adevărată era în mijlocul pădurii; la țară.

— Povestiți-mi și mie, o rugă Bessy. Îmi place să ascult cum e la țară și despre pomi și lucruri din astea.

Se lăsă pe spate și închise ochii, cu mâinile încrucișate pe piept, într-un repaus total, ca pentru a absorbi tot ceea ce avea să-i povestească Margaret.

Margaret nu mai vorbise niciodată de Helstone de când plecaseră de acolo, în afară doar când îi pomenea întâmplător numele. Îl vedea în vis mai viu ca în realitate și, când se trezea noaptea din somn, cutreiera cu gândul prin toate locurile frumoase ale

amintirii. Dar își deschise inima în fața sărmanei fete:

— Oh, Bessy, țineam atât de mult la căminul pe care l-am părăsit! Mi-ar plăcea să-l vezi. Nu-ți pot descrie nici jumătate din frumusețea lui. Peste tot copaci mari, cu ramuri lungi și drepte, dând umbră deasă chiar și la amiază. Și totuși, deși fiecare frunză pare neclintită, se aude un susur și un freamăt neîncetat peste tot – dar nu foarte aproape. Și uneori iarba e moale și fină ca de catifea; și plină de sevă, căci are parte de umezeală de la un mic izvor ascuns, care susură tot timpul. Iar în alte locuri, sunt ferigi care cresc de-a valma – poieni întregi pline de ferigi; unele în umbra verde; altele vrâstate cu raze lungi și aurii de soare – de parcă ai vedea marea.

— N-am văzut, niciodată marea, murmură Bessy. Da ziceți mai departe.

— Apoi, din loc în loc, sunt islazuri întinse, sus de tot, de parcă ar fi cocoțate chiar în vârful copacilor…

— Ce bine-mi pare! Aici, jos, simt că mă-năbuș. Când mai ieșeam pe-afară, am vrut mereu să urc mai sus ca să văz până departe și să trag o răsuflare adâncă din aerul ăla. Mă-năbuș destul în Milton și zic că susuru' ăla de spuneați că se-aude întruna printre copaci… de-asta mă durea așa tare capu' în fabrică. Și-acolo, pe islazurile alea, crez, nu-i prea mult zgomot?

— Nu, o asigură Margaret; vezi doar câte o ciocârlie sus pe cer, din loc în loc. Câteodată auzeam pe vreun fermier răcnind la slugi; dar era atât de departe, încât doar îmi amintea că alți oameni trudeau din greu în cine știe ce loc îndepărtat, în vreme ce eu stăteam pe iarbă și nu făceam nimic.

— Mă gândeam pe vremuri că, dac-aș putea o zi să nu fac nimica, să mă odihnesc doar – o zi într-un loc tihnit ca ăsta de care ziceți – poate că m-aș pune pe picioare. Da acum am destule zile de trândăveală, și-s sătulă de ele cum eram de muncă. Uneori îs așa de ostenită, că nici în cer n-o să pot să fiu fericită, dacă nu mă odihnesc nițel înainte. Mai degrabă mi-e teamă c-o să ajung acolo

sus fără să mă fi odihnit bine în mormânt, ca să mai prind puteri.

— Să nu-ți fie teamă, Bessy, o încurajă Margaret, punându-și mâna pe cea a fetei; în cer o să ai parte de o odihnă mai desăvârșită. Decât orice trândăveală pe pământ, sau somnul de moarte din mormânt.

Bessy se tot mișca, părând stânjenită; apoi spuse:

— Aș vrea ca tata să nu mai vorbească așa. Are gânduri bune, cum vă ziceam ieri și vă zic iar și iar. Da vedeți, deși ziua nu-l crez niciun pic, noaptea – când am fierbințeală, pe jumătate trează, pe jumătate adormită – îmi vine din nou în minte – și-mi face așa de rău! Și mă gândesc, dacă ăsta e sfârșitul pentru toate și dacă m-am născut doar ca să-mi istovesc inima și viața și să bolesc în locu' ăsta, cu zgomotu' ăsta de fabrică necontenit în urechi, de-mi vine să țip ca să se oprească și să-mi lase un pic de liniște – și cu prafu' care-mi umple plămânii, că mor de sete după o gură adâncă de aer d-ăla curat de care ziceați – și mama a murit și nu mai pot să-i spun cât de mult țin la ea și toate necazurile – crez că dacă viața asta e sfârșitu' și dacă nu există Dumnezeu să șteargă lacrimile din toți ochii – văleu, fată, văleu! exclamă, ridicându-se în capul oaselor și agățându-se tare, aproape cu înverșunare de mâna lui Margaret. Aș putea să-mi pierd mințile și crez că v-aș omorî, zău așa!

Căzu pe spate, vlăguită de vorbele ei pătimașe.

Margaret îngenunche lângă ea.

— Bessy – avem un tată în cer.

— Știu! Știu, suspină Bessy, mișcându-și stânjenită capul dintr-o parte în alta. Sunt o fată rea. Am vorbit foarte, urât. Oh! să nu vă speriați de mine și pe urmă să nu mai veniți. Nu v-aș vătăma nici măcar un fir de păr din cap. Și, urmă cu ochii mari și privind-o pe Margaret cu seriozitate, poate că eu crez mai mult ca 'mneavoastră în ce-o să fie. Am citit Apocalipsul până l-am învățat pe dinafară și nu mă-ndoiesc o clipă, când îs trează și în toate mințile, de toată slava și strălucirea locurilor unde o să mă duc.

— Să nu mai vorbim de închipuirile care-ți vin când ai fierbințeală. Mai curând aș vrea să știu ce făceai pe când erai sănătoasă.

— Atunci când a murit mama eram sănătoasă, da n-am mai fost niciodată prea zdravănă de atunci. După aia, am început curând să muncesc la un darac și pufu' mi-a intrat în plămâni și m-a otrăvit.

— Puful? întrebă Margaret, neîncrezătoare.

— Pufu', repetă Bessy. Scamele din bumbac care zboară când e dărăcit și umplu aeru' până arată tot ca un praf alb și fin. Se zice că se-nfășoară pe plămâni și-i strânge. Oricum, mulți din ăia care muncesc la darac se-mbolnăvesc, încep să tușească și scuipă sânge, pentru că pufu-i otrăvit.

— Dar nu se poate face nimic ca să te ferești de el? întrebă Margaret.

— Nu știu. Unii pun o roată mare la capătu' celălalt al camerei, ca să facă curent și să ducă prafu'; da roata asta costă bani – zic că vreo cinci sau șase sute de lire și nu ai nici un profit de pe urma ei; așa că puțini patroni le pun; și am auzit că unii zic că nu le place să lucreze în locurile cu roată, că li se face foame, după ce s-au obișnuit să-nghită pufu', că nu pot fără el și că leafa ar trebui să fie mai mare în locuri d-astea. Așa că, patronii și oamenii se înțeleg între ei și roata rămâne uitată. Da ce știu eu e că ar fi fost bine să fie o roată și la noi.

— Și taică-tău n-a știut de roată? întrebă Margaret.

— Ba da! și i-a părut tare rău. Da fabrica noastră, una peste alta, e un loc bun; și îs oameni de nădejde; și tatei i-a fost teamă să mă lase să mă duc printre străini, că n-ați crede acum, da mulți ziceau pe-atunci că-s o fată drăguță. Și nu mi-ar fi plăcut să mă creadă lumea plăpândă și mofturoasă și Mary trebuia ținută la școală, c-așa a zis mama și tatii îi plăcea să tot cumpere cărți și să se ducă la tot felu' de întruniri – și totu' costa bani – așa că i-am dat înainte cu munca până am ajuns să nu-mi mai pot scoate

zumzetu' din urechi și pufu' din gât. Asta-i tot.

— Câți ani ai? o întrebă Margaret.

— Nouășpe, în iulie.

— Și eu am nouăsprezece.

Se gândi, cu mai multă mâhnire decât Bessy, la contrastul dintre ele. O clipă sau două nu putu scoate un cuvânt, atât era de mișcată. Dar se strădui să se stăpânească,

— Vreau să vă rog ceva pentru Mary, spuse Bessy. Să-i fiți prietenă. Are șaptișpe ani, da numa' pe ea o mai avem. Și nu vreau să lucreze la fabrică, numa' că nu știu la ce-ar fi bună.

— N-ar putea, – și Margaret privi fără voie spre colțurile necurățate ale camerei – nu, nu cred că ar putea să fie slujnică, nu-i așa? Avem o slujnică bătrână, tare credincioasă, aproape o prietenă, care are nevoie de ajutor,. Numai că e cam pretențioasă; și n-ar fi drept s-o chinui aducându-i o ajutoare care mai curând ar încurca-o și ar scoate-o din fire.

— Asta așa e. Socot că aveți dreptate. Mary a noastră-i o fată bună; numa' că n-a avut cine s-o învețe ce să facă în casă. Fără mamă, iar eu toată ziua la fabrică, până n-am mai fost bună de nimic decât s-o ocărăsc că face prost ceea ce eu nu știu să fac deloc. Da parcă mi-ar fi plăcut să vină să stea la 'mneavoastră.

— Dar chiar dacă nu-i potrivită să vină la noi ca slujnică – și de fapt nici nu știu ce să zic – o să încerc mereu să-i fiu prietenă, de dragul tău, Bessy. Și acum trebuie să plec. O să mai vin, cât de curând pot; dar, dacă n-o să fie mâine, ori poimâine, ori nici peste o săptămână sau două, să nu crezi că te-am uitat. S-ar putea să am treabă.

— Știu că n-o să mă mai uitați. N-o să-mi mai pierd încrederea în 'mneavoastră. Numa' să țineți minte că peste o săptămână sau două, s-ar putea să fiu moartă și-ngropată!

— O să vin cât de curând pot, Bessy, spuse Margaret, strângându-i mâna cu putere. Te rog însă să-mi trimiți vorbă dacă te simți mai rău.

— Da, așa o să fac, făgădui Bessy, strângându-i și ea mâna.

Din ziua aceea, doamna Hale păru să-și piardă din ce în ce mai mult sănătatea. Se apropia acum aniversarea căsătoriei lui Edith și, privind în urmă la atâtea și atâtea necazuri ce se prăvăliseră asupră-le în acel an, Margaret se întreba cum de îndurase. Dacă le-ar fi putut prevedea, cum ar mai fi dat înapoi și s-ar.fi ascuns de timpurile ce urmau să vină! Și totuși, fiecare zi fusese în sine ușor de îndurat – fărâme mici de bucurii intense, luminoase și reale, care își răspândiseră strălucirea chiar și în mijlocul necazurilor. Cu un an în urmă, când se întorsese la Helstone și înțelesese pentru prima oară cât de mult se schimbase mama ei și cât de tare se văicărea, ar fi gemut desperată la gândul că ar putea boli multă vreme, într-un loc străin, plin de tristețe, gălăgie și îmbulzeală, lipsindu-i confortul cu care fusese obișnuită până atunci. Dar, pe măsură ce plângerile deveneau tot mai serioase și mai îndreptățite, un nou fel de răbdare păru să prindă rădăcini la mama ei. Deveni blândă și liniștită în suferința fizică intensă, aproape în aceeași măsură în care se frământase deznădăjduită atunci când nu exista o pauză reală de mâhnire. Cât despre domnul Hale, ajunsese exact în acel stadiu de neliniște care, la bărbații de genul lui, ia forma orbirii intenționate. Își ieși din fire mai tare decât îl văzuse Margaret vreodată, atunci când ea își mărturisi îngrijorarea.

— Asta-i bună, Margaret, ai început să ai vedenii! Domnul știe că aș fi primul care să se alarmeze, dacă mama ta ar fi cu adevărat bolnavă; ne dădeam seama întotdeauna când o durea capul la Helstone, chiar și fără să ne-o spună. E palidă și albă la față când nu se simte bine; și acum are o culoare sănătoasă în obraji, așa cum era când am cunoscut-o prima dată.

— Dar, tată, șovăi Margaret, cred că suferința îi aduce culoare în obraji.

— Prostii, Margaret. Crede-mă, sunt doar închipuiri. Mai degrabă tu nu te simți prea bine. Trimite mâine după doctor, să vină să te vadă; și apoi, dacă asta îți ușurează inima, poate s-o

consulte și pe maică-ta.

— Mulțumesc, tată dragă. O să mă liniștesc și eu, neîndoielnic.

Și se îndreaptă spre el să-l sărute. Dar taică-său o împinse în lături – cu un gest blând, e drept, dar, ca și cum, amintindu-i de lucruri neplăcute, era acum bucuros să scape cât mai repede de prezența ei. Apoi începu să pășească tulburat în susul și în josul camerei.

— Biata Maria! exclamă el ca pentru sine. Ce bine ar fi să poți face ce e drept, fără să-i sacrifici pe alții.

O să ajung să urăsc acest oraș și pe mine, dacă ea... Rogu-te, Margaret, ai putea să-mi spui dacă maică-ta îți vorbește des de vechea noastră casă, de Helstone, vreau să spun?

— Nu, tată, zise Margaret cu tristețe.

— Atunci, vezi, înseamnă că nu e roasă de dor, eh? A fost întotdeauna o mângâiere pentru mine să știu că maică-ta are o fire atât de simplă și deschisă, încât îi aflam pe dată toate supărările. Nu mi-ar ascunde niciodată ceva serios în legătură cu sănătatea; nu-i așa, Margaret? Sunt sigur că nu. Așa că să nu mai aud de ideile astea morbide, prostești. Vino să mă săruți și fugi în pat.

Dar îl auzi umblând de colo-colo (ca un urs, cum obișnuiau ea și cu Edith să spună) mult după ce ea izbutise să se dezbrace, cu mișcări molatice, ostenite – mult după ce începuse să asculte, zăcând în pat.

CAPITOLUL XIV

RĂZVRĂTIREA

„Eram obișnuit
Noaptea să dorm dulce ca un copil
Acum, de-i vânt puternic, eu tresar,
Și mă gândesc la bietul meu băiat
Zvârlit pe mări în vuiet. Atunci par
Să simt că-i crud, așa cum l-au luat
Pentru o vină-atât de mică”.

SOUTHEY

ÎN ACEA PERIOADĂ era o mângâiere pentru Margaret să descopere la mama ei mai multă tandrețe și căldură față de ea decât înainte, chiar decât în vremea copilăriei. Se simți mai aproape de inima ei, ca o adevărată prietenă de încredere – loc la care Margaret tânjise întotdeauna; o invidiase pe Dixon că-i fusese preferată. Margaret își dădu osteneala să răspundă fiecărui apel la compasiunea ei – și erau multe, – chiar și atunci când era vorba de fleacuri, pe care înainte nici nu le-ar fi observat măcar – asemenea unui elefant ce zărește un ac mititel la picioarele lui și îl ridică totuși cu grijă, la rugămintea supraveghetorului. Fără să-și dea seama, Margaret avea să ajungă la punctul unde o aștepta răsplata.

Într-o seară în care domnul Hale lipsea de acasă, mama începu să-i vorbească despre fratele ei Frederick, chiar subiectul în legătură cu care Margaret tânjise să pună întrebări și aproape singurul unde timiditatea ei biruise franchețea obișnuită. Cu cât dorea să audă mai multe despre el, cu atât era mai puțin probabil

că va începe ea singură vorba.

— Oh, Margaret, cum a bătut vântul aseară! A pătruns vâjâind pe coș până în cameră! N-am putut să dorm. De fapt, nu pot niciodată, când bate vântul atât de tare. M-am obișnuit să stau trează de pe vremea când bietul Frederick era pe mare; și acum, chiar dacă nu mă trezesc imediat, îl visez pe o mare furtunoasă, cu valuri cât zidul, mari, străvezii, verzi ca iarba, ridicându-se în jurul corăbiei, mai înalte chiar și decât catargele ei, năpustindu-se asupră-i cu spuma lor albă, sălbatice și nemiloase, ca niște șerpi uriași cu creastă. E un coșmar vechi, dar revine mereu în nopțile cu vânt, și-mi pare bine când mă trezesc și stau dreaptă și țeapănă în pat, singură cu spaimele mele. Bietul Frederick! Acum e pe uscat, așa că vântul nu-i mai poate face niciun rău. Dar, știi, mi-a trecut prin minte că vântul ar putea dărâma câteva din coșurile acestea înalte.

— Unde e Frederick acum, mamă? Știu că scrisorile noastre sunt trimise pe adresa firmei Barbour, la Cadiz; dar el unde este?

— Nu-mi pot aminti numele locului, dar pe el nu-l mai cheamă Hale; trebuie să nu uiți, Margaret. Ai văzut inițialele F.D. În colțul tuturor scrisorilor. Acum îl cheamă Dickenson. Aș fi vrut să-și ia numele de Beresford, la care avea oarecari drepturi, dar tatăl tău n-a fost de acord. Zice că putea fi recunoscut, dacă purta numele meu.

— Mamă, începu Margaret, eu mă aflam la mătușă-mea când s-a întâmplat totul; și cred că nu eram destul de mare ca să mi se spună deschis adevărul. Dar acum aș vrea să știu, dacă s-ar putea – dacă nu ți-e prea greu să-mi spui ce s-a întâmplat,

— Greu! Nu, spuse doamna Hale și se aprinse la față. Mi-e greu totuși să mă gândesc că s-ar putea să nu-l mai văd pe scumpul meu băiat niciodată. De fapt, să știi că n-a făcut nimic rău. N-are decât să spună lumea ce vrea, dar pot să arăt oricui scrisorile lui și, oricum, îl cred pe el, deși e fiul meu, mai curând decât orice curte marțială de pe pământ. Caută în birouașul meu japonez,

drăguță și în al doilea sertar din stânga o să găsești un pachet de scrisori.

Margaret se duse să le caute. Erau scrisori îngălbenite, pătate de apa mării, având mirosul acela de neconfundat al scrisorilor trimise de pe vasele ce cutreieră mările. Margaret i le aduse mamei, care dezlegă șnurul de mătase cu degete tremurânde; apoi, cercetând datele de pe ele, începu să i le dea lui Margaret să le citească, comentând grăbită, tulburată, conținutul lor, aproape înainte ca fiica ei să înțeleagă despre ce era vorba.

— Vezi, Margaret, chiar de la început nu i-a plăcut căpitanul Reid. El era al doilea locotenent pe vas – pe „Orion" – cu care a navigat Frederick pentru prima oară. Bietul băiețaș, ce bine îi stătea în uniforma de locotenent, cu stiletul în mână, tăind ziarele cu el ca și când ar fi fost un cuțit de tăiat hârtie! Dar acest demn Reid, că pe atunci nu era căpitan, n-a putut să-l sufere pe Frederick chiar de la început. Și apoi – stai! uite, astea sunt scrisorile trimise de pe bordul lui „Russell". Când a fost numit pe vasul „Russell" și s-a găsit sub comanda vechiului său dușman, acum căpitanul Reid, s-a gândit să rabde fără să crâcnească tirania lui. Iată! aceasta e scrisoarea. Citește-o, Margaret. Acolo unde spune – stai – „tata poate să aibă încredere în mine, fiindcă voi suporta tot ceea ce un ofițer și un gentleman poate răbda din partea altuia. Dar, din câte știu dinainte despre actualul meu căpitan, mărturisesc că mă aștept cu neliniște la o cursă lungă și tiranică la bordul vasului". Vezi, făgăduiește că o să îndure cu răbdare și sunt încredințată că așa a și făcut, căci avea firea cea mai blândă din câte pot exista, dacă nu-l jignea cineva. Asta e care scrisoarea în care vorbește despre intoleranța căpitanului Reid față de oameni, fiindcă nu executau manevrele tot atât de repede ca cei de pe „Avenger"? Vezi, spune că aveau mulți oameni noi pe „Russell", în timp ce „Avenger" stătuse aproape trei ani în port, fără să facă altceva decât să-i țină la distanță pe negustătorii de sclavi și să-și pună oamenii la muncă, încât erau în stare să alerge în sus și

în jos pe greement[2], ca niște șobolani ori maimuțe.

Margaret citea încet scrisoarea, pe jumătate ilizibilă din cauza cernelii decolorate. Putea fi – probabil că era – o expunere a violenței impulsive a căpitanului Reid în tot felul de fleacuri, foarte mult exagerată de povestitor, care scrisese atunci când scena conflictului îi era încă proaspătă și vie în minte. Câțiva marinari fiind sus, pe gabierul principal, căpitanul le poruncise să se ia la întrecere care coboară mai repede, cel care va rămâne ultimul fiind amenințat cu pisica cu nouă cozi. Cel care se găsea cel mai departe pe vergă, dându-și seama că-i va fi cu neputință să-și întreacă tovarășii și îngrozit de rușinea de a fi bătut zdravăn, se aruncă desperat în jos, ca să se prindă de o frânghie aflată mult sub el; nu izbuti să se apuce și căzu fără simțire pe punte. Mai trăi doar câteva ore și tot echipajul de pe vas clocotea de indignare atunci când scrisese tânărul Hale.

— Dar n-am primit scrisoarea asta decât mult, mult timp după ce am aflat despre revolta de pe vas. Bietul Fred! Cred că a fost o mângâiere pentru el s-o scrie, chiar dacă nu știa cum o s-o trimită, bietul băiat și apoi am citit o știre în ziar – cu mult înainte de a primi scrisoarea lui Fred – despre o revoltă cruntă care izbucnise pe bordul lui „Russell”; scria că răzvrătiții puseseră mâna pe corabie și că deveniseră, se spunea, pirați; iar căpitanul Reid fusese lăsat de izbeliște într-o barcă, cu câțiva oameni – ofițeri, sau așa ceva – și numele le erau date toate, căci fuseseră găsiți și luați de un vapor din Indiile de Vest. Oh, Margaret! ni s-a făcut rău, tatălui tău și mie, când am văzut că pe listă nu era trecut Frederick Hale. Am crezut că e vreo greșeală; căci bietul Fred era un om atât de bun, poate puțin cam prea înflăcărat; nădăjduiam că numele Carr, care era pe listă, fusese tipărit greșit în loc de Hale – în ziare se fac atâtea încurcături. Și la ora când sosea poșta, a doua zi, tatăl tău a pornit pe jos la Southampton, să ia ziarele; și

2 Ansamblu format din catargele, velele şi parâmele unei nave.

nu puteam să stau acasă, așa că m-am dus în întâmpinarea lui. A întârziat mult – mult mai mult decât credeam că o să întârzie; și m-am așezat pe marginea drumului să-l aștept. Într-un târziu a apărut, cu brațele atârnându-i, cu capul plecat, pășind greoi, de parcă fiecare pas era pentru el un chin. Îl văd parcă și acum, Margaret.

— Ajunge, mamă, nu mai povesti. Pot să-mi închipui totul, spuse Margaret, aplecându-se cu duioșie spre ea și sărutându-i mâna.

— Nu, nu poți, Margaret. Nimeni nu poate, dacă nu l-a văzut atunci. Am făcut un efort ca să mă ridic și să-i ies în întâmpinare – dar totul părea să se învârtă în jur, deodată. Când am ajuns lângă el, nu mi-a spus nimic și nici n-a părut surprins să mă vadă acolo, la mai mult de trei mile depărtare de casă, lângă fagul din Oldham; dar m-a luat de braț și a prins să mă mângâie pe mână, de parcă vroia să mă susțină să nu-mi pierd firea în fața unei lovituri cumplite; și când am început să tremur toată, incapabilă să scot un cuvânt, m-a strâns în brațe, aplecându-și capul peste al meu, cutremurat de plâns, zguduit de suspinele înăbușite, până când, de spaimă, am încetat să tremur, implorându-l să-mi spună ce aflase. Și atunci, cu un gest brusc, de parcă altcineva îi mișca mâna împotriva voinței sale, mi-a dat ziarul acela mârșav, în care pe Frederick al nostru îl făceau „trădător de cea mai abjectă speță”, „o rușine și o dezonoare, pentru tagma marinărească”. Oh! Nu pot spune ce cuvinte urâte au folosit. De cum am citit asta, am luat ziarul și l-am rupt bucățele – i-am rupt – oh! cred, Margaret, că l-am rupt cu dinții. Nu plângeam.

Nu puteam să plâng. Obrajii îmi dogoreau ca focul și ochii îmi ardeau în cap. Am văzut că tatăl tău se uita la mine cu un aer grav. I-am spus că era o minciună și chiar așa și era. Câteva luni după aceea, a sosit scrisoarea asta și vezi și tu ce motive întemeiate a avut Frederick. Nu pentru sine, sau pentru jignirile aduse lui s-a răzvrătit; dar și-a spus părerea în fața căpitanului Reid și, a fost și mai rău; și, după cum vezi, cei mai mulți marinari

au rămas de partea lui Frederick. Cred, Margaret, urmă ea după o pauză, cu glas slăbit, tremurând de epuizare, că sunt bucuroasă – adică mă mândresc cu Frederick că s-a ridicat împotriva nedreptății, mai mult decât dacă ar fi fost doar un ofițer bun.

— Și eu sunt mândră de el, mamă, spuse Margaret, pe un ton ferm și hotărât. Corectitudinea și supunerea în fața rațiunii și justiției sunt bune; dar și mai bine e să înfrunți puterea arbitrară, folosită nedrept și crud – nu față de noi, ci față de alții, mai neajutorați.

— Tare aș vrea să-l mai pot vedea o dată pe Frederick – doar o singură dată. A fost primul meu născut, Margaret.

Doamna Hale o spuse pe un ton nostalgic, aproape scuzându-se pentru dorința ei arzătoare, înfocată, ca nu cumva să se creadă că nu-l prețuiește de-ajuns pe copilul ce-i rămăsese. Numai că gândul acesta nici măcar nu-i trecu prin cap lui Margaret, care se gândea doar cum ar putea să-i îndeplinească dorința.

— Toate astea s-au întâmplat acum șase sau șapte ani – crezi că l-ar mai judeca oare, mamă? Dacă ar veni și s-ar prezenta la judecată, care ar fi pedeapsa? Nu se poate să nu aibă dovezi că a fost provocat.

— N-ar avea niciun rost, o lămuri doamna Hale. Câțiva marinari dintre cei ce l-au însoțit pe Frederick au fost prinși și, au fost judecați de curtea marțială pe bordul vasului „Amicia”; cred că e adevărat tot ce au spus în apărarea lor, bieții oameni, căci se potrivea cu spusele lui Frederick – dar a fost în zadar – și, pentru prima oară de când stăteau de vorbă, doamna Hale începu să plângă; dar Margaret era parcă stăpânită de ceva care o silea să afle neapărat lucrul acela pe care-l presimțea, dar de care se temea.

— Ce s-a întâmplat cu ei, mamă? întrebă.

— I-au spânzurat de catarg, spuse doamna Hale cu glas solemn. Dar cel mai groaznic e că, osândindu-i la moarte, curtea a spus că s-au lăsat duși pe un drum greșit. De către ofițerii lor superiori.

Rămaseră tăcute timp îndelungat.

— Și e adevărat că Frederick a stat mulți ani în America de Sud?

— Da. Și acum e în Spania. La Cadiz, sau pe undeva prin apropiere. Dacă ar veni în Anglia, ar fi spânzurat. N-o să-l mai văd niciodată la față – fiindcă, dacă vine în Anglia, îl vor spânzura.

Nimeni nu putea să-i aducă mângâiere. Doamna Hale se întoarse cu fața la perete, zăcând complet nemișcată, cufundată în deznădejdea ei de mamă. Nu se putea spune nimic care să-i aline durerea. Își trase mâna din mâna lui Margaret, puțin nerăbdătoare, ca și când abia aștepta să rămână singură cu amintirea fiului ei. Când intră domnul Hale, Margaret ieși, cu inima grea, nevăzând niciun semn de înseninare la orizont.

CAPITOLUL XV

PATRONI ȘI LUCRĂTORI

„Un gând înfruntă-alt gând; răsare adevărul.
Ca o scânteie din ciocnirea scutului cu spada.”

W.S. LANDOR

— MARGARET, ÎI SPUSE TATĂL ei a doua zi, trebuie să-i întoarcem vizita doamnei Thornton. Mama ta nu se simte prea bine și nu crede că va putea merge atât de departe; dar vom merge noi doi, tu și cu mine, după masă.

Pe când se îndreptau într-acolo, domnul Hale începu să vorbească de sănătatea soției sale, cu un fel de neliniște ascunsă – și Margaret răsuflă ușurată văzându-l, în sfârșit, îngrijorat.

— Spune, Margaret, ai consultat doctorul? L-ai chemat?

— Nu, tată, pentru că ziceai să-l chem pentru mine. Dar mă simt bine acum. Însă dacă aș ști vreun doctor bun, m-aș duce chiar în după-amiaza asta și l-as ruga să vină, fiindcă sunt încredințată că mama este grav bolnavă.

Îi spuse adevărul fără menajamente, cu toată hotărârea, deoarece tatăl ei nici nu vrusese să asculte când îi împărtășise ultima oară temerile ei. Dar acum situația se schimbase. Domnul Hale vorbi pe un ton abătut:

— Crezi că are vreo suferință ascunsă? Ai impresia că e într-adevăr foarte bolnavă? Ți-a spus Dixon ceva? Oh, Margaret! Mă chinuie gândul că venirea noastră la Milton o va ucide. Biata, mea Maria!

— Lasă, tată, nu-ți mai face asemenea gânduri, spuse Margaret, profund tulburată. Nu se simte bine, asta-i tot. Mulți oameni nu se

simt bine o vreme; dar dacă se îngrijesc cum trebuie, se simt mai bine și mai zdraveni ca înainte.

— Dar nu ți-a spus chiar nimic Dixon?

— Nu! Știi cum îi place ei să facă mister din toate fleacurile; și, într-adevăr, a fost puțin cam misterioasă în legătură cu sănătatea mamei, ceea ce m-a alarmat. Dar cred că fără motiv serios. Știi, tată, ai spus chiar dumneata zilele trecute că încep să am vedenii.

— Nădăjduiesc și cred că ai. Dar nu te mai gândi la ce ți-am spus atunci. Îmi place că îți faci gânduri pentru sănătatea mamei. Să nu-ți fie teamă să mi le spui. O să te ascult cu plăcere, deși data trecută ți-am vorbit de parcă aș fi fost supărat. O s-o întrebăm pe doamna Thornton dacă nu știe vreun doctor bun. N-o să aruncăm banii în vânt, ci o să-i dăm celui mai bun. Stai, trebuie s-o luăm pe strada asta.

Nu era o stradă pe care să se fi aflat vreo clădire demnă de a fi reședința doamnei Thornton. Fiul ei nu-ți sugerase în niciun fel genul de casă în care locuia; dar Margaret își imaginase fără voie că femeia înaltă, voinică și frumos îmbrăcată nu putea locui decât într-o casă de o natură asemănătoare cu ea însăși. Pe când strada Marlborough era formată din șiruri lungi de case scunde, ici-colo cu câte un zid orb; cel puțin, atâta puteau vedea din locul unde se opriseră.

— Mi-a spus că stă pe strada Marlborough, de asta sunt sigur, spuse domnul Hale, cu un aer descumpănit.

— Poate că totuși mai face economii, trăind într-o casă mică. Dar văd o mulțime de oameni pe-aici mă duc să întreb.

Așa că întrebă un trecător, care o lămuri că domnul Thornton locuiește în apropierea fabricii și îi arătă și ghereta fabricii, aflată la capătul lungului zid orb pe care îl observaseră.

Ghereta paznicului avea o ușă obișnuită, asemănătoare cu poarta unei grădini; pe o latură se vedeau niște porți mari, închise, pe unde intrau și ieșeau camioanele și căruțele. Paznicul îi pofti într-o curte mare, lunguiață având într-o parte birourile; în partea

cealaltă se înălța o fabrică imensă, cu multe ferestre, de unde se auzea huruitul neîntrerupt al utilajelor și vuietul lung și trist al mașinii cu abur, putând asurzi pe cei ce locuiau în incintă. În partea opusă zidului ce se întindea de-a lungul străzii, pe una din laturile scurte ale curții, se afla o casă frumoasă de piatră – înnegrită de fum, firește dar cu tencuiala, ferestrele și scara strălucind de curățenie. Era, neîndoios, o casă construită cu cincizeci ori șaizeci de ani înainte. Fațada din piatră – ferestrele lungi și înguste și multitudinea lor – șirurile de trepte ce duceau până la ușa din față, urcând din amândouă părțile și mărginite de balustrade – toate arătau cât e de veche. Margaret era doar surprinsă că oameni care-și puteau îngădui să stea într-o casă atât de bună și s-o îngrijească atât de frumos nu preferau o locuință mult mai mică la țară, sau chiar în vreo suburbie, departe de larma și forfota neîncetată a fabricii. Urechile ei, neobișnuite cu zgomotul, abia de auzeau vocea tatălui, în timp ce așteptau pe trepte să li se deschidă ușa. Și curtea, cu porțile mari în zidul orb, ca o adevărată frontieră, constituia o priveliște mohorâtă pentru cine se uita din salon – cum descoperi Margaret după ce urcară pe scara demodată și fură poftiți în salon, ale cărui ferestre dădeau, toate trei, deasupra ușii din față și a camerei din dreapta intrării. Nu era nimeni în încăpere. Părea că nimeni nu mai intrase acolo din ziua când fusese aranjată mobila, cu tot atâta grijă ca și când casa urma să fie acoperită de lavă și descoperită peste o mie de ani. Tapetul era trandafiriu cu auriu; pe covor se vedea un model cu buchete de flori pe un fond de culoare deschisă, fiind însă acoperit în mijloc cu o bucată de preș lustruit și decolorat. La ferestre atârnau perdele de dantelă; fiecare scaun sau canapea avea pe spătar câte o învelitoare, croșetată sau împletită. Statuete de alabastru ocupau orice suprafață plată, adăpostite de praf sub globuri de sticlă. În mijlocul camerei, chiar sub candelabru, se afla o masă mare, rotundă și pe suprafața ei lustruită fuseseră aranjate, la intervale regulate, cărți elegant legate ca spițele vesel

colorate ale unei roți. Totul reflecta lumina, nimic nu o absorbea. Întreaga încăpere avea o înfățișare împopoțonată și împestrițată, care o impresiona pe Margaret într-un mod atât de neplăcut, încât nici nu se mai gândi măcar câte trebuia să cureți ca să poți păstra totul atât de alb și de imaculat într-o astfel de atmosferă sau câtă osteneală trebuia să depui ca să ajungi la această glacială și rece lipsă a oricărui confort. Oriunde și-ar fi aruncat privirea, grija și munca erau vădite, dar nu acea grijă și muncă ce-ți oferă tihnă și te ajută să te simți bine acasă; singura preocupare era de a împodobi încăperea și apoi de a feri podoabele de praf sau distrugere.

Până la venirea doamnei Thornton, au avut timp să observe și să-și vorbească în șoaptă. Spuneau lucruri ce puteau fi auzite de oricine; dar o astfel de cameră parcă te îndeamnă să vorbești în șoaptă, ca și când n-ai vrea să trezești ecouri adormite.

În sfârșit, doamna Thornton intră, în foșnet de mătase neagră de cea mai bună calitate, după cum avea obiceiul; muselina și dantela de pe ea rivalizând, dar fără sa le întreacă, cu albul pur al muselinelor și împletiturilor din încăpere. Margaret explică de ce nu-i putuse însoți și mama ei, pentru a-i întoarce doamnei Thornton vizita; dar, ferindu-se să nu-i amintească prea viu tatălui de temerile lui, trecu ușor peste boala mamei, și-i lăsă doamnei Thornton impresia că nu era vorba decât de o indispoziție trecătoare sau de fandoseli cuconești peste care ar fi putut trece ușor dacă ar fi dorit cu adevărat; ori dacă era într-adevăr ceva prea grav pentru a ieși din casă, n-aveau decât să amâne vizita. Amintindu-și și de caii de trăsură închiriați ca să meargă în vizită la familia Hale și de felul cum fiul ei îi impusese lui Fanny să o însoțească, pentru a le arăta întreaga considerație, doamna Thornton se îmbățoșă, ușor ofensată și nu-și exprimă simpatia – de fapt nici măcar înțelegerea pentru boala doamnei Hale.

— Și ce mai face domnul Thornton? întrebă domnul Hale. Mi-a fost teamă că nu se simte bine, din bilețelul grăbit de ieri.

— Fiul meu este rareori bolnav; și chiar când este, nu vorbește de boală și nici nu consideră că e o scuză pentru a nu face nimic. Mi-a spus că n-a avut nicio clipă liberă ca să facă lecția cu dumneavoastră, domnule. I-a părut rău, o știu, căci pune mare preț pe orele petrecute împreună cu dumneavoastră.

— Și să știți că și mie îmi sunt la fel de agreabile, spuse domnul Hale. Când îl văd cum se entuziasmează și apreciază tot ce e bun în literatura clasică, mă simt din nou tânăr.

— Nu mă îndoiesc că acești clasici sunt foarte plăcuți pentru cine are timp liber. Dar mărturisesc că fiul meu s-a reapucat să-i studieze împotriva hotărârii mele. Timpul și locul în care trăiește par să-i ceară întreaga energie și atenție. Clasicii pot fi foarte potriviți pentru cei ce trândăvesc toată viața la țară sau prin facultăți; dar oamenii din Milton ar trebui să-și îndrepte gândurile și puterile spre munca de zi cu zi. Aceasta, cel puțin, e părerea mea.

Această ultimă propoziție o rosti cu „mândria ce imită umilința”.

— Dar, dacă mintea este prea mult timp ocupată cu un singur țel, negreșit devine țeapănă și rigidă și incapabilă să aibă mai multe preocupări, spuse Margaret.

— Nu prea știu ce înțelegi dumneata când spurcă mintea devine țeapănă și rigidă. În ceea ce mă privește, nu-i admir deloc pe cei asemenea unui titirez, concentrați azi asupra unui lucru, ca mâine să îl uite complet dacă apare ceva nou. Existența unor prea multe preocupări nu se potrivește cu viața unui fabricant din Milton. Pentru el este, sau ar trebui să-i fie, de-ajuns o singură mare dorință și să-și concentreze toate eforturile în vederea împlinirii ei.

— Și această dorință este –? întrebă domnul Hale.

Obrajii pământii i se îmbujorară și privirea i se lumină atunci când răspunse:

— Să dobândească și să-și păstreze un loc înalt, onorabil printre negustorii din această țară – printre oamenii din orașul său. Fiul meu și-a câștigat un astfel de loc. Oriunde v-ați duce – și nu numai

în Anglia, ci și pe continent – numele de John Thornton din Milton este cunoscut și respectat printre toți oamenii de afaceri. Firește, e un nume necunoscut în cercurile mondene, urmă ea cu dispreț. Domnii și doamnele care trândăvesc probabil că nu știu prea multe despre un fabricant din Milton, decât doar dacă intră în Parlament sau se însoară cu fiica unui lord.

Și domnul Hale și Margaret se simțiră ușor stânjeniți că nu auziră niciodată despre acest nume vestit, până când domnul Bell le scrisese că ar putea avea la Milton un prieten în persoana domnului Thornton. Lumea orgolioasei mame nu era lumea lor – a micii nobilimi din strada Harley pe de o parte, sau a clerului de țară și a moșierilor din Hampshire, pe de altă parte. Chipul lui Margaret, în ciuda strădaniilor ei de a asculta senină, îi arătă susceptibilei doamne Thornton simțămintele ei.

— Îți spui că n-ai auzit niciodată de minunatul meu fiu, domnișoară Hale. Crezi că nu sunt decât o femeie bătrână care nu știe nimic în afară de Milton și care crede că cioara ei este cea mai albă din lume.

— Nu, răspunse Margaret, cu oarecare cutezanță. E poate adevărat că-mi ziceam că n-auzisem de numele domnului Thornton înainte de a veni la Milton. Dar, de când am venit aici, am auzit destule ca să mă facă să-l respect și să-l admir și să-mi dau seama cât de multă dreptate și adevăr este în ceea ce ați spus despre dânsul.

— Cine ți-a vorbit despre el? întrebă doamna Thornton, puțin mai domolită, totuși geloasă ca nu cumva spusele altcuiva să-l fi nedreptățit.

Margaret șovăi înainte de a răspunde. Nu-i plăcea acest fel de interogatoriu autoritar. Domnul Hale se amestecă atunci, venindu-i în ajutor:

— Însuși domnul Thornton ne-a povestit, astfel că am putut să aflăm ce fel de om este. Nu-i așa, Margaret?

Doamna Thornton se îndreptă și spuse:

— Fiul meu nu obișnuiește să vorbească despre ceea ce face. Aș putea să întreb încă o dată, domnișoară Hale, din spusele cui ți-ai format o părere bună despre el? Știi, o mamă e curioasă și lacomă de laude la adresa copiilor ei.

Margaret replică:

— Ne-am dat seama cu toții de motivele pe care le aveți să fiți mândră de el mai degrabă din ceea ce domnul Thornton a ascuns despre viața sa dinainte, cunoscută de la domnul Bell – mai degrabă din asta, decât din ceea ce a spus.

— Domnul Bell! Ce poate să știe el despre John? El, care duce o viață trândavă într-un colegiu prăfuit. Dar îți simt îndatorată, domnișoară Hale, pentru că multe tinere domnișoare s-ar fi sfiit să-i facă unei femei bătrâne plăcerea de a auzi că se vorbește frumos despre fiul ei.

— De ce? întrebă Margaret, privind-o în față, surprinsă, pe doamna Thornton.

— De ce! Pentru că îmi închipui că ar trebui să-și dea seama cât de sigur o pot transforma pe bătrâna mamă într-un avocat care să le pledeze cauza, dacă ar avea planuri în legătură cu inima fiului.

Și zâmbi amar, căci îi plăcuse sinceritatea lui Margaret; și poate că simți că pusese prea multe întrebări, ca și cum ar fi avut vreun drept să facă morală. Margaret începu să râdă nestingherit la această idee; râse cu atâta veselie că izbuti s-o indispună pe doamna Thornton, care-și închipui că vorbele care îi stârniseră râsul ar fi sunat de-a dreptul ridicole.

Margaret se opri din râs de îndată ce văzu privirea supărată a doamnei Thornton.

— Vă cer iertare, doamnă. Dar vă sunt într-adevăr îndatorată că m-ați disculpat de vina de a-mi fi făcut planuri în legătură cu inima domnului Thornton.

— Și-au făcut destule tinere fete, înainte de asta, spuse doamna Thornton, bățoasă.

— Sper că domnișoara Thornton este sănătoasă, interveni

domnul Hale în discuție, în dorința de a-i schimba cursul.

— Este la fel de sănătoasă ca întotdeauna. Nu e prea robustă, replică scurt doamna Thornton.

— Și domnul Thornton? Cred că pot nădăjdui să-l văd joi?

— Nu pot răspunde de ocupațiile fiului meu. În oraș se petrec lucruri destul de supărătoare; plutește amenințarea unei greve. Dacă vor declanșa greva, va fi nevoie de toată experiența și judecata fiului meu, care va fi mult consultat de prietenii săi. Cred însă că va putea veni joi. Oricum, sunt încredințată că o să vă anunțe dacă nu poate.

— O grevă! se arătă nedumerită Margaret. Pentru ce? Pentru ce vor să facă grevă?

— Ca să devină conducători și stăpâni peste proprietatea altora, spuse doamna Thornton, pufnind furioasă. Pentru asta fac grevă mereu. Dacă oamenii care muncesc pentru fiul meu or să facă grevă, nu pot spune altceva decât că sunt o adunătură de ticăloși nerecunoscători. Dar nu mă îndoiesc că or să facă.

— Bănuiesc că vor lefuri mai mari, nu? întrebă domnul Hale.

— Asta-i doar, aparența. Dar adevărul e că vor să fie ei stăpânii și să-i transforme pe patroni în sclavi în chiar fabricile lor. Tot timpul încearcă; nu se gândesc decât la asta; și, la fiecare cinci sau șase ani, se declanșează lupta între patroni și muncitori. Dar cred că de data asta vor descoperi că s-au înșelat – că și-au făcut socotelile greșit. Dacă încetează lucrul, s-ar putea să afle că nu-i chiar atât de ușor să-l reia. Cred că patronii au câteva proiecte în cap, care îi vor învăța pe oameni să nu se mai grăbească să facă grevă, dacă totuși încearcă.

— Și asta nu-i înrăiește pe oamenii din oraș? întrebă Margaret.

— Bineînțeles că-i înrăiește. Dar nu cred că ești o fricoasă. În Milton nu-i loc pentru fricoși. A fost o vreme când a trebuit să-mi croiesc drum printr-o gloată de oameni înfuriați, care jurau că o să verse sângele lui Mackinson de cum o să scoată nasul pe poarta fabricii; și întrucât nu știa ce-l așteptă, trebuia să se ducă cineva

să-l înștiințeze, căci altfel era un om mort; și trebuia neapărat s-o facă o femeie – așa că m-am dus eu. Dar după ce-am intrat în fabrică, n-am mai putut ieși. Acum era în joc viața mea. Astfel că m-am urcat pe acoperiș, unde se aflau stivuiți bolovani, ca să fie aruncați în capul oamenilor, dacă ar fi încercat să forțeze porțile fabricii. Și crede-mă că aș fi ridicat bolovanii grei și i-aș fi aruncat, ca cel mai priceput dintre bărbați, dacă n-aș fi leșinat din pricina încercărilor prin care trecusem. Dacă trăiești în Milton, trebuie să înveți să ai o inimă vitează, domnișoară Hale.

— O să mă străduiesc, spuse Margaret, destul de palidă. Nu știu dacă am o inimă vitează sau nu, până nu sunt pusă la încercare; dar mi-e teamă să nu dau dovadă de lașitate.

— Cei din sud, din regiunile rurale, se sperie deseori de ceea ce bărbații și femeile noastre din Darkshire socot că-i modul lor de viață și luptă. Dar după ce vei trăi zece ani printre oamenii care-i pizmuiesc întotdeauna pe cei mai buni ca ei și așteaptă doar prilejul să le-o plătească, o să afli dacă ești o lașă sau nu, crede-mă că știu ce spun.

În seara aceea, domnul Thornton făcu o vizită familiei Hale. A fost poftit în salon, unde domnul Hale le citea cu glas tare soției și fiicei sale.

— Am venit pe de o parte ca să vă aduc un bilet de la mama și pe de altă parte ca să-mi cer scuze că am lipsit ieri de la oră. În bilet mama a notat adresa doctorului Donaldson.

— Mulțumesc! se grăbi Margaret să spună și întinse mâna să ia biletul, căci nu voia ca maică-sa să afle că ceruseră informații despre un doctor; și observă, încântată, că domnul Thornton păru să-i înțeleagă gândul, căci îi dădu biletul fără altă explicație.

Domnul Hale începu să vorbească despre grevă. Pe dată, pe chipul domnului Thornton se așternu o expresie atât de asemănătoare cu a mamei lui în momentele cele mai dezagreabile, încât Margaret, căreia nu-i scăpa nimic, simți că i se face lehamite.

— Da; neghiobii vor să declare grevă. N-au decât. Ne convine

destul de mult. Dar le-am mai dat o șansă, își închipuie că negoțul e la fel de înfloritor ca anul trecut. Noi însă, care vedem furtuna la orizont, mai strângem pânzele. Dar, neexplicându-le și lor motivele noastre, nu vor să ne creadă că acționăm cu judecată. Trebuie să le dăm socoteală pentru felul cum credem de cuviință să ne cheltuim sau să ne economisim banii. Henderson a încercat un șiretlic cu oamenii lui, la Ashley, dar n-a izbutit. În realitate greva nu-l deranja – i-ar fi ieșit mai bine socotelile în registre. Așa că atunci când oamenii au venit și i-au cerut să le mărească lefurile cu cinci la sută, le-a spus că o să se mai gândească și o să le dea răspunsul în ziua când se plătesc lefurile; știind tot timpul, bineînțeles, care îi va fi răspunsul, dar plănuind că o să-i facă s-o țină pe-a lor. Numai că ei erau și mai șireți decât el și auziseră și câte ceva despre perspectivele negre ale negoțului. Așa că au reluat lucrul vineri și și-au retras revendicarea, iar el e acum silit să continue lucrul. Noi, însă, patronii din Milton, le-am făcut cunoscută hotărârea. Nu vom da niciun penny în plus. Le spunem că s-ar putea să fim nevoiți să le micșorăm lefurile, în niciun caz să le mărim. Asta e deci poziția noastră și așteptăm mișcarea următoare din partea lor.

— Și care o să fie această mișcare? întrebă domnul Hale.

— Bănuiesc că o grevă simultană. O să vedeți un Milton fără fum în câteva zile, după câte cred, domnișoară Hale.

— Dar pentru ce, întrebă ea, nu le explicați motivele dumneavoastră întemeiate care vă fac să vă așteptați la un negoț nefavorabil? Nu știu dacă folosesc cuvintele cele mai potrivite, dar cred că înțelegeți ce vreau să spun.

— Le-ați explicat vreodată slugilor dumneavoastră de ce faceți anumite cheltuieli sau economii cu banii pe care-i aveți? Noi, cei care posedăm capital, avem dreptul să hotărâm ce facem cu el.

— Un drept pământesc, spuse Margaret foarte încet.

— Vă rog să mă iertați, dar n-am auzit ce-ți spus.

— N-aș vrea să repet; e în legătură cu un sentiment pe care nu cred că l-ați împărtăși.

— Nu vreți să mă puneți la încercare? pledă el, dintr-o dată dorind cu ardoare să afle ce spusese ea.

Margaret nu vedea cu ochi buni stăruința lui, dar nici nu credea că trebuie să dea prea mare importanță spuselor ei.

— Ziceam că aveți un drept pământesc. Cu alte cuvinte, nu pare să existe niciun motiv, în afară de cele religioase, ca să nu faceți ce vreți cu ceea ce vă aparține.

— Știu că avem păreri diferite în ceea ce privește religia; dar de ce nu credeți că am și eu câteva, chiar dacă nu sunt aceleași cu ale dumneavoastră?

Vorbea cu glas stins, ca și când s-ar fi adresat numai ei. Dar Margaret nu ținea ca el să i se adreseze doar ei. Așa că îi răspunse pe tonul ei obișnuit:

— Nu cred că am avut prilejul să aflu ce părerii religioase aveți în această chestiune. Tot ce am vrut să spun e că nu există nicio lege făcută de oameni care să-i împiedice pe stăpânitori să-și cheltuiască ori să-și arunce toți banii, dacă așa cred de cuviință; dar că există în Biblie pasaje care mai curând ar însemna – pentru mine, cel puțin – că și-ar nesocoti datoria de buni gospodari dacă ar face astfel. Oricum, știu atât de puțin despre greve și despre calcularea salariilor, ori despre capital și muncă, încât mai bine nu i-aș mai vorbi unuia ca dumneavoastră, care vă pricepeți la economie politică.

— Ba cu atât mai mult, vorbi el cu înflăcărare. Mi-ar părea chiar foarte bine să vă explic tot ceea ce îi poate părea anormal sau misterios unui străin de această problemă; mai cu seamă într-o perioadă ca asta, când acțiunile noastre vor fi sucite și răsucite de orice gazetăraș care știe să țină condeiul în mână.

— Mulțumesc, răspunse ea rece; dar cred că mă voi adresa în primul rând tatălui meu pentru orice lămurire pe care mi-o poate da, dacă voi începe să fiu nedumerită de viața în mijlocul acestei societăți ciudate.

— O găsiți ciudată? În ce sens?

— Nu știu – probabil pentru că văd, chiar la suprafață, două clase depinzând complet una de cealaltă și totuși fiecare din ele socotind neîndoielnic interesele celeilalte opuse propriilor interese; n-am mai trăit niciodată într-un loc unde două grupuri de oameni să se vorbească de rău tot timpul.

— Pe cine ați auzit vorbindu-i de rău pe patroni? Nu vă întreb pe cine ați auzit ocărându-i pe lucrători; căci văd că stăruiți în a înțelege greșit ce v-am spus data trecută. Dar pe cine ați auzit vorbindu-i de rău pe patroni?

Margaret se înroși; apoi zâmbi și spuse:

— Nu-mi place să fiu interogată. Refuz să vă răspund la întrebare. Și-apoi, n-are nicio legătură cu faptul în sine. Nu puteți decât să mă credeți pe cuvânt că am auzit câțiva oameni, sau poate doar pe unul din lucrători spunând că patronii ar avea interes ca ei să nu câștige bani – că ar deveni prea independenți dacă ar avea niște bani puși deoparte la bancă.

— Cred că omul acela, Higgins, ți-a spus toate acestea, se amestecă în discuție doamna Hale.

Domnul Thornton nu păru să audă ceea ce era vădit că Margaret nu dorea să ajungă la urechile lui. Dar ajunse, cu toate acestea.

— Am auzit, de altfel, că se socotește a fi în avantajul patronilor folosirea muncitorilor ignoranți – nu a clănțăilor, cum obișnuia căpitanul Lennox să-i numească pe oamenii din compania lui care contestau și doreau să știe motivele fiecărui ordin.

Această ultimă parte a frazei i-a fost adresată mai degrabă tatălui ei, decât domnului Thornton. „Cine o fi și căpitanul Lennox?” se întrebă domnul Thornton în sinea lui, cu o ciudată antipatie ce-l împiedică pe moment să-i răspundă. Tatăl ei se amestecă acum în discuție:

— Nu ai pus niciodată mare preț pe școli, Margaret, căci altfel ai fi văzut și ai fi înțeles de mult cât s-a făcut pentru instrucție, în Milton.

— Nu, spuse ea, cu bruscă umilință. Știu că nu-mi pasă prea

mult de școli. Dar cunoștințele și ignoranța despre care vorbeam n-au legătură cu scrisul și cititul – învățătura sau lămuririle ce se dau copiilor în școli. După părerea mea, este vorba de o ignoranță privind cunoștințele de viață care ar trebui să-i călăuzească pe bărbați și pe femei. Nu prea știu care sunt acestea. Dar el – adică persoana care m-a informat – vorbea ca și cum patronilor le-ar plăcea ca lucrătorii să fie un fel de copii mari și voinici – trăind doar în prezent – cu un soi de supunere oarbă, lipsită de judecată.

— Pe scurt, domnișoară Hale, e limpede că cel ce v-a informat a dat de un ascultător binevoitor pentru toate calomniile pe care le-a găsit de cuviință să le răspândească pe seama patronilor, spuse domnul Thornton pe un ton jignit.

Margaret nu răspunse, enervată de caracterul personal pe care domnul Thornton îl atribuise vorbelor ei.

— Trebuie să mărturisesc, începu atunci domnul Hale, că deși nu am cunoscut atât de bine ca Margaret pe niciun lucrător, m-a izbit și pe mine foarte tare antagonismul dintre patroni și slujbași, chiar și privind lucrurile la suprafață. Am căpătat această impresie și din ceea ce mi-ați spus chiar dumneavoastră uneori.

Domnul Thornton rămase câteva clipe tăcut, înainte de a vorbi. Margaret părăsise camera și el era necăjit de stadiul relațiilor dintre ei doi. Totuși, mica lui supărare făcându-l să judece lucrurile la rece, dădu o mai mare demnitate spuselor sale:

— Teoria pe care o susțin eu este că interesul meu coincide cu cel al lucrătorilor mei și invers. Știu că domnișoarei Hale nu-i place să audă că oamenii sunt numiți „mână de lucru”, astfel încât nu voi folosi acest cuvânt, deși îmi vine mai ușor pe buze ca termen tehnic, a cărui origine, oricare ar fi, datează, dinainte de a mă fi născut. În viitor – peste vreun mileniu – în Utopia, această unitate s-ar putea să fie pusă în practică – așa cum îmi închipui că republica este cea mai desăvârșită formă de guvernământ.

— Vom studia *Republica* lui Platon de îndată ce vom termina cu Homer.

— Da, pe timpul lui Platon se putea întâmpla ca noi toți – bărbați, femei și copii – să fim potriviți pentru republică; dar dați-mi o monarhie constituțională în stadiul actual al moralei și rațiunii. În pruncie, avem nevoie de un despotism înțelept care să ne conducă. De fapt, chiar și mult după ce trece pruncia, copiii și tinerii sunt mai fericiți sub legile sigure pe care le exercită autoritatea discretă și fermă a părinților. Sunt de acord cu domnișoara Hale că îi socotim pe lucrători niște copii, dar tăgăduiesc că noi, patronii, i-am adus sau îi menținem în această stare. Susțin că despotismul este cea mai bună formă de guvernământ pentru ei; așa că, în clipa când vin în contact cu ei, trebuie neapărat să devin un autocrat. Îmi folosesc cât pot mai bine discernământul – și nu din motive filantropice sau din impostură, de care am avut chiar prea mult parte aici, în nord – pentru a face legi înțelepte și a lua hotărâri drepte în conducerea afacerilor mele – legi și hotărâri care favorizează în primul rând propria mea bunăstare – dar și pe a lor, în al doilea rând; dar nu voi accepta să fiu forțat a-mi explica motivele, nici să mă abat de la hotărârea mea, odată adoptată. N-au decât să înceteze lucrul! Voi suferi tot atât de mult ca și ei: dar, la sfârșit, își vor da seama că nici n-am cedat și nici nu m-am răzgândit, nici cu o iotă.

Margaret intrase din nou în încăpere și se așezase cu lucrul în mână; dar nu spuse nimic.

— Nu tăgăduiesc că vorbesc dintr-o mare ignoranță, începu domnul Hale; dar, din puținul pe care-l știu, aș spune că masele trec repede în stadiul dificil care intervine între copilărie și maturitate, atât în viața mulțimii cât și a fiecărui individ. Greșeala pe care o fac mulți părinți în această perioadă este de a stărui să li se răspundă cu aceeași supunere exagerată ca pe vremea când tot ceea ce avea de făcut copilul era să asculte de legi simple, ca: „Vino când ești chemat!” și „Fă ceea, ce ți se cere!” Un părinte înțelept satisface însă dorința de acțiune independentă a copilului sau, pentru a putea deveni prieten și sfătuitor atunci când va înceta

domnia lui absolută. Dacă greșesc în raționamentul meu, amintiți-vă că dumneavoastră singur ați ales analogia.

— De curând, spuse deodată Margaret, am auzit povestindu-se ce s-a întâmplat la Nürnberg acum vreo trei sau patru ani. Un bogătaș trăia singur într-un conac imens, din acelea care erau folosite înainte și ca locuință și ca magazin. Se spunea că are un copil, dar nimeni nu știa cu certitudine. Timp de patruzeci de ani, zvonul acesta ba se întețea, ba se potolea – dar nu s-a spulberat niciodată cu totul. După moartea bogătașului, s-a aflat că era adevărat. Avea un fiu – un bărbat în toată firea, dar cu mintea nedezvoltată, de copil, pe care îl ținuse astfel ca să-l ferească de ispite și greșeli. Numai că atunci când acest copil bătrân a rămas singur pe lume, orice rău sfătuitor a avut putere asupra lui. Nu știa să deosebească binele de rău. Tatăl lui făcuse greșeala de a-l crește în ignoranță, socotind că e nevinovăție; și, după paisprezece luni de excese, autoritățile orașului au trebuit să se îngrijească de el, ca să nu moară de foame. Nu știa nici măcar ce să spună ca să fie un bun cerșetor.

— E-adevărat că am comparat (la sugestia domnișoarei Hale) poziția patronului cu cea a părintelui; astfel încât ar trebui să nu mă plâng dacă ați făcut din această comparație o armă împotriva mea. Dar, domnule Hale, dându-ne de model un părinte înțelept, ați spus că acesta știe să satisfacă dorința copiilor de a acționa independent. Dar e cert că nu a sosit încă vremea ca mâna de lucru să aibă vreo acțiune independentă în desfășurarea negoțului – altfel. Chiar nu înțeleg ce-ați vrut să spuneți și, credeți-mă, patronii ar încălca independența oamenilor lor într-un fel pe care nu l-aș socoti justificat, dacă ne-am amesteca în viața acestor oameni în afara fabricilor. Dacă lucrează zece ore pe zi pentru noi, nu văd ce drept am avea să le punem hamul în restul timpului. Independența mea are un preț atât de mare în ochii mei, încât nu-mi pot închipui o înjosire mai cumplită decât să vină altcineva care să mă dirijeze, să mă sfătuiască și să-mi țină tot timpul predici,

sau chiar să-mi plănuiască prea amănunțit acțiunile. Poate fi omul cel mai înțelept sau puternic – m-aș răzvrăti și aș fi jignit în fața amestecului său. Îmi închipui că acesta este un sentiment mai puternic în nordul Angliei decât în sud.

— Iertați-mă, dar asta nu se datorește cumva faptului că nu a existat pic de egalitate și prietenie între clasa sfătuitoare și cea sfătuită? Că fiecare om a trebuit să rămână într-o poziție necreștinească, izolată, departe de frații săi oameni și pizmuindu-i, speriat tot timpul să nu-i fie încălcate drepturile?

— N-am făcut decât să expun situația. Îmi pare rău, dar am o întâlnire la ora opt și trebuie în seara asta, pur și simplu să iau faptele așa cum le găsesc, fără a încerca să le explic; ceea ce, de fapt, n-ar avea nicio importanță, în hotărârea privind acțiunea de urmat – faptele trebuie acceptate.

— Dar, spuse Margaret pe un ton scăzut, mie mi se pare că are cea mai mare importanță.

Tatăl ei îi făcu semn să tacă, astfel ca domnul Thornton să poată termina ce avea de spus. Acesta se și ridicase și se pregătea să plece.

— Trebuie să admiteți un lucru. Dat fiind că în orice om din ținutul nostru există un puternic sentiment de independență, am eu care vreun drept să-i impun altuia părerile mele asupra felului cum să acționeze (detestând acest lucru la fel de mult ca și mine), numai pentru că el are forță de muncă de vândut și eu capital ca s-o cumpăr?

— În niciun caz, spuse Margaret hotărâtă să se limiteze doar la atât; în niciun caz, datorită pozițiilor muncii și capitalului, oricare ar fi ele, ci pentru că sunteți legat de oamenii asupra cărora aveți o putere imensă, chiar dacă refuzați sau nu s-o folosiți; pentru că viețile și bunăstarea dumneavoastră și a lor sunt legate atât de strâns. Am fost făcuți ca să depindem unii de alții pe acest pământ. Putem ignora propria noastră dependență, sau refuza să recunoaștem că alții depind de noi în mai multe privințe decât doar

plata săptămânală a lefurilor; dar ea există, totuși. Nici dumneavoastră și nici alți patroni, nu puteți face nimic. Omul cel mai mândru de independența lui depinde de cei din jur, care-și exercită imperceptibil influența asupra caracterului său – asupra vieții sale. Până și cel mai izolat om din Darkshire are tot felul de oameni care depind de el, care se agață de el din toate părțile; nu poate scăpa de ei, la fel cum nu poate stânca să scape de…

— Te rog, fără comparații, Margaret; ne-ai mai dat o mostră, spuse tatăl ei zâmbind, dar stânjenit totuși de gândul că-l reținea pe domnul Thornton, împotriva voinței sale, ceea ce era o greșeală – căci atâta vreme cât Margaret vorbea, el asculta cu plăcere, deși ceea ce spunea nu făcea decât să-l înfurie.

— Spuneți-mi, domnișoară Hale, ați fost vreodată influențată – nu, nu e cinstit din partea mea să spun asta; – dar, dacă v-ați dat vreodată seama că ați fost influențată de alți oameni și nu de împrejurări, acești alții au acționat direct ori indirect? Au căutat care să îndemne, să impună și să acționeze corect doar ca să dea un exemplu, sau au fost oameni cinstiți, oameni adevărați, făcându-și datoria și făcând-o nestrămutat, fără să se gândească dacă faptele lor îl vor face pe unul harnic, iar pe altul econom? Păi, dacă aș fi lucrător, m-ar impresiona de douăzeci de ori mai mult conștiința faptului că patronul meu e un om cinstit, punctual, prompt și hotărât în tot ce face, decât oricare amestec, oricât de binevoitor ar fi, în treburile mele din afara orelor de muncă. Nu cred că am nevoie să chibzuiesc prea atent la ceea ce sunt eu însumi; dar am încredere și mă bizui pe cinstea și pe sinceritatea oamenilor mei și pe opoziția lor deschisă, în contradicție cu modul în care se va desfășura greva în alte fabrici, tocmai pentru că ei știu cu cât dispreț privesc orice avantaj necinstit sau orice faptă făcută pe ascuns. Asta pătrunde mai adânc în conștiința lor decât un șir întreg de conferințe pe tema „Cinstea e cea mai bună politică” – viață diluată în cuvinte. Nu, nu! Așa cum e patronul, așa vor fi și oamenii lui și în problema asta n-are de ce să-și facă

gânduri.

— E o mărturisire prețioasă, spuse Margaret râzând. Când o să văd lucrători urmărind aprig, cu înverșunare, să-și dobândească drepturile, o să știu imediat că patronul este la fel; că n-a auzit de oameni înzestrați cu duhul blândeții care suferă îndelung și nu caută averi.

— Sunteți la fel ca toți străinii, care nu înțeleg cum funcționează sistemul nostru, domnișoară Hale, spuse el repede. Vă închipuiți că oamenii noștri sunt ca niște păpuși de aluat moale, gata să fie modelați așa cum ne place. Uitați că avem de-a face cu ei doar o perioadă de timp mai scurtă decât o treime din viața lor; și cred că nu înțelegeți că îndatoririle unui industriaș sunt mult mai mari și mai complexe decât cele ale unui simplu patron: avem datoria să extindem comerțul, ceea ce ne face să fim marii deschizători de drumuri ai civilizației.

— N-ar fi rău, spuse domnul Hale zâmbind, să începeți prin a fi deschizători de drumuri ai civilizației și aici. Oamenii din Milton sunt destul de neciopliți și primitivi.

— Sunt, încuviință domnul Thornton. Numai că pentru ei nu e bună apa de trandafiri. Cromwell ar fi fost un proprietar de fabrică perfect, domnișoară Hale. Aș vrea să-l avem acum aici, ca să înăbușe această grevă în locul nostru.

— Cromwell nu este eroul meu, spuse ea cu răceală. Dar încerc să împac admirația dumneavoastră. Pentru despotism cu respectul pe care-l aveți pentru independența de caracter a oamenilor.

Domnul Thornton roși la tonul ei.

— Doresc să fiu patronul impasibil și necontestat al oamenilor în timpul orelor când lucrează pentru mine. Dar, după orele de lucru, relația dintre noi încetează; și atunci intervine același respect pentru independența lor pe care îl pretind și eu.

Câteva clipe nu mai spuse nimic, căci se simțea prea jignit. Dar izgoni această senzație și își luă rămas bun. De la domnul și doamna Hale. Apoi, apropiindu-se de Margaret, spuse pe un ton

mai scăzut:

— Am spus la un moment dat lucruri cam nesăbuite în seara asta și mă tem că am fost și puțin nepoliticos. Dar știți că nu sunt decât un fabricant necioplit din Milton; mă veți ierta oare?

— Bineînțeles, spuse ea zâmbindu-i.

Chipul lui, îngrijorat și posomorât, se lumină când îi văzu expresia dulce și însorită, de pe care pierise cu desăvârșire tot vântul de nord al discuției lor. Dar ea nu-i întinse mâna și el simți iarăși omisiunea și o puse pe seama mândriei.

CAPITOLUL XVI

UMBRA MORȚII

„Încrede-te în mâna neștiută
Ce pentru noi căi nedorite-alege;
Fii pregătit oricând pentru schimbare,
Căci fluxul și refluxul sunt a lumii lege.”

POEZIE ARABĂ

ÎN DUPĂ-AMIAZA URMĂTOARE, doctorul Donaldson veni pentru prima dată s-o consulte pe doamna Hale. Misterul, pe care Margaret nădăjduia că îl străpunsese datorită intimității lor din ultima vreme, reapăru. N-a fost lăsată să rămână în cameră în timp ce Dixon era admisă. Margaret nu-și exterioriza sentimentele când iubea, dar când își dădea drumul o făcea cu înfocare, chinuită puțin și de gelozie.

Intră în dormitorul mamei, chiar în spatele salonului și începu să pășească în sus și în jos, așteptând să iasă doctorul. Din când în când se oprea să asculte; i se păru că aude un geamăt. Cu mâinile strâns împreunate, își ținu răsuflarea. Era sigură că auzise un geamăt, Apoi, liniștea se înstăpâni timp de câteva minute încă; și apoi iarăși se auzi zgomot – scaune mișcate, glasuri mai răsunătoare, toate sunetele mărunte indicând pregătirile de plecare.

Când auzi ușa deschizându-se, ieși repede din dormitor.

— Tata nu este acasă, domnule doctor Donaldson; avea lecții la un elev exact la ora asta. Aș putea să vă rog să coborâți până în camera lui?

Observă toate obstacolele pe care i le scoase Dixon în cale și le

învinse, căci își arogă poziția ce i se cuvenea, aceea de fiică, având și ceva din spiritul de frate mai mare, ceea ce potoli imediat excesul de zel al slujnicei. Asumând cu bună știință o asemenea demnitate, neobișnuită în comportarea față de Dixon, Margaret izbuti să se amuze o clipă, în mijlocul neliniștii ce o încerca. Își dădu seama, din expresia surprinsă de pe chipul lui Dixon, cât de caraghios de solemnă trebuia să pară; și această idee o urmări până jos, în cameră, dându-i prilejul să uite câtva timp suferința ascuțită a momentului. Dar odată jos, suferința reveni și păru să-i taie respirația. Trecură câteva clipe până putu să vorbească. Dar o făcu pe un ton autoritar atunci când întrebă:

— Ce are mama? V-aș rămâne îndatorată dacă îmi veți spune adevărul. Apoi, văzând o ușoară ezitare din partea doctorului, adăugă: Sunt singurul ei copil – vreau să spun aici. Mi-e teamă că tata nu-și dă seama de situație; așa că, dacă e ceva serios, ar trebui anunțat cu grijă. Eu pot s-o fac. Și s-o îngrijesc și pe mama. Vă rog, spuneți-mi ce are, domnule doctor; mă uit la chipul dumneavoastră și nu pot să-i descifrez expresia și asta mă sperie mai tare decât ar face-o orice cuvânt pe care l-ați spune.

— Draga mea domnișoară, mama pare să aibă o slujnică extrem de atentă și pricepută, mai curând o prietenă.

— Eu sunt fiica ei, domnule.

— Dar dacă v-aș declara că mama dumneavoastră dorește în mod expres să nu vi se spună…

— Nu sunt destul de cuminte ori de răbdătoare ca să mă supun interdicției. De altfel, sunt încredințată că aveți prea multă judecată și experiență ca să fi promis că o să păstrați secretul.

— Ei bine, spuse el încercând să zâmbească, dar rămânând abătut, aveți dreptate. Nu am făcut această promisiune. De fapt, mi-e teamă că secretul va fi aflat destul de curând, fără să-l mai dezvălui.

După care tăcu. Lui Margaret îi fugi tot sângele din obraji și își strânse și mai tare buzele. Dar în afară de aceasta, nicio linie de pe

chip nu-i tresări. Sesizându-i pe dată firea, căci fără această însușire niciun doctor nu s-ar fi ridicat până la valoarea lui, doctorul Donaldson își dădu seama că fata va putea suporta întregul adevăr; că va înțelege dacă i se va ascunde ceva; și că ascunderea adevărului ar fi o tortură mai mare decât cunoașterea lui. Spuse două fraze scurte cu glas scăzut, urmărind-o tot timpul; căci pupilele ochilor i se dilatară de groază și pielea i se făcu lividă. Tăcu și așteptă ca privirea îngrozită să dispară – răsuflarea întretăiată să revină la normal. Apoi Margaret vorbi:

— Vă mulțumesc din tot sufletul, domnule, pentru încrederea dumneavoastră. Groaza de a afla acest lucru mă bântuie de săptămâni întregi. Ce cumplită agonie! Biata, biata mamă!

Buzele începură să-i tremure și doctorul o lăsă să-și găsească ușurarea în lacrimi, sigur că va izbuti să și le stăpânească.

Câteva lacrimi – doar câteva lacrimi vărsă, înainte de a-și reaminti, numeroasele întrebări pe care dorea să i le pună.

— O să sufere mult?

Doctorul clătină din cap.

— Nu putem ști. Depinde de constituția ei; de o mie de alte lucruri. Dar ultimele descoperiri ale științei medicale ne-au dat mari posibilități de a le alina.

— Tata! exclamă deodată Margaret, tremurând toată.

— Nu-l cunosc pe domnul Hale. Vreau să spun că e greu să dai sfaturi. Dar cred că va trebui să răbdați, știind că m-ați silit să vă spun atât de direct adevărul, până când vă veți obișnui într-o oarecare măsură cu faptul pe care nu vi l-am putut ascunde, astfel, încât să fiți în stare, fără un efort prea mare, să-i dați tatălui dumneavoastră ce mângâiere veți putea. Până atunci – la vizitele mele, căci va trebui, firește, să le repet din când în când, deși teamă mi-e că nu pot face nimic decât să ușurez durerea – se vor petrece o mie de mici întâmplări ce-i vor trezi neliniștea, i-o vor adânci – astfel încât va fi oarecum pregătit. Nu, dragă domnișoară – nu, draga mea – am discutat cu domnul Thornton și îl respect pe

tatăl dumitale pentru sacrificiul pe care l-a făcut, chiar dacă sunt încredințat că greșește. În fine, doar de data asta, dacă vrei, draga mea. Amintește-ți însă că, atunci când voi mai veni, voi veni ca prieten și trebuie să te obișnuiești să mă privești ca prieten, căci văzându-ne – ajungând să ne cunoaștem într-o asemenea situație – face cât ani întregi de vizite matinale.

Margaret nu putea să vorbească din cauza plânsului; dar îi strânse tare mâna la despărțire.

„Asta zic și eu o fată fără seamăn!" – gândi doctorul Donaldson urcându-se în trăsură și cercetându-și mâna cu degetele pline de inele, pe care Margaret i-o strânsese cu atâta putere. „Cine s-ar fi gândit că mânuța aceea ar putea strânge atât de tare? Dar are oasele așezate cum trebuie și asta dă o mare putere. Parcă-i o regină! Cu capul dat pe șapte la început, silindu-mă să-i spun adevărul; și apoi înclinat în timp ce asculta cu înfrigurare. Biata de ea! Va trebui să am grijă să nu se istovească prea tare. Deși e uimitor cât de mult pot să rabde ființele acestea fragile. E tare inimoasă fata asta. Alta, după culoarea aceea lividă, nu și-ar mai fi revenit fără să leșine sau să înceapă cu istericale. Ea însă nu – nu ea! Și-a revenit doar prin puterea voinței. O fată ca asta mi-ar cuceri inima, dacă aș avea cu treizeci de ani mai puțin. Acum e prea târziu. Ah, iată că am ajuns la familia Archer". Așa că sări jos, gata să slujească cu gândul, înțelepciunea, experiența și mângâierea sa această familie, de parcă n-ar mai fi existat alți oameni pe lume.

Între timp, Margaret intrase iar pentru o clipă în biroul tatălui ei, ca să-și mai revină puțin înainte de a urca la bolnavă.

„Oh, Doamne, Dumnezeule, ce îngrozitor! Cum o să pot îndura? O boală fatală! Și nicio speranță! Oh, mamă, mamă, ce bine-ar fi fost să nu mă fi dus niciodată să stau la mătușa mea și să nu fi fost departe de dumneata toți acești ani pretinși! Biata mama! Cât de mult trebuie să fi suferit! Oh, Doamne, te rog, n-o lăsa să sufere prea cumplit. Cum o să îndur s-o văd suferind? Cum o să suport

chinurile crâncene ale tatii? Nu trebuie să afle încă: nu totul deodată. L-ar ucide. Dar n-o să mai stau o clipă departe de draga, scumpa mea mamă."

Alergă pe scări în sus. Dixon nu se afla în cameră. Doamna Hale stătea rezemată pe spate într-un fotoliu, înfășurată într-un șal alb și moale, cu boneta pe cap, pe care și-o pusese în așteptarea doctorului. Chipul ei, avea puțină culoare, iar oboseala de după consultație îi dădea o înfățișare senină. Margaret rămase surprinsă văzând-o atât de calmă.

— Ce-i cu tine, Margaret? Ce s-a întâmplat? Și apoi înțelegând deodată ce se petrecuse, adăugă, puțin supărată: Sper că nu l-ai văzut pe doctorul Donaldson și nu te-ai apucat să-i pui întrebări – nu-i așa, copila mea?

Margaret nu-i răspunse – ci o privi doar cu tristețe. Atunci doamna Hale și mai pornită, urmă:

— Nu cred că a putut să-și calce cuvântul pe care mi l-a dat și...

— Ba da, mamă. Eu l-am silit. Numai eu sunt de vină – ceartă-mă.

Și, îngenunchind lângă mama ei, îi luă mâna – și nu mai vru să-i dea drumul, deși doamna Hale încercă să și-o tragă. Îi săruta întruna mâna, udând-o cu lacrimile fierbinți pe care le vărsa.

— Margaret, ai făcut foarte rău. Știai că nu doream să afli.

Dar, ca și când discuția ar fi obosit-o, își lăsă mâna în strânsoarea lui Margaret, strângându-i-o și ea ușurel. Aceasta o încurajă pe Margaret să vorbească:

— Oh, mamă, lasă-mă să te îngrijesc. O să fac tot ce o să mă învețe Dixon. Doar sunt copilul dumitale și cred că am dreptul să fac orice pentru dumneata.

— Nu știi ce-mi ceri, spuse doamna Hale cutremurându-se.

— Ba da, știu. Știu mult mai multe decât îți închipui. Lasă-mă să te îngrijesc. Lasă-mă să încerc, măcar. Nimeni n-a încercat și nu va încerca vreodată cu atâta silință ca mine. Ar fi o mare mângâiere, mamă.

— Bietul meu copil! Bine, încearcă. Știi, Margaret, trebuie să-ți spun că Dixon și cu mine am crezut că o să fugi de mine, dacă o să afli…

— Dixon a crezut! exclamă Margaret, pufnind cu dispreț. Dixon nu-și închipuie că sunt în stare de o dragoste adevărată – de o dragoste ca a ei! S-a gândit, probabil, că nu sunt decât o fandosită care nu știe să facă altceva decât să stea întinsă pe petale de trandafiri și să ceară să i se facă vânt cu evantaiul. Nu mai lăsa ca închipuirile lui Dixon să intervină între mine și dumneata, mamă. Te rog! o imploră ea.

— Nu fi supărată pe Dixon, spuse doamna Hale, tulburată și Margaret își veni în fire.

— N-o să fiu. O să încerc să n-o supăr și să mă obișnuiesc cu felul ei de-a fi, numai să mă lași să fac tot ce pot pentru dumneata. Aș vrea să fiu prima la care să apelezi, mamă – de când doresc asta! Când eram la mătușa mea, mă gândeam că m-ai uitat și plângeam până adormeam seara, cu gândul ăsta în minte.

— Și eu mă gândeam cum care o să îndure Margaret sărăcia noastră, după confortul și luxul din strada Harley, încât de multe ori mă rușinam de improvizațiile noastre de la Helstone mai mult în fața ta decât în fața vreunui om străin.

— Oh, mamă și mie îmi plăceau atât de mult improvizațiile acelea! Era ceva mult mai atrăgător decât toată rutina cotidiană a belșugului din strada Harley. Raftul de la dulap, cu mânere, servind ca tavă de ocazii mari.! Și vechile lăzi de ceai, îndesate și acoperite cu cuverturi ca niște canapele! Cred că ceea ce numești improvizații pentru a umple golurile erau o parte fermecătoare a vieții de la Helstone.

— N-am să mai văd niciodată Helstone, Margaret, spuse doamna Hale, cu lacrimi în ochi. Și cum Margaret nu putu răspunde nimic, urmă: Când trăiam acolo, tânjeam tot timpul să plec. Orice loc îmi părea mai plăcut. Și acum am să mor departe de el. Sunt pe bună dreptate pedepsită.

— Nu trebuie să vorbești așa, o domoli Margaret cu înfrigurare. Doctorul a spus că poți să trăiești ani în șir. Oh, mamă! o să te ducem înapoi la Helstone.

— Nu, niciodată! Asta va fi pedeapsa mea meritată. Dar Margaret – Frederick!

Când îi pomeni numele, scoase deodată un țipăt puternic, ca în agonie. Părea că gândul la el îi tulburase toată liniștea, îi năruise calmul, învingându-i epuizarea. Fără să se mai stăpânească, strigă dezlănțuită:

— Frederick! Frederick! Întoarce-te! Mor. Copilașul meu, primul meu născut, vino să te mai văd o dată!

Și se zvârcolea, deznădăjduită. Îngrozită, Margareț se duse s-o cheme pe Dixon. Aceasta veni țâfnoasă, învinuind-o pe Margaret că își tulburase prea tare mama. Margaret răbda totul fără să crâcnească, nădăjduind doar că tatăl ei nu se va întoarce curând. Deși speriată tare, mai tare decât o îndreptățea situația de moment, făcu tot ce-i spuse Dixon, repede, fără a încerca să se dezvinovățească. În felul acesta, izbuti s-o mai potolească. O culcară pe doamna Hale în pat, iar Margaret rămase cu ea până adormi și chiar și după aceea, până ce Dixon îi făcu semn să iasă din odaie; după care, cu o figură ursuză, de parcă ar fi făcut-o în silă, Dixon îi oferi o ceașcă de cafea pe care i-o pregătise în salon și rămase în picioare lângă ea, autoritară, până când o bău.

— N-ar fi trebuit să fii atât de curioasă, domnișoară și atunci n-ai fi ajuns să te canonești înainte de vreme. O să vină și așa destul de curând. Și-acum, bănui că o să-i spui stăpânului și ce mai balamuc o să mai am în casă!

— Nu, Dixon vorbi Margaret necăjită. N-o să-i spun tatii. N-ar putea să îndure, cum îndur eu.

Și, pentru a dovedi cât de bine îndura, izbucni în plâns.

— Da! Am știut eu cum o să fie. Acum o s-o trezești pe mama, când abia a adormit și ea puțin. Domnișoară Margaret, draga mea, uită-te la mine cum mă stăpânesc de-atâta vreme: și, cu toate că

n-am pretenția că țin la ea cât ții dumneata, mi-e mai dragă decât orice bărbat, femeie ori copil – nimeni în afară de domnișorul Frederick nu mi-a fost atât de aproape, ca dânsa. Încă de când camerista ladyei Beresford m-a luat s-o ajut ca să o îmbrace în crep alb, cu spice de grâu și maci roșii și m-am înțepat rău cu acul în deget, că s-a rupt și acul și ea și-a sfâșiat batista brodată, după ce mi l-au scos din deget și a venit apoi să-mi stropească bandajul cu parfum, când s-a întors de la bal – unde a fost cea mai frumoasă domnișoară dintre toate – încă de atunci n-am ținut la nimeni ca la dânsa. Nu mă gândeam pe-atunci că o să trăiesc s-o văd ducând-o atât de greu. Nu, nu învinuiesc pe nimeni. Știi, domnișoară Margaret, lumea zice că ești drăguță și frumoasă și multe altele. Chiar și în locul ăsta plin de fum, de-i poate chiorî pe oameni, până și o bufniță poate să vadă asta. Dar n-o să fii niciodată ca mama dumitale de frumoasă – niciodată; nici dacă trăiești o sută de ani.

— Mama e încă și acum frumoasă. Biata mamă!

— Ei, hai, nu te porni din nou pe plâns, că acu o să-mi dau și eu drumul (smiorcăindu-se). În starea asta în care ești, n-o să poți face față când s-o întoarce stăpânul acasă și o să te ia la întrebări. Du-te și fă o plimbare și când te întorci, o să fii mai liniștită. De multe ori am tânjit și eu s-o pornesc așa ca să mai uit – gândul la boala ei și cum o să se termine totul.

— Oh, Dixon! exclamă Margaret, cât de des m-am supărat pe tine, neștiind ce taină cumplită porți!

— Fii binecuvântată, copila mea!. Îmi place să văd că ai suflet. E sângele cel bun al spiței Beresford. Păi, Sir John, nu ultimul, ci taică-său, și-a împușcat intendentul pe loc, doar pentru că i-a spus că îi jecmănește pe arendași și și-a jecmănit mai departe arendașii, până n-a mai putut scoate banii de la ei mai mult decât poți să iei crusta de pe cremene.

— Lasă, Dixon, eu n-o să te împușc și o să caut să nu mai fiu supărată pe tine.

— Nici n-ai fost vreodată. Dacă am spus-o din când în când, era mai mult ca să zic ceva, de dragul unei discuții mai aprinse, că aici n-am pe nimeni cu care să pot sta de vorbă. Și, când te înfurii, ești aidoma domnișorului Frederick. Mai că-mi vine să te fac să-ți sară țandăra în fiecare zi, doar ca să văd expresia lui furtunoasă întunecându-ți fața ca un nor. Dar acum, hai ieși puțin de te plimbă, domnișoară. O să veghez asupra doamnei; cât despre stăpânul, are cărțile să-i țină tovărășie, dacă s-o întoarce.

— Mă duc, spuse Margaret.

Se învârti pe lângă Dixon câteva clipe, părând speriată și nehotărâtă; apoi o sărută brusc și ieși repede din cameră.

„Fie binecuvântată! își spuse în gând Dixon. „E dulce ca mierea. Nu sunt decât trei oameni la care țin: doamna, domnișorul Frederick și ea. Doar ei trei. Atât. Ăilalți n-au decât să se spânzure, că habar n-am de ce-au venit pe lume. Stăpânul s-a născut, zic eu, ca să se însoare cu doamna. Dacă aș fi fost încredințată că o iubește cum se cuvine, aș fi ajuns cu timpul să țin la el. Dar trebuia să-și piardă mai mult timp cu ea și nu doar cu cititul și iar cu cititul și cu gânditul întruna. Uite unde l-au dus toate astea. Și câți sunt care nici nu citesc și nici nu gândesc atâta și ajung parohi și vicari și câte și mai câte; și vezi bine, ar fi putut și stăpânul, doar dacă i-ar fi păsat de doamna și ar fi lăsat puțin deoparte cititul și gânditul, de mă mir că nu i s-a făcut lehamite de ele. Uite-o că pleacă” (privind pe fereastră când auzi ușa din față închizându-se). „Biata domnișoară! Rochiile au ajuns ponosite față de cum arătau acum un an, când a venit la Helstone. Atunci nu avea nici măcar un ciorap cârpit sau mânuși curățate în toată garderoba ei. Și acum –!”

CAPITOLUL XVII

CE E O GREVĂ

„Orice cărare-i năpădită de spini
Și grijă răbdătoare cere;
Orice om își poartă crucea,
Dar și năzuința spre rugă.”

ANONIM

MARGARET PLECĂ la plimbare fără pic de chef. Dar după ce străbătu o stradă – da, aerul unei străzi din Milton îi puse în mișcare sângele tânăr chiar înainte de a ajunge la primul colț – pasul îi deveni mai ușor și buzele mai roșii. Privi în jur, în loc să se concentreze numai asupra gândurilor sale. Văzu că pe străzi hoinăreau mai mulți oameni ca de obicei, bărbați eu mâinile în buzunare, pășind de colo până colo; grupuri de tinere fete râzând și vorbind tare, aparent foarte bine dispuse și afișând o independență gălăgioasă în felul de a fi și în purtări. Cei mai odioși dintre bărbați – minoritatea dezonorantă – își pierdeau vremea pe treptele berăriilor și ale cârciumilor, fumând și făcând comentarii destul de libere asupra trecătorilor. Fiindcă n-avea niciun chef să străbată toate aceste străzi în drumul lung pe care-l avea de făcut până pe câmpia verde unde plănuise să ajungă, își zise că mai curând se va duce să o vadă pe Bessy Higgins. Nu va fi atât de reconfortant ca o plimbare liniștită în aer liber, dar poate că va fi totuși fapta cea mai bună.

Nicholas Higgins stătea așezat lângă foc și fuma, când intră ea. Bessy se legăna în scaun, în partea cealaltă.

Nicholas își scoase pipa din gură și, ridicându-se, își împinse

scaunul spre Margaret; se sprijini, apoi de cămin, nepăsător, în timp ce ea o întrebă pe Bessy cum se mai simte.

— E destul de necăjită în suflet, răspunse tatăl ei, da-i mai bine cu sănătatea. Nu-i place greva asta. Văd că-i mai pe voia ei pacea și liniștea, cu orișice preț.

— E a treia grevă pe care o văd, spuse Bessy cu blândețe, ca și când ar fi fost un răspuns și o explicație suficiente.

— Păi, a treia oară ne scoatem pârleala. O să vezi cum o să-i ia dracu pe patroni de data asta. O să vezi cum or să vină și o să ne roage să ne întoarcem la lucru, la tarifele noastre. Asta-i. Am dat greș înainte, îs de, acord; da de data asta ne-am făcut planurile cu multă grijă.

— De ce faceți grevă? întrebă Margaret. Grevă înseamnă să încetezi lucrul până când obții leafa pe care o vrei, nu-i așa? Nu trebuie să vă mirați de ignoranța mea; în locul de unde vin n-am auzit niciodată de grevă.

— Mi-ar plăcea să trăiesc acolo, spuse Bessy obosită. Da' n-are rost să mă supăr și să mă satur de greve. Asta-i ultima pe care-o apuc. Înainte de sfârșitul ei, eu o să ajung în Cetatea cea Mare – în sfântu' Ierusalim.

— Nu se gândește decât la viața de apoi și niciun pic la asta de-aici. Eu însă am datoria să fac tot ce pot aici. Crez că vrabia din mână face mai mult ca cioara de pe gard. Așa că astea îs părerile diferite pe care le avem în problema grevei.

— Dar, spuse Margaret, dacă oamenii ar lăsa lucrul, cum spui dumneata, în locurile de unde vin eu, unde mai toți sunt muncitori pe ogoare, nu s-ar mai semăna, nu s-ar mai cosi și nu s-ar mai secera grânele.

— Ei și? spuse el; își luase din nou pipa și spusese „ei, și" pe un ton întrebător.

— Păi continuă ea, ce s-ar întâmpla cu fermierii?

Higgins pufăi din pipă.

— Crez că ar trebui ori să renunțe la ferme, ori să-i plătească

mai bine pe argați.

— Să zicem că n-ar putea, sau n-ar voi să-i plătească mai bine; și n-ar putea să renunțe așa, deodată, la ferme, oricât de mult ar ține s-o facă; dar n-ar mai avea nici fân și nici grâne de vânzare în anul acela; și de unde să ia banii cu care să-i plătească pe muncitorii agricoli în anul viitor?

Higgins continuă să pufăie; în sfârșit, spuse:

— Nu știu nimic despre felul de trai din sud. Am auzit că oamenii pe-acolo îs fricoși și se lasă călcați în picioare; înfometați de moarte; prea năuci de foame ca să știe când îs păcăliți. Ei, aici nu-i așa. Noi știm când suntem înșelați; și ne clocotește prea tare sângele în noi ca să răbdăm. Luăm doar mâinile de pe războiu' de țesut și zicem: „Puteți să ne înfometați, da n-o să ne înșelați, patronilor!". Și fir-ar ei să fie, da' n-o să izbutească de data asta!

— Mi-ar plăcea să trăiesc în sud, spuse iar Bessy.

— Sunt multe de îndurat și-acolo, explică Margaret. Pretutindeni sunt necazuri și nenorociri. Oamenii trebuie să trudească acolo din greu și au prea puțină mâncare ca să le dea putere.

— Da' e viață în aer liber, spuse Bessy. Și departe de zgomotu' ăsta nesfârșit și de căldura înăbușitoare.

— Uneori plouă de parcă toarnă cu găleata, iar alteori frigul e tăios. Când ești tânăr poți să suporți; dar pe bătrâni îi chinuie reumatismele și ajung cocârjați de timpuriu; și totuși trebuie să muncească înainte, că altfel ajung la azilul de săraci.

— Credeam că sunteți tare mulțumită de felu' de viață în ținuturile din sud.

— Chiar și sunt, spuse Margaret zâmbind ușor, căci fusese prinsă în capcană. Vroiam doar să spun, Bessy, că sunt părți și bune și rele în orice pe lumea asta; și, dacă îți dai seama de răul de aici, m-am gândit că ar fi cinstit să știi și răul de acolo.

— Și zici că nu fac niciodată grevă pe-acolo? o întrebă deodată Nicholas.

— Nu! îl asigură ea; cred că au prea multă judecată pentru asta.

— Și eu crez, vorbi el, scuturând atât de tare scrumul din pipă încât o sparse, că nu-i din cauză că au prea multă judecată, ci că au prea puțin curaj.

— Oh, tată! exclamă Bessy, ce-ai câștigat făcând grevă? Adu-ți aminte de prima grevă, când a murit mama – cum am flămânzit cu toții – și dumneata cel mai rău; și cum oamenii au început să se ducă la lucru, tot mai mulți cu fiecare săptămână, tot cu aceeași leafă, până s-au dus toți pentru care se găsea de lucru; iar alții au ajuns cerșetori și așa au rămas până la sfârșitul vieții.

— Da, adeveri el. Asta fiindcă greva a fost prost condusă. Ăi care au intrat în grupu' de conducere erau, ori proști ori nu erau oameni de încredere. O să vezi, o să fie altfel de data asta.

— Dar tot nu mi-ai spus pentru ce faceți grevă, vorbi din nou Margaret.

— Păi, vezi dumneata, îs cinci sau șase patroni care s-au înțeles să nu mai plătească lefurile pe care le-au dat în ultimii doi ani și să câștige mai mult și să se îmbogățească din asta. Și acu vin și ne zic că o să ne dea mai puțin. Da' noi nu vrem. Întâi o să-i înfometăm noi pe ei; și o să vedem cine o să trudească pentru ei. După cum zic eu, au omorât gâsca ce le făcea ouă de aur.

— Așa că aveți de gând să muriți, doar ca să vă răzbunați pe ei!

— Nu, o lămuri el, cătușă de puțin. Mai curând aștept să mor la datorie, decât să mă predau. Asta-i, cum zice lumea, vrednic de respect la un soldat și de ce n-ar fi și la un biet țesător?

— Dar, spuse Margaret, un soldat moare pentru întreaga țară – pentru cauza celorlalți.

El râse cu înverșunare.

— Fata mea, spuse el, nu ești decât o copiliță, da' cum crezi că pot să țin trei oameni – adică pe Bessy, pe Mary și pe mine – din șaișpe șilingi pe săptămână? Să nu crezi că las lucru' acum pentru mine doar o fac la fel de mult pentru ceilalți ca și soldatu' 'mneatale – da' el moare pentru unu' pe care nici nu l-a văzut măcar și nici n-a auzit de el în viața lui, pe când eu o fac pentru

cauza lu' John Boucher, vecinu' meu, care are nevasta bolnavă și opt copii de hrănit și nici unu' nu-i destul de mare ca să lucreze în fabrică; și nu numai pentru cauza lui, deși e un biet amărât, că pot să lucrez la două războaie deodată, ci pentru cauza dreptății. De ce, vin eu și-ntreb, să ni se dea lefurile mai mici decât acu' doi ani?

— Nu mă întreba pe mine, spuse Margaret; căci sunt foarte neștiutoare. Întreabă-i pe câțiva dintre patroni. Nu mă îndoiesc că or să-ți dea o explicație. Nu e doar o hotărâre luată după bunul lor plac, așa fără niciun motiv.

— Ești străină pe-aici, asta e, vorbi el cu dispreț. Multe mai știi și dumneata! Auzi, întreabă-i pe patroni! Or să ne zică să ne vedem de treburile noastre, că ei își văd de-ale lor. Iar treburile noastre ar fi, înțelegi, să ne luăm leafa aia micșorată și să fim mulțumiți și treaba lor e să ne micșoreze leafa până o să murim de foame, ca să le crească lor profitu'. Asta-i.

— Dar, spuse Margaret, hotărâtă să nu renunțe deși vedea că îl scoate din sărite, s-ar putea ca situația negoțului să nu le îngăduie să vă plătească lefurile de dinainte.

— Situația negoțului! Asta-i încă una din șmecheriile patronilor. Pe mine mă interesează lefurile. Situația negoțului, patronii o țin în mâinile lor și o scot la iveală ca o gogoriță, ca să-i sperie pe copiii răi să se facă cuminți. Ascultă la mine, rolu' lor – interesul lor, cum zic unii – e să ne pună cu botu' pe labe, ca să-și mărească profiturile; și interesu' nostru e să ne împotrivim și să luptăm din greu – nu doar pentru noi, ci pentru toți din juru' nostru – ca să ne câștigăm dreptatea și condiții omenești, îi ajutăm să obțină profitu', așa că trebuie să-i ajutăm să-l și cheltuiască. De data asta nu mai vrem banii lor așa de tare ca în alte dăți. Avem banii puși deoparte; și suntem hotărâți să rezistăm până ne-om prăbuși toți odată; niciun om n-o să reia lucru pentru o leafă mai mică decât zice sindicatu' că ni se cuvine. Așa că: „Ura pentru grevă" și lasă-i pe alde Thornton și Slickson și Hamper și toată ceata lor să-și facă griji!

— Thornton! exclamă Margaret. Domnul Thornton din stradă Marlborough?

— Da! Thornton de la fabrica Marlborough, cum îi zicem noi.

— Vasăzică și împotriva lui luptați, așa-i? Ce fel de patron e?

— Ai văzut vreodată un buldog? Ridică buldogu' pe labele dindărăt și pune-i haină și pantaloni, și-l ai pe John Thornton întreg.

— Oh, nu și Margaret începu să râdă, nu sunt de acord. Domnul Thornton e destul de urât, dar nu seamănă cu un buldog cu nasul turtit și cu colții apărându-i de sub buza de sus.

— Nu, nu la înfățișare, aici ai dreptate. Da ia să pună mâna John Thornton pe ceva, că nu-i mai dă drumu', ca un buldog; să-l împungi cu o furcă doar, ca să scoți de la el. E grea lupta cu John Thornton, da' cinstită. Cât despre Slickson, crez că într-una din zile o să-și îmbrobodească oamenii să vină înapoi, cu câte și mai câte făgăduieli; și o să-i înșele iar, de cum o să-i aibă în putere. O să scoată și untu' din ei, ascultă la vorba mea. E alunecos ca un țipar, așa e el. Și-i ca pisica – mieros, viclean și rău. Nu poți să te lupți niciodată cinstit cu el, cum e cu Thornton. Thornton e tare neînduplecat; un tip încăpățânat până-n măduva oaselor – buldogu'!

— Biata Bessy! spuse Margaret, întorcându-se spre ea. Văd că oftează tot timpul. Ție nu-ți place lupta și înverșunarea ca tatălui tău, nu-i așa?

— Nu, vorbi ea anevoie. M-am săturat de ele. Mi-ar fi plăcut ca lumea să vorbească despre altceva în juru' meu, în ultimele zile pe care le mai am de trăit; și nu numai despre lupte și ciocniri și toată trăncăneala asta care m-a obosit de când mă știu, despre muncă și leafă, și patroni și brațe de muncă și spărgători de grevă.

— Biata fetiță! Ultimele zile îs departe! Chiar și arăți nițel mai bine. Și-apoi, acu' o să stau mai mult pe-acasă, și-o să fie mai vesel.

— Fumu' de tutun mă-năbușă se văicări fata.

— Atunci n-o să mai fumez în casă! o îmbună taică-său. Da de ce nu mi-ai zis mai 'nainte, prostuțo?

Bessy tăcu un timp și apoi spuse, atât de încet, încât doar Margaret o auzi:

— Socot c-o să aibă nevoie de toată mângâierea pe care i-o poate da pipa și băutura, înainte de-a se isprăvi cu el.

Tatăl ei ieși afară, neîndoielnic ca să-și termine de fumat pipa. Bessy începu să vorbească cu înfocare:

— Acu', eu nu-s o proastă – nu-i așa, domnișoară?

— Și știam că trebuie să-l țin pe tata acasă, departe de oamenii ăia ce ispitesc mereu omu', când e grevă, să mai tragă o dușcă – da uite că n-am avut de lucru și-am zis de pipa aia a lui – și-o să plece, știu c-o să plece – de câte ori o să vrea să fumeze – și nimeni nu știe unde or să se sfârșească toate. Mai bine mă înăbușea fumu'.

— Dar tatăl tău bea? întrebă Margaret.

— Nu – nu-i ce se cheamă un bețiv, o lămuri fața, cu același ton înfocat. Și ce câștigă din asta? Crez că și dumneavoastră aveți zile, la fel ca și alții, când vă treziți și vă treceți orele tânjind după nițică schimbare – un mic imbold, cum o fi. Știu că într-o zi ca asta m-am dus o dată și-am cumpărat de la altă brutărie decât de obicei, numai pentru că mi-era silă să am mereu același lucru în fața ochilor, să aud același zgomot și să am același gust în gură și același gând (sau niciun gând) în cap, zi după zi, mereu. Mi-ar fi plăcut să fiu bărbat și să mă duc pe la chefuri, chiar dacă n-aș fi fost decât un vagabond căutând de lucru prin locuri străine. Și tata – toți bărbații – îmi dau seama că lor li-e mai lehamite să facă mereu același lucru și să nu treacă o zi de la Dumnezeu fără să muncească. Și-atunci ce pot să facă? N-are rost să-i învinuiești dacă se duc la cârciumă să-și pună sângele în mișcare, mai repede și mai viu și să vază lucruri pe care nu le pot vedea în altă parte – poze și oglinzi și altele ca astea. Da' tata n-a fost niciodată bețiv, chiar dacă uneori a băut mai mult. Doar că, vedeți – și aici vocea ei

sună jalnic și rugător – în vreme de grevă îs multe lucruri care pun omu' la pământ, după ce-a început cu atâtea nădejdi; și de un' să vină mângâierea? O să se supere și-o să se înfurie – toți fac așa – și apoi se satură să tot fie supărați și furioși și poate c-au făcut la mânie lucruri pe care ar fi bucuroși să le uite. Binecuvântat să vă fie chipul dulce și milos! da' nu știți încă ce e o grevă.

— Lasă, Bessy, spuse Margaret, n-o să-ți spun că exagerezi, fiindcă nu știu destul despre greve: dar poate că, fiind bolnavă, vezi numai o față a lucrurilor și poate că mai există una, mai luminoasă, pe care trebuie s-o vedem.

— Da, dumneavoastră puteți foarte ușor să vorbiți așa, că ați trăit toată viața în locuri frumoase, cu verdeață multă și n-ați știut ce-i nevoia și grijile și nici răutatea, dacă-i pe-așa.

— Fii atentă cum îi judeci pe alții, Bessy, spuse Margaret și obrajii i se aprinseră, iar ochii prinseră să-i scânteieze. De aici mă duc acasă, la mama, care-i tare bolnavă – atât de bolnavă, Bessy, încât numai moartea o s-o scape de chinul suferințelor ei cumplite; și trebuie totuși să vorbesc veselă cu tata, care nici nu știe în ce stare gravă e ea și va trebui să i-o spun treptat. Singura ființă – singura care m-ar putea îmbărbăta și ajuta – a cărei prezență ar fi pentru mama o mângâiere mai mare decât orice alt lucru de pe pământ – este pe nedrept acuzată – și-ar risca viața dacă ar veni să-și vadă mama pe moarte. Toate astea ți le spun ție – doar ție, Bessy. Nu trebuie să mai pomenești nimănui. Nimeni altcineva în Milton – și aproape nimeni în Anglia nu le știe. Zici că nu am griji? Că nu știu ce-s necazurile, numai fiindcă umblu bine îmbrăcată – și am destulă mâncare? Oh, Bessy, Domnul e drept și a împărțit sorții cu chibzuială, da nimeni în afara lui nu știe amărăciunea din sufletele noastre.

— Vă cer iertare, vorbi Bessy cu umilință. Uneori, când mă gândeam la viața mea și ce puține bucurii am avut, credeam că poate sunt dintre cei blestemați să moară atunci când va cădea o stea din cer – „Și numele stelei se cheamă Absintos. Și a treia parte

din ape s-a făcut ca pelinul și mulți dintre oameni au murit din pricina apelor, pentru că se făcuseră amare”[3]. Omu poate să îndure durerea și necazul mai ușor dacă zice că i-au fost hărăzite cu mult timp înainte de a se naște cumva, îmi pare astfel că durerea mea era trebuincioasă pentru împlinire; altfel, totu’ pare că-i dat fără niciun rost.

— Nu, Bessy, – gândește-te! spuse Margaret. Dumnezeu nu ne năpăstuiește cu bună știință. Nu stărui atât de mult asupra profeților, citește mai degrabă părțile clare din Biblie.

— Da, crez c-ar fi mai înțelept; da, unde-aș mai auzi cuvinte atât de frumoase, pline de făgăduieli – unde-aș mai auzi despre ceva atât de deosebit de lumea asta mohorâtă și despre cetatea de deasupra noastră, decât în Apocalips? De multe ori am repetat versetele din capitolu’ șapte, doar așa, pentru mine, că prea sună frumos. E la fel de frumos ca o orgă și la fel de diferit de viața de toate zilele. Nu, nu pot să renunț la Apocalips, îmi dă mai multă mângâiere decât orice altă carte din Biblie.

— Lasă-mă să vin și să-ți citesc câteva dintre capitolele mele preferate.

— Da, spuse Bessy cu nesaț, veniți. Poate că o să asculte și tata. E sătul de vorbăria mea; zice că n-are nicio legătură cu lucrurile din viață și că de astea trebuie să se ocupe el.

— Unde e sora ta?

— Dusă la croit barchet. Tare n-aș fi vrut să se ducă; da’ trebuie să trăim cumva: și sindicatu’ nu poate să ne dea mult.

— Acum trebuie să plec. Mi-ai făcut mult bine, Bessy.

— Eu v-am făcut bine?

— Da. Când am venit aici eram foarte tristă și înclinată într-un fel să socot că suferința, că durerea mea era singura de pe lume. Și acum am aflat cum rabzi de atâția ani și asta m-a făcut mai puternică.

---

3 Apocalips, cap. 8, v. 11.

— Fiți binecuvântată! Credeam că faptele bune pot să le facă doar oamenii din lumea bună. Acum o să fiu mândră că pot să fac și eu un bine.

— N-o să-l mai faci dacă o să te tot gândești la el. Dar o să te străduiești și asta e o mângâiere.

— Nu mai e nimeni altcineva ca dumneavoastră. Nici nu știu ce să mai crez despre dumneavoastră.

— Nici eu nu știu. La revedere!

Bessy încetă să se mai legene în scaun și rămase uitându-se lung după ea.

„Stau și mă întreb dacă or fi mulți ca ea acolo în sud? E ca o gură de aer proaspăt. Mă răcorește. Cine-ar crede că chipu' ăsta – luminos și plin de vigoare ca al îngerului pe care-l visez – a avut parte de necazurile de care vorbește? Mă întreb cum o să ajungă să păcătuiască. Toți trebuie să păcătuim. Mă gândesc mult la ea, asta-i sigur. Da văd că și tata se gândește. Și chiar și Mary. Nu e stârnită ea prea des, ca să bage ceva în seamă."

CAPITOLUL XVIII

SIMPATII ȘI ANTIPATII

„Inima-mi se revoltă și se-aud
Două voci răsunându-mi în piept”

WALLENSTEIN

LA ÎNTOARCEREA ACASĂ, Margaret găsi două scrisori pe masă: una era un bilet pentru mama ei – cealaltă, care venise prin poștă, era neîndoielnic de la mătușa ei – acoperită eu ștampile străine – subțire, argintie și foșnitoare. Așa că o luă și tocmai o cerceta, când tatăl intră brusc:

— Vasăzică mama ta e obosită și s-a culcat devreme! Mii-e teamă că ziua asta, cu furtuna gata să se dezlănțuie, n-a fost cea mai potrivită pentru ca s-o consulte doctorul. Ce-a zis? Dixon mi-a povestit că a stat apoi de vorbă cu tine.

Margaret șovăia. Tatăl ei păru deodată mai preocupat și mai neliniștit.

— Doar nu crede că e grav bolnavă?

— Nu încă; a spus că are nevoie de îngrijire; a fost foarte amabil și a făgăduit să mai vină să vadă ce efect au avut doctoriile.

— Doar îngrijire – nu a recomandat schimbarea aerului? – n-a spus că orașul ăsta plin de fum îi face rău, nu-i așa, Margaret?

— Nu! nici un cuvânt, replică ea cu gravitate. Cred că era îngrijorat.

— Doctorii au deprinderile astea de a se arăta îngrijorați; ține de profesie, spuse el.

Margaret înțelese, din felul de a se purta plin de nervozitate al tatălui ei, că pentru prima dată, îi venise în gând ideea unei

primejdii, în ciuda faptului că lua ușor spusele ei. Nu-i ieșea gândul din minte – nu putea să treacă la alte preocupări; se întoarse la el toată seara, refuzând sistematic să accepte cea mai vagă idee nefavorabilă, ceea ce o întristă nespus pe Margaret.

— Scrisoarea asta e de la mătușă-mea, tată. A ajuns la Neapole și, fiindcă e prea cald acolo, a luat un apartament la Sorrento. Dar nu, cred că-i place Italia.

— Doctorul n-a zis nimic de un regim alimentar, nu-i așa?

— Trebuie să-i dăm alimente hrănitoare și ușor de digerat. Cred că are destulă poftă de mâncare.

— Da! și tocmai de aceea mi se pare ciudat că a vorbit despre regim alimentar.

— Eu l-am întrebat, tată.

Altă pauză. Apoi Margaret continuă:

— Mătușă-mea spune că mi-a trimis niște podoabe de mărgean, tafta; dar, adăugă ea aproape zâmbind, îi e teamă că disidenților din Milton nu le vor place. A căpătat toate ideile astea despre disidenți de la quakeri, nu-i așa?

— Dacă auzi sau observi că mama ta dorește ceva, să mă anunți imediat. Mi-e tare teamă că nu-mi spune întotdeauna ce i-ar plăcea. Te rog să vezi și ce e cu fata aceea de care vorbea doamna Thornton. Dacă am avea o slujnică bună și destoinică, Dixon ar putea sta tot timpul cu ea și, așa am face-o mai curând să se simtă bine, dacă e nevoie doar de îngrijire. S-a obosit foarte tare în ultimul timp cu vremea asta uscată și cu greutatea de a găsi o slujnică. Puțină odihnă o s-o pună iar pe picioare – ce zici, Margaret?

— Sper și eu, spuse Margaret – dar cu atâta tristețe că nu-i scăpă nici tatălui ei. O ciupi de obraz.

— Ei, hai, dacă ești atât de palidă, trebuie să-ți mai înroșesc eu obrajii. Ai grijă de tine, copilă, sau data viitoare o să chem doctorul pentru tine.

Dar nu-și putu găsi liniștea nicio clipă în seara aceea. Pășea tot

timpul de colo până colo și se duse în vârful picioarelor, cu mare grijă, să vadă dacă soția sa dormea. Pe Margaret o durea inima văzându-l cum se chinuie – cum caută să-și înăbușe și să-și reprime teama oribilă care i se ridica din străfundul inimii.

În sfârșit, se întoarse, întrucâtva liniștit.

— S-a trezit acum, Margaret. A zâmbit când m-a văzut stând lângă ea. A zâmbit ca pe vremuri. Și zice că se simte răcorită și că-i gata să-și bea ceaiul. Unde-i biletul pentru ea? Vrea să-l vadă. Am să i-l citesc cât o să pregătești ceaiul.

Biletul se dovedi a fi o invitație formală la masă, din partea doamnei Thornton, pentru domnul, doamna și domnișoara Hale, pe data de douăzeci și unu a lunii curente. Margaret rămase surprinsă văzând că se discuta posibilitatea acceptării invitației, după tot ce aflase în acea zi în legătură cu perspectivele atât de dureroase. Gândul că soțul și fiica, ei se vor duce la acest dineu captivase de-a binelea imaginația doamnei Hale, înainte chiar ca Margaret să fi aflat conținutul biletului. Era un eveniment care mai aducea variație în monotonia vieții unei bolnave; și se agăță de ideea ca ei să accepte invitația cu o stăruință chiar îmbufnată, atunci când Margaret nu se arătă prea încântată.

— Hai, Margaret, dacă mama ta ține, sunt încredințat că vom merge amândoi cu plăcere. N-ar ține ea atâta dacă nu s-ar simți cu adevărat mai în puteri – într-adevăr e mai bine decât ne închipuiam, ce zici, Margaret? vorbi domnul Hale, cu neliniște în glas, pe când se pregătea să scrie biletul de mulțumire, în ziua următoare. Ce zici, Margaret? o întrebă iar, cu o mișcare nervoasă a mâinilor.

Era o cruzime să-i refuze mângâierea după care tânjea. Și-apoi, refuzul lui vehement de a accepta existența temerilor aproape că-i insufla chiar și lui Margaret speranță.

— Cred că se simte mai bine de ieri seară, spuse ea. Ochii îi sunt mai limpezi și are fața mai senină.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, spuse tatăl ei din toată inima.

Dar să fie care adevărat? Ieri a fort o zi atât de zăpușitoare, încât orice om s-a simțit bolnav. A fost o zi foarte prost aleasă ca s-o consulte doctorul Donaldson.

Așa că plecă la îndatoririle sale zilnice, acum sporite din pricină că pregătea câteva conferințe pe care făgăduise să le țină pentru muncitori într-o sală de lectură din vecinătate. Alesese ca subiect arhitectura bisericească, mai degrabă după propriile sale preferințe și cunoștințe, decât ținând seama de locul sau de dorința ascultătorilor de a afla anumite informații. Iar instituția însăși, având datorii, era chiar bucuroasă de o conferință gratuită, ținută de un om instruit și cultivat ca domnul Hale, oricare ar fi fost subiectul ales.

— Ia spune, mamă, întrebă în seara aceea domnul Thornton, cine a acceptat invitațiile dumitale pentru data de douăzeci și unu?

— Fanny, unde sunt bilețelele? Familia Slickson, Collingnroock și Stephens acceptă, familia Brown nu poate să vină, familia Hale – tatăl și fiica vin – mama e prea bolnavă – familia Macpherson vine și domnul Horsfall și domnul Young. Mă gândeam să-i invit pe Porteri, dacă familia Brown nu poate să vină.

— Foarte bine. Știi, mamă, mi-e într-adevăr teamă că doamna Hale e departe de a fi sănătoasă, după câte spune doctorul Donaldson.

— E ciudat din partea lor să accepte o invitație la dineu dacă ea e foarte bolnavă, spuse Fanny.

— N-am spus foarte bolnavă, o repezi fratele ei cu destulă asprime. Am spus doar: departe de a fi sănătoasă. S-ar putea ca ei să nici nu știe.

Și apoi, brusc, își aminti că, din ceea ce îi spusese doctorul Donaldson, Margaret în orice caz trebuia să cunoască starea exactă a bolii.

— După cât se pare, își dau foarte bine seama de ceea ce ai spus ieri, John – ce mare avantaj ar fi, pentru ei – adică pentru domnul Hale, să cunoască oameni ca Stephens și Coliingbrook.

— Sunt încredințat că motivul acesta nu i-ar influența. Nu! Cred că înțeleg situația.

— John! începu Fanny, râzând în felul ei nervos, lipsit de vigoare. Pe de o parte te lauzi că-i înțelegi pe acești Hale și pe de altă parte nu ne îngădui niciodată să aflăm ceva despre ei. Să fie care atât de diferiți de majoritatea oamenilor pe care-i cunoaștem.?

Nu urmărise să-l contrarieze; dar și dacă ar fi avut de gând, n-ar fi izbutit s-o facă mai complet. El își păstră însă amărăciunea pentru sine, necatadicsind să-i răspundă la întrebare.

— Mie nu mi se par ieșiți din comun, vorbi doamna Thornton. El îmi pare un om destul de onorabil; puțin cam prea naiv pentru comerț – așa că poate e mai bine că a fost mai întâi preot și acum e profesor. Ea pare o doamnă destul de drăguță, cu toată boala ei; cât despre fată – e singura care mă nedumerește când mă gândesc la ea – deși n-o fac prea des pare să aibă o părere foarte bună despre sine și își cam dă aere; și nu pot să înțeleg de ce. Parcă îmi vine să zic că se crede prea bună pentru societatea de aici. Și totuși, nu sunt bogați; și din câte am putut să aflu, nici n-au fost vreodată.

— Și nici nu are cine știe ce educație, mamă. Nici măcar nu știe să cânte la pian.

— Dă-i înainte, Fanny. Ce altceva îi mai lipsește ca să ajungă până la nivelul tău?

— Nu, John, interveni doamna Thornton, Fanny n-a vrut să zică nimic rău. Am auzit-o chiar și eu pe domnișoara Hale spumând că nu știe să cânte la pian. Dacă ne-ai lăsa să ne facem singure o părere, poate că am ajunge s-o simpatizăm și să-i vedem calitățile.

— Sunt sigură că n-aș putea niciodată! murmură Fanny, profitând că se afla sub aripa protectoare a mamei.

Domnul Thornton o auzi însă, fără a catadicsi, să-i răspundă. Păși de colo până colo prin salon, abia așteptând să se aprindă lumânările, ca să poată face ceva, să citească sau să scrie, punând astfel capăt discuției. Dar nu se gândi nicio clipă să le ceară el

însuși, preferând să nu se amestece în mărunțișurile gospodăriei, unde doamna Thornton mai păstra unele obiceiuri din vremea când făcea mari economii.

— Mamă, spuse el deodată, oprindu-se și dezvăluindu-și gândul, aș vrea să-ți placă domnișoara Hale.

— De ce? întrebă ea, surprinsă de ardoarea tonului său. Doar nu te gândești să te căsătorești cu ea? – o fată fără un ban.

— Nu m-ar accepta niciodată, spuse el, cu un fel de râs scurt.

— Nu, nu cred că ar face-o, vorbi doamna Thornton. Mi-a râs în față când am lăudat-o pentru vorbele ei elogioase la adresa ta, auzite de la domnul Bell. Mi-a plăcut că a spus-o atât de deschis, căci m-a convins că n-are niciun gând în legătură cu tine; și în clipa următoare m-a jignit, căci părea să creadă – în fine, n-are importanță! Oricum, ai dreptate când spui că are o părere prea bună despre ea ca să se gândească la tine! Auzi, ce impertinență! Aș vrea să știu unde o să găsească altul mai bun!

Dacă vorbele ei îl răniră, obscuritatea din odaie îl ajută să nu-și trădeze emoția. După o clipă se îndreptă cu pas vioi spre mama lui și, punându-i ușor mâna pe umăr, spuse:

— Ei și fiindcă sunt și eu la fel de încredințat de adevărul spuselor dumitale și fiindcă n-am niciun gând și nici speranță de a o cere vreodată în căsătorie, o să mă crezi de-acum înainte că vorbesc complet dezinteresat despre ea. O așteaptă zile grele – poate că-i va lipsi ocrotirea maternă – și, aș vrea să-i poți fi prietenă, dacă va avea nevoie. Iar tu, Fanny, urmă el, sunt convins că ai destul tact ca să înțelegi că o jignești tot atât de mult pe domnișoara Hale ca și pe mine – de fapt, ea ar zice că mai mult – închipuindu-ți că aș avea și un alt motiv, în afară de cel mărturisit acum, de a apela la tine și la mama ca să vă purtați binevoitor cu ea.

— Nu pot să-i iert mândria, spuse mama lui; o să-i fiu prietenă, dacă e nevoie, pentru că m-ai rugat tu, John. M-aș împrieteni chiar și cu Jezebel, dacă m-ai ruga tu. Dar fata asta, care strâmbă din

nas în fața noastră, a tuturor – care strâmbă din nas în fața ta!

— Nu, mamă; nu i-am dat niciodată prilejul și nici n-o să-i dau vreodată, să mă disprețuiască.

— Să te disprețuiască, auzi! – (Și pufni pe nas, elocvent). Nu-mi mai vorbi, John, de domnișoara Hale, dacă vrei să fiu amabilă cu ea. Când sunt alături de ea, nu știu dacă-mi place sau nu; dar când mă gândesc la ea și te aud vorbindu-mi de ea, o detest. Știu că și-a dat aere față de tine și fără să mi-o spui.

— Și dacă a făcut-o, începu el – dar se opri o clipă – ca apoi să continue: Nu mai sunt un băiețel, mamă, ca să mă sperie privirea trufașă a unei femei, sau să-mi pese că mă înțelege greșit, pe mine și poziția mea. Îmi vine să râd de toate astea!

— Foarte bine! Și să râzi și de ea, cu părerile ei bune și cu mutrele disprețuitoare!

— Ceea ce mă miră, însă, e că vorbești atât de mult despre ea, spuse Fanny. În ce mă privește pe mine, m-am săturat de subiect.

— Atunci, replică fratele ei cu o umbră de amărăciune, hai să găsim un subiect mai plăcut. Ce-ai zice de grevă, ca subiect plăcut de care să discutăm?

— Au lăsat într-adevăr muncitorii lucrul? întrebă doamna Thornton foarte interesată.

— Oamenii lui Hamper au părăsit lucrul. Ai mei își termină săptămâna de lucru, de teamă să nu li se impute încălcarea contractului. I-aș pedepsi pe toți cei care lasă lucrul înainte de a se încheia perioada pentru care s-au angajat.

— Cheltuielile pentru judecată ar face mai mult decât merită ei – o ceată de nenorociți nerecunoscători! izbucni mama lui.

— Bineînțeles. Dar le-aș arăta cum îmi țin eu cuvântul și cum vreau să și-l țină și ei pe-al lor. Au ajuns să mă cunoască până acum. Lucrătorii lui Slickson nu mai vin la fabrică – mai mult că sigur că n-o să cheltuiască bani ca să obțină pedepsirea lor. O să izbucnească greva și la noi, mamă.

— Sper că nu ai multe comenzi de onorat?

— Ba da. Și ei o știu prea bine. Dar nu înțeleg mare lucru, deși sunt încredințați că da.

— Ce vrei să spui, John?

Fuseseră aduse lumânările și Fanny își luă împletitura ei care nu se mai termina, căscând plictisită; din când în când se rezema pe spate și privea în gol, fără să se gândească la nimic.

— Ei bine, spuse el, americanii umplu piața cu produsele lor textile, încât singura noastră șansă e să le producem la un preț mai scăzut. Dacă nu suntem în stare s-o facem, mai bine închidem de pe acum prăvălia și o pornim la plimbare și lucrătorii și patronii. Iar neghiobii ăștia vor lefurile de acum trei ani – ba nu; câțiva dintre conducătorii lor amintesc salariile de pe vremea lui Dickinson – cu toate că știu la fel de bine ca și noi că, prin amenzile stoarse din leafă, pe care azi niciun om onorabil nu s-ar preta să le impună, ca și prin mijloace care, mie cel puțin, mi-ar repugna, salariile reale plătite de Dickinson erau mai mici ca acum. Pe cuvântul meu, mamă, aș vrea să mai fie în vigoare vechile legi împotriva asocierilor. Din păcate, astăzi vezi că neghiobii – tot felul de neștiutori refractari ca ăștia – numai pentru că-și pun laolaltă mințile lor slabe și neajutorate, or să ajungă să dirijeze averile celor înzestrați cu întreaga înțelepciune pe care o pot da cunoștințele și experiența și uneori ideile cu greu elaborate și grija. Următorul lucru – și se pare că am și ajuns la asta – va fi că ne vom duce și ne vom ruga umili – în picioare și cu pălăria în mână – de secretarul sindicatului filatorilor să fie atât de amabil și să ne pună la dispoziție muncitori, cu lefurile impuse de ei. Asta vor ei, care nu au destulă judecată ca să înțeleagă că, dacă n-o să obținem aici, în Anglia, profituri destul de mari ca să compenseze uzura, putem să ne stabilim în altă țară; și că, având în vedere concurența din țară și din străinătate, niciunul dintre noi nu poate, după cât se pare, să obțină profituri substanțiale; ba chiar ar trebui să fim recunoscători dacă obținem și asta, în câțiva ani.

— N-ai putea să aduci muncitori din Irlanda? Eu nu i-aș ține pe

indivizii ăștia nici măcar o zi. I-aș învăța eu minte și le-aș arăta cine e stăpânul.

— Da, sigur că pot; și o s-o și fac, dacă o să dureze mult. O să însemne osteneală și cheltuieli și mi-e teamă că presupune și puțină primejdie; dar mai curând o să procedez astfel, decât să cedez.

— Dacă o să însemne cheltuieli în plus, îmi pare rău că dăm tocmai acum o masă.

— Și mie – dar nu din cauza cheltuielilor, ci pentru că trebuie să chibzuiesc mult și o să am tot felul de treburi neprevăzute. Dar aveam datoria să-i invităm pe domnul Horsfall și el nu stă mult în Milton. Cât despre ceilalți, tot trebuia să-i chemăm la masă și în felul ăsta scăpăm odată.

Continuă să se foiască prin cameră fără astâmpăr și nu mai scoase un cuvânt, dar trăgea din când în când aer în piept, ca și cum s-ar fi străduit să izgonească un gând supărător. Fanny o tot sâcâia pe mama ei cu fleacuri, fără vreo legătură cu subiectul ce-o preocupa, după cum și-ar fi dat seama o persoană cu scaun la cap. Așa că nu primi decât răspunsuri scurte. Nu-i păru rău când, la ora zece, slugile intrară pentru rugăciune. Mama ei citea întotdeauna rugăciunile – dar mai întâi citea un capitol din Biblie.

După ce rugăciunile se terminară și mama lui îi ură noapte bună, uitându-se la el cu privirea aceea fermă care, nu transmitea niciun pic din tandrețea ce-i umplea inima, dar avea totuși intensitatea unei binecuvântări; domnul Thornton își continua umbletul fără astâmpăr. Toate proiectele lui în afaceri fuseseră întrerupte, oprite brusc de această grevă ce se apropia. Planurile făcute în atâtea și atâtea ore de frământări fuseseră date deoparte, nimicite de nebunia nesăbuită, care muncitorilor le va face mult mai rău decât lui însuși, deși nimeni nu putea să-și dea seama de limitele răului pe care îl făceau. Și aceștia erau oamenii care se credeau capabili să-i îndrume pe patroni cum să dispună de capital! Hamper spusese, chiar astăzi că, dacă greva îl va ruina, va

lua totul de la capăt, consolat că cei ce stârniseră totul, se aflau într-o situație și mai proastă decât el – căci el avea și cap și mâini pe când ei nu aveau decât mâini; și, dacă și-au tăiat craca de sub picioare, nici nu se mai pot agăța de ea dar nici nu se mai pot apuca de altceva. Gândul acesta nu-l mângâia însă pe domnul Thornton. Poate pentru ca răzbunarea nu-i făcea nicio plăcere; poate că prețuia într-o măsură atât de mare poziția pe care și-o câștigase cu sudoarea frunții, încât simțea că era amenințată din cauza ignoranței sau neghiobiei altora – o simțea cu atâta tărie încât nu-și putea îngădui să se gândească ce urmări vor avea acțiunile lor. Asupra lor înșile. Pășea de colo până colo, strângând din dinți. În sfârșit bătu și ora două. Lumânările pâlpâiau în sfeșnice. Aprinse o lumânare, murmurând:

„Or să afle, o dată pentru totdeauna, cu cine au de-a face. Le pot acorda două săptămâni – doar atât. Dacă nu-și dau seama până atunci de nebunia lor, o să trebuiască să aduc lucrători din Irlanda. Cred că de vină e Slicksen – blestemat fie el, cu șmecheriile lui! Credea că are surplus de mărfuri; așa că la început s-a prefăcut că cedează, când a venit delegația la el – și, bineînțeles, i-a întărit în nesăbuința lor, căci asta urmărea. De aici a pornit totul”.

CAPITOLUL XIX

UN ÎNGER ÎN VIS

„Așa precum, în vise fericite,
Sufletul de îngeri ne e vizitat,
Tot așa, depășind căile-obișnuite,
Gânduri stranii tind spre glorie, furișat.”

Henry Vaughan

DOAMNA HALE se simțea ciudat de încântată și interesată de ideea dineului pe care-l dădea familia Thornton Se tot minuna de diferite amănunte, cu ceva din naivitatea unui copil, care vrea să i se descrie dinainte distracțiile ce-l așteaptă. Viața monotonă pe care o au bolnavii îi transformă deseori în copii, dat fiind că nici unii, nici alții nu au simțul proporțiilor și par să creadă că pereții și perdelele care mărginesc lumea, lăsând afară orice altceva, trebuie neapărat să fie mai mari decât tot ce se ascunde în spatele lor. În plus, doamna Hale își avusese vanitățile ei, înainte de a se mărita; și le simțise din plin năruirea după ce devenise soția unui preot sărac – și le înăbușise și le ținuse în frâu; dar nu se stinseseră cu totul; și îi plăcea să-și facă planuri cum va arăta Margaret îmbrăcată la petrecere și tot discuta ce o să poarte, cu o neliniște nedomolită. Toate astea o amuzau pe Margaret, care fusese mai deprinsă cu viața mondenă, în anul cât stătuse pe strada Harley, decât mama ei după douăzeci și cinci de ani petrecuți la Helstone.

— Și zici că o să pui rochia de mătase albă. Ești sigură că îți vine mai bine? A trecut aproape un an de când s-a măritat Edith!

— Oh, da, mamă! A cusut-o doamna Murray, așa că n-am nicio

îndoială că-mi vine bine; s-ar putea să fie puțin cam strâmtă ori largă în talie, după cum m-am îngrășat sau am slăbit. Dar nu cred dă m-am schimbat prea mult.

— Mai bine las-o pe Dixon să se uite la rochie. S-ar putea să se fi îngălbenit tot stând așa.

— Cum vrei, mamă. Dar în cel mai rău caz, am un voal roz foarte drăguț, pe care mi l-a dăruit mătușă-mea, cu numai două sau trei luni înainte de nunta lui Edith. Și nu cred că s-a îngălbenit.

— Nu! Dar poate că s-a decolorat.

— Atunci am să pun rochia de mătase verde. Mă simt aproape ca și cei bogați, când nu știu ce să aleagă.

— Ar fi bine dacă aș ști cum ar trebui să te îmbraci spuse doamna Hale cu nervozitate.

Pe dată, Margaret își schimbă atitudinea:

— Să mă duc să le pun pe fiecare pe rând, mamă, ca să-ți poți da seama care îți place mai mult?

— Da, da! poate că așa e cel mai bine.

Așa că Margaret se duse să se îmbrace. Dar gătindu-se la o oră atât de neobișnuită, începu să se țină de feste: își umfla rochia elegantă de mătase albă ca un balon, făcând piruete, se retrăgea cu spatele din fața mamei, ca și cum ar fi fost regina; dar când își dădu seama că fanteziile astea ea le socotea întreruperi ale unor treburi serioase, ceea ce o enerva, deveni gravă și demnă. Nu putea să înțeleagă ce-i apucase pe toți să facă atâta caz de toaleta ei; dar, chiar în acea după-amiază, când îi povesti lui Bessy Higgins că se duce la petrecere, Bessy o făcu să înțeleagă motivul:

— Doamne! Și o să luați masa la Thorntoni, de la fabricile Marlborough?

— Da, Bessy. Ce te surprinde?

— Oh, nu știu. Da' ei sunt în vizită cu toată lumea bună din Milton.

— Și nu crezi că noi suntem chiar lumea bună din Milton, nu-i

așa, Bessy?

Obrajii, lui Bessy se îmbujorară puțin, văzând că-i citise atât de ușor gândurile.

— Păi, spuse ea, vedeți, ăștia pun mare preț pe avere; și socot că 'mneavoastră nu prea aveți.

— Nu, spuse Margaret, asta-i foarte adevărat. Dar suntem oameni instruiți și am trăit printre oameni instruiți. Ce găsești atât de nemaipomenit să fim invitați la masă de un om care recunoaște că îi este inferior tatălui meu venind să-i ceară să-l instruiască? Nu vreau să-i fac vreo vină domnului Thornton. Puțini băieți de prăvălie, cum a fost el, ar fi putut deveni ceea ce este astăzi.

— Da' puteți să-i chemați și dumneavoastră la o masă în casa aia mică? Casa lu' Thornton e de trei ori mai mare.

— Ei, cred că o să reușim să-l chemăm și noi pe domnul Thornton la o masă, așa cum zici tu. Poate că nu într-o încăpere prea mare și nici împreună cu atâția oameni. Dar nu cred că ne-am făcut atâtea gânduri în legătură cu asta.

— Nu mi-am închipuit niciodată că luați masa cu Thorntonii, mai spuse Bessy. Păi, chiar și primaru' ia masa acolo; și membrii Parlamentului și alții din ăștia.

— Cred că aș putea suporta onoarea de a-l întâlni pe primarul din Milton.

— Da cucoanele lor se îmbracă așa de luxos! spuse Bessy, cu o privire îngrijorată spre rochia imprimată a lui Margaret, pe care, ca orice om crescut la Milton, putea s-o evalueze la șapte pence yardul.

Chipul lui Margaret se încreți de râs.

— Mulțumesc, Bessy, că ai atâta grijă ca să arăt bine printre toți oamenii aceia eleganți. Dar am o mulțime de rochii elegante – acum o săptămână aș fi spus că sunt mult prea elegante pentru prilejurile ce mi s-ar putea ivi. Dar, deoarece voi lua masa la domnul Thornton și îl voi întâlni poate și pe primar, poți fi sigură că o să mă îmbrac cu rochia mea cea mai bună.

— Ce-o să puneți? întrebă Bessy, mai liniștită.

— O rochie de mătase albă, spuse Margaret, pe care mi-am făcut-o acum un an, pentru nunta unei verișoare.

— Așa da! exclamă Bessy, rezemându-se de speteaza scaunului. Mi s-ar rupe inima-n mine dacă s-ar uita cineva de sus la 'mneavoastră.

— Oh! O să caut să arăt foarte bine, numai ca să nu se uite nimeni de sus la mine.

— Aș vrea să vă văd gătită, spuse Bessy. Socot că nu sunteți o domnișoară de care lumea zice că e drăguță; nu sunteți destul de rumenă în obraji și nu aveți pielea albă. Da știți, v-am visat, cu mult 'nainte de a vă cunoaște.

— Prostii, Bessy!

— Ba da, zău. Chiar chipu' 'mneavoastră – cum vă uitați cu ochii limpezi, drept din întuneric, cu păru ridicat de pe frunte, ca o aureolă și cu fruntea la fel de netedă și de dreaptă ca acu' – și veneați întotdeauna să-mi dați putere și chiar căpătam putere din ochii 'mneavoastră adânci și mângâietori – și erați îmbrăcată în vesminte strălucitoare – așa cum o să vă îmbrăcați acu'. Așa că, vedeți, chiar 'mneavoastră erați!

— Nu, Bessy, spuse Margaret, cu blândețe, n-a fost decât un vis.

— Și de ce nu pot și eu să visez un vis, în jalea mea, la fel ca alții? N-au făcut-o atâția și în Biblie? Da, și au avut și viziuni! Păi, chiar și tata crede în vise! Vă zic iar, v-am văzut chiar așa, venind încet spre mine, dându-vă păru' pe spate, la fel de iute ca acu, așa cum e el, pieptănat puțin într-o parte; și, cu rochia albă strălucitoare pe care o s-o puneți. Lăsați-mă să vin și să vă văd îmbrăcată cu ea. Vreau să vă văd și să vă ating cu mâna, ca în visu' meu.

— Draga mea Bessy, e doar o închipuire de-a ta.

— Închipuire sau nu – ați venit, așa cum știam c-o să veniți când v-am văzut în vis – și când sunteți aici, lângă mine, adevăru' e că mă simt mai bine, mai tihnită, așa cum te simți când arde focu'

într-o zi mohorâtă. Ziceați că e pe douășunu; vă rog, lăsați-mă să vin să vă văd.

— O, Bessy o să fii binevenită! Dar nu mai vorbi așa – mă întristează cu adevărat. Crede-mă.

— Atunci o să țin visu' în mine, chiar dacă o să-mi mușc limba. Fiindcă-i adevărat.

Margaret rămase tăcută. În sfârșit, spuse:

— O să mai vorbim din când în când, dacă crezi că e adevărat. Dar nu acum. Spune-mi, tatăl tău a intrat în grevă?

— Da, spuse Bessy anevoie, pe un ton cu totul diferit de cel pe care vorbise cu câteva clipe înainte. El și mulți alții – toți oamenii lui Hamper – și nu mai știu câți alții. De data asta și femeile îs la fel de rele ca bărbații, de parcă-s cuprinși toți de turbare. Mâncarea e scumpă – și trebuie să le dea de mâncare copiilor – asta e. Dacă Thorntonii le-ar da lor masa aia – toți banii ăia, da cheltuiți pe cartofi și făină, n-ar mai plânge o mulțime de copii și le-ar mai potoli nițel și inima mamelor!

— Nu mai vorbi așa, o rugă Margaret. Mă faci să mă simt rea și păcătoasă că mă duc la dineul lor.

— Nu! spuse Bessy. Unii îs sortiți să aibă parte de ospețe bogate și pânzeturi fine și luxoase – poate că așa sunteți și 'mneavoastră. Alții se trudesc și se spetesc toată viața – și nici măcar câinii nu mai sunt azi milostivi, cum erau pe vremea lui Lazăr. Da' dacă m-ați ruga să vă aduc apă ca să vă răcoriți, aș trece chiar peste golfu' ăl mare până la 'mneavoastră și asta numa' fiindcă ați fost atât de bună cu mine.

— Bessy, ai fierbințeală mare îmi dau seama și după mâna ta, dar și după ceea ce spui. Nu o să fim despărțiți, în ziua aceea cumplită, după cum am fost săraci sau bogați pe pământ – la judecată nu se va ține seama de această biată întâmplare, ci de purtările și crezurile noastre.

Margaret se ridică și aduse puțină apă; și, muindu-și batista în ea, o puse pe fruntea lui Bessy, apoi se apucă să-i fricționeze

picioarele reci ca gheața. Bessy închise ochii și se lăsă în voia mângâierii. Într-un târziu, spuse:

— V-ar scoate din minți, ca și pe mine, dacă oamenii ar tot veni, unu' după altu', să întrebe de tata și ar sta să-mi zică fiecare povestea lui. Unii sunt plini de ură și îmi îngheață sângele în vine când auz grozăviile pe care le zic despre patroni – da' femeile se văicăresc tot timpu' și plâng (cu lacrimile șiroindu-le pe obraz, de parcă nici n-ar băga de seamă) că a crescut prețu' cărnii și că, de foame, copiii nu dorm noaptea.

— Și își închipuie că greva o să îndrepte lucrurile astea? întrebă Margaret.

— Așa zic ei, o lămuri Bessy. Zic că negoțu' a mers bine multă vreme și că patronii au strâns destui bani; câți, tata nu știe, da' sindicatu' știe, negreșit; și e firesc să vrea partea lor din profituri, acu' că se scumpește mâncarea; și sindicatu' zice că nu-și fac datoria dacă nu-i silesc pe patroni să le dea partea lor. Da' tot patronii înving până la urmă; și mi-e teamă că așa o să fie și acu' și de-acu' înainte. E ca marea bătălie de la Armageddon, felu' în care îi dau înainte, rânjind unii la alții și războindu-se până când, tot bătându-se mereu, sunt apucați și zvârliți în groapă.

Tocmai atunci intră Nicholas Higgins și auzi ultimele cuvinte ale fiicei sale.

— Da! Și eu o să mă războiesc înainte; și de data asta, o să câștig. N-o să treacă mult și o să cedeze, fiindcă au o mulțime de comenzi contractate; și curând o să vadă că-i mai bine să ne dea cinci la sută nouă, decât să piardă tot profitu'; fără să mai punem la socoteală amenzile pentru nerespectarea contractului. Ascultați la mine, patronilor! Știu cine-o să câștige.

Margaret își zise, văzându-l, că probabil era băut, nu atât din ceea ce spunea, cât din felul ațâțat cum vorbea; și impresia i se întări când observă neliniștea vădită a lui Bessy, care ar fi vrut s-o vadă plecată. Bessy îi spuse:

— Douășunu – asta-i de joi într-o săptămână. Socot c-o să pot

veni să vă văd îmbrăcată pentru masa de la Thorntoni. La ce oră e?

Înainte ca Margaret să poată răspunde, Higgins izbucni:

— La Thorntoni! Te duci la masă la Thorntoni? Spune-i să închine un pahar pentru succesu' comenzilor lui. Eu zic că, până pe douășunu, o să-și stoarcă creierul cum să le dea gata la timp. Să-i spui că șapte sute de oameni or să vină încolonați la fabricile Marlborough, a doua zi după ce acceptă să ne dea cinci la sută... și o să-l ajute să-și onoreze contractu' cât ai bate din palme. O să fie toți acolo. Patronu' meu, Hamper, e din ăi de modă veche. Nu trece niciodată pe lângă un om fără să-l blesteme sau să-l înjure; crez c-ar muri dacă mi-ar vorbi frumos; da' în fond, mai mult latră decât mușcă și poți să-i zici că asta a spus-o unu din greviștii lui, dacă vrei. Ei! da o să fie o mulțime de fabricanți de soi la Thorntoni! Aș vrea să le spun câteva cuvinte, după masă, când nu prea pot să se miște și n-ar alerga nici dacă le-a fi viața în joc. Le-aș spune eu ce gândesc. Le-aș spune încă o dată ce viață grea ne silesc să ducem!

— La revedere! spuse Margaret în grabă. La revedere, Bessy! O să te aștept în ziua de douăzeci și unu, dacă o să te simți bine.

Doctoriile și tratamentul prescrise de doctorul Donaldson doamnei Hale îi făcuseră la început atât de bine, încât nu numai ea, ci și Margaret spera acum că poate doctorul se înșelase și că își va redobândi sănătatea. Cât despre domnul Hale, deși nici măcar nu bănuise cât de tare fuseseră speriate, simțea o ușurare atât de evidentă, încât era limpede cât de afectat fusese de neliniștea lor.

Numai Dixon continua să bombăne tot timpul la urechea lui Margaret. Totuși, Margaret nu ținea seamă de bombăneli și nădăjduia.

Aveau nevoie, de această rază de lumină în casă, căci în oraș, până și ochii lor neștiutori vedeau cum se întinde, mohorâtă și deprimantă, nemulțumirea. Domnul Hale cunoștea pe câțiva muncitori și era amărât auzindu-i cum îi povestesc cu înfocare de suferințele și necazurile pe care le îndură. N-ar fi povestit de necazurile lor nimănui care ar fi putut să înțeleagă și fără cuvinte.

Dar iată că omul acesta, venit dintr-un comitat îndepărtat, se arăta uluit de mecanismele sistemului în mijlocul căruia se trezise și fiecare se arăta dornic să facă din el un judecător, aducându-i mărturii ce dovedeau că avea de ce să fie înfuriat. Așa că domnul Hale luă tot sacul cu nemulțumiri și-l duse în fața domnului Thornton, ca acesta, cu experiența lui de patron, să le rezolve și să-i explice cauza lor ceea ce și făcu tot timpul bizuindu-se pe principii economice solide; arătând că, așa cum era dirijat comerțul, nu se putea să nu existe fluctuații ale prosperității comerciale; și că, în perioada de declin, un anumit număr de patroni, ca și de muncitori, ajung să se ruineze și dispar din rândurile celor fericiți și prosperi. Vorbea ca și când această consecință ar fi fost atât de logică, încât nici stăpânii, nici angajații lor nu aveau dreptul să se plângă, dacă așa le era sortit; stăpânul să se dea la o parte din cursa în care nu mai putea concura, cu simțământul amar al incompetenței și eșecului – rănit în luptă – călcat în picioare de ceilalți concurenți, grăbiți să se îmbogățească – disprețuit acolo unde cândva fusese respectat – cerând umil de lucru, în loc să fie el acela care să-l împartă cu dărnicie. Așa că, prezentând astfel soarta care-l putea aștepta ca patron, în urma fluctuațiilor comerțului, nu putea avea mai multă înțelegere pentru acei muncitori care se pomeneau azvârliți în drum de goana nemiloasă care aducea bogăție sau prefaceri; zărind acolo și apoi dându-și duhul, izgoniți dintr-o lume care nu mai avea nevoie de ei, dar simțind că nu s-ar putea odihni în mormânt, auzind mereu plânsetele și vaietele celor dragi și neajutorați, lăsați în urma lor pizmuind putința păsărilor sălbatice ce-și hrănesc puii cu sângele din inima lor.

Tot sufletul lui Margaret se revolta împotriva lui în timp ce vorbea astfel – ca și când comerțul ar fi totul și omenirea nimic. Făcu un efort ca să-i mulțumească pentru amabilitate, căci venise în seara aceea să-i ofere – cu delicatețea cu care înțelesese că trebuia să-i ofere ei personal – orice avea nevoie ca să aline

suferințele doamnei Hale, despre care aflase de la doctorul Donaldson – firește, din ceea ce dispunea, datorită averii sau prevederii mamei lui. Dar prezența lui, adăugându-se la ceea ce spusese – amintindu-i că mama ei era osândită, deși ea încerca din răsputeri să creadă că mai existau speranțe –, toate se adunau și o făceau pe Margaret să-și piardă cumpătul, în timp ce îl privea și îl asculta. Ce drept avea el să fie singurul, în afară de doctorul Donaldson și de Dixon, care să cunoască secretul ei cumplit, ascuns de ea în cotlonul cel mai întunecat și mai inviolabil al inimii – neîndrăznind să-l privească în față înainte de a se ruga să aibă puterea de a-i suporta existența – și anume că într-o zi, nu prea îndepărtată, o va chema plângând pe mama ei și nu va primi nici un răspuns din întunecimea oarbă și mută? Iar el îi știa secretul. O citi în ochii lui plini de milă. O auzi în vocea lui gravă, tremurândă. Cum să împaci acești ochi și această voce cu duritatea seacă, nemiloasă cu care expunea axiomele comerțului și le urma senin până la consecințele lor ultime? Această neconcordanță o făcea să-și iasă din fire.

Se simțea cu atât mai deprimată, cu cât nenorocirile se adunau, așa cum auzise de la Bessy. Tatăl ei, Nicholas Higgins, vorbea cu totul altfel. Fusese ales în comitet și spunea că știe secrete de care ceilalți habar n-aveau, își deslușì gândul amănunțit chiar în ajunul, dineului de la doamna Thornton, când Margaret, ducându-se pe la Bessy, îl găsi discutând subiectul cu Boucher, vecinul despre care auzise nu o dată – căci ba îi trezea mila lui Higgins, omul fiind un muncitor nu prea îndemânatic, dar cu o familie mare de întreținut, ba își scotea din sărite vecinul mai energic și mai viguros, pentru că era lipsit, cum zicea Higgins, de înzestrarea minții. Era lucru vădit că Higgins vorbea cu patimă când intră Margaret. Boucher stătea în picioare, rezemat cu amândouă mâinile pe polița căminului destul de înalt, aplecându-se ușor pe brațe și uitându-se crunt în foc, cu un fel de desperare care îl înfuria pe Higgins, chiar dacă îi mergea la inimă. Bessy se legăna

tare înainte și înapoi, după cum îi era obiceiul (Margaret ajunsese să i-l cunoască) atunci când era tulburată. Sora ei, Mary, își lega boneta, cu funde mari și stângace, potrivite degetelor ei mari și la fel de stângace, ca să se ducă la croit barchet și, în vremea asta, se smiorcăia întruna, dornică să scape cât mai repede de cazna de a-i asculta sfădindu-se.

Margaret nimeri chiar în mijlocul acestei scene. Rămase o clipă la ușă – apoi, cu degetul la buze, se furișă și se așeză pe canapea, lângă Bessy. Nicholas o văzu intrând și-i făcu un semn din cap, morocănos, dar nu lipsit de prietenie. Mary se grăbi să iasă din casă, profitând că se deschisese ușa și începând să plângă tare de cum n-o mai putea vedea taică-său. Numai John Boucher nu băgă de seamă nimic – cine intrase ori cine ieșise.

— Degeaba, Higgins. Nevastă-mea n-o mai duce mult așa. Se prăpădește – nu c-ar duce ea doru' cărnii – da' fiindcă nu poa' să-i vază p-ăi mici că mor de foame. Da, mor de foame! Cinci șilingi pe săptămână poa' să-ți ajungă ție, că n-ai decât două guri de hrănit și una din ele e o fată care poa' să-și câștige singură pâinea. Da' noi murim de foame. Și-ți zic în față – dacă se prăpădește, așa cum mă tem că moare înainte să primim ăi cinci la sută, o să le arunc banii în față patronilor și-o să le zic: „Blestemați să fiți; și blestemată să fie lumea asta crudă a voastră, că a luat viața celei mai bune neveste care a făcut vreodat' copii unui bărbat!" Și-ascultă aci, omule, o să te urăsc și pe tine și pe toți ăi din sindicat. Da, și-o să vă urmez în rai cu ura mea – așa o să fac, omule – dacă mă îndrumați acu pe căi greșite. Ai zis tu, Nicholas, miercuri a fost o săptămână – și acu' e marți, a doua săptămână – că-nainte de două săptămâni patronii or să vină să se roage de noi să venim înapoi la lucru, cu ce leafă vrem noi – și alea două săptămâni aproape s-au dus – și micuțu' Jack zace-n pat, prea slăbit ca să mai plângă, ci doar scoate din când în când câte un suspin din inimă, de foame – micuțul, Jack, îți zic, omule! Ea nu s-a mai întremat de când l-a născut și ține la el ca la viața ei – și chiar o să

mă coste prețu' ăsta mare – micuțu' Jack, care-mi înmuia inima în fiecare dimineață când își lipea gurița dulce pe fața mea aspră și murdară, ca să găsească un loc mai curat să mă sărute și acu' zace și moare de foame.

Glasul bietului om se stinse, înăbușit de suspine adânci și Nicholas se uită, cu ochii plini de lacrimi, spre Margaret, înainte de a-și putea aduna curajul ca să vorbească:

— Ține-te bine, omule. Micuțu' Jack n-o să moară de foame. Am niște parale și o să mergem chiar acu' să-i cumpărăm puștiului lapte și ceva de mâncare. Ce-i al meu e și-al tău, dacă vrei. Da' nu-ți pierde firea, omule! urmă el, scotocind într-o cutie de ceai după banii pe care îi mai avea. Pe viața mea, o să câștigăm de data asta, trebuie doar să mai răbdăm o săptămână și o să vezi cum or să vină patronii să ne roage să venim înapoi la fabrică. Și sindicatu' – adică eu – o să avem grijă să nu lipsească nimic la copii și neveste. Așa că nu-ți pierde curaju' și nu te du' la tirani să cauți de lucru.

La aceste vorbe, omul se întoarse – arătând o față atât de palidă, de suptă, de brăzdată de lacrimi și deznădăjduită, încât Margaret începu să plângă.

— Știi bine că un tiran, mai rău ca toți patronii la un loc, zice: „Mori de foame și vezi-i pe toți ai tăi murind de foame, dar să nu îndrăznești să te duci la sindicat". Știi bine, Nicholas, că și tu ești unu' din ei. Se poa' să aveți inimă bună, fiecare în parte; da' când vă uniți între voi, n-aveți mai multă milă pentru un om ca un lup sălbatic, înnebunit de foame.

Nicholas pusese mâna pe clanța ușii – dar se opri și se întoarse spre Boucher, răspunzându-i:

— Așa să-mi ajute Dumnezeu, omule, dacă nu sunt încredințat că fac ce-i mai bine pentru tine și pentru noi toți. Dacă fac rău când crez că fac bine, e păcatu' lor, că m-au lăsat cum îs acu', în neștiința mea. M-am gândit până-mi plesnea capu' – crede-mă, John. Și zic din nou, n-avem alt ajutor decât încrederea în sindicat. O să câștigăm, ai să vezi!

Nici Margaret, nici Bessy nu spuseseră un cuvânt. De-abia li se auzeau suspinele, căci doar se uitau una la alta și oftau din fundul inimii. Într-un târziu, Bessy spuse:

— N-am crezut să-l mai aud pe tata pomenind de Dumnezeu. Da l-ați auzit: „... Așa să-mi ajute Dumnezeu!"

— Da, întări Margaret. Lasă-mă să-ți aduc toate economiile mele – lasă-mă să aduc puțină mâncare pentru copilașii acestui biet om. Să nu afle că sunt de la altcineva, ci doar de la tatăl tău. Nu o să fie prea mult.

Bessy stătea rezemată pe spate, fără să audă cuvintele lui Margaret. Nu plângea – răsufla doar din greu.

— Inima mi-a secat și nu mai am lacrimi, spuse ea. Zilele trecute, Boucher mi-a povestit de temerile și necazurile lui. Nu-i decât un nenorocit, știu, da' e totuși un om; și, chiar dacă am fost supărată pe el și pe nevastă-sa, nu o dată, că nu se pricep să se descurce, vedeți și 'mneavoastră că nu toți oamenii îs chibzuiți, da' Dumnezeu le dă viață - da și le dă pe cineva să iubească și de care să fie iubiți, la fel ca Solomon. Nu pot să-nțeleg. Poate că-i mai bine că oameni ca Boucher au sindicatu' să aibă grijă de ei. Da' tare aș vrea să-i văd pe ăi de la sindicat și să-i pun câte unu' față-n față cu Boucher. Socot că, dacă o să-l asculte, o să-i zică (dacă-i pui unu' câte unu') să se ducă la lucru ca să câștige cât o putea din munca lui, chiar dacă nu o leafă atât de mare cum zic ei.

Margaret rămânea tăcută. Cum va putea să se mai întoarcă vreodată la traiul ei ușor și să uite vocea acestui om, agonia fără margini din glasul lui, exprimând mai mult chiar decât cuvintele lui, întreaga suferință îndurată? își scoase portofelul: nu avea prea mulți bani și nici măcar nu erau ai ei, dar puse ce avea în mâinile lui Bessy, fără un cuvânt.

— Mulțam. Îs mulți care au tot atât de puțin, da' n-o duc așa de rău – măcar n-o arată. ' Da tata n-o să-i mai lase în nevoie, acum că știe. Vedeți, Boucher e la pământ din cauza copiilor – și nevasta lui e așa de slăbită și tot ce-au avut de zălogit s-a dus anu' ăsta. Să

nu credeți că i-am lăsat să moară de foame, cu toate că suntem și noi cam strâmtorați; dacă vecinii nu se ajută între ei, nu văd cine ar face-o.

Părea aproape îngrijorată că Margaret ar putea crede că nu voiau sau chiar că nu aveau posibilitatea de a ajuta pe unul care, evident, avea tot dreptul să fie ajutat.

— Și apoi, urmă ea, tata-i sigur și-i convins că patronii or să cedeze zilele astea – că nu pot să mai reziste mult. Da' vă mulțumesc totuși – din partea mea cât și din a lui Boucher și să știți că prind drag de 'mneavoastră tot mai mult.

Bessy părea mult mai liniștită, dar tare moleșită și vlăguită. După ce spuse ultimele cuvinte, arăta atât de slăbită și de ostenită, încât Margaret se sperie.

— Nu-i nimic, spuse Bessy. Nu mor încă. Am avut o noapte înspăimântătoare, cu vise – sau ceva ca visele, că eram trează de-a binelea – și îs năucă și-mi vine să leșin azi – doar bietu' om m-a făcut să fiu mai trează. Nu! nu mor încă, da' moartea nu-i departe. Da. Înveliți-mă, că poate o să adorm, dacă mă lasă tusea. Noapte bună – ar trebui mai curând să zic ziua bună – da' lumina-i slabă și cețoasă azi.

CAPITOLUL XX

OAMENI ȘI DOMNI

„Bătrâni sau tineri, dă-le să mănânce, am de unde;
Pot avea și zece șiruri de dinți, nu-mi pasă”.

ROLLO, DUCE DE NORMANDIA

MARGARET SE DUSE ACASĂ atât de dureros impresionată de ceea ce auzise și văzuse, încât de-abia izbuti să se întoarcă la îndatoririle ce-i erau hărăzite; trebuia să păstreze tot timpul un ton vesel în discuțiile cu mama care, acum că nu mai ieșea din casă, abia aștepta ca Margaret să se întoarcă până și din cea mai scurtă plimbare cu tot felul de noutăți.

— Și o să poată prietena ta, lucrătoarea, să vină joi să te vadă gătită?

— Era atât de bolnavă, încât nici nu m-am gândit s-o întreb, spuse Margaret cu jale.

— Vai de mine! Parcă toată lumea e acum bolnavă, exclamă doamna Hale, cu puțin din acea gelozie pe care orice bolnav o simte pentru altul. Dar ce trist trebuie să fie să bolești pe una din străduțele acelea mărginașe. (Firea ei bună triumfă și îi reveniră vechile deprinderi de a gândi din Helstone.) E destul de rău și aici. Ce-ai putea să faci pentru ea, Margaret? Domnul Thornton ne-a trimis, după ce-ai plecat, câteva sticle de Porto. Crezi că i-ar face bine o sticlă?

— Nu, mamă! Nu cred că sunt foarte săraci – cel puțin nu vorbesc ca și când ar fi; și, oricum, Bessy suferea de piept – și nu vin îi trebuie. Cred că aș putea să-i duc niște dulceață din scumpul nostru Helstone. Dar mai există o familie căreia aș vrea să-i dau.

O, mamă, mamă! Cum să mă gătesc și să mă duc la petreceri, după ce am văzut astăzi atâta suferință? exclamă Margaret, uitând de regulile pe care și le impusese și povestindu-i mamei ce văzuse și auzise în casa lui Higgins.

Doamna Hale se necăji tare mult. Începu să se frământe, nervoasă, dorind să facă ceva. Îi spuse lui Margaret să pregătească un coș în salon, pentru a-l trimite imediat acelei familii; și aproape că se supără, pe Margaret care spunea că ar putea să fie trimis și a doua zi de dimineață, căci știa că Higgins se îngrijise de nevoile lor imediate și îi lăsase și ea niște bani lui Bessy. Doamna Hale o învinui că-i lipsită de simțire dacă putea vorbi astfel; și nu o lăsă nici măcar să răsufle până când coșul nu fu trimis. Apoi spuse:

— La urma urmei, poate că nu am făcut bine. Chiar ultima oară când a fost aici, domnul Thornton, spunea că nu sunt prieteni adevărați cei ce contribuie la prelungirea grevei ajutându-i pe greviști. Și omul acesta, Boucher, e grevist, nu-i așa?

Întrebarea i-o puse domnului Hale, când urcă sus, bine-dispus după ora predată domnului Thornton, pe care o încheiaseră cu discuții, după cum le era obiceiul. Lui Margaret puțin îi păsa dacă darurile lor prelungiseră greva; gândurile nu-i mergeau atât de departe, în tulburarea ei de acum.

Domnul Hale asculta și încerca să rămână calm, ca un judecător; căuta să-și amintească toate lucrurile ce păruseră atât de limpezi cu mai puțin de jumătate de oră în urmă, spuse de domnul Thornton; și apoi, recurse la un compromis, prea puțin mulțumitor: soția și fiica sa nu numai că procedaseră bine în această împrejurare, dar nu-și dădea seama cum ar fi putut face altfel; totuși, ca regulă generală, era foarte adevărat ce spunea domnul Thornton și anume că dacă se prelungea greva, patronii aveau să aducă brațe de muncă din alte părți (de nu cumva, până la urmă, la fel ca în multe alte dăți, nu se va inventa cine știe ce mașină care să micșoreze nevoia de brațe de muncă); și era limpede că lucrul cel mai bun ar fi să li se refuze orice ajutor care

i-ar putea încuraja în nesăbuința lor; cât despre omul acela, Boucher, primul lucru pe care-l va face în dimineața următoare, va fi să se ducă să-l vadă, căutând să afle cum poate fi ajutat.

Domnul Hale se duse a doua zi de dimineață, după cum își propusese. Nu-l găsi pe Boucher acasă, dar stătu mai mult de vorbă cu nevasta lui; îi făgădui să facă tot ce va putea ca s-o interneze la spital; și, văzând proviziile trimise din belșug de doamna Hale, din care se înfruptau de zor copiii, căci tatăl fiind plecat nu-i supraveghea nimeni, se întoarse cu vești mai încurajatoare și mai îmbucurătoare decât îndrăznise Margaret să spere; de fapt, vorbele ei din seara trecută îl pregătiseră pe domnul Hale pentru o situație mult mai gravă, așa încât, printr-o reacție a imaginației, descrise lucrurile mai frumoase decât erau.

— Dar o să mă duc iarăși, ca să-l văd și pe el, adăugă domnul Hale. Știi, e greu să asemuiești casele de pe-aici cu căsuțele din Helstone. Aici văd mobile pe care argaților noștri nu le-ar îi trecut niciodată prin minte să le cumpere, iar mâncarea lor zilnică ar fi socotită un lux la Helstone; și totuși, familiile de-aici, acum că nu mai există leafa săptămânală, par să nu aibă alte resurse decât casele de amanet. Aici, la Milton, trebuie să învățam o limbă diferită și să măsurăm lucrurile cu alte criterii.

Bessy se simți și ea mai bine în ziua aceea. Dar era încă atât de slăbită, încât părea să fi uitat cu totul că ținea s-o vadă pe Margaret gătită – dacă nu cumva fusese de vină fierbințeala care-i pricinuise o stare apropiată de delir.

Margaret nu putea să nu asemuiască ciudățenia gătelilor de acum, mersul într-un loc unde n-avea niciun chef să se ducă – simțindu-și inima grea de atâtea neliniști – cu toaletele vesele și feciorelnice pe care, împreună cu Edith, le purtase doar cu ceva mai mult de un an în urmă. Se bucura doar, când se dichisea acum, gândindu-se că mamei îi va face plăcere s-o vadă astfel. Se îmbujoră toată când Dixon, deschizând larg ușile salonului, începu să-i aducă laude:

— Domnișoara Hale arată bine – nu-i așa, doamnă? Colierul de mărgean de la doamna Shaw se potrivește cum nu se poate mai bine. Îi dă întocmai puțină culoare, doamnă. Altfel, ai fi fost prea palidă, domnișoară Margaret.

Părul negru al lui Margaret era prea des ca să poată fi împletit; mai degrabă se potrivea să fie răsucit, iar șuvițele-i mătăsoase să fie strânse în spirale groase, înconjurându-i capul ca o coroană, înnodate apoi într-un conci mare, la ceafă. Greutatea lui era ținută de două spilci de mărgean, ca niște mici săgeți. Mânecile de mătase albă erau tighelite cu șiret din același material, iar pe corsaj, chiar în jurul gâtului rotund și alb ca laptele, străluceau boabele mari de mărgean.

— Oh, Margaret, ce mult mi-ar fi plăcut să merg cu tine la balurile de demult din Barrington – să te scot în lume, așa cum obișnuia lady Beresford să mă scoată pe mine.

Margaret o sărută pentru această mică izbucnire de vanitate maternă; dar de-abia putu să zâmbească, atât de amărâtă se simțea.

— Aș prefera să stau acasă cu dumneata – crede-mă că aș prefera, mamă.

— Prostii, draga mea! Ai grijă să observi totul la dineu. Mi-ar plăcea să aflu cum se dau dineurile pe-aici, la Milton. Mai ales ce se servește la fripturi. Să te uiți să vezi ce dau în loc de vânat.

Doamna Hale ar fi fost mai mult decât interesată – ar fi fost de-a dreptul uimită, dacă ar fi văzut masa somptuos aranjată și toate dichisurile. Margaret, cu gustul cultivat la Londra, își dădu seama că erau mult prea multe bunătăți, jumătate din ele ar fi fost de ajuns și ar fi făcut o impresie mai grațioasă și mai elegantă. Dar una dintre legile riguroase ale ospitalității doamnei Thornton era ca fiecare oaspete să se poată înfrupta după voie din toate bunătățile. Foarte cumpătată în traiul ei de zi cu zi, ținea însă cu tot-dinadinsul să dea ospețe pentru musafiri ce puneau preț pe o masă bună și se mândrea cu ele. Fiul ei îi împărtășea

simțămintele. Nu cunoscuse niciodată – cu toate că și-ar fi putut închipui și avea putința să-i fi și plăcut – alt gen de societate în afară de aceea care conta doar pe o masă bună; și, chiar și acum, deși economisea orice bănuț pentru nevoile sale și-i păruse rău nu o dată că invitațiile pentru dineu fuseseră trimise, se bucura totuși văzând vechea splendoare a pregătirilor.

Margaret și tatăl ei ajunseră primii. Domnul Hale nu admitea să nu fie extrem de punctual. Sus, în salon, nu era nimeni în afară de doamna Thornton și de Fanny. Toate învelitoarele de pe mobile dispăruseră și încăperea strălucea, cu tapetul ei de mătase galbenă și covorul cu flori viu colorate. Peste tot vedeai fel de fel de ornamente, care ajungeau să obosească ochiul, contrastând ciudat cu goliciunea și urâțenia curții mari a fabricii, unde porțile largi cu două canaturi fuseseră deschise ca să poată intra trăsurile. În partea stângă a ferestrelor fabrica se contura, masivă și umbra ei imensă întuneca prea devreme înserarea de vară.

— Fiul meu n-a putut încă să scape de treburi, dar va veni cât de repede va putea, domnule Hale. Nu vreți să luați loc?

Domnul Hale, care stătea în picioare în fața unei ferestre, se întoarse spre doamna Thornton și o întrebă:

— Nu găsiți uneori vecinătatea fabricii cam neplăcută?

— Niciodată, răspunse ea cu semeție. Nu am devenit o persoană atât de delicată încât să uit de unde vin averea și puterea fiului meu. Și-apoi, o asemenea fabrică nu mai există în Milton. O singură încăpere are aproape două sute douăzeci de metri pătrați.

— Mă gândeam că fumul și zgomotul, agitația continuă a lucrătorilor ar putea deranja!

— Sunt de aceeași părere, domnule Hale, spuse Fanny. Miroase mereu a tot felul de vapori și a mașini unsuroase – iar zgomotul te asurzește de-a dreptul.

— Am auzit zgomote mult mai asurzitoare și lumea zicea că-i muzică. Sala mașinilor se află la capătul dinspre stradă al fabricii; nici nu le auzim – poate doar vara, când toate ferestrele sunt

deschise; cât despre rumoarea necontenită a lucrătorilor, nu mă incomodează mai mult decât zumzetul unui stup de albine. Dacă totuși mă gândesc la asta, știu că e ceva în legătură cu fiul meu și că totul îi aparține și că el conduce fabrica. Acum însă, nu mai vine nici nu zgomot din fabrică; neștiind ce-i recunoștința, oamenii au lăsat lucrul, așa cum cred că ați aflat. Dar acum se străduie (și tocmai asta e treaba care l-a reținut azi) să ia anumite măsuri ca să-i învețe care le e locul.

Și înfățișarea ei, întotdeauna severă, luă o expresie de mânie sumbră în timp ce spunea aceste cuvinte. Nu i se lumină nici când intră domnul Thornton; căci redescoperi într-o clipă povara grijilor și neliniștilor de care nu putuse scăpa, cu toate că își salută oaspeții cu o atitudine care părea atât veselă cât și cordială. Dădu mâna cu Margaret, conștient că era prima oară când li se întâlneau mâinile, deși ea nu părea să-și dea seama câtuși de puțin de acest lucru. Se interesă de sănătatea doamnei Hale și ascultă relatarea optimistă, plină de speranțe a domnului Hale; aruncând o privire spre Margaret, ca să vadă în ce măsură era de aceeași părere, nu observă pe chipul ei nicio umbră de îngrijorare. Și cum o privea, îl izbi încă o dată marea ei frumusețe. Nu o mai văzuse încă atât de gătită; și totuși, nu putea să nu simtă că eleganța toaletei se potrivea atât de bine cu înfățișarea ei demnă și cu seninătatea mândră a chipului, încât ar fi trebuit să umble mereu gătită. Margaret stătea de vorbă cu Fanny; nu putu auzi despre ce, dar observă că sora lui se mișca întruna neliniștită, aranjându-și mereu câte ceva la rochie, cu ochii rătăcindu-i în toate părțile, dar fără vreun scop anume; și, stânjenit, își dădu seama câtă deosebire era între ochii ei și ochii mari, senini, ai lui Margaret, privind cu seriozitate fiecare obiect în parte, ca și cum lumina lor ar fi împrăștiat raze pline de blândețe și odihnă; curba buzelor roșii, ușor întredeschise pe când asculta cu interes spusele interlocutoarei – capul ușor înclinat în față, într-o dulce aplecare a creștetului, încât lumina se reflecta în părul negru lucios, până la

linia netedă a umerilor ce păreau de fildeș; brațele albe, rotunde și mâinile înguste puse ușor una peste alta, atât de frumoase în nemișcarea lor. Toate acestea, domnul Thornton le cuprinse cu o singură privire și oftă. Apoi întoarse spatele tinerelor fete și, făcând un efort, se lansă într-o discuție însuflețită cu domnul Hale.

Veniră și alții – din ce în ce mai mulți. Fanny plecă de lângă Margaret, ajutând-o pe mama ei să-și primească oaspeții. Dându-și seama că, în îmbulzeala aceasta, nimeni nu stătea de vorbă cu Margaret, domnul Thornton nu-și găsea astâmpăr. Dar nu se duse lângă ea; nici măcar nu se uită înspre ea. Numai că era conștient de ce făcea – sau de ce nu făcea – mai bine decât de mișcările oricui altcuiva, din încăpere. Cât despre Margaret, nu se gândea o clipă la sine, distrându-se să-i observe pe ceilalți, așa că nici nu-i trecu prin minte dacă era sau nu observată. Cineva o conduse jos, la masă; nu îi reținu numele; nici el nu părea prea dispus să-i vorbească. Domnii purtau o discuție foarte însuflețită; doamnele, în cea mai mare parte, rămâneau tăcute, mulțumindu-se să cerceteze masa și să critice rochiile celorlalte. Auzind despre ce discută bărbații, Margaret deveni interesată și începu să asculte cu atenție. Domnul Horsfall, care era străin de oraș și a cărui vizită aici fusese germenele inițial al dineului, punea întrebări în legătură cu mersul afacerilor și cu industria locală; iar ceilalți – cu toții din Milton îi dădeau răspunsuri și explicații. Începură să discute cu căldură o anume problemă; apelară până la urmă la domnul Thornton, care nu prea se amestecase în discuție; acum își spuse însă părerea, întemeiată pe puncte de vedere atât de clar enunțate, încât până și adversarii cedară.

Margaret prinse după asta să-l cerceteze cu atenție; manierele sale de stăpân al casei, dator să-și distreze prietenii, erau atât de directe și totuși atât de simple și modeste, încât dobândeau oarecare grandoare. Margaret se gândi că nu-l văzuse niciodată într-o lumină atât de favorabilă. Când venise pe la ei, intervenise mereu câte ceva, fie că dăduse dovadă de exces de zel, fie că se

simțise jignit și se supărase, socotindu-se judecat pe nedrept, dar fiind prea mândru ca să caute să fie mai bine înțeles! Dar acum, printre cei de-o seamă cu el, nu simțea nicio nesiguranță în ce privește poziția sa. Toți îl socoteau un om cu o mare tărie de caracter; și de o mare tărie în multe privințe. Nu avea nevoie să lupte pentru a le câștiga respectul. Îl câștigase și o știa; și această siguranță dădea un calm plin de măreție glasului și felului său de a fi, pe care Margaret nu i-l cunoscuse până atunci.

Nu era obișnuit să stea de vorbă cu doamnele; și ceea ce spunea suna cam prea convențional. Cu Margaret nu vorbi aproape deloc. Ea rămase surprinsă când își dădu seama cât de mult îi plăcea acest dineu. Știa acum destule ca să înțeleagă multe dintre interesele locale – ba chiar și câteva cuvinte tehnice, folosite de energicii proprietari de fabrici. În sinea ei, luă o atitudine hotărâtă în problema pe care o discutau. În orice caz, vorbeau cu o gravitate plină de exasperare – nu în stilul vlăguit care o plictisea atât de mult la petrecerile din Londra. Se minună văzând că, deși nu vorbeau decât de industrie și afaceri locale, nu auzi nicio aluzie la greva în curs. Încă nu știa cu câtă indiferență priveau patronii aceste lucruri, socotind că nu puteau avea decât un singur sfârșit: categoric, oamenii își erau ei înșiși călăii, cum mai fuseseră și în multe alte rânduri; dar dacă sunt neghiobi și se lasă pe mâna ticăloșilor, a delegaților plătiți, n-au decât să suporte consecințele. Unul sau doi își ziseră că Thornton părea demoralizat; și, firește, probabil că pierdea ceva bani cu greva asta. Dar era un accident care li se putea întâmpla și lor în orice moment; iar Thornton se pricepea să facă față unei greve, la fel de bine ca oricare din ei; căci era un om de fier, la fel ca toți ceilalți din Milton. Lucrătorii făcuseră o greșeală, încercând tertipuri cu el. Și chicotiră în sinea lor gândindu-se că oamenii n-or să aibă pe unde scoate cămașa și vor trebui să se lase bătuți, căci nu vor putea schimba nici cu o iotă ceea ce hotărâse Thornton.

După ce se termină masa, Margaret începu să se plictisească. Se

bucură când veniră domnii, nu numai pentru că prinse privirea tatălui ei, care-i alungă toropeala, ci și pentru că putea auzi și lucruri mai importante decât nimicurile și trăncănelile doamnelor. Îi plăcea senzația de putere și vitalitatea voioasă pe care o răspândeau acești oameni din Milton. Puteau fi cam agresivi în manifestarea lor și de asemenea plini de lăudăroșenie; dar păreau totuși să desfidă vechile limite ale posibilului, într-un fel de amețeală plăcută, pricinuită de amintirea a ceea ce realizaseră și de anticiparea a ceea ce mai urmau să facă. Dacă în momentele de luciditate putea să nu le aprobe principiile de care se lăsau călăuziți, existau totuși multe de admirat în felul lor de a uita prezentul și de a se uita pe sine, în triumful lor anticipat asupra materiei neînsuflețite, cândva, într-un viitor pe care niciunul dintre ei nu va mai trăi pentru a-l vedea. Fu puțin surprinsă când domnul Thornton îi vorbi, din imediata apropiere:

— M-am bucurat să văd că sunteți de partea noastră în discuția de la masă, nu-i așa, domnișoară Hale?

— Firește. Numai că știu atât de puțin despre aceste lucruri. Am fost totuși surprinsă aflând, din spusele domnului Horsfall, că există și oameni ce gândesc diametral opus, ca acel domn Morison pe care l-a menționat. Nu poate fi un domn – nu-i așa?

— Nu sunt persoana cea mai potrivită ca să hotărăsc cine este domn și cine nu, domnișoară Hale. Vreau să spun că nu prea înțeleg în ce sens folosiți cuvântul. Dar, după părerea mea, acest Morison nu e nu om adevărat. Nu știu cine e; îl judec doar din spusele domnului Horsfall.

— Bănuiesc că „domnul" meu include pe „omul adevărat" al dumneavoastră.

— Și încă multe alte lucruri pe care le subînțelegeți. Sunt de altă părere. Un om este, pentru mine, o ființă nobilă și mai completă decât un domn.

— Cum adică? întrebă Margaret. Cred că avem noțiuni diferite asupra cuvintelor.

— După părerea mea, „domn” e un termen care descrie o persoană doar în relațiile sale cu alții; dar când vorbim despre un, „om”, îl privim nu numai în legătură cu semenii săi, ci în relație cu sine însuși – cu viața – cu timpul – cu eternitatea. Un naufragiat izolat ca Robinson Crusoe – un deținut întemnițat pe viață – ba chiar și un sfânt în Patmos, își are suferințele, tăria, credința, descrise cel mai bine prin cuvântul „om”. Mă cam plictisește expresia aceasta „ca un domn”, care îmi pare deseori folosită necorespunzător și de asemenea denaturând sensul, în timp ce simplitatea deplină a substantivului „om” și adjectivul „omenesc” sunt neacreditate – încât mulți nici nu le cunosc.

Margaret se gândi o clipă – dar, înainte de a-și exprima convingerea, domnul Thornton fu chemat de unul dintre fabricanții înfocați ale căror spuse nu le putea auzi, ghicindu-le însă sensul după răspunsurile scurte și clare ale domnului Thornton, ce răsunau sigure și hotărâte, ca păcănitul îndepărtat al unei mitraliere. Vorbeau evident despre grevă, propunând calea cea mai bună de urmat. Îl auzi pe domnul Thornton spunând:

— Asta s-a și făcut.

Urmă apoi un murmur grăbit, la care se alăturară alte două sau trei voci.

— Toate aceste aranjamente s-au făcut.

Domnul Slickson făcu aluzie la unele îndoieli și chiar sublinie câteva greutăți, în timp ce-l ținea de braț pe domnul Thornton, pentru a da mai multă greutate cuvintelor sale. Domnul Thornton se îndepărtă puțin de el, ridică ușor din sprâncene și replică:

— Îmi asum riscul. Nu trebuie să vă alăturați, dacă nu vreți.

În fața altor câtorva temeri, găsi de cuviință să adauge:

— Nu mă tem de ceva atât de mișelesc ca instigarea. Suntem dușmani pe față; și mă pot apăra de orice violență pe care o presimt. Și îi voi apăra, neîndoielnic, pe toți care vor veni să lucreze la mine. Ei îmi cunosc acum hotărârea, la fel de bine și de complet cum o cunoașteți și dumneavoastră.

Domnul Horsfall îl luă puțin deoparte ca să-l întrebe, cum își închipui Margaret, diferite alte probleme legate de grevă; în realitate, dorea să afle cine era ea – atât de liniștită, de demnă și de frumoasă.

— E din Milton? întrebă el, după ce îi află numele.

— Nu! Din sudul Angliei – Hampshire, cred, sună răspunsul rece și indiferent al domnului Thornton.

Doamna Slickson se informa la Fanny asupra aceluiași subiect.

— Cine este tânăra aceea cu aspect atât de elegant și distins? Sora domnului Horsfall?

— Oh, Doamne, nu! Domnul acela care vorbește acum cu domnul Stephens este tatăl ei, domnul Hale. Dă lecții; adică face lecturi împreună cu tinerii. Fratele meu John se duce la el de două ori pe săptămână și a implorat-o pe mama să-i invite la noi, ca să-l cunoască lumea. Cred că avem câteva prospecte, dacă vreți să luați unul.

— Domnul Thornton! Găsește el oare timp să studieze cu un profesor, cu toate treburile pe care le are – și cu greva asta îngrozitoare pe cap?

Fanny nu era prea sigură, din atitudinea doamnei Slickson, dacă trebuia să fie mândră sau stingherită de purtarea fratelui ei; și, ca toți cei ce încearcă să preia de la alții „ceea ce se cuvine" drept normă de conduită pentru, ei, avea tendința să roșească pentru orice gest original. Stingherea la ei fu risipită de împrăștierea oaspeților.

CAPITOLUL XXI

NOAPTE NEAGRĂ

„Nimeni pe pământ nu știe
Cum e surâsul ne-nfrățit cu-o lacrimă.”

E. ELLIOTT

MARGARET ȘI TATĂL EI o porniră pe jos spre casă. Noaptea era frumoasă, străzile curate și, cu minunata ei rochie de mătase albă, asemenea rochiei verzi de satin a lui Leezie Lindsay din baladă: „ridicată până la genunchi”, pășea alături de tatăl ei – mai-mai că-i venea să danseze, îmbătată de aerul răcoros și proaspăt al nopții.

— Am avut impresia că Thornton nu e prea liniștit în legătură cu greva asta, începu domnul Hale. Părea foarte îngrijorat astă-seară.

— M-aș mira să nu fie. Dar le-a vorbit celorlalți cu aerul lui nepăsător obișnuit, atunci când i-au sugerat alte soluții – chiar înainte de plecarea noastră.

— Așa a făcut și după masă. Cred că greu ar putea fi clintit din felul lui rece de a vorbi; dar chipul lui m-a izbit, părându-mi neliniștit.

— Dacă aș fi în locul lui, aș fi și eu. Nu se poate să nu fi aflat de mânia tot mai mare și de ura cu greu înăbușită a muncitorilor, care îl socot ceea ce Biblia numește un „om dur” – nu atât nedrept, cât lipsit de simțire; cu judecata limpede, sigur de „drepturile” lui, așa cum nicio ființă omenească nu ar trebui să fie, dacă țineam seama de ceea ce noi, împreună cu toate drepturile noastre mărunte, suntem în ochii Atotputernicului. Îmi pare bine că arată îngrijorat, după cum zici. Când îmi amintesc de cuvintele și de purtarea înnebunită a lui Boucher, nu pot să rabd să-l văd pe

domnul Thornton vorbind cu atâta răceală.

În primul rând, nu sunt la fel de convins ca și tine de totala mizerie în care se află acest Boucher; atunci era la capătul răbdării, nu mă îndoiesc de asta. Dar există întotdeauna o rezervă misterioasă de bani din partea sindicatelor; și, din câte mi-ai spus, e limpede că omul are o fire pătimașă, expansivă, exprimând cu tărie tot ceea ce simte.

— Oh, tată!

— Bine! Vreau doar să fii dreaptă cu domnul Thornton, care bănuiesc că are o fire total opusă – un om mult prea mândru ca să-și arate sentimentele. Exact firea pe care aș fi crezut că o s-o admiri, Margaret.

— Asta și fac – asta ar și trebui să fac; numai că nu sunt chiar atât de sigură ca dumneata de existența acestor sentimente. E un om cu o mare tărie de caracter – de o inteligență neobișnuită, ținând seama de puținele avantaje pe care le-a avut.

— Nu chiar atât de puține. A trăit în mijlocul realității de la o vârstă fragedă; a fost nevoit să-și pună la bătaie puterea de judecată și stăpânirea de sine. Toate acestea dezvoltă o bună parte a intelectului. Firește, are nevoie de unele cunoștințe despre trecut, care oferă temelia cea mai reală pentru a întrezări viitorul; dar își dă seama ce-i trebuie – o simte și asta înseamnă ceva. Ai prejudecăți împotriva domnului Thornton, Margaret?

E primul fabricant – prima persoană ocupată cu negoțul – pe care am avut prilejul s-o observ, tată. E prima mea măslină; lasă-mă să mă strâmb, când o înghit. Știu că e bun în felul lui și, încetul cu încetul, o să ajung să-mi placă acest fel de a fi. Cred că am și început s-o fac. M-a interesat foarte tare discuția lor, deși n-am înțeles mai mult de jumătate din ce spuneau. Mi-a părut foarte rău când domnișoara Thornton a venit să mă conducă în celălalt capăt al încăperii, exprimându-și convingerea că nu mă simt bine singură printre atâția bărbați. Nu mă gândisem deloc la asta, eram prea ocupată să-i ascult; iar doamnele au fost atât de plictisitoare,

tată – oh, atât de plictisitoare! Cred totuși că dădeau dovadă și de oarecare abilitate. Mi-au amintit de vechiul nostru joc de societate, în care trebuia să avem pregătite o mulțime de substantive pe care să le introducem într-o propoziție.

— Ce vrei să spui, copila mea? întrebă domnul Hale.

— Păi, luau tot felul de substantive însemnând lucruri caracteristice bogăției – menajere, ajutori de grădinari, dantele vechi, diamante și alte lucruri de acest fel; și fiecare din ele avea grijă ca atunci când vorbea să le introducă pe toate, în modul cel mai întâmplător cu putință.

— Și tu o să fii la fel de mândră de singura ta slujnică, după ce o s-o angajezi, dacă tot ce spune doamna Thornton despre ea e adevărat.

— Sigur că da. În seara asta m-am simțit o mare ipocrită, stând acolo în rochia mea de mătase albă, cu mâinile leneș încrucișate în față și amintindu-mi de toată treaba pe care au făcut-o aceste mâini astăzi acasă. Sunt încredințată că m-au luat drept o doamnă foarte delicată.

— Până și eu m-am înșelat luându-te drept o doamnă, draga mea, spuse domnul Hale, zâmbind liniștit.

Dar zâmbetele se prefăcură în priviri înspăimântate când văzură chipul lui Dixon, atunci când le deschise ușa.

— Oh, stăpâne! Oh, domnișoară Margaret! Slavă Domnului că ați venit! Doctorul Donaldson e aici. Slujnica vecinilor s-a dus și l-a chemat, fiindcă femeia cu ziua plecase. Se simte mai bine acum; dar, oh, domnule! Credeam că o să moară acum o oră.

Domnul Hale se prinse de brațul lui Margaret, sprijinindu-se să nu cadă jos. O privi și îi văzu expresia de uimire și durere fără margini de pe față, dar nu teroarea ce încleștase inima lui nepregătită. Știa mai mult decât el, dar asculta totuși cu expresia lipsită de orice speranță pe care ți-o dă teama neputincioasă.

— Oh! N-ar fi trebuit s-o las singură – fiică rea ce sunt, gemu Margaret, în timp ce sprijinea pașii tremurători și grăbiți ai tatălui

ei urcând treptele.

Pe palier îi întâmpină doctorul Donaldson.

— E mai bine acum, șopti el. Narcoticul și-a făcut, efectul. Criza a fost foarte puternică: nu-i de mirare că a speriat-o pe slujnica dumneavoastră; dar își revine de data asta.

— De data asta! Lăsați-mă să mă duc la ea!

Cu o jumătate de oră în urmă, domnul Hale era un bărbat între două vârste; acum abia mai vedea, cu simțurile șovăitoare, cu mersul împleticit, de parcă ar fi avut șaptezeci de ani.

Doctorul Donaldson îl luă de braț și intră cu el în dormitor. Margaret îi urmă îndeaproape. Mama ei zăcea în pat și pe față i se așternuse o expresie de neconfundat. Putea să se simtă mai bine acum; dormea, dar Moartea își pusese pecetea pe ea și era limpede că nu va trece mult timp și se va întoarce s-o ia. Domnul Hale o privi un timp fără un cuvânt. Apoi începu să tremure tot și, urnindu-se de lângă doctorul Donaldson care-l susținea îngrijorat, căută ușa pe dibuite; nu o vedea, deși în încăpere fuseseră aprinse, în clipele de mare spaimă, mai multe lumânări. O porni șovăitor până la salon, căutând un scaun. Doctorul Donaldson îi împinse unul și îl așeză în el; apoi îi luă pulsul.

— Vorbește-i, domnișoară Hale. Trebuie să-l scoatem din starea asta.

— Tată! îl rugă Margaret cu glasul crispat de durere sfâșietoare. Tată! Spune-mi ceva!

Privirea lui își pierdu fixitatea și, făcând un efort imens, domnul Hale vorbi:

— Margaret, știai? Oh, ce cruzime din partea ta!

— Nu, domnule Hale, n-a fost cruzime, replică doctorul Donaldson cu hotărâre. Domnișoara Hale s-a conformat instrucțiunilor mele. Poate că a fost o greșeală, dar n-a fast cruzime. Sunt încredințat că soția dumneavoastră va fi mâine altă ființă. A avut convulsii, așa cum am prevăzut, deși nu i-am împărtășit domnișoarei Hale temerile mele. A luat narcoticul pe

care i l-am adus, o să doarmă mai mult; și, până mâine, înfățișarea aceasta a ei care v-a alarmat atât de tare o să dispară.

— Dar boala nu?

Doctorul aruncă o privire spre Margaret. Capul ei plecat, chipul care nu-l implora să amâne destăinuirea, îi arătară acestui atent observator al naturii umane că, după părerea ei, era mai bine să i se spună tot adevărul.

— Boala nu. Nu putem face nimic, cu toată măiestria cu care ne lăudăm. Putem doar amâna progresul bolii – putem alina durerile. Fiți bărbat, domnule.

Dar singurul răspuns pe care-l primi fură aceste cuvinte înăbușite:

— Nu ați fost niciodată căsătorit, domnule doctor; nu știți ce înseamnă asta. Cuvinte urmate de suspinele lui adânci, spărgând liniștea nopții ca pulsul unui om în agonie.

— Margaret îngenunche lângă el, încercând să-l aline cu mângâierile și lacrimile ei. Nimeni, nici măcar doctorul Donaldson, nu își dădu seama de timpul care trecea. Până la urmă domnul Hale rupse tăcerea, întrebând ce se putea face în primul rând.

— Ce trebuie să facem? întrebă el. Spune-ți-ne amândurora. Margaret e reazimul meu – mâna mea, dreaptă.

Doctorul Donaldson le dădu dispoziții clare și raționale. Nu mai era nicio primejdie în noaptea, aceea – ba chiar și a doua zi și încă multe altele. Dar nu trebuiau să-și facă speranțe că se va înzdrăveni. Îl sfătui pe domnul Hale să se culce, urmând ca doar unul din ei să rămână să-i vegheze somnul, nădăjduia el, netulburat. Făgădui să treacă din nou a doua zi, dimineața devreme. Și, cu o strângere de mână plină de căldură și simpatie, îi părăsi.

Niciunul din ei nu vorbi prea mult; erau amândoi prea epuizați de spaimă, ca să facă altceva decât lucrurile imediat necesare. Domnul Hale era hotărât să rămână treaz toată noaptea și Margaret izbuti doar să-l convingă să se întindă puțin pe

canapeaua din salon. Dixon refuza categoric să se ducă la culcare; cât despre Margaret, pur și simplu nu putea să-și părăsească mama, chiar dacă toți doctorii din lume i-ar spune că „doar unul din ei să rămână să-i vegheze somnul”. Așa că Dixon se așeză bine în scaun, privind în gol și clipind și moțăind și revenindu-și cu o tresărire și, în cele din urmă, renunțând la luptă și sforăind cinstit. Margaret își scosese rochia și, azvârlind-o cât colo cu un fel de silă nerăbdătoare, își pusese capotul. Simțea că nu va mai putea dormi niciodată; ca și când toate simțurile i-ar fi zbârnâit, de două ori mai treze ca de obicei, ca s-o poată veghea. Tot ce vedea și auzea – ba chiar și orice gând îi făcea nervii să tresară. Timp de mai bine de două ore îl auzi pe taică-său mișcându-se fără astâmpăr în camera alăturată. Venea mereu până la ușa dormitorului, oprindu-se să asculte, până când nu-i mai auzi prezența apropiată și nevăzută și atunci se duse și deschise ușa, spunându-i care era situația, ca răspuns la întrebările cărora buzele-i de-abia puteau să le dea glas. În cele din urmă adormi și el și casa rămase cufundată în tăcere.

Margaret ședea în spatele perdelei și se gândea. Preocupările din zilele trecute păreau atât de departe, în timp și în spațiu. Cu nu mai mult de treizeci și șase de ore în urmă, își făcea griji pentru Bessy Higgins și pentru tatăl ei, iar inima i se frângea din pricina lui Boucher; acum toate acestea păreau amintirea de vis a unei vieți anterioare – tot ceea ce se petrecuse afară din casă părea prea depărtat de mama ei ca să aibă vreo importanță. Până și strada Harley îi apărea mai limpede de acolo păstra amintirea, de parcă s-ar fi întâmplat ieri, a încercărilor ei de a găsi trăsăturile mamei și chipul mătușii ei – și a felului cum fiecare scrisoare sosită din Helstone îi stârnea gândurile despre casa lor, aprinzându-i un dor nestins. Chiar și Helstone se afla în trecutul abia deslușit. Zilele plictisitoare și cenușii ale iernii și primăverii trecute, atât de grele, de pustii și de monotone, păreau mai apropiate de ceea ce prețuia acum mai presus de orice. Degeaba s-ar mai agăța de poala

timpurilor trecute și le-ar ruga să revină și să-i înapoieze ceea ce nu știuse să aprecieze atunci când avusese. Ce spectacol stupid era viața! Cât de lipsită de substanță, de instabilă și de trecătoare! Părea că, dintr-o clopotniță cerească, înălțată deasupra frământărilor și conflictelor de pe pământ, un clopot suna mereu: „Toate sunt umbre! – toate trec! – totul nu-i decât trecut!" Și când s-au ivit zorile, răcoroase și cenușii, ca în atâtea alte dimineți fericite de demult – când Margaret i-a privit pe cei ce dormeau – i s-a părut că noaptea cea groaznică fusese ireală ca un vis; că nu fusese decât o umbră. Că se sfârșise.

Doamna Hale nici măcar nu-și dădu seama, când se trezi, cât de bolnavă fusese în timpul nopții. Rămase destul de surprinsă de vizita matinală a doctorului Donaldson, ca și de fețele îngrijorate ale soțului și fiicei ei. Se arătă însă gata să stea toată ziua în pat, recunoscând că se simțea obosită; dar mai târziu stărui să se dea jos din pat și doctorul Donaldson îi îngădui să se întoarcă în salon. N-avea astâmpăr și nu-și găsise nicăieri locul și, înainte de căderea nopții, îi crescu febra. Domnul Hale, complet apatic, era incapabil să ia vreo hotărâre.

— Ce putem să facem ca s-o cruțăm pe mama de încă o noapte ca asta? întrebă Margaret a treia zi.

— Este într-o oarecare măsură reacția la narcoticele puternice pe care am fost silit să i le administrez. După părerea mea, e mai dureros pentru cei care asistă, decât pentru ea, care suportă. Dar cred că ar fi bine dacă am putea face rost de o saltea umplută cu apă. O să se simtă mai bine mâine; aproape la fel cum era înainte de criză. Totuși, aș dori să aibă o saltea umplută cu apă. Știu că doamna Thornton are una. O să încerc să trec pe la ei azi după-amiază. Ba nu, spuse el, privind chipul palid, după noaptea de veghe, al lui Margaret, nu sunt sigur că o să pot trece; am multe vizite de făcut. N-o să-ți facă rău o mică plimbare înviorătoare până în strada Marlborough, ca s-o rogi pe doamna Thornton să v-o împrumute.

— Firește, spuse Margaret. Aș putea să mă duc după amiază, în timp ce mama doarme. Sunt sigură că doamna Thornton ne-o va împrumuta.

Practica doctorului Donaldson îl ajutase să vadă exact lucrurile. Doamna Hale părea să fi uitat cu totul de criză și arăta mai bine și mai veselă în acea după-amiază decât nădăjduise Margaret s-o mai vadă vreodată. Fiica ei o lăsă așezată în fotoliu, cu mâna strânsă ușor de soțul ei, care arăta mult mai obosit și mai suferind decât ea. Acum domnul Hale putea să zâmbească – e adevărat, cam greu și de-abia întrezărit; dar, cu o zi sau două în urmă, Margaret n-ar fi crezut că o să-l mai vadă zâmbind.

Erau cam două mile de la casa lor din Crampton Crescent până în strada Marlborough. Fiind prea cald, nu putea merge foarte repede. Soarele de august, la ora aceasta a după-amiezii, bătea drept în jos, – încingând străzile. În prima milă și jumătate à drumului, Margaret mergea fără să-și dea seama de aspectul neobișnuit al orașului, prea absorbită de propriile ei gânduri, mai ales că se învățase să-și facă drum prin mulțimea de oameni ce se îmbulzeau pe străzile din Milton. Dar, încetul cu încetul, o izbi vânzoleala neobișnuită a mulțimilor ce se înghesuiau pe strada pe care tocmai intra. Nu păreau să înainteze, dar vorbeau și ascultau și zumzăiau ațâțați, fără să se clintească de pe locurile unde stăteau. Totuși, așa cum trecea pe lângă ei, preocupată de ceea ce avea de făcut și de gândurile care o asaltau, nu era o observatoare la fel de atentă ca de obicei, când grijile nu o copleșeau. Intrase pe strada Marlborough și abia atunci își dădu seama pe deplin de frământarea și de atmosfera apăsătoare printre oameni; o atmosferă prevestitoare de furtună, atât psihică cât și fizică, în jurul ei. De pe fiecare ulicioară ce dădea în strada Marlborough se auzea un vuiet îndepărtat, de mii de glasuri urlându-și nemulțumirea. Locuitorii fiecărei căsuțe sărace și mizere stăteau în fața ușilor și ferestrelor, dacă nu cumva chiar în mijlocul ulițelor înguste – cu ochii ațintiți spre un singur punct. Și acest punct era

strada Marlborough, către care priveau încordați cu toții, unii plini de aprigă mânie, alții posomorâți cu uitătura încărcată de amenințări, alții cu teamă ori implorând milă; când Margaret ajunse la intrarea cea mică, lăturalnică, de lângă porțile cu două canaturi din marele zid orb al curții fabricii, așteptând ca portarul să-i deschidă, privi în jur și auzi primul zgomot îndepărtat al furtunii; văzu apropiindu-se primul val lent al mulțimii. Întunecate, amenințătoare, oprindu-se apoi și retrăgându-se la capătul cel mai îndepărtat al străzii, care păruse cu o clipă înainte să răsune de zgomote înăbușite, dar care era acum amenințător de liniștită. Toate acestea, Margaret le vedea și le auzea, dar ele nu pătrunseră până în inima ei copleșită de griji. Nu știa ce înseamnă toate acestea – care era sensul lor adânc; în timp ce știa și simțea vârful tăios al cuțitului care o va împunge iar și iar, după ce va rămâne orfană de mamă. Încerca să-și dea seama cum va fi, pentru ca atunci când se va întâmpla, să poată alina durerea tatălui.

Portarul crăpă ușa puțin, nu atât însă cât să poată intra.

— Dumneavoastră sunteți, domnișoară? și, răsuflând ușurat, deschise mai mult poarta, fără s-o deschidă însă larg: Margaret intră și omul încuie repede ușa după ea. După câte văd, mulțimea se îndreaptă spre noi, așa-i? întrebă el.

— Nu știu. Parcă se petrece ceva neobișnuit; dar cred că strada asta e pustie.

Și străbătând curtea, urcă treptele de la intrare. Nu răzbătea niciun sunet – nicio mașină cu aburi nu-și făcea auzită bătaia ritmică, niciun țăcănit de mașini, nici larma ori zarva vocilor tăioase; doar în depărtare, creștea freamătul și vuietul amenințător al mulțimii.

CAPITOLUL XXII

O LOVITURĂ ȘI URMĂRILE EI

„N-avem de lucru, pâinea costă bani,
Și lefurile-s mici;
În locul nostru, irlandezi sărmani.
Au fost aduși aici.”

STIHURI DESPRE „LEGEA GRÂNELOR”

MARGARET A FOST POFTITĂ în salon, care revenise la înfățișarea de dinainte, cu învelitoare și acoperitoare peste tot. Ferestrele erau întredeschise din cauza căldurii, iar storurile fuseseră coborâte – astfel încât o lumină cenușie crudă, răsfrântă de caldarâmul de jos, arunca umbre strâmbe și, îmbinându-se cu lumina verzuie ce cădea de sus, făcea ca până și chipul lui Margaret, văzut în oglindă, să pară palid și ofilit. Se așeză și așteptă; dar nu venea nimeni. Din când în când, vântul părea să aducă mai aproape rumoarea îndepărtată; și totuși, nu era vânt deloc! Din când în când nu se mai auzea nimic și se așternea o liniște adâncă.

În cele din urmă apăru Fanny.

— Mama va veni imediat, domnișoară Hale. M-a trimis să-ți cer scuze pentru întârziere. Poate că ai auzit că fratele meu a adus lucrători din Irlanda, ceea ce i-a înfuriat peste măsură pe oamenii din Milton – ca și când n-ar avea dreptul să aducă oameni de unde poate; și neghiobii ăștia nu vor să lucreze pentru el; și acum i-au îngrozit atât de tare cu amenințările lor pe acești bieți irlandezi care mureau de foame, că nu știm dacă să-i lăsăm să iasă. Poți să-i vezi îngrămădiți în sala aceea de sus a fabricii – și or să rămână să

doarmă acolo, ca să nu pățească ceva de la brutele acelea, care nu vor nici să muncească, nici să-i lase pe alții să muncească. Și mama se îngrijește de mâncarea lor, iar John le vorbește, fiindcă mai multe femei au început să plângă că vor să plece înapoi. Ah! Iat-o pe mama!

Doamna Thornton intră cu o expresie sumbră și neînduplecată, făcând-o pe Margaret să simtă că sosise într-un moment nepotrivit cu rugămintea ei. O făcea însă la dorința expresă a doamnei Thornton, care stăruise să i se ceară orice lucru de care era nevoie pentru boala mamei. Cu sprâncenele încruntate și cu buzele strânse, doamna Thornton o asculta pe Margaret, care-i povestea cu glas lin și potolit cum se frământa și se zbuciuma mama ei și cum doctorul Donaldson spusese că o saltea umplută cu apă i-ar aduce ușurare. Se opri. Doamna Thornton nu răspunse pe loc. Apoi tresări și exclamă:

— Sunt în fața porții! Fanny, cheamă-l pe John – cheamă-l de la fabrică! Sunt în fața porții! O s-o spargă! Cheamă-l pe John, repede!

Și, chiar în clipa aceea, tropotul tot mai mare – pe care ea îl asculta în loc să fie atentă la vorbele lui Margaret – răsună chiar în spatele zidului, iar larma tot mai puternică a vocilor mânioase se dezlănțui sub porțile de lemn, care se cutremurară de parcă mulțimea bezmetică dar nevăzută s-ar fi repezit ca un berbec asupră-le; și apoi se retrase puțin, doar pentru a se avânta cu mai mult elan și cu forțele reunite, până când sub loviturile puternice porțile solide începură a se undui, ca trestia în vânt.

Femeile se strânseră în fața ferestrelor, fascinate de scena care le îngrozea. Doamna Thornton, slujnicele, Margaret – toate erau acolo. Fanny se întorsese și urcase pe scări țipând, de parcă o urmăreau și se aruncase pe o canapea, cuprinsă de istericale. Doamna Thornton pândea sosirea fiului ei, care mai era încă în fabrică. Îl văzură ieșind, uitându-se în sus spre ele – spre buchetul de chipuri palide – și le zâmbi încurajator, înainte de a încuia ușa

fabricii. Apoi chemă jos una dintre slujnice, ca să-i descuie ușa pe care Fanny o încuiase în urma ei în goana-i bezmetică. Coborî chiar doamna Thornton și-i descuie. Dar sunetul vocii lui poruncitoare, familiare, a fost ca gustul sângelui pentru gloata înfuriată de afară. Până atunci rămăseseră tăcuți, fără un cuvânt, trebuindu-le tot suflul pentru eforturile istovitoare de a dărâma porțile. Dar acum, auzindu-l vorbind înăuntru, scoaseră un urlet atât de sălbatic, de nepământesc, încât până și doamna Thornton păli de spaimă, pășind în odaie înaintea-l lui. El intră ușor îmbujorat, dar cu ochii sclipindu-i, ca răspuns la sunetul de goarnă al primejdiei, iar pe față îi era întipărită o expresie mândră, sfidătoare, care îi dădea o înfățișare nobilă, dacă nu chiar chipeșă. Margaret se temuse întotdeauna că, pusă într-o situație gravă, curajul o va părăsi și se va dovedi – lucru care o îngrozea – că este o lașă. Dar acum, în acest adevărat moment de teamă justificată, care era aproape groază, uită de ea însăși și simți doar o atracție intensă – dureros de intensă – pentru situația creată.

Domnul Thornton se îndreptă spre ea, vorbindu-i deschis:

— Regret, domnișoară Hale, că ați venit la noi în acest moment nefericit, când, tare mi-e teamă, s-ar putea să împărtășiți primejdia cu noi. Mamă, n-ar fi mai bine să vă duceți în odăile din spate? Nu sunt sigur dacă n-au intrat cumva în grajd, prin Pinners Lane; dar dacă n-au reușit, veți fi în mai mare siguranță acolo decât aici. Du-te, Jane! urmă el, adresându-se menajerei.

Aceasta plecă, urmată de celelalte femei.

— Eu rămân aici! spuse mama lui. Unde stai tu, acolo stau și eu.

Și într-adevăr, retragerea în odăile din spate nu fusese de niciun folos; mulțimea se îngrămădise și în spatele dependințelor, vuietul amenințător auzindu-se și acolo. Slujnicele fugiră în mansardă, plângând și țipând. Domnul Thornton zâmbi disprețuitor, auzindu-le. Se uită la Margaret, care stătea singură lângă fereastra cea mai apropiată de fabrică. Ochii îi străluceau, iar obrajii și buzele îi erau

mai roșii ca de obicei. Ca și când i-ar fi simțit privirea, ea se întoarse și îi puse o întrebare care o frământa de câtăva vreme:

— Unde sunt sărmanii muncitori pe care i-ați adus din Irlanda? Acolo, în fabrică?

— Da! I-am lăsat, îngrămădiți și speriați, într-o sală din capul scărilor de serviciu; și le-am dat dispoziție să înfrunte orice risc și să fugă jos, dacă vor vedea că ușile fabricii sunt dărâmate. Dar nu pe ei – pe mine mă vor.

— Când vor veni soldații? întrebă mama lui, cu o voce scăzută, dar nu și nesigură.

El își scoase ceasul, cu același calm plin de siguranță cu care făcea totul. Socoti puțin în gând și spuse:

— Dacă Williams s-a dus de-a dreptul acolo unde l-am trimis și n-a trebuit să facă un ocol prea mare – probabil că peste douăzeci de minute.

— Douăzeci de minute! exclamă mama lui, trădându-și pentru prima dată groaza, în inflexiunile vocii.

— Închide imediat ferestrele, mamă, exclamă el; porțile nu vor mai rezistă la încă o lovitură. Închideți și dumneavoastră fereastra, domnișoară Hale.

Margaret închise fereastra; și se grăbi apoi s-o ajute pe doamna Thornton, căreia îi tremurau degetele.

Nu se știe de ce, jos, în stradă se înstăpâni timp de câteva minute liniștea. Doamna Thornton cerceta năpădită de spaimă fața fiului ei, ca pentru a afla de la el ce oare însemna această liniște bruscă. Dar chipul lui încremenise într-o expresie de sfidare disprețuitoare; nu se putea citi pe el nici speranță, nici teamă.

Fanny se ridică și întrebă șoptit:

— Au plecat?

— Să plece! exclamă el. Ascultă!

Ea își încordă auzul; și răsună până la ei suflul imens al mulțimii ce se opintea; scrâșnet de lemn ce crapă: fier smuls; și porțile mari se prăbuși ă cu zgomot. Fanny, se ridică în picioare,

clătinându-se, făcu câțiva pași spre mama ei și îi căzu în brațe, leșinată. Doamna Thornton o ridică, animată de o forță atât a mușchilor, cât și a voinței și ieși cu ea în brațe.

— Slavă Domnului! exclamă domnul Thornton, urmărind-o ieșind. N-ați prefera să urcați și dumneavoastră, domnișoară Hale?

Buzele lui Margaret articulară cuvântul „Nu!" – numai că el nu o putu auzi; văzduhul răsuna de tropotul atâtor picioare, chiar sub zidul casei și rumoarea sălbatică a atâtor voci înfuriate din care răzbătea o aprigă mulțumire, mai cumplită chiar și decât strigătele înăbușite de mai înainte.

— Nu contează! spuse el, gândindu-se s-o încurajeze, îmi pare foarte rău că ați nimerit în momentele acestea groaznice; dar nu poate să mai dureze mult; în câteva minute soldații vor fi aici.

— Oh, Doamne! țipă deodată Margaret; iată-l pe Boucher. Îi recunosc chipul, deși e livid de furie – caută să răzbată în față. Uitați-l! Acolo!

— Cine-i Boucher? întrebă domnul Thornton cu glasul rece, apropiindu-se de fereastră, ca să vadă cine e bărbatul care o interesa atât de mult pe Margaret.

De îndată ce-l văzură pe domnul Thornton, oamenii scoaseră un răcnet – e prea puțin dacă am zice neomenesc – ceva ca strigătul plin de poftă satanică al unei fiare înfometate în fața prăzii de mult râvnite. Chiar și el se dădu înapoi o clipă, îngrozit de intensitatea urii pe care o provocase,

— Lasă-i să urle! spuse. Peste cinci minute – nădăjduiesc doar că bieții irlandezi nu sunt prea îngroziți de larma lor drăcească. Păstrați-vă curajul încă cinci minute, domnișoară Hale.

— Să nu vă fie teamă pentru mine, vorbi ea repede. Dar ce va fi după cinci minute? Nu puteți face nimic ca să potoliți aceste biete creaturi? E cumplit să-i vezi cum arată!

— Soldații vor sosi imediat și asta o să-i aducă la realitate.

— La realitate! spuse Margaret repede. Ce fel de realitate?

— Singura posibilă cu niște oameni transformați în fiare. Cerule!

Au pornit spre ușa fabricii!

— Domnule Thornton, vorbi Margaret, tremurând toată de emoție, duceți-vă chiar în clipa asta jos, dacă nu sunteți un laș. Duceți-vă jos și înfruntați-i ca un bărbat. Salvați-i pe bieții lucrători străini pe care i-ați ademenit încoace. Vorbiți-le muncitorilor ca unor ființe omenești. Vorbiți-le cu bunăvoință. Nu-i lăsați pe soldați să vină și să omoare niște biete creaturi scoase din minți. Văd acolo un om care știu că a fost scos din minți. Dacă aveți cât de cât curaj, dacă aveți noblețe sufletească, ieșiți și vorbiți-le, ca de la om la om!

El se răsuci în loc, privind-o atâta vreme cât vorbi. Un nor întunecat i se așternu pe față în timp ce o asculta. Strânse din dinți auzindu-i vorbele.

— Mă duc. Aș vrea să vă rog să mă însoțiți până jos și să zăvoriți ușa după mine; mama și sora mea vor avea nevoie de acest obstacol în calea mulțimii.

— Oh! Domnule Thornton! Nu știu – s-ar putea să greșesc – doar că…

Dar el plecase; era jos în hol; descuiase ușa din față; Margaret nu putu decât să-l urmeze repede și să zăvorască ușa după el și să urce din nou sus, cu inima îndurerată și cu mintea amețită. Își reluă locul lângă fereastra cea mai îndepărtată. El se afla pe treptele de la intrare; își dădu seama de asta din direcția spre care priveau o mie de ochi plini de mânie; dar nu putea nici să vadă, nici să audă nimic; simțea doar apriga satisfacție a rumorii ce se rostogolea, mânată de furie. Deschise fereastra larg. În gloata de jos, mulți erau doar niște băiețandri; cruzi și nechibzuiți – cruzi fiindcă erau nechibzuiți; alții erau bărbați sfrijiți ca niște lupi înnebuniți după pradă. Știa cum e; erau ca Boucher – cu copiii murindu-le de foame acasă – siguri de succesul final în eforturile lor de a dobândi lefuri mai mari și înfuriați peste măsură când aflaseră că fuseseră aduși irlandezi, să fure pâinea micuților lor. Margaret știa toate astea; le citea pe fața lui Boucher nenorocită și

desperată și lividă de furie. Dacă măcar domnul Thornton le-ar spune ceva – de și-ar face măcar auzită vocea – orice era mai bine decât să urle și să se dezlănțuie cu furie împotriva tăcerii ca de piatră, fără un cuvânt, fie el măcar de supărare sau de reproș.

Dar poate că acum le vorbea; căci urmă un moment de liniște, fără zgomotul nearticulat ca al unei turme sălbatice. Își smulse boneta și se aplecă în față, ca să poată auzi. Putea doar să vadă; căci, dacă domnul Thornton făcuse într-adevăr încercarea de a le vorbi, instinctul momentan de a-l asculta trecuse, iar oamenii urlau mai rău ca înainte. El stătea cu brațele încrucișate; nemișcat ca o statuie; cu chipul palid de emoție stăpânită. Încercau, să-l intimideze – să-l silească să dea înapoi; fiecare părea sa-l îndemne pe celălalt să-și dea drumul. Margaret intui că, într-o clipă, totul se va preface în tumult; primul gest va provoca o explozie și atunci, printre sutele de bărbați înfuriați și băiețandri nechibzuiți, viața domnului Thornton nu va mai fi în siguranță – că, în clipa următoare, patimile dezlănțuite se vor revărsa și vor înlătura toate hotarele rațiunii, sau teama de urmări. Chiar în timp ce privea, văzu în rândurile din spate câțiva băiețandri aplecându-se să-și, scoată saboții grei de lemn proiectilele cele mai la îndemână pe care le putură găsi; înțelese că aceasta putea fi scânteia care să dea foc fitilului și, cu un strigăt pe care nu-l auzi nimeni, se repezi afară din odaie și pe scări în jos – ridică bara grea de fier de la ușă cu o forță imperioasă – deschise larg ușa și iat-o acolo, în fața unei mări înfuriate de oameni, aruncând din privirile ei săgeți aprinse de reproș. Saboții rămaseră în mâinile care-i țineau – chipurile atât de crunte cu o clipă înainte exprimau acum doar nehotărâre, ca și când ar fi întrebat ce însemna asta. Căci ea stătea între ei și dușmanul lor. Nu putea vorbi, dar își ținu mâinile întinse spre ei, până își recăpătă răsuflarea.

— Oh, vă rog, potoliți-vă! El nu este decât unul, iar voi sunteți mulți; dar vorbele i se stinseră, căci nu avea tărie în voce; nu se auzea decât o șoaptă răgușită.

Domnul Thornton se dăduse puțin într-o parte; se mișcase din spatele ei, de parcă n-ar fi suportat nimic între el și primejdie.

— Plecați! spuse ea din nou (și acum vorba îi era ca un țipăt). Au fost chemați soldații – or să vină. Plecați în liniște. Plecați! Nemulțumirile vă vor fi ascultate, oricare ar fi ele.

— Neisprăviții ăia de irlandezi or să spele putina? întrebă cineva din mulțime, cu voce amenințătoare.

— Niciodată la porunca voastră! exclamă domnul Thornton.

Și imediat izbucni furtuna. Huiduielile se înălțară și umplură văzduhul – dar Margaret nu le auzea. Ochii îi erau ațintiți asupra grupului de băiețandri înarmați cu saboți. Le văzu gesturile – le cunoștea semnificația le pricepu ținta. Încă o clipă și domnul Thornton va fi doborât la pământ – și ea era aceea care îl îndemnase și îl îmboldise să vină în acest loc periculos. Se gândi, doar cum să-l salveze. Își aruncă brațele în jurul lui, făcând din trupul ei scut în fața oamenilor dezlănțuiți din spate. Stând tot cu brațele încrucișate, el se scutură de ea.

— Pleacă, spuse el, cu vocea-i profundă. Nu e un loc potrivit pentru dumneata.

— Ba da! N-ai văzut ce-am văzut eu.

Dacă se gândise că, fiind femeie, asta o va apăra – dacă, mijindu-și ochii, ar fi întors spatele furiei cumplite a acestor oameni, nădăjduind că, înainte de a-i privi din nou, ei se vor fi oprit și ar fi chibzuit și s-ar fi furișat și ar fi dispărut – se înșela. Mânia lor pătimașă, necugetată, îi dusese prea departe pentru a mai da înapoi – cel puțin, pe unii dintre ei îi dusese prea departe, căci băiețandrii neîmblânziți, dornici de emoții pline de cruzime, sunt întotdeauna printre primii în toate răzmerițele – fără a se gândi la vărsările de sânge la care se va ajunge. Un sabot șuieră prin aer. Privirea fascinată a lui Margaret îi urmări traiectoria; nu-și atinse ținta, dar ei i se făcu rău, de spaimă; nu își schimbă totuși locul, ascunzându-și doar chipul în brațul domnului Thornton. Apoi se întoarse și le vorbi iar:

— Pentru numele lui Dumnezeu! Nu păgubiți singuri cauza prin acte necugetate. Nu știți ce faceți!

Se străduia acum să vorbească distinct.

O piatră ascuțită trecu în zbor pe lângă ea, zgâriindu-i fruntea și obrazul. Margaret văzu o lumină orbitoare în fața ochilor. Se lăsă cu toată greutatea pe umărul domnului Thornton. Atunci el își desfăcu brațele și, timp de o clipă, o ținut strâns.

— Vedeți ce-ați făcut? strigă el. Ați venit să-i izgoniți pe bieții irlandezi nevinovați. Vă năpustiți – cu sutele – asupra unui singur om; și când vine o femeie să vă roage, de dragul vostru, să vă purtați ca niște ființe cu judecată, mânia voastră se îndreaptă cu lașitate asupra ei! Ar trebui să vă fie rușine!

Cât timp le vorbi, râmaseră tăcuți. Urmăreau cu ochii mari și cu gurile căscate firicelul roșu de sânge, care-i trezea din înflăcărarea lor pătimașă. Cei care se aflau mai aproape de poartă se furișară afară, rușinați; se simți o mișcare în mulțime – o mișcare de retragere. Dar o voce strigă:

— Piatra era pentru tine; da' te-ai ascuns după o femeie!

Domnul Thornton se cutremură de furie. Sângele care-i curgea o readusese pe Margaret în simțiri – foarte slab și vag. El o așeză cu blândețe pe prag, sprijinindu-i capul de ușori.

— Poți să stai aici? o întrebă.

Dar, fără să mai aștepte răspunsul, coborî încet treptele, până-n mijlocul gloatei.

— Acuma omorâți-mă, dacă asta vă e pofta sălbatică. Nu mai e aici nicio femeie să mă apere. Puteți să mă omorâți în bătaie – nu o să mă clintiți niciodată din hotărârea mea – nu voi!

Stătea în mijlocul lor, cu brațele încrucișate, exact în aceeași poziție în care stătuse pe trepte.

Dar mișcarea de retragere spre poartă începuse – la fel de necugetată, probabil la fel de oarbă ca și furia dinainte. Sau, poate, gândul că se apropiau soldații și vederea chipului palid al lui Margaret, ridicat în sus, cu ochii închiși, nemișcat și trist ca

marmura, deși lacrimile i se prelingeau printre genele lungi și cădeau în jos; și, mai greu și mai lent decât lacrimile, sângele care curgea din rană. Chiar și cel mai desperat dintre ei – chiar și Boucher – făcu un pas înapoi, șovăi, privi mânios și, în cele din urmă, plecă, blestemându-și patronul, care stătea în aceeași poziție, privindu-i cum se retrag, cu o expresie sfidătoare în ochi. În clipa când retragerea se transformă în fugă (după cum și era de așteptat), se repezi pe trepte în sus, spre Margaret.

Ea încercă să se ridice fără ajutorul lui.

— Nu-i nimic, spuse cu un surâs slab. Pielea mi-e julită și asta m-a amețit o clipă. Oh, ce bine că au plecat!

Și începu să plângă fără nicio reținere.

Domnul Thornton nu îi împărtășea însă sentimentele. Furia nu i se domolise; mai curând creștea, odată cu dispariția senzației de primejdie imediată. Se auzi tropotul îndepărtat al soldaților; cu cinci minute prea târziu, pentru ca gloata risipită să fi simțit forța autorității și a ordinii. El nădăjduia că oamenii văzuseră trupele și se potoliseră la gândul că scăpaseră ca prin urechile acului. Pe când îi treceau prin minte toate aceste gânduri, Margaret se apucă de stâlpul ușii, ca să se sprijine; dar o negură îi acoperi ochii – și el o prinse la timp ca să nu cadă jos.

— Mamă, mamă! strigă el; vino jos, au plecat toți și domnișoara Hale e rănită!

O duse în brațe până în sufragerie și o întinse pe canapea; o întinse cu blândețe și, privindu-i chipul pur, nespus de palid, îl năpădi atât de acut conștiința ceea ce însemna ea pentru el încât, în durerea lui, îi dădu glas:

— Oh, draga mea Margaret, draga mea Margaret! Nimeni nu știe ce însemni pentru mine! Moartă – rece cum zaci aici, ești singura femeie pe care am iubit-o vreodată! Oh, Margaret, Margaret!

Chiar dacă nu rosti prea clar cuvintele, dar îngenuncheat cum stătea lângă ea, murmurând grăbit, se ridică brusc, rușinat, când intră mama lui. Dar doamna Thornton nu văzu nimic altceva decât

că fiul ei era puțin mai palid și mai încruntat ca de obicei.

— Domnișoara Hale a fost lovită, mamă. O piatră a zgâriat-o la tâmplă. Mi-e teamă că a pierdut mult sânge.

— Am impresia că e rănită destul de grav – aproape că am crezut-o moartă, spuse doamna Thornton, speriată.

— E doar un leșin. A mai vorbit cu mine de atunci.

Dar, în timp ce vorbea, tot sângele din corp păru să i se năpustească în inimă și începu să tremure tot.

— Du-te și cheam-o pe Jane – ea o să-mi aducă tot ce-mi trebuie; și apoi du-te la irlandezii tăi, care se vaită și strigă de parcă și-ar fi ieșit din minți, de spaimă.

El plecă. Mergea de parcă ar fi avut pietre de moară legate de picioarele ce trebuiau să-l ducă de lângă ea. O chemă pe Jane; își chemă sora. Trebuia ca Margaret să aibă parte de orice îngrijire și supraveghere pe care i-o putea da o mână de femeie. Dar inima îi bătea tare când își amintea cum coborâse ea și se expusese unei primejdii atât de mari – o făcuse oare ca să-l salveze? În momentele acelea o împinsese deoparte și îi vorbise ursuz; nu văzuse nimic, în afară de primejdia inutilă în care se vârâse. Se duse la lucrătorii irlandezi, cu toate simțurile vibrându-i când se gândea la ea; și aproape că nu le înțelese vorbele, ca să le poată alina și liniști temerile. Îi declarară că nu vor rămâne în niciun caz acolo; îi cerură să-i trimită înapoi.

Așa că se văzu nevoit să chibzuiască și să le vorbească și să cumpănească serios.

Doamna Thornton șterse tâmplele lui Margaret cu apă de colonie. Când alcoolul atinse rana, pe care nici doamna Thornton, nici Jane nu o observaseră până atunci, Margaret deschise ochii; dar era limpede că nu știa unde se află și nici pe ele nu le recunoscu. Cearcănele i se adânciră, buzele i se înfiorară și se strânseră și își pierdu din nou cunoștința.

— A fost o lovitură groaznică, spuse doamna Thornton. Vrea careva din voi să se ducă după doctor?

— Eu nu, doamnă, dacă nu vă e cu supărare, se grăbi Jane să se scuze, dându-se înapoi. Oamenii ăia pot să fie peste tot; și nu cred că tăietura e atât de adâncă, doamnă, cum pare.

— Nu vreau să risc. A fost rănită în casa noastră. Dacă n-ai curaj, Jane, eu am. O să mă duc eu.

— Vă rog, doamnă, lăsați-mă să-l trimit pe unul dintre polițiști. Au venit o mulțime și soldați de asemenea.

— Și totuși ți-e frică să te duci! N-o să-i fac să-și piardă timpul cu comisioanele noastre. Or să aibă destule de făcut, ca să pună mâna pe câțiva din gloata de nemernici. N-o să-ți fie frică să rămâi în casă, întrebă ea cu dispreț și să-i ștergi domnișoarei tâmplele, nu-i așa? O să lipsesc mai puțin de zece minute..

— N-ar putea să se ducă Hannah, doamnă?

— De ce Hannah? De ce oricine în afară de tine? Nu, Jane, dacă nu vrei să te duci, mă duc eu.

Dar, mai întâi, doamna Thornton intră în camera în care o lăsase pe Fanny întinsă în pat. Aceasta sări în sus la intrarea mamei.

— Oh, mamă, cum m-ai speriat! Am crezut că era unul din oamenii ăia, care a intrat în casă.

— Prostii! Au plecat cu toții. Soldații sunt peste tot; se află și ei în treabă acum când e prea târziu. Domnișoara Hale zace pe canapeaua din sufragerie, grav rănită. Mă duc după doctor.

— Oh! nu te duce, mamă! Or să te omoare.

Și se agăță de rochia mamei ei. Doamna Thornton se smulse de lângă ea cu un gest nu prea blând.

— Dacă-mi găsești tu pe altcineva să meargă; dar fata asta nu trebuie să sângereze de moarte.

— Să sângereze? Oh, ce groaznic! Cum a fost rănită?

— Nu știu – n-am avut timp să întreb. Du-te jos la ea, Fanny și caută să dai ajutor. Jane e lângă ea; și cred că rana arată mai gravă decât e într-adevăr! Jane n-a vrut să iasă din casă, ca o lașă ce e! Și n-o să risc încă un refuz de la servitori, așa că mă duc eu.

— Oh, Doamne, Doamne! începu Fanny să plângă și o porni pe scări în jos, mai curând decât să rămână singură, cu gândul la rănită și la vărsarea de sânge, din casă. Oh, Jane! exclamă ea când intră în sufragerie, ce s-a întâmplat? Cât de palidă e! Cum a fost rănită ? Au aruncat cu pietre în sufragerie?

Margaret, arăta într-adevăr palidă și pierită, deși începea să-și revină în simțiri. Dar amețeala leșinului o lăsase îngrozitor de slăbită. Își dădea seama de mișcarea din jur și se simțea înviorată din cauza compreselor cu apă de colonie și tare n-ar fi vrut să i se ia compresele de pe frunte; dar când Jane uita de comprese și începea cu taclalele, îi era cu neputință să deschidă ochii și să ceară să-i fie răcorită fruntea, la fel cum nu se pot mișca și nu pot vorbi cei în stare de moarte aparentă, ca să oprească pregătirile îngrozitoare de înmormântare, deși sunt pe deplin conștienți, nu numai de acțiunile celor din jur, dar și de cauza care le-a provocat.

Jane uită să schimbe compresa ca să răspundă la întrebarea domnișoarei Thornton.

— Nu i s-ar fi întâmplat nimic domnișoară, dacă ar fi rămas în salon, sau dacă ar fi venit sus la noi; eram în mansarda din față și puteam vedea totu' fără nicio primejdie.

— Atunci unde era? întrebă Fanny, apropiindu-se mai mult, pe măsură ce se obișnuia cu paloarea de pe chipul lui Margaret.

— Chiar în fața ușii din față – cu domnul spuse Jane cu înțeles.

— Cu John? Cu fratele meu? Cum a ajuns acolo?

— Nu, domnișoară, asta n-o mai știu, răspunse Jane, clătinând din cap. Sarah a...

— Ce-a făcut Sarah? se repezi Fanny, curioasă foc.

Jane se apucă să stropească iarăși fruntea lui Margaret, ca și când nu i-ar fi plăcut să repete ce făcuse sau ce spusese Sarah.

— Ce-a făcut Sarah? stărui Fanny, enervată. Nu mai vorbi în jumătăți de propoziții, că nu înțeleg nimic.

— Păi, domnișoară, dacă țineți neapărat – vedeți, Sarah era în locu' de unde se vedea ăl mai bine, la fereastra din dreapta; și zice,

și-a zis și atunci, că a văzut-o pe domnișoara Hale cu brațele în juru' gâtului lu' domnu', îmbrățișându-l de față cu toată lumea.

— Nu cred, declară Fanny. Știu că ține la fratele meu; oricine poate să vadă asta; și am credința că și-ar da și ochii din cap ca s-o ia de nevastă – ceea ce n-o să facă niciodată, pot să i-o și spun. Dar nu cred că e atât de nerușinată și de obraznică încât să-l ia de gât.

— Biata de ea! Dacă a făcut-o, a plătit scump. Credința mea e că izbitura asta i-a dus sângele la cap, așa că n-o să se mai facă bine niciodată. Arată de parcă-i moartă.

— Oh, de-ar veni mai repede mama! suspină Fanny, frângându-și mâinile. N-am mai stat niciodată în cameră cu o moartă.

— Stați, domnișoară! Dar nu e moartă: îi tremură genele și îi curg lacrimile pe obraji. Vorbiți cu ea, domnișoară Fanny!

— Te simți mai bine acum? întrebă Fanny, cu voce nesigură.

Nici un răspuns; niciun semn de recunoaștere; dar buzele i se colorară ușor într-un roz palid, deși restul feței era alb ca hârtia.

Doamna Thornton intră grăbită, cu doctorul cel mai apropiat pe care-l găsise.

— Cum se simte? Te simți mai bine, draga mea? i se adresă direct, căci Margaret tocmai deschisese ochii încețoșați și privea pierdută către ea. Iată-l pe domnul Lowe, care a venit să te vadă.

Doamna Thornton vorbea tare, cât mai distinct, ca unei surde. Margaret încercă să se ridice și instinctiv căută să-și acopere rana cu părul-i bogat, acum ciufulit.

— Mă simt mai bine, spuse cu voce slabă, abia auzită. Mi-a fost puțin rău.

Îl lăsă pe doctor să-i ia mâna și pulsul. Când el vru să-i examineze rana de pe frunte, fața i se îmbujoră și privi în sus spre Jane, ca și când ar fi stingherit-o mai mult privirea ei decât a doctorului.

— Nu cred că e grav. Mă simt mai bine acum. Trebuie să mă duc acasă.

— Dar înainte trebuie să vă aplic câteva fâșii de plasture; și trebuie să vă odihniți puțin.

Margaret se ridică degrabă în capul oaselor, fără vreun cuvânt și îl lăsă s-o bandajeze.

— Acum, dacă nu vă supărați, spuse ea, trebuie să plec. Nădăjduiesc că mama n-o să observe rana. Nu-i așa că e acoperită de păr?

— Da; nimeni nu și-ar da seama.

— Dar nu trebuie să pleci, spuse doamna Thornton cu nerăbdare în glas. Nu ești în stare să mergi.

— Trebuie, spuse Margaret, hotărâtă. Gândiți-vă la mama. Dacă ar auzi... Și, oricum, trebuie să plec, vorbi ea, încordată. Nu pot să mai stau aici. N-aș putea să găsesc o trăsură?

— Sunteți îmbujorată toată și febrilă, observă domnul Lowe.

— Numai fiindcă stau aici, când țin atât de mult să plec. Aerul, plecarea îmi vor face mai bine ca orice altceva, pledă ea.

— Sunt de acord cu tot ce spune, declară domnul Lowe. Dacă mama ei e atât de bolnavă cum mi-ați povestit pe drum, ar fi grav dacă ar auzi de răzmeriță și ar vedea că fiica ei nu s-a întors la ora la care o aștepta. Rana nu e adâncă. Am să aduc o trăsură, dacă slugile, dumneavoastră se tem încă să iasă.

— Oh, mulțumesc! spuse Margaret. O să-mi facă mai bine decât orice altceva. Cred că din pricina aerului din cameră mă simt atât de rău.

Se lăsă pe spate pe canapea și închise ochii. Fanny îi făcu semn din cap mamei să iasă din cameră și îi povesti ce aflase; ceea ce o făcu să împărtășească nerăbdarea lui Margaret de a părăsi casa. Nu că ar fi crezut tot ce-i spusese Fanny; dar îi acordă destulă crezare, ca atitudinea ei față de Margaret să pară mult mai bățoasă la plecare.

Domnul Lowe se întoarse cu trăsura.

— Dacă îmi îngăduiți, o să vă conduc până acasă, domnișoară Hale. Străzile nu sunt încă foarte sigure.

Acum Margaret își revenise îndeajuns și abia aștepta să scape de domnul Lowe cât și de trăsură, înainte de a ajunge în Crampton Crescent, ca nu cumva să-și sperie părinții. Dincolo de acest unic scop, nu mai voia să se gândească la altceva. „Visul acela urât, cuvintele insolente referitoare la ea nu vor putea fi uitate, niciodată" dar puteau fi puse deoparte până se va simți în puteri – căci, oh!, era foarte slăbită; și mintea ei căuta vreun fapt asupra căruia să se concentreze, ca nu cumva să-și piardă iarăși cunoștința intr-alt hidos și nesuferit leșin.

CAPITOLUL XXIII

GREȘELI

„Și dacă maica lui văzu, se tulbură
Și ce să creadă, nu știa defel."

SPENCER

MARGARET PLECASE de mai puțin de cinci minute, când domnul Thornton intră, surescitat și roșu la față.

— N-am putut să vin mai repede: supraveghetorul dorea... Unde e?

Privi de jur-împrejur prin sufragerie, apoi se uită furios la mama lui, care punea la loc liniștită lucrurile deranjate și nu-i răspunse imediat.

— Unde e domnișoara Hale? repetă.

— A plecat acasă, spuse ea, scurt.

— A plecat acasă?

— Da. Se simțea mult mai bine. De fapt, nici nu cred că era cine știe ce rană gravă; doar că unii leșină pentru orice fleac.

— Îmi pare rău că a plecat acasă, spuse el, plimbându-se agitat prin cameră. Nu cred că era în stare.

— A spus că e; și domnul Lowe a fost de acord. M-am dus singură după el.

— Mulțumesc, mamă.

Se opri și făcu un gest ca și cum ar fi vrut să-i strângă mâna, recunoscător. Dar ea nu observă mișcarea.

— Ce ai făcut cu irlandezii tăi?

— Am trimis la „Dragon" să le aducă o masă bună, bieții de ei. Și apoi am avut norocul să dau de părintele Grady și l-am poftit să le

vorbească și să-i sfătuiască să nu plece toți. Cum a plecat domnișoara Hale acasă? Sunt sigur că nu putea merge pe jos.

— A luat o trăsură. Totul a fost făcut cum se cuvine, chiar și plata. Hai să vorbim acum despre altceva. A pricinuit și așa destule necazuri.

— Nu știu în ce stare aș fi fost acum, dacă nu era ea.

— Oare ai devenit atât de neajutorat, încât să trebuiască să fii apărat de o fată? întrebă doamna Thornton cu dispreț.

El se înroși.

— Nu multe fete ar fi luat asupră-le loviturile care îmi erau destinate mie – și încă cu bună știință.

— O fată îndrăgostită e în stare să facă multe, replică doamna Thornton scurt.

— Mamă!

Și făcu un pas înainte; apoi se opri, rămânând nemișcat și oftă adânc, cu înfocare. Mama lui rămase un pic surprinsă de sforțarea lui vizibilă de a rămâne calm. Nu era sigură de natura emoțiilor pe care le provocase. Singurul lucru limpede era violența lor. Să fi fost oare furie? Ochii îi scăpărau, arunca parcă foc pe nări și respira greu, șuierător. Era un amestec de bucurie, de furie, de mândrie, de surpriză plăcută, de îndoială pătimașă; dar ea n-o putea descifra. O neliniștea totuși – căci prezenta oricărui sentiment puternic, a cărui cauză nu este pe deplin înțeleasă sau împărtășită, are întotdeauna acest efect. Se îndreptă spre bufet, deschise un sertar și scoase o cârpă de praf, pe care o ținea acolo s-o aibă la nevoie. Văzuse o picătură de apă de colonie pe brațul lustruit al canapelei și, instinctiv, se duse s-o șteargă! Dar rămase cu spatele la fiul ei mult mai mult decât era trebuință; iar când vorbi, vocea ei sună ciudată și reținută:

— Bănuiesc că ai luat unele măsuri în legătură cu cei ce au provocat dezordini. Nu ți-e teamă de alte violențe, nu-i așa? Polițiștii unde erau? Nu sunt niciodată de găsit când e nevoie de ei!

— Dimpotrivă, am văzut vreo trei sau patru, chiar în momentul

când cedau porțile, ținându-le piept și înfruntându-i cum se cuvine; și mai erau și alții care veneau în goană când se golea curtea. Atunci i-aș fi putut da pe mâna poliției pe câțiva dintre indivizi, dacă nu mi-aș fi pierdut cumpătul. Dar n-o să fie nicio greutate, căci o mulțime de oameni îi pot identifica.

— Și nu crezi c-or să se întoarcă la noapte?

— O să mă îngrijesc să avem destulă pază în jurul clădirii. Am întâlnire cu căpitanul Hambury peste o jumătate de oră, la gară.

— Trebuie să-ți bei întâi ceaiul.

— Ceaiul! Da, cred că ar trebui. E șase și jumătate și s-ar putea să lipsesc destul de mult. Nu mă aștepta, mamă.

— Doar nu-ți închipui că mă voi culca, înainte de a te vedea în siguranță?

— Ei, poate că nu. Șovăi o clipă și apoi adăugă: Dacă am timp, o să trec prin Crampton, după ce aranjez cu poliția și mă întâlnesc cu Hamper și Clarkson.

Privirile li se întâlniră; se uitară intens unul la altul o clipă. Apoi doamna Thornton întrebă:

— De ce să treci prin Crampton?

— Ca să mă interesez de domnișoara Hale..

— O să trimit eu pe cineva. Williams trebuie să le ducă salteaua cu apă, pe care ne-au cerut-o. O să se intereseze el cum se simte.

— Trebuie să mă duc eu însumi.

— Numai ca să întrebi cum se simte domnișoara Hale?

— Nu, nu numai pentru asta. Vreau să-i mulțumesc pentru cum a păsit între mine și gloată.

— Dar ce te-a făcut să cobori? Era ca și cum ți-ai fi vârât singur capul în gura leului!

El o scrută atent și văzu că nu știa ce se petrecuse între el și Margaret, în salon; dar îi răspunse printr-o altă întrebare:

— N-o să-ți fie teamă să rămâi singură până vin niște polițiști? Sau crezi că ar fi mai bine să-l trimitem acum pe Williams după ei, ca să sosească până ne bem ceaiul? Nu e timp de pierdut, trebuie

să plec într-un sfert de oră.

Doamna Thornton ieși din odaie. Slugile se mirară de ordinele ei, de obicei atât de sigure, de categorice, acum încurcate și nesigure. Domnul Thornton rămase în sufragerie, încercând să se gândească la treburile pe care va trebui să le rezolve la poliție, dar în realitate gândindu-se la Margaret. Totul părea estompat și vag – undeva departe – în urmă – totul în afară de atingerea brațelor ei în jurul gâtului, felul cum se agățase ușoară de grumazul lui și amintirea acelor clipe făcea să-i apară și să-i dispară întruna culoarea din obraji.

Ceaiul ar fi fost foarte tăcut, dacă nu era Fanny și continua relatare a propriilor ei simțăminte; cum se alarmase – apoi crezuse că au plecat – apoi i se făcuse rău, gata să leșine și tremurând toată.

— Gata, destul, spuse fratele ei, ridicându-se de la masă. Mi-a ajuns tot ce s-a întâmplat.

Era pe punctul de a ieși din cameră, când mama lui îl opri, punându-i o mână pe braț.

— Să te întorci pe-acasă, înainte de a te duce la familia Hale, spuse ea cu glas coborât, plin de neliniște.

„Știu eu ce știu”, își spuse Fanny în sinea ei.

— De ce? O să fie prea târziu ca să-i deranjez?

— John, întoarce-te acasă în seara asta. Va fi târziu pentru o vizită la doamna Hale. Dar nu din cauza asta. Mâine o să… Vino acasă în seara asta, John!

Rareori stăruise pe lângă fiul ei – era prea mândră; dar nu stăruise niciodată degeaba.

— O să mă întorc direct aici după ce îmi voi termina treburile. Dar o să te interesezi sigur de ei, de ea?

În timpul cât domnul Thornton lipsi de acasă, nu s-ar fi putut spune în niciun caz că mama lui a fost pentru Fanny o tovarășă prea vorbăreață și nici măcar o ascultătoare atentă. Dar, după întoarcerea lui, cu câtă atenție ascultă toate amănuntele în

legătură cu măsurile luate pentru a se apăra, el și cei pe care îi angajase, acum, de repetarea dezordinilor din acea zi. Vedea clar ce va urma.

Pedeapsa și suferințele erau urmările firești pentru cei ce luaseră parte la răzmeriță. Toate acestea erau necesare, pentru apărarea proprietății și pentru ca dorința proprietarului să fie lege.

— Mamă! Știi ce am să-i spun mâine domnișoarei Hale?

Întrebarea o luă prin surprindere, în timpul unei pauze în care ea uitase de Margaret. Ridică privirea spre el.

— Da! Știu. Nu poți să procedezi altfel.

— Să procedez altfel? Nu te înțeleg.

— Vreau să spun că, după ce s-a lăsat astfel târâtă de sentimente, socot că ești silit de legile onoarei…

— Silit de legile onoarei! vorbi el cu dispreț în glas. Mi-e teamă că onoarea n-are nicio legătură cu asta. „Târâtă de sentimente!" La ce sentimente te referi?

— Nu, John, nu-i nevoie să te înfurii. Nu s-a repezit ea jos și nu s-a agățat de gâtul tău, ca să te scape din primejdie?

— Ba da! adeveri fiul ei. Numai că, mamă, urmă oprindu-se brusc în fața ei, nu îndrăznesc să nădăjduiesc! N-am fost niciodată timid; dar nu pot să cred că o asemenea ființă ține la mine.

— Nu vorbi prostii, John. O asemenea ființă! Păi, după cum vorbești tu, s-ar putea crede că e fiică de duce. Și ia spune, ce altă dovadă mai vrei că ține la tine? Da, bănuiesc că a dus o adevărată luptă cu felul ei aristocratic de a privi lucrurile; dar îmi place că a văzut clar până la urmă. E mult din partea mea să mărturisesc asta, spuse doamna Thornton zâmbind ușor, cu lacrimi în ochi; căci, de mâine, trec pe locul doi. Te-am rugat să nu te duci astă-seară doar ca să fii al meu, doar al meu, câteva ore încă.

— Dragă mamă! (Dar cum dragostea e egoistă, într-o clipă reveni la propriile lui speranțe și temeri, într-un fel care aruncă o umbră și fiori reci în inima doamnei Thornton.) Dar știu că nu ține la mine. O să-i cad la picioare – trebuie s-o fac. Dacă ar exista măcar

o șansă la o mie – la un milion – și tot aș face-o.

— Să nu-ți fie teamă, îl asigură mama lui, trecând peste amorul propriu, când el nici nu observase parcă una din rarele ei izbucniri de sentimente materne – împunsătura de gelozie ce trădase intensitatea dragostei ei desconsiderate. Să nu-ți fie teamă, adăugă ea, cu răceală. În privința iubirii, e demnă de tine. I-a trebuit mult ca să-și înfrângă mândria. Să nu-ți fie teamă, John, repetă, sărutându-l în timp ce-i ura noapte bună; și ieși încet și maiestuos din încăpere.

Dar, când ajunse în camera ei, încuie ușa și se așeză și începu, să plângă, vărsând lacrimi amare.

Margaret intră în cameră (unde se mai aflau părinții ei, discutând cu glas scăzut), cu fața foarte palidă și albă. Abia când ajunse foarte aproape de ei, se simți în stare să vorbească:

— Doamna Thornton o să trimită salteaua cu apă, mamă.

— Doamne, ce obosită arăți! E foarte cald afară, Margaret?

— Foarte cald, iar străzile sunt destul de agitate din cauza grevei.

Culoarea îi reveni, la fel de vie și de strălucitoare ca întotdeauna; dar dispăru imediat.

— Bessy Higgins a trimis un mesaj, rugându-te să treci pe la ea, vorbi doamna Hale. Dar sunt sigură că ești prea obosită..

— Da, spuse Margaret. Sunt tare obosită și nu cred că o să mă duc.

Rămase foarte tăcută, tremurând toată, cât timp pregăti ceaiul. Îi părea bine că tatăl ei, preocupat de doamna Hale, nu observa cum arată. Chiar și după ce mama se duse la culcare, n-o lăsă singură și se oferi să-i citească până va adormi. În sfârșit nu mai era nimeni lângă ea.

„Acum o să mă gândesc, acum o să-mi amintesc totul, înainte n-aș fi putut, n-aș fi îndrăznit."

Stătea nemișcată pe scaun, cu mâinile încleștate pe genunchi,

cu buzele strânse și cu privirea fixă, de parcă ar fi avut vedenii. Răsuflă.

„Eu, care detest scenele – eu, care îi disprețuiesc pe cei ce-și etalează emoțiile – socotindu-i că nu știu să se stăpânească tocmai eu am coborât și m-am vârât în învălmășeala aceea, ca o proastă romanțioasă! Și am făcut oare ceva cu asta? Am impresia că s-ar fi împrăștiat și fără mine."

Dar sărise peste concluzia rațională – cum bunul ei simț i-o arătă pe dată.

„Nu, poate că nu s-ar fi împrăștiat. Am ajutat și eu la ceva. Dar ce m-a apucat oare să-l apăr pe bărbatul acela, de parcă ar fi fost un copil neajutorat! Ah!" și își încleșta mâinile, „nu e de mirare că au crezut despre mine că m-am îndrăgostit de el, dacă m-am făcut de râs în felul ăsta. Eu, îndrăgostită – și mai ales de el!"

Obrajii palizi deveniră dintr-o dată roșii ca focul și își acoperi fața cu mâinile. Când le luă de pe față, palmele îi erau ude de lacrimi fierbinți.

„Oh, cât de tare am decăzut, dacă au spus așa ceva despre mine! Nu puteam fi atât de curajoasă pentru nimeni altcineva, tocmai fiindcă îmi e atât de indiferent – dacă nu cumva chiar îmi displace categoric. Și tocmai de aceea am ținut atât de mult să fie un joc cinstit din partea amândurora; și am văzut ce joc cinstit a fost! Nu era drept ca el să stea acolo – la adăpost, așteptându-i pe soldați, care i-ar fi prins ca într-o capcană pe bieții oameni ce-și ieșiseră din minți – fără să încerce măcar să-i aducă la rațiune. Și era și mai nedrept din partea lor să tabere asupra lui, așa cum amenințau. Și aș face-o din nou „orice ar spune lumea despre mine. Dacă l-am ferit de o lovitură, de o faptă crudă și nemiloasă, am făcut ceea ce orice femeie trebuie să facă. N-au decât să mă jignească în mândria mea cum vor – sunt fără pată în fața Domnului!"

Ridică privirea și pacea plină de noblețe păru că i se așterne pe chip, liniștindu-l, până deveni „mai calm decât marmura dăltuită".

În clipa aceea intră Dixon:

— Iartă-mă, domnișoară Margaret, dar a sosit salteaua cu apă din partea doamnei Thornton. Mă tem că-i prea târziu să i-o punem în seara asta, căci doamna e aproape adormită! Dar o să i-o potrivesc mâine.

— Foarte bine, spuse Margaret. Și nu uita să-i transmiți mulțumirile noastre cele mai călduroase.

Dixon ieși din cameră și se întoarse imediat.

— Domnișoara Margaret, omul zicea că are misiunea să întrebe cu osebire cum te simți. Cred că voia să zică de doamna; dar zice că ultimele lui cuvinte au fost să întrebe cum se simte, domnișoara Hale.

— Eu! exclamă Margaret, ridicându-se. Mă simt foarte bine. Spune-i că mă simt perfect.

Dar chipul îi era la fel de palid ca pânza batistei; iar durerea de cap o chinuia cumplit.

Pe urmă intră domnul Hale. Își lăsase soția dormind; și ar fi vrut, după cum își dădu seama Margaret, să audă de la fiica lui ceva care să-l distreze și să-l intereseze Ea își suportă durerea cu răbdare, fără să se plângă, scoțând la iveală nenumărate subiecte mărunte de discuție orice, în afară de răzmerița oamenilor, de care nici măcar nu pomeni. I se făcea rău doar când se gândea la ea.

— Noapte bună, Margaret. Cred că o să dorm bine la noapte, dar tu arați foarte palidă, tot veghind nopțile. Dacă mama ta are nevoie de ceva, o s-o chem pe Dixon Așa că bagă-te în pat și dormi bușteau; fiindcă sunt sigur ca ai mare nevoie, biata mea copilă!

— Noapte bună, tată!

Culoarea îi dispăru din obraji – zâmbetul forțat i se stinse – iar ochii i se întunecară de durere. Îngădui puternicei sale voințe, care purtase o povară atât de grea să se destindă. Până a doua zi dimineață putea să se simtă bolnavă și slăbită.

Se întinse în pat și nu se mai clinti. Să-și miște mâna sau piciorul chiar și un deget, ar fi fost un efort mai presus de puterea

voinței, dar și a posibilității de mișcare. Era atât de obosită, atât de amețită, încât nu credea că o să poată adormi; gânduri febrile treceau mereu hotarul dintre somn și starea de veghe, păstrându-și jalnica identitate. Nu putea rămâne singură, în epuizarea și neputința ei – o mulțime de chipuri o priveau, dându-i nu o senzație de furie aprigă și intensă, sau de primejdie ce-o pândea ci un profund sentiment de rușine că poate fi obiectul atenției universale – un sentiment atât de acut de rușine, încât ar fi intrat bucuroasă în pământ să se ascundă neputând totuși să scape nici așa de căutătura fixă a atâtor ochi.

CAPITOLUL XXIV

GREȘELI ÎNLĂTURATE

„Frumusețea ta a urcat la loc de frunte,
Trecând de zidul neînfricatei mele inimi,
Ce se-ofilește, subjugată, neputând să-nfrunte
Asprimea îndurată pe nedrept: –
Dar robul tău îți va rămâne credincios,
În ciuda trufiei tale și a refuzului tăios.”

WILLIAM FOWLER

ÎN DIMINEAȚA URMĂTOARE, Margaret se sculă din pat cu greutate, mulțumită că noaptea se sfârșise – nu prea întremată, dar odihnită. Fusese liniște în casă peste noapte, mama ei se trezise doar o singură dată. O briză ușoară răcorea aerul fierbinte și, deși nu se vedeau copaci în care frunzele bătute de vânt să fremete legănate, Margaret știa că, pe undeva, la margini de drum, în crânguri sau împădurite dese și înverzite, dănțuia un sunet plăcut și murmurat – acorduri crescând ori descrescând, a căror amintire era ecoul bucuriei trecute din inima ei.

Se așeză cu o cusătură în odaia doamnei Hale. După ce mama se va trezi din somnul de dimineață, o va ajuta să se îmbrace; iar după masă se va duce s-o vadă pe Bessy Higgins. Va izgoni orice amintire despre familia Thornton – n-avea nicio nevoie să se gândească la ei, afară doar dacă aveau să stea în carne și oase în fața ei. Dar firește, tocmai efortul de a nu se gândi la ei, îi aduse mai limpede în fața ochilor; și, din când în când, un val de sânge fierbinte îi năvălea în obrajii palizi, colorându-i brusc, așa cum, printre norii de ploaie, o rază de soare trece iute pe suprafața

mării.

Dixon deschise ușa foarte încet și se furișă în vârful picioarelor până la Margaret, care ședea lângă fereastra cu storul coborât.

— Domnul Thornton, domnișoară Margaret. E în salon.

Margaret scăpă din mână cusătura.

— A întrebat de mine? Tata nu-i acasă?

— A întrebat de dumneata, domnișoară; și domnul e plecat.

— Foarte bine, o să mă duc, spuse Margaret liniștită; dar mai zăbovi puțin, fără rost.

Domnul Thornton stătea în picioare lângă una din ferestre, cu spatele la ușă, părând absorbit de ceva ce se petrecea pe stradă. Dar, în realitate, era speriat de sine însuși. Inima îi bătea tare la gândul că o va vedea. Nu putea uita atingerea brațelor ei în jurul gâtului, deși atunci gestul îl încurcase; acum, însă, amintindu-și de felul cum se agățase de el, ca să-l apere, se înfiora iar și iar gândul îi înmuia orice hotărâre, orice putere de stăpânire, de parcă ar fi fost o bucată de ceară în fața focului. Se temea că o va întâmpina cu brațele desfăcute într-o mută implorare, iar ea va veni să se cuibărească la pieptul lui, așa cum făcuse cu o zi înainte, fără ca el să-i acorde atenție, lucru ce nu se va mai repeta niciodată. Inima îi bătea tare și repede. Oricât de puternic ar fi fost, tremura gândindu-se ce va spune și cum va fi primit. S-ar putea ca ea să-și piardă tăria, să se îmbujoreze și să zboare în brațele lui, găsindu-și adăpostul și tihna. O clipă se înflăcăra, nerăbdător, gândindu-se că Margaret ar putea face toate acestea – ca în clipa următoare să se teamă că-l va respinge fără milă și acest gând îi întuneca atât de cumplit speranțele de viitor, încât îl alungă din minte. Tresări, simțind că mai era cineva în cameră. Se întoarse. Ea intrase atât de ușor, încât nici n-o auzise, larma străzii fusese mai puternică, pentru urechea lui neatentă, decât mișcările ei gingașe, așa cum se apropiase în rochia de muselină moale.

Stătea lângă masă, fără să-l invite să se așeze. Genele plecate îi

acopereau pe jumătate ochii; ținea dinții apropiați, dar nu strânși; buzele îi erau întredeschise, lăsând să se întrezărească, în arcuirea lor, albeața dinților. Respirația adâncă și lentă îi dilata nările subțiri, frumoase; era singura mișcare vizibilă pe chipul ei. Pielea netedă, obrajii ovali, conturul plin al gurii, cu colțurile adâncite în gropițe – totul apărea palid și șters în ziua aceea; dispariția culorii obișnuite, firești și sănătoase, fiind subliniată de umbra grea a părului întunecat, pieptănat peste tâmple, ca să ascundă toate urmele izbiturii primite. Capul, în ciuda ochilor plecați, era tras spre spate, în vechea ei atitudine mândră. Brațele lungi îi atârnau nemișcate pe lângă trup. Arăta pe deplin ca o captivă învinuită pe nedrept de o nelegiuire pe care o detesta și o disprețuia și care o indigna prea tare ca să se justifice.

Domnul Thornton făcu în grabă câțiva pași spre ea; dar își recăpăta stăpânirea de sine și se îndreptă, cu calmă fermitate, spre ușă (lăsată deschisă de Margaret) și o închise. Apoi se întoarse și rămase o clipă în fața ei, absorbind parcă minunata-i prezență, înainte de a îndrăzni s-o tulbure, sau poate s-o îndepărteze prin ceea ce avea să-i spună.

— Domnișoară Hale, ieri am fost foarte nerecunoscător…

— Nu ai pentru ce să fii recunoscător, îl întrerupse ea, ridicându-și ochii și privindu-l drept în fața. Îți închipui, după cum bănuiesc, că ar trebui să-mi mulțumești pentru ce-am făcut. (În ciuda ei – în pofida supărării – roșeața îi năvăli în obraji și îi făcu ochii să-i ardă, fără să-și piardă totuși privirea gravă și fermă.) A fost doar un instinct firesc; orice femeie ar fi făcut același lucru. Simțim toate, ca un mare privilegiu, că e o datorie sfântă a femeilor, să intervenim, atunci când vedem primejdia. Mai curând, urmă ea grăbită, ar trebui să-ți cer eu dumitale scuze, pentru vorbele necugetate pe care le-am spus și care te-au determinat să cobori în mijlocul primejdiei.

— N-a fost din cauza vorbelor dumitale; ci din cauza adevărului pe care-l exprimau, oricât de caustice ar fi fost. Dar nu vreau să

schimb vorba și astfel să nu-ți exprim gratitudinea mea profundă și…

Dar era pe marginea abisului; n-ar fi vrut să-i vorbească cu graba patimii fierbinți; dorea să cântărească fiecare cuvânt. Asta vroia; și voința triumfă. Se opri la mijlocul ideii.

— Nu încerc să schimb deloc vorba, spuse ea. Repet însă că nu-mi datorezi nicio recunoștință; și mai pot adăuga că îmi va fi greu să aud orice exprimare a ei. Pentru că nu simt că aș merita-o. Totuși, dacă simți că ți se ia astfel de pe umeri chiar și o povară închipuită, continuă.

— Nu vreau să mi se ia nicio povară, spuse el, întărâtat de calmul comportării ei. Închipuită ori nu – nu mă întreb ca să aflu care anume – prefer să cred că îți datorez viața – da – zâmbește și consider-o o exagerare, dacă așa vrei. O cred, deoarece viața mea devine mai valoroasă dacă mă gândesc că – oh, domnișoară Hale, urmă el, coborându-și vocea la o asemenea intensitate tandră a pasiunii încât ea se înfioră și începu să tremure în fața lui, – dacă mă gândesc că, datorită acelor împrejurări, de câte ori mă voi bucura de acum înainte de viață, o să-mi pot spune: „Toate plăcerile vieții, toată mândria cinstită de a munci pe lumea asta, tot acest sentiment intens de a exista, ei i le datorez!” Și bucuria e de două ori mai mare, mândria se aprinde, sentimentul de a exista se intensifică, până când nu mai știu dacă e durere sau plăcere să mă gândesc că le datorez pe toate. Cuiva – nu, trebuie și vei asculta – spuse el pășind spre Margaret cu o hotărâre năvalnică – unei ființe, pe care o iubesc cum nu cred că vreun bărbat a mai iubit o femeie.

Îi apucă mâna și i-o ținu strâns. Răsufla cu greutate și aștepta răspunsul ei. Dar zvârli mâna deoparte, plin de amărăciune, când îi auzi vocea de gheață; căci era de gheață vocea, deși vorbele ieșeau șovăielnice, de parcă nu și le putea găsi.

— Modul dumitale de a vorbi mă surprinde. E o defăimare. N-am ce face, aceasta e prima mea senzație. S-ar putea, e drept, să nu fie

așa, dacă aș înțelege genul de sentiment pe care îl descrii. Nu vreau să te supăr; și, în plus, trebuie să vorbim mai încet, căci mama doarme; dar întreaga dumitale comportare mă jignește.

— Cum? exclamă el. Te jignește! Nu pot decât s-o regret.

— Da! adeveri ea, redobândindu-și calmul plin de demnitate. Mă simt într-adevăr jignită; și cred că pe bună dreptate. Pari să-ți închipui că purtarea mea de ieri – se înroși din nou tare, dar de data asta ochii îi scăpărau de indignare, mai curând decât de rușine – că a fost un gest personal, între dumneata și mine; și că poți veni să-mi mulțumești, în loc să înțelegi că un adevărat domn – da! un domn, repetă ea, făcând aluzie la discuția lor anterioară despre acest cuvânt, că orice femeie ce-și merită numele de femeie s-ar fi repezit să apere, cu neajutorarea-i respectată, un bărbat în primejdie, de violența mulțimii.

— Și domnul astfel salvat nu are îngăduința să-și exprime mulțumirile! izbucni el disprețuitor. Sunt bărbat. Și cer dreptul de a-mi exprima sentimentele.

— Mă supun în fața acestui drept; spunându-ți că m-ai făcut să sufăr, stăruind asupra lui, replică ea cu trufie. Numai că pari să-ți închipui că n-am fost călăuzită doar de acest instinct al femeilor, ci – și acum lacrimile arzătoare (îndelung ținute – și ținute cu strășnicie să nu izbucnească) se porniră să curgă și îi înăbușiră vocea – ci că am fost îmboldită de un anumit sentiment pentru dumneata – pentru dumneata! Trebuie să-ți spun că nu a fost un singur om – un singur om desperat în toată acea mulțime – pentru care să nu am mai multă înțelegere – pentru care n-aș fi făcut orice puteam cu mai multă tragere de inimă.

— Zi-i înainte, domnișoară Hale. Am aflat de toate simpatiile dumitale nepotrivite. Cred acum că doar simțul dumitale înnăscut al asupririi (da; deși patron, pot fi și eu asuprit) – te-a determinat să acționezi cu atâta noblețe. Știu că mă disprețuiești; îngăduie-mi să-ți spun că o faci pentru că nu mă înțelegi.

— Nu mă interesează să înțeleg, replică ea, ținându-se de masă

ca să nu cadă; căci îl socotea crud – după cum și era într-adevăr – iar ea se simțea slăbită de indignare.

— Nu, îmi dau seama că nu. Nu te porți cinstit și nici drept.

Margaret își strânse buzele. Nu va răspunde unor astfel de învinuiri. Dar, în ciuda tuturor celor întâmplate – în ciuda vorbelor lui crude, John Thornton i s-ar fi aruncat la picioare și i-ar fi sărutat poala rochiei. Ea nu scotea un cuvânt; nu se clintea. Lacrimile mândriei rănite șiroiau, fierbinți și repezi. Thornton așteptă un timp, tânjind ca ea să spună ceva, fie și un reproș, pentru a-i putea răspunde, dar Margaret rămase tăcută. El își luă atunci pălăria.

— Vreau să mai adaug ceva. Te porți ca și cum te-ai simți înjosită de dragostea mea. Dar n-ai încotro. Nici eu, dacă aș avea vreo alegere, n-aș face-o. Și nu aș face-o, chiar dacă aș putea. N-am mai iubit nicio femeie până acum; viața mea a fost prea ocupată, gândurile prea absorbite de alte lucruri. Acum iubesc și voi iubi. Dar să nu te temi că ți-o voi declara prea mult.

— Nu mă tem, replică ea, îndreptându-și spatele. Nimeni n-a îndrăznit încă să fie necuviincios cu mine și nimeni nu va fi vreodată. Dar, domnule Thornton, te-ai purtat frumos cu tata, urmă ea, schimbându-și complet tonul și purtarea, până la o mare dulceață feminină. Hai să încetăm să ne mai necăjim unul pe celălalt. Te rog!

Domnul Thornton nu îi luă în seamă vorbele; își făcu de lucru, netezindu-și pălăria cu mâneca hainei, timp de aproape un minut; apoi, refuzându-i mâna întinsă și prefăcându-se că nu observă privirea ei gravă, plină de regrete, se întoarse brusc și ieși din cameră. Margaret îi zări o clipă figura, înainte de a ieși.

După plecare lui, își dădu seama că ceea ce văzuse în ochii lui era strălucirea lacrimilor; și la gândul acesta, aversiunea ei trufașă se preschimbă în ceva diferit, un simțământ mai blând și aproape la fel de dureros – reproș față de sine însăși pentru că îi pricinuise atâta chin.

„Dar cum aș fi putut să n-o fac?” se întrebă ea. „Nu mi-a plăcut niciodată. Am fost politicoasă; dar nu mi-am dat osteneala să-mi ascund indiferența. E drept, nu m-am gândit la mine ori la el, așa încât probabil că purtarea mea exprima realitatea. Numai în întâmplarea de ieri, probabil că a interpretat greșit. Dar asta e vina lui, nu a mea. Aș face-o din nou, la nevoie, deși știu că îmi aduce atâta rușine și supărare.”

CAPITOLUL XXV

FREDERICK

„Frâu liber răzbunării!
Disciplina-și cere dreptul cu glas tare,
Iar flotele păgubite își impun legile pe mare.”

BYRON

MARGARET ÎNCEPEA să se minuneze dacă nu cumva toate cererile în căsătorie erau la fel de neașteptate – dacă pricinuiau tot atâta suferință când erau făcute, precum cele două care-i fuseseră adresate ei. Fără voie, prindea contur o asemuire între domnul Lennox și domnul Thornton. Îi păruse rău că împrejurările îl ispitiseră pe Henry Lennox să-și exprime și alte sentimente, în afară de prietenie. Acea părere de rău fusese simțământul predominant la prima cerere în căsătorie care i se făcuse. Nu se simțise atât de buimăcită, atât de impresionată ca acum, când ecourile vocii domnului Thornton stăruiau încă în odaie. În cazul lui Lennox, el păruse să treacă timp de o clipă peste hotarul dintre prietenie și dragoste; și, în clipa următoare, să o regrete aproape la fel de mult ca și ea, deși pentru motive diferite. În cazul domnului Thornton, însă, nu existase, din câte știa Margaret, vreun stadiu intermediar de prietenie. Relațiile lor se mărginiseră la o serie continuă de atitudini potrivnice. Aveau păreri total contradictorii; și nu observase niciodată ca el să se fi sinchisit de părerile ei personale. În măsura în care aceste păreri înfruntau forța lui de caracter neclintită, tăria-i înflăcărată, părea să le înlăture cât colo, desconsiderându-le, până când ea ostenea tot protestând zadarnic; și acum venise, în felul acesta ciudat, aprig și pătimaș, să-i

împărtășească dragostea lui! Căci, deși la început avusese impresia că cererea lui se datora doar sentimentului de milă impetuoasă pentru felul cum se expusese ea atunci – gest înțeles de el, ca și de ceilalți, cu totul greșit – totuși, chiar înainte de plecarea lui și neîndoielnic la nici cinci minute după aceea, o pătrunse convingerea clară, ca o lumină strălucitoare, că o iubește cu adevărat; că o iubise; că o va iubi. Și șovăia și se cutremura, ca fascinată de o forță uriașă, potrivnică întregii ei vieți de până atunci. Se scutură de acest gând; dar era în zadar. Deoarece, ca să parodiem un vers din *Tasso* de Fairfax:

„Căci gândurile lui îi bântuiau prin minte."

Îl detesta și mai tare pentru că îi subjugase voința. Cum îndrăznea să-i spună că va continua s-o iubească deși îl izgonise fără milă? Trebuia să-l fi înfruntat mai mult, cu mai multă tărie. Îi veniră în minte o mulțime de vorbe tăioase, pline de fermitate, – acum când era prea târziu ca să le mai spună. În străfundul ei întrevederea îi lăsase o impresie de coșmar care nu dispare nici după ce te trezești și te freci la ochi și te străduiești să-ți așterni un zâmbet pe față. Rămânea acolo – acolo, o dihanie ghemuită, bolborosind cu privirea fixă și înspăimântătoare, într-un colț al camerei, pândindu-te dacă îndrăznești să-i mărturisești în șoaptă și altcuiva că e acolo. Și nu îndrăznești; căci suntem cu toții niște bieți lași!

Așa că se înfioră, speriată de amenințarea dragostei lui stăruitoare. Adică, ce voia să spună? Că ea n-o să-l poată descuraja? O să vadă. Era mai mult decât cutezanță s-o amenințe astfel. Se bazase el oare pe nefericita zi de ieri? Dacă ar fi nevoie, ar face același lucru și mâine – dornică și bucuroasă – pentru un cerșetor infirm; pentru el, însă, ar face-o cu tot atâta curaj, în ciuda a ceea ce ar gândi el și a veninului împroșcat de obrăznicia femeilor. O făcuse pentru că era un lucra, drept și simplu și

adevărat, acela de a apăra pe cine putea; măcar să încerce să apere, *„Fais ce que dois, advienne que pourra”*[4].

Nu se mișcase din locul unde se afla la plecarea lui; nicio împrejurare exterioară nu o scosese din starea de buimăceală în care o aduseseră ultimele lui cuvinte și privirea ochilor adânci, încordați și pătimași, când scăpărarea lor o făcuse să-și plece căutătura. Se duse la fereastră și o deschise, ca să limpezească puțin atmosfera apăsătoare din jurul ei. Apoi deschise și ușa, dintr-un fel de dorință impetuoasă de a scăpa de amintirea ultimei ore, alăturându-se celorlalți sau făcând ceva, indiferent ce. Dar peste tot domnea o liniște profundă, ca în orice casă unde în mijlocul zilei un bolnav își împlinește somnul ce nu i se lipește de gene în cursul nopții. Margaret nu vroia să stea singură. Ce să facă? „Mă duc până la Bessy Higgins, firește”, își zise, amintindu-și deodată de mesajul primit cu o seară înainte. Și plecă.

Când ajunse acolo, o găsi pe Bessy întinsă pe lavița de lemn de lângă foc, deși ziua era zăpușitoare și apăsătoare. Zăcea fără vlagă, de parcă se odihnea, moleșită, după o suferință prea mare. Margaret își dădu seama că trebuia s-o așeze în capul oaselor, ca să poată respira mai ușor; și, fără un cuvânt, o ridică și îi potrivi pernele, așa încât Bessy păru să se simtă mai bine, deși era foarte slăbită.

— Credeam că n-o să vă mai văz vreodată, spuse ea în cele din urmă, privind cu nostalgie chipul lui Margaret.

— Mă tem că ți-e mult mai rău. Dar n-am putut să vin ieri, fiindcă mama s-a simțit tare bolnavă – și din mai multe motive, spuse Margaret, înroșindu-se.

— Poate socotiți că n-am fost la locu' meu, când am trimis-o pe Mary să vă cheme. Da' sfada și glasurile alea gălăgioase m-au făcut praf și, când tata a plecat, m-am gândit: „Oh! dac-aș putea doar să-i aud vocea, când îmi citește vorbe pline de tihnă și făgăduieli,

4 Fă ceea ce se cuvine, orice s-ar întâmpla (fr.).

aș putea să mor în liniște și să mă odihnesc întru Domnu', ca un prunc la cântecu' de leagăn al mamei".

— Să-ți citesc acum un capitol?

— Da, da! Poate că la început n-o să prind înțelesu'; o să se audă ca de departe – da' când ajungeți la vorbele care-mi plac – la versetele de alinare – o să fie aproape de mine și o să mă pătrundă.

Margaret începu să citească. Bessy se frământa neîncetat, negăsindu-și liniștea. Dacă, printr-un efort, se potolea o clipă, în clipa următoare o copleșea o neliniște de două ori mai mare. În cele din urmă izbucni:

— Nu mai citiți. Nu-i de niciun folos. Hulesc tot timpu' cu gându' și-s mâniată de lucruri la care n-am ce să fac. Poate c-ați auzit de răzmerița de ieri, de la fabrica din strada Marlborough? Știți, fabrica lu' Thornton.

— Tatăl tău n-a fost acolo, nu-i așa? spuse Margaret și tot sângele îi năvăli în obraji.

— El nu. Și-ar fi tăiat dreapta, numa' să nu se-ntâmple ce s-a-ntâmplat. Asta mă roade. Ziua de ieri l-a năucit de tot. Nu-i de niciun folos să-i spui că nebunii o să sară mereu peste cal. N-ați mai văzut un om așa de abătut ca el.

— Dar de ce? se miră Margaret. Nu înțeleg.

— Păi, vedeți, face parte din comitetu' grevei ăsteia. Sindicatu' l-a pus, fiindcă e socotit și n-ar trebui s-o spun, om de încredere, devotat pe de-a-ntregu'. Și el și ăilalți din comitet au plănuit cum să facă: să rămână uniți și la bine și la rău,. Și cum gândesc cei mai mulți, trebuie să gândească toți, de vor ori nu. Și, mai presus de orice, nu trebuie călcată legea. Oamenii li se alătură, când îi văd că nu se lasă chiar dacă mor de foame și rabdă în tăcere; da e de-ajuns să sară o dată la luptă și la bătaie – chiar și cu spărgătorii de grevă – că totu' se duce de râpă, cum s-a mai întâmplat de-atâtea ori. Ar fi încercat să stea de vorbă cu spărgătorii și să-i lingușească și să-i convingă și poate și să-i amenințe; da', orice s-ar întâmpla, comitetu' le-a cerut la toți care fac parte din sindicat să nu miște

un deget și chiar și să moară, dacă-i nevoie, dar să nu iasă cu bătaie; că așa erau încredințați că lumea o să fie de partea lor. Și, în afară de asta, comitetu' știa că cererile lor îs drepte și nu voiau să amestece lucru drept cu lucru nedrept; că oamenii nu pot să le separe, cum nu pot eu să separ doctoria de jeleu' pe care mi l-ați dat; e mai mult jeleu da' doctoria se simte mai tare. Ei, v-am zis totu' pe larg, da' mi-e lehamite. Gândiți-vă numai cum trebuie să se simtă tata, când toată munca lui s-a dus în vânt, din pricina unui prost ca Boucher, care trebuia neapărat să calce poruncile comitetului și să distrugă greva, ca un adevărat Iuda. Eh! da și tata i-a arătat el, aseară! A mers atât de departe, că i-a zis că se duce la poliție și le spune unde pot să dea de căpetenia răzmeriței; că-l dă pe mâna patronilor, să facă ce-or vrea cu el. Că o să arate lumii că adevărații conducători ai grevei nu-s ca Boucher, ci niște oameni așezați, cu scaun la cap; muncitori și cetățeni buni, care respectă legea și sprijină ordinea; care vor doar leafa pe care-o merită și n-o să muncească, chiar dacă mor de foame, până n-o primesc; da' care n-ar vătăma niciodată proprietatea sau viața cuiva. Căci, încheie cu glas scăzut, se zice că Boucher a dat cu piatra în sora lu' Thornton și aproape c-a omorât-o.

— Nu-i adevărat, o contrazise Margaret. Nu Boucher a aruncat piatra – și se înroși, apoi păli.

— Atunci ați fost acolo, nu-i așa? întrebă Bessy, dar glasul abia i se auzea; și cât vorbise se tot întrerupea, de parcă i-ar fi fost mai greu ca de obicei.

— Da. Dar nu contează. Zi-i mai departe. Doar că nu Boucher a fost cel care a aruncat piatra. Dar ce i-a răspuns tatălui tău?

— N-a zis nimic. Tremura așa de tare, că nu puteam să mă uit la el. L-am auzit răsuflând repede, de-am crezut că plânge. Da' când tata a zis că-l dă pe mâna poliției, a început să răcnească și i-a dat tatii un pumn peste față, și-a ieșit din casă ca fulgeru' de iute. La început, tata a rămas buimăcit de lovitură, cu toate că Boucher era slăbit de furie și de foame. A stat nițel jos, cu mâinile la ochi; și

după aia a dat să iasă. Nu știu de unde am avut putere, da' am sărit de pe laviță și m-am agățat de el. „Tată, tată!" i-am zis. „N-o să-l pârăști pe bietu' om care moare de foame. Nu-ți dau drumu', până nu zici că n-o să-l pârăști." „Nu fi proastă", zice el, – „omu' spune multe. Nici nu m-am gândit să-l denunț la poliție; deși zău că ar merita și nu mi-ar fi păsat deloc dacă ar fi făcut altu' ticăloșia. Da' acu că a dat în mine, chiar că n-aș mai putea să-l denunț, căci ar fi ca și cum i-aș pune pe alții să plătească în locu' meu. Da' când o scăpa de zilele astea de foamete și o să fie în putere, noi doi o să ne batem, și-o să vadă ce-o să-i fac". Așa că tata m-a zdruncinat bine – că eram destul de abătută și de slăbită și chipu' lui era alb ca varu', unde nu era plin de sânge și îmi făcea rău să mă uit la el. Și nu știu dac-am dormit după aia sau am avut un leșin ca de moarte, până a venit Mary; și i-am zis să vă cheme. Și acu' nu mai ziceți nimic, citiți-mi doar din Biblie. Am cugetu' mai curat că v-am spus toate astea; da' vreau câteva gânduri despre lumea ailaltă, ca să scap de gustu' amar pe care mi l-au lăsat toate întâmplările astea. Nu-mi citiți o predică, ci un capitol în care se petrec tot felul de istorii; și când închid ochii, pot să văd totu'. Citiți-mi despre Cerul cel nou și despre Pământul cel nou; și poate c-o să uit ce s-a petrecut ieri.

Margaret începu să-i citească cu vocea ei blândă și mângâioasă. Și deși Bessy ținea ochii închiși, ascultă un timp cu genele umede de lacrimi. În cele din urmă adormi, tresărind des și murmurând rugăminți, Margaret o înveli și plecă, îngrijorată de ceea ce s-ar fi putut întâmpla acasă, dar neputând s-o părăsească mai înainte pe biata fată ce trăgea să moară.

Când ajunse acasă, o găsi pe doamna Hale în salon. Era într-una din zilele ei bune și nu contenea să laude salteaua cu apă. Se simțise exact ca în paturile din casa lui Sir John Beresford și dormise mai bine ca niciodată. Nu știa de ce, dar se părea că oamenii pierduseră meșteșugul de a face saltele, așa cum le făceau în tinerețea ei. Se putea crede că e lucru ușor; și totuși, până în

noaptea trecută, nu știa de când nu mai dormise atât de bine și se trezise odihnită și în puteri.

Domnul Hale își exprimă părerea că dacă saltelele cu fulgi de pe vremuri păreau atât de bune, poate că explicația trebuia căutată în viața activă a tinerilor, care te face să savurezi odihna; dar ideea nu fu bine primită de soția lui.

— Ba nu, domnule Hale, explicația o dau tot saltelele din casa lui Sir John. Spune și tu, Margaret, că ești tânără și umbli toată ziua de colo până colo; sunt oare saltelele confortabile? Spune, te rog, ai cumva o senzație de odihnă deplină când te întinzi în pat? Sau, mai curând, te zbuciumi și încerci în zadar să găsești o poziție bună și te scoli dimineața la fel de obosită cum te-ai culcat.

Margaret începu să râdă.

— Ca să spun drept, mamă, nu m-am gândit niciodată pe ce fel de saltea dorm. Sunt atât de adormită seara, încât, oriunde m-aș întinde, mă cuprinde somnul imediat. Așa că, vezi, nu pot să depun o mărturie în materia asta. Și, știi că n-am avut niciodată prilejul să încerc saltelele lui Sir John Beresford. N-am fost niciodată la Oxenham.

— N-ai fost? Oh, nu, firește. Îmi aduc aminte că l-am luat cu mine pe bietul, pe dragul de Fred. După ce m-am măritat, nu m-am mai dus la Oxenham decât o singură dată – la nunta mătușii tale; și bietul Fred era atunci un pruncușor și știu că Dixon tare n-avea chef să se preschimbe din cameristă în doică și mi-era teamă că, dacă o duc aproape de casa ei, printre cei de-o seamă cu ea, ar putea dori să mă părăsească. Dar bietul copilaș s-a îmbolnăvit la Oxenham, că îi ieșeau dinții; și, fiindcă trebuia să stau mai mult cu soră-mea Anna în zilele dinaintea nunții și fiind și eu destul de plăpândă atunci, Dixon a trebuit să stea aproape tot timpul cu el; și l-a îndrăgit atât de tare și era atât de mândră când copilașul nu voia să vină la nimeni și se agăța de ea, încât nu cred că i-a mai trecut prin gând să mă părăsească; deși totul era atât de diferit de viața cu care fusese obișnuită. Bietul Fred! Toți îl iubeau. Se

născuse cu darul de a câștiga inimile oamenilor. Și asta mă face să-mi fie atât de nesuferit căpitanul Reid, că nu ținea la băiatul meu drag. Cred că e dovadă sigură că are inimă rea... Ah! Sărmanul tău tată, Margaret, a ieșit din cameră. Nu poate îndura să se vorbească de Fred.

— Iar mie îmi place atât de mult să ascult despre el, mamă. Spune-mi tot ce vrei. Povestește-mi cum arăta când era mic.

— Știi, Margaret, nu trebuie să te superi, dar era cu mult mai drăguț ca tine. Îmi aduc aminte că, atunci când te-am văzut prima oară în brațele lui Dixon, am spus: „Doamne, ce copilaș urât!" Iar ea a spus: „Nu toți copiii sunt ca domnișorul Fred, fie binecuvântat!" Doamne, cât de bine îmi aduc aminte! Pe vremea aceea puteam să-l țin în brațe pe Fred de dimineață până seara, iar pătuțul lui era lângă al meu; și acum, acum – oh, Margaret – nu știu unde mi-e băiatul și uneori mă gândesc că n-o să-l mai văd niciodată.

Margaret se așeză pe un taburet, lângă canapeaua mamei și îi luă cu blândețe mâna, mângâind-o și sărutând-o, ca să-i aline puțin durerea. Doamna Hale plângea fără a se mai stăpâni. În cele din urmă, se așeză în capul oaselor, dreaptă și, întorcându-se spre fiica ei spuse, cu fața înlăcrimată toată, pe un ton aproape solemn:

— Margaret, dacă o să mă simt mai bine – dacă Dumnezeu îmi va îngădui să mă însănătoșesc, va fi numai dacă o să-l mai văd o dată pe fiul meu Frederick. Asta mi-ar descătușa toate izvoarele de sănătate pe care le mai am.

Tăcu un timp, căutând parcă să-și adune puterile ca să mai spună ceva. Și urmă cu o voce sugrumată – tremurând din cauza unui gând neobișnuit, care o stăpânea:

— Și, Margaret, dacă va fi să mor – dacă fac parte dintre cei ce nu mai au de trăit decât câteva săptămâni – trebuie să-mi văd întâi copilul. Nu știu cum se poate face asta; dar te însărcinez pe tine, Margaret, care nădăjduiești și tu să ai parte de alinare pe patul morții, să mi-l aduci lângă mine, ca să-l pot binecuvânta. Nu poate

fi primejdie dacă-l văd cinci minute. Oh, Margaret, lasă-mă să-l văd înainte de a muri!

Nimic în spusele mamei nu i se păru lui Margaret fără sens: nu căutăm sens sau logică în rugile pătimașe ale celor aflați pe patul de moarte; și ne roade amintirea miilor de prilejuri nesocotite, când puteam îndeplini dorințele celor ce vor pleca în curând de lângă noi: și chiar de ne cer întreaga noastră fericire viitoare, le-o punem la picioare și renunțăm la ea. Dorința doamnei Hale era însă atât de firească, de dreaptă, de întemeiată și pentru unul și pentru celălalt, încât Margaret simți că, atât pentru Frederick, cât și pentru mama ei, n-ar trebui să pregete din cauza primejdiilor posibile, ci să-i făgăduiască solemn că va face tot ce poate ca s-o îndeplinească. Ochii mari larg deschiși și rugători o fixau întrebători, dar fără să clipească, deși buzele-i palide tremurau ca ale unui copil. Margaret se ridică încet și rămase în picioare în fata plăpândei sale mame, care va putea astfel să-și dea seama că dorința îi va fi îndeplinită, doar văzând fermitatea calmă de pe chipul fiicei.

— Mamă, am să scriu chiar în seara asta și am să-i comunic lui Frederick ce dorești. Sunt tot atât de încredințată că va veni imediat, pe cât sunt de faptul că trăiesc. Fii liniștită, mamă, o să-l vezi în măsura în care ceva în lumea asta poate fi făgăduit.

— O să-i scrii astă-seară? Oh, Margaret! Poșta pleacă la ora cinci – o să scrii până atunci, nu-i așa? Mai am atât de puține ore de trăit – simt, draga mea, că n-o să mă mai fac bine, deși tatăl tău uneori mă convinge să sper; o să scrii imediat, nu-i așa? Vezi să plece cu poșta de la cinci; căci altfel s-ar putea să nu-l mai văd.

— Dar, mamă, tata nu-i acasă.

— Tata nu-i acasă! Și ce dacă? Vrei să spui că nu mi-ar îndeplini această ultimă dorință, Margaret? Știi bine că nici n-aș fi fost bolnavă – pe moarte – dacă nu m-ar fi luat de la Helstone și nu m-ar fi adus în locul ăsta nesănătos, plin de fum și fără pic de soare.

— Oh, mamă! exclamă Margaret.

— Da; așa e, crede-mă. O știe și el; a spus-o de mai multe ori. Ar face orice pentru mine; nu poți gândi că mi-ar refuza această ultimă dorința – rugăciune, dacă vrei. Și-apoi, Margaret, dorul nemărginit de a-l vedea pe Frederick stă între mine și Dumnezeu. Nu pot să mă rog, până nu mi se va îndeplini dorința; crede-mă că nu pot. Nu pierde timpul, draga mea Margaret. Scrie-i chiar acum. Înseamnă că o să poată fi aici – în douăzeci și două de zile! Va veni negreșit. Nicio funie, niciun lanț n-o să-l poată reține. Peste douăzeci și două de zile o să-mi văd băiatul.

Căzu iarăși pe spate și câtva timp nu băgă de seamă că Margaret stătea nemișcată, cu mâinile la ochi.

— Văd că nu scrii! spuse în cele din urmă mama ei. Adu-mi atunci mie toc și hârtie; o să încerc să scriu singură.

Se ridică în capul oaselor, tremurând toată de nerăbdare febrilă. Margaret îi luă mâna și o privi cu tristețe.

— Așteaptă doar până se întoarce tata. Să-l întrebăm pe el cum e mai bine să facem.

— Mi-ai făgăduit, Margaret, nici cu un sfert de oră în urmă – ai spus că o să vină.

— Și o să vină, mamă; nu plânge, măicuță dragă. O să-i scriu chiar aici, acum – o să te uiți la mine cum scriu – și scrisoarea o să plece cu poșta de la ora cinci; și, dacă tata crede că am făcut bine, o să-i scrie și el, când s-o întoarce – n-o să fie decât o zi întârziere. Oh, mamă, nu mai plânge, că mi se rupe inima.

Dar doamna Hale nu-și mai putea stăpâni lacrimile; îi curgeau fără oprire; și, ca să spunem adevărul, nici nu încerca să și le stăpânească, ci mai degrabă rechema în gând toate imaginile fericite din trecut și pe cele din viitorul probabil – închipuindu-și cum ea va zăcea moartă, iar fiul pe care tânjise să-l mai vadă o dată va plânge la căpătâiul ei și ea n-o să mai știe – până când autocompătimirea o aduse într-o asemenea stare de epuizare, încât Margaret simțea că i se rupe inima. În cele din urmă doamna Hale se liniști și rămase urmărind-o cu nesaț pe fiica ei, care se apucase

să scrie scrisoarea; puse în ea întreaga rugăminte grabnică și stăruitoare a mamei; o lipi iute, de teamă ca mama să nu ceară s-o vadă ; și apoi; la rugămintea doamnei Hale, ca nu cumva să intervină ceva, o duse ea însăși la poștă. Se întorcea acasă, când fu ajunsă din urmă de tatăl ei.

— Pe unde ai umblat, frumoasa mea? o întrebă.

— La poștă – să duc o scrisoare; o scrisoare pentru Frederick. Oh, tată, poate că n-am făcut bine: dar mama a fost copleșită de un dor atât de cumplit să-l vadă – a spus că s-ar face iarăși bine dacă l-ar vedea – și apoi a spus că trebuie să-l vadă înainte de a muri – nu pot să-ți spun cât a stăruit! Am făcut rău?

La început, domnul Hale nu răspunse nimic; apoi spuse:

— Ar fi trebuit să aștepți până mă întorc, Margaret.

— Am încercat cât am putut s-o conving – și după asta rămase tăcută.

— Nu știu, vorbi domnul Hale după o vreme. Ar trebui să-l vadă, dacă tânjește atât de mult; i-ar face mult mai bine decât toate doctoriile date de medic – și, poate, s-ar restabili cu totul; dar mă tem că, pentru el, primejdia e foarte mare.

— După atâția ani câți au trecut de la revolta de pe vas, tată?

— Da; fiindcă ocârmuirea trebuie să-și ia toate măsurile ca să pedepsească cu asprime abaterile împotriva autorității, mai cu seamă în marină, unde un ofițer cu funcție de comandă are nevoie de oameni care să știe că întreaga autoritate a țării îl sprijină la nevoie, îi adoptă cauza și răzbună orice jignire ce i se aduce. Oh, nu le pasă cât de tirani sunt unii – până îi fac pe cei mai iuți la mânie să-și piardă cumpătul – sau, dacă li se găsește mai târziu o scuză, ea nu e niciodată acceptată de la început; nu precupețesc nicio cheltuială, trimit corăbii, colindă mările ca să-i prindă pe vinovați – trecerea anilor nu șterge amintirea greșelii făptuite – e socotită drept crimă proaspătă și vie în registrele Amiralității, până va fi spălată cu sânge.

— Oh, tată, ce-am făcut! Și părea un lucru atât de drept. Sunt

convinsă că și Frederick și-ar asuma riscul.

— Ar face-o; ar trebui s-o facă! Nu, Margaret, mă bucur că s-a întâmplat așa, deși n-aș fi îndrăznit s-o fac singur. Sunt mulțumit că e așa; eu aș fi șovăit atâta, până când ar fi fost prea târziu ca să mai ajute la ceva. Dragă Margaret, ai procedat cum e mai bine; iar sfârșitul nu stă în puterile noastre.

Totul era foarte bine; dar după ce auzise de la tatăl ei cât de crâncen erau pedepsiți cei ce se răzvrăteau, Margaret se înfiora, îngrozită. Dacă, rugându-l să vină acasă, l-a chemat să spele cu sângele lui amintirea greșelii săvârșite? Înțelese că neliniștea tatălui era mai profundă decât ultimele lui vorbe de încurajare. Îi luă brațul și o porni, gânditoare și obosită, spre casă.

CAPITOLUL XXVI

MAMĂ ȘI FIU

„Găsit-am locul sfânt de-odihnă
Tot neschimbat.”

F. D. HEMANS

CÂND DOMNUL THORNTON ieșise în acea dimineață din casă, pasiunea lui respinsă aproape că-l orbise. Era tot atât de amețit ca și când Margaret, în loc să se poarte, să vorbească și să se miște ca o femeie gingașă, i-ar fi tras un pumn zdravăn ca o mahalagioaică voinică. Simțea cu adevărat suferință fizică – o durere de cap cumplită și inima îi bătea, bezmetică. Nu putea suporta zgomotul, lumina puternică și tumultul și mișcarea de pe străzi, își spuse că e prostesc din partea lui să sufere atât; și totuși, pe moment, nu se putea gândi la cauza suferinței sale și dacă era pe măsura urmărilor pricinuite. Ar fi fost o ușurare să se așeze și să plângă pe un prag, ca orice copil ce țipă și zbiară, cu lacrimile curgându-i șiroaie, de câte ori e lovit ori chinuit. Își spuse că o urăște pe Margaret, dar un simțământ nedomolit, ascuțit, de iubire îi despica, asemenea fulgerului, starea lui sumbră, încărcată, chiar în timp ce i se iveau în minte vorbele învrăjbite. Găsea mângâiere în faptul că îndrăgea suferința; și acest sentiment, după cum îi spusese și ei, nu se va schimba, oricât l-ar fi disprețuit sau dezaprobat ea și cu oricâtă indiferență mândră și suverană l-ar fi tratat. Nu-l putea face să se schimbe. O iubea și va continua s-o dubească; și o va înfrunta, atât pe ea, cât și cumplita durere ce-l chinuia.

Se opri o clipă, ca să-și limpezească și să-și întărească

hotărârea. Tocmai trecea un omnibuz – mergând la țară; șoferul crezu că dorea să urce și opri lângă trotuar. N-avea rost să își ceară scuze și să-i explice; așa încât se urcă și omnibuzul îl duse departe – trecu de rânduri lungi de case, apoi de vile despărțite prin grădini cochete, până ajunse cu adevărat la țară, unde drumurile erau mărginite de garduri vii și, în cele din urmă, într-un târgușor. Acolo toată lumea se dădu jos; la fel făcu și domnul Thornton și, cum ceilalți o porniră pe jos, se luă după ei. Ajunse pe o câmpie, mergând iute, căci mișcarea zorită îi alina gândurile chinuitoare. Acum își putea aminti totul; figura jalnică pe care probabil că o făcuse; felul caraghios cum se dusese și făcuse exact lucrul pe care îl socotise mereu cel mai prostesc; și se alesese cu urmările pe care, în momentele de bun simț, le prevăzuse cu exactitate pentru clipa când se va face astfel de râs. Să fie oare cu adevărat vrăjit de ochii ei minunați, de gura delicată, ușor întredeschisă, care suspinase pe umărul lui nu mai departe decât cu o zi înainte? Nu putea scăpa de amintirea ei, așa cum stătuse rezemată de pieptul lui; a brațelor ei în jurul gâtului; doar o dată – dar niciodată de acum înainte. Mintea lui prindea doar imaginile ei fugare; dar nu o înțelegea pe de-a întregul. Ô dată o vedea atât de curajoasă, altă dată atât de sfioasă; când tandră, când de o mândrie arogantă, princiară. Și încercă să o revadă pe rând, așa cum fusese de fiecare dată când o întâlnise, pentru a o putea uita. Și-o aminti în fiecare rochie, în fiecare dispoziție în care-o văzuse și nu se hotăra care i se potrivea mai bine. În dimineața aceasta chiar, cât de minunată arătase – cu fulgere scăpărându-i în priviri deoarece el își închipuise că, întrucât împărțiseră primejdia cu o zi înainte, ținea cât de cât la el.

Dacă domnul Thornton se purtase ca un prost în cursul dimineții, cum se încredințase singur de cel puțin douăzeci de ori, nu dobândi mai multă judecată după amiază. Tot ceea ce câștigă în schimbul plimbării de șase penny cu omnibuzul, a fost convingerea tot mai vie că nu mai existase și că nu va mai putea exista

niciodată o fată ca Margaret; că nu-l iubea și nu-l va iubi niciodată; dar că ea – nu! nimeni pe lume nu-l va împiedica vreodată s-o iubească. Așa că se întoarse în piața târgului și se urcă în omnibuzul care-l duse înapoi la Milton.

Era târziu după-amiază când coborî lângă depozitele fabricii. Locurile cunoscute îl readuseră la obiceiurile și la înlănțuirile obișnuite de idei. Știa câte are de făcut – mai mult ca de obicei, datorită tulburărilor din ziua precedentă. Trebuia să-i întâlnească pe judecătorii de pace; să încheie pregătirile, pe care doar le începuse în cursul dimineții, pentru a oferi condiții bune și siguranță lucrătorilor aduși din Irlanda; să-i ferească de posibilitatea de a lua legătura cu muncitorii nemulțumiți din Milton. Și, mai ales, trebuia să se ducă acasă și să dea ochii cu maică-sa.

Doamna Thornton nu se mișcase toată ziua din sufragerie, așteptând în orice clipă să sosească fiul ei și să-i comunice că domnișoara Hale accepta să se mărite cu el. Tresărise nu o dată la auzul unui zgomot brusc din casă; ridicase cusătura scăpată din mână și reîncepuse să înfigă acul cu sârguință, deși ochelarii îi erau aburiți, iar mâna nesigură. Și ușa se deschisese de multe ori, ca să intre cine știe ce mesager cu vreun comision banal. Atunci, chipul încremenit își pierdea expresia înghețată, cenușie, iar trăsăturile se îmblânzeau cuprinse de o descurajare ce nu-i era obișnuită. Cu o sforțare, încetă să se mai gândească la toate schimbările jalnice pe care le va aduce în viața ei căsătoria lui John; își sili gândurile să se îndrepte pe un făgaș gospodăresc. Tânăra pereche va avea nevoie de rufărie nouă; și doamna Thornton ceru să i se aducă coșuri peste coșuri pline cu rufărie și se apucă să le numere. Cele care-i aparțineau ei, marcate cu G.H.T. (George și Hannah Thornton) se amestecaseră cu cele ale fiului ei – cumpărate din banii lui și marcate cu inițialele lui. Unele dintre cele marcate cu G.H.T. erau din damasc olandez fin, așa cum se făcea pe vremuri; acum nu mai găseai așa ceva. Doamna

Thornton le cercetă îndelung – fuseseră mândria ei când se măritase. Apoi, eu sprâncenele încruntate, cu buzele strânse, se apucă să descoasă cu grijă literele G. și H. Merse până acolo încât căută firul roșu de marcat, ca să coasă noile inițiale; dar ața se terminase – și n-avea inima să trimită tocmai acum după ață. Așa încât rămase cu privirea în gol și prin fața ochilor îi treceau tot felul de imagini, în care obiectul principal și unic era fiul ei – mândria ei, proprietatea ei. Dar tot nu venea. Fără îndoială că se afla acum cu domnișoara Hale. Noua dragoste o înlocuia de pe primul loc, în inima lui. O durere profundă – o împunsătură de gelozie deșartă – o străpunse: nu știa dacă mai mult fizică sau sufletească; dar o sili să se așeze. După o clipă era din nou în picioare, la fel de dreaptă ca totdeauna – și pentru prima oară în acea zi cu un surâs îndârjit pe față, pregătită să vadă ușa deschizându-se și să-l întâmpine pe fericitul victorios, care n-o să afle niciodată ce durere și regret simțise ea la vestea căsătoriei lui. În toate acestea, nu prea mai aveau loc gânduri despre viitoarea ei noră, ca persoană aparte. Avea să fie soția lui John. A deveni stăpâna casei în locul doamnei Thornton, era doar una din nenumăratele urmări ale triumfului suprem: tot belșugul și bunăstarea din casă, toate pânzeturile luxoase și fine, onoarea, dragostea, supunerea, șirurile de prieteni, toate urmau să decurgă la fel de firesc ca și bijuteriile pe veșmintele unui rege și să fie la fel de puțin luate în seamă. Să fii aleasa lui John – ar fi distins și o ajutoare de bucătăreasă de restul lumii. Iar domnișoara Hale nu era o partidă chiar atât de proastă. Dacă ar fi fost din Milton, doamna Thornton ar fi privit-o chiar cu bunăvoință. Era atrăgătoare și avea gust și personalitate și savoare. E adevărat că avea și grozav de multe prejudecăți și că nu știa o mulțime de lucruri; dar era de așteptat, ținând seama de educația primită în sud. Deodată îi veni în minte un gând ciudat și o comparație umilitoare îi apăru între Margaret și Fanny; și se trezi răstindu-se la fiică-sa; o jigni fără menajamente; și apoi, ca un fel de ispășire,

luă Comentariile lui Henry și încercă să-și concentreze atenția asupra lor, în loc să continue cu verificarea fețelor de masă, ceea ce de obicei o umplea de mândrie și de plăcere.

În sfârșit, pasul *lui!* Îl auzi în timp ce-și închipuia că citește o propoziție, deși privirea îi trecea pe deasupra și ar fi putut s-o repete cuvânt cu cuvânt din memorie; Îl auzi intrând în hol. Simțurile ei ascuțite îi puteau interpreta fiecare mișcare; acum era lângă cuierul de pălării – acum chiar în fața ușii. De ce se oprise? Doar se aștepta să audă ce era mai rău.

Își ținu totuși capul plecat deasupra cărții; nu-și ridică privirea. El se apropie de masă și rămase acolo, nemișcat, așteptând-o să termine de citit pasajul în care părea absorbită. Cu un efort, doamna Thornton își ridică privirea.

— Ei, cum a fost, John?

El știa ce însemnau aceste vorbe. Dar se oțelise. Grozav ar fi vrut să-i răspundă cu o glumă; era atât de amărât, încât nu i-ar fi fost greu, dar mama lui merita mai mult. Trecu în spatele ei, ca să nu-l poată vedea și, ridicându-i puțin fața împietrită, o sărută, murmurând;

— Nimeni nu mă iubește – nimeni nu ține la mine, în afară de dumneata, mamă.

Se întoarse apoi și își rezemă capul de cămin, în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi nedorite. Ea se ridică – dar se clătină, gata să cadă. Pentru prima oară în viață, această femeie dârză se clătină. Își puse mâinile pe umerii fiului – era o femeie înaltă. Îl privi în față și-l sili s-o privească, la rândul lui.

— Dragostea de mamă e dată de Dumnezeu, John. E ceva trainic, ce nu piere. Dragostea unei fete e ca un nor de fum – se schimbă odată cu vântul. Vasăzică, nu te vrea, băiatul meu drag, nu-i așa?

El scutură din cap:

— Nu sunt potrivit pentru ea, mamă; știam că nu sunt.

Printre dinții strânși, doamna Thornton lăsă să-i scape niște

vorbe. El nu le auzi; dar privirea ochilor ei le făcu să sune ca un blestem – nu prin brutalitatea cuvintelor, ci prin intenția cumplită. Și totuși, inima ei tresălta fericită, la gândul că era din nou al ei.

— Mamă, vorbi el repede, nu pot să aud niciun cuvânt împotriva ei. Cruță-mă – te rog, cruță-mă! Inima-mi mâhnită e foarte slabă; – o iubesc încă; o iubesc mai mult ca niciodată.

— Iar eu o urăsc, spuse doamna Thornton, cu voce joasă, șuierătoare. Am încercat să n-o urăsc, atunci când stătea între noi doi, pentru că – îmi spuneam – o să-l facă fericit; și mi-aș fi dat și viața ca să se întâmple așa. Dar acum o urăsc, pentru că te-a făcut nefericit. Da, John, zadarnic îmi ascunzi durerea din inimă. Sunt mama ta, care te-a născut și suferința ta mă doare cumplit; și, dacă tu nu poți s-o urăști, eu pot.

— În felul ăsta, mamă, mă faci s-o iubesc și mai mult. Ești nedreaptă cu ea, așa că trebuie să îndrept balanța. Dar de ce vorbim despre dragoste și ură? Nu-i pasă de mine și asta e destul – chiar prea mult. Să nu mai pomenim niciodată acest subiect. E singurul lucru pa care-l poți face pentru mine. Hai să nu-i mai pomenim numele.

— Voi face ce vrei tu. Aș dori numai ca ea, împreună cu tot ce-o înconjoară, să se întoarcă de unde a venit.

John Thornton rămase nemișcat, cu ochii țintă la foc. Ochii uscați și întunecați ai mamei se umplură cu lacrimi, neobișnuite la ea, în timp ce-l privea; dar părea la fel de calmă și neîndurătoare ca de obicei, când el îi vorbi iarăși:

— Au fost emise mandate de arestare împotriva a trei oameni, pentru uneltiri, mamă. Revolta de ieri a ajutat la înăbușirea grevei.

Și numele lui Margaret n-a mai fost pronunțat de doamna Thornton și de fiul ei. Începură iar să discute ca înainte – despre fapte, nu păreri și, cu atât mai puțin, despre sentimente. Vocile și tonul le erau calme, reci; cineva străin putea crede că n-a mai văzut o indiferență atât de glacială între rude atât de apropiate.

CAPITOLUL XXVII

FRUCTE

„Căci niciun lucru nu-i anapoda,
Când e făcut cinstit și cu temei."

Visul unei nopți de vară

DOMNUL THORNTON se cufundă pe dată în preocupările zilei următoare. Exista o ușoară cerere de produse finite; și, cum era chiar ramura lui industrială, profită de ocazie și încheie afaceri avantajoase. Se duse foarte punctual la întâlnirea cu colegii lui judecătorii – ajutându-i pe cât putea cu mult bun-simț și cu puterea de a întrevedea consecințele, luând astfel hotărâri imediate. Oameni mai în vârstă, trăiți mai mult pe la oraș, având averi mai mari – cu bani investiți în pământuri, în timp ce ai lui nu erau decât capital circulant folosit în fabrică – se bizuiau totuși pe el când era vorba de judecată promptă, rapidă. Fusese singurul împuternicit să intre în legătură și să aranjeze cu poliția – să ia toate măsurile necesare. Și lui nici măcar nu-i păsa de considerația lor, cum nu-i păsa de adierea vântului de vest, care de-abia mișca firul drept al fumului din hornurile înalte. Nu-și dădea seama de stima mută ce-l înconjura. Dacă n-ar fi fost așa, ar fi simțit-o ca un obstacol în înaintarea lui spre țelul propus. Dar, în situația creată, urmărea singur realizarea cât mai rapidă a țelului. Doar urechile mamei aflaseră, cu nesaț, de la nevestele judecătorilor și tuturor acelor oameni cu stare, ce părere bună avea domnul Cutare sau domnul Cutărică despre domnul Thornton; că, dacă n-ar fi fost el, lucrurile s-ar fi desfășurat cu totul altfel – de fapt, foarte prost.

Își rezolvă repede treburile din ziua aceea. Se părea că marea

umilință suferită cu o zi înainte și orele fără rost ce se scurseseră de atunci îi împrăștiaseră toate negurile din minte. Își simțea forța și o savura din plin.

Aproape că-și putea sfida inima. Dacă l-ar fi știut, ar fi putut fredona cântecul morarului de pe râul Dee:

„Nu-mi pasă de nimeni —
Și nimănui de mine nu-i pasă."

I se aduseră dovezile împotriva lui Boucher și a celorlalți instigatori la răzmeriță; dovezile despre uneltirile celorlalți trei căzură. Dar, neînduplecat, îi însărcină pe polițiști să stea de veghe; căci brațul legii trebuie să fie gata să lovească repede și imparțial, de îndată ce o greșeală poate fi dovedită. Și apoi părăsi încăperea tribunalului orășenesc încinsă de căldură și ieși pe străzi, unde aerul părea mai curat, deși era la fel de înăbușitor. Și deodată, păru să se-nmoaie; era atât de lipsit de vlagă, încât nu-și mai putea controla gândurile – rătăceau toate spre ea, readucându-i în minte scena – nu cum îl respinsese și îl refuzase în ajun, ci privirile ei și gesturile din ziua anterioară. Mergea, fără să-și dea seama ce face, pe străzile înțesate de lume, împins ba într-o parte, ba în alta de oameni, dar nu-i vedea – bolnav, tânjind după acea jumătate de oră – acel singur răstimp atât de scurt, când Margaret se agățase de gâtul lui și inima îi bătuse lângă a lui – oh, de-ar mai trăi o dată clipele acelea!

— la te uită, domnul Thornton! Treci pe lângă mine fără să mă vezi? Și cum se mai simte doamna Thornton? Frumoasă vreme! Să știi că nouă, doctorilor, nu ne place!

— Scuză-mă, domnule doctor Donaldson. Crede-mă că nu te-am văzut. Mama e foarte bine, mulțumesc. Da, e o zi frumoasă și, nădăjduiesc, bună pentru seceriș. Dacă recolta e bună și comerțul va înflori la anul, oricum ați gândi voi, doctorii.

— Da, da. Fiecare cu ale lui. Când vremea e rea pentru voi și

timpurile sunt proaste, pentru mine sunt bune. Când negoțul merge prost, sănătatea se șubrezește și încep să moară mai mulți oameni în Milton decât vă dați seama.

— Nu și în ceea ce mă privește pe mine, domnule doctor. Sunt făcut din fier. Veștile cele mai proaste pe care le-am primit când eram datornic vândut nu mi-au accelerat niciodată pulsul. Greva asta, care mă afectează mai mult ca pe oricine din Milton – mai mult chiar decât pe Hamper – nu-mi taie pofta de mâncare. Trebuie să-ți cauți pacienți în altă parte, domnule doctor.

— Fiindcă veni vorba, mi-ai recomandat o pacientă bună, biata de ea! De fapt, dacă e să vorbim deschis, am convingerea că doamna Hale – știi, doamna aceea din Crampton – nu mai are multe săptămâni de trăit. N-am sperat vreodată că o să se vindece, cum cred că ți-am și spus; dar am văzut-o astăzi și cred că n-o s-o mai ducă mult.

Domnul Thornton rămase tăcut. Și o clipă, îi bătu mai repede pulsul regulat cu care se lăudase.

— Pot să fac ceva, domnule doctor? întrebă el, cu glas schimbat. Știi – adică ți-ai dat seama că n-o duc prea bine cu banii; aș putea să contribui în vreun fel, să-i trimit ceva bun, care să-i placă?

— Nu, replică doctorul, clătinând din cap. Știu că poftește niște fructe – parcă ar vrea să-și stingă setea din ea; dar perele de pe-aici sunt foarte bune și se găsesc destule în piață.

— Te rog să-mi spui dacă va fi nevoie de ceva, stărui domnul Thornton. Mă bizui pe dumneata.

— Oh! Nu te teme! N-o să-ți cruț punga – știu că e destul de mare. Mi-ar plăcea să-mi dai mână liberă pentru toți pacienții mei și pentru toate nevoile lor.

Domnul Thornton nu era mărinimos, în general – nici filantrop universal; puțini ar fi crezut chiar că e în stare de o afecțiune puternică. Dar se duse la prima prăvălie cu fructe din Milton și alese ciorchinii de struguri negri cu pielița cea mai delicată și piersicile cele mai zemoase. După ce fructele fură așezate într-un

coșuleț, vânzătorul așteptă răspuns la întrebarea:

— Unde să le trimitem, domnule? (Niciun răspuns.) La fabrica Marlborough, domnule?

— Nu! spuse domnul Thornton. Dă-mi mie coșulețul – o să-l duc eu.

Dar nu putu să-l ducă decât ținându-l cu amândouă mâinile, și avea de trecut prin partea cea mai aglomerată a orașului, acolo unde își făceau târguielile femeile. Multe tinere pe care le cunoștea se întoarseră să se uite după el, zicându-și că era lucru ciudat să care singur coșulețul, ca un vânzător sau comisionar.

Și în vremea asta el reflecta: „Gândul la ea nu mă va împiedica să fac ceea ce cred de cuviință. Vreau să-i duc fructele astea bietei doamne Hale, pentru că așa se cuvine. N-are de ce să mă disprețuiască pentru că fac ce-mi place. Ar fi de-a dreptul caraghios ca, de teama unei fete trufașe, să nu mă port amabil cu o ființă care-mi este simpatică! O fac pentru domnul Hale; o fac, în ciuda ei."

Mergea cu un pas mai grăbit ca de obicei, astfel încât ajunse repede în Crampton. Urcă treptele câte două și intră în salon, înainte ca Dixon să-l fi putut anunța – cu obrajii încinși, cu ochii strălucindu-i de zel și bunăvoință. Doamna Hale zăcea pe canapea, toropită de fierbințeală. Domnul Hale citea ceva cu glas tare. Margaret cosea stând pe un taburet lângă maică-sa. Dacă inima lui nu se tulbură la această întâlnire, a ei începu să bată mai repede. Dar el nu o băgă în seamă – de-abia îl observă pe domnul Hale; se duse drept spre doamna Hale, cu coșulețul în mână și îi spuse, pe un ton umil și blând, atât de mișcător când e folosit de un bărbat voinic și sănătos în prezența unui bolnav plăpând:

— L-am întâlnit pe doctorul Donaldson, doamnă și mi-a spus că v-ar face bine niște fructe și mi-am luat libertatea – o mare libertate – de a vă aduce câteva care mi s-au părut mai frumoase.

Doamna Hale rămase nespus de surprinsă; și mai ales nespus de încântată, dintr-o dată nerăbdătoare și dornică să guste din ele.

Domnul Hale, în cuvinte puține, își exprimă toată recunoștința.

— Adu un castron, Margaret, un coșuleț, orice.

Margaret stătea în picioare lângă masă, temându-se parcă să facă o mișcare sau un zgomot, ca să nu atragă atenția domnului Thornton asupra prezenței ei în odaie.

Se gândi ce cumplit ar fi pentru amândoi dacă s-ar ciocni unul de altul; și își închipui că el n-o văzuse, în graba lui, întrucât șezuse la început pe un taburet mic, iar acum stătea în spatele tatălui ei. Ca și când el nu ar fi fost tot timpul conștient de prezența ei, deși n-o privise măcar o dată!

— Trebuie să plec, spuse el, nu pot rămâne. Vă rog să mă iertați pentru această libertate pe care mi-am luat-o – lipsa mea de maniere – felul meu cam precipitat, dar voi încerca să mă port mai manierat data viitoare. Îmi veți îngădui, sper, să mai aduc și alte fructe, dacă văd vreunele frumoase. Bună ziua, domnule Hale. La revedere, doamnă.

Plecase. Niciun cuvânt, nicio privire pentru Margaret. Credea că nici n-o văzuse. Se duse tăcută să aducă o farfurie și apucă fructele cu grijă, cu vârful degetelor ei delicate și subțiri. Drăguț din partea lui că le adusese; și încă după ziua de ieri!

— Oh! ce delicioși sunt strugurii, spuse doamna Hale cu glas slab. Ce amabil din partea lui că s-a gândit la mine! Margaret dragă, gustă puțin din strugurii ăștia! N-a fost frumos din partea lui?

— Ba da! spuse Margaret, pierdută în gânduri.

— Margaret, vorbi doamna Hale pe un ton certăreț, nu-ți place nimic din tot ce face domnul Thornton. N-am mai văzut pe cineva atât de nedreptățit.

Domnul Hale îi curățase soției sale o piersică; și tăindu-și o bucățică pentru sine, spuse:

— Dacă aș fi avut vreo prejudecată împotriva lui, fructele acestea delicioase pe care ni le-a dăruit ar fi risipit-o. N-am mai gustat fructe ca astea – nu! chiar în Hampshire – de când eram copil, deși

cred că atunci când ești copil îți plac orice fructe, țin minte că mâncam până și porumbe și mere pădurețe! Îți amintești, Margaret, de tufișurile încâlcite de coacăze din colțul dinspre apus al grădinii de acasă?

Cum să nu-și amintească? Oare uitase măcar o singură scrijelitură de pe vechiul zid de piatră, lichenii cenușii ori gălbui ce se desenau pe el ca o hartă, sau pălăria-cucului ce creștea în crăpături? Întâmplările din ultimele zile o zguduiseră; acum nu mai trăia decât printr-o încordare a întregii ei puteri de rezistență.; vorbele spuse într-o doară de tatăl ei, atingând amintirea acelor vremuri fără griji, o făcură să tresară și, scăpând cusătura jos, ieși grabnic din cameră și se duse în cămăruța ei. Dar de-abia lăsă să-i scape un suspin sugrumat, că simți în odaie prezența lui Dixon, care stătea și căuta ceva în sertare.

— Vai de mine, domnișoară! Cum m-ați speriat! Doamna nu se simte rău, nu-i așa? S-a întâmplat ceva?

— Nu, nimic. Sunt o proastă, Dixon și vreau un pahar cu apă. Dar ce cauți? În sertarul acela îmi țin voalurile de muselină.

Dixon nu spuse nimic, dar continuă să scotocească. Mireasma de levănțică se răspândi în toată camera.

În cele din urmă, Dixon găsi ceea ce căuta; dar ce anume era, Margaret nu putea zări. Apoi, întorcându-se cu fața la ea, Dixon spuse:

— Nu voiam să-ți zic ce caut, că ai și așa destule pe cap, și știu că o să începi să te frământi. Voiam să nu-ți spun până diseară, poate, sau cam pe-atunci.

— Dar ce s-a întâmplat? Te rog, Dixon, nu mă mai ține pe jăratic.

— Fata aia pe care te tot duci s-o vezi – vreau să spun Higgins.

— Ce-i cu ea?

— Păi, s-a prăpădit azi-dimineață și sora ei e aici – a venit să ceară un lucru tare ciudat. Zice că fata care a murit, ținea morțiș să fie îngropată în ceva de-al dumitale, așa că sora ei a venit să

ceară ceva – și căutam și eu o bonetă de noapte din alea nu prea noi, să-i dau.

— Oh! lasă-mă să-i găsesc eu una, vorbi Margaret, printre lacrimi. Biata Bessy! Nu mă gândeam că n-o s-o mai văd vreodată.

— Ei, și-ar mai fi ceva. Soră-sa zice să te întreb dacă n-ai vrea să vii s-o vezi.

— Dar a murit! exclamă Margaret, pălind ușor. N-am văzut niciodată un mort. Nu! Mai bine nu.

— Nici nu te-aș fi întrebat, dacă n-ai fi intrat tocmai acu. I-am spus că n-o să te duci.

— O să cobor să vorbesc cu ea, se grăbi să spună Margaret, de teamă ca nu cumva felul de a fi cam bățos al lui Dixon să o rănească pe biata fată.

Așa că luă boneta și coborî în bucătărie. Mary avea fața umflată de plâns și când o văzu pe Margaret, izbucni din nou.

— Oh, don'șoară ținea atâta, ținea atâta la 'mneavoastră!

Și trecu multă vreme până când Margaret putu să scoată și altceva de la ea. În cele din urmă, compătimirea ei și dojenile lui Dixon o ajutară să le spună câte ceva. Nicholas Higgins plecase dimineața de acasă, lăsând-o pe Bessy într-o stare care nu era mai rea ca în ajun. Dar, după o oră, i se făcuse rău; o vecină alergă la slujbă după Mary, dar nu știau unde să-l găsească pe tatăl ei; Mary sosise acasă cu câteva clipe înainte ca biata Bessy să-și dea sufletul.

— Acu' o zi sau două m-a rugat s-o îmbrac în vreun lucru de-al 'mneavoastră, când o fi s-o băgăm în mormânt. Tot timpu', numa' de 'mneavoastră vorbea. Zicea că sunteți o adevărată comoară. Grozav mai ținea la 'mneavoastră. Ultimele ei cuvinte au fost: „Spune-i că am iubit-o și am prețuit-o; și nu-l lăsa pe tata să bea". Să veniți s-o vedeți, don'șoară. I-ar fi plăcut să știe că o să veniți.

Margaret șovăi puțin, amânând răspunsul.

— Da, poate că așa o să fac. Da, o să vin. O să vin înainte de ceai. Dar tatăl tău unde e, Mary?

Mary clătină din cap și se ridică să plece.

— Don'șoară Hale, spuse Dixon cu glas scăzut, ce rost are să te duci s-o vezi pe biata fată? N-aș avea nimic împotrivă, dacă i-ar face cât de cât bine; și m-aș duce și eu, dacă asta ar mulțumi-o. Știi, oamenii de rând nu socot că în felul ăsta îi cinstești pe cei răposați. Ascultă-aici, se întoarse ea brusc spre Mary, o să vin eu s-o văd pe soră-ta. Domnișoara Hale e ocupată și nu poate veni, că altfel ar fi făcut-o.

Fata îi aruncă lui Margaret o uitătură jalnică. Era foarte frumos dacă venea Dixon, dar nu era același lucru pentru Mary, care cât trăise Bessy o pizmuise chiar uneori pentru marea ei prietenie cu tânăra domnișoară Hale.

— Nu, Dixon! vorbi Margaret cu hotărâre. O să mă duc eu. Mary, să mă aștepți după-amiază.

Și, de teamă să nu se răzgândească, ieși din încăpere, ca să nu-i vină cumva ideea să-și schimbe hotărârea.

CAPITOLUL XXVIII

MÂNGÂIERE LA NECAZ

„Prin suferință te înalți! – Deși viața
Ți-e încercată de nespuse chinuri grele;
Te bucură! Curând îți vei întoarce fața
Spre Christ, și-n pace vei uita de rele”

KOSEGARTEN

„În fericire ne simțim prea tari să cerem alinare.
Dar suferința când ne-ncearcă, strigăm după-ndurare.”

ELIZABETH BARRETT BROWNING

DUPA-AMIAZÀ, MARGARET porni grăbită spre locuința lui Higgins. Mary pândea să vadă dacă va veni, cu o expresie neîncrezătoare pe față. Ca s-o liniștească, Margaret îi zâmbi. Intrară în casă, o porniră pe scară în sus și se pomeniră în prezența tăcută a moartei. În clipa aceea, Margaret simți că făcuse bine venind. Pe chipul ei, de obicei atât de chinuit de durere, atât de frământat de gânduri, se așternuse acum zâmbetul ușor și blând al odihnei veșnice. Ochii lui Margaret se umplură cu lacrimi, dar în suflet i se pogorî pacea. Vasăzică, aceasta era moartea! Părea mai liniștită decât viața. Îi veniră în minte toate citatele frumoase din Biblie: „Își găsiră odihna din truda lor”. „Cei osteniți se odihnesc”. „Ne-a dăruit somnul de veci”.

Încet, încet Margaret se îndepărtă de pat. Mary suspina, smerită, într-un colț. Coborâră scările fără un cuvânt.

Cu mâna sprijinită pe tăblia mesei, Nicholas Higgins stătea în

mijlocul odăii, cu ochii plini de spaimă, căci trecând prin curte auzise cumplita veste. Ochii îi erau uscați, neîndurători; căuta să se obișnuiască cu gândul că Bessy murise; încerca să înțeleagă că ființa ei plecase de acolo. Fusese, biata de ea, bolnavă, pe moarte, atâta vreme, încât el începuse să creadă că n-o să mai moară; că o să „răzbească".

Margaret simți că n-avea ce să caute acolo; ea acceptase ideea morții, cu care el, tatăl, de-abia acum încerca să se deprindă. Se oprise o clipă pe scara abruptă, în momentul când îl văzuse; dar căuta acum să se strecoare, pe lângă privirea lui absentă și să-l lase singur cu nefericirea din casa lui.

Mary se așeză pe primul scaun de care dădu și, punându-și șorțul în cap, izbucni în plâns.

Zgomotul păru să-l trezească pe Higgins. Brusc, o apucă pe Margaret de braț și o ținu astfel până reuși să-și găsească cuvintele. Părea să aibă gâtul uscat, căci cuvintele ieșeau răgușite, sugrumate, hârșâite:

— Erai cu ea? Ai văzut-o murind?

— Nu! răspunse Margaret, rămânând liniștită, plină de răbdare, acum că fusese observată.

Trecu destulă vreme până când bătrânul vorbi din nou, dar fără să-i dea drumul brațului.

— Toți oamenii trebuie să moară, spuse el în cele din urmă, cu un ciudat soi de gravitate, care o făcu la început pe Margaret să creadă că băuse – nu destul pentru a se îmbăta, dar îndeajuns ca să aibă mintea buimacă. Da' era atât de tânără!

Și iar păru să chibzuiască la ceea ce se întâmplase, fără să se uite la Margaret, deși o ținea strâns. Deodată își ridică ochii spre ea, cu o privire întrebătoare, cercetătoare:

— Ești încredințată, nu există nicio îndoială că-i moartă – și nu doar un leșin acolo? – a mai avut d-astea, nu o dată.

— E moartă, spuse Margaret.

Nu-i era teamă să stea de vorbă cu el, deși o durea brațul de tare

ce-o strângea și prin ochii-i pustiiți treceau sclipiri de nebunie.

— E moartă! repetă ea.

Continua s-o privească cercetător, dar în timp ce-o privea, expresia păru să i se șteargă din ochi. Dădu brusc drumul brațului și, prăbușindu-se peste masă de se cutremurară toate lucrurile din cameră, începu să geamă sălbatic. Mary se îndreptă tremurând spre el.

— Șterge-o de-aici! – șterge-o! strigă el, lovind-o orbește, fără pic de milă. Ce-mi pasă de tine?

Margaret luă mâna fetei și i-o ținu cu blândețe într-ale ei. Higgins își smulgea părul din cap, se izbea cu fruntea de lemnul tare, apoi rămase nemișcat, stors de vlagă și buimăcit. Margaret și cu Mary nu se mișcară însă din loc. Mary tremura din cap până-n picioare.

În cele din urmă – după un sfert de oră sau, poate, după o oră – Higgins se ridică în picioare. Avea ochii roșii și umflați și părea să fi uitat că se mai afla cineva prin preajmă; se încruntă la ele când le văzu. Se scutură cu greutate, le mai aruncă o privire ursuză și, fără să spună nimic, se îndreptă spre ușă.

— Oh, tată, tată! se repezi Mary, agățându-se de brațul lui – nu în seara asta! În orice seară vrei, da' nu în seara asta. Oh, ce mă fac? Se duce iar să bea! Tată, nu te las! N-ai decât să dai în mine, da' nu te las! Ultimu' lucru pe care mi l-a zis a fost să te țin departe de băutură.

Cât despre Margaret, stătea în dreptul ușii, tăcută dar poruncitoare. O privi sfidător.

— Asta-i casa mea. Dă-te, fată, la o parte din drum, dacă nu vrei să te dau eu la o parte!

Pe Mary o împinse cât colo; și părea pe punctul de a lovi și în Margaret. Dar ea nu făcu nicio mișcare – nu-și întoarse ochii adânci și gravi. Higgins se holbă la ea, cu o înverșunare mohorâtă. Dacă Margaret și-ar fi mișcat vreo mână sau vreun picior, ar fi azvârlit-o deoparte cu o violență mai mare chiar decât pe fiica lui,

care acum sângera, căci se lovise de un scaun când căzuse.

— Ce te uiți la mine în felu' ăsta? întrebă el în cele din urmă, intimidat oarecum de calmul ei sever. Dacă-ți închipui c-o să mă-mpiedici să fac ce vreau, numa' fiindcă te avea ea la inimă – și asta chiar în casa mea, unde nu te-am chemat, te înșeli! E tare greu pentru un om să nu se ducă să-și caute singura mângâiere care i-a mai rămas.

Margaret își dădu seama că el îi recunoștea puterea. Ce putea să facă? Higgins se așezase pe un scaun, lângă ușă; pe jumătate înfrânt, pe jumătate supărat: având de gând să plece de îndată ce ea își va părăsi poziția, dar nevrând să folosească față de ea violența cu care o amenințase cu mai puțin de cinci minute înainte. Margaret îi puse o mână pe braț.

— Vino cu mine, spuse ea. Vino s-o vezi.

Îi vorbise pe un ton coborât, solemn; dar nu era în el nici teamă, nici îndoială că s-ar putea să nu i se supună. Bătrânul se ridică posomorât; șovăi, cu o nehotărâre încăpățânată pe chip. Margaret îl aștepta; aștepta, liniștită și răbdătoare, clipa când el se va hotărî să se clintească. O lăsă să-l aștepte; dar, în cele din urmă, se îndreptă spre scară.

Împreună, stătură lângă moartă.

— Ultimele cuvinte pe care i le-a spus lui Mary au fost: „Nu-l lăsa pe tata să bea".

— N-o mai poate supăra acu' murmură el. Nimic n-o mai poate supăra acu'. Apoi, ridicându-și vocea până la o tânguire jalnică, urmă: Putem să ne certăm și să ne dondănim – putem să ne-mpăcăm și să fim prieteni – putem să răbdăm de foame până om ajunge numa' piele și os – și nimic din durerea noastră n-o s-o mai atingă vreodată. A avut partea ei din toate astea. Cu munca grea de la-nceput și cu boala de la sfârșit, a dus o viață de câine. Și a murit fără să aibă nicio bucurie la viața ei! Nu, fată, orice-ar fi zis ea, acu' tot nu mai are de unde să afle, așa c-o să iau o înghițitură de băutură, ca să mă-ntăresc și să pot îndura suferința.

— Nu, spuse Margaret, care, văzându-l mai potolit, vorbea și ea mai domol. Nu o să te duci. Chiar dacă viața ei a fost așa cum ai spus, cel puțin nu se temea de moarte, ca alții.

El clătină din cap, privind pieziș către Margaret. Chipul palid și supt o izbi în mod dureros.

— Ești tare ostenit. Unde ai fost toată ziua – nu la lucru?

— Firește că nu la lucru, spuse el și râse scurt, batjocoritor. Nu unde numești dumneata lucru. Am fost la comitet, unde mi s-a făcut lehamite tot încercând să le bag în cap proștilor oleacă de judecată. De dimineață, înainte de șapte, m-am dus pe la nevasta lui Boucher. Ședea în pat, da' tuna și fulgera să afle unde-i bruta aia nătângă de bărbat-su, de parcă eu trebuie să am grijă de el – de parcă s-ar lua el după mine. Prostu' naibii, care și-a băgat ciubotele în toate planurile noastre! Și-apoi am umblat, de mi s-au umflat picioarele, după oameni care nu vor să fie văzuți, acu' că legea e-mpotriva noastră. Și mai aveam și-o durere-n inimă, care-i mai rea ca durerea de picioare; și dac-am întâlnit un prieten care a zis că vrea să mă cinstească, n-aveam de un să știu că ea-i pe moarte. Bess, fetițo, nu-i așa că mă crezi, nu-i așa? gemu întorcându-se spre bietul trup cu o rugăminte sălbatică.

— Sunt sigură, spuse Margaret, sunt sigură că nu știai: s-a întâmplat pe neașteptate. Dar, vezi dumneata, acum o să fie altfel; acum știi; o vezi zăcând acolo; ai aflat ce-a spus cu ultima ei suflare. N-o să te duci să bei, nu-i așa?

Niciun răspuns. De fapt, unde putea găsi el alinare?

— Vino la noi acasă, grăi Margaret în cele din urmă cutezătoare, dar speriindu-se de propria ei propunere, chiar în timp ce-o făcea. O să-ți ofer măcar puțină mâncare, de care cred că ai mare nevoie.

— Tatăl dumitale e preot? întrebă Higgins, de parcă i-ar fi venit deodată o idee.

— A fost, răspunse scurt Margaret.

— Ei, o să vin să beau un ceai cu el, dacă tot m-ai poftit. Îs o mulțime de lucruri pe care țineam să le discut cu un preot și nu

cred că are însemnătate dacă mai predică sau nu.

Margaret nu prea știa ce să facă; în niciun caz nu era vorba să ia un ceai împreună cu tatăl ei, care habar n-avea că-i aduce un oaspete – iar mama era atât de bolnavă și totuși, dacă ar da acum înapoi, ar fi cu mult mai rău – l-ar împinge de-a dreptul în cârciumă. Se gândi că dacă l-ar aduce acasă la ea, ar fi un pas atât de mare, încât ar putea aștepta ca întâmplarea s-o ajute mai departe.

— Adio, fetițo! Până la urmă, ne despărțim! Da' ai fost o binecuvântare pentru taică-tău, de când te-ai născut. Binecuvântate fie-ți buzele albe, fato – acu' văd că zâmbești! Și îs bucuros că te mai văz o dată cum zâmbești, deși am rămas singur și părăsit pentru totdeauna.

Se aplecă și o sărută cu dragoste; îi acoperi fața și se întoarse, urmând-o pe Margaret. Ea coborâse scările în grabă, ca să-i spună lui Mary cum se aranjaseră lucrurile; să-i spună că fusese singurul mijloc cu care îl îndepărtase de cârciumă; și s-o roage pe Mary să vină și ea, căci o durea inima s-o lase singură pe biata fată. Dar Mary o lămuri că aștepta câteva prietene de prin vecini, care or să stea puțin cu ea; să n-aibă nicio grijă în ce-o privește; cât despre tatăl ei…

Dar Higgins era acum lângă ele, așa că nu putu să spună mai multe. Alungase tulburarea, ca și cum i-ar fi fost rușine că și-o manifestase vreodată; ba chiar căpătase un soi de veselie, amară.

— Mă duc să beau un ceai cu tatăl ei, fato!

Dar își trase șapca pe ochi când ieși în stradă și nu privi nici în dreapta, nici în stânga, în timp ce mergea alături de Margaret, de teamă să nu-l cuprindă jalea la vorbele și mai ales la privirile compătimitoare ale vecinilor. Astfel încât merseră amândoi în tăcere.

Pe când se apropiau de strada unde știa că stă ea, aruncă o privire la hainele, la mâinile și la ghetele sale și mormăi:

— Poate că trebuia întâi să mă spăl nițel, nu?

Firește că n-ar fi fost rău, dar Margaret îl încredință că va intra așa și i se va aduce apoi săpun și prosop: ar fi fost nenorocită să-l lase să plece tocmai acum.

În timp ce el o urma pe slujnică în lungul coridorului și prin bucătărie, călcând cu grijă pe desenele mai închise la culoare de pe pardoseală, astfel ea urmele murdare lăsate de ghetele lui să treacă neobservate, Margaret fugi pe scări în sus. Dădu peste Dixon pe palier.

— Cum se simte mama? Unde e tata?

Doamna era obosită și se retrăsese în odaia ei. Ar fi vrut să se bage în pat, dar Dixon o convinsese să se întindă pe canapea și să i se aducă ceaiul acolo; era mai bine decât să-și piardă răbdarea stând prea mult în pat.

Foarte bine. Dar unde era domnul Hale? În salon. Margaret se repezi în salon cu răsuflarea tăiată, de povestirea pe care trebuia să i-o spună în grabă. Firește, i-o povesti incomplet; și tatăl ei rămase „uluit" la gândul că un țesător beat îl aștepta în biroul lui tihnit, că trebuie să-și ia ceaiul împreună cu el și că Margaret pleda, îngrijorată, cauza lui. Blajinul și binevoitorul domn Hale ar fi fost gata să-l mângâie, în durerea lui, dar din păcate Margaret stăruise cel mai mult asupra împrejurării că băuse și că îl adusese acasă la ei în disperare de cauză, doar ca să-l silească astfel să nu se ducă la cârciumă. Ceea ce-i povestise, toate faptele la rând, sunaseră foarte firesc în gura ei, dar numai la sfârșit își dădu seama ce impresie își făcuse tatăl, după expresia dezgustată de pe chipul lui.

— Oh, tată! omul nu se poate să nu-ți placă – dacă nu ești pornit împotriva lui.

— Dar, Margaret, să aduci în casă un bețiv – iar mama ta e atât de bolnavă!

Dintr-o dată, Margaret se simți descurajată.

— Îmi pare rău, tată. E foarte liniștit – nu e cherchelit deloc; E-adevărat, la început s-a purtat cam ciudat, dar se poate să fi fost

șocul pricinuit de moartea lui Bessy.

Ochii lui Margaret se umplură de lacrimi. Domnul Hale îi luă în mâini fața dulce, imploratoare și o sărută pe frunte.

— Foarte bine, draga mea. Mă duc să-l liniștesc cât pot, iar tu vezi ce face mama. Dacă o să poți veni apoi și tu în birou, o să-mi pară bine.

— Oh, da – mulțumesc, tată.

Dar, în timp ce domnul Hale dădea să iasă din cameră, alergă spre el:

— Tată, nu trebuie să te miri de ceea ce spune: e un – vreau să spun că nu cred prea mult în ceea ce credem noi.

„Oh, Doamne! un țesător și beat și necredincios!" se gândi domnul Hale, îngrozit. Dar lui Margaret îi spuse doar:

— Dacă mama doarme, să vii imediat.

Margaret se duse în camera mamei, care se trezi din moțăială și o întrebă:

— Margaret, când i-ai scris lui Frederick? Ieri sau alaltăieri?

— Ieri, mamă.

— Ieri și scrisoarea ta a plecat?

— Da. Am dus-o singură la poștă.

— Oh, Margaret, mi-e atât de teamă! Dacă va fi recunoscut când va veni? Dacă va fi arestat? Dacă va fi pedepsit, după atâția ani câți s-a ascuns și a trăit în siguranță? Cum aștipesc, încep să visez tot timpul că e prins și judecat.

— Oh, mamă, nu-ți fie teamă. Firește că există și un risc; dar vom micșora pe cât vom putea această posibilitate. Și e atât de mic! Da, dacă am fi fost în Helstone, riscul ar fi fost de douăzeci – de o sută de ori mai mare. Acolo toți și-ar fi amintit de el; și, dacă s-ar fi aflat că avem un străin în casă, toți ar fi ghicit că e vorba de Frederick; pe când aici, nimeni nu ne cunoaște și nu se gândește la noi atât de mult încât să pândească ce facem. Dixon o să păzească ușa ca un balaur – nu-i așa, Dixon? – cât timp va fi el aici.

— Nu cred că e cineva atât de șmecher încât să treacă de mine!

spuse Dixon, rânjind la acest gând. Și-apoi, n-are de ce să iasă afară, decât când e întuneric, bietul băiat!

— Bietul băiat, repetă doamna Hale. Dar poate că ar fi fost mai bine să nu-i fi scris. Dacă ai scrie din nou, Margaret, ar fi prea târziu ca să-l poți opri?

— Mi-e teamă că da, mamă, spuse Margaret, amintindu-și de stăruința cu care îl implorase să vină de îndată, dacă mai vroia să-și găsească mama în viață.

— Nu-mi plac lucrurile astea făcute în mare grabă, spuse doamna Hale.

Margaret rămase tăcută.

— Lăsați, doamnă, vorbi Dixon, cu o veselie autoritară, știți bine că tânjiți să-l vedeți pe domnișorul Frederick, mai mult decât orice pe lume. Și-mi pare bine că domnișoara Margaret i-a scris pe loc, fără să mai șovăie. Aș fi făcut-o chiar eu. Și să fiți încredințată c-o să-l ascundem bine. Dar Martha poate că nu s-ar da de ceasul morții ca să-l scape la nevoie; și zic că poate ar trebui să se ducă să-și vadă mama în vremea asta. A zis de câteva ori că ar vrea să se ducă, mai ales că maică-sa a avut un atac de inimă între timp; dar nu-i venea să ceară voie. Ei, și-acum o să am eu grijă să plece, de îndată ce aflăm când vine, Dumnezeu să-l binecuvânteze! Așa că beți-vă ceaiul în tihnă, doamnă și aveți încredere în mine.

Doamna Hale avea mai multă încredere în Dixon decât în Margaret. Vorbele lui Dixon o potoliră pe moment. Margaret turnă ceaiul în liniște, încercând să spună ceva agreabil; dar gândurile nu o ascultau. Cu cât se străduia mai mult să găsească ceva – orice, în afară de primejdia ce-l pândea pe Frederick – cu atât imaginația i se agăța mai tare de această idee. Mama ei pălăvrăgea cu Dixon și părea să fi uitat cu totul posibilitatea ca Frederick să fie judecat și condamnat – să fi uitat cu totul că, dacă-l pândea acum primejdia, asta se datora dorinței ei, chiar dacă scrisoarea o scrisese Margaret. Mama ei făcea parte dintre cei care emit tot felul de grozăvii posibile, nefericiri probabile și nenorociri plauzibile, ca

o rachetă care aruncă scântei; și dacă scânteile cad pe o substanță inflamabilă, la început ard mocnit și apoi izbucnesc brusc într-o vâlvătaie. Așa că Margaret se bucură când, după ce-și îndeplini cu grijă și gingășie îndatoririle filiale, putu să coboare în birou. Era tare curioasă să știe cum se înțelesese tatăl ei cu Higgins.

În primul rând, felul de a fi – demodat, amabil, inimos și sincer – al domnului Hale scosese la iveală, fără voie, doar prin delicatețe și curtenie, întreaga bună-cuviință latentă a celuilalt.

Domnul Hale se purta cu toți oamenii la fel; nu-i dăduse niciodată prin cap să-i diferențieze după rangul social al fiecăruia. Trăsese un scaun pentru Nicholas; rămăsese în picioare până când acesta, la rugămintea domnului Hale, se așezase; îi spunea tot timpul „domnule. Higgins", în loc să i se adreseze scurt „Nicholas" sau „Higgins", cum era obișnuit „țesătorul beat și necredincios". Numai că Nicholas nu era nici bețiv înveterat, nici necredincios convins. Bea ca să-și înece supărările, cum s-ar fi exprimat chiar el: și era necredincios în măsura în care nu găsise încă o formă de credință la care să adere cu trup și suflet.

Margaret se miră puțin, dar se și bucură când îi găsi pe amândoi cufundați într-o discuție serioasă – fiecare adresându-se celuilalt cu o politețe plină de amabilitate, indiferent de diferența de opinii dintre ei. Nicholas – cu ținuta în ordine, spălat (chiar dacă numai la albia de la pompă) și cu vorba potolită – îi părea o altă ființă, ei, care îi cunoscuse doar manifestările impertinente de independență de acasă. Își „aranjase" părul cu puțină apă; își legase bine basmaua la gât și ceruse un capăt de lumânare ca să-și lustruiască ghetele; și ședea jos, încercând să-și impună părerile față de tatăl ei, vorbind, e-adevărat, cu un puternic accent de Darkshire, dar cu glas coborât și cu o expresie binevoitoare și sinceră pe chip. Tatăl ei se arăta interesat de spusele interlocutorului său. Când intră ea, își roti privirile, zâmbi și îi oferi în liniște scaunul lui, apoi se așeză repede și el, înclinându-se ușor spre oaspete, în semn de scuză pentru întrerupere. Higgins o

salută dând din cap; iar ea potrivi liniștită pe masă cusăturile la care lucra și se pregăti să asculte.

— Și cum spuneam, domnule, socot că n-ați avea prea multă credință, dac-ați trăi aici – dac-ați fi crescut aici. Să mă iertați dacă nu folosesc cuvinte potrivite; da' prin credință înțeleg să te bizui pe vorbele și cugetările și făgăduielile unor oameni pe care nu i-ai văzut niciodată, să te bizui pe lucruri și pe o viață pe care nu le-ai văzut niciodată, nici tu, nici altcineva. Acu' dumneavoastră ziceți că-s lucruri adevărate și vorbe adevărate, și-o viață adevărată. Eu întreb doar, care-i dovada? În juru' meu îs mulți oameni mai deștepți ca mine și zeci de oameni mai învățați – ăi care au avut timp să cugete la lucrurile astea – pe când eu, a trebuit să-mi folosesc timpu' ca să-mi câștig pâinea. Și mă văd cu oameni d-ăștia. Le cunosc viața. Îs oameni adevărați. Ei nu cred în Biblie – nu-i de ei. Pot să zică c-o fac așa ca să se afle-n treabă; da' oare credeți, domnule, că e prima lor vorbă când se trezesc dimineața? „Ce să fac ca să dobândesc viața veșnică?" or, mai degrabă „Ce să fac ca să-mi umplu punga în ziua asta binecuvântată? Unde să mă duc? Cum să câștig ceva?" Punga și auru', și bancnotele îs lucruri adevărate; lucruri pe care le poți atinge și pipăi; astea-s realitățile; iar viața veșnică e doar o vorbă, foarte bună pentru... iertați-mă, domnule; după câte am înțeles, ați fost înainte preot. Păi, n-o să vorbesc niciodată nerespectuos cu un om care-i la ananghie, ca și mine. Da' o să vă mai pun o întrebare, domnule și nu vreau să-mi răspundeți la ea, ci doar s-o băgați la cap și s-o rumegați, înainte de a zice, că noi, care credem doar în ce vedem, suntem niște proști și niște nătângi. Dacă mântuirea și viața de apoi și toate astea ar fi adevărate – nu în cuvinte, ci în fundu' inimii oamenilor – nu credeți, că ni le-ar băga în cap, cum ne bagă economia politică? Îs tare doritori să învețe știința asta; da' ailaltă, dac-ar fi adevărată, ne-ar face să ne convertim mai abitir.

— Dar patronii nu au nicio legătură cu religia voastră. Singura legătură pe care o au cu voi – cel puțin așa își închipuie – e negoțul

și, de aceea, tot ce-i interesează este să vă îndrepte părerile spre știința negoțului.

— Îmi pare bine, domnule, spuse Higgins cu o sclipire ciudată în ochi, că ați spus: „cel puțin așa își închipuie". Mă tem că v-aș fi socotit ipocrit dacă n-ați fi zis-o, deși sunteți preot, sau tocmai fincă sunteți preot. Vedeți 'mneavoastră, dac-ați fi vorbit de religie ca de ceva pe care, dacă ar fi adevărată, nu s-ar căzni atâția s-o vâre pe gât oamenilor mai mult ca orice pe lumea asta potrivnică, v-aș fi socotit un pungaș de preot; și vă cred mai degrabă ageamiu, decât pungaș. Nădăjduiesc că nu v-am supărat, domnule.

— Câtuși de puțin. Dumneata crezi că eu greșesc, iar eu cred că dumneata greșești mult mai mult. Nu nădăjduiesc să te conving într-o singură zi – sau în cursul unei singure discuții; dar, după ce ne vom cunoaște mai bine unul pe celălalt și vom discuta cu inima deschisă toate aceste lucruri, adevărul va triumfa. N-aș crede în Dumnezeu, dacă n-aș fi convins de acest lucru. Domnule Higgins, sunt încredințat că, indiferent la ce ai renunțat, dumneata crezi – (vocea domnului Hale coborî, cucernică) – crezi în Dumnezeu.

Nicholas Higgins se ridică brusc, cu tot trupul țeapăn. Margaret sări în picioare – căci crezuse, după crisparea de pe chipul lui, că va avea un acces. Domnul Hale privi spre ea, îngrozit. În cele din urmă, Higgins putu să vorbească:

— Omule! Te-aș fi putut doborî la pământ pentru ce-ai spus. Ce treabă ai să mă pui la încercare cu-ndoielile dumitale? Gândește-te că ea zace acolo, după viața de care-a avut parte; și apoi gândește-te că-mi iei singura mângâiere ce mi-a mai rămas – că există un Dumnezeu și că el i-a dat viața asta. Nu cred că Bessy o să mai trăiască într-o altă viață, spuse el așezându-se și începând să vorbească cu un glas plin de jale, ca și când s-ar fi adresat focului nepăsător. Nu cred că mai există și altă viață în afară de asta, în care a avut parte numai de suferință și griji; și nu pot să suport gându' că toate n-au fost decât o întâmplare și că s-ar fi putut schimba ca vântu' de ușor. M-am gândit de multe ori că nu cred în

Dumnezeu, da' n-am zis-o niciodată cu cuvinte, ca mulți alții. Și poate c-am râs de ăi care-au zis-o, ca să fac nițel pe nebunu' – da' după aia m-am uitat în jur, să văd dacă el m-a auzit, dacă el era pe-acolo; da' azi, când am rămas singur, n-o să ascult la întrebările și la îndoielile dumitale. Nu-i decât un singur lucru statornic și curat pe lumea asta schimbătoare și îi rămân credincios, orice-ar zice alții. Toate-s bune pentru ăi fericiți.

Cu multă blândețe, Margaret îi atinse brațul. Nu spusese nimic până atunci și nici n-o auzise ridicându-se.

— Nicholas, nu judecăm pe nimeni; l-ai înțeles greșit pe tata. Nu judecăm – credem; și dumneata la fel. E singura mângâiere în asemenea clipe.

El se întoarse spre ea și o prinse de mână.

— Da, așa e, zău (ștergându-și lacrimile cu dosul mâinii). Da', știi, ea zace acasă, moartă; și durerea m-a năucit, de nu prea mai știu nici eu ce spun. Îmi vin în minte tot felul de vorbe pe care le-am auzit – vorbe cu rost și vorbe de duh, cum le credeam pe atunci – dar inima mi-e zdrobită. Nici cu greva n-a ieșit nimic; știai asta, domnișoară? Veneam acasă să-i cerșesc, ca un cerșetor ce mi-s, nițică mângâiere în năpasta asta; și m-a doborât ăl de mi-a zis că-i moartă – moartă de-a binelea. Asta-i tot; da' a fost de ajuns pentru mine.

Domnul Hale își suflă nasul și se ridică să potrivească lumânările, ca să-și ascundă tulburarea.

— Nu e un necredincios, Margaret; cum ai putut spune asta? murmură el dojenitor. Mă gândesc serios să-i citesc capitolul paisprezece din Cartea lui Iov.

— Cred că nu-i încă vremea, tată. Nu-i câtuși de puțin. Mai bine să-l întrebăm despre grevă și să-i arătăm toată înțelegerea de care are nevoie și pe care nădăjduia s-o găsească la biata Bessy.

Așa că începură să-i pună întrebări și să-i asculte răspunsurile. Socotelile muncitorilor se întemeiau (la fel ca și multe din cele ale patronilor) pe o înțelegere greșită a situației. Se așteptau ca

tovarășii lor de muncă să aibă nici mai mult, nici mai puțin, forța mașinilor, ușor de calculat; nu lăsaseră niciun loc pasiunilor omenești, care puteau înfrânge judecata, ca în cazul lui Boucher și al răzvrătiților; și erau convinși că descrierea nedreptăților suferite va avea asupra unor străini același efect pe care-l avuseseră înșeși nedreptățile (închipuite ori reale) asupra lor. Așa că rămăseseră uimiți și indignați când bieții irlandezi se lăsaseră convinși să vină și să lucreze în locul lor. Indignarea, le era într-o oarecare măsură temperată de disprețul față de „irlandezii ăia" și de gândul cât de neîndemânatici se vor arăta la treabă, descumpănindu-și patronii prin neștiința și prostia lor, despre care se și răspândiseră prin oraș tot felul de povești ciudate și exagerate. Dar cea mai cumplită lovitură o dăduseră tot muncitorii din Milton, care încălcaseră dispozițiile sindicatului de a păstra ordinea, orice s-ar fi întâmplat; și care pricinuiseră apoi tulburări în rândul greviștilor, speriindu-i că legea e împotriva lor.

— Și așa, greva a luat sfârșit, spuse Margaret.

— Da, domnișoară. S-a sfârșit cu ea. Mâine dimineață, ușile fabricilor s-or deschide larg să-i primească pe toți ăi de cer de lucru; chiar de-o fac numai ca să ne-arate că n-au nimic de-a face cu treaba asta care, dac-am fi avut stofă-n noi, ne-ar fi dus la lefuri mai mari decât au fost în ultimii zece ani.

— Dumneata o să capeți de lucru, nu-i așa? întrebă Margaret. Că doar ești un muncitor fără seamăn, nu-i așa?

— Hamper o să mă primească înapoi în fabrica lui doar dacă-și taie o mână – nu înainte, spuse Nicholas liniștit.

Margaret rămase tăcută, grozav de amărâtă.

— În privința salariilor, începu domnul Hale, nu te supăra, dar cred că ați făcut câteva greșeli regretabile. Aș vrea să-ți citesc ceva în legătură cu asta dintr-o carte a mea.

Se ridică și se îndreptă spre rafturile cu cărți.

— Nu-i nevoie să vă osteniți, domnule, spuse Nicholas. Chestiile alea din cărți îmi intră pe-o ureche și-mi ies pe alta. Nu pricep

nimic din ele. Înainte de-a mă-nvrăjbi cu Hamper, contramaistru' i-a zis că stârnesc oamenii să ceară lefuri mai mari; și m-am întâlnit într-o zi cu Hamper în curte. Avea o cărticică în mână și mi-o zis: „Higgins, am aflat că ești unu din neghiobii ăia care cred că pot obține lefuri mai mari dacă cer; da' și să le și păstreze așa mari, după ce le-au urcat cu forța. Ei și acum o să-ți dau o șansă, să văd dacă ai cât de cât bun-simț. Uite o carte scrisă de un prieten de-al meu și, dac-o s-o citești, o să vezi că lefurile își află singure nivelu', fără ca patronii sau lucrătorii să poată face ceva; doar că lucrătorii își rup singuri gâtu' făcând greve, ca niște neghiobi ce sunt." Ei, și-acum, domnule, vă zic dumneavoastră, că sunteți preot și vă pricepeți la predici și tot încercați să-i convingeți pe oameni că felu' cum gândiți dumneavoastră e ăl bun – aveți obiceiu' să le ziceți la oameni că-s neghiobi și alte vorbe de-astea, sau, mai curând, îi luați la-nceput cu vorba bună ca să-i faceți să vă asculte și să-i convingeți dacă se poate? Și, în predicile pe care le țineți, vă opriți din când în când din vorbit și spuneți așa, cu jumătate de gură: „Da sunteți așa de proști, că nu văd ce rost are să încerc să vă bag mințile-n, cap"? Știu, nu eram tocmai atunci nimerit să-nțeleg ce voia să zică prietenu' lu' Hamper – și m-am simțit tare jignit de felu' cum mi-a zis – da' m-am gândit: „Hai să văd ce vrea să spună omu' ăsta și cine-i neghiob dintre noi doi." Așa că am luat cartea și m-am apucat de citit; da' să mă ierte Dumnezeu, atâta zicea despre capital și muncă și despre muncă și capital, că mă apuca somnu'. N-am putut niciodată să bag la cap care-i una și care-i alta; și vorbea de ele, de parcă una era virtute și alta viciu; și ce voiam eu să aflu erau drepturile oamenilor, fie ei săraci, fie bogați.

— Cu toate acestea, spuse domnul Hale și chiar dacă domnul Hamper te-a jignit și a vorbit aiurea și fără pic de omenie atunci când ți-a recomandat cartea prietenului său, dacă ai fi găsit în ea ce ți-a spus el și anume că salariile își stabilesc singure nivelul și că cea mai izbutită grevă nu le poate urca decât pentru o clipă, ca după aceea să coboare mult mai jos, datorită tocmai acelei greve,

atunci însemna că în carte ai găsit adevărul.

— Păi, domnule, vorbi Higgins cu încăpățânare, poate că da, poate că nu. Îs două păreri asupra lucrului ăstuia. Da' chiar dacă era adevăru' adevărat, pentru mine n-ar fi fost un adevăr dacă nu-l puteam pricepe. Socot că-s adevăruri, în cărțile latinești de pe rafturile alea; da' pentru mine-s păsărească curată și nu adevăruri, dacă nu știu înțelesu' cuvintelor. Dacă dumneavoastră, domnule, sau alt om învățat și răbdător, ați veni la mine și mi-ați zice că-mi lămuriți înțelesu' vorbelor ălora, și nu mă faceți albie de porci dacă-s nițel mai prost sau uit cum se leagă lucrurile – ei bine, cu timpu', s-ar putea s-ajung să văd adevăru' din ele; sau s-ar putea să nu-l văd. Dar n-o să fiu silit să zic la fel ca alții. Și nu-s unu din ăia care socot că adevăru' poate fi potrivit în cuvinte, limpede și precis, așa cum topitorii taie foile de oțel. La unii le rămâne osu' în gât. La alții nu. Ca să nu vorbim că, odată înghițit, osu' poate fi prea tare pentru unii și prea moale pentru alții. Oamenii care se apucă să lecuiască lumea cu adevăru' lor trebuie să-l aranjeze pentru fiecare minte altfel; și să-l și lămurească nițel mai cu blândețe, că altfel bieții neghiobi, cărora li se face silă de el, s-ar putea să li-l scuipe-n față. Ei și Hamper întâi îmi trage o palmă, apoi dă cu piatra-n mine și tot zice că nu-mi ajută la nimic, că sunt greu de cap – asta-i.

— Ar fi bine ca vreo câțiva patroni mai îngăduitori și mai chibzuiți să se întâlnească cu câțiva dintre lucrători și să discutați pe larg lucrurile acestea; sunt încredințat că ar fi mijlocul cel mai bun de a pune capăt neînțelegerilor dintre voi, care cred că se datorează neștiinței voastre – scuză-mă, domnule Higgins – în legătură cu subiecte ce ar trebui înțelese corect atât de patroni cât și de lucrători, pentru interesele voastre comune. Și mă întreb – (o spuse mai mult către fiica sa) – dacă domnul Thornton n-ar putea fi convins să facă acest lucru?

— Adu-ți aminte, tată, vorbi ea aproape șoptit, ce a spus el într-o zi – știi, despre rolul stăpânirii.

Nu voia să facă o aluzie mai directă la discuția pe care o avuseseră în legătură cu felul cum trebuie conduși muncitorii – dându-li-se suficiente drepturi pentru a se autoguverna, ori instaurând o tiranie înțeleaptă a patronilor – întrucât își dăduse seama că Higgins auzise numele domnului Thornton, dacă nu chiar întreaga discuție; într-adevăr, acesta începu să vorbească despre el:

— Thornton! Ăsta-i patronu' care a trimis imediat după irlandezi; și din cauza lui a izbucnit răzmerița care a dat la cap grevei. Până și Hamper, cu nerușinarea lui, ar mai fi răbdat nițel – da' de la Thornton nu poți să te aștepți la nimic bun. Și acu', când sindicatu' i-ar fi mulțumit dacă ar fi căutat să pună mâna pe Boucher și pe indivizii care ne-au nesocotit dispozițiile, Thornton e ăla care pășește în întâmpinare și zice fără să clipească măcar că, dacă greva s-a sfârșit, el, ca parte păgubită, nu-și mai menține acuzația împotriva răzvrătiților. Credeam că are mai multă cutezanță. Credeam că o să rămână pe poziție și o să se răzbune pe față; da' el zice (careva de la tribunal mi-a spus chiar vorbele lui): „Toți îi știm; și or să primească pedeapsa firească pentru purtarea lor, găsind greu de lucru. O să fie o pedeapsă destul de aspră". Aș fi vrut doar să-l văd prins pe Boucher și dus în fața lui Hamper. Îl și văd pe bătrânu' tigru repezindu-se la el. Credeți că i-ar fi dat el drumu'? Sigur că nu!

— Domnul Thornton avea dreptate, spuse Margaret. Ești pornit împotriva lui Boucher, Nicholas; altfel ai fi fost primul care să-și dea seama că pedeapsa asta firească e destul de aspră pentru greșeala lor, iar orice altă pedeapsă ar începe să semene cu o răzbunare.

— Fiica mea nu prea îl vede cu ochi buni pe domnul Thornton, spuse domnul Hale zâmbindu-i lui Margaret, care, roșie ca o garoafă, se apucă să lucreze cu o sârguință sporită, dar cred că ăsta e adevărul. Îl apreciez pentru asta.

— Ca să spun drept, domnule, greva asta m-a doborât de tot;

așa că să nu vă mirați că-s supărat de nereușita ei, din cauza câtorva care n-au avut să sufere în tăcere și să reziste cu curaj și fermitate.

— Ai uitat! spuse Margaret. Nu știu prea multe despre Boucher; dar, singura dată când l-am văzut, nu vorbea despre necazurile lui, ci despre suferințele nevestei bolnave și ale copilașilor lui.

— E-adevărat! Nu era nici el de fier. După aia ar fi început să se vaite de supărările lui. Nu-i unu care să poată răbda.

— Cum de-a intrat în sindicat! întrebă Margaret cu candoare. Nu pari să ai prea multă stimă pentru el; și nici sindicatul nu a prea avut de câștigat de pe urma lui.

Higgins se încruntă. Câteva clipe, rămase tăcut. Apoi spuse, destul de tăios:

— Nu eu trebuie să judec sindicatu'. E treaba lor ce fac. Cei dintr-o branșă trebuie să rămână uniți; și, dacă nu vor să-și încerce norocu' împreună cu restu', sindicatu' are el metodele și mijloacele lui.

Dându-și seama că Higgins era nemulțumit de întorsătura pe care o luase discuția, domnul Hale rămase tăcut. Margaret, însă, deși pricepuse și ea la fel de limpede ce simțea Higgins, nu știa să tacă. Instinctiv, avea impresia că dacă l-ar putea aduce pe Higgins la o exprimare directă, ar ieși un lucru lămurit pe baza căruia s-ar putea argumenta în favoarea a ceea ce era bine și drept.

— Și care sunt metodele și mijloacele sindicatului?

Higgins își ridică privirea spre ea, gata să se împotrivească cu încăpățânare în fața dorinței ei de a se informa. Dar chipul liniștit al fetei, privirea stăruitoare și plină de încredere, îndreptată spre el, îl siliră să răspundă:

— Păi, cum să zic, dacă un om nu face parte din sindicat, ăi de lucrează la războaiele din jurul lui primesc ordin să nu vorbească cu el – iar dacă-i necăjit ori bolnav, nu contează; e de partea ailaltă a hotarului; nu-i de-al nostru; vine printre noi, lucrează printre noi, da' nu-i de-al nostru. În unele locuri, ăi de-i vorbesc sunt

amendați. Încearcă asta, domnișoară; încearcă să trăiești un an sau doi printre oameni care își întorc privirile când te uiți la ei; încearcă să lucrezi printre oameni de care știi că au în inimă pică mare pe tine – cărora, dacă le zici că ești bucuros, nu li se luminează chipu' și nu-și mișcă buzele – și dacă ți-e inima grea, nu poți să le zici nimic, că tot nu-ți bagă în seamă suspinele sau întristarea (și nu-i bărbat ăla de se vaită că nu-l întreabă oamenii ce-i cu el) – încearcă dumneata asta, domnișoară – zece ore pe zi, timp de trei sute de zile, și-o să cam afli ce-i sindicatu'.

— Bine, exclamă Margaret, dar asta-i tiranie! Nu. Higgins, nu-mi pasă de furia dumitale nici cât negru sub unghie. Știu că pe mine n-o să te superi chiar dacă-ai vrea, așa că trebuie să-ți spun adevărul: nu am auzit niciodată, în toată istoria pe care am citit-o, despre un chin mai lent și mai prelungit decât acesta. Și dumneata faci parte din sindicat! Și vorbești despre tirania patronilor!

— N-ai decât să zici ce-ți place! spuse Higgins. Între dumneata și orice vorbă mânioasă de-a mea stă fata mea moartă. Crezi că uit cine zace *acolo* și cât te-a iubit? Și dacă-i vorba pe-așa, patronii ne-au făcut să păcătuim, dacă sindicatu' e-un păcat. Poate nu ăi de-acu – dar părinții lor. Tații lor i-au asuprit pe tații noștri până s-a ales prafu' de ei; și până s-a ales pulberea de noi! Ascultă-aici, părinte, cred c-am auzit-o pe mama citind un text: „Părinții au mâncat aguridă și copiilor li s-au strepezit dinții". Așa-i și cu ei. Sindicatu' a apărut în zilele alea de împilare grea; a fost nevoie. După mine, e nevoie și acu'. Așa ne opunem nedreptății – fie că-i vorba de ieri, de azi ori de mâine. E ca războiu'; aduce cu el și multe fărădelegi; da' cred c-ar fi fost mult mai multe nelegiuiri fără el. Singura noastră șansă e să-i unim pe oameni pentru interesu' comun; și, dacă unii-s lași iar alții-s proști, tot trebuie să vină și să ia parte la marșul cel mare, care are o singură putere: număru' oamenilor.

— Oh! oftă domnul Hale, sindicatul acesta al vostru ar fi minunat, splendid – ar fi creștinismul însuși – dacă ar urmări

bunăstarea tuturor și nu numai pe cea a unei clase sociale, în opoziție cu alta.

— Socot că-i timpu' să mă duc și eu, domnule, spuse Higgins, auzind ceasul bătând de zece.

— Acasă? întrebă Margaret foarte blând.

— Acasă, domnișoară. Poți să ai încredere în mine, cu toate că fac parte din sindicat.

— Am cea mai mare încredere în dumneata, Nicholas.

— Stai! spuse domnul Hale, îndreptându-se grăbit spre rafturile cu cărți. Domnule Higgins! Nu vrei să te alături nouă la rugăciune?

Higgins o privi pe Margaret cu îndoială. Ochii ei gravi, plini de blândețe, îi întâlniră pe ai lui; în ei nu se citea nicio constrângere, ci doar cea mai adâncă înțelegere. Nu spuse nimic, dar rămase pe loc.

Așa că Margaret cea bisericoasă, tatăl ei disidentul și Higgins necredinciosul îngenunchează împreună. Și nu le dăună cu nimic.

CAPITOLUL XXIX

O RAZĂ DE SOARE

„Dorințe îmi veniră-n minte, ușor înveselind-o.
Și câteva biete plăceri posomorâte,
Toate-n lumina palidă-a speranței reci,
Fragila lor aripă argintind, zburară
Gâze în a lunii lumină!”

COLERIDGE

ÎN DIMINEAȚA URMĂTOARE, Margaret primi o scrisoare de la Edith. Era tot atât de afectuoasă și de inconsecventă ca și cea care o scrisese Dar afecțiunea ei incinta propria fire afectuoasă a lui Margaret; iar cu inconsecvența se obișnuise de mult, astfel încât nu o mai lua în seamă. Scrisoarea suna astfel:

„Oh, Margaret, ar merita să faci o călătorie până aici, ca să-mi vezi băiețelul! E un copilaș încântător, mai ales când e cu bonețica în cap și în mod special cu cea pe care i-ai trimis-o tu, ca o fata bună, perseverentă și cu mâini de aur ce ești! După ce-am stârnit invidia tuturor mamelor de pe-aici, vreau să îl arăt cuiva care nu l-a mai văzut și să aud o colecție nouă de expresii pline de admirație; poate că acesta e singurul motiv; poate că nu-nu, probabil că e amestecat și cu puțină dragoste pentru verișoara mea; dar vreau atât de mult să vii aici, Margaret! Sunt sigură că ar fi cel mai bun lucru pentru sănătatea mamei tale; aici toți oamenii sunt tineri și sănătoși și cerul e mereu albastru și soarele strălucește tot timpul și orchestra cântă minunat, de dimineață până seara; și, ca să revin la refrenul meu continuu, copilașul zâmbește tot timpul. Ce mult mi-ar plăcea să-i faci o schiță,

Margaret. Nu are importanță ce face; orice-ar face e lucrul cel mai drăguț, cel mai fermecător și cel mai frumos. Cred că vă iubesc mult mai mult decât pe soțul meu, care devine din ce în ce mai corpolent și mai țâfnos – ceea ce el numește „ocupat". Nu! nu-i adevărat. Chiar acum a venit cu vestea că va avea loc un picnic nemaipomenit, dat de ofițerii de pe vasul „Hazard", care e ancorat în golful de dedesubt. Retrag tot ce am spus mai înainte despre el, din cauză că mi-a adus o veste atât de plăcută. A existat parcă un om care și-a băgat mâna în foc, numai fiindcă a spus sau a făcut ceva ce a regretat apoi? Oricum, eu nu mi-o pot băga pe-a mea, pentru că m-ar durea și pentru că m-aș alege cu o cicatrice urâtă; dar retrag tot ce am spus cât mai repede posibil. Cosmo e la fel de adorabil ca și copilașul, deloc corpolent și cel mai nețâfnos dintre soți; doar că, uneori, e foarte, foarte ocupat. Pot spune că, fără a-mi trăda datoria de soție – despre ce vorbeam? – am ceva foarte important să îți spun. Oh, da – scumpa mea Margaret! – trebuie să vii să mă vezi; i-ar face bine și mamei tale, după cum am mai spus. Roagă-l pe doctor să-i prescrie călătoria. Spune-i că fumul din Milton îi face rău. Nu am nicio îndoială că așa și este într-adevăr. Trei luni (nici nu mă gândesc să stați mai puțin) în clima aceasta minunată – numai soare și struguri peste tot ca murele, ar vindeca-o complet. Nu îl invit și pe unchiul – (scrisoarea deveni acum mai forțată și mai bine scrisă; domnul Hale era pus la colț, ca un copil rău, pentru că renunțase la parohia sa) – pentru că, după câte știu, dezaprobă războiul și soldații și orchestrele; știu cel puțin că mulți disidenți fac parte din Asociația Păcii și mi-e teamă că nu i-ar plăcea să vină; dar, dacă vrea, te rog să-i spui, draga mea, că atât Cosmo cât și eu ne vom strădui să-l facem să se simtă bine; și am să ascund uniforma roșie și sabia lui Cosmo și o să pun orchestra să cânte tot felul de bucăți serioase și solemne; sau, dacă o să cânte piese vesele și superficiale, ritmul va fi de două ori mai lent. Dragă Margaret, dacă unchiul va ține să vă însoțească, pe tine și pe mătușa, vom încerca să facem șederea cât mai plăcută,

deși sunt cam speriată de cei care fac ceva de dragul conștiinței lor. Sper că tu nu ai făcut niciodată așa ceva. Spune-i mătușii să nu ia prea multe haine călduroase, deși mă tem că nu veți putea veni înainte de sfârșitul anului. Dar nici nu știți ce căldură e aici! Am încercat să-mi pun la un picnic splendoarea mea de șal indian. Am rezistat cât de mult am putut, gândindu-mă întruna la proverbe: „Ce nu faci ca să fii frumoasă" – și alte asemenea sfaturi utile; dar a fost în zadar. Parcă eram Tiny, cățelușul mamei. Îmbrăcat cu podoabele de paradă ale unui elefant; sufocată, înăbușită și ucisă sub găteli; astfel încât l-am transformat într-un covor grozav, pe care ne așezăm cu toții. Iată-l pe băiețelul meu, Margaret – dacă nu te apuci să-ți faci bagajele de îndată ce primești scrisoarea mea și nu vii imediat să-l vezi, o să cred că te tragi din regele Irod!"

Margaret tânjea să ducă măcar o zi viața lui Edith – lipsa de griji, căminul primitor, cerul însorit. Dacă dorința ar fi putut s-o strămute, ar fi plecat; doar pentru o zi. Câtă forță i-ar fi dat o asemenea schimbare – să duci, măcar câteva ore, o viață atât de senină și să te simți din nou tânără. Nu avea nici douăzeci de ani! și trebuia să facă față unei tensiuni atât de mari, încât se simțea foarte bătrână. Acesta a fost primul ei sentiment după ce citi scrisoarea lui Edith. Apoi o reciti și, uitându-se pe sine, se amuză descoperind asemănarea dintre scrisoarea și firea lui Edith și tocmai râdea veselă cu ochii pe scrisoare, când doamna Hale intră în salon, sprijinindu-se de brațul lui Dixon. Margaret fugi să îi aranjeze pernele. Mama ei părea mai slăbită ca de obicei.

— De ce râdeai, Margaret? întrebă ea de îndată ce-și reveni din efortul de a se așeza pe canapea.

— De scrisoarea pe care am primit-o azi-dimineață, de la Edith. Să ți-o citesc, mamă?

O citi cu glas tare și mama ei păru s-o urmărească o vreme cu interes, mirându-se de numele pe care i-l dăduse băiatului ei și sugerând toate numele probabile și toate motivele posibile pentru fiecare dintre ele. Tocmai în mijlocul acestei discuții intră domnul

Thornton, aducându-i din nou doamnei Hale niște fructe în dar. Nu putea – mai degrabă nu voia – să nu recunoască în sinea lui ce noroc avusese să o vadă pe Margaret. Nu urmărea altceva în afară de această recompensă. Era îndărătnicia fermă a unui om de obicei cât se poate de rezonabil și stăpânit. Intră în cameră, remarcând dintr-o privire prezența lui Margaret; dar, după plecăciunea rece și distantă, nu păru să-și mai îndrepte ochii spre ea. Rămase doar cât să înmâneze piersicile – să spună câteva cuvinte amabile și binevoitoare – și apoi, părăsind încăperea, privirea lui rece, jignită o întâlni pe a lui Margaret, luându-și un rămas-bun solemn. Ea se așeză, tăcută și palidă.

— Știi, Margaret, domnul Thornton începe să-mi placă cu adevărat.

Niciun răspuns. Apoi Margaret se sili să spună:

— Da?

— Da! Cred că manierele lui se șlefuiesc din ce în ce mai mult.

Margaret era acum mai stăpână pe vocea ei. Spuse:

— E foarte politicos și amabil – nu încape îndoială.

— Mă întreb de ce doamna Thornton nu a venit deloc. Nu se poate să nu fi aflat de boala mea, din cauza saltelei cu apă.

— Cred că îi comunică fiul ei cum te mai simți.

— Mi-ar face totuși plăcere să o văd. Ai atât de puține prietene aici, Margaret.

Margaret își dădu seama la ce se gândea mama ei – dorea cu delicatețe să atragă bunăvoința unei femei asupra fiicei ei, ce urma să rămână în curând orfană de mamă. Dar nu putu spune nimic.

— Crezi, urmă doamna Hale după un timp, că ai putea să te duci s-o inviți pe doamna Thornton să vină; să mă vadă? Măcar o dată – nu vreau s-o deranjez.

— G să fac tot ce dorești, mamă – dar dacă – dar când o să vină Frederick…

— Ah, desigur! trebuie să ținem ușile închise – nu trebuie să lăsăm pe nimeni să intre. Nici nu mai știu dacă aș vrea să vină,

sau nu. Uneori mă gândesc că mai degrabă nu. Uneori, am niște vise atât de înfiorătoare despre el.

— Oh, mamă. O să avem mare grijă. Mai curând mi-aș tăia o mână decât să îngădui să pățească ceva. Ai încredere că o să am grijă de el, mamă. O să-l apăr cum își apără o leoaică puiul.

— Când o să putem afla ceva de la el?

— Nu înainte de o săptămână, categoric – poate chiar mai mult.

— Trebuie s-o trimitem din timp pe Martha de aici. N-ar fi bine să fie în casă când va sosi el și apoi s-o expediem în grabă.

— Dixon o să aibă grijă să ne amintească. Mă gândeam că, dacă o să avem nevoie de cineva care să ne ajute în casă cât timp o să fie Fred aici, am putea s-o chemăm pe Mary Higgins. E cam îngălată la treabă, dar e fată bună și sunt sigură că și-ar da toată osteneala să muncească bine; dar de dormit, ar dormi acasă la ea și nu ar avea de ce să urce sus, ca să afle cine e în casă.

— Cum vrei. Cum vrea Dixon. Dar, Margaret, nu te obișnui cu expresiile astea oribile din Milton. „îngălată la treabă" e un provincialism. Ce-ar spune, mătușă-ta dacă te-ar auzi folosindu-le când s-o întoarce?

— Oh, mamă, n-o transforma pe mătușă-mea într-o sperietoare, spuse Margaret râzând. Edith a luat de la căpitanul Lennox tot felul de expresii din jargonul militarilor și mătușă-mea nici nu le-a observat.

— Dar tu folosești un jargon de fabrică.

— Dacă trăiesc într-un oraș industrial, trebuie să folosesc expresii de fabrică, ori de câte ori vreau. Să știi mamă, că te-aș ului dacă ți-aș spune toate cuvintele de aici pe care nu le-ai auzit în viața dumitale. Nu cred că știi ce e un spărgător de grevă.

— Nu, copila mea. Tot ce știu e că sună vulgar; și nu vreau să te aud că îl folosești.

— Foarte bine, mamă dragă, n-o să-l folosesc. Dar va trebui să folosesc o întreagă propoziție explicativă în locul lui.

— Nu-mi place la Milton, spuse doamna Hale. Edith are dreptate

când spune că sunt atât de bolnavă numai din cauza fumului.

Margaret tresări la auzul acestor cuvinte. Tatăl ei tocmai intrase în odaie și tare mult ar fi dorit ca vaga lui impresie că aerul din Milton vătămase sănătatea soției sale să nu se adâncească – să nu fie confirmată prin nimic. Nu știa dacă el auzise sau nu vorbele doamnei Hale; dar începu să vorbească repede despre orice altceva, fără să-și dea seama că în urma tatălui ei intrase și domnul Thornton.

— Mama mă învinuiește că am dobândit o anumită vulgaritate de când am venit în Milton.

„Vulgaritatea" de care vorbea Margaret se referea doar la folosirea cuvintelor locale și cuvântul era o consecință a discuției pe care tocmai o avuseseră. Dar fruntea domnului Thornton se înnegură; și Margaret își dădu seama deodată cât de greșit i-ar fi putut el înțelege vorbele; astfel încât, din dorința firească și plină de bunăvoință de a nu pricinui suferințe inutile, făcu efortul să pășească spre el și, cu un salut ușor, continuă, adresându-i-se mai cu seamă lui:

— Ce părere ai, domnule Thornton, deși „spărgător de grevă" nu sună prea frumos, nu-i așa că este expresiv? M-aș putea oare lipsi de el, atunci când vorbesc despre ceea ce reprezintă? Dacă e vulgar să folosești cuvinte locale, înseamnă că eram foarte vulgară pe când trăiam în regiunea noastră de pădure – nu-i așa, mamă?

Era ceva neobișnuit la Margaret să impună altora un subiect de conversație; dar, în cazul acesta, dorea atât de mult să-l ferească pe domnul Thornton de supărarea pricinuită de vorbele auzite întâmplător, încât abia după ce termină de vorbit se înroși toată, mai ales că domnul Thornton nici nu păru să înțeleagă exact ce voise ea să-i spună, ci trecu pe lângă ea, rezervat și ceremonios, îndreptându-se spre doamna Hale.

La vederea lui, doamna Hale își aminti că dorea să fie vizitată de mama lui și să i-o încredințeze pe Margaret, ca să aibă grijă de ea. Margaret, roșie și tăcută, vexată și rușinată de dificultatea de a

rămâne la locul ei și de a-și păstra calmul inimii atunci când domnul Thornton se afla prin apropiere, auzi rugămintea șoptită a mamei ca doamna Thornton să vină s-o vadă; să vină cât de curând; a doua zi, dacă s-ar putea. Domnul Thornton îi făgădui că va veni – mai stătu puțin de vorbă și își luă apoi rămas bun; și dintr-o dată, gesturile și vocea lui Margaret părură să scape din strânsoarea unor lanțuri nevăzute. Nu o privise niciun moment; și totuși, grija cu care ochii lui o evitau arăta că, într-un fel, știa cu exactitate unde privirea lui i-ar putea descoperi făptura. Dacă vorbea, nu dădea niciun semn că ar asculta-o; și totuși ceea ce el spunea imediat, indiferent cu cine vorbea, era marcat de spusele ei; uneori era chiar un răspuns direct la o remarcă a ei, dar dat altcuiva, ca și când nu ar fi fost sugerat de ea. Toate acestea nu denotau o proastă creștere provenită din neștiință; ci o proastă creștere voită, provenită dintr-o profundă jignire. Voită doar pe moment; regretată mai târziu. Dar niciun plan complicat, nicio șiretenie minuțioasă nu i-ar fi folosit atât de mult. Margaret începu să se gândească la el mai mult decât o făcuse vreodată; nu cu vreo urmă din ceea ce se cheamă iubire, ci regretând că îl rănise atât de profund – și dorind din tot sufletul, stăruitor, să revină la situația dinainte, de prietenie între potrivnici; căci descoperise că, pentru ea, ca și pentru restul familiei, el ocupase, locul unui prieten. În comportarea ei față de domnul Thornton se observa o smerenie, ca și când și-ar fi cerut o iertare mută pentru vorbele prea aspre, care nu fuseseră decât reacția ei la faptele din ziua răzmeriței.

Dar vorbele acelea, pe el îl duruseră mult. Îi răsunau în urechi; și era mândru de simțul lui de dreptate, care îl făcea să arate atâta bunăvoință față de părinții ei. Se bucura că are tăria să dea ochii cu ea, ori de câte ori se gândea la vreun mod de a le face o plăcere părinților ei. Se gândise că îi displăcea să vadă o ființă care-l jignise atât de tare; dar se înșelase. Simțea o plăcere dureroasă să se afle în aceeași încăpere cu ea și să-i simtă prezența. Nu prea se pricepea însă să-și analizeze propriile motive și se înșela, așa cum

am mai spus.

CAPITOLUL XXX

ÎN SFÂRȘIT ACASĂ

„Și pasărea cea mai mâhnită găsește o clipă să cânte.”

R SOUTHWELL

„Nu înfășură în straie vreo tainică durere
Și copleșit de norii amintirii,
Nu-ți pleca fruntea! Ești acasă!”

F.D. HEMANS

ÎN DIMINEAȚA URMĂTOARE, doamna Thornton veni să o viziteze pe doamna Hale, care se simțea mult mai rău. În timpul nopții se petrecuse una dintre acele subite înrăutățiri ale sănătății – un pas mare și vizibil spre moarte; până și membrii propriei ei familii se speriaseră cât de cenușii și de scofâlcite arătau trăsăturile ei, după douăsprezece ore de suferință. Doamna Thornton – care n-o mai văzuse de câteva săptămâni – se îmblânzi deodată. Venise numai pentru că i-o ceruse fiul ei, ca o favoare personală, dar plină de întreaga trufie și amărăciune pe care le nutrea față de cei din familia lui Margaret. Se îndoia până și de faptul că doamna Hale era cu adevărat bolnavă; și se întreba de ce oare, decât doar pentru a satisface o toană de moment a acestei doamne, trebuia să-și întrerupă ea treburile zilnice și să vină s-o viziteze, îi spuse în față fiului ei că, dacă ar fi fost după ea, nici nu s-ar fi apropiat vreodată de casa lor; că ar fi fost mai bine ca el să nu îi fi cunoscut niciodată; și că nu vedea de ce au trebuit să fie inventate limbi atât de nefolositoare ca latina și greaca. Domnul

Thornton răbdă vorbele ei în tăcere; dar când termină cu ocărâtul limbilor moarte, își repetă liniștit dorința, exprimată scurt, concis și hotărât ca ea s-o viziteze pe doamna Hale la ora stabilită, ca fiind cea mai potrivită pentru bolnavă. Doamna Thornton se supuse dorinței fiului ei fără niciun chef, mândri însă în sinea ei că el se purta astfel; și având aceleași sentimente exagerate ca și el despre marea generozitate care-l împingea să păstreze legăturile cu familia Hale.

În timp ce se gândea că generozitatea lui nu era decât slăbiciune (căci în general nu privea cu ochi buni virtuțile legate de sensibilitate), că domnul și doamna Hale nu meritau decât dispreț și că Margaret nu-i plăcea deloc, o izbi deodată până la neființă umbra întunecată lăsată de aripa morții. Doamna Hale – mamă ca și ea – o femeie mult mai tânără decât ea – zăcea acolo, pe patul de pe care nu mai exista nicio urmă de speranță că se va mai ridica vreodată. Zilele și nopțile se vor perinda fără ca ea să-și mai dea seama, în camera aceasta cu obloanele coborâte; nu va mai putea face nimic, dar uneori câte o mișcare; va auzi doar șoapte ușoare și apoi vor urma tăceri prelungi; și totuși, această viață monotonă încă mai părea peste puterile ei!

Când intră doamna Thornton, voinică și plină de viață, doamna Hale rămase nemișcată, deși expresia de pe chipul ei arăta că știa cine venise. Dar, timp de câteva clipe, nu deschise nici măcar ochii. Când își ridică privirea, ochii îi erau grei de lacrimi; apoi, în timp ce mâna lipsită de vlagă dibuia pe așternut ca să atingă degetele lungi și ferme ale doamnei Thornton, spuse, de-abia suflând – încât doamna Thornton trebui să se aplece ca s-o audă:

— Margaret… și dumneata ai o fiică… sora mea e în Italia. Îmi va rămâne copila orfană… într-un loc străin… dacă mor… ai vrea să..

Și privirea ei încețoșată, rătăcită, rămase țintuită pe chipul doamnei Thornton, cu o intensitate plină de regrete. Timp de o clipă, chipul acesteia rămase neînduplecat; sever și netulburat; – ba nu, Dacă ochii bolnavei nu ar fi fost împăienjeniți de lacrimile

ce-i umpleau cu încetul, ar fi putut vedea cum un nor întunecat îi umbrea expresia distantă. Și nu gândul la fiul ei sau la Fanny, fiica în viață, îi mișcă în sfârșit inima; ci o amintire trezită de felul cum era aranjată odaia – gândul la fetița pe care o pierduse – un pruncușor încă – cu mulți ani în urmă – se strecură ca o rază de soare, topind învelișul de gheață sub care se ascundea o femeie cu adevărat simțitoare.

— Vrei să-i fiu prietenă fiicei dumitale, spuse doamna Thornton cu glasul ei măsurat, care nu i se înmuiase odată cu inima, ci rămăsese clar și distinct.

Doamna Hale, cu privirea încă ațintită pe chipul doamnei Thornton, strânse mâna ce se odihnea sub mâna ei, pe cuvertură. Nu putea vorbi. Doamna Thornton oftă:

— Îi voi fi o prietenă adevărată, dacă va fi nevoie. Dar nu o prietenă afectuoasă. Nu pot face asta („pentru ea" fu pe punctul de a adăuga, dar se înduioșă văzând bietul chip chinuit). Nu-mi stă în fire să-mi arăt afecțiunea, chiar atunci când ea există și, în general, nu dau sfaturi. Totuși, la rugămintea dumitale – dacă-ți poate aduce mângâiere – îți făgăduiesc s-o fac.

Urmă un răgaz de tăcere. Doamna Thornton era prea cinstită pentru a făgădui ceva ce nu avea de gând să îndeplinească; iar ca să se poarte cu amabilitate față de Margaret, care acum îi plăcea mai puțin ca oricând, era pentru ea un chin; aproape o imposibilitate.

— Făgăduiesc, vorbi ea cu o seriozitate gravă, care, în fond, îi inspira muribundei încredere în ceva mai trainic decât însăși viața – fragila, trecătoarea și schimbătoarea viață! Făgăduiesc că în orice moment greu în care domnișoara Hale…

— Spune-i Margaret! gâfâi doamna Hale.

— În care ea îmi va cere ajutorul, o voi ajuta pe cât îmi stă în puteri, ca și când ar fi propria-mi fiică. Făgăduiesc de asemeni că, dacă o voi vedea făcând ceva ce consider că e greșit…

— Dar Margaret nu greșește niciodată – nu cu bună știință,

pledă doamna Hale.

Doamna Thornton continuă însă, ca și când n-ar fi auzit-o:

— Dacă o voi vedea vreodată făcând ceva ce cred că e greșit – greșit nu față de mine sau de ai mei, în care caz s-ar putea crede că sunt interesată – i-o voi spune, cinstit și răspicat, așa cum aș dori să i se spună și propriei mele fiice.

Se lăsă o tăcere îndelungată. Doamna Hale simțea că nu fusese o făgăduială completă; dar însemna totuși foarte mult. Cuprindea câteva rezerve pe care ea nu le înțelegea; era însă prea slăbită, ametită și obosită. Doamna Thornton revedea în gând toate cazurile posibile în care va trebui să-și îndeplinească făgăduiala dată. Simțea o aprigă plăcere la gândul tuturor adevărurilor neplăcute pe care i le va spune lui Margaret, numai ca să-și facă datoria. Doamna Hale începu să vorbească:

— Mulțumesc. Mă rog Domnului să te binecuvânteze. Nu ne vom mai vedea pe lumea asta. Dar ultimele mele cuvinte sunt de mulțumire pentru făgăduiala că îi vei arăta bunăvoință copilei mele.

— Bunăvoință nu! declară solemn doamna Thornton, neînduplecat de onestă până la capăt.

Dar, după ce își ușură conștiința spunând aceste cuvinte, nu îi păru rău că nu fuseseră auzite. Apăsă ușor mâna moleșită și fără putere a doamnei Hale; apoi se ridică și părăsi casa, fără a mai da ochii cu nimeni.

În răgazul cât doamna Thornton purtase această discuție cu doamna Hale, Margaret și Dixon se tot sfătuiau și se străduiau împreună să găsească un mijloc de a ascunde venirea lui Frederick celor ce nu erau de-ai casei. Se puteau aștepta în orice zi la o scrisoare de la el; după care va urma imediat sosirea lui. Marthei trebuiau să-i dea câteva zile libere; Dixon urma să păzească cu strășnicie ușa din față, conducându-i pe puținii oaspeți care vor veni în odaia de jos a domnului Hale – lucru cu totul îndreptățit din pricina bolii grave a doamnei Hale. Dacă o vor chema pe Mary

Higgins ca să-i dea ajutor lui Dixon la bucătărie, fata trebuia să-l audă și să-l vadă pe Frederick cât mai puțin; și, la nevoie, urmau să vorbească de el ca de un oarecare domn Dickinson. Dar firea ei leneșă, nepăsătoare reprezenta garanția cea mai sigură.

Hotărâră ca Martha să plece chiar în după-amiaza aceea, că să-și viziteze mama. Lui Margaret îi părea rău că nu o trimisese cu o zi înainte, închipuindu-și că oamenilor li s-ar părea ciudat să-i dea slujnicei câteva zile libere într-un moment când starea stăpânei ei cerea atâtea îngrijiri.

Biata Margaret! Toată după-amiaza trebui să joace rolul unei tinere romane, dându-i puteri tatălui ei din propriile ei rezerve neîndestulătoare. Domnul Hale dorea să spere, nu voia să-și piardă nădejdea, între două crize mai puternice ale bolii; se încuraja singur în perioadele când durerile mai cedau și credea de fiecare dată că începea însănătoșirea definitivă. Astfel, fiecare nouă criză, mai puternică decât cea de dinainte, însemna pentru el o nouă agonie, o dezamăgire și mai mare. În după-amiaza aceea stătea în salon, nefiind în stare să rabde singurătatea din birou sau să-și ocupe într-un fel timpul. Își sprijinea capul pe brațele încrucișate pe masă. La vederea lui, Margaret simți o înțepătură de durere în inimă; dar cum el tăcea, nu îndrăzni să-i ofere o mângâiere. Martha plecase, iar Dixon veghea somnul doamnei Hale. Casa era cufundată în tăcere și nemișcare; întunericul se lăsă, fără ca cineva să se clintească pentru a aduce lumânări, Margaret ședea la fereastră, privind felinarele în stradă fără să le vadă însă – ascultând doar cum tatăl ei ofta din greu. Nu voia să coboare ca să aducă lumânări de teamă ca nu cumva, fără prezența ei ce-l silea să se stăpânească să nu se lase copleșit de emoții prea puternice, iar ea să nu fie acolo pentru a-i alina deznădejdea. Totuși, chiar în clipa când se gândea să se ducă să mai pună lemne în soba din bucătărie, căci nu mai era nimeni altcineva care să aibă grijă, auzi clopoțelul de la intrare, deși înfășurat, sunând atât de tare încât totul începu să vibreze în casă. Cu o tresărire, se ridică și trecu pe

lângă tatăl ei, care nu se clintise la auzul sunetului înfundat – apoi se întoarse în loc și îl sărută cu tandrețe. El nu se mișcă nici de data asta și parcă nu băgă de seamă gestul ei afectuos. Apoi Margaret coborî ușor și pe întuneric, se duse la ușă. Dixon ar fi pus lanțul înainte de a o deschide, dar ea era atât de pierdută în gânduri, încât uitase de teamă. Silueta unui bărbat înalt se afla între ea și strada luminată. Omul privea în altă direcție; dar, la sunetul zăvorului, se întoarse iute.

— Aceasta e casa domnului Hale? întrebă el cu o voce limpede, sonoră și plăcută.

Margaret fu cuprinsă toată de tremur; nu răspunse imediat. După o clipă suspină:

— Frederick! și îi întinse amândouă mâinile, trăgându-l înăuntru.

— Oh, Margaret! exclamă el, cu mâinile pe umerii ei, după ce se sărutară, ca și cum i-ar fi putut vedea chipul chiar și pe întuneric și în expresia ei ar fi citit mai degrabă răspunsul la întrebarea pe care dorea s-o pună: Mama mai trăiește?

— Da, trăiește, dragă frățioare! Este – cât se poate de bolnavă; dar trăiește! E în viață!

— Slavă Domnului! suspină el.

— Tata e complet distrus de durere.

— Vă așteptați să vin, nu-i așa?

— Nu, n-am primit nicio scrisoare.

— Înseamnă că am ajuns înaintea ei. Dar mama știe că vin.

— Oh! știam cu toții că vei veni. Dar ai puțină răbdare! Hai, intră aici. Dă-mi mâna. Ce-i asta? Oh! geanta de voiaj. Dixon a închis obloanele; ăsta e biroul tatii și o să te așezi aici pe un scaun, ca să te odihnești câteva clipe; între timp, mă duc să-i spun tatii.

Și, orbecăind pe întuneric, Margaret caută o lumânare și chibrituri când se putură vedea unul pe altul, în lumina slabă și pâlpâitoare, ea se simți deodată tare sfioasă. Tot ce putea să vadă era chipul neobișnuit de bronzat al fratelui ei și privirea furișă a

unor ochi albaștri, prelungi, care clipiră deodată, amuzați de felul cum se cercetau unul pe celălalt. Dar, deși fratele și sora se priviră cu simpatie timp de o clipă, nu schimbară niciun cuvânt; doar că Margaret avu certitudinea că i-ar plăcea tovărășia fratelui ei. Tot atât de mult pe cât îl iubea ca rudă de sânge. Își simțea inima infinit mai ușoară pe când urca scările; nefericirea nu se micșorase, dar devenise mai puțin apăsătoare; căci mai exista cineva care să-i împărtășească povara. Deznădejdea tatălui nu mai avea puterea s-o demoralizeze. Stătea cu brațele sprijinite pe masă, mai neajutorat ca oricând; dar ea știa cuvântul vrăjit cu care-l putea însufleți. Poate că îl folosi într-un fel prea nestăpânit, atât de puternică îi fusese ușurarea.

— Tată îi spuse, cuprinzându-l cu afecțiune pe după gât, ridicându-i capul ostenit, cu un gest brusc, plin de tandrețe, până când, sprijinindu-l pe brațele ei, îl putu privi în ochi, insuflându-i putere și încredere. Tată! ghici cine a venit!

El o privi; în ochii lui încețoșați și triști se putu citi că întrezărise, timp de o clipă, adevărul, pentru a-l alunga imediat, ca pe o închipuire nebunească.

Se smuci din strânsoarea ei și își ascunse din nou capul în brațele întinse pe masă. Îl auzi murmurând; plină de gingășie, se aplecă să-l audă.

— Nu știu. Să nu-mi spui că e Frederick – nu Frederick. N-aș putea să îndur – sunt prea slăbit. Iar maică-sa e pe moarte!

Începu să plângă și să se tânguie ca un copil. Margaret nădăjduise, se așteptase la cu totul altă reacție, așa că dezamăgită, cu sufletul chinuit, rămase un moment tăcută. Apoi vorbi din nou – cu tonul altfel – nu cu atâta bucurie în glas, ci cu mult mai multă grijă și blândețe:

— Tată, e chiar Frederick! Gândește-te cât de mult o să se bucure mama! Și, oh, cât de tare ar trebui să ne bucurăm pentru ea! Și pentru el – bietul, bietul nostru băiat!

Tatăl nu-și schimbă poziția; părea doar că încearcă să înțeleagă

faptul în sine.

— Unde e? întrebă în cele din urmă, cu chipul încă ascuns de brațele întinse.

— În biroul dumitale și e singur.. Am aprins lumânarea și am dat fuga să-ți spun. E singur și probabil că se întrebă de ce…

— Mă duc la el, o întrerupse tatăl, ridicându-se; se sprijini pe brațul fiicei și se lăsă apoi călăuzit de ea.

Margaret îl conduse până la ușa biroului, dar se simțea prea tulburată pentru a putea suporta scena întâlnirii. Se întoarse și fugi pe scări în sus, plângând din tot sufletul. Trecuseră multe zile de când nu mai avusese curajul să-și îngăduie această ușurare. Își dădea acum seama cât de cumplită fusese încordarea. Dar Frederick sosise! El, singurul ei frate iubit, era aici, în siguranță, din nou în mijlocul lor! De-abia îi venea să creadă. Se opri din plâns și deschise, ușa dormitorului. Nu auzi glasuri și aproape îi fu teamă că visase. Coborî scara și ascultă la ușa biroului. De acolo răsuna murmur de voci; îi fu de-ajuns. Se duse la bucătărie, înteți focul, aprinse lumânări peste tot în casă și pregăti o gustare pentru călător. Ce noroc că mama dormea! Știa după lumina ferită ce se cernea prin gaura cheii dormitorului. Oaspetele lor putea fi ospătat și înveselit și prima emoție a întâlnirii cu tatăl lui se putea stinge înainte ca mama să-și dea seama că se întâmplă ceva neobișnuit.

Când termină pregătirile, Margaret deschise ușa biroului și intră cu o tavă grea în brațe, ca o slujnică. Era mândră că-l poate servi pe Frederick. Dar acesta, când *o* văzu, sari iute și îi luă povara din mână. Era un simbol, un semn al ușurării pe care urma s-o aducă în casă prezența lui. Fratele și sora rânduiră împreună bucatele pe masă, fără cuvinte multe, dar mâinile li se atingeau și ochii exprimau comunicarea firească între cei de aceleași sânge. Focul se stinsese; și Margaret se străduí să-l aprindă iar, căci serile erau cam răcoroase și totuși trebuia sa nu facă prea mult zgomot lângă odaia doamnei Hale.

— Dixon spune că e un dar să știi să aprinzi focul; nu un

meșteșug ce se poate învăța.

— *Poeta nascitur, non fit*[5], murmură domnul Hale; și Margaret se bucură să audă din nou un citat, chiar dacă spus pe un ton apatic.

— Draga de Dixon! Cum o să ne mai sărutăm spuse Frederick. Avea obiceiul să mă sărute și să se uite apoi la mine, ca să fie sigură că eram eu și să mă sărute iar. Dar Margaret, cât de nepricepută ești! N-am mai văzut niște mânuțe atât de neîndemânatice și de stângace; fugi și spală-te, ca să-mi pregătești câteva tartine, și lasă focul în seama mea. Aprinderea focului e unul dintre talentele mele înnăscute.

Așa, că Margaret ieși; și se întoarse iar; intra și ieșea întruna din cameră, plină de neastâmpăr și voioșie neputând sta o clipă locului. Era cu atât mai bucuroasă cu cât putea să-i îndeplinească mai multe dorințe lui Frederick; și, din instinct, el înțelegea. Era ca o bucurie furată, în casa plină de jale, al cărei farmec era cu atât mai pătrunzător, cu cât, în fundul sufletului, știau ce suferință implacabilă îi așteaptă.

În mijlocul acestei bucurii, auziră pașii lui Dixon pe trepte. Domnul Hale se ridică brusc din fotoliul cel mare în care stătuse moleșit până atunci, privindu-și visător copiii, ca și când aceștia ar fi jucat o piesă veselă la care era plăcut să te uiți, dar care era atât de departe de realitate și în care el nu deținea niciun rol. Se ridică în picioare, cu fața la ușă, arătând o tulburare atât de ciudată, de neașteptată, gata să-l ascundă pe Frederick privirii oricărui străin care ar fi intrat, ba chiar și credincioasei Dixon, încât inima lui Margaret fu străbătută de un fior; era ceva ce îi amintea de noile temeri din existența lor. Prinse brațul lui Frederick și îl strânse tare, în timp ce un gând sumbru o făcu să se încrunte și să strângă din dinți. Și totuși știau că nu era decât pasul măsurat al lui Dixon. O auziră parcurgând coridorul – intrând în bucătărie. Margaret se ridică.

---

5 Te naşti poet, nu te faci (lat.).

— Mă duc după ea să-i spun. Și o să aflu cum se mai simte mama.

Doamna Hale era trează. La început vorbi fără șir dar, după ce bău câteva linguriţe de ceai, căpătă parcă puțină putere, deși nu era încă în stare să vorbească. Era mai bine să se odihnească peste noapte, înainte de a i se spune de sosirea fiului ei. Agitația pricinuită de vizita doctorului Donaldson, așteptat să apară dintr-o clipă în alta, îi ajungea pentru seara aceea; și el le va spune cum s-o pregătească pentru revederea cu Frederick. Important era că fiul ei era în casă – putea fi chemat în orice moment.

Margaret nu avea astâmpăr să stea locului. Așa că se apucă s-o ajute pe Dixon să-i pregătească toate cele de trebuință „domnișorului Frederick". Părea că nu se va mai putea simți niciodată obosită. Cu fiecare privire aruncată în camera în care stătea tânărul, discutând cu tatăl lui, – nu știa și nici n-o interesa despre ce anume – devenea mai puternică. Va veni și vremea când va sta și ea de vorbă cu Frederick, și-l va asculta și era atât de încredințată de acest lucru, încât n-avea de ce să grăbească momentul.

Îl cercetase doar câteva clipe, dar înfățișarea lui îi plăcuse. Avea trăsături delicate, dar în niciun caz vădind slăbiciune, iar pielea îi era arsă de soare și chipul vioi, plin de prospețime. Ochii aveau o privire radioasă, dar uneori expresia lor, ca și a gurii, se schimba brusc, vădind o tulburare sufletească ascunsă încât aproape că o înspăimânta. Totul nu dura însă decât o clipă; și în ochi nu-i stăruia, nici înverșunare, nici sete de răzbunare; exprimau mai degrabă un aprig simțământ de o clipă, asemenea celor ce apar pe chipul locuitorilor din ținuturile meridionale, mai nestăpânite – înverșunare ce sporește dulceața copilărească ce le îmblânzește imediat privirea. Margaret se putea teme de violența unei firi impulsive pe cate o trăda o asemenea privire, dar asta n-o împiedica să aibă o încredere nemărginită în fratele regăsit. Dimpotrivă, înțelegerea ce se stabilise de la început între ei îi

încălzea sufletul. De-abia acum, din sentimentul de ușurare pe care-l avea în prezența lui Frederick, își dăduse seama câtă răspundere apăsase pe umerii ei. El își înțelegea părinții – firile și slăbiciunile lor, având totuși cea mai mare grijă să nu-i jignească sau să nu le rănească sentimentele. Părea să știe din instinct când exuberanța naturală a comportării și conversației lui va irita profunda deprimare a tatălui, ori ar putea chiar alina suferințele mamei. Dacă simțea că dispoziția lor ori momentul nu erau potrivite, devenea pe dată plin de răbdare și dăruire, precum cea mai minunată infirmieră. Margaret simțea aproape că îi dădeau lacrimile, când el făcea câte o aluzie la zilele copilăriei lor din New Forest; nu le uitase defel și nu uitase nici Helstone – în timpul cât rătăcise prin țări îndepărtate și printre străini. Ea îi putea vorbi despre locurile de acolo, fără teamă că l-ar putea plictisi. Îi fusese teamă de venirea lui, chiar în timp ce tânjea după el; simțea că cei șapte sau opt ani o schimbaseră în asemenea măsură, încât, uitând cât de mult din vechea Margaret dăinuia încă în ea, își spusese că, dacă ea se schimbase atâta în gusturi și simțăminte, deși rămăsese acasă, existența lui zbuciumată, pe care n-o cunoștea prea bine, probabil că îl transformase cu totul pe adolescentul înalt, în uniformă de elev de marină, la care își amintea că privea cu o venerație fermecată. Numai că, în timpul cât fuseseră departe unul de celălalt, diferența de vârstă, ca și alte deosebiri dintre ei, se mai atenuaseră.

Astfel că tot chinul acestor zile se mai ușurase pentru Margaret. Prezența lui Frederick era acum singurul punct luminos în viața ei. Timp de câteva ceasuri, mama ei se simți mai bine, datorită prezenței fiului. Îi ținea mâna în mâinile ei; nu îi dădu drumul nici atunci când adormi; și Margaret trebui să-l hrănească pe Frederick ca pe un copilaș, căci nu și-ar fi mișcat un deget, ca să nu-și tulbure mama. Doamna Hale se trezi în mijlocul acestei scene; își mișcă încet capul pe pernă și zâmbi copiilor ei, înțelegând ce făceau și pentru ce procedau astfel.

— Sunt foarte egoistă, spuse ea; dar n-o să mai dureze mult.

Frederick se aplecă și sărută mâna firavă din mâna lui.

Starea aceasta de liniște nu putea dăinui prea multe zile, poate nici măcar prea multe ore; și doctorul Donaldson i-o spuse lui Margaret. După plecarea bunului doctor, ea se furișă jos la Frederick, care în timpul vizitei acestuia rămăsese ascuns în salonașul din spate, unde dormea de obicei Dixon, dar care acum devenise camera lui.

Margaret îi repetă vorbele doctorului Donaldson.

— Nu cred, exclamă el. E foarte bolnavă și s-ar putea să fie în stare gravă, în mare primejdie; dar nu-mi pot închipui că ar putea arăta așa cum arată, dacă ar fi pe moarte. Margaret, ar trebui s-o mai consulte cineva – un doctor de la Londra. Nu te-ai gândit să chemi un doctor din Londra?

— Ba da, spuse Margaret, de mai multe ori. Dar nu cred că ar folosi la ceva. Și, trebuie să-ți spun, nu avem prea mulți bani ca să putem aduce un medic renumit de la Londra și sunt încredințată că doctorul Donaldson nu-i mai prejos decât cei mai buni – dacă nu chiar egalul lor.

Frederick începu să pășească nestăpânit în lungul și în latul camerei.

— În Cadiz mă bucur de credit, spuse el, dar nu și aici, din cauza păcătoasei schimbări a numelui. De ce a plecat tata din Helstone? Aici a fost greșeala.

— N-a fost nicio greșeală, spuse Margaret cu tristețe. Și, mai ales, ai grijă să nu audă cumva tata ce-ai spus acum. Văd și așa că îl chinuie gândul că mama nu s-ar fi îmbolnăvit dacă am fi rămas în Helstone și doar știi ce teribilă putere de autoînvinuire are tata!

Frederick se tot mișca de colo până acolo, de parcă ar fi fost pe puntea de cart. În cele din urmă se opri chiar în fața lui Margaret și, timp de o clipă, privirea îi cercetă înfățișarea vlăguită, plină de deznădejde.

— Micuța mea Margaret! spuse cu glas mângâietor. Să sperăm

până la capăt. Biată fetiță! Cum, ai chipul înlăcrimat? Să știi că eu am speranță. Da, în ciuda tuturor doctorilor. Nu te pierde cu firea, Margaret și ai curajul să speri!

Margaret încercă să spună ceva, dar vocea îi era înăbușită și slabă:

— Voi încerca să fiu îndeajuns de umilă și să am încredere. Oh, Frederick! mama începuse să-mi arate cât de mult ține la mine! Iar eu începusem s-o înțeleg. Și acum moartea vrea să ne despartă cu atâta cruzime!

— Hai, liniștește-te! Să mergem sus și să facem ceva, în loc să irosim un timp atât de prețios. Gândurile m-au făcut de multe ori să mă întristez, draga mea; dar faptele, niciodată: Teoria mea e un fel de parodiere a maximei: „Fă rost de bani, fiule, cinstit dacă se poate; dar fă rost de bani." Așa că îți spun: „Fă ceva, surioară, ceva bun dacă se poate; dar, oricum, fă ceva."

— Chiar și o greșeală! spuse Margaret, zâmbind ușor printre lacrimi.

— În niciun caz. Singurul lucru pe care-l exclud sunt remușcările. Ispășește-ți cât de curând faptele rele printr-una bună (dacă ai atâtea scrupule); așa cum făceam la școală, când scriam un rezultat bun pe tăbliță, peste unul greșit, șters doar pe jumătate. Era mai bine decât să udăm buretele cu lacrimi; câștigam și timp, că nu mai așteptam să ne dea lacrimile, iar impresia era mai bună.

Dacă la început Margaret socoti că teoria lui Frederick era puțin cam rudimentară, își dădu seama că, punând-o în practică, el dădea dovadă tot timpul de o mare bunătate sufletească. După o noapte obositoare petrecută lângă mama (căci stăruise s-o vegheze), a doua zi dimineață, înainte de gustare, Frederick își făcu de lucru meșterind un suport de picioare pentru Dixon, care începea să se resimtă de oboseala atâtor nopți vegheate. Cât stătu să-și ia gustarea, stârni interesul domnului Hale povestindu-i cu însuflețire, foarte colorat și captivant, despre viața plină de

neprevăzut pe care o dusese în Mexic, în America de Sud și în alte colțuri ale lumii. Margaret ar fi renunțat la efortul deznădăjduit de a-l trezi pe domnul Hale din starea-i de deprimare; s-ar fi molipsit și ea și n-ar mai fi fost în stare să scoată un cuvânt. Dar Fred, credincios teoriei sale, făcea tot timpul câte ceva; și în afară de a mânca, singurul lucru ce se putea face la micul dejun era să vorbești.

Înainte de căderea nopții, se dovedi cât de întemeiată fusese opinia doctorului Donaldson. Doamna Hale fu apucată de convulsii; și, după încetarea crizei, rămase fără cunoștință. Chiar dacă soțul ei se prăvălise cu capul pe pat și-l zguduia cu suspinele sale; chiar dacă brațele puternice ale fiului o ridicară cu blândețe, așezând-o mai comod; și chiar dacă mâinile fiicei îi răcoreau fața; ea nu-i mai recunoștea. Și nu îi va mai recunoaște decât atunci când se vor reîntâlni în ceruri.

Înainte de venirea zorilor, totul se sfârșise.

Atunci Margaret încetă să mai tremure, își alungă deznădejdea și, ca un adevărat înger, căută să-și aline tatăl și fratele. Căci acum Frederick se prăbușise și nicio teorie nu îi mai putea ajuta cu nimic. Când se închise în cămăruța lui și începu să plângă cu suspine năvalnice, Margaret și cu Dixon coborâră, speriate că face prea mult zgomot: căci pereții erau subțiri și vecinii puteau lesne auzi plânsul nestăpânit al acestui bărbat tânăr, atât de diferit de tânguirea mai potolită cu care sunt jeliți morții, când ne deprindem cu durerea și nu îndrăznim să ne răzvrătim împotriva destinului implacabil, știind că totul ne este sortit.

Margaret ședea alături de tatăl ei, în camera în care zăcea mama ei moartă. Ar fi mulțumit cerului, dacă l-ar fi auzit plângând. Dar el stătea lângă pat, cufundat într-o tăcere deplină; din când în când doar, descoperea fața moartei și o mângâia ușor și atunci scâncea încet, scoțând un sunet nearticulat, asemănător celui cu care o jivină își dezmiardă puiul. Parcă nici nu-și dădea seama că Margaret era lângă el. De câteva ori fata se apropie de el și îl

sărută; și deși o lăsă, o împinse apoi ușurel, de parcă dovezile ei de dragoste i-ar fi tulburat gândurile absorbite doar de moarta iubită. Când auzi suspinele lui Frederick, tresări și clătină din cap.

— Bietul băiat! Băiatul băiat! spuse și păru apoi să nu le mai audă.

Margaret își simțea inima sfâșiată. Nu se putea cufunda în propria ei durere, căci se gândea la tatăl ei. Noaptea era pe sfârșite și zorile se apropiau când, fără vreo vorbă care să-l pregătească, Margaret spuse, spărgând liniștea încăperii, cu o claritate ce o uimi chiar și pe ea:

— „Nu-ți lăsa inima în restriște” și apoi continuă să citească în Biblie și parcurse întreg capitolul căutând alinare.

CAPITOLUL XXXI

„DE VECHI PRIETENI AM UITAT?”

„N-arată oare aceste purtări toate
Viclenie de șarpe și grele păcate?”

CRABBE

VENI ȘI DIMINEAȚA de octombrie, rece și friguroasă; nu o dimineață de octombrie ca la țară, cu cețuri blânde, argintii, împrăștiate de primele raze de soare, ce îmbracă apoi totul în culori minunate, ci o dimineață de octombrie ca în Milton, unde cețurile argintii se preschimbaseră în nori grei de fum și unde soarele, când izbutea să străbată cu razele sale, nu dezvăluia decât lungi străzi întunecate. Margaret se mișca de colo-colo, fără vlagă ajutând-o pe Dixon să rânduiască prin casă. Ochii îi erau plini de lacrimi, dar nu avea timp să-și ușureze povara inimii plângând. Tatăl și fratele ei se bizuiau pe ea; și dacă ei își puteau da frâu liber durerii, pe ea o așteptau treburile, pregătirile, tot felul de socoteli. Până și dispozițiile ce trebuiau date pentru înmormântare păreau să cadă în seama ei.

În fine, focul fusese aprins și lemnele trosneau – gustarea de dimineață era gata și ceainicul șuiera; Margaret își mai aruncă o dată privirea prin încăpere și apoi îl chemă pe domnul Hale și pe Frederick. Ar fi vrut ca totul să arate cât mai plăcut; și totuși, când își dădu seama cât de mult contrasta atmosfera cu starea ei de spirit, izbucni deodată în plâns. Îngenunche lângă sofa, ascunzându-și fața în perne, pentru ca nimeni să n-o audă, când deodată simți pe umăr mâna lui Dixon.

— Haide, domnișoară Hale – hai, draga mea! Cată de te

stăpânește, că altfel unde o să ajungem? Nimeni din casă nu poate să-mi spună ce trebuie făcut și ne așteaptă o mulțime de treburi. Cine să se ocupe de înmormântare; și cine să ia parte la ea; și unde să aibă loc; și toate trebuie să fie hotărâte. Și domnișorul Frederick; s-a prostit de atâta plâns, iar domnul nu prea se pricepe să ia hotărâri; bietul de el umblă de colo-colo de parcă ar fi cu totul rătăcit. Știu, draga mea, e destul de greu; dar toți trebuie să murim și ai mare noroc că n-ai pierdut pe nimeni până acum.

Poate că așa și era. Dar era o pierdere prea mare, care nu se putea asemui cu nimic altceva pe lumea asta. Margaret nu găsi mângâiere în vorbele lui Dixon, dar blândețea neobișnuită din purtarea bătrânei menajere îi merse drept la inimă; și, mai mult ca să-și arate recunoștința pentru această blândețe, se ridică și răspunse privirii neliniștite a lui Dixon printr-un zâmbet; și se duse să-și anunțe tatăl și fratele că gustarea de dimineață îi aștepta.

Domnul Hale intră în cameră – mergând ca prin vis, sau mai curând ca un somnambul, cu ochii și mintea sesiză alte lucruri decât cele din fața lui. Frederick intră plin de însuflețire, cu un fel de vioiciune forțată; îi luă mâna, o privi în ochi și izbucni în plâns. Margaret se strădui tot timpul cât rămaseră să-și ia gustarea să găsească o mulțime de fleacuri pe care să le discute, ca să-i împiedice să-și amintească de ultima masă luată împreună, când ascultaseră întruna încordați vreun sunet sau vreun semnal din camera bolnavei.

După ce se ridicară de la masă, se hotărî să-i vorbească tatălui ei despre înmormântare. Acesta însă doar dădea din cap, declarându-se de acord cu toate propunerile, deși unele dintre ele se băteau cap în cap cu celelalte. Margaret nu se alese cu nimic pozitiv; și tocmai ieșea vlăguită din cameră, ca să încerce să se sfătuiască cu Dixon, când domnul Hale îi făcu semn să vină înapoi.

— Întreabă-l pe domnul Bell, spuse el cu glasul spart.

— Pe domnul Bell! repetă ea, uimită puțin. Domnul Bell de la

Oxford?

— Chiar el. Da. A fost cavalerul meu de onoare.

Margaret înțelese legătura.

O să-i scriu chiar azi, îl asigură și tatăl ei se cufundă din nou în apatie.

Și toată dimineața, ea nu mai stătu locului o clipă, tânjind după puțină odihnă, copleșită de vârtejul atâtor treburi legate de tristul eveniment. Spre seară, Dixon îi spuse:

— Am făcut-o, domnișoară. Îmi era tare teamă pentru domnul, să nu-l doboare supărarea. Toată ziua a rămas lângă biata doamnă; și când am ascultat la ușă, l-am auzit cum îi vorbea și îi tot vorbea, de parcă ar fi fost vie. Când am intrat, a tăcut, dar părea tare încurcat. Așa că mi-am zis că ar fi bine să-l trezească cineva; și, chiar dacă la început o să aibă un șoc, poate că după aia o să fie mai bine. Așa că m-am dus și i-am spus că, după părerea mea, domnișorul Frederick nu e în siguranță aici. Și așa și e. Nu mai departe decât marți, când am ieșit din casă, am întâlnit un om din Southampton – primul pe care-l văd de când am venit în Milton; cred că nu prea au drum pe-aici, prin părțile din nord. Știi, era tânărul Leonards, fiul bătrânului Leonards, postăvarul și cel mai mare neisprăvit din lume – din pricina lui, taică-său aproape că era să moară de supărare – care a fugit pe mare. Nu l-am putut înghiți niciodată. Știu că era pe bordul lui „Orion", împreună cu domnișorul Frederick; deși nu-mi aduc aminte dacă era și în timpul răzmeriței.

— Te-a recunoscut? întrebă Margaret degrabă.

— Păi, tocmai asta-i partea proastă. Nu cred că m-ar fi recunoscut, dacă n-aș fi fost atât de nesăbuită să-l strig. Era cineva din Southampton printre străini, că altfel n-aș fi ajuns niciodată să mă bat pe burtă cu un nerușinat și un pierde-vară ca el. Zice: „Domnișoara Dixon! cine s-ar fi gândit că o să te întâlnesc pe-aici? Da poate că greșesc, și poate că nu mai ești domnișoara Dixon?" Așa că i-am zis că sunt tot nemăritată, cu toate că aș fi

avut prilejul să mă mărit dacă n-aș fi fost atât de mofturoasă. A fost destul de politicos, zicând că nu se îndoia de fel. Da' nu mă las eu luată peste picior de un netrebnic ca el și i-am și zis-o; și, ca să fim chit, l-am întrebat ce face taică-său (care l-a dat afară din casă), de parcă erau în cele mai bune relații. Așa că, vrând să-mi facă în ciudă – că ne ieșiserăm cu totul din fire, tot purtându-ne atât de frumos unul cu altul – a început să întrebe de domnișorul Frederick și a zis că vai, cum a dat de belea (ca și când beleaua domnișorului Frederick l-ar spăla de păcate pe George Leonards, sau l-ar face să arate altfel decât un ticălos înrăit ce e) și că, dacă o să fie prins, or să-l spânzure pentru răscoala de pe vas, și că s-a pus o recompensă de o sută de lire pentru cine l-o prinde și că a făcut familia de râs – le-a zis pe toate numai ca să-mi facă în ciudă, draga mea, pentru că pe vremuri, în Southampton, l-am ajutat pe bătrânul Leonards să-l scarmene bine pe George. Așa că am zis și eu că, după câte știu, mai sunt și alte familii care au mai multe motive să roșească din pricina fiilor lor și să fie mulțumite dacă aceștia își câștigă cinstit traiul departe de casă. La care mi-a răspuns, ca un nerușinat ce e, că are situație de încredere și că, dacă știu pe cineva, vreun amărât de tânăr care a apucat-o pe căi greșite și vrea să se cumințească, nu ar avea nimic împotrivă să-l la sub protecția lui. El! Păi el ar strica și un sfânt. Nu m-am mai simțit de ani de zile atât de păcătoasă ca atunci când stăteam de vorbă cu el, zilele trecute. Îmi venea să plâng că nu-l puteam jigni mai tare, iar el îmi zâmbea și lua de bune complimentele; și nu părea că-i pasă nici cât negru sub unghie de ce-i spuneam, iar eu eram întărâtată la culme de vorbele lui.

— Dar nu i-ai spus nimic despre noi – despre Frederick – nu-i așa?

— Nici gând, o încredință Dixon. N-a avut amabilitatea să mă întrebe unde stau; și, chiar dacă m-ar fi întrebat, tot nu i-aș fi spus. Nici eu nu l-am întrebat de situația strălucită pe care o are. Aștepta autobuzul care a venit chiar atunci și el i-a făcut semn să

oprească. Dar, ca să mă întărâte și mai tare, s-a întors spre mine când era gata să se urce și mi-a zis: „Domnișoară Dixon, dacă mă ajuți să-l prind pe locotenentul Hale, o să împart recompensa cu dumneata. Știu că ți-ar plăcea să fim parteneri, nu-i așa? Nu te rușina și spune da". Și a sărit în autobuz și i-am văzut mutra, cum se chiora la mine și rânjea încântat că avusese ultimul cuvânt.

După ce Dixon îi povesti toată tărășenia, Margaret se simți tare îngrijorată.

— I-ai spus lui Frederick? întrebă ea.

— Nu, spuse Dixon. Eram prea tulburată la gândul că ticălosul de Leonards e în oraș; da' aveam atâtea pe cap, că nici nu m-am gândit la întâmplarea asta. Da' când l-am văzut pe domnul șezând atât de pierit și cu privirea în gol, mi-am zis că poate o să-și mai revină oleacă dacă o să trebuiască să cugete nițel la siguranța domnișorului Frederick. Așa că i-am povestit totul și tare m-am rușinat când a trebuit să-i spun cum a vorbit un tânăr cu mine. Și i-a făcut bine. Și dacă-i vorbă să nu afle nimeni de venirea domnișorului Frederick, bietul de el o să trebuiască să plece înainte de a sosi domnul Bell.

— Oh, nu mă tem de domnul Bell; dar mi-e teamă de Leonards. Trebuie să-i spunem și lui Frederick. Dar, cum arată acest Leonards?

— E un bărbat urât, domnișoară, poți să fii sigură. Are niște favoriți cu care mi-ar fi rușine să umblu – favoriți roșii ca focul. Și, cu toate că s-a lăudat cu situația lui, de încredere, era îmbrăcat în barchet, ca un om de rând.

Era clar că Frederick trebuia să plece. Să plece tocmai când își reluase locul în familie și făgăduise să fie sprijinul și nădejdea tatălui și surorii sale. Să plece tocmai acum când grija față de maică-sa, în ultimele ei clipe și durerea pierderii suferite îi legaseră prin dragostea ce unește oamenii când sunt puși în fața morții. Și pe când Margaret chibzuia la toate astea, așezată lângă focul din salon, – la neliniștea și la tulburarea tatălui ei, sub apăsarea

acestei noi temeri de care nu pomenise încă – Frederick intră, mai puțin vioi, dar mai liniștit, căci intensitatea extremă a durerii se mai potolise. Se apropie de Margaret și o sărută pe frunte.

— Ce palidă ești, Margaret! spuse cu glas scăzut. Te-ai gândit la noi toți și nimeni nu s-a gândit la tine. Întinde-te pe sofa – că doar n-ai nimic de făcut.

— Tocmai asta-i partea proastă, șopti Margaret întristată.

Dar se întinse pe sofa, iar fratele ei îi acoperi picioarele cu un șal și se așeză pe jos, lângă ea; și începură să vorbească cu glasul stins. Când Margaret îi repetă ce-i spusese Dixon despre întâlnirea cu tânărul Leonards, Frederick își strânse buzele, consternat.

— Aș vrea să am o discuție cu individul ăsta. E cel mai prost marinar ce-a pus vreodată piciorul pe bordul unei corăbii – și unul dintre cei mai mari ticăloși. Spune, Margaret, cunoști toată situația?

— Da, de la mama.

— Ei bine, când toți marinarii de treabă erau furioși pe căpitan, individul ăsta, ca să-i intre în grații – puah! Când mă gândesc că e aici! Oh, dacă ar ști că sunt la câteva mile de el,.ar face orice ca sa-mi dea de urmă, ca să se răzbune pe mine. Aș prefera să ia oricine suta de lire la care m-au prețuit, mai curând decât nemernicul ăsta. Păcat că biata Dixon nu poate fi convinsă să mă predea, ca să-și asigure bătrânețile!

— Oh, Frederick, taci, te rog! Nu mai vorbi așa.

În clipa aceea intră domnul Hale, tremurând de indignare. Auzise ce vorbeau și spuse, luând mâna lui Frederick între ale lui:

— Trebuie să pleci, fiule. E tare rău – dar îmi dau seama că trebuie. Ai făcut tot ce-ai putut – ai fost o mângâiere pentru ea.

— Oh, tată, chiar trebuie să plece? încercă Margaret să pledeze, împotriva propriei sale convingeri.

— Să știi că m-am gândit serios să mă predau și să înfrunt procesul. De-aș putea să-mi adun dovezile! Nu pot suporta gândul să fiu în puterea unui netrebnic ca Leonards. În alte împrejurări,

aproape că mi-ar fi plăcut vizita asta făcută acasă pe furiș; are farmecul pe care îl atribuie franțuzoaicele plăcerilor interzise.

— Unul dintre primele lucruri pe care mi-l amintesc din copilărie, începu Margaret, este o întâmplare când ai fost pedepsit pentru că ai furat mere, Fred. Știu că aveam destule acasă – meri încărcați cu fructe; dar cineva ți-a spus că fructele furate sunt mai dulci, vorbă pe care ai luat-o *au pied de la lettre*[6] și te-ai dus să furi. Nu prea te-ai schimbat de atunci.

— Da – trebuie să pleci, repetă domnul Hale, ca răspuns la întrebarea pusă de Margaret mai devreme; se vedea că nu se putea gândi decât la un singur subiect și îi venea greu să urmărească replicile în zigzag ale copiilor săi – era un efort ce-l depășea.

Margaret și Frederick se uitară unul la altul. Înțelegerea ce se stabilise atât de repede între ei nu va mai exista dacă Frederick va pleca – cam acesta era sensul, greu de exprimat în cuvinte, al privirii. Gândul îi chinuia, învăluindu-le sufletul în tristețe. Frederick fu primul care se scutură de acest simțământ:

— Știi, Margaret, azi după-amiază era cât pe-aci să tragem o spaimă grozavă, Dixon și cu mine. Eram în dormitor; auzisem la un moment dat clopoțelul de la intrare, dar credeam că cel ce sunase terminase ce avea de făcut și plecase de mult; așa încât eram pe punctul să ies pe coridor când deschizând ușa camerei mele, am văzut-o pe Dixon coborând scările; s-a încruntat la mine și m-a împins înapoi. Am lăsat ușa deschisă și am auzit-o transmițând un mesaj cuiva care se afla în biroul tatii și care a plecat imediat. Cine putea fi? Vreun vânzător de prăvălie?

— Tot ce se poate, spuse Margaret cu indiferență. Pe la ora două a fost pe aici un omuleț liniștit, venit să primească niște dispoziții.

— Numai că ăsta nu era un omuleț – ci un bărbat înalt și voinic; și trecuse de patru și jumătate când a venit.

— Era domnul Thornton, spuse domnul Hale.

---

6 În sens literal (fr.).

Amândoi se bucurară că izbutiseră să-l atragă în discuție.

— Domnul Thornton! exclamă Margaret, ușor surprinsă. Credeam că…

— Ce credeai, fetițo? o întrebă Frederick, căci ea lăsase propoziția neterminată..

— Oh, spuse ea înroșindu-se dar privindu-l drept în ochi, mi-am închipuit că era vorba despre cineva din altă categorie socială, nu un domn; cineva venit cu un comision.

— Cam așa și arăta, spuse Frederick nepăsător. Credeam că e vreun vânzător și când colo aflu că e vorba de un industriaș.

Margaret rămase tăcută., își aminti că, la început, înainte de a-i cunoaște firea și ea vorbise și gândise ca Frederick. Era firesc să-și fi făcut o astfel de impresie și totuși se simți puțin iritată. Nu putea să-i explice; ar fi vrut ca Frederick să înțeleagă ce fel de om era domnul Thornton – dar avea buzele pecetluite.

Domnul Hale continuă:

— Cred că a venit să-și ofere tot ajutorul care-i stă în putință. Dar nu l-am putut primi. I-am spus lui Dixon să-l întrebe dacă n-ar vrea să vorbească cu tine – cred că am rugat-o să te caute, ca să-l primești. Nu mai știu ce-am spus.

— E o persoană foarte agreabilă, după câte îmi dau seama! spuse Frederick, aruncând fraza ca pe o minge, ca s-o prindă careva.

— Un prieten foarte binevoitor, spuse Margaret, căci tatăl ei rămase tăcut.

O vreme, Frederick nu spuse nimic. În cele din urmă vorbi:

— Margaret, mă doare când mă gândesc că nu le voi putea mulțumi niciodată celor care s-au arătat binevoitori cu voi. Cunoștințele mele trebuie să fie altele decât ale voastre. În afară, bineînțeles, de cazul în care voi risca să ajung în fața curții marțiale, sau în cazul când tu și cu tata veți veni în Spania. Aruncase sugestia ca pe o momeală; apoi, deodată, făcu pasul hotărâtor: Nici nu știi cât de mult aș vrea să veniți. Am o situație

bună – și perspective și mai bune, urmă apoi, înroșindu-se ca o fată. Știi, Margaret, ți-am povestit de Dolores Barbour – aș vrea s-o cunoști; sunt sigur că o să-ți placă – ba nu, cuvântul potrivit e că o s-o iubești, e prea puțin spus că o să-ți placă – și tu, tată, o s-o iubești dacă o vei cunoaște. Nu are încă optsprezece ani; dar, dacă nu se răzgândește într-un an, va deveni soția mea. Domnul Barbour nu ne-a îngăduit s-o socotim încă logodnă. Dar, dacă veniți, o să găsiți numai prieteni peste tot, pe lângă Dolores. Gândește-te, tată. Margaret, te rog, fii de partea mea.

— Nu – pentru mine nu mai există un alt loc unde să plec, spuse domnul Hale. Mutarea asta m-a costat viața soției mele. Nu mai vreau să mă mut în altă parte, cât mai am de trăit. Ea e aici; și aici am să rămân până la sfârșitul zilelor.

— Oh, Frederick, îl rugă Margaret, povestește-ne mai multe despre ea. E un lucru la care nu m-am gândit; dar mă bucur foarte tare. O să ai o persoană pe care s-o iubești și care să țină la tine. Hai, povestește-ne.

— În primul rând, e catolică. E singura obiecție la care mă așteptam., Dar faptul că tata și-a schimbat părerile – te rog, Margaret, nu suspina.

Dar Margaret mai avu și alte motive să suspine în timpul discuției. Frederick devenise el însuși catolic, deși nu depusese încă jurământul. Aceasta era deci cauza pentru care își exprimase atât de vag în scrisori compasiunea față de disperarea ei când domnul Hale părăsise rândurile Bisericii. Crezuse – că nu era decât o atitudine nepăsătoare de marinar; dar adevărul era că încă de pe atunci se simțea înclinat să renunțe la religia în care fusese botezat; atâta doar că părerile lui tindeau, într-o direcție opusă celor ale tatălui său. Nici măcar Frederick n-ar fi putut spune cât de mult îi influențase dragostea această schimbare. În cele din urmă, Margaret renunță la acest aspect; și, revenind la logodnica lui, începu s-o privească într-o lumină diferită:

— Dar, Fred, gândește-te că, de dragul ei, trebuie să încerci să

scapi de acuzațiile exagerate ce ți se aduc, chiar dacă revolta de pe vas a fost adevărată. Dacă va trebui să ajungi în fața curții marțiale și dacă ai găsi martori, ai putea să dovedești că nesupunerea ta în fața autorității s-a datorat faptului că această autoritate era exercitată în mod nedemn.

Domnul Hale își îndreptă întreaga atenție spre răspunsul fiului său.

— În primul rând, Margaret, cine îmi poate face rost de martori? Toți sunt marinari, recrutați acum pe alte nave, în afară de cei a căror mărturie nu contează, pentru că au luat parte la revoltă sau au privit-o cu bunăvoință. În al doilea rând, dă-mi voie să-ți spun că nu prea știi ce e o curte marțială; îți închipui că e un fel de adunare unde se împarte dreptatea, în loc s-o vezi așa cum e – un tribunal unde autoritatea cântărește cam nouă zecimi, dar dovezile, doar o zecime. În astfel de cazuri chiar și dovezile nu scapă de influența pe care o exercită prestigiul autorității.

— Dar nu merită măcar să încerci și să vezi ce dovezi favorabile se pot găsi? În momentul de față, toți cei care te-au cunoscut odinioară, te cred categoric vinovat. N-ai încercat niciodată să te justifici, iar noi n-am știut unde să căutăm dovezi în sprijinul tău. Caută măcar acum, de dragul domnișoarei Barbour, să-ți justifici comportarea în ochii lumii. S-ar putea ca ei să nu-i pese; sunt sigură că are tot atâta încredere în tine ca și noi toți; dar n-ar trebui s-o lași să-și unească viața cu un om asupra căruia atârnă o învinuire atât de gravă, fără să arăți mai întâi lumii care-i realitatea. Te-ai ridicat împotriva autorității – ceea ce, a fost rău; dar dacă ai fi stat deoparte, ai fi tăcut și n-ai fi luat atitudine când cineva uza brutal de această autoritate, ar fi fost mult mai rău. Oamenii știu ce-ai făcut; dar nu cunosc motivele tale, care transformă delictul săvârșit într-o eroică apărare a celor slabi. De dragul lui Dolores, lumea trebuie să afle asta.

— Dar cum să o fac să afle? Nu sunt îndeajuns de convins de puritatea și de simțul de dreptate ale celor ce-mi vor fi judecători,

pentru a mă duce în fața curții marțiale, chiar dacă aș putea aduce o armată întreagă de martori care să spună adevărul. Nu pot trimite un crainic, care să strige pe străzi, proclamând ceea ce tu numești eroismul meu. Nimeni nu ar citi o broșură sau o autojustificare după atâta timp, chiar dacă aș publica vreuna.

— N-ai vrea să consulți un avocat, care să-ți spună ce șanse ai să te disculpi? întrebă Margaret, ridicând privirea și înroșindu-se toată.

— Ar trebui mai întâi să găsesc un avocat, să-l studiez și să văd dacă-mi place, înainte de a-i face asemenea confidențe. Mulți avocați fără clientelă și-ar putea perverti conștiința, convingându-se că ar câștiga ușor o sută de lire făcând o faptă bună – predându-mă, pe mine, un criminal, justiției.

— Prostii, Frederick! – cunosc un avocat pe a cărui onoare te poți bizui; despre a cărui abilitate în profesie oamenii au o părere foarte bună; și care cred că și-ar da multă osteneală pentru oricare dintre rudele... mătușii noastre. E vorba de domnul Henry Lennox, tată.

— Cred că e o idee bună, spuse domnul Hale. Dar nu trebuie să faci nimic care l-ar putea reține pe Frederick în Anglia. Măcar de dragul mamei tale.

— Poți să pleci mâine seară la Londra, cu trenul de noapte, urmă Margaret, însuflețită de planul ei. Teamă mi-e că va trebui să plece mâine, tată, vorbi ea cu blândețe; așa e mai bine, din cauza domnului Bell și a persoanei aceleia dezagreabile cu care s-a întâlnit Dixon.

— Da; trebuie să plec mâine, întări Frederick, cu hotărâre.

Domnul Hale oftă.

— Mi-e foarte greu să mă despart de tine și totuși sunt tare neliniștit atâta timp cât rămâi aici.

— Atunci, spuse Margaret, ascultați cum am plănuit. Frederick ajunge la Londra vineri dimineață. Am să – ai putea – nu! e mai bine să-i dau un bilet pentru domnul Lennox. Îl găsești în biroul

lui de la tribunal.

— O, să fac o listă cu numele tuturor marinarilor de pe „Orion” de care-mi pot aminti. I-aș putea-o lăsa lui, ca să încerce să le dea de urmă. E vorba de fratele soțului lui Edith, nu-i așa? Îmi aduc aminte că ai pomenit de el în scrisori. Am niște bani pe care-i păstrează Barbour. Aș putea plăti destul de mult, dacă există vreo șansă de reușită. Banii aceștia, tată dragă, îi destinasem cu totul altui scop; așa că o să socot că i-am împrumutat de la dumneata și de la Margaret.

— Nu, spuse Margaret. Dacă ai face-o, nu i-ai risca. Și există totuși un risc; dar merită să încerci. Ai putea să te îmbarci și la Londra, nu numai la Liverpool?

— Bineînțeles, gâsculiță mică. Mă simt ca acasă oriunde văd apa unduindu-se sub o scândură. Nu te teme, o să găsesc eu vreo ambarcațiune care să mă ia. N-o să stau nici douăzeci și patru de ore la Londra, departe și de voi și de o altă ființă.

Margaret nu se supără când Frederick găsi de cuviință să privească peste umărul ei, în timp ce-i scria domnului Lennox. În felul acesta se văzu silită să scrie concis și cu siguranță; altfel ar fi șovăit dacă să folosească un anumit cuvânt sau expresie, simțindu-se tare încurcată să reînnoade ea relațiile dintre ei, care se sfârșiseră într-un mod atât de penibil pentru amândoi. Dar așa, biletul îi fu luat din față înainte de a mai avea timp să-l recitească și ascuns bine într-un portvizit; cu care prilej dinăuntru căzu o lungă șuviță de păr negru, făcând să sclipească de plăcere, ochii lui Frederick.

— Ți-ar plăcea să te uiți la șuvița asta de păr, nu-i așa? întrebă el. Nu! Trebuie să aștepți s-o vezi pe ea. E prea desăvârșită ca s-o cunoști pe bucățele. O biată cărămidă n-o să-ți poată spune niciodată cum arată, castelul meu.

CAPITOLUL XXXII

GHINIOANE

„Cum! Rămâi ca cineva să te pârască,
Sau poate-n lanțuri chiar să te târască!”

WERNER

TOATĂ ZIUA URMĂTOARE stătură împreună – toți trei. Domnul Hale nu spunea nimic, decât atunci când copiii lui îi puneau întrebări și îl sileau astfel să revină în prezent. Durerea lui Frederick nu mai putea fi văzută sau auzită; trecuse prima izbucnire și acum aproape că-i era rușine că se lăsase doborât de emoție; și, deși suferea profund pentru pierderea mamei și suferința asta avea să dăinuie toată viața, n-avea să mai vorbească niciodată de ea. Margaret, care nu-și lăsase durerea să izbucnească la început, suferea acum mai tare. Plângea din când în când; și chiar dacă vorbea despre lucruri indiferente, avea în ea o gingășie plină de jale, care se accentua ori de câte ori privirea i se oprea asupra lui Frederick și își amintea de apropiata lui plecare. Îi părea bine că pleacă, pentru ca să-l vadă pe tatăl ei liniștindu-se, dar, în ceea ce o privea pe ea, era tare mâhnită. Neliniștea și groaza în care trăia domnul Hale, gândindu-se că fiul lui ar putea fi descoperit și prins, cântăreau mult mai greu decât bucuria de a-l avea lângă ei. După moartea doamnei Hale, nervozitatea lui se accentuase și părea că nu se mai putea gândi la nimic altceva. Tresărea la orice zgomot mai neobișnuit și nu se simțea liniștit decât când îl știa pe Frederick departe de privirea celor ce intrau în cameră. Către seară, spuse:

— Te duci la gară cu Frederick, nu-i așa, Margaret? Aș vrea să

fiu sigur că a plecat. Vreau să vii și să-mi spui, în orice caz, că a plecat cu bine din Milton.

— Bineînțeles, îl încredință Margaret. Mi-ar plăcea să-l petrec, dacă nu te vei simți singur, tată.

— Nu, nu! O să-mi închipui altfel tot timpul că l-a recunoscut cineva și că a fost prins, dacă nu-mi spui că a plecat cu bine. Și ar trebui să vă duceți la gara din Outwood. E la fel de aproape, dar e, mai pustie. Luați o birjă până acolo. Riscul de a fi văzut e astfel mai mic. La ce oră ai tren, Fred?

— La șase și zece; e aproape întuneric la ora aceea. Crezi că o să poți să mă petreci, Margaret?

— Oh, o să mă descurc. Am început să fiu foarte curajoasă și neînfricată. La întoarcere drumul va fi destul de bine luminat, dacă se va întuneca. Săptămâna trecută am umblat la o oră mult mai târzie.

Margaret oftă ușurată când despărțirea se sfârși – despărțirea de mama moartă și de tatăl în viață. Îl tot zori pe Frederick să se urce în birjă, ca să scurteze o scenă atât de dureroasă pentru tatăl ei, care își însoțise fiul în camera unde zăcea trupul mamei. Poate fiindcă îl zorise prea tare, sau poate datorită unei greșeli din „Mersul trenurilor", obișnuită când e vorba de sosirea trenurilor în gările mai mici, descoperiră când ajunseră la gara din Outwood că mai aveau aproape douăzeci de minute de așteptat. Casa de bilete era încă închisă, astfel încât nu putură nici măcar să cumpere biletul. Coborâră deci scările care duceau spre peronul aflat mai jos. O cărare acoperită cu zgură traversa terenul de lângă drum și începură să pășească pe ea, în sus și, în jos, ca să umple timpul rămas.

Margaret îl ținea de braț pe Frederick, care îi luă afectuos mâna.

— Margaret, să știi că dacă mă duc să-l consult pe domnul Lennox în legătură cu șansele de a mă disculpa, ca să pot veni în Anglia de câte ori vreau, o fac mai mult de dragul tău decât de dragul oricui altcuiva. Nu pot suporta gândul că ai putea rămâne

singură dacă tatei i se întâmplă ceva. Arată îngrozitor de schimbat – cumplit de zdruncinat. Aș vrea să-l faci să se gândească la planul meu de a vă stabili și voi la Cadiz, din mai multe motive. Ce se va întâmplă cu tine dacă se prăpădește? N-ai nicio prietenă apropiată. Și, ciudat lucru, nu prea avem nici rubedenii multe.

Margaret de-abia se putea stăpâni să nu plângă, văzând cu câtă gingășie și grijă aducea vorba Frederick de un lucru pe care nici ea nu îl mai credea improbabil, văzând cât de tare se schimbase, în ce declin era domnul Hale datorită nenorocirilor din ultimele luni. Dar încercă să spună cu însuflețire:

— În ultimii doi ani s-au petrecut atâtea schimbări ciudate și neașteptate în viața mea, încât simt mai mult ca oricând că nu merită să plănuiești amănunțit ce vei face într-o anumită situație. Încerc să mă gândesc numai la prezent.

Se opri; timp de o clipă rămaseră nemișcați pe terenul pustiu, lângă bariera de lângă drum; soarele care apunea le lumina chipurile. Frederick o ținea de mână și o privea cu neliniște și cu tristețe, căci citea pe chipul ei mai multe griji și necazuri decât îi trădaseră spusele. Apoi Margaret urmă:

— Ne vom scrie des și îți făgăduiesc – căci văd că asta te liniștește – să-ți povestesc toate grijile mele. Tata e – dar deodată tresări, o tresărire ușoară de-abia vizibilă – însă Frederick simți gestul brusc al mâinii pe care o ținea și se întoarse cu fața spre drum, unde un călăreț tocmai trecea prin dreptul barierei lângă care stăteau. Margaret se înclină; călărețul se înclină la rândul lui, țeapăn.

— Cine e? întrebă Frederick imediat, chiar înainte ca acesta să se fi îndepărtat.

Margaret, puțin încurcată și îmbujorată la față, răspunse:

— Domnul Thornton; știi, l-ai mai văzut.

— Numai din spate. Nu-i un tip prea atrăgător. Și ce încruntat e!

— Probabil că l-a supărat ceva, spuse Margaret, apărându-l. N-ai fi gândit așa despre el dacă l-ai fi văzut cum se purta cu mama.

— Cred că s-a făcut timpul să mergem să cumpărăm biletul. Dacă aș fi știut ce tare o să se întunece, n-am fi dat drumul birjei, Margaret.

— Oh, nu-ți face griji. Dacă vreau, pot să iau o birjă și de aici; sau să mă întorc cu trenul și apoi de la gara din Milton, drumul până acasă e plin de magazine, de oameni și de felinare. Nu te gândi la mine; ai mai bine grijă de tine. Mă îmbolnăvește gândul că Leonards ar putea călători în același tren. Înainte de a te urca, uită-te bine prin vagon.

Se întoarseră în gară. Margaret stărui să se ducă ea în camera din plin luminată cu gaz, ca să cumpere biletul. Câțiva flăcăi trândăveau pe-acolo, pierzându-și vremea împreună cu șeful de gară. Margaret crezu că recunoaște chipul unuia dintre ei și îi aruncă o privire mândră plină de demnitate jignită, ca răspuns la privirea lui ușor impertinentă, de admirație fățișă. Se îndreptă grăbită spre fratele ei, care o aștepta afară și îl apucă de braț.

— Ți-ai luat valiza? Hai să ne plimbăm puțin pe peron, spuse ea.

Era nervoasă la perspectiva de a rămâne în curând singură, căci curajul o părăsise mai repede decât ar fi recunoscut chiar și față de sine însăși. Auzi zgomot de pași în urma lor; pașii se opriră când stătură și ei locului, uitându-se în lungul șinelor și ascultând șuierul trenului ce se apropia. Tăceau; aveau inimile prea pline. Peste o clipă trenul va intra în gară; și în clipa următoare Frederick va fi plecat. Margaret aproape că se căia de stăruința cu care îl rugase să plece la Londra; în felul acesta se măreau șansele, de a fi descoperit. Dacă s-ar fi îmbarcat pentru Spania de la Liverpool, în două trei ore ar fi fost departe.

Frederick se răsuci în loc, întorcându-se cu fața, astfel că felinarul îl lumină din plin. Un om îmbrăcat în uniformă de hamal făcu, un pas iute înainte; un om cu o înfățișare de brută, ce părea să fi băut până ce ajunsese ca o fiară, deși simțurile îi erau treze.

— Cu voia 'mneavoastră, don'șoară! spuse el, împingând-o fără pic de grijă pe Margaret și apucându-l pe Frederick de guler. Cred

că numele dumitale e Hale, nu-i așa?

Într-o clipă – fără ca Margaret să-și dea seama cum, căci îi juca totul înaintea ochilor – printr-o răsucire îndemânatică, Frederick îi puse o piedică, aruncându-l de la înălțimea de aproape un metru a peronului pe pământ, lângă șine. Omul rămase acolo nemișcat.

— Fugi, fugi! gâfâi Margaret. A sosit trenul. E Leonards, nu-i așa? Oh, fugi! Îți aduc eu valiza.

Și îl luă de braț, împingându-l din toate puterile.

Ușa unui vagon era deschisă și el sări înăuntru; și pe când se pleca în afară, spunându-i: „Fii binecuvântată, Margaret!", trenul porni cu viteză; ea rămase singură. Se simțea atât de sfârșită, gata să leșine, încât răsuflă ușurată când ajunse în sala de așteptare pentru doamne și se așeză. La început se luptă să-și recapete suflarea. Graba fusese atât de mare; spaima atât de înnebunitoare; riscul atât de cumplit Dacă trenul n-ar fi sosit în gară în momentul acela, omul ar fi sărit iarăși pe peron și ar fi strigat după ajutoare, ca să-l prindă pe Frederick. Se întrebă dacă omul se ridicase de jos; încercă să-și amintească dacă îl văzuse mișcându-se; dacă nu cumva era grav rănit.

Își luă inima în dinți și ieși afară; peronul era în întregime luminat, dar pustiu; se duse până la capăt și privi în jos, cu teamă. Nu era nimeni; și deodată îi păru bine că venise să se uite, căci altfel visele i-ar fi fost bântuite de gânduri cumplite. Și chiar și așa, tremura atât de tare, înfricoșată toată, încât nu-i venea s-o pornească pe jos până acasă, pe drumul pustiu și întunecos, așa cum îi apărea privindu-l din gară. Se hotărî să aștepte trenul local și să vină cu el. Dar dacă Leonards o va recunoaște, își va da seama că ea fusese cu Frederick! Cercetă bine locul, înainte de a se aventura până la casa de bilete să-și cumpere unul. În preajmă nu erau decât câțiva slujbași de la căile ferate, care vorbeau tare.

— Vasăzică Leonards s-a îmbătat iar! spuse unul dintre ei, ce părea să aibă autoritate asupra celorlalți. De data asta o să aibă nevoie de toată protecția cu care se laudă ca să nu fie dat afară.

— Unde e? întrebă un altul, în timp ce Margaret, întoarsă cu spatele, își numără mărunțișul cu degete tremurânde, neîndrăznind să facă un pas, înainte de a auzi răspunsul.

— Nu știu. A intrat aici acum nici cinci minute, înjurând de mama focului, cu o poveste întreagă cum că ar fi fost trântit jos; și a încercat să facă rost de niște bani de la mine, ca să plece la Londra cu trenul următor. Mi-a făgăduit, cherchelit cum era, că mi-i dă înapoi imediat, dar aveam altceva mai bun de făcut decât să-l ascult; i-am spus să-și vadă de treabă; și a ieșit pe ușa din față.

— Mă prind că a intrat în prima bombă de care a dat în drum, spuse primul care vorbise. Acolo s-ar fi topit și banii tăi, dacă ai fi fost destul de neghiob să-i dai.

— Asta-i bună! Știam eu bine ce înseamnă că vrea să meargă la Londra. Păi, încă nu mi-a înapoiat nici ăi cinci șilingi... și-i dădură înainte cu acest subiect.

Așa că acum, singura grijă a lui Margaret era să vină trenul mai repede. Se ascunse din nou în sala de așteptare pentru doamne, speriată de fiecare zgomot, crezând că erau pașii lui Leonards – că fiecare voce arțăgoasă și răsunătoare era a lui. Dar nimeni nu se apropiase de ea până la sosirea trenului; când un însoțitor de tren o ajută binevoitor să se urce în vagon, nu îndrăzni să-l privească până: ce trenul nu se puse în mișcare – și atunci văzu că nu era Leonards.

CAPITOLUL XXXIII

LINIȘTE

„Dormi, draga mea și somnul înghețat
În veci nu-ți va fi tulburat!
Un ultim *noapte bună* – vei dormi mereu?
Până când soarta-ți o voi împărtăși și eu.”

H. KING

CASA PĂREA CIUDAT de liniștită după toată spaima și agitația zgomotoasă de dinainte. Tatăl ei avusese grijă să o aștepte o gustare întăritoare la întoarcere; și apoi se așezase, iarăși în scaunul lui obișnuit, pentru a reîncepe, copleșit de tristețe, să viseze cu ochii deschiși. Dixon o chemase pe Mary Higgins, ca să aibă pe cine bombăni și îndruma la bucătărie; și nu bombănea mai puțin furioasă, cu toate că o făcea în șoaptă; căci i s-ar fi părut lipsă de respect să vorbească cu glas tare atâta timp cât aveau un mort în casă. Margaret se hotărâse să nu-i pomenească nimic tatălui ei despre spaima cumplită pe care o trăsese în gară. Nu ar fi folosit la nimic; totul se terminase cu bine; singurul lucru de temut era ca nu cumva Leonards să facă rost – de bani ca să pornească pe urmele lui Frederick și să-l hăituiască la Londra. Dar nu prea existau șanse să-și pună în practică planul; și Margaret se hotărî să nu se mai frământe gândindu-se la un lucru pe care nu-l putea influența. Frederick știa și singur să se ferească; și, peste o zi, cel mult două, se va afla în siguranță, departe de Anglia.

— Cred că mâine o să primim vreo veste de la domnul Bell, spuse Margaret.

— Da, adeveri tatăl ei, așa cred și eu.

— Dacă poate să vină, mâine seară ar trebui să fie aici.

— Dacă nu poate, o să-l rog pe domnul Thornton să vină cu mine la înmormântare. Nu pot să mă duc singur. M-ar doborî.

— Nu-l ruga pe domnul Thornton, tată. Lasă-mă să vin eu cu dumneata, spuse Margaret precipitat.

— Tu? Draga mea, dar de obicei femeile nu merg la înmormântări.

— Nu; pentru că nu se pot stăpâni. Femeile de condiția noastră nu merg, pentru că nu își pot controla emoțiile și le e totuși rușine să și le arate în public. Femeile sărace se duc însă și nu le pasă dacă le vede lumea copleșite de durere. Îți făgăduiesc, tată, că dacă mă lași să vin n-o să ai motiv să-ți pară rău. Nu chema un om străin, lăsându-mă pe mine deoparte. Dragă tată, dacă domnul Bell nu poate veni, o să merg eu. Iar dacă vine, n-o să mă împotrivesc voii dumitale.

Domnul Bell nu putu veni – suferea de gută. Trimise o scrisoare deosebit de plină de simțire, în care își exprima toată părerea de rău că nu putea participa. Nădăjduia că îi va putea vizita în curând, dacă le va face plăcere; proprietățile lui din Milton aveau nevoie de supraveghere și agentul îi scrisese că prezența lui era absolut necesară; până acum, evitase pe cât putuse să se apropie de Milton; dar acum, singurul lucru care-l putea face să accepte ideea acestei vizite era gândul că-l va vedea și poate că îl va putea mângâia puțin pe vechiul său prieten.

Margaret își dădu foarte multă osteneală încercând să-și convingă tatăl să nu-l invite pe domnul Thornton la înmormântare. Simțea că n-o să poată îndura. În seara dinaintea înmormântării, sosi un bilet plin de morgă pentru domnișoara Hale, din partea doamnei Thornton, comunicându-i că, la dorința fiului ei, trăsura lor va urma cortegiul mortuar, dacă nu vor avea nimic împotrivă. Margaret îi citi tatălui ei biletul.

— Oh, ce rost au aceste formalități, spuse ea. Hai să mergem singuri – doar dumneata și cu mine, tată. Nu le pasă de noi, căci

altfel s-ar fi oferit să vină el însuși și nu să trimită doar o trăsură goală.

— Credeam că nu doreai în niciun caz prezența lui, Margaret, spuse domnul Hale întrucâtva surprins.

— Și nici nu doresc. Nu vreau să vină deloc; și, mai cu seamă, n-aș fi vrut să-l chemăm noi. Dar nu mă așteptam din partea lui să-și bată astfel joc de doliul nostru.

Și își uimi tatăl izbucnind în plâns. Fusese atât de potolită în durerea ei, atât de grijulie față de ceilalți, atât de blândă și răbdătoare, încât bietul om nu înțelegea nimic din purtarea nestăpânită din seara aceea; și văzând cu câtă duioșie încerca tatăl ei s-o liniștească, începu să plângă și mai tare.

Petrecu o noapte atât de proastă, încât nu era câtuși de puțin pregătită pentru îngrijorarea pe care i-o stârni scrisoarea lui Frederick. „Domnul Lennox nu era în oraș; un funcționar din biroul lui îi spusese că se va întoarce cel mai târziu marțea următoare; că s-ar putea să vină chiar luni. Așa că, după ce chibzuise bine, Frederick hotărâse să mai rămână încă o zi sau două la Londra. Îi trecuse prin cap să se întoarcă la Milton; ispita, fusese foarte mare; dar gândul că domnul Bell stătea la ei, ca și panica din ultimul moment de la gară, îl deciseră să rămână în Londra. Margaret putea fi sigură că va lua toate măsurile de precauție pentru a nu fi descoperit de Leonards."

Oftă ușurată că primise scrisoarea când tatăl ei se afla în camera mamei. Dacă ar fi fost de față, i-ar fi cerut să i-o citească cu glas tare; și nu era greu de ghicit cât de mult s-ar fi speriat și ce griji și-ar fi făcut, încât nu vedea cum l-ar fi putut liniști. Nu o îngrijora atât faptul că Frederick rămăsese la Londra, cât aluziile lui că fusese recunoscut în ultimul moment la Milton și posibilitatea de a fi fost urmărit, ceea ce îi dădea fiori reci; cum ar fi reacționat oare tatăl ei la această veste? Margaret se căi acum că sugerase și stăruise chiar, ca Frederick să-l consulte pe domnul Lennox. Pe moment, păruse doar o întârziere mică – adăuga prea

puțin la șansele, aparent minime, de a fi recunoscut; și totuși, toate câte se întâmplaseră după aceea arătau cât de nepotrivit fusese acest demers. Se străduia să-și înăbușe părerea de rău față de ceea ce nu se mai putea schimba; să nu se mai învinuiască întruna că propusese un lucru ce păruse pe moment să aibă rost, dar pe care evenimentele ulterioare îl dovediseră primejdios. Dar tatăl, ei era prea abătut sufletește și prea năruit trupește ca să poată înfrunta regretele față de ceva ce nu mai putea fi schimbat. Margaret își adună toate forțele. Tatăl ei părea să fi uitat că aveau motive temeinice să aștepte o scrisoare de la Frederick în dimineața aceea. Era copleșit de un singur gând – că ultima rămășiță pământească a soției sale urma să fie dusă departe de el, ascunsă pentru totdeauna vederii lui. Tremura jalnic în timp ce unul din oamenii de la pompele funebre îi aranja hainele de doliu. O privi gânditor pe Margaret; și, când omul termină, se îndreptă clătinându-se spre ea și murmură:

— Roagă-te pentru mine, Margaret. Nu mai am putere. Nu mă mai pot ruga. Or s-o ia în curând. Încerc să rabd, crede-mă că încerc. Știu că e voia Domnului. Dar nu pot să înțeleg de ce a murit. Roagă-te, Margaret, să dobândesc destulă credință ca să mă pot ruga. Sunt la mare strâmtoare, copila mea.

Margaret, ședea lângă el în birjă, aproape ținându-l în brațe; și îi tot recita versetele înălțătoare care făgăduiau mângâiere divină și textele pline de resemnare și credință pe care și le putu aminti. Vocea nu-i tremură nicio clipă; și dobândi ea însăși putere prin strădaniile depuse. Buzele tatălui se mișcau după ale ei, repetând textele bine cunoscute pe măsură ce i le amintea; era cumplit, să vezi efortul lui răbdător, plin de încordare, de a găsi puțină resemnare – dar n-avea tăria s-o simtă din tot sufletul, ca o parte a propriei sale ființe.

Forța morală a lui Margaret aproape că se prăbuși când Dixon printr-o ușoară mișcare a mâinii, îi îndreptă luarea-aminte spre Nicholas Higgins și spre fiica lui, aflați puțin mai departe, foarte

atenți însă la ceremonie. Nicholas era îmbrăcat în hainele lui obișnuite de barchet, dar avea o panglică neagră cusută la pălărie – un semn de doliu pe care nu-l arătase în amintirea fiicei lui, Bessy. Domnul Hale nu vedea însă nimic. Repetă șoptit, fără a ști ce spune, întreaga slujbă de înmormântare, după preotul care o oficia; oftă de câteva ori după ce totul se sfârși; și apoi, punând o mână pe brațul fiicei sale, păru s-o roage tăcut să-l ducă de acolo, de parcă ar fi fost orb, iar Margaret, călăuza lui credincioasă.

Dixon plângea cu suspine; își acoperise fața cu batista și, cufundată în durere, nici nu văzu măcar că mulțimea ce se adună la asemenea ocazii, începuse să se împrăștie, când deodată auzi lângă ea o voce. Era domnul Thornton. Fusese tot timpul acolo și stătuse, cu capul plecat, în spatele unui grup de oameni, astfel încât nimeni nu-l recunoscuse.

— Nu te supăra – dar aș vrea să știu cum se simte domnul Hale? Și domnișoara Hale? Mă interesează cum se simt amândoi.

— Desigur, domnule. Se simt așa cum și era de așteptat să se simtă. Domnul e la pământ. Domnișoara Hale îndură mai ușor decât s-ar crede.

Domnul Thornton ar fi preferat să audă mai degrabă că ea e aceea care suferă peste măsură. În primul rând, era destul de egoist ca să se bucure la gândul că ar putea să-i aducă mângâiere și alinare cu marea lui iubire; ceva asemănător cu ciudata plăcere pătimașă a unei mame al cărei copilaș mai șubred stă cuibărit lângă ea, depinzând întru totul de ocrotirea ei. Numai că această mângâietoare imagine a ceea ce ar fi putut fi – în voia căreia s-ar fi lăsat, în ciuda refuzului lui Margaret, doar cu câteva zile în urmă – era tulburat în mod jalnic de amintirea a ceea ce văzuse lângă gara din Outwood. „Tulburată în mod jalnic!" nu sună însă destul de aspru. Îl chinuia imaginea frumosului tânăr cu care stătuse ea într-o atitudine trădând o intimitate atât de strânsă; amintirea îl tortura cumplit, făcându-l să strângă pumnii, pentru a-și stăpâni durerea. Și la o oră atât de târzie și la atâta depărtare de casă!

Însemna un efort moral prea mare ca să-și păstreze încrederea – până acum neștirbită – în nevinovăția și gingășia feciorelnică a lui Margaret; de îndată ce nu mai făcea acest efort, încrederea își pierdea tăria și pierea și prin mintea lui treceau una după alta, ca într-un vis, închipuiri sălbatice.

Și acum primise o mică confirmare, jalnică dar nimicitoare: „Ea îndură mai ușor decât s-ar crede" povara durerii. Înseamnă că are o speranță spre care să privească, atât de luminoasă încât, chiar și cu o fire iubitoare ca a ei, până și orele sumbre de după moartea mamei se puteau însenina. Da! știa cum ar iubi ea. Iubind-o, câștigase o cunoaștere instinctivă a însușirilor ei. Sufletul ei va înflori în lumina minunată a soarelui când vreun bărbat, prin forța iubirii lui, va fi demn să-i câștige dragostea. Chiar și în momentele de doliu, ea s-ar sprijini, cu o încredere calmă, pe înțelegerea lui. Înțelegerea lui! A cui? A celuilalt. Și faptul că exista un altul, era de ajuns pentru a face ca fața domnului Thornton și așa palidă și gravă, să devină îndoit de albă și încruntată, după răspunsul lui Dixon.

— Aș vrea să-i fac o vizită. Domnului Hale, vreau să spun. Poate că mă va primi poimâine, sau într-una din zilele următoare.

Vorbea ca și când răspunsul i-ar fi fost indiferent. Dar nu era așa. În ciuda chinului său, tânjea s-o vadă pe cea care i-l pricinuise. Deși uneori se gândea cu ură la Margaret și anume când își amintea cât îi păruse de tandră și apropiată și când revedea toate împrejurările acelei scene, se lăsa totuși cuprins de dorință și de nerăbdare s-o vadă iarăși în fața ochilor – tânjea după aerul pe care îl respira ea. Îl tortura patima trezită în el și nu putea să nu se învârtă în jurul locului unde se afla ea, fără a se apropia de centrul fatal.

— Cred că stăpânul o să vă primească, domnule. I-a părut tare rău că n-a putut ultima oară; dar situația nu era tocmai plăcută în clipa aceea.

Pentru un motiv sau altul, Dixon nu-i pomeni lui Margaret

despre discuția avută cu domnul Thornton. Se poate să fi fost o simplă întâmplare, dar Margaret nu află niciodată că el venise la înmormântarea bietei ei mame.

CAPITOLUL XXXIV

MINCIUNĂ ȘI ADEVĂR

„Nicicând nu te va pierde adevărul!
Chiar de corabia ți se va sfărâma pe ape,
Și toate scândurile ei s-or rupe și-or să crape,
Mereu te va susține adevărul!”

ANONIM

ERA UN EFORT CUMPLIT pentru Margaret să „îndure mai ușor decât s-ar crede”. Uneori își zicea că ar fi mai bine să-și dea frâu liber și să urle de durere, în clipele când gândul că nu mai avea mamă o străfulgera deodată, chiar și în timpul unor discuții aparent optimiste cu tatăl ei. Și-apoi, nu-i dădea pace nici grija pentru Frederick. Cu poșta de duminică nu sosi nimic și apoi plecară și scrisorile lor spre Londra; iar când marți tot nu venise nicio scrisoare, Margaret nu mai știa ce să facă, nedumerită și descurajată. Nu știa nimic despre planurile lui, iar toată această nesiguranță îl distrugea pe tatăl ei. Îi tulbura noul obicei de a rămâne nemișcat în fotoliu cam jumătate din zi. Acum pășea neliniștit de colo-colo prin cameră; apoi ieșea și ea îl auzea pe palier, deschizând și închizând ușile odăilor, fără vreun scop anume. Încercă să-l liniștească citindu-i cu voce tare; dar era limpede, că bietul om nu izbutea sa rămână atent mai multă vreme. Îi părea bine că ținuse doar pentru sine întâlnirea cu Leonards, care i-ar fi pricinuit și mai multă îngrijorare. Așa că respiră ușurată când fu anunțată vizita domnului Thornton. Prezența lui avea să îndrepte gândurile tatălui ei pe un alt făgaș.

Domnul Thornton veni drept spre tatăl ei, îi luă mâinile și i le

strânse fără un cuvânt – ținându-i-le câteva clipe, chipul, ochii și expresia feței spunând mai mult decât ar fi putut-o face cuvintele. Se îndreptă apoi spre Margaret. Ea nu părea să îndure „mai ușor decât s-ar crede”. Frumusețea ei mândră pălise după atâtea ore de veghe și de plâns. Pe chipul ei se așternuse o tristețe blândă și răbdătoare – ba chiar o suferință neîndoielnică. Nu se gândise s-o salute decât cu răceala studiată din ultima vreme; dar nu se putu stăpâni să nu se ducă spre ea, văzând-o cum stătea puțin mai departe, intimidată și lipsită de siguranță, datorită purtării lui din ultima vreme și să nu-i adreseze câteva cuvinte, obișnuite în asemenea ocazii, cu atâta gingășie, încât ochii ei se umplură de lacrimi și se întoarse să-și ascundă emoția. Apoi își luă cusătura și se așeză, liniștită și tăcută. Inima domnului Thornton bătea iute, nestăvilită și pentru prima dată uită cu totul scena de pe cărarea din Outwood. Încerca să discute cu domnul Hale, și – prezența lui Thornton făcându-i totdeauna plăcere domnului Hale, căci tăria și fermitatea lui constituiau pentru el un liman sigur – tatăl îl ascultă cu multă plăcere, după cum observă Margaret.

Dar iată că Dixon deschise ușa și spuse:

— Domnișoară Hale, te cheamă cineva.

Dixon părea atât de speriată, încât lui Margaret i se făcu rău. I se întâmplase ceva lui Fred! Nu se îndoia de asta. Bine măcar că tatăl ei și domnul Thornton erau cufundați în discuție.

— Ce s-a întâmplat, Dixon? întrebă Margaret de îndată ce închise ușa salonului.

— Vino până aici, domnișoară, o chemă Dixon, deschizând ușa dormitorului care fusese al doamnei Hale și care era acum al lui Margaret, căci tatăl ei refuzase să mai doarmă acolo, după moartea soției sale. Nu s-a întâmplat nimic, domnișoară, spuse Dixon cu glas înăbușit. A venit un inspector de la poliție. Vrea să te vadă, domnișoară. Dar nu cred că-i ceva grav.

— A pomenit cumva numele? întrebă Margaret abia auzit.

— Nu, domnișoară; n-a spus niciun nume. A întrebat doar dacă

locuiești aici și dacă ar putea să vorbească cu dumneata. Martha s-a dus la ușă și i-a deschis; l-a condus în biroul domnului. M-am dus ca să văd dacă nu-i ajunge să vorbească cu mine; dar nu – vrea să te vadă pe dumneata, domnișoară.

Margaret nu mai scoase niciun cuvânt până în fata ușii biroului. Acolo se întoarse și spuse:

— Ai grijă să nu coboare tata. Domnul Thornton e acum cu el.

Când intră, ținuta ei mândră aproape că îl intimida pe inspector. Pe fața ei se așternuse o ușoară indignare dar atât de stăpânită și de controlată, încât îi dădea un aer magnific de dispreț. Nu exprima nici uimire nici curiozitate. Stătea doar, așteptând ca el să spună pentru ce venise. Nu puse nicio întrebare.

— Vă rog să mă iertați, domnișoară, dar datoria mă obligă să vă pun câteva întrebări de rutină. La infirmerie a murit un om, în urma unei căzături ce a survenit la gara din Outwood, în seara zilei de joi, pe data de douăzeci și șase ale lunii în curs, între orele cinci și șase. Pe moment, căzătura n-a părut prea gravă dar doctorii spun că i-a fost fatală, datorită unor complicații interne, ca și obiceiul omului de a bea.

Ochii mari și întunecați ce-l priveau pe inspector drept în față se dilatară ușor. Spiritul lui de observație și marea lui experiență nu-i atraseră atenția asupra nici unei alte schimbări. Buzele ei erau mai arcuite decât de obicei, datorită tensiunii mușchilor, dar el nu știa cum arătau în mod obișnuit pentru a-și da seama de sfidarea sobră conținută acum în curba lor. Margaret nu păli și nici nu începu să tremure. Continuă să-l fixeze cu privirea. Și-apoi – căci inspectorul făcuse o pauză înainte de a continua – spuse, aproape încurajându-l să-și reia relatarea:

— Da – continuați!

— După cât se pare, va fi necesară o anchetă; există câteva dovezi că lovitura, sau îmbrânceala, sau încăierarea care ar fi provocat căzătura au fost provocate de necuviințele acestui om destul de cherchelit față de o tânără domnișoară, ce se plimba

împreună cu cel ce l-a împins pe decedat de pe peron. Toate acestea au fost observate de o persoană de pe peron, care n-a dat prea mare importanță întâmplării, căci izbitura nu părea că va avea urmări. Mai există un temei care ne face să vă identificăm cu acea domnișoară; în care caz...

— N-am fost acolo, spuse Margaret, privindu-l în continuare cu ochi lipsiți de expresie, ca ai unui somnambul.

Inspectorul se înclină, dar nu spuse nimic. Tânăra din fața lui nu trăda nici emoție, nici teamă sau tulburare și nici neliniște ori dorința de a pune capăt întrevederii. Informațiile pe care le primise erau foarte vagi, unul dintre însoțitorii de tren, grăbindu-se să nu piardă trenul, văzuse o încăierare la celălalt capăt, al peronului între Leonards și un domn însoțit de o tânără, dar nu auzise niciun zgomot; și, înainte ca trenul care pornise să fi luat viteză, aproape, că fusese trântit de goana năvalnică a lui Leonards, care înjura și blestema îngrozitor, ca un bețiv scos din minți. Nu se mai gândise la scena de atunci până când inspectorul îi storsese mărturia; căci tot făcând cercetări în gară, acesta auzise de la șeful de gară că o tânără și un domn stătuseră acolo cam o oră – că tânăra era foarte frumoasă – și un vânzător de la băcănie ce se afla atunci acolo îi spusese că era vorba de domnișoara Hale, care locuia în Crampton; o știa pentru că târguiau la prăvălia lor. Nu exista nicio certitudine că era vorba de aceeași pereche, dar probabilitatea rămânea mare. Înnebunit de furie și de durere Leonards se dusese la cârciuma cea mai apropiată, pentru a căuta înțelegere; dar vorbele lui de bețiv nu găsiseră ascultare la chelnerii de acolo, care aveau treabă până peste cap; își aminteau; totuși că la un moment dat tresărise, ocărându-se singur, că nu se gândise mai devreme l-a telegraf, dar nu știau pentru ce scop anume; și credeau că plecase cu gândul să se ducă să telegrafieze. Pe drum, copleșit de durere sau de băutură se întinsese pe jos, unde îl găsise poliția și îl dusese la infirmerie: acolo nu-și recăpătase îndeajuns cunoștința pentru a le putea povesti cum căzuse;

avusese doar câteva licăriri de luciditate, ceea ce îi făcuse să trimită după un judecător de pace, cu nădejdea că va izbuti să-i ia o declarație care să lămurească ce anume îi fusese fatal. Dar, până la venirea judecătorului, Leonards bâiguise vorbe fără șir despre viața pe mare, amestecând anapoda nume de căpitani și aspiranți de marină cu cele ale însoțitorilor de tren; iar cu ultimele cuvinte blestemase „șmecheria" unora care, spunea el, îl sărăciseră cu o sută de lire. Inspectorul chibzui asupra tuturor aceste amănunte – dovezile atât de vagi că Margaret fusese la gară – tăgăduiala ei categorică, liniștită, în fața unei asemenea bănuieli. Acum ea aștepta cu un calm suveran ca inspectorul să vorbească din nou.

— Deci dumneavoastră tăgăduiți, domnișoară, că ați fost împreună cu domnul ce l-a lovit, sau l-a împins pe bietul om, provocându-i moartea?

O durere ascuțită îi fulgeră lui Margaret prin minte: „Oh! Doamne! dacă aș ști că Frederick e în siguranță. Un observator perspicace al expresiilor oamenilor ar fi zărit poate chinul de o clipă ce apăru în ochii ei mari și triști, ca groaza unui animal încolțit. Dar inspectorul, deși observator atent, nu era și perspicace. Cu toate acestea, îl izbi aspectul răspunsului ei ce părea, o repetare mecanică a primului – neschimbat niciun pic după ultima lui întrebare.

— N-am fost acolo, spuse ea încet și cu greutate.

Și tot acest interval de timp, nu închise ochii nici măcar o dată și nu încetă să-și țină ațintită asupra lui privirea lipsită de viață, ca a unui somnambul.

Tocmai acest ecou monoton al primei tăgăduieli îi trezi bănuiala. Părea că se sforțase să mintă o dată și își pierduse puterea de a o mai face și a doua oară. Inspectorul își vârî carnețelul la loc cu o încetineală studiată. Apoi ridică privirea; ea stătea nemișcată ca o statuie.

— Nădăjduiesc că nu veți socoti o lipsă de respect din partea mea dacă vă voi spune că s-ar putea să fie necesar să vă fac din

nou o vizită. S-ar putea să trebuiască să vă citez la anchetă, pentru ca să prezentați un alibi, dacă martorii (de fapt nu era decât unul care o recunoscuse) stăruie în a susține sub jurământ că erați de față în acea nefericită situație.

O privi pătrunzător. Ea continuă să rămână cu desăvârșire liniștită – fără ca pe chipul ei mândru să apară o îmbujorare sau umbra unei vinovății. Spera să o vadă tresărind: n-o cunoștea pe Margaret Hale. Rămase puțin fâstâcit, văzând calmul ei regesc. Da, probabil că era vorba de o confuzie de persoană. Continuă:

— E foarte puțin probabil, domnișoară, că voi fi nevoit să acționez astfel. Sper că mă veți scuza pentru ceea ce era de datoria mea să fac, deși poate ați socotit o necuviință din partea mea.

Margaret își înclină capul spre el, în timp ce inspectorul se îndrepta către ușă. Își simțea buzele uscate, țepene. Nu izbuti să pronunțe nici măcar obișnuitele cuvinte de rămas-bun. Dar, deodată, făcu câțiva pași spre ușa biroului și o deschise, conducându-l la ieșirea din față și deschizându-i larg ușa. Rămase cu privirea ațintită asupra lui, până când îl văzu îndepărtându-se. Închise apoi ușa și se întoarse în birou; la jumătatea drumului se opri, făcu repede cale-ntoarsă și, într-un impuls nestăpânit, încuie ușa pe dinăuntru.

Apoi reveni în birou, se opri – se clătină – se opri iar – se legănă în loc și căzu jos, leșinată.

CAPITOLUL XXXV

ISPĂȘIRE

„Nu-i prea gingașă depănare.
Totuși urcă spre soare”

DOMNUL THORNTON nu se mișcă de lângă domnul Hale. Simțea că tovărășia lui îi făcea plăcere; și era mișcat de aviditatea cu care-l implora, mai mult din ochi, să mai stea – și un jalnic „Nu pleca încă”, pe care bietul om îl pronunța când și când. Se mira că Margaret nu se mai întoarce; dar nu zăbovea în nădejdea că ar mai putea s-o vadă. Pe moment – și în prezența unui om care simțea din plin nimicnicia vieții pe pământ – era reținut și la locul lui. Părea extrem de interesat de tot ce spunea domnul Hale

„Despre moarte și despre pacea profundă,
Și despre mintea ce-n somn se cufundă.”

Lucru ciudat, prezența, domnului Thornton avea puterea de a-l face pe domnul Hale să-și dezvăluie gândurile tainice pe care le ținea ascunse chiar și față de Margaret. Compasiunea ei ar fi fost poate prea acută și s-ar fi manifestat poate cu o intensitate prea mare; și poate că el se temea de propria-i reacție în fața ei, sau poate că, în mintea lui speculativă, îndoielile apăreau în clipe ca acestea, stăruind să fie transformate în certitudini; și știa că ea ar da înapoi în fața unor astfel de îndoieli – ba chiar și în fața lui, văzându-l în stare să le dea viață –; indiferent de motivul pentru care o făcea, se putea despovăra mai ușor față de domnul Thornton decât în prezența ei, de toate gândurile, închipuirile și temerile ce-l torturau. Domnul Thornton vorbea foarte puțin; dar cu fiecare

frază, încrederea și respectul domnului Hale creșteau. Dacă el lăsa neexprimată până la sfârșit o profundă suferință de care-și amintea, domnul Thornton o completa cu două-trei cuvinte, dovedind ce adânc îi pătrunsese sensul. Dacă era vorba despre o îndoială – o temere – o nesiguranță ce-și căuta sprijin și nu găsea – căci ochii îi erau prea plini de lacrimi – domnul Thornton, în loc, să rămână surprins, părea să fi cunoscut și el acea stare și izbutea să-i arate o rază de lumină în locurile cele mai sumbre. Deși om de acțiune, luând parte la marea luptă pentru existență, în fundul inimii, în ciuda voinței lui neînduplecate și a tuturor greșelilor săvârșite, era legat de Dumnezeu printr-o religie pe care domnul Hale nici nu o visase. Nu mai discutaseră niciodată despre astfel de lucruri; dar această unică conversație creă un gen de relații deosebite între ei; îi legă unul de altul, așa cum nicio vorbărie goală despre lucrurile sfinte nu o poate face. Când toți sunt admiși, cum mai poate exista o Sfântă a Sfintelor?

Și, în tot acest timp, Margaret zăcea nemișcată, palidă ca o moartă, pe podeaua biroului! Se prăbușise sub greutatea poverii pe care o purta. Era prea grea și o purtase timp prea îndelungat; iar ea fusese blândă și răbdătoare, până când, dintr-o dată, încrederea o părăsise și bâjbâise în zadar, după ajutor! Singurul semn că rămăsese conștientă era suferința ce-i încrețea fruntea. Gura – strânsă atât de sfidător cu puțin timp înainte – își moleșise acum linia, lividă.

„E par che de la sua labbia si mova
Uno, spirite soave e pien damore,
Chi va dicendo a l'anima: sospira!"[7]

7 „Şi-pare că de pe buzele sale se mişcă O suflare suavă şi de dragoste plină
Ce inimii îi spune: suspină!"

Primul semn al reîntoarcerii la viață îl dădu tremurul buzelor – o încercare ușoară și mută de a vorbi; dar ochii mari erau încă închiși; și tremurul încetă iarăși. Apoi, sprijinindu-se slăbită pe brațe, Margaret încercă să-și găsească stabilitatea, își adună puterile și se ridică. Pieptenul îi căzuse din păr; și, din dorința instinctivă de a face să dispară orice urmă de slăbiciune și de a-și pune rânduială în înfățișare, începu să îl caute; din când în când, în timpul căutării, trebui să se așeze puțin, ca să-și recapete puterile. Stătea cu capul plecat – cu mâinile una peste alta – și încerca să-și amintească ce anume o îngrozise într-o asemenea măsură dar nu putea. Înțelegea doar două lucruri – că Frederick fusese, cât pe ce să fie urmărit și prins la Londra, nu numai pentru omor prin imprudență, ci și pentru vina mult mai gravă de a fi fost capul revoltei de pe vas; și că ea mințise pentru a-l salva. Avea o singură mângâiere; minciuna ei îl salvase, chiar dacă numai ajutându-l să câștige timp. Dacă mâine inspectorul va veni din nou, după ce ea va fi primit scrisoarea după care tânjea, că fratele ei e în siguranță, ea, trufașa Margaret, va înfrunta rușinea și își va ispăși păcatul, recunoscând în fața unui tribunal întreg, dacă va fi nevoie, că mințise. Dar dacă va reveni înainte de sosirea unor vești de la Frederick; dacă va veni, după cum o amenințase, peste câteva ore, ei bine! atunci va minți din nou, deși nu știa și nu-și dădea seama cum va putea pronunța acele cuvinte, după acest răgaz în care chibzuise și își făcuse reproșuri, fără ca ele să îi trădeze minciuna. Dar repetându-le va câștiga timp – pentru Frederick.

Se trezi din toropeală când Dixon intră în cameră, tocmai îl condusese pe domnul Thornton până la ușă.

Abia făcuse câțiva pași pe stradă, când un omnibus se opri chiar lângă el și un om coborî și se apropie, salutându-l. Era inspectorul de poliție.

Domnul Thornton era cel care îi obținuse un post în cadrul poliției și auzise apoi, din când în când, de progresele protejatului său; dar nu se întâlniseră prea des, astfel încât la început nu-l

recunoscu.

— Mă numesc Watson – George Watson, domnule, cel pe care l-ați...

— A, da! Îmi amintesc. Aud că te descurci grozav.

— Da, domnule. Trebuie să vă mulțumesc, domnule. Dar acum am o problemă pentru care am îndrăznit să vă opresc. Cred că dumneavoastră ați fost judecătorul de pace care ați venit să-i luați o declarație bietului om ce a murit noaptea trecută la infirmerie.

— Da, răspunse domnul Thornton. Am fost acolo și am auzit niște vorbe fără șir, despre care grefierul, zicea că nu erau bune de nimic. Mă tem că nu e vorba, decât de un bețiv, deși e neîndoielnic că a murit din cauza unei izbituri. Una dintre slujnicele mamei, era logodită cu el, după câte am aflat și e tare necăjită, sărmana. Și ce voiai să-mi spui?

— Păi domnule, moartea lui e în mod ciudat legată de cineva care locuiește în casa de unde tocmai ați ieșit; casa unui oarecare domn Hale.

— Da! spuse domnul Thornton, întorcându-se brusc și privindu-l pe inspector drept în față cu interes. Cum anume?

— Să vedeți; domnule, se pare că am destule dovezi care îl inculpă pe domnul ce o însoțea pe domnișoara Hale în seara aceea, în gara din Outwood, ca fiind omul care l-a lovit sau l-a împins pe Leonards de pe peron, pricinuindu-i astfel moartea. Dar domnișoara Hale tăgăduiește că ar fi fost atunci acolo.

— Domnișoara Hale tăgăduiește că a fost acolo! repetă domnul Thornton, pe un ton schimbat. Spune-mi, despre ce seară e vorba? Și la ce oră?

— Pe la ora șase, în seara zilei de joi, douăzeci și șase ale lunii.

Timp de câteva minute merseră în tăcere unul lângă altul. Inspectorul vorbi primul:

— Vedeți, domnule, e posibil să se facă o anchetă; și există un tânăr care afirmă categoric – cel puțin afirma, la început; – dar de când a auzit că domnișoara Hale tăgăduiește că ar fi fost, spune că

n-ar putea să jure; dar încă mai e convins că a văzut-o pe domnișoara Hale la gară, plimbându-se cu un domn, cu nici cinci minute înainte ca unul dintre însoțitori să vadă o încăierare, pe care a pus-o pe seama obrăzniciei lui Leonards – dar care a dus la căzătura ce i-a provocat moartea. Și cum v-am văzut că ați ieșit chiar din casa aceea, domnule, mi-am zis că aș putea îndrăzni să vă întreb dacă – vedeți, e întotdeauna neplăcut să ai de-a face cu cazuri de identitate neclară și nimănui nu-i place să se îndoiască de cuvântul unei domnișoare de bună condiție, dacă nu are dovezi contrare categoriei.

— Și a tăgăduit că a fost la gară în seara aceea! repetă domnul Thornton pe un ton coborât, adâncit în gânduri.

— Da, domnule, de două ori și cât se poate de clar. I-am spus că voi reveni, dar cum v-am văzut tocmai când mă întorceam de la interogatoriul flăcăului care afirmă că a fost ea, m-am gândit să vă cer sfatul, atât ca unui judecător de pace ce l-a văzut pe Leonards pe patul de moarte, cât și ca unui domn care mi-a făcut rost de situația asta în poliție.

— Ai făcut foarte bine, spuse domnul Thornton. Ar fi bine să nu mai iei nicio măsură până la următoarea noastră întâlnire.

— Domnișoara Hale mă va aștepta să revin așa cum i-am spus.

— Aș vrea să amâni doar cu o oră. Acum e trei. Vino pe la patru la depozitul meu.

— Foarte bine, domnule!

Și se despărțiră. Domnul Thornton se grăbi să ajungă la depozit și, cerând cu asprime slujbașilor să nu îngăduie cuiva să-l deranjeze, se îndreptă spre biroul său personal și încuie ușa. Apoi se lăsă în voia torturii, reamintindu-și tot ce aflase și cântărind cu atenție fiecare amănunt. Cum se putuse lăsa înșelat de imaginea ei înlăcrimată de acum nici două ore, compătimind-o și tânjind de dorul ei, încât aproape uitase de gelozia sălbatică și bănuitoare stârnită de prezența ei lângă necunoscutul acela – la o asemenea oră – într-un astfel de loc! Cum putuse o ființă atât de neprihănită

să se înjosească și să se poarte astfel, ea care se arătase atât de pură și de nobilă până atunci! Dar fusese oare pură? Se dispreţui pentru gândul ce-i trecu prin minte, doar o străfulgerare de o clipă – nu mai mult –; și totuși, chiar și atunci, se înfioră de puterea vechii atracții exercitate de imaginea ei. Și apoi minciuna aceasta – cât de cumplită trebuia să-i fie teama că rușinea ar putea fi dezvăluită – căci în fond, o provocare venită de la un beţiv ca Leonards ar fi fost îndeajuns ca să justifice, categoric, pe oricine care ar fi mărturisit ce făcuse, deschis și fără rezerve! Ce înfiorătoare și cumplită era teama aceea, încât putea să coboare o fată atât de sinceră ca Margaret până la minciună? Aproape că îi era milă de ea. Cum se vor sfârși oare toate acestea? Probabil că ea nu cântărise toate aspectele atitudinii ei; dacă urma să aibă loc o anchetă, tânărul va depune mărturie. Sări brusc în picioare. Nu va avea loc nicio anchetă. O va feri pe Margaret de așa ceva. Își va asuma răspunderea de a împiedica o anchetă al cărei deznodământ, ținând seama de mărturia medicilor (auzită nedesluşit noaptea trecută de la doctorul de gardă), nu putea fi decât îndoielnic; doctorii descoperiseră că avea o boală internă într-o formă avansată, ce nu putea fi lecuită; afirmaseră că moartea s-ar fi putut să fi fost grăbită de căzătură, sau de băutură și zăcutul în frig. Dacă ar fi știut că Margaret e amestecată în întâmplarea asta – dacă ar fi prevăzut că ea își va mânji puritatea printr-o minciună, ar fi putut s-o salveze cu un singur cuvânt; căci problema anchetei se ridicase chiar în seara trecută. Domnișoara Hale putea iubi pe un altul – putea fi indiferentă și disprețuitoare față de el dar va continua s-o slujească cu credință, fără ca ea s-o afle vreodată. Chiar dacă o va dispreţui cândva, o va feri întotdeauna de ocară pe femeia pe care o iubise; și ce ocară ar fi să jure strâmb la judecată, sau să-și expună motivele pentru care preferă întunericul și nu lumina!

Domnul Thornton arăta foarte mohorât și sumbru când trecu pe lângă slujbașii săi uluiți. Lipsi cam jumătate de oră; și, când se

întoarse, nu arăta mai puțin sumbru, cu toate că își atinsese scopul.

Scrise două rânduri pe o hârtie și o puse într-un plic pe care îl sigilă. Apoi îl dădu unuia dintre slujbașii săi, spunându-i:

— Am stabilit cu Watson – cel care a lucrat la împachetat în depozit și a intrat apoi în poliție – să vină pe la patru. Tocmai m-am întâlnit cu un domn din Liverpool, care vrea să stăm de vorbă înainte de a pleca din oraș. Când vine Watson, ai grijă să-i dai acest bilet.

Biletul conținea următoarele:

„Nu va avea loc nicio anchetă. Mărturia medicilor nu o justifică. Nu lua alte măsuri. Nu m-am consultat cu medicul legist; dar îmi asum toată răspunderea."

„Foarte bine" gândi Watson, „asta mă scutește de o treabă neplăcută. Niciunul dintre martori nu părea prea sigur de ceva, în afara tinerei doamne și ea s-a exprimat destul de clar și limpede. Însoțitorul de tren a văzut o încăierare; dar, când și-a dat seama că s-ar putea să fie citat ca martor, n-a mai fost sigur de nimic – poate că nici n-a fost încăierare, ci doar o glumă și Leonards poate că a sărit singur de pe peron. Iar Jennings, vânzătorul de la băcănie – ei bine, omul părea destul de sigur de ce spunea, dar mă îndoiesc că l-aș mai putea convinge să depună sub jurământ, după ce-a aflat că domnișoara Hale a tăgăduit categoric. Ar fi fost o treabă neplăcută și nu m-aș fi ales până la urmă cu mare lucru. Și-acum, trebuie să mă duc să-i anunț că nu vor mai fi citați. Așa că în seara aceea se prezentă din nou la locuința domnului Hale. Tatăl ei și cu Dixon încercaseră s-o convingă să se ducă la culcare; dar niciunul dintre ei nu cunoștea motivul pentru care se încăpățâna să rămână trează. Dixon aflase ceva – dar numai o parte. Margaret n-ar fi spus nimănui ce declarase și nici n-ar fi dezvăluit urmarea fatală a căzăturii lui Leonards de pe peron. Astfel încât Dixon, deși curioasă, o îndemna plină de devotament să se odihnească, lucru de care era limpede că avea mare nevoie, așa cum zăcea pe sofa.

Nu vorbea decât atunci când cineva i se adresa direct; se străduia să-i zâmbească tatălui ei, ca răspuns la privirile lui îngrijorate și la întrebările pline de blândețe; dar, în loc de zâmbet, buzele lăsau să-i scape doar un suspin. Domnul Hale arăta atât de jalnic și de tulburat, încât, în cele din urmă, ea acceptă să se retragă în camera ei și să se culce. Ajunsese să creadă că inspectorul nu va mai veni în seara aceea, căci trecuse de nouă.

Se duse lângă tatăl ei și se sprijini de spătarul scaunului.

— Te culci și dumneata curând, nu-i așa, tată? N-aș vrea să te las singur!

Nu-i auzi răspunsul, căci cuvintele se pierduseră într-un sunet slab, dar care o umplu de spaimă, răsunându-i cu putere în creier; sunase clopoțelul de la intrare.

Își sărută tatăl și se furișă pe scări în jos, cu o iuțeală de care n-ar fi crezut-o nimeni în stare, văzând-o doar cu o clipă mai devreme. O dădu pe Dixon deoparte.

— Nu-i nevoie să vii; deschid eu. Sunt sigură că e el – și pot – trebuie să mă descurc singură.

— Cum dorești, domnișoară! spuse Dixon țâfnoasă; dar, după o clipă, adăugă: Numai că nu ești în stare. Pari mai mult moartă decât vie.

— Așa crezi? spuse Margaret, răsucindu-se pe călcâie și lăsând-o să-i vadă focul ciudat din ochi și obrajii îmbujorați, în ciuda buzelor palide și uscate.

Îi deschise inspectorului și îl pofti în birou. Așeză sfeșnicul pe masă și potrivi cu grijă mucul lumânării; apoi se întoarse spre el.

— Ați întârziat! spuse. Ei bine? întrebă, ținându-și respirația în așteptarea răspunsului.

— Îmi pare rău că v-am deranjat fără rost, domnișoară; pentru că, până la urmă, s-a renunțat la anchetă. Aș fi venit mai devreme, dar am avut puțină treabă de făcut și niște oameni de văzut.

— Înseamnă că s-a sfârșit, spuse Margaret. Nu va mai avea loc nicio anchetă.

— Cred că mai am la mine biletul de la domnul Thornton, spuse inspectorul, scotocind în portvizit.

— De la domnul Thornton! exclamă Margaret.

— Da! e judecător de pace – ah! Iată-l.

Margaret nu izbutea să vadă ce scria în bilet – deși se afla lângă lumânare. Cuvintele îi jucau înaintea ochilor. Dar îl ținea în mână și părea să-l cerceteze cu atenție.

— Știți, domnișoară, asta îmi ia o mare greutate de pe suflet; fiindcă dovezile erau prea puțin sigure, nu știam nici dacă omul a fost într-adevăr lovit, încât dacă se mai punea și o problemă de identificare, cazul s-ar fi complicat atât de mult, după cum i-am spus și domnului Thornton.

— Domnul Thornton! repetă Margaret.

— L-am întâlnit azi-dimineață, tocmai când ieșea de la dumneavoastră și, cum suntem prieteni și dânsul este magistratul care l-a văzut pe Leonards noaptea trecută, mi-am luat inima în dinți și i-am spus de greutățile mele.

Margaret suspină adânc. Nu dorea să mai afle nimic; se temea și de ceea ce auzise și de ceea ce ar mai putea să audă. Ar fi vrut ca vizitatorul să plece. Făcu un efort să vorbească:

— Mulțumesc că ați venit. E foarte târziu. Cred că a trecut de zece. Oh! poftim biletul! urmă ea, înțelegând brusc semnificația mâinii lui întinse. Și, în timp ce inspectorul se pregătea să-l pună la loc, adăugă: Cred că scrisul e cam neciteț. N-am putut înțelege ce scrie; vreți să mi-l citiți?

Așa că inspectorul i-l citi cu voce tare.

— Mulțumesc. I-ați spus domnului Thornton că nu eram acolo?

— Oh, bineînțeles, domnișoară. Regret că am acționat conform unor informații ce s-au dovedit apoi greșite. La început, tânărul vânzător s-a arătat foarte sigur; iar acum spune că s-a îndoit tot timpul și că nădăjduiește să nu vă fi supărat atât de tare, încât să vă piardă de clientă. Noapte bună, domnișoară.

— Noapte bună.

Și Margaret agită clopoțelul, ca Dixon să vină să-l conducă la ușă. Când Dixon se întoarse pe coridor, Margaret trecu iute pe lângă ea.

— Totul e bine! îi spuse, fără s-o privească; și, înainte ca Dixon să aibă timp să-i pună vreo întrebare, fugi pe scări în sus, intră în dormitor și zăvorî ușa.

Se aruncă pe pat, așa îmbrăcată cum era, prea epuizată ca să se mai poată gândi la ceva. După o jumătate de oră sau chiar și mai mult, zăcând așa în frigul din cameră, frântă de oboseală, simți cu încetul cum simțurile amorțite i se înviorează. Începu atunci să-și amintească, să facă diferite legături și să-și pună întrebări. Primul gând a fost că toată spaima cumplită în legătură cu Frederick luase sfârșit; că încordarea trecuse. Apoi simți nevoia să-și aducă aminte de toate vorbele inspectorului în legătură cu domnul Thornton. Când îl întâlnise? Ce-i spusese? Ce făcuse domnul Thornton? Și ce scria în bilet? Până când nu-și aminti expresiile exacte, mintea ei refuză să meargă mai departe. Dar convingerea următoare la care ajunsese era destul de limpede – domnul Thornton o văzuse lângă gara din Outwood în joia aceea fatală și aflase apoi că ea tăgăduise să fi fost acolo. În ochii lui, era o mincinoasă. Și chiar era o mincinoasă! Dar nu se căia în fața lui Dumnezeu; în jurul faptului acestuia înfiorător că decăzuse în ochii domnului Thornton, nu era decât haos și întuneric. Nu-i păsa, nici chiar în sinea ei, câte scuze ar fi putut găsi. Ele nu aveau nimic de-a face cu domnul Thornton, nu-și închipuise vreodată că el, sau oricine altcineva, ar putea găsi motiv de suspiciune în faptul firesc de a-și fi însoțit fratele; dar Thornton îi cunoștea adevărata minciună și greșeală și avea dreptul s-o judece.

— Oh, Frederick! Frederick! gemu ea, câte n-am sacrificat eu de dragul tău!

Chiar și după ce adormi, gândurile continuară să se învârtească în jurul aceluiași lucru, numai că dureros și monstruos de exagerate.

Când se trezi, strălucirea dimineții îi dădu o idee nouă. Domnul Thornton aflase de minciuna ei înainte de a se duce la medicul legist; ceea ce însemna că poate fusese influențat de dorința de a o scuti de repetarea minciunii. Dar, cu o încăpățânare de copil, dădu deoparte această idee. Chiar dacă era așa, tot nu se simțea recunoscătoare față de el; căci decăzuse în ochii lui, chiar înainte de a-și fi dat osteneala s-o scutească de o nouă încercare a sincerității, la fel de jalnică. Mai curând ar mai fi trecut prin toate acestea – ar fi jurat strâmb pentru a-l salva pe Frederick – decât să-l lase pe domnul Thornton să afle ceea ce aflase și să se amestece astfel ca s-o salveze. Ce ghinion să-l întâlnească pe inspector! De ce tocmai el să fi fost judecătorul de pace adus să-i ia o depoziție lui Leonards? Ce spusese Leonards? Și cât oare înțelesese domnul Thornton, care poate că și aflase despre vechea acuzație împotriva lui Frederick, de la domnul Bell, prietenul lor comun? Dacă așa era, atunci nu făcuse decât să-l salveze pe fiul ce sfidase legea pentru a veni la căpătâiul mamei aflate pe moarte. În cazul acesta îi putea fi recunoscătoare – dar nu și dacă amestecul lui fusese determinat de dispreț. Oh! mai exista oare cineva pe lume care să aibă un motiv atât de întemeiat s-o disprețuiască? Domnul Thornton, la care se uitase până acum de sus, din înălțimea ei închipuită! Se văzu deodată la picioarele lui și această prăbușire o duru. Dar nu îndrăzni să meargă cu concluziile până la capăt și să recunoască în sinea ei cât de mult prețuia respectul și stima lui față de ea. Și de câte ori ajungea la această idee, la sfârșitul unui șir lung de gânduri, se oprea, nevrând să pășească pe acest drum – nevrând să creadă în el.

Era mai târziu decât își închipuise, căci în frământarea din seara precedentă, uitase să întoarcă ceasul; iar domnul Hale lăsase vorbă să nu fie trezită la ora obișnuită. Din când în când, ușa se deschidea ușor și Dixon băga capul înăuntru. Când își dădu seama că Margaret se trezise, intră înăuntru cu o scrisoare în mână.

— Iată ceva ce-o să-ți facă bine, domnișoară. O scrisoare de la

domnișorul Frederick.

— Mulțumesc, Dixon. Ce târziu e!

Vorbea cu glas nepăsător, lăsând-o pe Dixon să pună scrisoarea pe cuvertură, fără să se repeadă s-o ia.

— Vrei să iei o gustare, nu-i așa? Ți-o aduc într-o clipă. Știu că stăpânul a și terminat de mâncat.

Margaret nu răspunse nimic; o lăsă să plece; simțea că trebuie să fie singură ca să poată deschide scrisoarea. În cele din urmă o deschise. Primul lucru pe care îi căzură ochii fu data la care o scrisese: cu două zile înainte. O scrisese deci atunci când făgăduise și temerile lor ar fi putut fi evitate. Dar s-o citească întâi și o să vadă ce se întâmplase. Era scrisă în grabă, dar putea să înțeleagă totul. Îl văzuse pe Henry Lennox, care știa destule despre cazul lui ca să clatine întâi din cap și să-i spună că riscase mult întorcându-se în Anglia, când asupra lui plana o asemenea acuzație din partea unei autorități atât de influente. Dar, după ce discutară mai amănunțit, domnul Lennox îi declarase că ar putea exista șanse de achitare, dacă afirmațiile lui ar fi susținute de martori demni de crezare – că, în acest caz, s-ar putea încerca o revizuire a procesului – altminteri riscul ar fi prea mare. El urma să cerceteze – și își va da toată osteneala. „M-a izbit faptul", scria Frederick, „că recomandarea ta, surioară dragă, a avut un mare răsunet. Așa să fie oare? Mi-a pus multe întrebări, pot să te asigur. Pare un tip inteligent, isteț și are o clientelă bună, judecând după firmă și după numărul funcționarilor ce lucrează pentru el. Dar s-ar putea să nu fie decât trucuri avocățești. Tocmai am găsit un pachebot pe punctul de a pleca – mă îmbarc peste cinci minute. S-ar putea să trebuiască să mai vin în Anglia pentru această problemă, așa încât păstrează secretul vizitei mele. O să-i trimit tatii câteva sticle cu un vin vechi de Xeres, dintr-un soi care nu se găsește în Anglia – (din cel pe care îl am acum în față)! Are nevoie de așa ceva – transmite-i toată dragostea mea – Dumnezeu să-l binecuvânteze. Sunt încredințat că – iată că a venit birja. P.S. –

Cum am scăpat, ca prin urechile acului! Ai grijă să nu sufli nimănui că v-am vizitat – nici chiar familiei Shaw."

Margaret cercetă plicul: pe el sta scris: „Prea târziu". Probabil că scrisoarea fusese încredințată unui chelner neglijent, care uitase s-o ducă la poștă. Oh! cât de mică e puntea ce ne desparte de ispită! Frederick era acum în siguranță, în afara Angliei, de douăzeci, ba nu, de treizeci de ore; și nu trecuseră decât vreo șaptesprezece ore de când ea spusese o minciună, ca să zădărnicească orice urmărire care chiar și atunci nu ar fi dat niciun rezultat. Cât de puțină încredere avusese! Unde era acum acel motto cu care se mândrea: *„Fais ce que dois, advienne que pourra"*[8]*?* Dacă ar fi avut curajul să spună adevărul și să-i desfidă să afle ceea ce refuza să dezvăluie cât de ușoară i-ar fi fost inima! Nu s-ar fi simțit umilită în fața lui Dumnezeu pentru că-și pierduse încrederea în el; și nici degradată și înjosită în ochii domnului Thornton. Tremurând jalnic, se surprinse punând acum părerea lui proastă pe același plan cu supărarea lui Dumnezeu. De ce oare îi bântuia el gândurile cu atâta stăruință? Care putea fi pricina? De ce-i păsa oare de părerea lui, în ciuda mândriei ei? În ciuda ei însăși? Credea – că ar fi putut îndura gândul că îl supărase pe Dumnezeu, căci el știa totul și îi putea vedea pocăința și o putea auzi cerând ajutor. Dar domnul Thornton – de ce oare tremura acum, ascunzându-și fața în pernă? Ce sentiment o copleșise atât de intens până la urmă?

Sări din pat și începu să se roage îndelung, din toată inima. Simțea că își găsește liniștea și împăcarea deschizându-și astfel sufletul. Dar, de îndată ce prinse a cugeta iarăși la situația în care se găsea, descoperi că ghimpele era tot acolo; că nu era nici destul de bună și nici destul de pură ca să nu-i pese atunci când cineva își pierdea părerea bună despre ea; iar gândul că el o privea probabil cu dispreț stătea între ea și sentimentul că greșise. De îndată ce termină cu îmbrăcatul, îi duse domnului Hale scrisoarea.

---

8 „Fă ceea ce se cuvine, orice s-ar întâmpla" (fr.).

Aluzia la spaima de la gură era atât de vagă, încât domnul Hale trecu peste ea fără s-o observe. Într-adevăr, în afară de faptul că Frederick se îmbarcase fără să fi fost descoperit sau bănuit, el nu mai înțelesese pe moment altceva din scrisoare. De fapt, îl neliniștea acum înfățișarea palidă a lui Margaret – care arăta de parcă ar fi fost tot timpul gata să izbucnească în plâns.

— Ești vlăguită cu totul, Margaret. Și nici nu e de mirare. Dar acum trebuie să mă lași să te îngrijesc.

O convinse să se întindă pe sofa și plecă să-i aducă un șal cu care s-o învelească. Duioșia lui o mișcă până la lacrimi; și plânse amar.

— Biată copilă – biată copilă! – o căina el privind-o afectuos, așa cum zăcea cu fața la perete zguduită de suspine.

După o vreme suspinele încetară și ea începu să se întrebe dacă n-ar fi bine să-i povestească tatălui ei toate necazurile, descărcându-și astfel sufletul. Dar erau mai multe motivele care o împiedicau să procedeze astfel. Singurul care o îndemna să-i mărturisească era alinarea pe care ar fi găsit-o; dar, pe de altă parte, știa că astfel s-ar fi mărit foarte tare neliniștea tatălui ei, în cazul când Frederick ar fi trebuit să revină în Anglia; că nu-i va ieși din minte faptul că fiul său provocase moartea unui om, chiar dacă n-o făcuse în mod voit și nu-și dăduse seama; că l-ar chinui tot timpul conștiința acestui fapt, în tot felul de forme exagerate sau deformate. Cât despre marea ei greșeală – ar fi peste măsură de nefericit dacă ar afla cât de lipsită de curaj și de credință fusese, dar în tot acest timp ar încerca să-i găsească scuze. Pe vremuri, Margaret s-ar fi dus la el atât ca la un preot, cât și ca la un părinte, mărturisindu-i cum se lăsase ispitită și păcătuise minținд; dar nu mai discutaseră de mult astfel de probleme; și nu știa cum, datorită noilor păreri, va răspunde la chemarea adâncă a sufletului ei. Nu, va păstra taina și își va purta singură povara. Singură va merge în fața Domnului și îi va cere să-i ierte păcatele.

Și tot singură va răbda să fie degradată în ochii domnului

Thornton.

Margaret era nespus de mișcată de eforturile pline de gingășie ale tatălui ei de a găsi subiecte plăcute de conversație, pentru a-i îndepărta gândurile de la ultimele evenimente. De luni de zile nu mai fusese el atât de vorbăreț, ca în acea zi. Nu o lăsa să se ridice de pe sofa. Și chiar o jigni pe Dixon stăruind s-o servească el însuși.

În cele din urmă, Margaret îi surâse; un zâmbet ușor și neconvingător, dar tatăl ei se bucură văzându-l.

— Pare ciudat când te gândești, dar marea noastră speranță pentru viitor se numește Dolores, spuse Margaret.

Remarca semăna mai degrabă cu cele pe care le făcea de obicei tatăl ei; dar, în ziua aceea, păreau să-și fi schimbat firile.

— Mama ei era spaniolă, din câte știu: ceea ce explică religia. Tatăl ei era un presbiterian convins când l-am cunoscut. Dar ce nume dulce și drăguț are.

— Ce tânără e! – cu un an și două luni mai mică decât mine. Are exact vârsta pe care o avea Edith când s-a logodit cu căpitanul Lennox. Tată, o să mergem în Spania să-i vedem.

El clătină din cap, dar spuse:

— Dacă vrei tu, Margaret. Numai că o să ne întoarcem pe urmă tot aici. Ar părea nedrept, crud față de mama să plecăm din Milton, iar ea să zacă aici și să nu poată veni cu noi, când știi că locul ăsta nu i-a plăcut niciodată. Nu, draga mea; ai să te duci tu să-i vizitezi și ai să-mi povestești cum arată fiica mea din Spania.

— Nu, tată, nu merg fără dumneata. Cine ar avea grijă de dumneata cât timp aș fi plecată?

— Mi-ar plăcea să aflu care dintre noi are grijă de celălalt? Dar, dacă o să te duci, am să-l conving pe domnul Thornton să ia de două ori mai multe lecții. Am studia clasicii strașnic de bine. Asta mi-ar ține tot timpul treaz interesul. Dacă vrei, te poți duce și la Edith, în Corfu.

Margaret nu spuse nimic o vreme. Apoi vorbi cu oarecare

gravitate:

— Mulțumesc, tată. Dar nu vreau să plec. Să nădăjduim că domnul Lennox va aranja atât de bine situația, încât Frederick să o poată aduce pe Dolores la noi după căsătorie. Cât despre Edith, regimentul nu mai rămâne mult timp în Corfu. Poate că o să-i vedem pe amândoi încă înainte de sfârșitul anului.

Subiectele plăcute ale domnului Hale se apropiaseră de sfârșit. Un gând trist îl străfulgera și rămase tăcut. Curând după aceea, Margaret spuse:

— Tată, l-ai văzut pe Nicholas Higgins la înmormântare? A fost împreună cu Mary. Bietul om, și-a arătat în felul lui compasiunea. Are o inimă bună și caldă, sub aparența aspră și neînduplecată.

— Sunt încredințat, replică domnul Hale. Mi-am dat seama încă de la început, când încercai să mă convingi că nu e decât un țesător beat. Dacă te simți în stare să mergi, până acolo, ne vom duce mâine pe la ei.

— Oh, da! Vreau să-i văd. Noi nu i-am plătit niciun ban lui Mary – sau, mai degrabă, după cum zice Dixon, ea a refuzat să primească. Să plecăm imediat după masă, ca să-l prindem acasă înainte de a se duce la lucru.

Pe seară, domnul Hale spuse:

— Mă așteptam să vină domnul Thornton pe la noi. Ieri mi-a vorbit despre o carte și i-am spus că aș vrea s-o văd. Zicea că o să încerce s-o aducă astăzi.

Margaret oftă. Știa că el nu va veni. Avea prea multă delicatețe ca să riște s-o întâlnească, având atât de viu în minte felul cum se făcuse ea de rușine. Doar auzindu-i numele, simțea cum îi sporește zbuciumul și cum o cuprinde iarăși starea de deprimare și vlăguire. Se lăsă copleșită de apatie. Deodată o străfulgeră gândul că era un fel cam ciudat de a se arăta răbdătoare, ori de a-și răsplăti tatăl pentru grija cu care o înconjurase în ziua aceea. Așa că se așeză și îl întrebă dacă nu vrea să-i citească ceva cu glas tare. Domnul Hale nu mai avea ochii atât de buni, așa că acceptă

bucuros. Ea citea frumos, cu intonațiile cuvenite, dar dacă ar fi întrebat-o cineva la sfârșit despre ce citise, nu i-ar fi putut răspunde. O paraliza sentimentul că fusese nerecunoscătoare față de domnul Thornton, deoarece în cursul dimineții refuzase, în sinea ei, sa accepte drept o amabilitate cercetările făcute la infirmerie, pentru a împiedica ancheta. Oh! cât îi era de recunoscătoare! Se purtase ca o lașă și o mincinoasă și își dovedise lașitatea și falsitatea prin fapte pe care nu dorea să și le mai amintească; dar îi era recunoscătoare! O cuprinse înflăcărarea, căci aflase ce putea simți pentru un om care avea motive s-o disprețuiască. Avea un motiv atât de justificat s-o disprețuiască, încât nu l-ar fi putut respecta dacă ar fi știut că n-o privește cu dispreț. Simțea o adevărată plăcere să-și dea seama câtă stimă are pentru el. N-ar fi putut-o împiedica să aibă acest simțământ, era singura mângâiere în mijlocul nefericirii ei.

Seara târziu, mult așteptata carte sosi, „cu toată considerația domnului Thornton și cu dorința de a afla cum se simte domnul Hale".

— Spune-i că mă simt mult mai bine, Dixon dar că domnișoara Hale…

— Nu, tată, îl întrerupse Margaret nestăpânită, nu-i spune nimic despre mine. Nu a întrebat de mine.

— Copila mea dragă, cum mai tremuri! exclamă tatăl ei după câteva clipe. Trebuie să te bagi imediat în pat. Ești tare palidă!

Margaret se supuse, deși n-ar fi vrut să-și lase tatăl singur. Simțea nevoia solitudinii, după o zi în care gândise mult și se căise și mai mult.

A doua zi, părea să-și fi revenit într-o mare măsură; gravitatea și lipsa de vlagă, tristețea și momentele de neatenție nu erau decât simptome firești în acele zile timpurii ale doliului. Dar dacă ea se simțea tot mai sănătoasă, tatăl ei părea tot mai furat de gânduri, visând la soția pe care o pierduse și la acea perioadă din viață care se sfârșise pentru totdeauna.

CAPITOLUL XXXVI

UNIREA NU ÎNSEAMNĂ

ÎNTOTDEAUNA PUTERE

„Pas de cioclu, rar și-apăsat,
Bocet de jale, suspin întristat”.

SHELLEY

LA ORA STABILITĂ cu o zi înainte, porniră spre locuința lui Nicholas Higgins și a fiicei sale. Noile veșminte și faptul că ieșeau împreună, pentru primă oară după mult timp, le pricinuiau un soi ciudat de timiditate, ce le reamintea de pierderea de curând suferită. Mergeau unul lângă celălalt, simțindu-se nespus de apropiați.

Nicholas stătea lângă cămin, în colțul lui obișnuit; dar obișnuita pipă lipsea. Își sprijinea cotul pe genunchi și capul în mână. Nu se ridică atunci când îi văzu, dar Margaret îi citi în ochi bucuria că veniseră.

— Stați jos, stați jos. Focu’ s-a stins de tot, spuse el răscolindu-l, de parcă ar fi vrut să le abată atenția de la persoana lui.

Nu s-ar putea spune că arăta prea îngrijit, cu barba lui neagră nerasă de câteva zile, ce-i făcea chipul să pară și mai palid decât de obicei și cu o jachetă având mare nevoie să fie cârpită.

— Ne-am zis că o să avem norocul să te găsim, dacă venim imediat după masă, spuse Margaret.

— Am avut parte și noi de suferință, de când nu ne-am văzut, spuse domnul Hale.

— Da, da. Durerea-i mai pe săturate ca mâncarea în ultimu’

timp; cât despre mine, socot că ora mesei ține toată ziulica; așa că puteți să mă găsiți mereu.

— Dar ce, n-ai de lucru? întrebă Margaret.

— Nu, răspunse el scurt. Apoi, după o clipă de tăcere, adăugă, ridicând pentru prima oară privirile: N-am nevoie de parale. Să nu credeți asta. Bess, biata fetiță, păstra o mică rezervă sub pernă, ca să mi-o dea în ultima clipă; iar Mary croiește barchet. Da' se cheamă că tot n-am de lucru.

— Îi datorăm niște bani lui Mary, spuse domnul Hale, înainte ca Margaret să-l oprească strângându-l de braț.

— Dacă pune mâna pe ei, o dau afară din casă. Eu o să stau între ăști patru pereți, iar ea o să stea afară. Asta-i tot.

— Dar trebuie să-i mulțumim cumva pentru ajutorul pe care ni l-a dat, începu din nou domnul Hale.

— Eu nu i-am mulțumit niciodată fetei dumneavoastră pentru dovezile ei de dragoste față de biata mea fetiță. N-am putut găsi vorbele potrivite. Așa c-ar trebui s-o fac acum, dacă faceți atâta tevatură pentru mâna aia de ajutor pe care a dat-o Mary.

— Din cauza grevei nu ai de lucru? întrebă Margaret cu blândețe.

— Greva s-a sfârșit. S-a zis cu ea de data asta. N-am de lucru pentru că nici n-am cerut. Și n-am cerut pentru că vorbele bune-s puține, iar ocări sunt și așa prea multe.

Se găsea într-o stare în care simțea un fel de plăcere morocănoasă să răspundă în cimilituri. Dar Margaret își dădu seama că s-ar bucura dacă i s-ar cere să explice ce vrea să spună.

— Și vorbele bune sunt cele…

— Când ceri de lucru. Socot că-s printre vorbele cele mai bune pe care le poate zice omu'. „Dă-mi de lucru", înseamnă „și o să muncesc ca un bărbat". Astea-s vorbe bune.

— Iar vorbele rele sunt cele cu care ești refuzat când ceri de lucru.

— Da. Vorbele rele îs când zici: „Aha, ai făcut pe grozavu'! Te-ai

gândit doar la ai tăi, așa că acum o să mă gândesc eu la ai mei. Ai făcut tot ce-ai putut pentru ei când au avut nevoie; ăsta-i felu' tău de a te gândi la ei, iar eu o să mă gândesc la ai mei. Ai fost un prost amărât, că n-ai știut nici să fii mai deștept, nici să fii un prost loial. Așa că du-te de te spânzură. N-am de lucru pentru tine". Astea-s vorbe rele. Eu nu-s un prost; și chiar dacă eram, oamenii ar fi trebuit să mă învețe cum să fiu mai deștept În felu' lor. Poate c-aș fi învățat, dac-ar fi încercat cineva să-mi spună ce să fac.

— Nu crezi că ar merita, vorbi domnul Hale, să-l întrebi pe fostul dumitale patron dacă nu vrea să te angajeze din nou? Poate că șansa nu e prea mare, dar e totuși o șansă.

Higgins își ridică din nou ochii, privindu-l iscoditor pe domnul Hale; apoi chicoti încet, cu amărăciune.

— Domnule! dacă nu vă supărați, v-aș pune și eu o întrebare sau două.

— Te rog, spuse domnul Hale.

— Socot că izbutiți cumva să vă câștigați pâinea. Oamenii nu prea stau în Milton de plăcere, dacă pot să stea în altă parte.

— Ai dreptate. Am ceva avere; dar m-am stabilit în Milton cu intenția de a deveni profesor particular.

— Dați lecții. Mda! Socot că vă plătesc pentru lecțiile astea, nu-i așa?

— Da, răspunse domnul Hale zâmbind. Dau lecții ca să câștig bani.

— Și ăi de vă plătesc vă zic ce să faceți și ce să nu faceți cu banii pe care vi-i dau ca plată pentru osteneală – ca un schimb cinstit?

— Nu; firește că nu!

— Și nu vă zic: „Chiar de ai un frate și are nevoie de paralele astea pentru un țel pe care amândoi îl socotiți drept; da' trebuie să făgăduiești că n-o să-i dai. Chiar de socoți că e o întrebuințare potrivită pentru paralele tale; da' noi credem, că nu-i potrivită, așa că, dacă le cheltuiești în felu' ăsta, n-o să mai avem de-a face cu

tine”. Nu vă zic asta, nu-i așa?

— Nu; bineînțeles că nu!

— Da’ ați răbda să v-o zică?

— Ar, trebui să mă forțeze cineva foarte tare ca să ajung măcar să mă gândesc a mă supune unei astfel de porunci.

— Nu există nimic pe lumea asta care să poată să mă forțeze, spuse Nicholas Higgins. Acu’ cred că ați înțeles Ați prins pontu’. Hamper – acolo lucram înainte – silește pe oameni să facă legământ că n-or să dea nici măcar un bănuț ca să ajute sindicatu’ ori să nu-i lase pe greviști să moară de foame. N-au decât să facă legământ, urmă el cu dispreț, că tot nu-s decât niște mincinoși și niște ipocriți. Și socot că ăsta-i un păcat mic, față de faptu’ că împietresc inimile oamenilor, că nu-i mai ajută pe ăi mai nevoiași și nici cauza cea bună și dreaptă, împotriva ălora de au puterea în mâini. Da’ eu n-o să mă lepăd de ea, pentru toată slujba pe care poat’ să mi-o dea și regele. Sunt membru al sindicatului; și cred că-i singuru’ lucru care-l poate ajuta pe muncitor. Am fost și eu grevist și știu ce-i aia să mori de foame; așa că, dacă am un șiling, le dau lor jumătate, dacă-mi cer. Numai că nu prea știu de unde o să scot un șiling.

— Și regula asta, că oamenii n-au voie să-și aducă contribuția la sindicat, e în vigoare în toate fabricile? întrebă Margaret.

— N-aș putea spune. E o regulă nouă pe la noi și socot c-o să-și dea ei seama că nu pot s-o folosească. Da’ acum e în vigoare. Încetu’ cu încetu’ o să-și dea ei seama că tirania dă naștere la minciună.

Urmă o mică pauză. Margaret șovăia dacă să-i spună sau nu ce gândea; nu ținea să supere pe cineva care era și așa destul de amărât și de abătut. În cele din urmă, nu se mai stăpâni. Dar vorba ei blândă și purtarea șovăielnică, dovedind că nu urmărea să spună nimic neplăcut, nu îl înfurie pe Higgins, ci doar îl nedumeri.

— Ții minte ce zicea bietul Boucher, că sindicatul e o tiranie? Că e chiar cea mai rea tiranie. Și țin minte că pe atunci gândeam și eu

la fel.

Trecu destulă vreme până să răspundă Higgins. Stătea cu capul sprijinit în mâini, uitându-se în foc și ea nu-i putea vedea expresia feței.

Nu tăgăduiesc că sindicatu' crede de cuviință să-l silească pe om, pentru binele lui însuși. O să vorbesc deschis. Ăl de nu face parte din sindicat duce o viață searbădă. Da', odată intrat, interesele lui sunt apărate mai bine decât ar putea s-o facă singur. Numai pe calea asta poate muncitoru' să-și dobândească drepturile. Trebuie să se unească. Cu cât îs mai mulți membri, cu atât fiecare din ei are șanse mai mari să i se facă dreptate. Statu' are grijă de proști și de nebuni; și dacă unui om îi vine chef să facă rău vecinului, sau chiar sieși e pus sub control, fie că-i place, fie că nu. Asta facem și noi în sindicat. Nu putem băga omu' la închisoare; da' putem să-i facem viața atât de grea că se vede silit, să ni se alăture și ajunge să fie chibzuit și folositor chiar de nu vrea. Boucher a fost tot timpu' un prost, da' niciodată un prost așa de mare ca la sfârșit.

— V-a făcut un mare rău? întrebă Margaret.

— Da ne-a făcut. Aveam opinia publică de partea noastră, până când el și alții ca el s-au apucat să se răzvrătească și să calce legile. Atunci s-a terminat și cu greva.

— Și atunci, nu era mai bine să-l fi lăsat în pace și să nu-l fi silit să intre în sindicat? Nu v-a fost de niciun folos; iar voi l-ați făcut să-și piardă mințile.

— Margaret, îi atrase atenția tatăl ei cu glas scăzut căci văzuse norii adunându-se pe chipul lui Higgins.

— Îmi place cum vorbește, spuse deodată Higgins Își spune gându' deschis. Numai că nu înțelege ce-i sindicatu'. E o mare putere; e singura noastră putere. Știți, am citit undeva o poezie despre un plug care trece cu brăzdaru' peste o margaretă; m-a făcut să plâng pe vremea când n-aveam alte temeiuri de plâns. Da' pun mâna în foc că flăcăul n-a oprit plugu', chiar de-i era milă de

margaretă. Avea prea multă judecată ca s-o facă. Sindicatu' e plugu' care pregătește ogoru' pentru recoltă. Ăi de felu' lu' Boucher – ar fi prea mult să-l asemuiesc cu o margaretă; e ca o buruiană ce trândăvește pe pământ – trebuie să îngăduie să fie dați deoparte. Îs tare supărat pe el acum. Așa că poate nu-s prea drept cu el. Aș fi în stare să trec eu însumi să trec cu plugu' peste el, cu cea mai mare plăcere.

— De ce? Ce a mai făcut? Încă ceva?

— Bineînțeles. Omu' ăsta-i pus pe rele. Întâi trebuie să se-nfurie ca prostu' și să stârnească o răzmeriță. Apoi trebuie să stea ascuns, unde ar mai fi și acum dacă Thornton l-ar fi urmărit până la capăt, cum nădăjduiam c-o să facă. Numa' că lu' Thornton, după ce și-a atins scopu', puțin îi pasă de răzvrătiți, dacă-s condamnați ori ba. Așa că Boucher se furișează înapoi acasă. Și nu se mai arată pe-afară câteva zile. A avut atâta judecată în cap. Și apoi, unde credeți că se duce? Păi cum, la Hamper. Dracu' să-l ia! S-a dus, cu mutra aia mieroasă a lui, la care îmi vine rău doar când mă uit, și cere de lucru, știind foarte bine de noua regulă, legământu' să nu mai dai un ban pentru sindicat ori pentru greviștii care mor de foame! Păi, el ar fi murit de-adevăratelea, dacă sindicatu' nu l-ar fi ajutat la nevoie.. Așa că s-a dus acolo și-a făgăduit orice, și s-a pus chezaș să facă orice – să spună tot ce știe despre felu' cum acționăm noi, ca un trădător netrebnic ce e. Da' Hamper, și, o s-o spun în sprijinul lui și o să-i mulțumesc până-n clipa morții, l-a alungat pe Boucher și n-a vrut să-l asculte – nici măcar o vorbă – deși ăi din jur ziceau că netrebnicu' plângea ca un copil!

— Oh! ce cumplită nenorocire! exclamă Margaret. Higgins, astăzi nu te mai recunosc. Nu-ți dai seama că din cauza voastră a ajuns Boucher astfel, că voi l-ați vârât în sindicat cu de-a sila – fiindcă în inima lui nu voia. Din cauza voastră a ajuns unde-a ajuns!

— A ajuns unde-a ajuns! Dar unde a ajuns?

Un sunet dogit și ritmic începu să se audă din ce în ce mai tare

pe ulicioară, până le atrase și lor luarea aminte. Voci scăzute și șoptite: se auzea și zgomot de pași, dar nu repezi și neîntrerupți, nu înaintând, ci parcă mișcându-se în cerc, în jurul unui singur punct. Da, se auzea zgomot clar, sacadat, de pași, străbătând distanța și ajungându-le la urechi; mersul măsurat și greoi al unor bărbați purtând o povară grea. Un imbold irezistibil îi făcu să se îndrepte cu toții spre ușă; parcă erau împinși într-acolo – nu doar dintr-o simplă curiozitate, ci ca de un suflu solemn.

Șase oameni, dintre care trei polițiști, mergeau prin mijlocul uliței. Duceau pe umeri o ușă. Scoasă din țâțâni, pe care era întins un mort; și de pe fiecare latură a ușii cădeau într-una picături de apă. Oamenii de pe stradă se întorceau să privească și veneau apoi să îngroașe rândurile alaiului, fiecare punând întrebări celor ce purtau povara, întrebări la care aceștia răspundeau aproape în silă, atât de des repetaseră povestirea.

— L-am găsit în gârlă de pe câmpia din spate.

— În gârlă! – păi nu-i destulă apă în ea ca să se fi putut îneca!

— Era un om hotărât. Zăcea cu fața în jos. Se săturase de viață, că doar știți bine și voi din ce pricină.

Higgins se furișă lângă Margaret și începu să vorbească, cu o voce slabă și ascuțită în același timp:

— Nu-i John Boucher, nu-i așa? N-avea atâta coraj. Sigur! Nu-i John Boucher! De ce se uită cu toții încoace? Ascultă! Îmi vâjâie urechile și nu mai aud nimic.

Oamenii așezară cu grijă năsălia improvizată pe niște pietre, astfel încât toți îl putură vedea pe nefericitul înecat – ochii sticloși, dintre care unul pe jumătate deschis, îndreptat în sus, spre cer. Fiindcă zăcuse în apă cu capul în jos, fața era umflată și albă; și cum apa din gârlă fusese folosită la vopsit, pielea îi era pătată. Fruntea se prelungea cu un început de chelie; dar în spate părul era subțire și lung, iar din fiecare șuviță picura apa. Dar așa desfigurat cum era, Margaret îl recunoscu pe John Boucher. I se părea un sacrilegiu atât de mare ca oamenii să-și aținteasc

privirea asupra acestui biet chip desfigurat și chinuit, încât, dintr-un impuls instinctiv, făcu un pas și acoperi cu gingășie fața mortului cu batista. Oamenii o urmăriră cu privirea pe când se întorcea după gestul pios pe care-l făcuse, până ajunse iarăși lângă Nicholas Higgins, rămas nemișcat de parcă prinsese rădăcini în locul unde stătea. Se sfătuiră între ei, apoi unul dintre oameni se îndreptă spre Higgins, care grozav ar fi vrut s-o șteargă în casă.

— Higgins, tu îl cunoșteai bine! Trebuie să te duci să-i spui neveste-sii. Cu vorbe blânde, omule, da' cât măi repede, că doar n-o să-i lăsăm aici multă vreme.

— Nu pot, gemu Higgins. Nu îmi cereți mie. Nu pot să dau ochii cu ea.

— Tu o știi cel mai bine, spuse omul: Am făcut destul că l-am adus până aici – acu'-i rându' tău.

— Nu pot, repetă Higgins. Mi-e destul că l-am văzut. Nu eram prieteni buni; și acum e mort.

— Bine, dacă nu, nu. Cineva trebuie totuși s-o facă. E o sarcină grea; da', dacă nu i-o zice cineva cu binișoru', poa' s-o afle-n orice clipă fără să fie pregătită.

— Tată, du-te dumneata, spuse Margaret cu glas coborât.

— Dacă aș putea – dacă aș fi avut timp să chibzuiesc cum să i-o spun; dar așa, deodată…

Margaret își dădu seama în clipa aceea că tatăl ei într-adevăr nu era în stare să o facă. Tremura din cap până în picioare.

— Mă duc eu, spuse deodată.

— Fiți binecuvântată, don'șoară, că faceți o faptă bună; aud că-i tare bolnavă femeia și oamenii de pe-aici nu prea știu multe despre ea.

Margaret ciocăni în ușa închisă; dar, dinăuntru răzbătea o mare gălăgie, de parcă în casă ar fi fost o mulțime de copilași neastâmpărat! așa că nu auzi nici un răspuns; se îndoia că fusese auzită și, cum fiece clipă de întârziere o făcea să dea înapoi, deschise ușa și intră, închizând-o apoi și, fără ca femeia să

observe, încuind-o.

Doamna Boucher stătea pe un balansoar, de partea cealaltă a căminului prea puțin încălzit; casa arăta de parcă nu s-ar mai fi făcut curat de zile întregi.

Margaret spuse ceva, nu prea știa nici ea ce, căci avea gâtul și gura uscate, iar gălăgia copiilor o împiedica să se facă auzită. Încercă din nou:

— Cum vă simțiți, doamnă Boucher? Mi-e teamă că nu prea bine.

— N-am cum să mă fac bine, spuse ea arțăgoasă. Îs singură cu copiii ăștia, și n-am ce să le dau ca să stea cuminți. John n-ar fi trebuit să plece, să mă lase singură, așa bolnavă cum sunt.

— A plecat de mult?

De patru zile. Nimeni n-a vrut să-i dea de lucru aici, așa c-a luat-o pe jos înspre Greenfield. Da' ar fi putut să se întoarcă pân-acu', sau măcar să-mi trimită vorbă, dacă are de lucru. Ar fi putut...

— Oh, nu dați vina pe el, o rugă Margaret. Știu că era tare simțitor și...

— Mai taci puțin din gură, ca să pot s-o aud pe doamna! îl repezi ea pe un puști de vreun an. Apoi urmă, scuzându-se față de Margaret: Mă sâcâie tot timpu' cu „tati" și „bobo"; și n-am de un' să-i dau bomboane, iar tat-su-i departe și crez că ne-a uitat de tot. Ăsta-i preferatu' lu' tăticu', pușt iu' ăsta, spuse ea și, printr-o bruscă schimbare de dispoziție, trase copilul pe genunchi și începu să-l sărute cu înfocare.

Margaret puse mâna pe brațul femeii, încercând să-i capteze atenția. Privirile li se întâlniră.

— Bietul pușt i! spuse încet Margaret; *a fost* preferatul lui tăticu'.

Este preferatu' lu' tăticu', spuse femeia, ridicându-se iute și înfruntând-o pe Margaret.

Niciuna dintre ele nu spuse nimic câteva clipe. Apoi, doamna Boucher începu pe un ton scăzut, amenințător, dezlănțuindu-se pe

măsură ce vorbea:

— Zic că este preferatu' lu' tăticu'. Și săracii își iubește copiii, la fel ca bogații. De ce nu spui nimic? Ce te holbezi la mine cu ochii ăia mari și plini de milă? Unde-i John? Așa slăbită cum era, o zgâlțâi pe Margaret, ca s-o silească să răspundă. Oh, Doamne! exclamă apoi, înțelegând ce însemna privirea înlăcrimată a lui Margaret; și se prăbuși pe scaun.

Margaret ridică copilul și i-l puse în brațe.

— A ținut la el, spuse ea.

— Da, adeveri femeia, dând din cap, a ținut la noi toți. Aveam și noi pe cineva care să ne iubească. De mult; da' pe când trăia și mai era cu noi, ne iubea. Poate că ținea la copilu' ăsta mai mult; da' ținea și la mine, și țineam și eu la el, cu toate vorbele, pe care le-am zis adineauri. Ești sigură că-i mort? întrebă apoi și încercă să se ridice. Dacă-i doar bolnav ori pare pe moarte, mai poa' să se facă bine! Și eu am tot bolit mereu, de atâta vreme sunt bolnavă…

— Este mort – s-a înecat!

— Au fost oameni aduși înapoi la viață după ce s-au înecat. Oh, la ce mi-e gându', să stau când ar trebui să mă urnesc din loc? Hai, copile, taci – taci! Ia asta, ia ce vrei și joacă-te, da' nu mai plânge când mie mi se rupe inima! Oh, unde mi-s puterile? O, John, bărbate!

Margaret o prinse în brațe, căci altfel ar fi căzut. Apoi se așeză în balansoar, cu femeia pe genunchi, ținându-i capul pe umăr. Copiii, strângându-se înspăimântați laolaltă, începură să înțeleagă ce se întâmplă; dar înțelegeau greu. Căci mintea lor era încă destul de crudă. Când ghiciră adevărul, începură să țipe deznădăjduiți, încât Margaret abia putea îndura. Cel mai tare țipa Johnny, deși bietul copilaș nu știa de ce plânge.

Mama lor tremura în brațele lui Margaret, care la un moment dat auzi zgomot la ușă.

— Deschide ușa. Deschide-o repede, îl zori ea pe cel mai mare dintre copii. E încuiată; nu mai faceți zgomot – stați puțin liniștiți…

Oh, tată, exclamă văzându-l pe domnul Hale, du-i sus încet și cu grijă poate că biata femeie n-o să-i audă. A leșinat – doar atât.

— Mai bine de ea, sărmana femeie, spuse o vecină intrând pe urmele celor ce purtau mortul. Da' n-o puteți ține, don'șoară. Lăsați, că dau o fugă s-aduc o pernă, și-o s-o întindem ușor pe podea.

Vecina aceasta îndatoritoare îi dădu mare ajutor lui Margaret; era limpede că nu mai fusese în casă și mărturisi că e nou venită în cartier; dar se purta cu atâta bunăvoință și grijă, încât Margaret înțelese că nu mai era nevoie de ea; și că ar fi poate mai bine să dea pildă tuturor miloșilor care umpleau casa cu prezența lor nefolositoare.

Privi în jur, căutându-l pe Nicholas Higgins. Nu era. Astfel încât i se adresă tot vecinei care propusese s-o întindă pe doamna Boucher jos pe podea:

— Nu ai putea dumneata să-i rogi pe toți oamenii aceștia să plece fără prea multă zarvă? Ar fi mai bine, când și-o reveni biata femeie, să vadă în jur doar doi trei oameni pe care-i cunoaște. Tată, n-ai vrea dumneata să vorbești cu ei și să-i convingi să plece? Sărmana de ea, nici să respire nu poate cu toată mulțimea asta în jur.

Margaret îngenunchease lângă doamna Boucher, răcorindu-i fața cu oțet; dar, după câteva clipe, o surprinse o pală de aer proaspăt. Privi în jur și îl zări pe domnul Hale schimbând un zâmbet cu vecina cea inimoasă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea.

— Prietena noastră, o lămuri tatăl ei, a descoperit un mijloc grozav ca să-i scoată din casă.

— I-am rugat să plece și să ia fiecare câte un copil, căci nu trebuie să uităm că-s orfani și că mama lor e văduvă. S-au întrecut care pe care, așa că plozii or să aibă azi burta plină, și-o să aibă parte și de multă omenie. Știe cum a murit bărbat-su?

— Nu, spuse Margaret; nu i-am putut spune totul deodată.

— Trebuie să afle, din pricina anchetei. Uite! Își vine în fire; să-i spui eu? Sau poate mai bine tatăl dumitale?

— Nu; dumneata, spune-i dumneata, o rugă Margaret.

Așteptară în tăcere până când doamna Boucher își reveni complet. Apoi vecina se așeză pe podea și îi luă capul în poală.

— Vecină dragă, spuse, bărbatul ți-a murit. Știi cum?

— Înecat, vorbi slab doamna Boucher și pentru prima oară se porni să plângă, căci îi era tare greu să i se scormonească durerea.

— A fost găsit înecat. Se întorcea acasă, fără nici ô nădejde pe lumea asta. S-a gândit că Dumnezeu nu poate să fie mai neîndurător ca oamenii; poate nu atât de neîndurător; poate că e blând ca o mamă; poate chiar mai blând. Nu zic c-a făcut bine, da' nu zic c-a făcut rău. Tot ce zic e să dea Domnu' ca niciunul dintr-ai mei să n-ajungă vreodată așa de necăjit ca el, că poate-ar face ce-a făcut el.

— M-a lăsat singură cu toți copiii ăștia! gemu văduva, mai puțin îndurerată de felul cum îi murise bărbatul decât se aștepta Margaret; dar așa era firea ei neajutorată, să simtă pierderea mai ales în măsura în care îi dăuna ei și copiilor.

— Nu, singură, spuse domnul Hale cu glas solemn. Cine e de partea dumitale? Cine te va susține?

Văduva deschise ochii mari și îl privi, căci nu-i băgase de seamă până atunci prezența.

— Cine a făgăduit că va fi ca un tată pentru cei fără tată? urmă el.

— Da am șase copii, domnule și ăl mare n-are încă opt ani. Nu mă-ndoiesc de puterea lui, domnule – doar că-i nevoie de tare multă credință; și începu iarăși să plângă.

— Mâine o să-și mai revină și o să puteți sta de vorbă cu ea, domnule, spuse vecina. Cea mai mare mângâiere ar fi acum un copil la sân. Îmi pare rău că l-au luat pe ăl mic!

— Mă duc să-l aduc eu, se oferi Margaret.

Și în câteva clipe se și întoarse, cu Johnny în brațe; era mânjit

pe față cu mâncare, iar în mâini avea o mulțime de comori: scoici, zorzoane de sticlă și capul unei figurine de ipsos. Îl puse în brațele mamei sale.

— Gata! spuse vecina. Ei, acum eu zic să plecați. Or să plângă și or să se mângâie unu' pe altu', așa cum doar un copil știe s-o facă. Eu mai rămân cât e nevoie și, dacă o să veniți mâine, o să puteți vorbi cu ea ca lumea, că acum nu e în stare.

Mergând domol cu tatăl ei pe stradă, Margaret se opri când ajunse în fața ușii închise a locuinței lui Higgins.

— Intrăm? îl întrebă ea. Știi, mă gândeam și la el.

Bătură la ușă. Niciun răspuns; așa că încercară ușa. Era încuiată, dar li se păru că-l aud mișcându-se înăuntru.

— Nicholas! strigă Margaret.

Nu primi niciun răspuns și poate că ar fi plecat, crezând că nu e nimeni în casă, dacă nu ar fi auzit un zgomot, de parcă ar fi căzut o carte.

— Nicholas! repetă Margaret. Noi suntem. Nu ne lași să intrăm?

— Nu, răspunse el. Când am încuiat ușa, am arătat ce cred despre vorbe. Lăsați-mă măcar azi în pace.

Domnul Hale era gata să-i mai ceară o dată să descuie ușa, când Margaret îi puse degetul pe buze, spunând:

— Nu mă mir că vrea să rămână singur. Și eu tânjesc de multe ori să fiu singură. Pare să fie unica binefacere după o astfel de zi.

CAPITOLUL XXXVII

CU OCHII ÎNDREPTAȚI SPRE SUD

„O greblă! o sapă! o cazma!
Un târnăcop sau un topor!
O seceră, o coasă, orice-ai vrea
Un îmblăciu și găsești ușor
O mână gata să muncească
Cu o unealtă potrivită,
Cu o aprigă îndemânare,
La școala muncii dobândită.”

HOOD

A DOUA ZI, când merseră să vadă cum o mai duce văduva lui Boucher, ușa casei lui Higgins era tot încuiată; dar, de această dată, un vecin îndatoritor îi informă că lipsea într-adevăr de acasă și că, înainte de a porni la treabă, oricare ar fi fost ea, trecuse pe la doamna Boucher. Cât despre vizita lor la doamna Boucher, nu s-ar putea spune că-i mulțumi; biata femeie se socotea personal frustrată prin sinuciderea bărbatului ei; și era o idee foarte greu de combătut, întrucât conținea și un sâmbure de adevăr. Te întrista să vezi însă cum se gândea numai la ea însăși și la situația ei, egoismul acesta extinzându-se și asupra relațiilor cu copiii, pe care-i privea ca pe o povară, chiar și în momentele ei de afecțiune, mai mult instinctivă, pentru ei. Margaret încercă să se apropie de câțiva dintre copilași, în timp ce tatăl ei se străduia să abată gândurile văduvei spre tărâmuri mai înalte, doar-doar o uita să se văicărească întruna. Spre surprinderea ei, Margaret își dădu seama că bieții copii îl jeleau cu adevărat, din tot sufletul, pe

Boucher, nu numai din gură ca văduva. Tăticul fusese foarte blând cu ei; fiecare dintre ei își amintea, bâlbâindu-se din pricina înflăcărării, de un gest mai tandru, sau cum îi răsfăța tatăl lor pe care-l pierduseră.

— Omu' ăla care zace sus e tăticu'? Nu arată ca el. Mi-e frică de el, da' de tăticu' nu mi-a fost niciodată frică.

Margaret simți că-i sângerează inima când își dădu seama că mama lor, în nevoia ei egoistă de compătimire, își dusese copiii sus, unde-și văzuseră tatăl, de nerecunoscut după ce zăcuse atâta vreme în apă. În felul acesta turnase peste profunda lor durere firească grozăvia morții năprasnice. Încercă să le abată gândurile într-o altă direcție; cum o puteau ajuta pe mămica; sau – și aceasta era o cale mai eficace – cum ar fi vrut tăticul lor să-i vadă că se poartă. Strădaniile ei aduseră mai curând roade decât cele ale domnului Hale. Copiii; înțelegând că trebuie să facă ceva, se apucară să curețe puțin prin odaia murdară. În vremea asta, domnul Hale îi înfățișa bolnavei indolente un ideal prea nobil și țeluri prea abstracte. Făptura ei apatică nu avea destulă imaginație ca să poată înțelege într-adevăr cât de cumplită fusese nefericirea soțului ei, încât să-l împingă spre acest ultim și groaznic pas; nu putea înțelege decât ceea ce avea legătură cu ea; nu putea înțelege mila îndurătoare a unui Dumnezeu care nu împiedicase apa să-l înece pe soțul ei, pe care grijile îl doborâseră; și, deși dădea vina pe sărmanul nefericit pentru că se lăsase copleșit de o deznădejde atât de mare și nu-i găsea nicio scuză pentru acest ultim act nesăbuit, îi ocăra și îi blestema pe toți cei ce-l aduseseră la desperare. Patronii – în special domnul Thornton, spre a cărui fabrică pornise atacul lui Boucher și care, după ce fusese emis un mandat de arestare sub învinuirea de răzmeriță, intervenise ca mandatul să fie retras – sindicatul, care în ochii femeii era reprezentat de Higgins – copiii, atât de numeroși, de înfometați și de gălăgioși – cu toții formau imensa armată a dușmanilor ei personali, din vina cărora devenise acum o sărmană văduvă

neajutorată.

Margaret auzi atâtea cuvinte lipsite de noimă, încât rămase descurajată, așa că după ce plecară de acolo, nu izbuti nici să-și îmbărbăteze tatăl.

— Așa e viața la oraș, spuse ea. Oamenii au nervii distruși de graba și zorul și iuțeala cu care se mișcă totul în jur, ca să nu mai vorbim de înghesuiala din casele acestea strâmte – și încă ar fi destul ca să ajungă deprimați și arțăgoși. Pe când la țară, oamenii stau foarte mult în aer liber, până și copiii și chiar și în timpul iernii.

— Dar, oamenii trebuie să trăiască în orașe. Și-apoi la țară, unii din ei ajung la o asemenea inerție, încât aproape că devin fataliști.

— Da; cu asta sunt de acord. Bănuiesc că fiecare mod de viață își are propriile sale neajunsuri și tentații. Probabil că celor de la oraș le este tot atât de greu să fie calmi, pe cât le e celor de la țară să fie activi și să-și păstreze cumpătul în fața unor împrejurări neobișnuite. Probabil că și unii și alții întâmpină greutăți când e vorba să schițeze planuri de viitor; primii pentru că prezentul este atât de viu, de intens și de copleșitor; ceilalți pentru că viața pe care o duc nu-i ispitește decât cu bucuriile unei existențe animalice, necunoscând și deci nepăsându-le de plăcerile mai subtile pe care nu le pot dobândi decât elaborând proiecte de viitor, în felul acesta uitând de ei înșiși și privind numai înainte.

— Astfel încât nevoia de a acapara, cât și mulțumirea prosteasc cu ceea ce-ți oferă prezentul produc aceleași efecte... Dar biata doamnă Boucher! cât de puțin putem face pentru ea.

— Și totuși, nu putem s-o lăsăm așa, fără să facem nimic, deși străduniile noastre par atât de zadarnice. Oh, tată!, e tare greu să trăiești în lumea asta!

— Așa e, copila mea. Cel puțin, așa simțim acum; dar am fost și foarte fericiți, chiar și atunci când am avut supărări. Câtă bucurie ne-a adus vizita lui Frederick!

— Da, e adevărat, spuse Margaret veselă. Au fost clipe

încântătoare de fericire furată, neîngăduită.

Dar se opri brusc. Își stricase singură amintirea vizitei lui – Frederick, purtându-se cu atâta lașitate. Dintre toate cusururile, disprețuia cel mai mult la alții lipsa de curaj; micimea sufletească ce duce la minciună. Și iată că se făcuse vinovată de un asemenea păcat! Apoi o copleși gândul că domnul Thornton îi cunoștea falsitatea. Se întrebă dacă i-ar fi păsat cât de cât să fi fost descoperită de altcineva. Încercă să-și închipuie că îi descoperise păcatul mătușa ei; ori Edith; ori tatăl ei; ori căpitanul Lennox, ori fratele lui; și, în sfârșit, Frederick. Cel mai tare o durea gândul că acesta din urmă putea afla ce făcuse, chiar dacă fusese în folosul lui, căci era pentru prima oară când fratele și sora aveau prilejul să-și verifice sentimentele de dragoste și stimă; dar până și înjosirea ei în ochii lui Frederick nu se putea asemui cu rușinea, cu groaznica rușine pe care o simțea la gândul de a mai da vreodată ochii cu domnul Thornton. Și tânjea totuși să-l întâlnească, să afle la ce se putea aștepta; să-și dea seama ce părere are despre ea. I se aprinseră obrajii amintindu-și cu câtă mândrie se ridicase împotriva comerțului (în vremea când de-abia se cunoscuseră), susținând că în negoț se practică deseori înșelăciunea, oferindu-se mărfuri proaste drept bune, iar în afaceri pretinzându-se considerație și încredere pe baza unor averi și mijloace inexistente. Își aminti de privirea calmă și disprețuitoare a domnului Thornton, pe când îi explicase în câteva cuvinte că în cadrul comerțului, privit în linii mari, orice căi necinstite se dovedeau până la urmă dăunătoare și că privind astfel de acțiuni doar prin prisma succesului, ele nu dovedeau decât nesăbuință și nu clarviziune, în negoț ca și în celelalte domenii. Își aminti – căci pe atunci se simțea încă puternică, închipuindu-și că deține adevărul – că îl întrebase dacă, după părerea lui, să cumperi ieftin și să vinzi scump nu dovedea o oarecare lipsă de echitate, atât de strâns legată de noțiunea de adevăr; și folosise cuvântul „cavaleresc” – tatăl ei înlocuindu-l cu unul și mai ales și anume

„creștinesc”; continuând apoi el discuția, în timp ce ea rămăsese tăcută, cuprinsă de un ușor sentiment de dispreț.

Dar acum, pentru ea nu mai putea fi vorba să simtă dispreț! – nu mai putea vorbi despre cavalerism! De acum înainte, avea să se simtă umilită și decăzută în ochii lui. Dar când îl va vedea oare? Inima îi tresărea de spaimă de fiecare dată când suna cineva la ușă; dar după ce liniștea revenea, simțea că o cuprinde dezamăgirea și rămânea tristă și fără chef de nimic. Era foarte limpede că tatăl ei se aștepta să-l vadă și era uimit că nu apărea. Adevărul e că, în seara aceea, nu avuseseră timp să discute mai pe larg anumite subiecte; dar se înțeleseseră ca în seara următoare dacă era posibil – și dacă nu, în prima seară liberă a domnului Thornton – să se întâlnească și să continue discuția. Domnul Hale așteptase cu nerăbdare această întâlnire încă de când se despărțiseră. Nu reîncepuse lecțiile cu elevii săi, la care renunțase atunci când boala soției lui se agravase, astfel încât avea mai puține treburi decât de obicei; iar întâmplările din ultimele zile (sinuciderea lui Boucher) îl făcuseră să revină cu și mai multă înflăcărare la speculațiile lui obișnuite. Nu-și mai găsea locul în seara aceea. Repeta întruna:

— Mă așteptam să-l văd pe domnul Thornton. Cred că mesagerul care a venit aseară cu cartea a adus și un bilet, pe care a uitat să-l lase. Crezi că astăzi o fi sosit vreun mesaj?

— Mă duc să mă interesez, tată, spuse Margaret, după ce auzi de vreo două-trei ori aceste fraze. Stai puțin, sună cineva la ușă!

Se așeză brusc și își aplecă preocupată capul, deasupra cusăturii. Auzi pași pe scări, dar nu era decât o singură persoană și cunoștea mersul lui Dixon. Își ridică ochii de pe cusătură și oftă, închipuindu-și că e bucuroasă.

— E omul ăla, Higgins, domnule. A venit să vă vadă. Sau dacă nu pe dumneavoastră, pe domnișoara. Ori poate că e pe dos, domnule; fiindcă omul se poartă tare ciudat.

— Adu-l mai bine aici, Dixon; o să ne vadă pe amândoi și o să

aleagă singur cu cine vrea să stea de vorbă.

— Oh! foarte bine, domnule. Eu nici nu l-aș asculta; dacă i-ați vedea încălțările, sunt sigură că ați zice că locul lui e la bucătărie.

— Ar putea să se șteargă pe picioare, îmi închipui, spuse domnul Hale.

Dixon ieși imediat, ca să-l poftească sus. Se mai îmblânzi puțin când îl văzu că își cercetează picioarele, șovăitor; apoi, așezându-se pe treapta de jos, își scoase încălțările murdare și, fără un cuvânt, începu să urce scările.

— Sluga 'mneavoastră, domnule! spuse el, potrivindu-și părul în timp ce intra în cameră. Să mă ierți dumneata (privind către Margaret) că-s numa' în ciorapi; da' am umblat toată ziulica și străzile nu-s prea curate.

Margaret se gândi că poate oboseala îi schimbase purtarea, căci era neobișnuit de liniștit și de potolit; și era limpede că îi venea destul de greu să spună ceea ce avea de spus.

Dar cum domnul Hale avea întotdeauna înțelegere când era vorba de oameni timizi sau șovăitori, ori de cei ce nu erau siguri pe sine, îi veni imediat în ajutor:

— Tocmai ne pregăteam să ne luăm ceaiul, așa că o să bei o ceașcă împreună cu noi, domnule Higgins. Sunt încredințat că ești ostenit, după ce ai stat toată ziua în umezeala dăunătoare de afară. Margaret, draga mea, n-ai putea să grăbești ceaiul acela?

Margaret nu putu grăbi ceaiul acela decât apucându-se singură să-l prepare și jignind-o astfel pe Dixon, care din jalea după moartea stăpânei trecuse la o stare de extremă susceptibilitate arțăgoasă. Dar Martha, ca toți cei care aveau de-a face cu Margaret – și până la urmă chiar și Dixon – simțea că e o plăcere și o onoare să-i îndeplinească dorințele; și graba ei plină de zel, împreună ca îngăduința blândă a lui Margaret, o făcură curând pe Dixon să se rușineze.

— Nu pot să înțeleg de ce, de când ne-am mutat la Milton, domnu' și dumneata trebuie să-i poftiți sus mereu pe oamenii de

rând. La Helstone, ăi de jos nu intrau niciodată decât în bucătărie; și le-am și zis unora că e o cinste pentru ei să intre chiar și acolo.

Higgins găsi că e mai ușor să-și descarce sufletul în fața unei singure persoane. După ce Margaret ieși din odaie, se duse până la ușă, ca să vadă dacă e bine închisă. Apoi se apropie de domnul Hale.

— Domnule, începu, n-o să ghiciți de ce-am hoinărit toată ziulica. Mai cu seamă dacă n-ați uitat cum vorbeam ieri. Am căutat de lucru. Chiar așa. Mi-am jurat că o să-mi țin gura, orice mi-ar zice cineva. Mai degrabă mi-aș fi mușcat limba decât să vorbesc pripit. De dragu' omului ăluia – înțelegeți, făcu el, arătând cu degetul într-o direcție necunoscută.

— Nu, nu înțeleg, își arătă nedumerirea domnul Hale văzând că aștepta o confirmare, căci habar nu avea cine putea fi „omu' ăla".

— Insu' care zace-acolo, spuse el, repetând gestul. Ăl de s-a dus și s-a-necat, amărâtu' de el! N-am crezut că e-n stare să stea locului în apa aia până moare. Știți, Boucher.

— Da, acum știu, spuse domnul Hale. Vasăzică, spuneai că nu voiai să vorbești pripit…

— De dragu' lui. Da' parcă nu de dragu' lui; că, acolo unde e el acu, nu mai știe ce-i aia frig sau foame; da' de dragu' neveste-sii și a plozilor.

— Dumnezeu să te binecuvânteze! exclamă domnul Hale, ridicându-se brusc; apoi, liniștindu-se și așezându-se la loc, spuse zorit: Ce vrei să spui? Hai, povestește-mi totul.

— Păi, v-am zis, făcu Higgins, oarecum uimit de agitația domnului Hale. N-aș fi căutat de lucru pentru mine; da' într-un fel, ei au rămas în grija mea. Socot că trebuia să-l îndrum pe Boucher spre ceva mai bun; da' l-am abătut din drumu' lui, așa că zic că-s răspunzător pentru el.

Domnul Hale apucă mâna lui Higgins și i-o strânse din toată inima, fără o vorbă. Higgins păru încurcat și rușinat.

— Lăsați, domnule! Că nu-i printre noi un bărbat care să merite

numele ăsta și care să nu fi făcut la fel; da' și chiar mai mult. Dar credeți-mă, nici n-am găsit de lucru, nici n-am auzit să fie. I-am zis Iu Hamper că, fără legământu' ăla – pe care n-am să-l iscălesc – nu, n-aș putea, nici chiar pentru scopu' ăsta – n-a avut vreodată un muncitor ca mine în fabrica lui – n-o să aibă unu' ca mine – și nici ăilalți. Îs o biată oaie neagră fără folos – și nu pot să fac nimic ca să nu moară copiii de foame, doar dacă mă ajutați dumneavoastră, părinte.

— Să te ajut! Cum? Aș face orice – dar ce pot face eu?

— Domnișoara 'mneavoastră (Margaret tocmai intrase în încăpere și stătea liniștită și asculta) a zis multe vorbe de laudă despre ținuturile din sud și despre cum o duc oamenii acolo. Acu, eu nu știu cât de departe e, da' m-am gândit că poate i-aș putea duce pe plozi acolo, unde mâncarea-i ieftină și lefurile mari și toți oamenii, bogați ori săraci, stăpâni ori lucrători, îs prietenoși; poate că m-ați putea ajuta să găsesc de lucru acolo. N-am încă patruișcinci de ani și am încă destulă putere domnule.

— Dar ce fel de muncă ai putea face dumneata?

— Păi, socot c-aș putea săpa nițel…

— Și pentru asta, Higgins, spuse Margaret pășind spre el, pentru orice fel de muncă ai putea să faci cu cele mai bune intenții din lume, poate că ai primi nouă șilingi pe săptămână; poate zece, cel mult. Mâncarea costă cam la fel ca aici, doar că acolo ai putea avea o grădiniță…

— La care ar putea lucra plozii, spuse el. M-am săturat oricum de Milton și Milton s-a săturat de mine.

— Și cu toate astea, urmă Margaret, nu trebuie să te duci în ținuturile din sud. N-ai putea face față. Ar trebui să stai pe afară pe orice vreme. Te-ar omorî reumatismele. Munca fizică ar fi de ajuns ca să te doboare, la vârsta dumitale. Mâncarea e cu totul altfel decât cea cu care ai fost obișnuit.

— Nu-s eu chiar mofturos la mâncare, spuse el, întrucâtva jignit.

— Dar ai recunoscut singur că iei în fiecare zi carne de la măcelar, atunci când ai de lucru; ei și dacă o cumperi din cei zece șilingi, încearcă să-i mai întreții și pe bieții copilași și vezi dacă ai cu ce. Sunt datoare – deoarece vorbele mele ți-au dat această idee – să-ți înfățișez totul cât se poate de limpede. N-ai putea răbda viața de-acolo – ți-ar fi urât; nu știi ce înseamnă asta; te-ar măcina ca rugina. Cei care au trăit acolo toată viața sunt obișnuiți să se scalde în ape liniștite. Muncesc zi de zi, singuri pe ogoarele întinse – fără să scoată un cuvânt sau să-și ridice capetele plecate. Munca grea cu sapa le golește creierul de viață; truda mereu și mereu aceeași le distruge imaginația; nu mai au chef să se adune laolaltă și să-și spună gândurile și planurile, nici chiar cele mai mărunte și mai fără noimă, după ce-și termină lucrul; se duc acasă, îndobitociți de oboseală, bietele ființe! fără să le pese de nimic, decât de mâncare și odihnă. Nu i-ai putea înflăcăra ca să se adune laolaltă, ca la oraș, unde găsești tovărășie din belșug, n-ș putea spune dacă bună sau rea; dar ce pot spune e că dumneata, mai puțin ca oricine, nu ești omul care să rabde să trăiască printre țărani. Ceea ce pentru ei înseamnă liniște, pentru dumneata ar fi o frământare fără sfârșit. Te rog, Nicholas, nu te mai gândi la asta. Și-apoi, n-ai să poți plăti niciodată drumul până acolo pentru mamă și copii – și ăsta e un lucru bun.

— M-am gândit și eu la asta. Zic că ne ajunge o casă la toți și mobila din ailaltă poa' s-o ia pe drumu' ăl bun. Că și oamenii de pe-acolo au familii de întreținut – poate șase sau șapte copii, Domnul să-i ajute! încheie el, mai convins de felul cum înfățișase, el lucrurile decât de toate vorbele lui Margaret și renunțând brusc la ideea ce se formase în mintea lui, epuizată de oboseală și grijile din ziua trecută. Domnul să-i ajute! Și ținuturile din nord și alea din sud își au necazurile lor. Chiar dacă munca e sigură acolo, e plătită la preț de nimic; pe când aici ba avem o mulțime de parale, ba în clipa următoare nu mai primim un sfanț. Lumea-i o încâlceală pe care n-o pot înțelege nici eu și nici alții ca mine; are

nevoie de rânduială și cine-o să facă rânduială în ea, dacă e așa cum zic unii, că nu mai există nimic decât ce vedem cu ochii?

Domnul Hale își făcea de lucru tăind pâinea și ungând-o cu unt; Margaret se bucură, căci își dădu seama că Higgins trebuie lăsat în pace; că, dacă tatăl ei s-ar apuca să discute, chiar și cu blândețe acest subiect care îl preocupa pe Higgins, omul s-ar vedea silit să aducă tot felul de argumente ca să-și poată păstra punctul de vedere. Schimbă câteva fraze banale, fără importantă, cu tatăl ei, până când Higgins, care de-abia băga de seamă ce mănâncă, se sătură. Apoi, omul își împinse scaunul îndărăt și încercă să înțeleagă ce vorbeau; dar în zadar; așa că recăzu în starea lui de reverie posomorâtă. Deodată, Margaret spuse (se gândea de câtva timp la asta dar cuvintele îi rămâneau în gât):

— Higgins, ai fost la fabrica Marlborough să cauți de lucru?

— La Thornton? întrebă el. Da, am fost la Thornton.

— Și ce-a spus?

— Ăi de felu' meu nu ajung până la patron. Contramaistru mi-a zis să plec și să mă duc la dracu'.

— Ar fi fost bine să fi vorbit cu domnul Thornton, spuse domnul Hale. Chiar dacă nu ți-ar fi dat de lucru măcar n-ar fi vorbit urât cu dumneata.

— Cât despre vorbe, m-am obișnuit cu ele; nici măcar nu mai îmi pasă de ele. Și eu vorbesc la fel când îmi ies din fire. Mi-a păsat doar că nu vor să mă ia nici acolo și nici în altă parte, după cum am văzut.

— Îmi pare rău că n-ai izbutit să-l vezi pe domnul Thornton, repetă Margaret. N-ai vrea să te duci din nou – știu că îți cer foarte mult – dar n-ai vrea să te duci mâine și să mai încerci odată? M-aș bucura tare mult dacă ai face-o.

— Mă tem că n-ar ajuta la nimic, murmură domnul Hale pe un ton scăzut. Mai bine aș vorbi eu cu el.

Margaret încă îl mai privea pe Higgins, așteptând răspuns. Era greu să reziști ochilor ei gravi și blânzi. Omul oftă din greu.

— O să-mi pun mândria la grea încercare; dac-aș face-o doar pentru mine, ar trebui mai întâi să crap de foame; mai degrabă l-aș pocni decât să-i cer un hatâr. M-aș lăsa mai degrabă biciuit; iartă-mă că vorbesc așa, da' na ești o fată ca oricare și nici nu te porți ca altele. Da' chiar de-o să-mi fie greu, o să mă duc mâine. Să nu crezi c-o să-mi facă pe voie. Omu' ăsta-i făcut să nu dea înapoi nici dacă-l pui pe frigare. O fac de dragu' dumitale, domnișoară Hale, și-i prima oară-n viață când fac pe plac unei femei. Nici nevastă-mea și nici Bess nu s-ar fi putut lăuda cu asta.

— Îți sunt cu atât mai recunoscătoare, spuse Margaret, zâmbind. Dar știi că nu te cred: am convingerea că le-ai făcut pe plac și nevestei și fiicei dumitale, ca toți ceilalți bărbați.

— Îți voi da un bilet pentru domnul Thornton, interveni domnul Hale, care sper să-ți înlesnească o bună primire.

— Mulțumesc frumos, domnule, da' aș fi bucuros să mă descurc singur. Nu-mi pică bine gându' să-mi facă altu' un hatâr și încă cineva care nu știe cum și de ce au pornit neînțelegerile. Când te-amesteci între patron și muncitor, e ca și când te-ai amesteca între un om și nevasta lui; trebuie să dai dovadă de multă judecată ca să izbutești. O să stau să pândesc la intrare. O să înțepenesc acolo de la șase dimineața și până o să reușesc să-i vorbesc. Da' mai degrabă aș mătura pe străzi, dac-ar mai fi loc de cerșetori. Să n-ai nădejde prea mare, domnișoară. Mai curând cred că aș scoate apă din piatră seacă. Vă doresc noapte bună și multe mulțumiri.

— Îți găsești încălțările lângă plita din bucătărie; le-am pus acolo la uscat, îl înștiința Margaret.

Higgins se întoarse și o privi țintă, apoi își trecu mâna uscătivă peste ochi și plecă.

— Cât de mândru e omul acesta! remarcă tatăl ei, oarecum iritat de felul cum Higgins îi refuzase intervenția pe lângă domnul Thornton.

— Da, încuviință Margaret; dar cum știe să se poarte ca un adevărat bărbat, cu toată mândria lui!

— Îmi vine să râd când văd cum respectă vădit la domnul Thornton acea latură de caracter care seamănă cu firea lui.

— Oamenii aceștia din ținuturile nordice par să fie făcuți din granit, nu-i așa, tată?

— Mă tem că nu și Boucher: și nici nevasta lui.

— După accent, aș spune că au și puțin sânge irlandez în ei. Mă întreb dacă o să reușească Higgins mâine. Dacă ar vorbi cu domnul Thornton ca de la bărbat la bărbat – dacă ar uita o clipă că domnul Thornton e patron și i-ar vorbi așa cum vorbește cu noi – și dacă domnul Thornton ar avea răbdare să-l asculte cu inima, nu cu urechile…

— Până la urmă, văd că ai ajuns să-l apreciezi pe domnul Thornton la adevărata lui valoare, Margaret, spuse tatăl ei, ciupind-o de ureche.

Margaret simți o strângere de inimă, care o împiedică să răspundă. „Oh!” gândi ea, „aș fi preferat să fiu bărbat ca să-l pot sili să arate deschis că mă dezaprobă și să-i pot mărturisi cinstit că știu că o merit. Mi-e greu să pierd prietenia lui, tocmai când am început să-mi dau seama cât valorează. Cu câtă delicatețe s-a purtat cu biata mama! Chiar de-ar face-o doar de dragul ei și tot aș vrea să vină, căci aș putea măcar afla cât de mult am decăzut în ochii lui.”

CAPITOLUL XXXVIII

FĂGĂDUIELI ÎNDEPLINITE

„Și mândră ea se ridică,
Deși din ochi plângând,
«Orice ai spune, orice-ar fi,
Nu voi vorbi nicicând!»”

CEEA CE ȘTIA domnul Thornton era nu numai că Margaret mințise – deși, în credința ei, din această pricină o privea el cu alți ochi – dar și că această minciună era direct legată de omul pe care ea îl iubea. Nu putea uita privirea de sinceră afecțiune pe care o schimbaseră cei doi – atitudinea de încredere plină de intimitate, dacă nu chiar de dragoste. Acest gând îl rodea tot timpul; era ca un tablou pe care îl avea în fața ochilor oriunde se ducea și orice făcea. În plus (și strângea din dinți ori de câte ori își amintea), scena se petrecuse în amurg, la o oră atât de târzie. Iar locul era atât de pustiu și atât de departe de casă. Noblețea lui sufletească îl făcuse să creadă la început că totul fusese întâmplător, plin de inocență și ușor de explicat; dar, odată ce îi recunoscuse dreptul de a iubi și de a fi iubită (și ce temei avea el să i-l conteste? – oare vorbele ei nu fuseseră îndeajuns de limpezi atunci când îi respinsese dragostea?), ea s-ar fi putut lăsa ademenită să facă o plimbare mai lungă sau mai târzie decât avusese de gând. Dar să mintă! ceea ce demonstra neîndoielnic că știa că greșise și că trebuia să păstreze taina, ceea ce nu îi semăna. Se vedea silit să recunoască acest lucru, deși ar fi fost o ușurare pentru el s-o creadă nedemnă de stima lui. Asta și îl făcea atât de nenorocit – să o iubească cu patimă, socotind-o, în ciuda greșelilor ei, cea mai încântătoare și mai minunată dintre ființe; și în același timp, să o

știe atât de legată de un altul, atât de prinsă în dragostea ei, încât să fie în stare să-și pângărească firea leală. Însăși minciuna care o înjosea era o dovadă că iubea orbește un altul – pe bărbatul acela negricios, zvelt, elegant și frumos – iar el însuși nu era decât un om din topor, robust la înfățișare și posomorât. Se lăsă torturat de o gelozie nestăpânită. Își aminti de privirea ei, de atitudinea ei! – cum și-ar fi dat viața pentru asemenea priviri pline de tandrețe, pentru asemenea atingeri pline de afecțiune! Se batjocori pentru felul cum prețuise gestul ei mecanic de a-l apăra de furia mulțumii; acum văzuse cât de gingașă și de fermecătoare putea ea să fie lângă un om pe care îl iubea cu adevărat. Își aminti, cuvânt cu cuvânt, de vorbele ei necruțătoare: Nu exista un singur om în toată acea mulțime, pentru care n-ar fi făcut orice i-ar fi stat în putință, cu mai multă tragere de inimă decât pentru el. Vasăzică, nu exista nicio deosebire între el și orice om din mulțime, în fața dorinței ei de a evita vărsările de sânge; dar câtă deosebire când era vorba de bărbatul acela tăinuit; el avea parte de priviri, de vorbe, de atingeri de mână, de minciuni și de taine, toate numai pentru el.

Domnul Thornton își dădea seama că nu fusese niciodată atât de nestăpânit ca acum; gata să repeadă și să țipe la oricine, dacă-i punea vreo întrebare; și conștiința acestui fapt îi rănea mândria; se mândrise întotdeauna cu stăpânirea sa de sine – astfel încât va trebui să se stăpânească. Luând această hotărâre, începu să-și controleze purtarea; dar era mai greu și mai chinuitor ca de obicei. Acasă era mult mai tăcut; își petrecea serile pășind de colo-colo prin cameră, ceea ce ar fi scos-o din sărite pe doamna Thornton dacă ar fi fost vorba despre oricine altcineva; dar era o femeie care nu vroia să fie îngăduitoare nici chiar cu fiul ei iubit.

— Nu te poți opri – nu poți să stai jos o clipă? Vreau să-ți spun ceva, dar încetează să tot umbli și să umbli și să umbli întruna.

Imediat el se așeză pe un scaun lângă perete.

— Vreau să te anunț în legătură cu Betsy. Spune că trebuie să plece; că e atât de zbuciumată de când i-a murit drăguțul, că nu

mai poate munci cu tragere de inimă.

— Foarte bine. Înseamnă că trebuie să găsim o nouă bucătăreasă.

— Oh, bărbații ăștia! Nu-i vorba doar de gătit, dar femeia asta știe toate rosturile în casă. Și-apoi, mi-a mai spus ceva despre prietena ta, domnișoara Hale.

— Domnișoara Hale nu e prietena mea. Sunt prieten cu domnul Hale.

— Mă bucur că te aud vorbind astfel, căci dacă ți-ar fi fost prietenă, vorbele lui Betsy te-ar fi indispus.

— Să aud despre ce e vorba, spuse el cu un calm pe care îl dobândise în ultimele zile.

— Betsy spune că în seara când drăguțul ei – îmi scapă numele – ea spune întotdeauna „el”…

— Leonards.

— În seara când Leonards a fost văzut pentru ultima dată în gară – de fapt, când a fost ultima oară de serviciu – domnișoara Hale era și ea acolo și se plimba ca un tânăr care, crede Betsy, este cel ce l-a omorât pe Leonards, dându-i o lovitură sau un brânci.

— Leonards n-a murit dintr-o lovitură sau dintr-un brânci.

— De unde știi?

— Fiindcă i-am pus o întrebare precisă medicului de la infirmerie. Mi-a spus că omul suferea de o boală internă mai veche, cauzată de obiceiul lui de a bea peste măsură; că înrăutățirea rapidă a sănătății atunci când se afla în stare de ebrietate lămurește întrebarea dacă ultima criză fatală a fost provocată de excesul de băutură, sau de căzătură.

— Căzătură? Ce căzătură?

— Cea provocată de lovitura sau brânciul despre care vorbea Betsy.

— A existat deci o lovitură sau un brânci?

— Cred că da.

— Și cine e autorul?

— Cum nu a avut loc nicio anchetă, ca urmare a opiniei medicului, nu ți-aș putea spune.

— Dar domnișoara Hale se afla acolo?

Niciun răspuns.

— Cu un tânăr?

Iarăși niciun răspuns. În cele din urmă, el vorbi:

— Ți-am spus, mamă, că nu a avut loc nicio anchetă, nicio investigație. Vreau să spun, investigație judiciară.

— Betsy spune că Woolmer (un ins pe care-l cunoaște ea și care lucrează la o băcănie în Crampton) poate să jure că domnișoara Hale era la ora aceea la gară, plimbându-se cu un tânăr.

— Nu văd ce ne privește pe noi. Domnișoara Hale e liberă să facă ce-i place.

— Îmi pare bine că vorbești așa, spuse doamna Thornton cu înflăcărare. Firește că nu ne atinge cu nimic – mai ales pe tine, după tot ce s-a întâmplat!. Dar eu – eu i-am făgăduit doamnei Hale că voi veghea asupra fiicei ei și că n-o voi lăsa să facă ceva rău și voi fi gata întotdeauna să-i dau sfaturi și chiar să o dojenesc la nevoie. Am să-i spun părerea mea despre o asemenea purtare.

— Nu văd nimic rău în ceea ce a făcut în seara aceea, spuse domnul Thornton, ridicându-se și apropiindu-se de mama lui; stătea lângă cămin, cu spatele spre odaie.

— Dar nu cred că ai fi de acord ca Fanny să fie văzută afară, după ce se lasă întunericul, într-un loc pustiu, plimbându-se cu un tânăr. Ca să nu mai vorbim cum de-a putut să aleagă un asemenea moment, când mama ei nu fusese încă înmormântată, ca să se plimbe. Ți-ar fi plăcut ca sora ta să fie văzută de un vânzător de la băcănie într-o asemenea postură?

— În primul rând, n-a trecut prea mult de când eram eu însumi vânzător într-o prăvălie de postavuri, așa că faptul de a fi văzut de un vânzător la băcănie nu schimbă nimic. Și în al doilea rând, există o mare diferență între domnișoara Hale și Fanny. Îmi pot închipui că prima ar putea avea motive serioase pentru care să

poată și să trebuiască să nu țină seama de unele aparente incorectitudini în comportarea ei. Nu știu ca Fanny să fi avut vreodată motive serioase care s-o determine să facă ceva. Trebuie ca alții să aibă grijă de ea. Cred că domnișoara Hale se poate păzi și singură.

— Văd că ai făcut o frumoasă caracterizare surorii tale! Credemă, John, s-ar fi putut zice că domnișoara Hale a făcut destul ca să devii mai clarvăzător. Te-a împins s-o ceri în căsătorie, manifestându-și fără rușine o așa-zisă grijă pentru tine – ca să provoace, fără îndoială, o rivalitate între tine și acest tânăr. Toată comportarea ei îmi este acum clară. Ești de acord că tânărul acela e iubitul ei – nu-i așa?

Domnul Thornton se întoarse spre mama lui; chipul îi era cenușiu, încruntat.

— Da, mamă. Cred că e iubitul ei.

După aceste cuvinte, se întoarse iarăși cu spatele – trupul i se crispă, de parcă l-ar fi săgetat o durere. Își îngropă fața în mâini. Apoi, înainte ca ea să spună ceva se răsuci brusc:

— Mamă, e iubitul ei, oricine ar fi, dar ea ar putea avea nevoie de ajutor și de sfaturi din partea unei femei – cine știe ce greutăți sau ispite are de întâmpinat – sunt sigur că are. Nu vreau să știu de ele; dar, cum ai fost întotdeauna pentru mine o mamă bună – da! și iubitoare, te rog, du-te la ea și câștigă-i încrederea și sfătuiește-o cum e mai bine să facă. Știu că s-a întâmplat ceva, că trebuie să fie ceva care o chinuie cumplit.

— Pentru numele lui Dumnezeu, John! exclamă mama lui, acum neliniștită. Ce vrei să spui? Ce vrei să spui? Știi ceva?

El nu răspunse nimic.

— John! Mă pot gândi la orice, dacă nu vorbești. N-ai niciun drept să spui ce-ai spus împotriva ei.

— Nu împotriva ei, mamă! N-aș *putea* să spun ceva împotriva ei.

— Atunci, n-ai niciun drept să spui ceea ce ai spus, dacă nu vorbești până la capăt. Lucrurile acestea spuse doar pe jumătate

distrug cel mai tare reputația unei femei.

— Reputația ei! Mamă, să nu îndrăznești – și se întoarse, privind-o drept în față, cu ochii în flăcări. Apoi, revenind la calmul și demnitatea dinainte, urmă: Nu voi mai rosti niciun cuvânt, căci tot ce am spus este doar adevărul, și sunt încredințat că nu te îndoiești – am motive întemeiate să cred că domnișoara Hale se află la ananghie – din devotament, datorită unui atașament care, din câte cunosc eu firea domnișoarei Hale, nu poate fi decât nevinovat și ireproșabil. Ce motive am să cred asta – refuz să-ți spun. Dar nu vreau să mai aud o vorbă împotriva ei, nimic care s-o învinuiască de ceva, decât doar că acum are nevoie de sfatul și de blândețea și înțelegerea unei femei. I-ai făgăduit doamnei Hale că dumneata vei fi acea femeie!

— Nu! îl contrazise doamna Thornton. Îmi pare bine c-o pot spune, dar nu i-am făgăduit blândețe și înțelegere, căci simțeam de pe atunci că s-ar putea să nu fiu în stare să i le ofer cuiva cu firea și felul de a fi al domnișoarei Hale. I-am făgăduit că îi voi da sfaturi ca propriei mele fiice; îi voi vorbi așa cum i-aș vorbi lui Fanny, dacă ar umbla hai-hui cu un tânăr în amurg. Îi voi vorbi bizuindu-mă pe ce știu, fără să mă las înrâurită, într-un fel sau altul, de motivele tale „serioase", pe care nu vrei să mi le împărtășești. Îmi voi îndeplini astfel făgăduielile și îmi voi face datoria.

— Ea n-o să poată suporta, spuse el cu glas înfocat.

— Va trebui să suporte, dacă îi vorbesc în numele răposatei ei mame.

— Atunci, făcu el brusc, nu-mi mai spune nimic. Nu pot să mai îndur. Oricum, ar fi mai bine să-i vorbești așa, decât să nu-i spună nimeni nimic.

„Oh! Privirea aceea plină de dragoste!" își spuse în sinea lui, după ce se încuie în odaie. „Și minciuna ei blestemată; care dovedește că există o taină dezonorantă, trebuind să fie ținută departe de lumina în care credeam, că trăiește ea tot timpul! Oh, Margaret, Margaret! Și tu, mamă, cum m-ai mai chinuit! Oh,

Margaret, de ce oare nu m-ai iubit pe mine! Sunt eu cam necioplit și am o fire aprigă, dar nu te-aș fi pus niciodată în situația de a minți pentru mine.

Cu cât doamna Thornton se gândea mai mult la vorbele fiului ei, cerându-i s-o judece cu îndurare pe Margaret pentru fapta-i necugetată, cu atât era mai pornită împotriva ei. Simțea o plăcere nestăpânită la gândul că îi va spune „ce crede despre ea", sub pretextul că își făcea datoria. Se bucura că vă ști să rămână neatinsă de „vraja" pe care Margaret o răspândea asupra multora. Pufni cu dispreț gândindu-se la frumusețea victimei ei; părul negru ca de cărbune, pielea albă și catifelată, ochii luminoși – toate acestea nu o vor ajuta să n-audă un singur cuvânt din reproșurile îndreptățite și severe pe care avea să i le facă doamna Thornton, care-și pierdu jumătate de noapte pregătindu-le.

— Domnișoara Hale e acasă?

Știa că este, căci o văzuse la fereastră și păși acum în vestibul, înainte ca Martha să fi apucat să-i răspundă.

Margaret era singură și se așezase să-i scrie lui Edith, povestindu-i o mulțime de amănunte despre ultimele zile ale mamei ei. Îndeletnicirea aceasta îi alina puțin durerea și trebui să-și șteargă lacrimile nedorite în clipa când Martha anunță vizita doamnei Thornton.

O întâmpină cu atâta amabilitate, cu maniere atât de desăvârșite, încât vizitatoarea se simți întrucâtva intimidată; nu izbutea să spună cuvintele care-i veneau atât de ușor în minte atunci când n-o avea în față. Vocea caldă, cu tonul coborât, a lui Margaret era mai blândă ca de obicei; purtarea mai binevoitoare, căci în adâncul sufletului îi era recunoscătoare doamnei Thornton pentru amabilitatea de a fi venit s-o vadă. Se străduia să găsească subiecte de conversație care s-o intereseze pe vizitatoare: o laudă pe Martha, slujnica pe care le-o găsise doamna Thornton; o rugase pe Edith să-i trimită o partitură cu o melodie grecească, despre care discutase cu domnișoara Thornton. Doamna Thornton se

simțea descumpănită. Sabia ei ascuțită părea nelalocul ei, cu totul nefolositoare în fața unor petale de trandafiri. Rămase tăcută, deoarece încerca să nu dea înapoi în fața datoriei. În cele din urmă, se simți îmboldită să treacă la îndeplinirea ei, căci îi trecu prin minte o bănuială, greu de crezut, dar de care nu se îndoi: și anume că toată drăgălășenia fetei nu urmărea decât să-l îmbuneze pe domnul Thornton; că, cine știe cum, cealaltă dragoste se destrămase și domnișoara Hale urmărea acum să-l recâștige pe admiratorul pe care îl respinsese. Biata Margaret! poate că era o urmă de adevăr în această bănuială, în măsura în care doamna Thornton era mama omului pe a cărui stimă punea ea preț și se temea că o pierduse; și gândul acesta se adăuga inconștient dorinței ei firești de a face plăcere cuiva care își dovedise bună voința venind s-o vadă. Doamna Thornton se ridică să plece, dar părea că mai are ceva de spus. În cele din urmă își drese glasul și începu:

— Domnișoară Hale, am o datorie de îndeplinit. I-am făgăduit bietei dumitale mame că, în măsura în care mă pot încrede în judecata mea, nu te voi lăsa să faci vreo greșeală, sau (și aici își mai îmblânzi puțin discursul pregătit dinainte) vreo faptă nechibzuită, fără să te dojenesc; sau măcar să îți dau un sfat, indiferent dacă îl urmezi sau nu.

Margaret stătea în fața ei, roșie ca focul, cu ochii mari de uimire. Îi trecu prin minte că doamna Thornton venise să-i vorbească despre minciuna pe care o spusese; că domnul Thornton o trimisese să-i explice la ce pericol se expusese, de a fi demascată în fața întregii curți de judecată! Și, cu toate că i se strânsese inima la gândul că nu venise el însuși să-i facă reproșuri și s-o ierte și să aibă din nou o părere bună despre ea, se simțea totuși mult prea umilită pentru a suporta altfel decât cu răbdare și supunere învinuirile.

Doamna Thornton urmă:

— La început, când am aflat de la una dintre slujnicele mele că

ai fost văzută plimbându-te cu un domn atât de departe de casă ca în gara din Outwood și la o oră atât de târzie, de-abia mi-a venit să cred. Dar fiul meu, îmi pare rău că trebuie s-o spun, a confirmat povestea. A fost un lucru nesăbuit, ca să mă exprim în termeni foarte blânzi; multe tinere fete și-au pierdut reputația prin…

Din ochii lui Margaret țâșniră flăcări. Era ceva nou – era o insultă prea mare. Dacă doamna Thornton i-ar fi vorbit despre minciuna pe care o spusese, ei bine – ar fi recunoscut totul și s-ar fi umilit. Dar să se amestece în acțiunile ei – să pună în discuție reputația ei! – doamna Thornton, o străină – era o impertinență prea mare! Nu-i va răspunde – nu va spune nici măcar un cuvânt. Doamna Thornton își dădu seama că în Margaret se trezise spiritul războinic și își chemă și ea toată combativitatea în ajutor.

— De dragul mamei dumitale, am socotit că e bine să-ți atrag luare-aminte asupra unor astfel de nechibzuințe; cu timpul ele te vor face să decazi în stima oamenilor, chiar dacă, de fapt, nu duc la nimic rău.

— De dragul mamei mele, vorbi Margaret, gata să izbucnească în plâns, voi îndura multe; dar nu pot îndura orice. Sunt încredințată că niciun moment nu a dorit să fiu insultată.

— Insultată, domnișoară Hale?

— Da, doamnă, spuse Margaret cu mai multă fermitate, mă simt insultată. Ce știți dumneavoastră despre mine, ca să ajungeți să mă bănuiți? Oh! spuse ea, izbucnind în plâns și acoperindu-și fața cu mâinile acum știu, domnul Thornton v-a spus…

— Nu domnișoară Hale, o întrerupse doamna Thornton, căci era prea onestă ca s-o lase pe Margaret sa-i scape mărturisirea pe care era gata să o facă, deși murea de curiozitate s-o afle. Oprește-te. Domnul Thornton nu mi-a spus nimic. Nu-l cunoști pe fiul meu. Nu ești demnă să-l cunoști. Iată ce mi-a spus. Ascultă, domnișoară, că poate vei înțelege, dacă ești în stare, ce fel de om ai respins. Acest fabricant din Milton, cu inima largă și plină de bunătate, pe care ai disprețuit-o, mi-a spus în seara trecută: „Du-

te la ea. Am motive serioase să cred că se află la ananghie, datorită unui atașament; și are nevoie de sfatul și de îndrumarea unei femei." Cred că acestea au fost cuvintele pe care le-a folosit. Mai mult de atât – în afară de faptul că a recunoscut că ai fost la gara din Outwood împreună cu un domn, în seara zilei de douăzeci și șase – n-a spus nimic – nicio vorbă împotriva, dumitale. Dacă are cunoștință de vreun fapt care te face să plângi astfel, îl ține pentru el.

Margaret își ținea fața îngropată în mâini, și degetele îi erau ude de lacrimi. Doamna Thornton se mai îmblânzi puțin.

— Haide, domnișoară Hale. Recunosc că ar putea exista circumstanțe care, odată lămurite, ar clarifica această aparentă nesăbuință.

Niciun răspuns. Margaret se gândea ce să spună; dorea să existe bună înțelegere între ea și doamna Thornton; și totuși nu putea, nu avea voie să-i dea nicio explicație. Doamna Thornton deveni nerăbdătoare.

— Mi-ar părea rău să stricăm bunele noastre relații; dar trebuie să țin seama de Fanny – după cum i-am spus și fiului meu, am considera o rușine ca Fanny să se comporte astfel – și Fanny poate fi influențată…

— Nu vă pot da nicio explicație, spuse Margaret cu glas scăzut. Am greșit, dar nu în sensul în care credeți sau știți dumneavoastră. Bănuiesc că domnul Thornton mă judecă cu mai multă îngăduință decât dumneavoastră – se străduia din greu să nu o podidească plânsul – dar cred, doamnă, că sunteți convinsă că, procedați bine.

— Mulțumesc, spuse doamna Thornton, ridicându-se; nu mi-am dat seama că te îndoiești de intențiile mele. Este ultima dată când mă mai amestec. Când mama dumitale mi-a cerut-o, am șovăit la început. Nu mi-am dat încuviințarea față de afecțiunea fiului meu pentru dumneata, încă din vremea când o bănuiam doar. Nu îmi păreai demnă de el. Dar când te-ai compromis, în timpul răzmeriței, și te-ai expus la comentariile slugilor și lucrătorilor, am

simțit că nu mai aveam dreptul să mă opun dorinței, fiului meu de a te cere în căsătorie – dorință pe care, în treacăt fie spus, a tăgăduit că o nutrește până în ziua răzmeriței. Margaret tresări și răsuflă adânc, șuierător, dar doamna Thornton nu observă, și urmă: Apoi, se pare că te-ai răzgândit. Ieri i-am spus fiului meu că, după părerea mea, deși a fost un răgaz prea scurt, poate că ai auzit sau ai aflat ceva despre celălalt iubit.

— Ce părere trebuie să aveți despre mine, doamnă! exclamă Margaret, dându-și capul pe spate cu mândrie și dispreț, până când gâtul i se arcui ca al unei lebede. Nu mai aveți ce adăuga, doamnă Thornton. Refuz să fac vreo încercare de a mă justifica. Vă rog să-mi îngăduiți să părăsesc camera.

Și ieși iute, cu grația tăcută a unei prințese jignite Doamna Thornton avea destul umor înnăscut pentru a-și da seama de ridicolul situației în care se afla. Nu avea altceva de făcut decât să plece. Nu era prea supărată de felul cum se purtase Margaret. Nu îi păsa de ea destul ca s-o afecteze purtarea ei. Mustrările pe care i le făcuse îi răniseră inima în măsura în care se așteptase; iar tulburarea fetei o îmbunase pe vizitatoare mai mult decât ar fi putut-o face orice tăcere sau rezervă. Dovedea că vorbele avuseseră efect. „Dragă domnișoară, își spunea în sinea ei doamna Thornton, ai o fire destul de nestăpânită. Dacă te-ai fi căsătorit cu John, i-ar fi trebuit o mână de fier ca să te țină la locul tău. Dar nu cred că o să te mai grăbești să te plimbi cu drăguțul tău la ore târzii. Ești prea mândră și ai prea multă minte ca s-o mai faci. Îmi place când o fată sare în sus la gândul că se vorbește despre ea. Înseamnă că nu e nici flușturatică, nici îndrăzneață din fire. Fata asta poate să fie ea îndrăzneață, dar nu o să fie niciodată flușturatică. În privința asta îi recunosc meritele. Iar cât despre Fanny, ar putea deveni flușturatică, dar nu și îndrăzneață. Biata de ea, nu are pic de curaj în vine."

Domnul Thornton nu își petrecu dimineața într-un mod atât de mulțumitor ca mama lui. Ea cel puțin își atinsese ținta urmărită.

Pe când el, ei bine, el încerca să-și dea seama de situația în care se găsea și ce pagube îi pricinuise greva. O mare parte din capital îi era blocat în utilaje noi și scumpe; și mai cumpărase și mari cantități de bumbac, pentru niște comenzi în curs. Greva îl ținuse mult în loc în privința onorării acestor comenzi. I-ar fi fost destul de greu să le ducă la bun sfârșit chiar și cu muncitorii săi obișnuiți, calificați; în situația de față, însă, când era nevoie de o activitate mult mai intensă, incompetența muncitorilor irlandezi, care abia urmau să fie calificați pentru această muncă, însemna necazuri zilnice.

Nu era cel mai potrivit moment ca Higgins să vină cu cererea lui. Dar îi făgăduise lui Margaret că o va, face cu orice preț. Astfel încât, deși cu fiecare clipă sila, mândria și lipsa de chef erau tot mai puternice, rămase ore întregi, sprijinit de zid, lăsându-se când pe un picior, când pe celălalt în cele din urmă, poarta se deschise și domnul Thornton ieși

— Vreau să vă spun o vorbă, domnule.

— Nu acum, omule. Și așa am întârziat.

— Bine, domnule, socot că pot să-aștept până vă-ntoarceți.

Domnul Thornton ajunsese acum la jumătatea străzii, Higgins oftă. Dar nu-i folosi la nimic. Singurul prilej să stea de vorbă cu „patronu'" era să-l prindă pe stradă; Dacă suna la poartă, sau chiar dacă ajungea până la ușa casei lui și întreba de el, l-ar fi trimis tot la contramaistru. Așa că rămase pe loc, dând doar din cap, în semn de recunoaștere, celor câțiva cunoscuți care-l salutară când cetele de muncitori ieșiră la ora mesei clin curtea fabricii și încruntându-se mânios la „spărgătorii de grevă" irlandezi, care sosiseră de curând. Domnul Thornton apăru într-un târziu.

— Cum! Mai ești aici?

— Da, domnule. Trebuie să vă zic o vorbă.

— Atunci, intră înăuntru. Stai, hai mai bine în fundul curții, oamenii nu s-au întors încă, așa că vom fi singuri. Văd că toată

lumea s-a dus să mănânce, spuse el, închizând ușa de la ghereta portarului.

Se opri să schimbe câteva cuvinte cu contramaistrul Acesta din urmă îi spuse pe un ton scăzut:

— Socot că știți, domnule, că omul acesta e Higgins, unul din capii sindicatului; e omul care le-a vorbit atunci la Hurtsfield.

— Nu, nu știam, recunoscu domnul Thornton, aruncându-i o privire tăioasă lui Higgins; îl, știa din auzite că era un ins turbulent. Vino, spuse el, pe un ton mai aspru decât înainte.

„Din vina unora de soiul lui:, gândi el, se întrerupe comerțul și orașul meu suferă prejudicii: simpli demagogi, care vor să pună mâna pe putere, indiferent cât i-ar costa asta pe ceilalți."

— Ia spune, domnule, ce vrei de la mine.? întrebă apoi întorcându-se spre el, în clipa când ajunseră în biroul fabricii.

— Numele meu e Higgins…

— Știu, îl întrerupse domnul Thornton. Ce anume dorești, domnule Higgins? Asta te-am întrebat.

— Vreau de lucru.

— De lucru! Grozav din partea dumitale să vii să-mi ceri de lucru. Nu-ți lipsește îndrăzneala, asta-i limpede.

— Am și eu dușmanii mei care mă vorbesc de rău, ca oricine; da' n-am auzit ca vreunu' din ei să zică de mine că-s prea modest, spuse Higgins; se cam încinsese, mai mult din pricina felului cum îl luase domnul Thornton, decât datorită vorbelor sale.

Domnul Thornton văzu pe masă o scrisoare ce-i era adresată. O luă și o citi. Când termină, își ridică privirea și spuse:

— Ce mai aștepți?

— Răspunsu' la întrebarea mea.

— Ți l-am dat. Nu-ți mai pierde vremea.

— Ați zis ceva, domnule, de îndrăzneala mea:, da' ziceam și eu că ăi de știu să se poarte îți dau răspuns cu „da" sau „nu", când omu' le pune o întrebare cuviincioasă. V-aș fi recunoscător dacă mi-ați da de lucru. Hamper vă poate zice că-s un lucrător bun.

— Cred că mai bine nu m-ai trimite la Hamper să-l întreb cum se poartă cineva, omule. Aș putea auzi mai multe decât ți-ar conveni.

— Îmi asum riscu' ăsta. Cel mai rău lucru pe care pot să-l spună e c-am făcut ce-am crezut eu că-i mai bine, chiar dacă mi-a fost în pagubă.

— Atunci du-te și încearcă la ei, să vezi dacă-ți dau de lucru. A trebuit să renunț la mai bine de o sută dintre cei mai buni lucrători ai mei, pentru singura vină că te-au urmat pe dumneata și pe cei de seama, dumitale; și crezi că o să te angajez acum pe dumneata? Mai curând aș pune o surcea aprinsă în mijlocul deșeurilor de bumbac.

Higgins se întoarse să plece; apoi îl năpădi amintirea lui Boucher și îl înfruntă din nou, făcând un imens efort asupra lui însuși.

— Vă făgăduiesc, domnule, că n-o să zic nicio vorbuliță care să vă dăuneze, atâta timp cât o să ne faceți dreptate; și încă ceva: vă făgăduiesc că, dac-o să văd că faceți vreo nedreptate sau greșiți cu ceva, v-o zic întâi 'mneavoastră; o să fie treabă cinstită. Dacă n-o să ajungem la înțelegere și-o să zic răspicat că nu faceți bine ce faceți, atunci n-aveți decât să mă dați afară pe loc.

— Pe cuvântul meu, te crezi buricul pământului! Hamper a pierdut o comoară când s-a lipsit de dumneata. Cum se face că te-a lăsat să pleci, cu înțelepciunea dumitale cu tot?

— Păi, ne-am despărțit pen' că eram nemulțumiți unu' de altu'. N-am vrut să făgăduiesc ce-mi cereau; și ei nu mă vroiau cu niciun alt preț. Așa că-s liber să mă angajez în altă parte; și, cum am mai zis, deși n-ar trebui s-o zic eu, îs lucrător bun, patroane și om de încredere – mai ales când mă abțin de la băutură; și acu' am de gând s-o fac mai mult ca-nainte.

— Ca să ai mai mulți bani puși deoparte pentru greva următoare, nu?

— Nu! Aș fi mulțumit s-o pot face. Dar am nevoie ca să-ntrețin pe văduva și copiii unui om care-a fost adus la desperare de

spărgătorii 'mneavoastră de grevă; înlocuit de un irlandez care nu știe să deosebească urzeala de bătătură.

— Păi, dacă ai intenții atât de bune, mai bine ai căuta altceva. Te-aș sfătui să nu rămâi în Milton; aici ești prea cunoscut.

— Dac-ar fi vară, spuse Higgins, m-aș apuca de orice și m-aș face săpător, sau aș încărca fânu', sau altceva și nu m-aș mai întoarce la Milton. Da' e iarnă și copiii or să moară de foame.

— Grozav săpător ai mai fi! Nu cred că ai putea să sapi nici jumătate cât un irlandez.

— N-aș cere decât juma' din bani, dacă n-aș putea face într-o zi decât juma' de treabă. Nu știți vreun loc unde să mă pună s-arăt ce pot, da' nu în fabrică dacă-s socotit instigator? De dragu' copiilor ălora, aș primi orice leafă mi s-ar da.

— Nu îți dai seama ce-ai deveni? Un spărgător de grevă. Ai lua bani mai puțini decât ceilalți muncitori – și numai ca să aibă ce să mănânce copiii altcuiva. Gândește-te la ceilalți oameni sărmani, care vor să dobândească mai mult, ca să-și poată hrăni copiii lor. Dumneata și sindicatul dumitale v-ați năpusti imediat asupra lor. Nu! nu! chiar dacă ar fi numai pentru felul cum v-ați purtat cu bieții spărgători de grevă până acum și tot îți răspund: Nu! Nu îți dau de lucru. Nu spun că n-o fi adevărat motivul pentru care ai venit și mi-ai cerut de lucru; nu știu nimic. Poate că-i adevărat, poate că nu. Oricum, e o poveste greu de crezut. Lasă-mă să trec. Nu îți dau de lucru. Acesta e răspunsul.

— L-am auzit, domnule. N-aș fi venit dacă nu m-ar fi rugat cineva care părea să creadă c-aveți și oleacă de milă în inimă. A greșit și m-am pomenit și eu înșelat. Da' nu-s primu' bărbat care-a fost înșelat de-o femeie.

— Data viitoare, spune-i să își vadă de treburile ei și să nu mai irosească atât timpul dumitale, cât și al meu. Cred că femeile sunt cauza tuturor relelor de pe lume. Hai, pleacă.

— Vă rămân îndatorat, patroane, pentru bunătatea arătată! și, mai presus de toate, pentru felu' binevoitor de-a vă lua rămas bun.

Domnul Thornton nu catadicsi să-i răspundă. Dar, după o clipă, uitându-se pe fereastră, îl izbi imaginea siluetei uscățive, aduse de spate, care ieșea din curte; umbletul greoi contrasta ciudat cu hotărârea fermă și calmă cu care-i vorbise. Se îndreptă spre ghereta portarului.

— Cât a așteptat Higgins ăsta până să-mi vorbească?

— Era în fața porții înainte de opt, domnule. Cred că a stat aici tot timpul.

— Și acum e...

— Unu fix, domnule.

„Cinci ore", își zise domnul Thornton, „e cam mult de așteptat, fără să faci nimic decât să speri la început și apoi să-ți fie teamă."

CAPITOLUL XXXIX

PRIETENI NOI

„Nu, s-a sfârșit; nimic nu dobândești;
Și inima în pieptu-mi îmi tresaltă,
Căci liber sunt, de nimeni terfelit."

DRAYTON

DUPÀ CE O PÀRĂSI pe doamna Thornton, Margaret se închise în camera ei. Începu să pășească de colo până colo, după obiceiul ei când era frământată de neliniște; dar amintindu-și apoi că, în casa aceasta cu pereți subțiri, fiecare pas se auzea în celelalte camere, se așeză și așteptă până o auzi pe doamna Thornton părăsind casa. Se sili să-și amintească tot ce-și spuseseră; impuse memoriei sale să-i evoce totul, cuvânt cu cuvânt. Apoi se ridică și își spuse cu tristețe: „Vorbele ei tot nu mă ating; rămân departe; căci sunt nevinovată de tot ceea ce îmi atribuie. Dar cât e de dureros să știi că cineva – o femeie – poate crede atât de ușor astfel de lucruri despre alta. E dureros și trist. Dar acolo unde am greșit, nu mă acuză – nici nu știe măcar. Pentru că el nu i-a spus: ar fi trebuit să știu asta!"

Și își înălță capul, ca și când ar fi fost mândră de delicatețea sentimentelor domnului Thornton. Apoi o străfulgera un gând și își încleștă mâinile: „Probabil că și el crede că bietul Frederick e vreun curtezan al meu." (Se înroși formulând în minte acest cuvânt.) „Acum înțeleg. Nu numai că știe de minciuna mea, dar crede că și altcineva ține la mine; și că eu – oh, Doamne! – oh, Doamne! Ce să fac? Cum adică? Ce-mi pasă de ce anume crede el, în afară de faptul că am pierdut stima lui pentru că n-am spus adevărul? Nu

știu. Dar sunt foarte nefericită! Oh, cât de cumplit a fost acest an! Am sărit de la copilărie la bătrânețe. Nu am avut parte de tinerețe – nici de bucuriile ori de speranțele pe care le are orice tânără fată – căci nu mă voi căsători niciodată; și mă gândesc doar la griji și necazuri, exact ca o femeie bătrână, cu aceeași teamă. Sunt sfârșită de trebuința asta continuă de a-i îmbărbăta pe alții. Aș fi putut să îndur, de dragul tatii; căci e o datorie firească față de părinți. Și sunt încredințată că aș fi putut îndura și-aș fi avut oricum tăria să înfrunt bănuielile nedrepte și insolente ale doamnei Thornton. Dar mă doare să văd cât de greșit mă înțelege el. Ce s-a întâmplat cu mine de am gânduri atât de triste astăzi? Nu știu. Știu doar că n-am ce face. Din când în când, trebuie să-mi dau și eu drumul. Nu, totuși n-am s-o fac", gândi ea, sărind în picioare. „Nu vreau – *nu vreau* să mă gândesc la mine și la situația în care mă aflu. Nu-mi voi analiza sentimentele. Acum, n-ar folosi la nimic. Odată, când voi fi bătrână, am să stau lângă foc și, privind tăciunii am să văd cum ar fi putut să fie viața mea."

În vremea asta, se îmbrăcă în grabă să plece, oprindu-se doar din când în când să-și șteargă nerăbdătoare ochii de lacrimile care îi umpleau, în ciuda bărbăției arătate.

„Cred că multe femei au făcut aceeași jalnică greșeală ca și mine și și-au dat seama prea târziu că au greșit. Și cu câtă mândrie și impertinență i-am vorbit în ziua aceea! Numai că atunci nu știam. A pus stăpânire pe mine puțin câte puțin și nu știu când a început. Acum o să caut să mă controlez. O să-mi fie greu să mă port cu el la fel ca înainte, împovărată de conștiința nenorocită a acestui fapt; dar am să fiu foarte calmă și foarte liniștită și am să vorbesc puțin. De fapt, poate că n-am să-l mai văd; e limpede că ne evită. Asta ar fi mai rău ca orice. Și totuși, nu e de mirare că mă ocolește, dacă își închipuie asemenea lucruri despre mine."

Ieși din casă și se îndreptă în grabă spre câmpie, nădăjduind că o să își înăbușe gândurile dacă o să umble repede.

La întoarcere, chiar în prag, apăru tatăl ei.

— Bravo! spuse el. Ai fost la doamna Boucher. Tocmai mă gândeam să mă duc înainte de masă pe acolo, dacă mai am timp.

— Nu, tată; n-am fost, spuse Margaret înroșindu-se. Nici nu m-am gândit la ea. Dar mă voi duce imediat după masă; o s-o vizitez cât timp dumneata o să aștipești puțin.

Și își ținu făgăduiala. Doamna Boucher era foarte bolnavă; bolnavă cu adevărat – nu doar suferindă. Venise o vecină, aceeași femeie cumsecade și simțitoare care stătuse cu ea și cu o zi înainte și părea să se ocupe de tot. Câțiva dintre copilași fuseseră luați de alți vecini. Mary Higgins sosise pe la ora mesei și îi luase pe cei trei mai mici; iar Nicholas se grăbise să cheme doctorul. Acesta nu venise încă; doamna Boucher era pe moarte și nu puteai face nimic decât să aștepți. Margaret își zise că ar putea face între timp să se ducă pe la Higgins, ca să afle ce se mai întâmplase. Poate că ar putea afla dacă izbutise să vorbească cu domnul Thornton.

Îl găsi pe Nicholas ocupat, învârtind pe bufet o monedă, ca un titirez, spre bucuria celor trei copii, care se agățau fără teamă de el. Când banul se învârtea mai mult timp, Higgins zâmbea la fel ca și copiii; și Margaret se gândi că bucuria și interesul lui erau un semn bun. Când banul se opri, „micuțu' Johnnie" începu să plângă.

— Hai la mine, spuse Margaret, luându-l de pe bufet și rămânând cu el în brațe; îi puse apoi ceasul la ureche, întrebându-l pe Nicholas dacă l-a văzut pe domnul Thornton.

Pe loc, întreaga expresie de pe chipul lui se schimbă.

— Da! spuse el. L-am văzut și l-am auzit până mi s-a făcut lehamite.

— Vasăzică te-a refuzat? întrebă Margaret cu părere de rău.

— Sigur. Am știut tot timpu' c-o s-o facă. N-are niciun rost să te aștepți la milă de la patron. Dumneata nu ești de pe-aici, așa că n-ai de un să știi cum se poartă ei; da' eu știam.

— Îmi pare rău că te-am rugat să te duci la el. S-a înfuriat? Nu ți-a vorbit totuși ca Hamper, nu-i așa?

— N-a fost prea binevoitor! o lămuri Nicholas, învârtind din nou banul, de parcă i-ar fi plăcut și lui, nu numai copiilor. Nu-ți face griji, că nu-i mai rău ca înainte. Mâine o pornesc unde-oi vedea cu ochii. I-am zis și eu vreo câteva. I-am zis că n-am o părere așa de bună despre el, ca să mai vin și a doua oară nechemat; da' că m-ai sfătuit dumneata să mă duc și îți eram îndatorat.

— I-ai spus că te-am trimis eu?

— Nu mai știu dacă am pomenit vreun nume. Nu cred. I-am zis că o femeie care-mi voia binele m-a sfătuit să vin să văd dacă mai e ceva bun în inima lui.

— Iar el...? întrebă Margaret.

— A zis să-ți spun să-ți vezi de treabă... Ei da, copii, acum s-a învârtit cel mai mult... Și astea încă-s vorbe frumoase față de ce mi-a zis mie. Da' nu-ți face griji. Am ajuns iar de unde am plecat; și mai degrabă o să sparg pietre pe drum decât să-i las pe plozii ăștia să moară de foame.

Mititelul de Johnnie începuse să se zbată prea tare în brațele ei și Margaret îl puse înapoi pe bufet.

— Îmi pare rău că te-am rugat să te duci la domnul Thornton. Nu-mi place cum s-a purtat.

În spatele ei se auzi un zgomot ușor. Și ea și Nicholas se întoarseră în aceeași clipă și îl văzură pe domnul Thornton, cu o expresie de surpriză neplăcută pe chip. Ascultând de un impuls de moment, Margaret trecu pe lângă el fără un cuvânt, înclinându-se adânc ca să-și ascundă paloarea. El îi răspunse printr-o plecăciune tot atât de adâncă și închise apoi ușa după ea. Și cum se îndrepta spre locuința doamnei Boucher, Margaret auzi ușa izbindu-se și parcă o lovi drept în inimă. Domnul Thornton se simți și el necăjit că o găsise acolo. Putea să aibă și inimă bună – „ceva bun în inimă", cum spusese Nicholas Higgins; dar era mândru că nimeni n-o știa; era un simțământ numai al lui, și căuta să-l ferească de orice ochi străin. Dar dacă se temea să arate că are o inimă simțitoare, ar fi vrut în aceeași măsură ca oamenii să-i recunoască

corectitudinea; și simțea că fusese nedrept purtându-se disprețuitor cu cineva care așteptase, plin de răbdare, cinci ore ca să-i poată vorbi.

Că omul îi vorbise obraznic, n-avea nicio importanță pentru domnul Thornton. Mai curând îl aprecia pentru asta; și era conștient că și el fusese nestăpânit în acel moment – așa că erau chit. Dar nu-i ieșea din cap că omul îl așteptase cinci ore. În ceea ce îl privea, nu își putea îngădui să piardă cinci ore; dar timp de o oră – timp de două ore, își puse la treabă și mintea și picioarele – și adună destule dovezi că Higgins spusese adevărul; află și ce fel de om era și cum trăia. La început nu vrusese să creadă, dar acum era convins că tot ceea ce spusese Higgins era adevărat. Și această convingere, ca printr-un miracol, își făcu loc și ajunse până în inima lui, până în ungherul unde se ascundeau simțămintele lui bune. Răbdarea omului, generozitatea simplă a motivelor lui (căci aflase despre ceartă dintre Boucher și Higgins), îl făcură să uite cu totul glasul dreptății, urmând doar șoapta inimii. Venise să-i spună lui Higgins că îi dă de lucru; dar prezența lui Margaret îl supărase mai tare decât ultimele ei cuvinte; căci înțelesese atunci că ea era femeia care îl îndemnase pe Higgins să vină la el; și n-ar fi vrut să admită că vreun gând în legătură cu ea îi determinase acțiunile, pe care le făcea doar fiindcă erau drepte.

— Vasăzică, dumneaei te-a trimis la mine? întrebă el indignat. Ai fi putut să-mi spui cine este.

— Și atunci, poate c-ați fi vorbit mai frumos despre ea; că mama dumneavoastră zic că v-a învățat bine ca să nu spuneți că femeia-i cauza tuturor relelor.

— Și nu mă îndoiesc că i-ai spus toate acestea domnișoarei Hale.

— Firește că i-am spus. Cel puțin, așa cred. I-am zis să nu se mai amestece în treburile 'mneavoastră.

— Ai cui sunt copiii ăștia – ai dumitale?

Din câte mai auzise și el, domnul Thornton cam bănuia ai cui erau; dar ținea să schimbe subiectul.

— Nu-s ai mei, și-s ai mei.

— Sunt copiii despre care mi-ai vorbit azi dimineață?

— Atunci când mi-ați zis, răspunse Higgins, întorcându-se cu o înverșunare fățișă, că povestea mea poa' să fie sau nu adevărată, da' că nu prea-i de crezut. N-am uitat, patroane.

Domnul Thornton rămase o clipă tăcut; apoi spuse:

— Nici eu. Țin minte tot ce-am spus. Am vorbit de copiii ăștia într-un fel în care nu aveam dreptul. Nu te crezusem. Eu n-aș fi fost în stare să am grijă de copiii altuia, dacă s-ar fi purtat cu mine cum aud că s-a purtat Boucher cu dumneata. Dar acum știu că ai spus adevărul. Te rog să mă ierți.

Higgins nici nu se întoarse, nici nu-i răspunse imediat. Dar când vorbi, o făcu pe un ton mai blând, deși vorbele sunau destul de aspru:

— Nu-i treaba 'mneavoastră să vă băgați în ce-a fost între mine și Boucher. A murit, și-mi pare rău. Asta-i tot.

— Ai dreptate. Vrei să te angajezi la mine? Asta am venit să te întreb.

Îndărătnicia lui Higgins se clătină, apoi câștigă iarăși putere și rămase neclintită. Nu-i va răspunde nimic. Și domnul Thornton n-o să mai repete întrebarea. Dar privirea îi căzu asupra copiilor.

— Ați zis că-s neobrăzat și mincinos și răzvrătit și poate că aveați dreptate, mai ales că mă mai țineam și de băutură. Și eu v-am zis tiran și câinos și patron aspru și crud; asta-i situația. Da' mai sunt și copiii. Patroane, credeți c-o să ne putem înțelege vreodată?

— De fapt și domnul Thornton aproape că începu să râdă, nu ți-am propus să ne înțelegem. Dar, după cum ai spus chiar dumneata, avem și o mângâiere; niciunul dintre noi nu poate gândi mai rău despre celălalt.

— Adevărat, spuse Higgins, gânditor. Încă de când v-am văzut, mi-am zis că ce noroc ar fi să nu mă angajați, că n-am mai văzut un om pe care să nu-l pot suferi așa de tare. Da' poate c-a fost o

judecată pripită; și, pentru unu' ca mine, munca-i muncă. Așa c-o să vin, patroane; și vă mai și mulțumesc pe deasupra; și asta-i mult din partea mea, spuse el cu sinceritate, întorcându-se brusc și privindu-l pentru prima oară pe domnul Thornton drept în față.

— Și aceasta e mult și din partea mea, spuse domnul Thornton, strângând cu putere mâna lui Higgins. Acum bagă de seamă, să fii punctual, urmă el, redevenind patron. Nu am nevoie de leneși la mine în fabrică. Amenzile se aplică riguros. Și prima dată când te prind că faci o pagubă, te-am și dat afară. Așa că acum știi la ce să te aștepți.

— Azi dimineață ați zis că-s un om cu judecată. Socot că pot s-o iau cu mine; sau poate că mă vreți făr' de minte!

— Făr' de minte, dacă o folosești ca să te amesteci în treburile mele; cu ea, dacă poți să-ți vezi de treburile dumitale.

— O să am nevoie de tare multă minte ca să-mi dau seama unde se termină treburile mele și unde încep ale 'mneavoastră.

— Ale dumitale nu au început încă, iar ale mele stau bine unde stau. Așa că, rămâi sănătos.

Chiar în clipa când domnul Thornton ajungea în fața ușii doamnei Boucher, Margaret ieșea de acolo. Nu-l văzu; și el o urmă câțiva pași, admirându-i mersul ușor și degajat și silueta înaltă și grațioasă. Dar, deodată, aceasta simplă emoție, această încântare fu pângărită de otrava geloziei. Își zise că ar trebui s-o ajungă din urmă și să-i vorbească, pentru a vedea cum o să-l primească, acum când nu putea ignora că el cunoștea sentimentele ei față de un alt bărbat. Și ar mai fi vrut, dar se rușină de această dorință, ca ea să afle că făcuse bine trimițându-l pe Higgins la el ca să ceară de lucru; căci îl angajase, căindu-se de hotărârea luată în dimineața aceea. O ajunse din urmă; Margaret tresări, văzându-l.

— Domnișoară Hale, îngăduie-mi să-ți spun că te-ai arătat prea devreme dezamăgită. Să știi că l-am angajat pe Higgins.

— Mă bucur, spuse ea rece.

— Mi-a spus că ți-a repetat ceea ce am spus azi dimineață

despre… și domnul Thornton șovăi; dar Margaret îi întregi fraza:

— Despre femeile care nu trebuie să se amestece. Ai avut tot dreptul să-ți exprimi această părere, care, nu mă îndoiesc, era foarte exactă. Dar, urmă cu mai multă înflăcărare, Higgins nu ți-a spus adevărul adevărat; – cuvântul „adevăr" îi aminti de propriul ei neadevăr și se opri brusc, simțindu-se cumplit de stânjenită.

La început el nu înțelese de ce tăcuse deodată; dar își aminti apoi de minciuna pe care i-o spusese.

— Adevărul adevărat! exclamă el. Foarte puțini oameni spun adevărul adevărat. În ceea ce mă privește, am renunțat să mai nădăjduiesc că-l voi găsi. Domnișoară Hale, nu ai nicio explicație să-mi dai? Pentru că trebuie să-ți dai seama de anumite lucruri pe care eu nu mă pot împiedica să le gândesc.

Margaret rămase tăcută. Se întreba dacă vreo explicație, oricare ar fi, nu ar vătăma loialității ei față de Frederick.

— Nu, vorbi el în cele din urmă, n-am să mai pun nicio întrebare. S-ar putea să te ispitesc și nu vreau. În momentul de față, crede-mă, taina dumitale e în siguranță. Dar îngăduie-mi să-ți spun că riști mult arătându-te atât de imprudentă. Acum îți vorbesc, doar ca un prieten al tatălui dumitale: dacă am avut înainte alte gânduri sau nădejdi, ele au dispărut. Sunt cu totul dezinteresat.

— Îmi dau seama, spuse Margaret, silindu-se să vorbească pe un ton indiferent și nepăsător. Îmi dau seama ce trebuie să crezi despre mine, dar taina aparține altcuiva și nu o pot dezvălui fără să-i fac rău.

— N-am nici cea mai mică dorință să aflu secretele acelui domn, spuse el cu furie crescândă. Interesul meu pentru dumneata e doar prietenesc. Poate că nu mă crezi, domnișoară Hale, dar – în ciuda stăruinței cu care mă tem că te-am amenințat cândva – dar am renunțat la tot; totul s-a terminat. Mă crezi, domnișoară Hale?

— Da, spuse Margaret, încet și trist.

— Atunci, chiar nu mai văd niciun motiv ca să continuăm să

mergem împreună. Am crezut că poate ai ceva să-mi spui, dar îmi dau seama că nu însemnăm nimic unul pentru celălalt. Dacă ești pe deplin convinsă că pasiunea mea nesăbuită s-a stins complet, îți urez bună ziua.

Și se îndepărtă cu pas grăbit.

„Ce vrea să spună?" ghidi Margaret. „Ce vrea să spună cu vorbele acestea, prin care pare să înțeleagă, că eu am crezut tot timpul că ține la mine, când știu sigur că nu ține; nu poate să țină. Probabil că mama lui i-a spus toate lucrurile acelea pline de cruzime despre mine. Dar n-o să-mi pese de el. Acum sunt destul de stăpână pe mine ca să-mi pot controla starea aceasta jalnică, stranie și nestăpânită, care m-a ispitit chiar să-l trădez pe dragul meu Frederick, ca să îi pot recâștiga stima – stima unui om care își dă atâta osteneală să îmi spună că nu însemn nimic pentru el. Haide! biată inimioară fii veselă și curajoasă. N-o să facem mare lucru, dacă ne lăsăm doborâte. Și amărâte ca vai de noi."

În dimineața aceea, își uimi tatăl prin voioșia de care dădu dovadă. Vorbea fără astâmpăr, lucru neobișnuit pentru felul ei de a fi; și chiar dacă multe din vorbele ei sunau cam amar, iar amintirile despre cei din strada Harley erau puțin cam sarcastice, tatăl ei nu îndrăzni s-o întrerupă, cum ar fi făcut altădată – căci se bucura văzând-o puțin mai despovărată de griji. Seara, a fost chemată la un moment dat jos, ca să vorbească cu Mary Higgins; și când se întoarse, domnul Hale avu impresia că vede urme de lacrimi pe obrajii ei. Dar nu putea fi adevărat, căci aducea vești bune – că Higgins avea acum de lucru, la fabrica domnului Thornton. Dar voioșia îi pierise și îi era greu să mai scoată chiar și un cuvânt, nicidecum să sporovăiască întruna, ca mai înainte.

Timp de câteva zile, Margaret parcă nu știa pe ce lume e, arătându-se plină de toane; și tatăl ei începuse să se neliniștească, când deodată primiră vești, care promiteau schimbări pline de neprevăzut. Domnul Hale primi o scrisoare de la domnul Bell, care anunța că le va face o vizită; și imediat domnul Hale își închipui că

tovărășia vechiului său prieten de la Oxford va abate gândurile lui Margaret pe un făgaș mai plăcut, la fel cum i le abătea pe ale lui. Margaret încercă să pară interesată de planurile tatălui ei; dar era prea apatică pentru a-i păsa de orice domn Bell, chiar dacă i-ar fi fost de o sută de ori naș. O mai trezi puțin scrisoarea de la Edith, plină de compasiune pentru moartea mătușii ei; și plină și de amănunte despre ea, despre soțul ei și despre copilaș; la sfârșitul scrisorii o anunța că, întrucât clima nu prea îi pria copilului și doamna Shaw ținea să se întoarcă în Anglia, era posibil ca soțul ei să renunțe la tot și să revină cu toții în strada Harley; ceea ce nu i-ar incinta prea tare dacă nu va veni și Margaret.

Margaret tânjea după casa aceea veche și după liniștea pașnică a vieții de acolo, ordonată și monotonă. Pe vremuri o găsise uneori destul de plictisitoare; dar, de atunci, fusese azvârlită de colo până colo, iar lupta din ultimul timp cu sine însăși pur și simplu o epuizase, încât își zise că până și inerția ar însemna odihnă și înviorare. Astfel încât începu să se gândească cu adevărat la o vizită de lungă durată la familia Lennox, după ce se vor reîntoarce în Anglia, văzând-o ca un moment – nu, nu de speranță – ci de tihnă, în care își va putea recăpăta forțele și stăpânirea de sine. În clipa de față i se părea că orice subiect era legat de domnul Thornton; ca și când nu-l putea uita, oricât ar fi încercat. Dacă se ducea pe la familia Higgins, auzea vorbindu-se de el; tatăl ei reîncepuse lecturile cu el și îi cita tot timpul părerile; până și vizita domnului Bell aduse în discuție numele chiriașului său; căci după cum le scrisese, o bună parte din timpul său și-l va petrece cu domnul Thornton, deoarece pregăteau un nou contract de închiriere și trebuiau să se înțeleagă asupra termenilor.

CAPITOLUL XL

NEPOTRIVIRE

„N-am fost nedreptățit și deci nu cer dreptate,
Nimic nu mi s-a luat, căci n-am avut avere,
Și totuși suferința din suflet n-o pot scoate;
Căci, chiar dacă vreun altul s-ar bucura să spere,
Pe mine-această soartă mă umple de durere.”

WYATT

MARGARET NU CREZUSE că vizita domnului Bell îi va aduce prea multă bucurie – o așteptase cu nerăbdare doar de dragul domnului Hale, dar când sosi nașul ei, descoperi deodată cât de buni prieteni pot fi. El declară că Margaret n-avea niciun merit dacă era așa cum era, adică o fată cu totul pe placul inimii lui; că se născuse cu darul de a-i atrage privirile de cum intra în încăpere; în schimb, ea îl lăudă pentru înfățișarea lui de om tânăr și plin de viață, cu toată toga și tichia de profesor la Oxford.

— Tânăr și plin de viață în ceea ce privește amabilitatea și căldura de care dați dovadă. Dar trebuie să mărturisesc că aveți cele mai învechite și mai mucegăite păreri din câte am întâlnit până acum.

— Auzi, Hale, ce spune fiică-ta! Șederea la Milton a corupt-o cu totul. Acum e o democrată, o republicană cu vederi extremiste, o membră a Societății pentru Pace, o socialistă…

— Și toate astea numai pentru că m-am pronunțat pentru progres în comerț, tată. Domnului Bell i-ar conveni să rămână în faza schimbului în natură, când dădeai piei de animale sălbatice pe ghinde.

— Nu, nu. Aș săpa și aș cultiva cartofi. Iar din blana animalelor sălbatice aș face îmbrăcăminte groasă. Nu exagera, mică domnișoară. Dar m-am cam săturat de toată agitația asta fără astâmpăr. Dau cu toții năvală unii peste alții, în goana lor de a se îmbogăți.

— Nu oricine are posibilitatea să stea confortabil într-un colegiu, în timp ce averea îi sporește fără să se ostenească niciun pic. Nu mă îndoiesc că mulți oameni de aici nu s-ar supăra deloc dacă li s-ar mări averile în felul în care s-au mărit ale tale, fără nicio străduință din partea lor, spuse domnul Hale.

— Nu cred. Ceea ce le place e tocmai agitația și lupta. Cât despre a sta liniștit și a învăța din trecut, sau a orândui viitorul printr-o muncă cinstită, făcută într-un spirit profetic – puah! Nu cred că există un singur om în Milton care să știe să stea liniștit; asta e o mare artă.

— Bănuiesc că oamenii din Milton își închipuie că cei de la Oxford nu știu să se miște. Ar fi foarte bine dacă s-ar amesteca ceva mai mult.

— Poate pentru cei din Milton. S-ar putea ca multe lucruri foarte neplăcute pentru alții să fie bune pentru ei.

— Dar dumneavoastră nu sunteți din Milton? întrebă Margaret. Credeam că vă mândriți cu orașul dumneavoastră natal.

Mărturisesc că nu prea văd cu ce m-aș putea mândri. Dacă o să vii la Oxford, Margaret, am să-ți arăt un loc cu care te poți mândri.

Fiindcă tot vine astă-seară domnul Thornton la ceai, spuse domnul Hale și fiindcă e tot atât de mândru de Milton pe cât ești tu de Oxford, ar trebui să încercați amândoi să vă lărgiți vederile unul altuia.

— Mulțumesc, nu vreau să-mi mai lărgesc vederile, spuse domnul Bell.

— Domnul Thornton vine la ceai, tată? întrebă Margaret pe un ton coborât.

— Ori la ceai, ori imediat după. Nu mi-a putut spune exact. Mi-a

spus doar să nu-l aşteptăm.

Domnul Thornton se hotărâse să n-o întrebe pe maică-sa cât de departe mersese în încercarea de a-i arăta lui Margaret cât de nechibzuit se purtase. Era încredinţat că indiferent ce se petrecuse cu acel prilej, relatarea ei l-ar fi necăjit şi l-ar fi amărât, chiar ştiind bine că ea colorase în felul ei scena. Evita chiar şi să audă pomenit numele lui Margaret; căci deşi o învinuia – deşi era gelos – deşi renunţa la ea – o iubea din tot sufletul, în ciuda propriei lui dorinţe. O visa; o visa îndreptându-se spre el în paşi de dans, cu braţele deschise, pline de o graţie şi o voioşie care îl făceau să o urască chiar în timp ce îl fermeca. Dar urma lăsată în mintea lui de silueta lui Margaret – lipsită însă cu totul de personalitatea ei, de parcă un spirit rău îi pusese stăpânire pe trup – îi era atât de puternic întipărită în imaginaţie, încât trezindu-se, îi era aproape cu neputinţă să le separe pe una de cealaltă; şi detestând-o pe aceasta din urma, părea că ura lui o învăluia şi o deforma pe cealaltă. Era totuşi prea mândru ca să-şi recunoască slăbiciunea, evitând-o. Nu căuta nici ocazii să fie în preajma ei şi nici nu o ocolea. Pentru a se convinge de propria sa putere de stăpânire, zăbovi în după-amiaza aceea pe rând cu fiecare treabă în parte; se chinui să se mişte cu o încetineală şi cu o prudenţă neobişnuite; ca urmare, ajunse la familia Hale după ora opt. Trebui după aceea să stea în birou împreună cu domnul Bell şi să rezolve diferite probleme şi tranzacţii; şi domnul Bell îl reţinu apoi mult timp după ce isprăviră treburile, discutând în tihnă lângă foc, când ar fi putut urca în salon. Dar domnul Thornton n-ar fi propus pentru nimic în lume să schimbe locul unde discutau; se enervă din ce în ce mai tare, socotind că tovărăşia domnului Bell era tare plicticoasă; iar domnul Bell, la rândul lui, îşi zicea că nu mai cunoscuse un ins atât de grosolan şi de nepoliticos ca domnul Thornton, lipsit cu totul şi de inteligenţă şi de maniere. În cele din urmă, un zgomot uşor deasupra lor le aminti că ar fi trebuit să urce. O găsiră pe Margaret cu o scrisoare deschisă în mână, discutând cu înflăcărare

conținutul cu tatăl ei. Când intrară, scrisoarea a fost imediat pusă deoparte; dar domnul Thornton prinse câteva cuvinte ale domnului Hale către domnul Bell:

— O scrisoare de la Henry Lennox. Îi dă lui Margaret speranțe mari.

Domnul Bell aprobă din cap. Margaret era roșie ca focul când o privi domnul Thornton, care tare ar fi vrut în clipa aceea să se ridice și să plece și să nu mai pună niciodată piciorul în casa lor.

— Credeam, începu domnul Hale, că ați urmat sfatul lui Margaret și că ați tot încercat să vă convingeți unul pe celălalt – lucru care v-a făcut să rămâneți atât de mult timp în birou.

— Și ai crezut că nu a mai rămas din noi doi decât o singură părere, ca în povestea cu coada pisicii din Kilkenny. Spune-mi, te rog, a cui părere ai crezut că este mai trainică?

Domnul Thornton nu înțelegea nimic din ce discutau ei și nici nu voia să întrebe. Domnul Hale, politicos, îl lămuri:

— Domnule Thornton, îl acuzam azi dimineață pe domnul Bell de un fel de intoleranță medievală oxfordiană față de orașul său natal; și apoi – cred că Margaret – am sugerat că i-ar prinde bine să stea mai mult de vorbă cu fabricanții din Milton.

— Iartă-mă, dar nu-i așa. Margaret zicea că le-ar prinde bine fabricanților din Milton să stea mai mult de vorbă cu locuitorii din Oxford. Nu-i așa, Margaret?

— Bănuiesc că m-am gândit că le-ar prinde bine și unora și altora să intre ceva mai mult în legătură unii cu alții – nu știu dacă a fost ideea mea sau a tatii.

— Așa că vezi, domnule Thornton, ar fi trebuit să ne cultivăm unul altuia spiritul, în loc să vorbim despre familii dispărute, ca Smith și Harrison. Totuși, să încerc acum să-mi fac datoria. Mă întreb când oare dumneavoastră, cei din Milton, veți începe să mai trăiți. Îmi pare că vă irosiți viețile strângând cele necesare traiului.

— Îmi închipui că prin a trăi înțelegeți a te bucura.

— Da, a te bucura – nu voi specifica de ce anume, căci presupun

că amândoi socotim distracția o bucurie destul de jalnică.

— Aș dori totuși să-mi dați o definiție a naturii bucuriei.

— Ei bine, bucuria tihnei – a te bucura de puterea și influenta pe care ți-o dau banii. Vă străduiți cu toții să obțineți banii în ce scop?

Domnul Thornton rămase tăcut. Apoi spuse:

— Nu prea știu. Dar nu banii sunt lucrul pe care mă străduiesc să-l obțin.

— Dar atunci, ce anume?

— E o problemă personală. Ar însemna să îmi deschid sufletul și nu prea cred că sunt pregătit să o fac.

— Nu! spuse domnul Hale; să nu devenim prea personali prin întrebări. Nu sunteți niciunul reprezentativi pentru cele două categorii; sunteți amândoi prea individualizați.

— Nu prea știu dacă să consider asta un compliment, sau nu. Mi-ar plăcea să fiu reprezentativ pentru Oxford, cu frumusețea lui și erudiția de acolo și cu istoria lui plină de măreție. Ce spui, Margaret; ar trebui să mă simt măgulit?

— Nu știu cum e la Oxford. Dar există o diferență între a fi reprezentativ pentru un oraș și a fi reprezentativ pentru oamenii de acolo.

— Foarte adevărat, domnișoară Margaret. Acum îmi amintesc că azi dimineață erai împotriva mea și că manifestai preferințe pentru Milton și pentru industriile de aici.

Margaret prinse privirea surprinsă pe care i-o aruncă pe furiș domnul Thornton și se necăji gândindu-se ce și-ar mai putea închipui el din aceste cuvinte ale domnului Bell. Domnul Bell continuă:

— Ah! Mi-ar plăcea să-ți pot arăta strada noastră principală – și piața Radcliffe. Las deoparte colegiile, așa cum îi îngădui și domnului Thornton să omită fabricile, atunci când va vorbi despre farmecul Milionului. Am dreptul să-mi ponegresc locul natal; Nu uitați că sunt din Milton.

Vorbele domnului Bell îl supărau pe domnul Thornton mai tare decât ar fi trebuit. Nu se simțea în stare să glumească. Cu alt prilej, i-ar fi plăcut felul oarecum impulsiv în care domnul Bell condamna un oraș unde viața era atât de diferită de propriile lui obiceiuri; acum însă se simțea prea necăjit ca să apere ceva ce nici nu era cu adevărat criticat.

— N-aș zice că Miltonul e un model de oraș.

— Nu în ce privește arhitectura? întrebă domnul Bell cu viclenie.

— Nu! Am avut prea multă treabă ca să ne preocupăm de niște simple aparențe exterioare.

— Nu spuneți *simple* aparențe exterioare, interveni domnul Hale cu blândețe. Ele ne influențează pe toți, încă din copilărie – și în fiecare zi a vieții noastre.

— Așteptați puțin, vorbi domnul Thornton. Să nu uitați că noi aparținem unei alte rase decât grecii, pentru care frumusețea era totul și cărora domnul Bell le-ar putea vorbi despre o viață de tihnă și bucurii senine, dintre care multe provocate de simțuri, de aparențe exterioare. Nu vreau să spun că-i disprețuiesc, nici că aș ține să-i imit. Dar aparțin rasei teutone; în această parte a Angliei ea e mai puțin amestecată cu alte neamuri decât în celelalte regiuni; le-am păstrat în mare măsură limba; și le-am păstrat chiar într-o măsură și mai mare spiritul; nu socotim că viața ne-a fost dată pentru plăceri ci pentru acțiune și străduință. Frumusețea și mândria noastră provin dintr-o forță interioară, care ne ajută să învingem piedicile materiale și chiar și greutăți și mai mari. Noi, cei de aici, din Darkshire, suntem teutoni și într-o altă privință. Nu ne place să avem legi făcute de alții, undeva departe. Vrem să fim lăsați să ne facem singuri dreptate, în loc să se tot amestece alții, cu legiuirile lor imperfecte. Suntem pentru autoguvernare și împotriva centralizării.

— Pe scurt, ați vrea să reinstaurați heptarhia[9]. Oricum, retrag

9 Referire la perioada celor şapte state anglo-saxone.

ce-am spus azi dimineață – că dumneavoastră, oamenii din Milton, nu veneraţi trecutul. Văd că sunteţi adoratori fervenţi ai zeului Thor[10].

— Nu, nu venerăm trecutul ca cei din Oxford, ci dorim ceva care să se poată aplica mai direct în prezent. E frumos când studierea trecutului, duce la o anticipare a viitorului; dar pentru cei care bâjbâie în faţa unor situaţii noi, ar fi mult mai bine dacă experienţa trecutului ne-ar îndruma în ceea ce ne interesează acum, în modul cel mai direct; căci prezentul ne e plin de greutăţi ce trebuie înfruntate; şi viitorul nostru depinde de modul cum sunt înfruntate şi înfrânte – şi nu doar împinse deoparte. Din înţelepciunea trecutului, să găsim ajutor pentru problemele prezentului. Dar nu! Oamenii pot vorbi despre utopii mult mai uşor decât despre îndatoririle de a doua zi; şi totuşi, atunci când aceste îndatoriri sunt înfăptuite de alţii, cine sunt primii care să strige: „Ruşine!”?

— Şi tot nu înţeleg ce vreţi să spuneţi. Oare oamenii din Milton ar catadicsi să-şi trimită problemele ca să fie rezolvate la Oxford? Încă nu ne-aţi pus la încercare.

Domnul Thornton izbucni în râs.

— Cred că vorbeam gândindu-mă mai cu seamă la problemele noastre din ultima vreme; la grevele prin care am trecut, destul de supărătoare şi vătămătoare, după cum am descoperit pe pielea mea. Şi totuşi, această ultimă grevă, care m-a costat scump, a fost respectabilă.

— O grevă respectabilă! exclamă domnul Bell. Asta arată că aţi mers prea departe cu venerarea zeului Thor.

Margaret mai degrabă simţi decât văzu că domnul Thornton era mâhnit de această repetată persiflare a unor lucruri care pentru el erau foarte serioase. Încercă să schimbe vorba, căci vedea că acest

10 În mitologia germanică, zeul războiului, divinitate simbolizând forţa de neînvins.

subiect care pentru una din părți, nu însemna nimic, pentru cealaltă era de un profund interes personal. Se sili să spună ceva:

— Edith scrie că în Corfu stamba imprimată e de mai bună calitate și mai ieftină decât la Londra.

— Da? întrebă tatăl ei. Cred că e încă una din exagerările lui Edith. Ești sigură, Margaret?

— Sunt sigură că așa scrie ea, tată.

— Atunci, sunt și eu sigur, spuse domnul Bell. Margaret, sunt atât de convins că ești demnă de crezare, încât o includ în aceasta și pe verișoara ta. De aceea nu cred că vreo verișoara de-a ta ar putea să exagereze.

— O pasionează oare pe domnișoara Hale, adevărul cu orice preț? întrebă domnul Thornton cu amărăciune.

În aceeași clipă, ar fi vrut să-și fi mușcat limba. Cine era el și de ce s-o rănească astfel? Cât de ticălos se purta în seara aceasta; își pierduse cumpătul pentru că n-o mai văzuse de atâta vreme; sâcâit fiindcă auzise pomenindu-se un nume, crezând că era al unui adorator mai norocos; și acum arțăgos, dându-și seama că nu izbutise să țină piept, cu inima ușoară, cuiva care încercase, printr-o discuție plăcută, să înveselească seara – bătrânul prieten binevoitor al tuturor, al cărui fel de a fi ar fi trebuit să nu-i fie străin, căci îl cunoștea de ani de zile.

Și apoi, să-i vorbească astfel lui Margaret! Ea nu se ridică să iasă din încăpere, așa cum făcuse altădată, când felul lui de a fi ori o atitudine mai nestăpânită o supăraseră. Rămase complet nemișcată, după ce-i aruncă în fugă o privire surprinsă și îndurerată, părând un copil care nu știe de ce e certat; apoi ochii i se măriră încet, umplându-se de tristețe și reproș; își lăsă în jos privirea și se aplecă asupra cusăturii, fără să mai scoată un cuvânt. Dar el nu se putea împiedica s-o privească și îi văzu trupul scuturat de un suspin, de parcă ar fi trecut-o un fior. Se simți ca o mamă care, în timp ce-și leagănă și își dojenește copilul, trebuie deodată să plece de lângă el, înainte ca prin surâsul ei să-i

dovedească toată dragostea ce i-o poartă. Răspundea scurt și tăios; nu se simțea în largul lui și era atât de cătrănit, încât nu mai putea să deosebească o glumă de o vorbă serioasă; tânjind după o privire, o vorbă de-a ei, în fața căreia să se prosterneze umilit, plin de pocăință. Dar ea nici nu se uită măcar la el, nici nu-i vorbi. Degetele subțiri se mișcau cu iuțeală cosând fără întrerupere de parcă era lucrul cel mai însemnat din lume să termine cusătura. Firește că nu-i păsa de el, își zise în sinea lui, căci altfel înflăcărarea și patima dorinței lui ar fi silit-o să-și ridice ochii, măcar o clipă, pentru a citi căința târzie din privirea lui. Îi veni chiar s-o lovească, înainte de a pleca, pentru ca printr-o brutalitate excesivă, să poată avea apoi privilegiul de a da glas remușcării ce-i rodea inima. Îi făcu bine plimbarea în aer liber cu care sfârși seara. Și din nou hotărî în sinea lui s-o vadă cât mai rar în viitor – deoarece doar văzându-i chipul și trupul, doar auzindu-i glasul (ca o dulce melodie) simțea că își pierde cumpătul. Ei bine! Aflase ce e dragostea – această durere ascuțită, această cumplită experiență, în flăcările căreia se zbătea acum (Dar se va strădui să scape din cazanul încins al patimii ca să-și câștige seninătatea anilor de maturitate – cu sufletul îmbogățit și mult umanizat de a fi trecut printr-o asemenea mare pasiune.

După plecarea lui oarecum bruscă, Margaret se ridică de pe scaun și începu să-și strângă cusătura în tăcere. Pânzeturile lungi atârnau parcă mai greu ca niciodată în mâinile ei obosite. Rotunjimea chipului i se alungi, ascuțindu-se oarecum și întreaga ei înfățișare se schimbă, de parcă ar fi fost la capătul unei zile istovitoare. Și în vreme ce se pregăteau cu toții să se ducă la culcare, domnul Bell murmură o ușoară învinuire la adresa domnului Thornton:

— N-am mai văzut un ins atât de schimbat datorită reușitei. Nu rabdă să-i spui un cuvânt; niciun fel de glumă. Totul pare să-i atingă conștiința sensibilă a înaltei sale demnități. Pe vremuri era simplu și generos ca ziua bună; nu aveai cum să-l jignești, căci nu

era vanitos.

— Nu e vanitos nici acum, spuse Margaret, pierind de lângă masă și vorbind cu glas liniștit, limpede. În seara asta nu a fost ca de obicei. Ceva trebuie să-l fi necăjit, înainte de a veni aici.

Domnul Bell îi aruncă o privire pătrunzătoare pe deasupra ochelarilor. Ea rămase netulburată, dar după ce ieși din încăpere, domnul Bell întrebă deodată:

— Hale, nu te-ai gândit niciodată că Thornton și fiica ta ar putea avea unul pentru celălalt ceea ce francezii numesc *tendresse?*

— Niciodată! răspunse domnul Hale, la început uimit și apoi tulburat de o asemenea idee. Nu, sunt sigur că te înșeli. Am aproape convingerea că greșești. Dacă totuși există ceva, e doar din partea domnului Thornton. Bietul băiat! Nădăjduiesc și am credința că nu se gândește la ea, căci sunt sigur că nu l-ar accepta.

— Poate! Știi, sunt burlac și m-am ferit toată viața de povești de dragoste; așa că părerea mea poate că nu merită să fie luată în seamă. Dar aș spune că există destule simptome din partea ei!

— Atunci, sunt încredințat că te înșeli, spuse domnul Hale. S-ar putea ca el să țină la ea, deși uneori ea s-a purtat destul de urât cu el. Dar Margaret – oh, sunt convins că nu s-ar gândi niciodată la el. Nici nu i-a trecut vreodată prin cap.

— Ar ajunge să-i treacă prin inimă. Dar nu e decât o sugestie. Cred că m-am înșelat. Și, chiar dacă am sau nu dreptate, acum mi-e foarte somn; așa că, tulburându-ți odihna nopții (după câte îmi dau seama) cu închipuirile mele nelalocul lor, o să mă duc să mă culc cu inima ușoară.

Dar domnul Hale hotărî să nu se lase tulburat de asemenea gânduri absurde; drept care, impunându-și să nu se gândească la ele, rămase treaz.

A doua zi, domnul Bell își luă rămas bun, rugând-o pe Margaret să nu uite că el are dreptul s-o ajute și s-o apere de toate necazurile, indiferent de natura lor. Domnului Hale îi spuse:

— Margaret a ta mi-a mers drept la inimă. Ai grijă de ea, căci e o ființă deosebită – mult prea bună pentru Milton – de fapt, potrivită doar pentru Oxford. Vreau să spun, pentru oraș – nu pentru oamenii de acolo. Încă n-am găsit cu cine s-ar putea potrivi. Când o să găsesc, o să-l aduc pe tânăr să stea lângă domnișoara ta, așa cum duhul din *O mie și una de nopți* l-a adus pe prințul Caralmazan să-i fie pereche prințesei Badoura.

— Te rog să nu faci așa ceva. Adu-ți aminte ce nenorociri au urmat; și, în plus, nu mă pot lipsi de Margaret,

— Nu; dacă mă gândesc mai bine, o s-o păstrăm lângă noi, să ne îngrijească în următorii zece ani, până o să ajungem doi bătrâni bolnavi și arțăgoși. Crede-mă, Hale! Ar fi bine să pleci din Milton; e un loc cât se poate de nepotrivit pentru tine, cu toate că eu ți l-am recomandat primul. Dacă ai fi de acord, mi-aș înăbuși îndoielile și aș lua o parohie la colegiu; și tu și Margaret ați veni să locuiți în casa parohială – ai fi un fel de paroh laic și m-ai scăpa de toți nespălații; iar Margaret ar avea grijă de casă – ar fi zâna cea bună a parohiei în timpul zilei; iar serile ne-ar citi până am adormi. O astfel de viață m-ar face să mă simt grozav de fericit. Ce părere ai?

— Niciodată, spuse cu hotărâre domnule Hale. Am făcut o dată o mare schimbare în viață și am plătit din greu. Aici voi rămâne până la sfârșitul zilelor; și aici voi fi îngropat, uitat în mijlocul mulțimii.

— Să știi că nu renunț așa de ușor la planul meu. Doar că n-o să te mai sâcâi pe moment cu el. Unde e Perla? Hai, Margaret și sărută-mă la despărțire;. Și nu uita, draga mea, unde poți găsi un prieten adevărat, pe cât îi stă în putință. Tu ești copilul meu, Margaret. Nu uita acest lucru și fii binecuvântată!

După aceasta, viața lor liniștită continuă să se scurgă la fel de monotonă ca înainte. Nu mai exista un bolnav pentru care să se teamă sau să spere; până și familia Higgins – care îi stârnise atâta vreme un interes viu – trecuse pe planul al doilea. Copiii lui Boucher, rămași orfani și de mamă, îi solicitau toată grija de care era în stare; și se ducea destul de des pe la Mary Higgins, care îi

îngrijea acum. Cele două familii locuiau în aceeași casă: copiii mai mari se duceau la școli modeste, iar cei mititei, câtă vreme Mary era la lucru, erau supravegheați de vecina cea inimoasă al cărei bun simț o izbise pe Margaret la moartea lui Boucher. I se plătea, desigur, pentru osteneală; iar Nicholas Higgins dovedea, în toate proiectele și rânduielile făcute în legătură cu orfanii, o judecată limpede și multă putere de pătrundere, cu totul deosebite de felul său de a fi dinainte, mai pripit și plin de ciudățenii. Muncea atât de conștiincios, încât Margaret nu-l prea mai văzu în timpul lunilor de iarnă; dar, de câte ori îl întâlni, observă că evita pe cât putea să pomenească de tatăl copiilor pe care îi luase din toată inima sub oblăduirea sa. Nu vorbea cu ușurință nici despre domnul Thornton.

— Ca să zic adevăru', spuse într-o zi, mă zăpăcește cu totu'. Îs doi oameni în el. Pe unu' din ei îl știu de mult, e patron din cap până-n picioare. Alălalt n-are nicio picătură de patron în el. Cum se-mpacă ăștia doi într-unu singur, nu mă taie capu'. Da' nu mă dau bătut. Până una alta, vine destul de des pe-aici; așa l-am și cunoscut pe omu' din el care nu-i patron. Și socot că și eu îl cam nedumeresc; fiin'că stă și-ascultă și se holbează, de parc-aș fi un animal ciudat, prins de curând. Da' nu mă sperie el pe mine. După cum vede și singur, nu mă speriu ușor în casa mea. Și i-am și zis câteva, niște chestii pe care socot că i-ar fi prins bine să le fi auzit când era mai tânăr.

— Și nu ți-a răspuns? întrebă domnul Hale.

— Păi, n-o să zic că avantaju' e de partea lui, cu toate că nădăjduiesc să-l aduc oleacă pe calea cea bună. Uneori zice și câteva lucruri mai tari, care nu-mi prea plac la început, da' parcă au și ceva adevărat în ele, dacă stai să le rumegi bine. Socot c-o să vină și-n seara asta, în legătură cu învățătura copiilor. Nu-i mulțumit cum merg cu școala și vrea să le pună niște întrebări.

— Dar ei ce… începu domnul Hale; însă Margaret, atingându-i ușor brațul, îi arătă cât era ceasul.

— E aproape șapte, spuse ea. Serile sunt mai lungi acum.

Nu izbuti să răsufle ușurată până când nu se depărtară de casă. Apoi, după ce se mai liniști puțin, tare ar fi dorit să nu se fi grăbit atât; căci, nu se știe cum, dar îl văzuseră destul de rar pe domnul Thornton în ultima vreme; și dacă el ar fi trecut pe la Higgins, s-ar fi bucurat să-i vadă în seara aceea, ținând seama de vechea lor prietenie.

Da! venea foarte rar acum, chiar și la lecții. Domnul Hale era amărât văzând cât de puțin entuziasm avea elevul său pentru literatura greacă, subiect care îl pasionase doar cu puțină vreme în urmă. Iar acum se întâmpla nu o dată ca, în ultima clipă, să sosească un bilet scris în grabă de domnul Thornton, în care își cerea scuze că era prea ocupat și nu putea să vină în seara aceea la lecție. Și cu toate că acum avea destui elevi, în inima domnului Hale nimeni nu luase locul primului său discipol. Era abătut și trist din cauza întreruperii de moment a unei relații la care ținea; și stătea și cumpănea ce motive ar fi putut pricinui această schimbare.

Într-o seară o sperie de-a dreptul pe Margaret, care își vedea de lucru, întrebând-o pe neașteptate:

— Margaret! ai avut vreodată vreun motiv să crezi că domnul Thornton ține la tine?

Bietul om era tare stingherit punând această întrebare, dar își amintise de ideea ridicolă a domnului Bell și vorbele îi ieșiseră din gură mai înainte de a-și fi dat seama ce face.

Margaret nu răspunse imediat; dar, după cum își ținea aplecată capul, ghici ce răspuns avea să-i dea.

— Da; cred că – oh, tată, ar fi trebuit să-ți spun; și lăsând cusătura să-i cadă, își ascunse fața în mâini.

— Nu, draga mea; să nu crezi să te-am întrebat dintr-o curiozitate nestăpânită. Sunt încredințat că mi-ai fi spus, dacă ai fi simțit că îi poți împărtăși sentimentele. Ți-a vorbit despre simțămintele lui?

La început, ea nu răspunse; apoi spuse, cu glas șovăitor și slab:

— Da.

— Și l-ai refuzat?

Scoase un suspin profund: păru și mai neajutorată și mai neputincioasă și spuse:

— Da.

Dar, înainte ca tatăl ei să poată spune ceva, Margaret își ridică fața îmbujorată de sfială și, uitându-se drept la el, urmă:

— Tată, ți-am răspuns la întrebare, dar mai mult nu-ți pot spune; și apoi, totul e prea dureros pentru mine; orice cuvânt, orice faptă legată de asta îmi provoacă atâta amărăciune, încât nu pot nici să mă gândesc. Oh, tată, îmi pare rău că din cauza mea ai pierdut un prieten, dar n-am avut ce face – oh! Îmi pare foarte rău!

Se așeză pe dușumea lângă el și își puse capul pe genunchii lui.

— Și mie îmi pare rău, draga mea. Am fost peste măsură de surprins când domnul Bell mi-a spus ceva în genul acesta…

— Domnul Bell! Oh, domnul Bell și-a dat seama?

— Într-o oarecare măsură; dar și-a băgat în cap că tu – cum să-ți spun? – că nu ai o atitudine prea nefavorabilă față de domnul Thornton. Știam că nu era adevărat. Nădăjduiam că totul nu era decât o închipuire; îți cunoșteam prea bine sentimentele reale, pentru a bănui că ai putea ține vreodată la domnul Thornton în felul acesta. Dar îmi pare foarte rău.

Rămaseră un timp liniștiți și tăcuți. Dar, după o vreme, când o mângâie pe obraji, aproape că tresări simțindu-i umezi de lacrimi. Când o atinse, ea sări în picioare și, străduindu-se să-i zâmbească, prinse a sporovăi despre familia Lennox – atât de dornică să schimbe vorba, încât domnul Hale nu mai avu inima să revină asupra discuției.

— Mâine – da, mâine vor fi cu toții înapoi în strada Harley. Oh, ce ciudat o să fie! Mă întreb ce cameră o să fie transformată în odaia copiilor. Cât de fericită o să fie mătușa mea cu copilașul. Închipuie-ți, Edith mamă! Iar căpitanul Lennox – mă întreb ce o să

facă acum, că și-a dat demisia din armată?

— Să-ți spun eu ce să faci, vorbi tatăl ei, dornic s-o vadă continuând pe această temă interesantă. Cred că o să renunț la tovărășia ta vreo două săptămâni, ca să dai o fugă la Londra și să-i vezi pe călătorii noștri. În jumătate de oră de discuție cu domnul Henry Lennox, o să poți afla mai multe despre șansele lui Frederick decât din zece scrisori de-ale lui; așa că, până la urmă, o să îmbini utilul cu plăcutul.

— Nu, tată, n-ai să renunți la tovărășia mea, mai ales că nici nu vreau s-o faci. Apoi, după o mică pauză, adăugă: Încep să-mi pierd speranțele în legătură cu Frederick; am impresia că e gata să renunțe, dar îmi dau seama că nici domnul Lennox nu mai are nădejdea de a-i descoperi pe martori, după atâția ani. Nu, spuse ea, a fost un balon de săpun frumos, care ne-a încălzit inimile; dar s-a spart, ca atâtea altele; și trebuie să ne mângâiem cu gândul că Frederick e fericit și că ținem atât de mult unii la alții. Așa că nu mă jigni spunându-mi că poți renunța la mine, tată, căci te asigur că nu poți.

Dar gândul unei schimbări prinse rădăcini și crescu în inima lui Margaret, cu toate că nu în felul sugerat de tatăl ei. Începu să-și spună că ar fi bine ca tatăl ei să facă o călătorie, căci moralul lui, întotdeauna cam slab, era acum de-a dreptul deprimat; iar sănătatea, deși nu se plângea niciodată, îi fusese serios zdruncinată de boala și de moartea soției. Existau, e drept, lecțiile regulate cu elevii săi, dar faptul că dădea fără a primi ceva în schimb nu se mai putea numi o tovărășie de felul aceleia de mai înainte, când domnul Thornton venea să învețe cu el. Margaret își dădea seama de ceea ce-i lipsea și-l făcea să sufere, ceva pe care nici el nu-l bănuia; îi lipsea tovărășia altor bărbați. La Helstone avusese tot timpul prilejul să-i viziteze pe preoții din vecinătate; și bieții argați de pe ogoare, sau cei ce se întorceau agale acasă la căderea serii, ori oamenii ce-și mânau vitele la pădure erau oricând gata să stea de vorbă cu el. Aici, în Milton, însă, erau cu

toții prea ocupați pentru a discuta sau a gândi pe îndelete; vorbeau doar despre treburile care-i preocupau, în acel moment; iar când scăpau de grijile zilei, se prăbușeau în somn până a doua zi dimineața. Muncitorul nu era de găsit după terminarea zilei de lucru; se ducea la vreo întrunire, sau la club, sau la berărie, după cum îi era firea. Domnul Hale se gândea să țină o serie de conferințe la câteva așezăminte, dar i se părea un efort atât de mare, fără imboldul fertil de la început care dăduse sens activității și țelurilor sale, încât Margaret era convinsă că nu-și va pune în practică ideea, până nu va fi cuprins iarăși de însuflețire.

CAPITOLUL XLI

SFÂRȘITUL CĂLĂTORIEI

„Drumul mi-l știu, ca păsările-n zbor
Și voi sosi! Când, pe ce drum anume,
Nu-ntreb; dar dacă Domnul nu trimite
Grindină, fulger, lapoviță sau zăpadă,
Cândva – când, doar el știe – voi sosi;
Suntem călăuziți și eu și păsări, doar de el”

PARACELSUS – de BROWNING

ASTFEL, IARNA TRECEA, iar zilele începeau să se lungească, fără să aducă cu ele lumina speranței ce însoțește de obicei razele soarelui de februarie! Doamna Thornton încetase, bineînțeles, să mai vină pe la ei. Domnul Thornton mai venea din când în când, dar numai la tatăl ei și numai în biroul lui. Domnul Hale vorbea la fel despre el; și, văzându-l atât de rar, părea să-l prețuiască și mai mult. Și din câte își dădea seama Margaret din spusele tatălui ei, rărirea vizitelor domnului Thornton nu fusese provocată de vreun resentiment sau vreo jignire. Afacerile lui erau tare încâlcite de pe urma grevei și îi cereau toată atenția, astfel că era mai ocupat decât în iarna trecută. Nu, Margaret descoperi chiar că el vorbea din când în când despre ea și, din câte află, o făcea întotdeauna cu același calm prietenesc, fără să evite ori să caute cu tot dinadinsul să-i pomenească numele.

Era prea abătută ca să izbutească să ridice moralul tatălui ei. Liniștea lor învăluită în dezolare fusese precedată de o perioadă atât de lungă de neliniște și griji – și chiar și de adevărate furtuni – încât cugetul ei își pierduse puterea de a se mai bucura. Încercă să

își ocupe tot timpul ajutându-i la lecții pe cei doi copii mai mici ai lui Boucher și își dădea cu adevărat toată osteneala; dar s-ar putea spune că doar se ostenea; căci inima parcă îi murise; și, cu toate că se străduia de fiecare dată din greu, rămânea posacă, uitând ce-i veselia; viața părea pustie și mohorâtă. Singurul lucru pe care îl făcea cum se cuvine, izvorât dintr-un respect inconștient, era stăruința cu care își alina și mângâia în tăcere tatăl. Orice toană de-a lui găsea la Margaret toată înțelegerea; orice dorință de-a lui, se grăbea s-o prevadă și s-o împlinească. Erau dorințe modeste, desigur și rareori și le exprima fără a șovăi și a-și cere scuze. Cu atât mai totală și mai minunată era blânda ei supunere. Luna martie aduse vestea căsătoriei lui Frederick. Atât el, cât și Dolores le scriseră; ea, într-o englezească amestecată cu cuvinte spaniole, ceea ce era cât se poate de firesc, iar el cu unele întorsături și inversări de fraze care dovedeau cât de tare îl înrâurea limba din țara soției sale.

Când Frederick primise scrisoarea lui Henry Lennox, anunțându-l că erau puține speranțe ca să fie achitat de o curte marțială, în absența martorilor, îi scrisese lui Margaret o scrisoare extrem de furioasă, anunțând-o că renunță la cetățenia engleză; dorea să nu se fi născut în Anglia și declara că n-ar accepta grațierea nici dacă i s-ar oferi și că nu ar mai trăi acolo, chiar dacă ar avea permisiunea. Margaret plânse mult citind-o, atât de nefirească i se păru la început; dar după ce se mai gândi, descifră îndărătul cuvintelor profunda dezamăgire ce-i distrusese toate speranțele; și simți că singurul lui leac era răbdarea.

În scrisoarea următoare, Frederick vorbea cu atâta încredere despre viitor, de parcă ar fi uitat cu totul trecutul; și Margaret găsi că acum avea mai degrabă ea, și nu el, nevoie de răbdare. Trebuia să aibă răbdare. Iată însă că scrisorile drăgălașe, sfioase și copilăroase ale lui Dolores începură s-o farmece atât pe Margaret, cât și pe tatăl ei. Tânăra spaniolă era atât de dornică să placă rudelor engleze ale iubitului ei, încât asta se vedea până și din

fiecare ștersătură; iar scrisorile anunțând căsătoria au fost însoțite de un minunat șal de dantelă neagră, ales chiar de Dolores pentru cumnata necunoscută, pe care Frederick i-o zugrăvise ca un model de frumusețe, chibzuință și virtute. Poziția lui Frederick în societate ajunse, prin această căsătorie, pe o treaptă foarte înaltă. Barbour & Co. era una dintre firmele cele mai mari din Spania și acum Frederick fusese cooptat asociat. Margaret zâmbi ușor, apoi oftă, amintindu-și de vechile ei tirade împotriva negoțului. Iată-l pe mândrul cavaler care era fratele ei devenit neguțător, comerciant! Dar se răzvrăti apoi împotriva ei înseși, protestând în tăcere împotriva oricărei asemănări între un comerciant spaniol și un fabricant din Milton. În sfârșit, comerciant sau nu, Frederick era foarte, foarte fericit. Probabil că Dolores era fermecătoare, iar șalul era splendid! Și apoi din nou reveni în prezent.

Tatăl ei simțise uneori în primăvara aceasta greutăți în respirație, care îl necăjiseră nespus. Margaret nu era prea alarmată, căci crizele de sufocare nu țineau mult; dar era totuși dornică să-l scape de toate obligațiile pe care le avea, încât acceptă pe dată invitația domnului Bell de a-i face o vizită la Oxford, în aprilie. Invitația îi era adresată și ei. Ba mai mult, domnul Bell îi scrise în mod special, poruncindu-i să vină; dar ea simțea că i-ar face bine să rămână liniștită acasă, scăpând în același timp de o mulțime de griji și odihnindu-și astfel mintea și inima cum nu o mai făcuse de peste doi ani.

După ce tatăl ei plecă la gară, Margaret simți cât de puternică și îndelungată fusese apăsarea morală asupra ei. Era uimitor, aproape surprinzător, cât de liberă se simțea acum; să nu mai depindă de ea veselia ori fericirea cuiva; să nu mai existe niciun bolnav pentru care să facă proiecte sau la care să se gândească; putea să lenevească, să tacă ori să fie neglijentă; și – ceea ce valora și mai mult decât toate celelalte privilegii la un loc – putea să fie nefericită, dacă dorea. De luni de zile, a trebuit să-și înghesuie toate grijile și necazurile proprii în fundul unui dulap întunecos;

dar acum avea timp să le scoată pe rând, să le jelească, să le cerceteze cu grijă și să caute o metodă mai bună de a le transforma în elemente ale unei vieți tihnite. În toate aceste săptămâni, fusese conștientă de existența lor, într-un fel surd, deși erau bine ascunse. Acum le va cerceta o dată pentru totdeauna și le va găsi locul potrivit. Astfel încât rămase ore în șir nemișcată în salon, retrăind amărăciunea fiecărei amintiri cu o hotărâre neabătută. Plânse doar o singură dată, gândindu-se la lipsa de încredere ce dăduse naștere acelei minciuni înjositoare.

Acum n-o să recunoască nici măcar forța ispitei, toate planurile ei în legătură cu Frederick se spulberaseră și ispita zăcea moartă, bătându-și joc de ea – o batjocură ce nu fusese niciodată reală; așa că minciuna fusese ridicol de prostească, văzută în lumina evenimentelor ulterioare, iar credința în puterea adevărului, atât de infinit mai înțeleaptă!

În frământarea ei nestăpânită, deschise fără să se gândească o carte a tatălui ei ce zăcea pe masă – și cuvintele care îi atraseră privirea păreau anume făcute pentru starea ei de acum, de ascuțită umilire a ei însăși:

„Je ne voudrais pas reprendre mon coeur en ceste sorte: meurs de honte, aveugle, impudent, traistre et disloyal à ton Dieu, et semblables choses; mais je voudrais le corriger par voye de compassion. Or sus, mon pauvre coeur, nous voilà tomber dans la fosse, laquelle nous avions tant resolu d'eschapper. Ah! relevons-nous, et quittons-là pour jamais, reclamons la miséricorde de Dieu, et espérons en elle qu'elle nous assistera pour desormais estre plus fermes; et remettons-nous aù chemin de l'humilité. Courage, soyons

meshuy sur nos gardes, Dieu nous aydera."[11]

„Făgașul umilinței. Ah", gândi Margaret, „asta e ceea ce îmi lipsea! Dar curaj, inimioară. Vom reveni din drum și, cu ajutorul lui Dumnezeu, poate că vom regăsi cărarea pierdută."

Se ridică și se hotărî să se apuce pe dată de o muncă, oricare ar fi, ca să nu se mai gândească la sine. Pentru început, o chemă pe Martha, care tocmai trecea pe lângă ușa salonului înainte de a urca sus și încercă să afle ce se ascundea sub felul de a fi grav, respectuos și slugarnic, care acoperea adevărata ei fire cu o supunere aproape mecanică. Descoperi că era greu s-o facă pe Martha să-i vorbească de treburile ei personale; dar, în cele din urmă, atinse coarda sensibilă, pomenind de doamna Thornton. Chipul Marthei se lumină și, încurajată puțin, apăru o întreagă poveste: cum tatăl ei fusese în tinerețe asociat cu soțul doamnei Thornton – ba chiar avusese prilejul să-i dovedească bunăvoința lui; în ce privință, Martha, nu prea știa, căci toate, astea se petreceau pe vremea când era încă un copil; evenimentele despărțiseră apoi cele două familii și între timp ea crescuse mare și tatăl, ei coborâse din ce în ce mai mult din situația sa de slujbaș într-un depozit și mama ei murise și ea și sora ei ar fi fost „pierdute", pentru a folosi chiar expresia Marthei, dacă n-ar fi fost doamna Thornton care le salvase și se gândise la ele.

— Avusesem friguri și eram tare slăbită; iar doamna Thornton și domnul Thornton de asemenea, n-au avut odihnă până nu m-au

---

11 „Nu aş dori să-mi recapăt inima astfel; moartă de ruşine, oarbă, neruşinată, trădătoare şi necredincioasă faţă de Dumnezeu şi aşa mai departe; dar aş dori să o îndrept prin milă. Haide, biata mea inimă, iată-ne prăbuşindu-ne în prăpastia de care am dorit atât de mult să scăpăm. Ah! să ne ridicăm şi să o părăsim pentru totdeauna, să cerem îndurare Domnului şi să nădăjduim că ea ne va ajuta să fim mai tari în viitor; şi să păşim, pe făgaşul umilinţei. Curaj, să luăm aminte de acum, căci Dumnezeu ne va ajuta."

îngrijit, chiar în casa lor și m-au trimis la mare și câte și mai câte. Doctorul zicea că frigurile se iau, dar nu le-a păsat – numai lu' domnișoara Fanny, care s-a dus să stea la familia aia, în care o să intre când s-o mărita. Așa că, i-a fost ei teamă atunci, dar totul s-a terminat cu bine.

— Domnișoara Fanny se mărită? exclamă Margaret.

— Da; și încă cu un domn bogat, doar că e mult mai în vârstă ca ea. Îl cheamă Watson; și fabricile lui sunt pe undeva pe lângă Hayleigh; e o partidă foarte bună, chiar dacă el are părul cărunt.

Auzind această veste, Margaret rămase tăcută atâta vreme, încât Martha reveni la purtarea ei de mai înainte și la răspunsurile scurte. Mătură covorașul din fața căminului, întrebă la ce oră să servească ceaiul și ieși din odaie, cu aceeași expresie indiferentă pe față cu care intrase Margaret făcu un efort ca să nu recurgă la un obicei prost căpătat în ultima vreme – și anume să-și închipuie cum l-ar afecta pe domnul Thornton: dacă i-ar plăcea sau nu.

În ziua următoare, veniră micuții copii ai lui Boucher să facă lecții cu ea, apoi făcu o lungă plimbare și la urmă se duse pe la Mary Higgins. Rămase întrucâtva surprinsă găsindu-l pe Nicholas întors de la lucru; zilele erau acum mai lungi și nu-și dăduse seama că era o oră atât de târzie. Și el părea, prin felul de a fi, că pășea pe făgașul umilinței: era mai liniștit și căuta mai puțin să se impună.

— Vasăzică, bătrânu' domn e plecat în călătorie, nu-i așa? începu el. Mi-au zis și mie puștii ăștia mici. Eh! îs ageri, zău așa; aproape cred că le-au întrecut pe fetele mele la deșteptăciune, deși poate că nu-i bine s-o zic, când una din ele e-n groapă. Socot că-i ceva cu vremea asta, de-i face pe oameni să plece-n hoinăreală. Patronu' meu, ăl de la magazinu' de colo, se-nvârte și el pe undeva prin lume.

— Și din această cauză ai venit astă-seară atât de devreme acasă? întrebă Margaret cu nevinovăție.

— Nu știi nimic, asta-i, spuse el cu dispreț. Nu-s eu unu d-ăla

cu două fețe, una în fața patronului și alta-n spatele lui. Am așteptat să bată toate ceasurile din oraș, și-abia pe urmă am plecat de la lucru. Nu! Thornton e destul de bun ca să te bați cu el, da' prea bun ca să-l înșeli. Dumneata mi-ai făcut rost de locu' ăsta, și-ți mulțumesc. Fabrica lu' Thornton nu-i rea pentru vremurile astea. Hai, puștiule, ridică-te în picioare și zi cântecu', ăla frumos pentru domnișoara Margaret. Așa; stai nemișcat și nu te legăna și cu mâna dreaptă întinsă ca o spadă. Unu, doi, trei, patru!

Puștiul începu să cânte un imn metodist, ale cărui cuvinte era departe de a le înțelege, dar al cărui ritm legănat îl prinsese și îl repeta cu gravitatea unui membru al Parlamentului. Margaret aplaudă, după cum se cuvenea și Nicholas mai ceru unul și încă unul, spre marea ei surprindere, văzându-l preocupat, fără să-și dea seama, de lucrurile sfinte pe care mai înainte le respinsese cu dispreț.

Ajunse acasă după ora la care obișnuia să ia ceaiul; dar se mângâie cu gândul că nu lăsase pe nimeni să o aștepte; și că putea să stea singură cu gândurile ei, odihnindu-se, în loc să trebuiască să pândească chipul altcuiva ca să afle dacă să fie veselă sau tristă. După ceai, se hotărî să cerceteze un teanc de scrisori și să le pună deoparte pe cele ce urmau să fie păstrate.

Printre scrisori descoperi vreo patru sau cinci de la domnul Henry Lennox în legătură cu problema lui Frederick; și le reciti cu atenție, urmărind la început să stabilească exact ce șanse are fratele ei de a se dezvinovăți. Dar, după ce termină pe ultima, cântărind argumentele pro și cele contra, nu putu să nu remarce că în ele se dezvăluia personalitatea celui ce le scrisese. Era destul de limpede, din frazele țepene, că domnul Lennox nu uitase ce simțea pentru ea, indiferent de interesul pentru subiectul principal al corespondenței.

Scrisorile erau inteligente; Margaret își dădu seama dintr-o ochire; dar le lipsea complet o atmosferă sinceră, agreabilă. Trebuiau totuși păstrate, căci erau valoroase; astfel încât le puse

cu grijă deoparte.

Când termină aceste treburi mărunte, căzu într-o reverie; iar gândul la tatăl absent stărui în mod straniu în seara aceea în mintea ei. Aproape că se învinovăţea pentru că simţise singurătatea (deci absenţa lui) ca pe o uşurare; dar aceste două zile o ajutară să-şi revină, dându-i puteri noi şi speranţe luminoase. O serie de proiecte care îi apăruseră în ultima vreme ca nişte poveri îi păreau acum plăcute. Vălul morbid de pe ochi dispăruse şi îşi văzu poziţia şi munca aşa cum erau în realitate. Dacă domnul Thornton i-ar oferi iarăşi prietenia pierdută – nu, măcar dacă ar veni din când în când să-l înveselească pe tatăl ei, ca în vremurile de demult – chiar şi fără ca ea să-l vadă – ar simţi că viaţa, deşi fără perspective prea strălucite, i s-ar întinde dreaptă şi limpede în faţă. Oftă în timp ce se ridica să se ducă la culcare. În ciuda vorbei „Un pas mi-e de ajuns" – în ciuda îndatoririi simple de a se devota tatălui ei – simţea în inimă o nelinişte şi înţepătura unui regret.

În seara aceea de aprilie şi gândurile domnului Hale se îndreptară clipă de clipă spre Margaret, într-un fel tot atât de ciudat şi de stăruitor. Toate aceste ore petrecute printre prieteni vechi şi în locuri familiare îl obosiseră. Îşi făcuse idei exagerate în legătură cu atitudinea schimbată pe care o vor avea prietenii săi faţă de el, din cauza noilor lui opinii; dar, chiar dacă unii din ei se simţiseră întristaţi sau şocaţi, poate şi indignaţi în principiu de concepţiile sale, de îndată ce văzură chipul omului la care ţinuseră cândva nu se mai gândiră la opiniile lui, ci numai la el; sau îşi amintiră de ele doar atât cât să adauge ceva mai multă gravitate plină de delicateţe atitudinii lor. Căci domnul Hale nu avusese mulţi cunoscuţi; făcuse parte dintr-un colegiu mai mic şi fusese întotdeauna timid şi rezervat; dar cei care, în tinereţe, se străduiseră să ajungă până la cugetul şi simţămintele-i alese, aflate sub tăcerea şi şovăielile lui, îl îndrăgiseră, având faţă de el ceva din blândeţea protectoare pe care ar fi arătat-o unei femei. Iar reînnoirea acestei prietenii, după atâţia ani şi după atâtea

schimbări, îl copleșise mai tare decât ar fi putut-o face orice manifestare de asprime sau dezaprobare.

— Mă tem că ne-am agitat cam mult, spuse domnul Bell. Acum te resimți după viața în atmosfera din Milton.

— Mă simt obosit, mărturisi domnul Hale. Dar nu aerul din Milton e de vină. Am cincizeci și cinci de ani și acest mic amănunt explică pur și simplu lipsa de putere.

— Prostii! Eu sunt trecut de șaizeci și nu simt că-mi pierd puterile, nici la trup și nici la minte. Să nu te mai aud că vorbești astfel. Cincizeci și cinci de ani! păi ești un om încă tânăr.

Domnul Hale clătină din cap și spuse doar:

— Anii aceștia din urmă!

După câteva clipe, însă, se ridică dintr-unul din fotoliile luxoase ale domnului Bell, în care stătea aproape culcat și vorbi cu o seriozitate care-l făcea aproape să tremure:

— Bell! să nu crezi că, dacă aș fi putut prevedea toate urmările opiniilor mele de până acum și ale renunțării la parohie – nu! nici chiar dacă aș fi știut cât o să sufere *ea* – să nu crezi că aș fi dat înapoi – că n-aș fi făcut gestul de a recunoaște deschis că nu mai am aceeași credință în Biserica al cărei preot eram. Îmi zic și acum că, chiar de-aș fi putut prevedea martiriul cumplit pricinuit de suferințele cuiva atât de drag, aș fi făcut exact același lucru și anume să părăsesc fățiș Biserica. Poate că aș fi acționat altfel, cu mai multă chibzuință față de familia mea. Dar nu cred că Dumnezeu m-a înzestrat cu prea multă chibzuință, ori putere, adăugă el, lăsându-se iarăși pe spate.

Domnul Bell își suflă ostentativ nasul înainte de a răspunde. Apoi spuse:

— Ți-a dat puterea ca să faci ceea ce conștiința ta te-a îndemnat; și nu cred că avem nevoie de vreo putere mai mare sau mai sfântă; sau de altă chibzuință. În ceea ce mă privește, știu că nu am nici atâta; și totuși, există câte unii care scriu despre mine, în cărțile lor prostești, că aș fi un om înțelept; o fire independentă; o minte

ageră și toate celelalte fățărnicii. Cel mai mare neghiob ascultând de principiile elementare ale bunului simț, chiar dacă asta nu înseamnă decât să-și șteargă picioarele pe preșul de la ușă, are mai multă chibzuială și putere ca mine. Dar cât de nerozi sunt oamenii!

Se lăsă tăcerea. Domnul Hale vorbi primul, ca o continuare a unui gând al său:

— Aș vrea să vorbesc cu tine despre Margaret.

— Ei, ce-i cu Margaret?

— Dacă mor…

— Prostii!

— Ce-o să se întâmple cu ea? – mă gândesc deseori. Bănuiesc că familia Lennox o s-o cheme să stea la ei. Mă străduiesc să cred că așa o să fie. Mătușa ei ținea mult la ea, în felul ei liniștit; numai că doamna Shaw cam uită să țină și la cei ce nu sunt de față.

— O greșeală foarte des întâlnită. Ce fel de oameni sunt cei din familia Lennox?

— El e un băiat chipeș, plăcut, cam vorbăreț. Edith e frumușică, dulce și cam răsfățată. Margaret, o iubește din toată inima, iar Edith o iubește și ea cu câtă inimă îi prisosește.

— Ascultă aici, Hale; știi că fiică-ta mi-a cucerit inima. Ți-am mai spus-o. Bineînțeles că, fiind fiică-ta și fina mea, țineam la ea și înainte. Dar vizita pe care ți-am făcut-o la Milton m-a făcut sclavul ei. Și ca un captiv din vechime, urmez de bunăvoie carul învingătorului meu. Căci Margaret arată, într-adevăr, impresionantă și senină ca o persoană care a luptat și poate că încă mai luptă, având totuși siguranța că va învinge. Da, în ciuda frământărilor ei de acum, aceasta e expresia pe care i-am descifrat-o pe chip. Așa că, tot ce-mi aparține îi pun la dispoziție dacă are nevoie; și, când voi muri, totul îi va rămâne ei, fie că o dorește sau nu. Mai mult, eu însumi mă recunosc cavalerul ei supus cu toți cei șaizeci de ani ai mei și guta de care sufăr. Serios, prietene, mă voi îngriji de fiica ta cât timp voi trăi și îi voi oferi ca reazim întreaga mea pricepere și înțelepciune și toată inima mea. De fapt, nu cred

că o să-mi facă griji. Știu și eu că fiecare om trebuie să aibă ceva pentru care să-și facă griji, căci altfel nu poate fi fericit. Numai că tu o să trăiești mai mult decât mine. Voi, oamenii slabi și uscățivi, ispitiți și înșelați moartea tot timpul! Primii care se duc sunt tipii voinici și sănătoși ca mine.

Dacă domnul Bell ar fi avut puteri profetice, ar fi văzut că făclia morții fusese inversată și că îngerul morții cu chipul grav și netulburat stătea foarte aproape de prietenul său și-i făcea semn. În seara aceea, domnul Hale își puse capul pe pernă, de unde n-avea să și-l mai ridice. Servitorul care intră în camera lui în dimineața următoare nu primi niciun răspuns când îi vorbi; se apropie de pat și văzu chipul liniștit și senin zăcând alb și rece sub pecetea de nești a morții. Zăcea în pace, de parcă se odihnea; nu simțise nicio durere – nu se chinuise. Probabil că inima încetase să-i mai bată în timp ce stătea întins în pat.

Domnul Bell fu năucit de lovitură; și își reveni doar când sugestiile servitorului izbutiră să-l înfurie.

— O anchetă a medicului legist? Prostii! Doar nu crezi că l-am otrăvit eu! Doctorul Forbes spune că e sfârșitul firesc al celor ce suferă de inimă. Bietul Hale! Ți-ai istovit inima ta iubitoare înainte de vreme. Bietul meu prieten! Cum vorbea despre apropiata lui… Wallis, pregătește-mi în cinci minute valiza. Hai, grăbește-te! Împachetează când îți spun. Trebuie să plec la Milton cu primul tren.

După nici douăzeci de minute, valiza era gata, trăsura chemată și domnul Bell ajunsese la gară. Trenul spre Londra șuieră, dădu câțiva metri înapoi și un însoțitor nerăbdător îl ajută pe domnul Bell să urce. Se lăsă pe spate pe banchetă, străduindu-se, cu ochii închiși, sa înțeleagă cum cineva atât de viu ieri poate fi astăzi mort; și, la puțin timp după aceea, lacrimile i se furișară printre genele cărunte; când le simți pe obraji, deschise repede ochii și încercă să privească cu vioiciune în jur. Nu avea de gând să se smiorcăie în fața unei cete de străini, nu el!

Nu exista nicio ceată de străini, ci doar un singur om, așezat destul de departe, pe aceeași latură. Furișă câteva priviri spre el, ca să vadă cam ce gen de om era acela care i-ar fi putut observa emoția; și, în spatele foilor desfăcute ale ziarului „Times", îl recunoscu pe domnul Thornton.

— Dumneata ești, domnule Thornton? exclamă el, dându-se iute mai aproape.

Îi scutură mâna cu putere, până când îi dădu deodată drumul, ca să-și poată șterge lacrimile. Căci îl văzuse ultima oară pe domnul Thornton în tovărășia prietenului său Hale.

— Mă duc la Milton cu vești triste. Trebuie să-i duc fiicei lui Hale vestea morții lui neașteptate!

— A murit? Domnule Hale, mort?

— Da; îmi spun tot timpul: „Hale a murit!", dar tot nu mi se pare că-i adevărat. Cu toate acestea Hale, a murit. S-a culcat aseară părând sănătos, și azi dimineață, când servitorul meu s-a dus să-l trezească, era complet rece.

— Unde? Nu înțeleg!

— La Oxford. Venise să stea un timp la mine; nu mai fusese la Oxford de șaptesprezece ani – și iată că s-a sfârșit.

Timp de peste un sfert de oră, nu mai scoaseră niciun cuvânt. Apoi, domnul Thornton spuse:

— Și ea! apoi tăcu, străfulgerat.

— Vrei să spui, Margaret. Da! Mă duc să-i duc vestea. Bietul om! Cât de pline îi erau aseară gândurile de ea! Oh, Doamne! Abia aseară. Și cât de departe e acum! Dar, de dragul lui, o să o socotesc de acum înainte pe Margaret copila mea. Aseară i-am spus că o s-o fac de dragul ei. Ei bine, am s-o fac de dragul amândurora.

Domnul Thornton încercă o dată sau de două ori să spună ceva, dar nu izbuti; și în sfârșit întrebă:

— Ce o să se întâmple cu ea?

— Îmi închipui că există două persoane care o vor pe Margaret:

una dintre ele sunt eu. Aș suporta și o scorpie de cameristă în casă, dacă făcând astfel aș putea sa-mi îndulcesc bătrâneţile, având-o drept fiică pe Margaret. Dar mai e și familia Lennox!

— Cine sunt ei? întrebă domnul Thornton vibrând de emoție.

— Oh, o familie de londonezi din lumea bună, convinși fără îndoială că au toate drepturile asupra ei. Căpitanul Lennox s-a căsătorit cu verișoara ei – împreună cu care a crescut Margaret. Cred că sunt oameni foarte cumsecade. Și mai e și mătușă ei, doamna Shaw. S-ar putea să mai existe o cale, să zicem, dacă aș cere-o pe această simandicoasă doamnă în căsătorie! Dar numai în cel mai rău caz. Și mai e și un frate!

— Care frate? Un frate al mătușii ei?

— Nu, nu; un Lennox foarte capabil (căpitanul, cred că înțelegi, e un prostănac); un tânăr avocat care o să-i pună gând rău lui Margaret. Știu că se cam gândește la ea de vreo cinci ani, sau chiar mai bine: mi-a spus-o un prieten de-al lui; și l-a reținut doar lipsa averii. Acum va dispărea și piedica asta.

— Cum așa? întrebă domnul Thornton, prea curios pentru a-și da seama de necuviința întrebării.

— Păi, o să moștenească averea mea când voi muri. Și dacă acest Henry Lennox o merită măcar pe jumătate și dacă ei îi place omul – ei bine! s-ar putea să mă aleg cu un cămin printr-o căsătorie. Mi-e îngrozitor de teamă că aș putea fi ispitit de mătușă, într-un moment de neatenție.

Nici domnul Bell și nici domnul Thornton nu se găseau într-o dispoziție prea veselă; astfel încât ciudățenia acestei discuții trecu neobservată. Domnul Bell încercă să fluiere, dar nu se auzi decât o respirație șuierătoare; își schimbă locul, fără a-și găsi însă tihna; în timp ce domnul Thornton rămase nemișcat, cu ochii ațintiți asupra unui singur punct de pe ziar, pe care se prefăcea că-l citește, pentru a se putea gândi în voie.

— Pe unde ai călătorit? întrebă domnul Bell după o vreme.

— La Havre. Am încercat să aflu de ce oare a crescut atât de

mult prețul bumbacului.

— Uh! Bumbac și tranzacții și fum și mașinării curățate și îngrijite și muncitori murdari și neîngrijiți. Bietul Hale! Bietul Hale! Dacă ai ști ce schimbare a însemnat pentru el viața de aici față de Helstone. Cunoști cumva New Forest?

— Da. (Foarte scurt.)

— Atunci, poți să înțelegi deosebirea față de Milton. În ce parte ai fost? Ai ajuns vreodată și la Helstone? Un sătuc pitoresc ca și cele din Odenwald? Cunoști Helstone?

— L-am văzut. A însemnat într-adevăr, o mare prefacere să plece de acolo și să vină la Milton.

Și ridică ziarul cu un aer hotărât, ca și când n-ar mai fi vrut să continue discuția; iar domnul Bell recăzu în preocuparea de mai înainte – încercând să găsească o modalitate de a-i spune lui Margaret vestea.

Ea stătea la geam, într-o odaie de la etaj; îl văzu coborând din trăsură; și ghici adevărul într-o străfulgerare instinctivă. Rămase în mijlocul salonului, țintuită din primul impuls de a alerga jos, de un gând ce părea s-o fi împietrit; atât de albă și neclintită era.

— Oh! nu-mi spuneți! V-o citesc pe chip! Ați fi trimis – nu l-ați fi părăsit – dacă ar fi fost în viață! Oh, tată, tată!

CAPITOLUL XLII

SINGURĂ! SINGURĂ!

„Dacă vreun glas iubit, ce fost-a pentru tine
Și muzică și duioșie-a amuțit,
Lăsând tăcerea ce nu poți s-o tulburi
Să te acopere cu văluri line –
Ce muzică aștepți și cine crezi că vine
Să-ți sfâșie tăcerea?”

ELISABETH BARRETT BROWNING

LOVITURA FUSESE CUMPLITĂ. Margaret se prăbuși într-o stare de deznădejde, care nu se descătușa prin suspine și lacrimi și nici nu-și găsea alinarea în vorbe. Zăcea pe sofa cu ochii închiși, vorbind numai când era întrebată și atunci răspunzând doar în șoaptă. – Domnul Bell nu știa ce să facă. Nu îndrăznea s-o lase singură; și nu îndrăznea nici să-i ceară să-l însoțească la Oxford, unde plănuise s-o ia pe când călătorea spre Milton, căci părea atât de stoarsă de puteri încât era limpede că nu putea suporta oboseala unui asemenea drum – fără a mai pune la socoteală scena pe care va trebui s-o înfrunte acolo. Domnul Bell stătea lângă foc, chibzuind ce să facă. Margaret zăcea pe sofa lângă el, nemișcată și aproape fără să respire. N-ar fi vrut s-o părăsească, nici măcar ca să coboare la dejunul pe care Dixon i-l pregătise și la care l-ar fi îmbiat cu ospitalitate, dar cu ochii în lacrimi.

Îi aduse până la urmă ceva de mâncare pe o tavă. În general era destul de pretențios în gusturi și mofturos, savurând fiecare aromă din bucate, dar acum puiul fript avea gust de rumeguș. Tăie pentru Margaret câteva bucățele din carnea de pasăre, adăugând

puțină sare și piper; dar când Dixon, îndemnată de el, încercă să-i vâre o bucățică în gură, ea clătină doar din cap cu sfârșeală, dând de înțeles că, în starea în care se afla, n-ar fi putut înghiți nimic.

Domnul Bell oftă din greu; renunță la scaunul comod și se ridică pe bătrânele-i picioare (amorțite de atâta drum), ieșind după Dixon, afară din odaie.

— Nu pot s-o las așa. Am să scriu la Oxford, să se facă toate pregătirile trebuincioase; pot să le facă până mă întorc eu. N-ar putea doamna Lennox să vină aici? Am să-i scriu că ar fi bine. Biata fată trebuie să aibă o prietenă lângă ea, măcar ca s-o liniștească când plânge.

Dixon plângea – destul pentru, amândouă; dar, după ce-și șterse ochii și își drese glasul, izbuti să-i spună domnului Bell că doamna Lennox aștepta să nască și nu putea porni într-o călătorie în situația în care se afla.

— Atunci, cred că ar trebui s-o chemăm pe doamna Shaw; s-a întors în Anglia, nu-i așa?

— Da, domnule, s-a întors; dar nu cred că i-ar plăcea s-o lase pe doamna Lennox într-un asemenea moment, zise Dixon, pe care n-o prea incinta gândul ca un străin să vină în casă și să împartă cu ea grija pentru Margaret.

— Într-un asemenea moment! repetă domnul Bell exasperat. A putut să stea la Veneția sau la Neapole, sau în cine știe ce localitate de-a papistașilor, la ultimul, „asemenea moment” care s-a petrecut, cred, în Corfu. Și ce înseamnă un „asemenea moment” al femeiuștii aceleia căreia nu-i lipsește nimic, în comparație cu sărmana ființă de aici – biata și neajutorata Margaret, fără cămin și fără prieteni, zăcând nemișcată pe sofa ca pe o lespede de mormânt, ea însăși ca o statuie de piatră! Ascultă ce-ți spun, doamna Shaw trebuie să vină aici. Ai grijă să pregătești o odaie, sau orice dorește ea, pentru mâine seară. Am eu grijă să o fac să vină.

Drept care domnul Bell scrise o scrisoare, pe care doamna Shaw

o asemui, printre lacrimi, cu una scrisă de scumpul ei general înainte de o criză de gută; încât hotărî că o va aprecia și o va păstra mereu. Dacă ar fi lăsat-o să aleagă, dacă ar fi rugat-o sau îndemnat-o, făcând posibil un refuz, n-ar fi venit – oricât de mare și de sinceră ar fi fost simpatia ei pentru Margaret. A fost nevoie de porunca intransigentă, fără ocolișuri, ca să-i înfrângă inerția și să o pună pe slujnică să-i facă bagajele pentru drum. Edith, cu boneta în cap, înfășurată În șal și înlăcrimată, ieși în capul scării, în timp ce căpitanul Lennox o conducea pe mama ei până la trăsură.

— Nu uita, mamă, îi spuse Edith, că Margaret trebuie să vină și să stea la noi. Cosmo o să se ducă miercuri la Oxford și te rog să-i trimiți vorbă prin domnul Bell când să vă așteptăm. Dacă vrei, Cosmo poate să se ducă de la Oxford la Milton. Nu uita, mamă, trebuie s-o aduci pe Margaret.

Edith se întoarse în salon. Acolo se afla domnul Henry Lennox, tăind paginile unei reviste noi. Fără să ridice capul, zise:

— Edith, dacă nu vrei ca soțul tău să lipsească atât de multă vreme, nădăjduiesc că o să mă lași pe mine să plec la Milton, ca să le dau o mână de ajutor.

— Oh, îți mulțumesc, zise Edith, dar cred că bătrânul domn Bell va face tot ce-i stă în putință și nu va fi nevoie și de un alt ajutor. Numai că nu poți să te aștepți ca un cărturar să se descurce prea bine. Draga de Margaret! nu va fi minunat s-o avem iar aici, cu noi? Parcă erați buni prieteni, cu ani în urmă.

— Crezi? întrebă el nepăsător, părând interesat de un pasaj din revistă.

— Știu eu, poate că nu – am uitat. Eram cu gândul numai la Cosmo. Dar nu-i așa că s-a potrivit bine – dacă tot trebuia să moară – să se întâmple acum când ne-am întors acasă, ne-am instalat în vechea casă și suntem gata s-o primim pe Margaret? Sărăcuța! ce schimbare va fi pentru ea față de Milton! Am să pun perdele noi de creton în odaia ei, s-o fac să arate mai luminoasă, ca

s-o înveselesc puțin.

În același spirit de bunăvoință călători și doamna Shaw până la Milton, întrebându-se din când în când cu teamă cum va fi prima clipă și cum va trece peste ea; dar în cea mai mare parte a timpului plănuind cum s-o scoată pe Margaret din „locul acela oribil" și s-o aducă iar în confortul plăcut din strada Harley.

— Vai, draga mea! se văita ea în fața cameristei; ia te uită la hornurile alea! Biata mea soră! Nu cred că aș mai fi rămas la Neapole, dacă aș fi știut ce se întâmplă! Aș fi venit și le-aș fi luat pe ea și pe Margaret de aici.

Și în sinea ei recunoscu că îl socotise întotdeauna pe cumnatul ei un om cam slab, dar cu atât mai mult acum când vedea pentru ce târg părăsise minunatul lor cămin din Helstone.

Margaret era tot în aceeași stare: palidă, nemișcată, mută, cu ochii uscați. I se spusese că sosește mătușa ei; dar nu se arătase nici surprinsă ori încântată și nici măcar plictisită. Domnul Bell, căruia îi revenise pofta de mâncare și care aprecia strădaniile lui Dixon de a-l vedea mulțumit, în zadar o tot rugă să guste niște momițe de vițel gătite cu stridii; ea clătina doar din cap, cu aceeași încăpățânare tăcută ca și cu o zi înainte; așa că domnul Bell se văzu silit să se consoleze mâncându-le singur pe toate. Dar tot Margaret auzi prima oprindu-se trăsura care o aducea pe mătușa ei de la gară. Pleoapele îi fremătară, buzele începură să-i tremure, prinzând puțină culoare. Domnul Bell coborî s-o întâmpine pe doamna Shaw; când urcară, Margaret stătea în picioare, încercând să-și stăpânească amețeala; când o văzu pe mătușa ei, păși spre brațele ce se deschideau s-o primească și pentru prima dată găsi alinare în lacrimi pe umărul mătușii. Toate gândurile de dragoste tihnită cu care era deprinsă, de tandrețe îndelungată, de înrudire cu biata răposată – toată acea inexplicabilă asemănare la înfățișare, glas și gesturi, care par să aparțină aceleiași familii și care în clipa ceea îi aminteau atât de viu de mama ei – o năpădiră, topindu-i inima amorțită într-o revărsare de lacrimi fierbinți.

Domnul Bell se furișă afară din odaie și coborî în bibliotecă, unde ceru să se facă focul și încercă să se gândească la altceva scoțând din raft și examinând diferite cărți. Fiecare volum îi aducea o amintire sau un gând despre prietenul său mort. Dar dacă era o schimbare de activitate fața de cele două zile cât o veghease pe Margaret, nu era nicio schimbare în gânduri. Se bucură auzind glasul domnului Thornton, întrebând la ușă. Pe un ton destul de politicos, Dixon nu-l primi însă în casă; căci, odată cu sosirea cameristei doamnei Shaw, pătrunseseră în casă imagini ale măreției de odinioară a familiei Beresford, ale „rangului" (așa îi plăcea ei să-i spună) din care tânăra ei stăpână fusese exclusă și în care acum, slavă Domnului, avea să reintre. Aceste imagini, asupra cărora stăruia încântată în discuțiile cu camerista doamnei Shaw (subliniind între timp cu îndemânare orice era legat de rangul și importanța casei din strada Harley, spre edificarea Marthei care asculta), o făceau pe Dixon să privească de sus orice localnic din Milton; și astfel, cu toate că era de obicei intimidată de domnul Thornton, îl informă destul de scurt că nu va putea vedea pe nimeni dintr-ai casei în seara aceea. Și nu se poate crede că i-a plăcut prea mult când s-a pomenit contrazisă de domnul Bell, care deschise ușa bibliotecii și strigă:

— Thornton! dumneata ești? Intră un minut sau două. Vreau să-ți vorbesc.

Așa încât domnul Thornton intră în bibliotecă și Dixon trebui să se retragă în bucătărie, unde își regăsi demnitatea cu povestea extraordinară despre trăsura cu șase cai a lui Sir John Beresford pe vremea înaltelor sale funcții.

— Nu mai știu ce vroiam să-ți spun. Doar că e tare greu să stai singur într-o încăpere unde totul îți amintește de un prieten care nu mai este. Și totuși, Margaret și mătușa ei trebuie să aibă salonul doar pentru ele!

— A venit doamna… mătușa ei? întrebă domnul Thornton.

— Dacă a venit? Da, cu camerista și cu tot alaiul. Ar fi putut să

vină și singură într-un moment ca acesta! Și acum, trebuie să plec și să mă reped până la Clarendon.

— Nu trebuie să vă duceți la Clarendon. Avem acasă cinci sau șase camere goale.

— Bine aerisite?

— Cred că vă puteți bizui pe mama în această privință.

— Atunci fug până sus să-i urez bietei fete noapte bună și s-o salut pe mătușa ei și apoi plecăm împreună.

Domnul Bell zăbovi sus câtăva vreme. Domnul Thornton începu să-și spună că stătea cam mult, ținând seama că el însuși era foarte ocupat și abia găsise timp să dea o fugă până la Crampton ca să afle cum se mai simte domnișoara Hale.

Când în sfârșit ieșiră și o porniră la drum, domnul Bell zise:

— M-au reținut puțin în salon. Doamna Shaw e tare nerăbdătoare să ajungă acasă – din cauza fiicei ei, zice ea – și vrea s-o ia pe Margaret de îndată. Numai că biata fată e în stare acum să călătorească așa cum sunt eu în stare să zbor. Și apoi, ea zice și pe bună dreptate, că are prieteni pe care trebuie să-i vadă – și să-și ia rămas bun de la o mulțime de oameni; dar mătușa ei s-a apucat s-o sâcâie cu vechi pretenții, întrebând-o dacă și-a uitat vechii prieteni? Și atunci Margaret, a răspuns, izbucnind în plâns, că va fi bucuroasă să plece dintr-un loc unde a suferit atât de mult. Iar eu trebuie să mă întorc mâine la Oxford și nu știu ce s-o sfătuiesc să facă.

Se opri, cu un aer întrebător; dar nu primi niciun răspuns de la însoțitorul său, căruia îi răsună mereu în urechi – „unde a suferit atât de mult". Cum? așa își va aminti ea de aceste optsprezece luni petrecute în Milton? – atât de prețioase pentru el, căci până și cele mai amare clipe erau mai presus de toate bucuriile unei vieți întregi! Nici pierderea tatălui, nici pierderea mamei lui, oricât de dragă i-ar fi fost domnului Thornton, n-ar fi putut otrăvi amintirea săptămânilor, zilelor, ceasurilor petrecute alături; căci un drum de două mile, din care fiecare pas era o desfătare, pentru că îl apropia

tot mai mult de ea, îl aducea în preajma ființei ei încântătoare fiecare pas îmbogățindu-i sufletul, iar fiecare clipă reamintită aducându-i în minte grația mișcărilor ei, ori câte o vorbă mai tăioasă. Da! orice i s-ar fi întâmplat lui – fără legătură cu ea – nu l-ar fi determinat niciodată să spună despre o perioadă când o văzuse zilnic, când a avut-o mereu în preajma lui, că a fost o perioadă de suferință. Pentru el fuseseră zile de delicii, cu toate înțepăturile și jignirile suferite, în comparație cu pustietatea ce-l aștepta, fără speranțe în viitor, o viață pe care n-o va încălzi nicio nădejde și nicio temere.

Doamna Thornton și Fanny erau în sufragerie, aceasta din urmă destul de surescitată în fața unor mătăsuri lucioase pe care slujnica le ridica pe rând, ca să încerce efectul rochiei de mireasă la lumina lumânărilor. Mama ei se străduia să-i țină isonul, dar nu izbutea. N-o interesa nici moda și nici toaletele și dorea din toată inima ca Fanny să fi acceptat propunerea fratelui ei de a cumpăra toaletele de nuntă de la vreo croitorie de mâna întâi din Londra, fără toate aceste discuții și griji nesfârșite și toate șovăielile continue, pricinuite de dorința lui Fanny de a alege și a supraveghea singură totul. Domnul Thornton nu putea decât să fie încântat și recunoscător că se găsise un om care să fie captivat de aerele și grațiile ieftine ale lui Fanny și își exprima încântarea oferindu-i din plin surorii sale posibilitatea de a-și procura gătelile dorite, care pentru ea însemnau tot atât, dacă nu și mai mult, decât logodnicul în sine. Când fratele ei intră împreună cu domnul Bell, Fanny roși și zâmbi jenată și începu să potrivească nervoasă obiectele preocupării ei, într-un fel care ar fi atras neîndoielnic atenția oricui în afară de domnul Bell. Dacă acesta se gândi o clipă la ea și la mătăsurile și satinurile ei, n-o făcu decât ca s-o compare, pe ea și toate gătelile, cu palida tristețe pe care o lăsase în urma lui, nemișcată, cu capul plecat și brațele încrucișate, într-o odaie în care liniștea era atât de mare, încât puteai crede că vuietul din urechile tale se datora spiritelor morților, care încă mai

pluteau în jurul ființelor dragi. Căci atunci când domnul Bell urcase în salon, doamna Shaw era adormită pe sofa și niciun sunet nu curma tăcerea.

Doamna Thornton îl întâmpină pe domnul Bell cu ospitalitatea ei convențională obișnuită. Niciodată nu era atât de binevoitoare ca atunci când primea prieteni de-ai fiului ei în casă; cu cât erau mai neașteptați, cu atât mai multă străduință depunea ca ei să se simtă bine în casa ei primitoare.

— Ce face domnișoara Hale? întrebă ea.

— Aproape complet zdrobită de această ultimă lovitură.

— Nu mă îndoiesc că este o mare mângâiere pentru ea să aibă un prieten ca dumneavoastră.

— Aș vrea să fi fost singurul ei prieten, doamnă. Cred că sună cam brutal ce spun, dar am fost înlocuit și izgonit din funcția mea de sfetnic și ocrotitor de către o mătușă, care e o adevărată doamnă; și mai există tot felul de verișoare și mai știu eu ce, care vor s-o ia la Londra, de parcă ar fi jucăria lor. Iar ea este mult prea slabă și nefericită ca să-și impună voința.

— Cred și eu că e slabă, zise doamna Thornton, cu un subînțeles pe care fiul ei îl pricepu foarte bine. Dar, urmă ea, unde au fost toate aceste rude în vremea când domnișoara Hale părea să n-aibă niciun prieten și îndura atâtea necazuri?

Dar nu păru să aștepte răspuns la această întrebare; ieși din odaie, chemată de îndatoririle ei de gazdă.

— Au trăit în străinătate, spuse domnul Bell. Au un oarecare drept asupra ei, trebuie să recunosc. E mătușa care a crescut-o, iar ea și cu verișoara ei au fost ca două surori. Lucrul care mă indispune, înțelegi, este că doream s-o păstrez, ca pe propriul meu copil; și îi pizmuiesc pe acești oameni, care nu par să aprecieze privilegiul de care se bucură. Ar fi cu totul altceva dacă ar lua-o Frederick.

— Frederick! exclamă domnul Thornton. Cine e? Și ce drept...? dar se opri brusc, fără să mai sfârșească întrebarea care-i scăpase

fără voie.

— Frederick? făcu domnul Bell uimit. Păi, cum, nu știi? E fratele ei. N-ai auzit...?

— N-am auzit niciodată numele lui. Unde e? Cine e?

— Sunt sigur că ți-am vorbit despre el, când au venit prima dată în Milton – fiul care a fost amestecat în răzmerița de pe vas.

— N-am auzit niciodată de el până acum. Unde trăiește?

— În Spania. Riscă să fie arestat în clipa când ar pune piciorul în Anglia. Sărmanul băiat! Va fi tare mâhnit că nu va putea să ia parte la înmormântarea tatălui. Trebuie să ne mulțumim cu căpitanul Lennox; căci nu cunosc vreo altă rudă pe care s-o chemăm.

— Nădăjduiesc că pot să vin și eu?

— Firește; ți-aș fi chiar recunoscător. Nu pot să spun decât că ești un om tare cumsecade, Thornton. Hale ținea la dumneata. Mi-a vorbit, chiar mai deunăzi, despre dumneata la Oxford. Îi părea rău că în ultima vreme te-a văzut atât de rar. Îți sunt recunoscător că ții să-i aduci acest omagiu.

— Dar, ca să revenim la Frederick, spuneți-mi, nu vine niciodată în Anglia?

— Niciodată.

— N-a fost aici când a murit doamna Hale?

— Nu. Păi, eram și eu atunci aici. Nu-l văzusem pe Hale de ani și ani; și, dacă-ți amintești, am venit... Nu de fapt, a fost la câteva timp după aceea. Dar bietul Frederick Hale n-a fost atunci. Ce te-a făcut să crezi că a fost?

— Am văzut într-o zi un tânăr plimbându-se cu domnișoara Hale, răspunse domnul Thornton și cred că era cam pe vremea aceea.

— Oh, trebuie să fi fost tânărul Lennox, fratele căpitanului Lennox. E avocat și au fost aproape mereu în corespondență; și chiar îmi aduc aminte că domnul Hale mi-a spus că va veni aici. Știi, zise domnul Bell răsucindu-se spre el și închizând un ochi ca

să-l scruteze mai bine cu celălalt pe domnul Thornton, că am crezut la un moment dat că îți cam plăcea Margaret?

Niciun răspuns. Nicio schimbare a expresiei feței.

— Și la fel a crezut și bietul Hale. Nu de la început și nu până nu i-am vârât asta în cap.

— O admiram pe domnișoara Hale. Cine ar putea să nu o admire? Este o făptură reușită, zise domnul Thornton, încolțit de întrebarea directă a domnului Bell.

— Doar atât? Cum poți vorbi despre ea pe tonul acesta măsurat, ca de o simplă „făptură reușită" – ceva care îți atrage doar privirea. Nădăjduiam că aveai atâta noblețe sufletească încât să știi să-i plătești omagiul inimii. Deși cred – ba chiar sunt sigur – că te-ar fi respins, totuși dacă ai fi iubit-o, chiar cu o dragoste neîmpărtășită, ai fi fost mai presus decât toți cei, oricine ar fi fost ei, care n-au cunoscut-o ca s-o poată iubi. „Făptură reușită" – doar atât? De parcă ar fi un cal sau un câine?

Ochii domnului Thornton scânteiau ca jăraticul aprins.

— Domnule Bell, începu el, înainte de a vorbi așa, ar trebui să țineți seama că nu toți bărbații sunt liberi să-și exprime simțămintele, cum o faceți dumneavoastră. Să vorbim despre altceva.

Căci deși inima îi bătea să-i spargă pieptul la fiece cuvânt rostit de domnul Bell și deși știa că ceea ce spusese acesta va lega de acum înainte gândul la bătrânul cărturar de la Oxford de tot ce avea mai de preț în inimă, totuși nu voia să se lase târât și să dea glas simțămintelor sale pentru Margaret. Nu-i plăcea să se întreacă în elogii și numai fiindcă altul proslăvea ceea ce respecta și iubea el cu patimă, să caute să-l întreacă în laude. Așa încât se întoarse la chestiunile seci ale afacerilor dintre ei, în calitatea lor de proprietar și chiriaș.

— Ce-i cu grămada aceea de cărămizi și mortar peste care am dat în curte? întrebă domnul Bell. E nevoie de vreo reparație?

— Nu, mulțumesc, niciuna.

— Construiești ceva pe cont propriu? Dacă-i așa, îți sunt foarte recunoscător.

— Construiesc o sală de mese pentru oameni, vreau să spun pentru muncitori.

— Îmi ziceam că ești destul de greu de mulțumit, dacă această încăpere nu era suficient de bună pentru un burlac ca dumneata.

— Am cunoscut un ins cam ciudat și am trimis la școală vreo doi copii de care se ocupă el. Știți, treceam din întâmplare într-o zi pe lângă casa lui și am intrat pentru niște mărunțiș care era de plată; și am văzut că în tigaie se frigea o mâncare ca vai de ea – o bucată de carne grasă, făcută scrum și asta m-a pus mai întâi pe gânduri. Dar abia când alimentele s-au scumpit atât de tare astă-iarnă, m-am gândit că, dacă aș cumpăra provizii cu ridicata și aș pune să le gătească dintr-o dată, s-ar putea economisi o grămadă de bani și lucrurile s-ar simplifica mult. Așa că am vorbit cu prietenul meu – sau dușmanul meu – omul despre care v-am spus – și el a găsit cusururi la fiecare amănunt al planului meu; așa că l-am lăsat baltă, socotindu-l greu de pus în practică și dându-mi seama că, înfăptuindu-l cu de-a sila, ar fi însemnat să mă amestec în independența oamenilor mei; când, deodată, omul ăsta, Higgins, vine la mine și-mi declară frumușel că e de acord cu un alt plan, dar atât de asemănător cu al meu, încât aș fi putut spune că era chiar al meu; și, în plus, că sunt de acord mai mulți muncitori cu care stătuse de vorbă. Mărturisesc că am fost puțin enervat de purtarea lui și m-am gândit să renunț la toată treaba. Dar mi s-a părut că ar fi copilăresc să abandonez un plan, pe care l-am socotit cândva chibzuit și bine întocmit, numai pentru că n-aveam să mă bucur de întreaga cinste și recunoaștere datorată autorului său. Așa încât am acceptat rolul ce-mi fusese rezervat, un fel de administrator de club. Cumpăr alimentele cu ridicata și am grijă să angajez o intendentă sau bucătăreasă corespunzătoare.

— Nădăjduiesc că faci față în noua funcție. Te pricepi bine la cartofi și la ceapă? Dar cred că te ajută doamna Thornton la

cumpărături.

— Câtuși de puțin, răspunse domnul Thornton. Ei nu i-a plăcut planul și acum nici nu mai pomenim de el între noi. Dar mă descurc destul de bine; știți, aduc stocuri mari de la Liverpool și cumpăr carne chiar de la măcelarul familiei. Pot să vă asigur că mesele calde pe care le servește intendenta nu sunt de disprețuit.

— Guști din fiecare fel pe măsură ce-i gata, în virtutea funcției pe care o ai? Probabil că ai și o bonetă albă.

— La început căutam să mă rezum doar la cumpărături și chiar și în asta ascultam mai mult de preferințele oamenilor, transmise prin menajeră, decât să fac după capul meu. O dată vaca era prea bătrână, altă dată oaia nu era destul de grasă. Cred că și-au dat seama că țineam să-i las liberi, să nu le impun părerile mele; și astfel, într-o zi, doi sau trei oameni, printre care și prietenul meu Higgins, m-au întrebat dacă nu vreau să intru și să iau o gustare. Eram tocmai foarte ocupat, dar am înțeles că oamenii s-ar fi simțit jigniți dacă, după ce făcuseră primul pas, nu le-aș fi ieșit în întâmpinare, așa că am intrat și am mâncat cea mai bună masă din viața mea. Le-am spus (vecinilor mei de masă, vreau să spun, căci nu mă pricep la discursuri) cât de mult mi-a plăcut; și câtăva vreme, ori de câte ori se întâmpla să aibă acel fel de mâncare, eram sigur că mă vor întâmpina cu un: „Domnu', azi avem musaca la masă, nu vreți să veniți?" Dacă nu mă pofteau, nu m-aș fi dus peste ei, cum nu m-aș fi dus nici la slujba religioasă de la barăcile lor fără să fiu invitat.

— Bănui că erai un fel de piedică pentru ei cât stăteau de vorbă. Nu puteau să-i înjure pe patroni atâta vreme cât erai acolo. Am credința că o făceau în zilele fără musaca.

— Ei bine, până acum am izbutit să evităm orice fel de întrebări supărătoare. Dar dacă se mai iscă vreuna din vechile dispute, fiți sigur că în prima zi cu musaca am să le spun ce gândesc. Dar dumneavoastră nu-i prea cunoașteți pe oamenii noștri din Darkshire cu toate că sunteți de pe-aici. Au un simț al umorului

atât de dezvoltat și un mod de exprimare atât de savuros! Am ajuns să cunosc destul de bine pe câțiva dintre ei și își dau drumul destul de liber în fața mea.

— Nimic nu-i egalizează mai mult pe oameni decât mâncatul laolaltă. Pe lângă asta, moartea nu înseamnă nimic. Filozoful moare sentențios – fariseul ostentativ – omul sincer umil –, bietul idiot orbește, așa cum vrabia cade la pământ; dar filozoful și idiotul, omul sincer și fariseul, toți mănâncă la fel – cu condiția să aibă o digestie la fel de bună. Iată o altă teorie la teoria dumitale!

— Eu n-am nicio teorie; urăsc teoriile.

— Îți cer iertare. Ca să-ți dovedesc pocăința mea, vrei să accepți o bancnotă de zece lire cu care să faci cumpărături și să le oferi săracilor un ospăț?

— Mulțumesc, nu. Ei îmi plătesc chirie pentru cuptorul și bucătăriile din dosul fabricii; și îmi vor plăti și mai mult pentru noua sală de mese. Nu vreau ca ceea ce fac să se transforme într-un act de caritate. Nu vreau donații. Odată adoptat principiul, lumea va începe să vorbească și va strica totul.

— Lumea va vorbi ori de câte ori e vorba de un plan nou. N-ai ce-i face.

— Dușmanii mei, dacă am, pot trâncăni că mesele pe care le ofer sunt filantropie; dar dumneavoastră îmi sunteți prieten și nădăjduiesc că veți acorda experienței mele omagiul tăcerii. În momentul de față nu este decât o mătură nouă și mătură destul de bine. Dar cu timpul, nu mă îndoiesc că ne vom poticni și de multe piedici.

CAPITOLUL XLIII

MARGARET PLEACĂ

„De-ți iei rămas bun, chiar și-un nimic
Devine mare-n ceasul despărțirii."

E. ELLIOTT

DOAMNA SHAW privea Miltonul cu o aversiune atât de mare, pe cât era în stare o femeie cu o fire blândă ca a ei. Orașul era zgomotos, plin de fum, oamenii sărmani pe care îi întâlnea pe stradă erau murdari, iar femeile bogate erau îmbrăcate prea ostentativ și niciun bărbat întâlnit, de condiție bună sau umilă, nu avea haine care să stea bine pe el. Era încredințată că Margaret nu-și va putea recâștiga puterea atâta vreme cât va rămâne în Milton; ea însăși se temea de una din vechile ei crize de nervi. Margaret trebuia să se întoarcă cu ea și încă degrabă. Aceasta a fost, dacă nu chiar șirul vorbelor ei, în orice caz spiritul stăruințelor depuse pe lângă Margaret, până ce aceasta din urmă, slăbită, obosită și deznădăjduită cum era, îi făcu pe plac, făgăduind în silă că, după ce va trece ziua de miercuri, va fi gata s-o însoțească pe mătușa ei din nou la Londra, lăsând-o pe Dixon să se ocupe de toate problemele legate de plata facturilor, lichidarea mobilei și închiderea casei. Înainte de miercuri – miercurea aceea cernită, când domnul Hale urma să fie înmormântat departe de oricare din casele pe care le cunoscuse în viața sa și departe de soția care zăcea singură printre străini (aceasta fiind marea durere a lui Margaret, căci gândea că dacă nu s-ar fi lăsat copleșită de apatie în primele zile de tristețe, ar fi putut rândui altfel lucrurile) – înainte de miercurea aceea, Margaret primi o scrisoare de la

domnul Bell.

„Draga mea Margaret,

Aveam de gând să mă întorc joi la Milton, dar din păcate era tocmai una din rarele ocazii când membrii asociației noastre sunt chemați să-și facă datoria, așa încât nu pot să lipsesc. Căpitanul Lennox și domnul Thornton sunt și ei aici. Primul pare un bărbat isteț, bine intenționat; s-a oferit să plece la Milton și să te ajute să găsești testamentul; sunt sigur că nici nu există, căci altfel l-ai fi găsit până acum, dacă mi-ai fi urmat instrucțiunile. Apoi căpitanul a declarat că trebuie să vă ducă pe tine și pe soacra lui acasă; și, în situația în care se află soția lui, nu văd cum ar putea s-o lase singură mai mult decât până vineri. În orice caz, Dixon a voastră e tare devotată; și ar putea să aibă grijă de ea și de tine, până sosesc. Am să apelez la avocatul meu din Milton, în cazul când nu există testament; căci teamă mi-e că istețul căpitan nu se prea pricepe în afaceri. În orice caz, are niște mustăți splendide. Știi că lucrurile vor fi vândute, așa că alegeți-le pe acelea pe care vrei să le păstrezi. Sau, ai să trimiți o listă după aceea. Și acum, încă două lucruri și am isprăvit. Cred că știi, sau dacă nu, bietul taică-tău știa, că ție îți rămân banii și bunurile mele când am să mor. Nu că aș avea de gând să mor curând; dar spun asta doar ca să explic cele ce urmează. Cei din familia Lennox par să țină foarte mult la tine acum; și poate că vor continua să țină; sau poate că nu. Așa că este mai bine să începi printr-o înțelegere clară potrivit căreia urmează să le plătești două sute cincizeci de lire pe an, atâta timp cât tu și ei socotiți că e plăcut să stați împreună. (Aceasta, firește, o include și pe Dixon; vezi să nu te lași amăgită ca să plătești în plus și pentru ea.) În felul acesta n-ai să fii azvârlită la voia întâmplării, dacă într-o bună zi căpitanul va dori să aibă casa numai pentru ai lui, ci vei putea să te duci,

împreună cu cele două sute și cincizeci de lire, în altă parte; dacă, firește, nu te voi fi chemat eu mai întâi să stai cu mine. În ceea ce privește îmbrăcămintea și Dixon și cheltuielile personale și dulciurile (toate fetele tinere mănâncă dulciuri, până când, cu vârsta, le vine mintea la cap), am să mă consult cu un cunoscut al meu, ca să văd cât îți va reveni de la tatăl tău, înainte de a fixa suma. Și acum, Margaret, ți-ai pierdut răbdarea înainte de a citi până aici și te-ai întrebat cu ce drept acest bătrân îți aranjează treburile cu atâta cavalerism? Sunt încredințat că-i așa. Ei bine, bătrânul are un drept. A ținut la tatăl tău treizeci și cinci de ani; a stat alături de el când s-a însurat; i-a închis ochii în ceasul morții. În plus, este nașul tău; și întrucât nu prea te poate ajuta din punct de vedere spiritual, simțind în sinea lui că-i ești superioară în această privință, e bucuros să-ți dea un mic sprijin înzestrându-te din punct de vedere material. Și cum bătrânul acesta nu are nicio rudă pe lume – „cine-l va plânge pe Adam Bell?" – și cum dorește acest lucru din toată inima, Margaret Hale nu este fata care să-i spună nu. Scrie-mi cu poșta următoare, cel puțin două rânduri, ca să-mi dai răspunsul. Dar *fără mulțumiri.*"

Margaret luă un toc și scrise cu mâna tremurătoare: „Margaret Hale nu este fata care să-i spună nu." În starea ei de slăbiciune nu putu găsi altceva, simțindu-se totuși tare necăjită că folosise aceleași cuvinte. Dar era atât de epuizată chiar și de acest mic efort, încât dacă s-ar fi gândit la altă formulă de acceptare, nu s-ar fi putut așeza să scrie nici măcar o silabă. Apoi se întinse din nou și încercă să nu se mai gândească la nimic.

— Scumpa mea copilă! Scrisoarea asta te-a necăjit sau te-a tulburat?

— Nu! răspunse Margaret cu glas slab. Am să mă simt mai bine după ce va trece ziua de mâine.

— Sunt sigură, draga mea, că nu te vei simți mai bine până când

n-am să te scot din atmosfera asta oribilă. Cum ai putut-o suporta în toți acești doi ani, nu pot să-mi închipui.

— Unde puteam să mă duc? Nu-i puteam lăsa pe tata și pe mama.

— Ei hai, nu te mai necăji, draga mea. Pot spune că totul a fost spre binele tău, numai că nu pot să-mi închipui cum trăiai. Soția valetului nostru locuiește într-o casă mai bună ca aceasta.

— Câteodată e foarte frumos – vara; acum nu poți să-ți dai seama. Am fost foarte fericită aici, încheie Margaret închizând ochii, în semn că voia să pună capăt conversației.

În casă era acum foarte plăcut, dacă te gândeai cum fusese mai înainte. Serile erau reci și sub îndrumarea doamnei Shaw, focul fusese aprins în toate odăile de culcare. O răsfăța pe Margaret în fel și chip, cumpărându-i toate bunătățile ori podoabele în care ea însăși ar fi găsit plăcere și alinare. Dar Margaret rămânea nepăsătoare la toate acestea; sau, dacă îi atrăgeau atenția, erau doar pentru a-și exprima recunoștința față de mătușa ei, care se străduia atât de mult să-i facă pe plac. Nu avea astâmpăr, deși era atât de slăbită. Toată ziua încercă să nu se gândească la ceremonia care se desfășura la Oxford, rătăcind dintr-o odaie într-alta, punând fără vlagă deoparte lucrurile pe care dorea să le păstreze. Dixon păși în urma ei, la îndemnul doamnei Shaw, ca și cum îi aștepta poruncile, dar urmărind de fapt s-o convingă să se odihnească cât mai curând cu putință.

— Cărțile acestea, Dixon, am să le păstrez. Pe toate celelalte, te rog să le trimiți domnului Bell. Am credința că le va prețui atât pentru conținutul lor, cât și datorită faptului că i-au aparținut tatii. Pe asta – pe asta aș vrea s-o duci domnului Thornton, după plecarea mea. Stai; am să-i scriu un bilet.

Și se așeză în grabă, ca să nu se răzgândească și scrise:

„Stimate domn,

Cartea aceasta sunt încredințată că o vei prețui de dragul tatălui meu, căruia i-a aparținut.

A dumitale,
Margaret Hale.”

Se ridică și o porni din nou prin casă, mișcând obiectele cunoscute încă din copilărie, șovăind să se despartă de ele – oricât de demodate, uzate și ponosite ar fi părut. Dar numai era în stare să vorbească; așa că Dixon se duse și îi raportă doamnei Shaw că „se îndoia că domnișoara Hale auzea vreo vorbă din ce-i spunea, deși îi vorbea tot timpul pentru a-i distrage atenția”. Dar, după ce stătu toată ziua în picioare, seara se simți de-a dreptul stoarsă de puteri, iar noaptea dormi cum nu mai dormise de când auzise de moartea domnului Hale.

A doua zi, la gustarea de dimineață, își exprimă dorința de a se duce să-și la rămas bun de la vreo doi prieteni. Doamna Shaw se opuse:

— Nu pot să cred, draga mea, că ai aici prieteni cu care să fii atât de apropiată încât să le faci o vizită atât de curând; chiar înainte de a te fi dus la biserică.

— Dar astăzi e singura mea zi; dacă după-amiază vine căpitanul Lennox și trebuie – dacă trebuie neapărat să plec mâine…

— Oh, da; mâine plecăm. Am din ce în ce mai mult credința că aerul de aici nu-ți prieste și de aceea arăți atât de palidă și de bolnavă; și apoi, Edith ne așteaptă; poate că are nevoie de mine; și nici nu te pot lăsa singură, draga mea, la vârsta ta. Nu; dacă trebuie să faci aceste vizite, am să merg cu tine, Dixon ar putea să ne aducă o trăsură, ce zici?

Așa că doamna Shaw plecă împreună cu Margaret ca să aibă grijă de ea și o luă și pe camerista ei, ca să aibă grijă de șaluri și de perne. Margaret era prea mâhnită ca fața să i se lumineze într-un zâmbet, la toate aceste pregătiri pentru două vizite, pe care

adesea le făcuse singură și la orice oră din zi. Îi era aproape teamă să spună că unul din locurile unde se ducea era casa lui Nicholas Higgins; tot ce putea face era să nădăjduiască că mătușa ei nu va ține să coboare din trăsură și să treacă prin curte, ca vântul s-o plesnească peste față cu rufele ude, întinse la uscat pe frânghiile din curte.

Câteva clipe doamna Shaw chibzui dacă să rămână în trăsură sau să dea curs datoriei sale de rudă mai vârstnică; dar primul îndemn precumpăni; și, cu multe îndrumări date nepoatei să aibă grijă de ea și să nu se molipsească de cine știe ce friguri, care te pândesc totdeauna prin asemenea locuri, mătușa ei îi îngădui să se ducă într-un loc unde mai înainte fusese adesea fără să ia vreo măsură de prevedere sau să ceară încuviințarea cuiva. Nicholas lipsea de acasă; o găsi doar pe Mary și vreo doi dintre copiii lui Boucher. Tare se mai necăji Margaret că nu-și potrivise mai bine ceasul vizitei. Mary avea o minte foarte mărginită, deși era o fată simțitoare și bună la suflet; în clipa când înțelese pentru ce anume venise Margaret pe la ea, începu să plângă și să suspine atât de nestăpânită, că Margaret nu mai văzu rostul miilor de lucruri mărunte pe care se pregătise să le spună pe când era în trăsură. Căută doar s-o liniștească puțin, făgăduindu-i că s-ar putea să se mai întâlnească vreodată pe undeva și o rugă să-i transmită tatălui ei că ține mult, dacă lui îi este cu putință, să vină s-o vadă seara, când se va întoarce de la lucru.

Înainte de a pleca, se opri și privi în jur; șovăi puțin și apoi zise:

— Aș vrea să am vreun fleac care să-mi amintească de Bessy.

Generozitatea lui Mary se aprinse pe dată. Ce ar putea să-i dea? Și când Margaret alese o ceșcuță obișnuită, amintindu-și că o văzuse totdeauna la căpătâiul lui Bessy, cu puțin ceai ca să-și umezească buzele arse de fierbințeală, Mary zise:

— Oh, luați ceva mai bun; asta a costat numa' patru penny!

— E foarte bună, mulțumesc, o asigură Margaret; și plecă repede, lăsând-o pe Mary cu chipul încă luminat de plăcerea de a fi

avut ceva de dăruit.

„Și acum, la doamna Thornton”, își zise ea. „Trebuie să mă duc”. Dar numai gândindu-se la această perspectivă, deveni gravă și palidă, fiindu-i greu să găsească cuvintele potrivite pentru a-i explica mătușii ei cine era doamna Thornton și de ce trebuia să-și ia rămas bun de la ea.

Fură poftite amândouă (căci doamna Shaw coborâse și ea din trăsură) în salon, unde tocmai fusese aprins focul. Doamna Shaw își înfășură mai strâns șalul, tremurând.

— Ce odaie înghețată! exclamă ea.

Dar trebuiră să aștepte câtăva vreme până să apară doamna Thornton. Inima ei parcă se mai înduioșă față de Margaret, acum că fata pleca din oraș și n-avea s-o mai vadă. Își amintea mai degrabă de firea ei, ce se manifestase în mai multe împrejurări, decât de răbdarea cu care îndurase atâtea nenorociri care o sleiseră. Când o întâmpină, chipul ei era mai prietenos ca de obicei; avu chiar un gest de tandrețe când observă fața palidă și umflată de plâns și tremurul din glas, pe care Margaret încerca să-l facă să sune ferm:

— Îngăduiți-mi să vă fac cunoștință cu mătușa mea doamna Shaw. Mâine plec din Milton; nu știu dacă ați aflat, dar țineam să vă mai văd o dată, doamnă Thornton, ca să – să-mi cer iertare pentru felul cum m-am purtat ultima dată când ne-am văzut; și să vă spun că sunt încredințată că ați avut cele mai bune intenții – oricât de mari au fost neînțelegerile dintre noi.

Doamna Shaw părea nespus de uimită de cele spuse de Margaret. Mulțumiri pentru bunătate! și scuze pentru că nu s-a purtat cum trebuie! Dar doamna Thornton răspunse:

— Domnișoară Hale, mă bucur că-mi dai dreptate. N-am făcut altceva când te-am dojenit decât ce am crezut că e de datoria mea. Am dorit întotdeauna să dețin în fața dumitale rolul unei prietene. Mă bucur că-mi dai dreptate…

— Și, urmă Margaret, roșindu-se toată în timp ce vorbea, n-ați

vrea să-mi dați și mie dreptate și să mă credeți că, deși nu pot – nu vreau – să dau explicații în legătură cu purtarea mea, nu am făptuit nicio încălcare a bunei cuviințe cum ați bănuit dumneavoastră.

Glasul lui Margaret era atât de blând și ochii atât de rugători, încât doamna Thornton resimți de data aceasta tot farmecul felului ei de a fi, la care până acum se dovedise invulnerabilă.

— Da, te cred. Să nu mai vorbim despre, asta. Unde vei locui, domnișoară Hale? Am înțeles de la domnul Bell că intenționezi să pleci din Milton. Știu că nu ți-a plăcut niciodată la Milton, urmă doamna Thornton cu un fel de zâmbet silit; dar cu toate acestea, nu trebuie să te aștepți să te felicit că pleci de aici. Unde vei sta?

— Cu mătușa mea, răspunse Margaret, întorcându-se spre doamna Shaw.

— Nepoata mea va sta la mine, în strada Harley. E aproape ca o fiică pentru mine, zise doamna Shaw, privind cu drag la Margaret; și sunt bucuroasă să-mi exprim toată recunoștința pentru bunăvoința pe care i-ați arătat-o. Dacă veți trece, împreună cu soțul dumneavoastră, prin Londra, ginerele meu și fiica mea, căpitanul și doamna Lennox, vor căuta alături de mine să facă tot ce le stă în putință pentru a vă arăta toată considerația.

Doamna Thornton se gândi că Margaret nu-și prea dăduse osteneala s-o lămurească pe mătușa ei asupra gradului de rudenie dintre domnul și doamna Thornton, pe care distinsa doamnă se oferea să-i patroneze; așa încât îi răspunse scurt:

— Soțul meu e mort. Domnul Thornton este fiul meu. Iar eu nu mă duc niciodată la Londra, așa încât nu voi putea da curs amabilei dumneavoastră invitații.

În clipa aceea domnul Thornton intră în încăpere; tocmai se întorsese de la Oxford. Haina sa cernită lămurea motivul călătoriei sale acolo.

— John, spuse mama lui, aceasta este doamna Shaw, mătușa domnișoarei Hale. Domnișoara Hale ne-a făcut o vizită, din păcate

doar pentru a-și lua rămas bun.

— Pleci, așadar? întrebă el cu glas scăzut.

— Da, zise Margaret. Plecăm mâine.

— Ginerele meu sosește astă-seară ca să ne însoțească, adăugă doamna Shaw.

Domnul Thornton se răsuci în loc. Nu se așezase și acum părea să cerceteze ceva pe masă, de parcă ar fi descoperit o scrisoare nedesfăcută, uitând astfel de cei ce se aflau de față. Păru că nu-și dă seama nici când se ridicară să plece. Făcu, totuși, câțiva pași ca s-o conducă pe doamna Shaw până la trăsură. Când trăsura trase la scară, se pomeni alături de Margaret în pragul ușii și amintirea acelei zile a răzmeriței îi copleși pe amândoi. Pentru el, amintirea aceasta fu urmată de cuvintele din ziua următoare; de mărturisirea ei pătimașă că nu exista un singur om în toată mulțimea aceea violentă și desperată pentru care n-ar fi făcut tot atâta ca pentru el. Amintindu-și de vorbele ei ironice, fruntea i se încruntă, deși inima îi bătea tare, copleșită de dragoste și dor.

„Nu!" își zise el, „am încercat o dată și am pierdut tot. Las-o să plece – cu inima ei de piatră și cu frumusețea ei – cât de țeapănă și de aprigă îi este înfățișarea acum, cu toată drăgălășenia trăsăturilor! I-e teamă că am să-i spun ceva care s-o silească să-mi răspundă cu asprime. Las-o să plece! Oricât de frumoasă și de bogată ar fi, va fi greu să găsească o inimă mai credincioasă ca a mea. Să plece!"

Niciun regret și nicio emoție în glasul lui când își luă rămas bun; strânse cu calm și fermitate mâna ce i se întinse și îi dădu drumul nepăsător, ca și cum ar fi fost o floare veștejită. Dar nimeni dintr-ai casei nu-l mai văzu pe domnul Thornton în ziua aceea. Era extrem de ocupat; cel puțin așa spunea el.

Margaret se simți atât de sfârșită după toate aceste vizite, încât se văzu nevoită să rabde atenția grijulie, alintările și suspinele de „nu ți-am spus eu?" din partea mătușii. După părerea lui Dixon, arăta tot atât de rău ca în ziua când auzise de moartea tatălui;

ținu sfat împreună cu doamna Shaw dacă n-ar fi mai bine să amâne călătoria de a doua zi. Dar când mătușa ei îi propuse lui Margaret, e drept fără prea multă tragere de inimă, să amâne cu câteva zile călătoria, aceasta păru să se înfioare de o mare suferință și zise:

— Oh! mai bine să plecăm. Nu mai am răbdare să stau aici. Nu-mi face bine. Vreau să uit.

Așa încât pregătirile își urmară cursul; apoi sosi și căpitanul Lennox, aducând vești despre Edith și băiețaș; și Margaret putu să-și dea seama că discuția indiferentă, nepăsătoare a unui om care, deși binevoitor, nu își arăta însă prea mult afecțiunea și simpatia, îi făcea bine. Se smulse din toropeală; și cam în vremea când socoti că putea să vină Higgins, izbuti să iasă neobservată din salon, ducându-se să aștepte la ea în odaie, vizita lui.

— Eh! făcu Higgins când se văzu în fața ei, nici nu pot să cred că s-a prăpădit bătrânu' domn! Să cad jos și mai multe nu, când am aflat. „Domnu' Hale?" am zis; „pastorul?" „Da", mi-au zis. „Atunci", am zis eu, „s-a dus ăl mai bun om de-a trăit pe pământ, orice s-ar zice!" Și am venit să te văd și să-ți spun cât de rău îmi pare, da' muierile de la bucătărie n-au vrut să-ți spună că am venit. Au zis că erai bolnavă – și zău că nu mai arăți ca 'nainte. Și o să fii o cucoană mare acolo, la Londra, nu-i așa?

— Nu chiar o cucoană mare, zise Margaret, aproape zâmbind.

— Ei și zicea Thornton – acu vreo două zile, zice el: „Higgins, ai văzut-o pe domnișoara Hale?" „Nu", zic eu; „e o grămadă de muieri acolo care nu mă lasă s-ajung la ea. Da' pot s-aștept, dacă e bolnavă. Ne cunoaștem destul de bine; și n-o să creadă că nu-mi pare rău de moartea domnului bătrân, numai fiin'că nu pot să ajung la ea ca să-i spun asta." Și el zice: „N-o să ai prea mult timp ca să încerci s-o vezi, prietene. N-o să mai stea mult pe la noi, chiar dacă ar vrea. Are neamuri în lumea bună și au venit s-o ia de aici; și n-o s-o mai vedem." „Domnule", zic eu, „dacă n-o văd înainte de-a pleca, am să caut să mă duc la Londra de Rusalii, asta am să fac.

N-o să mă împiedice rubedeniile alea ale ei să-mi iau rămas bun de la ea." Da' binecuvântată să fii, știam eu c-ai să vii. Numa' ca să-i cânt în strună patronului, l-am lăsat să creează că ai să pleci din Milton fără să mă vezi.

— Ai dreptate, zise Margaret. M-ai judecat bine. Și sunt încredințată că n-ai să mă uiți. Și chiar dacă toți oamenii din Milton mă vor uita, sunt sigură că dumneata ai să-ți aduci aminte de mine; și de tata. Știi cât de bun și de blând era. Ascultă, Higgins, iată Biblia lui. Am păstrat-o pentru dumneata. Mă despart greu de ea; dar știu că i-ar fi plăcut să ți-o dăruiască. Sunt sigură că o să ai grijă de ea și o să citești ce scrie în ea, de dragul lui.

— Să știi că așa o să fac. De-ar fi fost și scrierea diavolului și de mi-ai fi cerut s-o citesc de dragul dumitale sau al domnului bătrân și tot aș fi făcut-o. Dar asta ce-i, fată? Nu, n-am de gând să primesc bani de la dumneata, nici să nu gândești. Am fost prieteni prea buni, ca să se amestece banii între noi

— Pentru copii – pentru copiii lui Boucher, se grăbi Margaret să-l lămurească. Poate că or să aibă nevoie. N-ai dreptul să refuzi banii, dacă-s pentru ei. Dumitale nu ți-aș da niciun penny, zise ea zâmbind; să nu crezi că sunt pentru dumneata.

— Bine, fată! Nu pot decât să spun: Fii binecuvântată! și fii binecuvântată! – și amin.

CAPITOLUL XLIV

ODIHNĂ, NU TIHNĂ

„Rotindu-se încet, fără răgaz,.
Ziua de ieri e-aidoma cu cea de azi.”

COWPER

„Ce-ar trebui să fie fiecare, el întrezărește,
Și până nu-și atinge țelul, liniștea nu și-o găsește.”

RÜCKERT

PENTRU MARGARET, marea liniște a casei din strada Harley, în timpul convalescenței lui Edith după naștere, a fost foarte binevenită, oferindu-i odihna firească de care avea nevoie. I-a dat răgazul să înțeleagă schimbarea bruscă ce se petrecuse în viața ei în ultimele două luni. Dintr-o dată s-a pomenit stând într-o casă luxoasă, în care nu părea să fi pătruns vreodată nici măcar ideea vreunei griji sau a vreunui necaz. Roțile mașinăriei care puneau în mișcare viața de toate zilele erau bine unse și se învârteau nespus de lin. Doamna Shaw și Edith nu știau ce să mai facă pentru Margaret, acum că revenise în ceea ce stăruiau să socoată a fi căminul ei. Și ea se simțea aproape nerecunoscătoare atunci când avea sentimentul tainic că parohia din Helstone – ba chiar și sărmana căsuță din Milton, cu tatăl ei neliniștit și cu mama ei bolnavă, împreună cu toate micile griji ale gospodăriei destul de sărăcăcioase – însemna pentru ea adevăratul cămin. Edith era nerăbdătoare să se facă bine, pentru a umple odaia lui Margaret cu toate nimicurile și fleacurile care abundau în odaia ei. Doamna

Shaw și camerista se străduiră destul de mult până să aducă din nou garderoba lui Margaret într-o stare de eleganță și varietate. Căpitanul Lennox era înțelegător, blând și manierat; rămânea în budoarul soției sale în fiecare zi o oră sau două; se juca cu băiețașul încă o oră, iar restul timpului și-l petrecea la club, atunci când nu era invitat undeva la masă. Înainte chiar ca Margaret să-și fi revenit din starea în care avea nevoie doar de liniște și odihnă – înainte de a-și simți viața goală și tristă – Edith se dădu jos din pat și își reluă activitatea obișnuită în casă; iar Margaret reveni la vechiul obicei de a o supraveghea, admira și îndruma pe verișoara ei. Luă asupra ei, bucuroasă, povara așa-ziselor îndatoriri ale lui Edith; răspundea la invitații, îi amintea de întâlnirile fixate, o îngrijea atunci când nu exista perspectiva unei distracții și, ca urmare, avea tendința să-și închipuie că e bolnavă. Dar tot restul familiei era ocupat până peste cap cu viața mondenă a Londrei, iar Margaret era adesea lăsată singură. Atunci gândurile îi fugeau îndărăt la Milton, cu un straniu sentiment al contrastului dintre viața de acolo și cea de aici. Începea să se sature de această liniște lipsită de întâmplări, în care nu existau, conflicte sau înfruntări. Îi era teamă chiar că ar putea ajunge să uite totul, în afară de această existență care o învăluia în huzur. Poate că existau și în Londra oameni care munceau și trudeau din greu, dar ea nu-i vedea; chiar și servitorii trăiau într-o lume subterană a lor și nu le cunoștea nici speranțele și nici temerile; păreau să înceapă a exista doar atunci când vreo trebuință sau toană a stăpânului ori stăpânei îi chema. Exista un straniu gol neîmplinit în inima lui Margaret și în felul ei de viață; odată, când a încercat să-i mărturisească lui Edith ce simțea, aceasta, obosită de dansul din ajun, a mângâiat leneș obrazul verișoarei ei, așezată în vechea ei atitudine – pe un scăunel lângă divanul pe care sta întinsă Edith.

— Biata fetiță! E puțin cam deprimant pentru tine să stai singură, seară de seară, tocmai în vremea aceasta când toată lumea se distrează. Dar în curând o să dăm și noi petreceri – de

îndată ce Henry se întoarce acasă – și atunci o să ai și tu puțină variație și distracții. Nu-i de mirare că ești abătută, sărăcuța de tine!

Margaret nu credea că petrecerile te pot vindeca de orice. Dar Edith se mândrea cu petrecerile ei; „atât de diferite", cum spunea ea, „de vechile serate de cucoane, așa cum le organiza mama"; chiar și doamnei Shaw păreau să-i placă diferitele aranjamente și cercuri de cunoștințe pe gustul căpitanului și doamnei Lennox, tot atât cât petrecerile mai oficiale și solemne pe care le dădea ea. Căpitanul Lennox era întotdeauna extrem de amabil și de prietenos cu Margaret. Ea ținea mult la el, în afară de momentele când îl vedea preocupându-se exagerat de toaletele și de înfățișarea lui Edith, pentru ca frumusețea ei să impresioneze cum se cuvine lumea. Atunci se trezea în Margaret întreaga ei revoltă latentă și abia se putea stăpâni să nu-și exprime sentimentele.

De obicei, Margaret își petrecea zilele astfel: o oră sau două de tihnă înainte de gustarea de dimineață, servită târziu; era o masă nepunctuală, la care coborau alene oameni pe jumătate adormiți, dar la care totuși, în toată tărăgăneala ei, trebuia să fie și ea de față, pentru că începeau imediat să fie discutate o mulțime de planuri și proiecte; și deși niciunul nu o privea pe ea, toți se așteptau să le aprobe, ori măcar să-și spună părerea; un nesfârșit număr de bilețele de scris, pe care Edith le lăsa mereu în seama ei, având grijă s-o complimenteze asupra talentelor ei epistolare; puțină joacă cu Sholto, când copilul se întorcea din plimbarea de dimineață; și-apoi, avea puțină grijă de copii. În timp ce slugile luau masa, o plimbare cu trăsura sau câteva vizite și o invitație la masă sau cine știe ce obligații ale mătușii sau verișoarei ei, ceea ce o lăsa pe Margaret, e drept, liberă, dar cam plictisită de lipsa de ocupații, fără a mai vorbi de deprimarea ei și de sănătatea șubredă.

Aștepta cu un interes plin de nerăbdare, deși nemărturisit, întoarcerea de la Milton a lui Dixon, care ar fi adus cu ea ambianța

de acasă; până acum, bătrâna servitoare fusese ocupată cu rânduirea ultimelor treburi ale familiei Hale. Simțea că inima îi tânjea să afle vești despre oamenii în mijlocul cărora trăise atâta vreme. E adevărat că Dixon, în scrisorile în care îi dădea socoteală despre mersul treburilor, amintea uneori de câte o sugestie a domnului Thornton, care o sfătuise ce să facă cu mobila, sau cum să procedeze cu proprietarul casei din Crampton Crescent. Dar numai pe ici-colo apărea numele lui, sau vreun alt nume din Milton. Într-o seară, Margaret ședea singură în salonul familiei Lennox, cu scrisorile lui Dixon într-o mână, dar fără să le citească, meditând și amintindu-și de vremurile trecute; își imagina viața fremătătoare de acolo, de unde ea plecase și nimeni nu-i ducea dorul, întrebându-se dacă totul continua la fel, ca un vârtej, ca și cum ea și tatăl ei nici n-ar fi fost vreodată pe acele locuri; întrebându-se în sinea ei dacă exista cineva din toată mulțimea aceea care să-i simtă lipsa (nu Higgins, nu se gândea la el), când, pe neașteptate, i-a fost anunțat domnul Bell; și Margaret se grăbi să-și vâre scrisorile în coșulețul de lucru, tresărind, roșindu-se, de parcă ar fi făcut ceva ce nu se cuvenea.

— Oh, domnule Bell! nici nu mă gândeam că o să vă văd!

— Dar nădăjduiesc, că venirea mea îți face plăcere, în aceeași măsură cum te-a surprins.

— Ați luat masa? Cum ați călătorit? O să rog bucătăreasa să vă pregătească ceva.

— Doar dacă mănânci și tu. Altminteri, știi bine că nimănui nu-i pasă mai puțin de mâncare ca mie. Dar unde sunt ceilalți? Sunt invitați în oraș? Te-au lăsat singură?

— Oh, da! și e atât de odihnitor. Tocmai mă gândeam... Dar aveți curajul să mâncați ce vă ofer? Nici nu știu ce avem în casă.

— Ca să-ți spun adevărul, am luat masa la club. Numai că bucătăria de acolo nu mai e ca înainte, așa că m-am gândit că dacă vroiai să mănânci și tu, mi-aș fi completat dejunul. Dar nu face nimic! Nu există zece bucătărese în toată Anglia care să-ți

poată prepara ceva la iuțeală. Dacă priceperea lor și focul cuptorului rezistă, în schimb temperamentul lor nu. Poți să-mi oferi însă un ceai, Margaret. Și acum, ia povestește, la ce te gândeai? Tocmai începuseși să-mi spui. De la cine erau, draga mea fină, scrisorile pe care le-ai ascuns atât de grăbită?

Doar de la Dixon, răspunse Margaret, roșind toată.

— Pfui! doar atât? Cu cine crezi că am călătorit în tren?

— Nu știu, zise Margaret, hotărâtă să nu facă nicio presupunere.

— Rubedenia aceea a ta, nu știu cum să-i spun. Ce grad de rudenie e fratele vărului prin alianță?

— Domnul Henry Lennox? întrebă Margaret.

— Da, răspunse domnul Bell. Îl cunoșteai dinainte, nu-i așa? Ce fel de om e, Margaret?

— Îmi plăcea pe vremuri, zise Margaret, plecându-și o clipă ochii. Apoi își îndreptă privirea spre el și urmă cu aerul ei firesc: Știți, am purtat după aceea corespondență, în legătură cu Frederick; dar nu l-am mai văzut de aproape trei ani și poate că s-a schimbat. Ce impresie v-a făcut?

— Nu știu. S-a străduit atâta să afle cine eram, în primul rând și ce eram, în al doilea rând, încât n-am mai avut cum să descopăr cum era el; dacă nu cumva curiozitatea lui deghizată față de omul cu care stă de vorbă nu este un bun indiciu asupra caracterului său. Ai impresia că este un bărbat chipeș, Margaret?

— Nu! categoric nu. Dar dumneavoastră?

— Nici eu. Dar credeam că poate tu îl găsești. Stă mult pe aici?

— Cred că da, atunci când e în oraș. Dar de când am venit eu, s-a aflat mai tot timpul în turneu judecătoresc. Dar – domnule Bell – veniți de la Oxford sau de la Milton?.

— De la Milton. Nu vezi că sunt plin de fum?

— Firește. Dar credeam că s-ar putea să fie efectul vechiturilor din Oxford.

— Haide, fii fată deșteaptă! La Oxford, aș fi putut să-i țin în frâu pe toți proprietarii și să-mi impun punctul de vedere, cu jumătate

din bătaia de cap pe care mi-a dat-o proprietarul tău din Milton, care până la urmă a triumfat. Nu vrea să preia casa până într-un an, în iunie viitor. Din fericire, domnul Thornton a găsit un chiriaș pentru casă. Dar de ce nu mă întrebi nimic de domnul Thornton, Margaret? S-a dovedit un prieten de nădejde pentru tine, te asigur. A rezolvat mai mult de jumătate din angarale.

— Ce mai face? Și ce face doamna Thornton? se grăbi Margaret să întrebe, cu vocea șoptită, deși se strădui să vorbească tare.

— Bănuiesc că bine. Am stat la ei până ce-am fost gonit de acolo de nesfârșitele sporovăieli în legătură cu măritișul surorii lui Thornton. Era prea mult chiar și pentru Thornton, deși e sora lui. Mai tot timpul ședea în odaia lui. Nu mai e la vârsta când să-l preocupe lucrurile astea, nici pentru el, nici pentru alții. Am rămas surprins când am văzut că bătrâna doamnă se lăsa târâtă de curent, molipsită de entuziasmul fiicei ei pentru flori de lămâiță și dantele. Credeam că doamna Thornton era făcută dintr-un aluat mai tare.

— Ar fi în stare să afișeze orice sentiment, ca să mascheze slăbiciunile fiicei ei, zise Margaret cu glas scăzut.

— Probabil că ai dreptate. Ai studiat-o bine, nu-i așa? Nu mi-a făcut impresia că se dă în vânt după tine, Margaret.

— Știu, zise Margaret. Oh, iată în sfârșit, ceaiul! exclamă ea, ușurată parcă.

Odată cu ceaiul sosi și domnul Henry Lennox care, după un dejun întârziat, trecuse prin strada Harley, așteptându-se, firește, să-i găsească acasă pe fratele și pe cumnata sa. Margaret bănuia că este la fel de mulțumit ca și ea de prezența unei a treia persoane, în această primă întâlnire după memorabila zi de la Helstone când o ceruse în căsătorie și ea îl refuzase. La început nici nu știu ce să spună și se simți mulțumită că trebuia să servească ceaiul, găsind astfel o scuză pentru tăcerea ei; iar el avu prilejul să-și revină. Adevărul este că el se silise într-un fel să vină în strada Harley în seara aceasta, cu gândul de a trece odată peste

stânjeneala primei întâlniri; și dacă s-ar fi simțit stingherit chiar și în prezența căpitanului Lennox și a lui Edith, stinghereala era îndoită acum când nu mai exista și o altă doamnă și, în mod firesc, trebuia să i se adreseze lui Margaret în cea mai mare parte a conversației. Ea își redobândi prima stăpânirea de sine. Începu să vorbească despre subiectul care o preocupa cel mai mult, după primele momente de sfială:

— Domnule Lennox, ți-am rămas foarte îndatorată pentru tot ce-ai făcut în legătură cu Frederick.

— Îmi pare rău doar că nu s-a terminat cu o izbândă, răspunse el, aruncând în fugă o privire spre domnul Bell, ca să-și dea seama cât de mult putea să vorbească în prezența lui.

Margaret, ca și cum i-ar fi citit gândul, se adresă domnului Bell, atrăgându-l și pe el în discuție și dând de înțeles că era la curent cu eforturile făcute pentru disculparea lui Frederick.

— Cât despre Horrocks – ultimul martor rămas – s-a dovedit tot atât de nefolositor ca și toți ceilalți. Domnul Lennox a descoperit că a plecat cu vaporul în Australia abia în august trecut; numai cu două luni înainte ca Frederick să fi venit în Anglia și să ne dea numele…

— Frederick în Anglia? Nu mi-ai spus niciodată asta? exclamă domnul Bell, surprins.

— Credeam că știți. Nu m-am îndoit niciodată că ați aflat. Firește, era o mare taină și poate că n-ar fi trebuit s-o dezvălui nici acum, zise Margaret, puțin cam speriată.

— Eu n-am spus nimănui lucrul acesta, nici fratelui meu și nici verișoarei dumitale, zise domnul Lennox pe un ton profesional sec, ascunzând oarecum un reproș.

— N-are importanță, Margaret. Știi că nu trăiesc printre palavragii și flecari și nici printre oameni care încearcă să mă tragă de limbă; nu trebuie să-ți fie teamă că ți-a scăpat o taină în fața unui bătrân sihastru ca mine. N-am să pomenesc niciodată de venirea lui în Anglia; și nici n-o să fiu tentat s-o spun, pentru că

nimeni nu mă va întreba. Stai (se întrerupse el brusc), n-a fost la înmormântarea mamei tale?

— Era lângă mama când a murit, zise încet Margaret.

— Sigur! Sigur că da! M-a întrebat cineva dacă nu cumva a fost atunci și eu am tăgăduit categoric – acum câteva săptămâni – cine să fi fost oare? Oh! îmi amintesc.

Dar nu spuse cine; și deși Margaret ar fi dat mult ca să afle dacă bănuielile ei erau întemeiate și dacă domnul Thornton fusese cel care se interesase, nu putu să-l întrebe pe domnul Bell, oricât de mult ar fi dorit s-o facă.

Câteva clipe domni tăcerea. Apoi domnul Lennox continuă adresându-se lui Margaret:

— Întrucât domnul Bell cunoaște acum toate împrejurările legate de nefericita dilemă a fratelui dumitale, cred că lucrul cel mai indicat ar fi să-l informez exact asupra stadiului prezent al cercetărilor privind probele pe care nădăjduiam să le aducem în favoarea sa. Așa încât, dacă ar vrea să-mi facă cinstea să ia mâine micul dejun cu mine, vom revedea împreună numele celor care lipsesc.

— Aș vrea să aud și eu toate amănuntele, dacă se poate. N-ați putea veni aici? Nu îndrăznesc să vă invit pe amândoi la micul dejun, deși sunt sigură că ați fi bineveniți. Dar aș vrea să aflu tot ce se poate despre Frederick, chiar dacă nu există speranțe în prezent.

— Am o întâlnire la ora unsprezece și jumătate. Dar am să vin negreșit, dacă dorești, răspunse domnul Lennox, cu un glas dintr-odată binevoitor, care o făcu pe Margaret să dea înapoi și aproape să regrete că făcuse propunerea.

Domnul Bell se ridică și începu să-și caute pălăria, care fusese pusă în altă parte ca să se facă loc pentru ceai.

— Ei bine! zise el, nu știu ce are de gând domnul Lennox, dar eu m-aș duce spre casă. Am călătorit toată ziua și drumurile încep să-și spună cuvântul la cei șaizeci și ceva de ani ai mei.

— Eu cred că am să mai rămân, să-mi văd fratele și cumnata, zise domnul Lennox, nefăcând nicio mișcare să plece.

Margaret se simți stingherită și chiar înspăimântată la gândul de a rămâne singură cu el.. Scena din grădina de la Helstone îi era atât de vie în minte, încât nu putea crede că nu era la fel și într-a lui.

— Nu plecați încă, vă rog, domnule Bell, se grăbi ea să spună. Mi-ar plăcea s-o vedeți pe Edith; și aș vrea și ca Edith să vă cunoască. Vă rog! stărui ea, așezând o mână ușoară dar hotărâtă pe brațul lui.

Domnul Bell se uită la ea și îi văzu tulburarea zugrăvită pe față; și se așeză la loc, de parcă atingerea ei ușoară ar fi avut o forță de neînfrânt.

— Vedeți cum mă subjugă, domnule Lennox, vorbi el. Și bănuiesc că ați observat cât de fericit și-a ales expresiile: vrea s-o „văd" pe verișoara Edith care, mi s-a spus, este o mare frumusețe, dar are onestitatea de a schimba termenul când e vorba de mine – doamna Lennox o să mă „cunoască". Cu alte cuvinte, nu prea are ce să „vadă" la mine, ce zici, Margaret?

Glumea, ca să-i dea răgazul să-și revină din ușoara tulburare pe care o observase în purtarea ei când vrusese să plece; ea îi înțelese intenția și îi replică pe același ton.

În vremea asta, domnul Lennox, se minuna cum de putuse fratele său, căpitanul, să-i spună că Margaret își pierduse frumusețea. Categoric, în rochia neagră atât de simplă, contrasta cu Edith, pășind săltat, cu voalul ei alb de doliu mai puțin sever, cu părul lung auriu, toată numai grație și strălucire. Își arătă gropițele din obraji și roși atât cât se cuvine când îi fu prezentată domnului Bell, conștientă că trebuia să-și păstreze faima de mare frumusețe și că nu vedea de ce să nu se lase adorată și admirată chiar și de un bătrân cărturar universitar de care nimeni nu auzise până atunci.

Doamna Shaw și căpitanul Lennox, fiecare în felul său, îl primiră

pe domnul Bell cu multă amabilitate și bunăvoință, ceea ce îl făcu să-i îndrăgească aproape fără să-și dea seama, mai ales văzând cât de firesc își lua Margaret locul de soră și fiică în casa lor.

— Ce rău îmi pare că n-am fost acasă să vă primim, zise Edith. Și pe tine, Henry! deși nu cred că am fi rămas acasă special pentru tine. Dar pentru domnul Bell! pentru domnul Bell al lui Margaret…

— E greu de știut câte sacrificii ai fi făcut, zise cumnatul ei. Chiar și un dineu! și plăcerea de a purta această rochie care îți șade atât de bine.

Edith nu își dădu seama dacă trebuia să se încrunte sau să zâmbească. Dar cum nu era felul domnului Lennox de a o împinge spre prima dintre cele două alternative, continuă:

— Vrei să-mi dovedești cât ești de dornică să faci sacrificii invitându-mă mâine dimineață, la micul dejun, pentru a mă întâlni cu domnul Bell și, în al doilea rând, fiind atât de amabilă să-l fixezi la nouă și jumătate în loc de zece? Am câteva scrisori și acte pe care aș vrea să le arăt domnișoarei Hale și domnului Bell.

— Nădăjduiesc că domnul Bell se va socoti la noi ca la dânsul acasă în timpul ședерii la Londra, zise căpitanul Lennox. Îmi pare rău doar că nu-i putem oferi o odaie de dormit.

— Vă mulțumesc. Vă rămân foarte îndatorat. Dar dacă mi-ați fi oferit-o aș fi apărut ca un necioplit, căci aș fi refuzat-o, cred, în ciuda tuturor tentațiilor unei companii atât de plăcute, zise domnul Bell, făcând plecăciuni de jur împrejur și felicitându-se în sinea lui pentru întorsătura de frază iscusită, care, spusă în limbaj simplu, ar fi sunat mai curând așa: „N-aș putea suporta constrângerile impuse de un grup de oameni atât de bine crescuți și de politicoși ca aceștia: ar fi ca o mâncare fără sare. Sunt încântat că n-au o cameră de dormit ca să mi-o ofere. Cât de bine mi-am ticluit vorbele! Am început să prind tainele bunelor maniere."

Mulțumirea de sine mai dăinui încă multă vreme după ce ajunse în stradă, mergând alături de Henry Lennox. Și deodată își aminti

de privirea ușor rugătoare a lui Margaret, când îi ceruse să mai rămână puțin; și își aminti și de câteva aluzii pe care i le făcuse mai de mult un cunoscut al domnului Lennox în legătură cu admirația acestuia pentru Margaret. Ceea ce imprimă o nouă direcție a gândurilor sale.

— O cunoașteți de multă vreme pe domnișoara Hale, după câte înțeleg. Ce părere aveți cum arată? Mie mi se pare cam palidă și bolnavă.

— Impresia mea e că arată extrem de bine. Poate că nu chiar în prima clipă când am intrat – dacă stau să mă gândesc. Dar desigur, după ce s-a mai însuflețit, arată la fel de bine ca întotdeauna.

— A trecut prin multe, zise domnul Bell.

— Da! Mi-a părut rău când am auzit de toate prin câte a trecut; nu numai durerea firească, universală pe care o simți când îți moare cineva, dar toată supărarea provocată de comportarea tatălui ei și apoi…

— Comportarea tatălui ei! exclamă domnul Bell, extrem de surprins. Probabil că ați fost greșit informat. S-a purtat în modul cel mai conștiincios. A dat dovadă de mai multă tărie decât aș fi crezut că era în stare.

— Se poate să fi fost informat greșit. Dar mi s-a spus, de către succesorul său la parohie – un om inteligent, plin de bun simț și un cleric extrem de activ – că domnul Hale n-a avut niciun motiv să facă ce-a făcut, să renunțe la parohie și să se azvârle pe el și familia lui în situația de a depinde de niște lecții particulare nesigure într-un orășel industrial; episcopul i-a oferit o altă parohie, e drept; dar dacă ajunsese să aibă anumite îndoieli, putea rămâne acolo unde era și să nu fie nevoit să-și dea demisia. Adevărul este că acești clerici de țară duc o viață atât de retrasă – retrasă, vreau să spun, de orice contacte cu oameni de aceeași cultură ca și ei, cu care să facă schimb de idei și să descopere când au luat-o prea repede sau prea încet – încât pot foarte ușor să fie

tulburați de îndoieli închipuite în privința articolelor dogmei, renunțând la posibilitățile certe de a face bine, pentru niște închipuiri foarte incerte.

— Nu sunt de acord cu dumneavoastră. Nu cred că sunt mulți care ar putea foarte ușor să facă ceea ce a făcut bietul meu prieten Hale, zise domnul Bell, simțind că începe să fiarbă.

— Poate că am folosit o expresie prea generală spunând „pot foarte ușor". Dar nu încape îndoială că viețile lor îi pot duce fie la o prea mare înfumurare, fie la o stare morbidă a conștiinței, răspunse domnul Lennox, cu multă răceală.

— Oare nu întâlniți înfumurare și printre avocați, să zicem? întrebă domnul Bell. Și uneori, îmi închipui și cazuri de conștiință morbidă.

Era din ce în ce mai enervat, uitând că abia de curând prinsese tainele bunelor maniere. Domnul Lennox își dădu seama că îl supărase pe însoțitorul său; și deoarece vorbise destul de mult numai de dragul de a spune ceva, ca să treacă mai ușor timpul cât făceau drumul împreună, nu-i păsa prea mult de poziția pe care o lua în această problemă, așa încât o întoarse, spunând:

— Negreșit, nu poți să nu admiri un om de vârsta domnului Hale când părăsește casa în care a trăit douăzeci de ani și renunță la toate tabieturile, pentru o idee care era probabil greșită – dar asta n-are nicio importanță –, pentru o închipuire. Nu poți să nu-l admiri, simțind și puțină milă pentru el, ceva ce ai simți pentru un Don Quijote. Și ce gentilom era! N-am să uit niciodată ospitalitatea simplă și în același timp rafinată pe care mi-a oferit-o ultima dată când am fost la Helstone.

Potolit doar pe jumătate și dornic să creadă, pentru a-și domoli unele îndoieli ale propriei sale conștiințe, că atitudinea, domnului Hale avusese în ea și puțin donquijotism, domnul Bell bombăni:

— Și nu cunoașteți Miltonul. Ce diferență față de Helstone! Sunt ani de când n-am mai fost la Helstone – dar garantez pentru el, se mai află încă acolo – fiecare bârnă și fiecare piatră, la fel ca de un

secol încoace, pe când Miltonul! Mă duc acolo la fiecare patru sau cinci ani – și m-am născut acolo, – totuși, vă asigur, uneori mă rătăcesc – da, chiar și printre nesfârșitele depozite clădite pe livada tatălui meu. Aici ne despărțim? Ei, atunci bună seara, domnule; cred că ne vom vedea mâine dimineață în strada Harley.

CAPITOLUL XLV

NU NUMAI VIS

„Unde sunt zvonurile dimineții
Ce le-ascultam în vremea tinereții?
Freamătul lor nu pot să-l mai ascult,
Iar cei de-atunci s-au stins de mult;
Ah! închid ochii-acum, stau și visez.”

W. S. LANDOR

DUPĂ DISCUȚIA cu domnul Lennox, gândul la Helstone nu-l mai părăsi pe domnul Bell și toată noaptea îi stărui în vis. Era iar meditator în colegiul unde acum deține titlul de profesor; era iar în vacanța mare și stătea împreună cu prietenul său de curând căsătorit, mândrul soț și fericitul vicar din Helstone. Peste pâraiele ce susurau, săreau amândoi în salturi imposibile, rămânând parcă zile întregi suspendați în aer. Timpul și spațiul se dizolvaseră, deși toate celelalte lucruri păreau reale. Fiecare întâmplare era măsurată prin emoțiile sufletului, nu prin existența sa reală, căci, nu avea existență. Copacii însă își etalau toată splendoarea frunzișului autumnal – miresmele calde ale florilor și ierburilor umpleau simțurile de dulceață – tânăra soție se mișca prin casă cu acel amestec de stinghereală pentru situația materială strâmtorată și de mândrie pentru soțul ei chipeș și devotat, sentimente pe care domnul Bell le observase în viața reală cu un sfert de veac mai înainte.

Visul era atât de veridic încât, atunci când se trezi; viața de acum i se păru vis. Unde se afla? În camera închisă, frumos mobilată a unui hotel londonez! Unde erau toți cei care vorbiseră

cu el, se mișcaseră în jurul lui, îl atinseseră cu câteva clipe mai înainte? Morți! Îngropați! Pierduți pentru vecie, cât va mai dăinui acest pământ. Iar el era un om bătrân, deși până de curând se bucurase de deplinele puteri ale bărbăției. Nu putea îndura gândul la marea singurătate a vieții sale. Se sculă în grabă, încercând să uite ceea ce nu se mai putea întoarce vreodată și se îmbrăcă pentru micul dejun din strada Harley.

Nu putu urmări toate detaliile avocățești care, după cum observă, făcură ca ochii lui Margaret să se deschidă mari, iar buzele să-i pălească, pe măsură ce, una câte una, fiecare fărâmă din dovezile ce-l puteau disculpa pe Frederick se prăbușea la picioarele ei și apoi dispărea. Chiar și glasul profesional, bine cumpănit al domnului Lennox căpătă un timbru mai blând, mai duios, pe măsură ce se apropia momentul când avea să i se spulbere ultima nădejde. Nu că Margaret n-ar fi fost perfect conștientă, încă de mai înainte, de acest rezultat. Dar amănuntele fiecărei dezamăgiri succesive veneau cu atâta precizie necruțătoare să înăbușe orice nădejde, încât până la urmă ea izbucni în plâns. Domnul Lennox se opri din citit.

— Mai bine să nu mai continui, zise el cu glasul plin de îngrijorare. A fost o propunere stupidă din partea mea. Locotenentul Hale – și chiar și atribuirea acestui titlu al serviciului militar din care cu atâta brutalitate fusese exclus îi sună mângâietor lui Margaret – locotenentul Hale e fericit acum; într-o mai mare siguranță în ce privește averea și perspectivele de viitor decât ar fi putut vreodată să fie în cadrul marinei; și, fără îndoială, a adoptat patria soției sale ca pe a sa proprie.

— Așa e, zise Margaret. Mi se pare egoist din partea mea s-o regret, urmă ea încercând să surâdă și totuși e pierdut pentru mine și am rămas atât de singură.

Domnul Lennox împături hârtiile, dorind să ajungă într-o bună zi atât de bogat și de prosper pe cât se aștepta să fie. Domnul Bell își suflă nasul, dar păstră și el tăcerea; Margaret, după câteva

clipe, păru să-și fi redobândit calmul obișnuit. Îi mulțumi cu multă amabilitate domnului Lennox pentru toată osteneala; cu atât mai multă amabilitate cu cât își dădea seama că, prin purtarea ei, l-ar fi putut face să creadă că îi pricinuise ei o suferință inutilă. Era totuși o suferință de care nu s-ar fi putut lipsi.

Domnul Bell se ridică să-și ia rămas bun.

— Margaret, vorbi el, frământându-și mănușile în mână, mâine mă duc până la Helstone, că să văd vechea casă. N-ai vrea să vii cu mine? Sau ți-ar pricinui prea multă durere? Spune, nu-ți fie teamă.

— Oh, domnule Bell, zise ea – și nu putu spune mai mult; dar îi luă mâna, o mână de om bătrân și bolnav de gută și o sărută.

— Haide, haide; destul, zise el, roșind stânjenit. Îmi închipui că mătușa ta va avea încredere să te lase cu mine. O să plecăm mâine dimineață și o să ajungem acolo pe la ora două, probabil. O să luăm o gustare și apoi o să comandăm dejunul la hanul acela mic – Lennard Arms, parcă-i spunea – și o să colindăm prin pădure, ca să ne facem poftă de mâncare. Crezi că o să poți, Margaret? Va fi obositor, știu, pentru amândoi, dar va fi o plăcere, cel puțin pentru mine. Și-apoi, vom lua masa – doar friptură de căprioară, dacă găsim – după care eu o să trag un pui de somn, în timp ce o să te duci să-ți vezi vechii prieteni. Am să te aduc înapoi teafără și nevătămată, dacă nu vom avea vreun accident de cale ferată; iar înainte de a pleca, am să-ți fac o asigurare pe viață pentru o mie de lire sterline, ca o consolare pentru rudele tale; altminteri, am să te aduc înapoi doamnei Shaw vineri înainte de prânz. Așa că, dacă spui da, mă duc sus și îi propun imediat.

— Nu-i nevoie să vă mai spun cât de mult mi-ar plăcea, zise Margaret printre lacrimi.

— Ei, atunci, dovedește-ți recunoștința ținând închise izvoarele lacrimilor în următoarele două zile. Dacă nu, n-am să mă simt nici eu prea bine cu canalele mele lacrimale și asta nu-mi place.

— N-am să plâng niciun pic, zise Margaret clipind din ochi ca să-

și scuture lacrimile de pe gene și silindu-se să zâmbească.

— Așa te vreau. Atunci, hai să mergem sus și să stabilim totul.

Margaret tremura aproape de nerăbdare, în timp ce domnul Bell discuta planul cu mătușa ei, care în prima clipă rămase surprinsă, apoi nehotărâtă și gânditoare, ca în cele din urmă să cedeze mai mult forței nestăvilite a vorbelor domnului Bell decât propriei sale convingeri; și, până la urmă, nu se putu hotărî singură dacă era bine sau rău, dacă se cădea sau nu, până când întoarcerea cu bine a lui Margaret și reușita întregului proiect îi vor da destulă siguranță ca să spună că: „desigur fusese foarte amabil din partea domnului Bell și tocmai ceea ce îi dorise și ea lui Margaret, ca să-i aducă schimbarea de care avea nevoie, după toate necazurile prin care trecuse”.

CAPITOLUL XLVI

ODINIOARĂ ȘI ACUM

„Acele zile fericite de demult
Oricât aș vrea cu gândul să le-ascult,
Simt lipsa dragilor prieteni încercați
Care de moarte cu cruzime mi-au fost luați.

Dar prietenia, când e-adevărată,
Prin legături de spirit e legată;
Deci fericirea iar în spirit o găsesc,
În spirit pe cei dragi din nou îi dobândesc."

UHLAND

MARGARET A FOST GATA cu mult înainte de ora stabilită, având destul răgaz să plângă puțin, liniștit, când nu se simțea observată și să surâdă vesel când cineva se uita la ea. Îi era teamă că s-ar putea să întârzie și să piardă trenul; dar nu! ajunseră la timp; în cele din urmă răsuflă ușurată și fericită, așa cum ședea în vagon în fața domnului Bell, gonind pe lângă gările bine cunoscute; văzând vechile orășele și cătune din sud, adormite în lumina caldă a soarelui, care aprindea parcă și mai tare culoarea roșie a acoperișurilor de țiglă, atât de diferită de gresia rece din nord. Stoluri de porumbei pluteau pe deasupra acoperișurilor ascuțite și pitorești, așezându-se ușor ici-colo, zbârlindu-și penele netede și lucioase, vrând parcă să-și expună fiecare fulg căldurii atât de plăcute. Nu se vedeau decât puțini oameni prin gări, de parcă s-ar fi complăcut într-o leneșă mulțumire, mai curând decât s-o pornească în călătorii; nici urmă din zarva și agitația pe care le

observase Margaret în cele două călătorii ale ei între Londra și regiunea de nord-vest. Mai târziu, această linie de cale ferată va cunoaște agitația însuflețită a vilegiaturiștilor bogați; dar în comparație cu acel du-te vino neîncetat al negustorilor ocupați, întotdeauna avea să se deosebească profund de liniile de cale ferată din nord. Câte doi-trei gură-cască stăteau aproape în fiecare gară, cu mâinile în buzunare, atât de preocupați doar să privească, încât îi făceau pe călători să se întrebe ce vor avea de făcut după ce trenul va porni mai departe și nu vor mai avea în față decât șinele goale, câteva magazii și câmpul îndepărtat. Aerul fierbinte dănțuia peste liniștea aurie a ținutului, ferme după ferme erau lăsate în urmă, fiecare dintre ele amintindu-i lui Margaret de idilele germane – de Herman și Dorothea – de Evangeline. Din această reverie cu ochii deschiși, se pomeni dintr-o dată smulsă. Ajunseseră în localitatea unde părăseau trenul și luau birja până la Helstone. Acum inima îi tresărea de simțăminte mai pătrunzătoare, fără să-și poată da seama dacă erau dureroase sau plăcute. Fiecare milă străbătută era plină de evocări, din care n-ar fi vrut în ruptul capului să piardă vreuna și fiecare dintre ele o umplea de un dor inefabil pentru „zilele care s-au dus". Ultima dată când trecuse pe acest drum era în ziua când plecase împreună cu tatăl și cu mama ei – ziua, anotimpul, erau atunci mohorâte, iar ea deznădăjduită, dar îi avusese alături de ea. Acum era singură, orfană, iar ei, – ciudat, plecaseră de lângă ea, dispărând de pe fața pământului. O durea să vadă drumul spre Helstone scăldat astfel în soare, fiecare cotitură și fiecare copac arătând identic în splendoarea verii ca în urmă cu ani. Natura nu simțea schimbarea, era veșnic tânără.

Domnul Bell simțea ceva din cele ce-i treceau prin minte, și era destul de chibzuit și simțitor ca să nu scoată o vorbă. Traseră la Leonard Arms; jumătate fermă, jumătate han, așezat mai retras de la drum, cât să poți spune că hangiul nu depindea de banii călătorilor atât de mult încât să fie nevoit să-i supere cu stăruințele lui, ci mai degrabă îi lăsa să-l caute ei pe ei.

Hanul se afla la marginea pășunii comunale; chiar în fața ei se înălța un tei bătrân ca vremea, înconjurat de bănci, iar în ascunzișul coroanei de frunze atârna firma hanului. Ușa era larg deschisă, dar nimeni nu se repezi să-i întâmpine cu ospitalitate pe călători. Când apăru hangița – între timp ei ar fi putut să ia orice de acolo – le ură bun venit din toată inima, de parcă ar fi fost invitații ei, scuzându-se că venise cu atâta întârziere, dar era vremea cositului și trebuise să le trimită oamenilor merindea la câmp și fusese atât de ocupată să pregătească coșurile, încât nu auzise zgomotul roților de pe drum care, după ce părăseau șoseaua, o luau pe o scurta pajiște cu iarbă moale.

— Ei, Doamne! exclamă ea, când la capătul scuzelor ei o rază de soare lumină fața lui Margaret, rămasă până atunci neobservată în penumbra din salon. Dar e domnișoara Hale! Jenny, strigă, alergând la ușă și chemând-o pe fiica ei. Vino încoace, vino repede, e domnișoara Hale! Și apoi se îndreptă spre Margaret, strângându-i inimile cu dragoste maternă. Ce mai faceți cu toții? Ce face vicarul și domnișoara Dixon? Mai ales vicarul! Dumnezeu să-l binecuvânteze: Nu putem să ne obișnuim cu gândul că a plecat de aici.

Margaret încercă să spună ceva, să-i povestească despre moartea tatălui ei; despre cea a mamei era limpede că doamna Purkis știa, pentru că nu-i pomenise numele. Dar nu putu scoate o vorbă; arătă doar spre hainele ei cernite, rostind o singură vorbă: „Tata".

— Oh, nu, domnule, nu se poate! se căină doamna Purkis, întorcându-se spre domnul Bell, ca să-i adeverească trista bănuială ce-și croia drum în mintea ei. A fost un domn pe aici astă-primăvară – poate să fi fost chiar astă-iarnă – care ne-a povestit o mulțime despre domnul Hale și domnișoara Margaret; tot el ne-a spus și că doamna Hale s-a prăpădit, sărmana de ea. Dar nicio vorbă despre vicar că ar fi fost bolnav!

— Totuși, așa este, zise domnul Bell. *A* murit pe neașteptate, în timpul unei vizite pe care mi-a făcut-o la Oxford. A fost un om bun,

doamnă Purkis și mulți dintre noi ar fi mulțumiți să aibă un sfârșit atât de liniștit ca al lui. Haide, Margaret, draga mea! Tatăl ei a fost cel mai vechi prieten al meu, iar ea este fina mea, așa că mi-am zis că ar fi bine să venim împreună pe aici și să vedem vechile locuri; și știu de mult că putem găsi la dumneata odăi confortabile și un prânz strașnic. Cred că nu mă ții minte, dar numele meu este Bell și o dată sau de două ori, când casa parohiala era plină, am dormit aici și am gustat din berea dumitale atât de bună.

— Sigur că da; vă rog să mă iertați; dar știți, m-am zăpăcit când am văzut-o pe domnișoara Hale. Să-ți arăt o odaie, domnișoară Margaret, unde să-ți poți scoate boneta și să te speli puțin pe față. Chiar azi dimineață am pus câțiva trandafiri proaspăt culeși în ulciorul cu apă, căci, mi-am zis, poate vine cineva și nimic nu-i mai plăcut decât apa de izvor parfumată cu vreo doi-trei trandafiri moscați. Oh, când te gândești că-i adevărat că s-a prăpădit vicarul! Ce să-i faci, cu toții trebuie să murim; numai că, după câte spunea domnul acela, începuse să-și mai revină după supărarea cu moartea doamnei Hale.

— Te rog sa cobori până la mine, doamnă Purkis, după ce te îngrijești de domnișoara Hale. Vreau să ne sfătuim puțin în legătură cu dejunul.

Fereastra din odaia lui Margaret era aproape acoperită de crengi încărcate cu trandafiri și de viță-de-vie; dar, dacă le dădea la o parte și se apleca puțin în afară, putea vedea pe deasupra copacilor hornurile parohiei și putea deslușì printre frunze linia câte unui acoperiș cunoscut

— Vai! se văita doamna Purkis netezind așternutul patului și apoi trimițând-o pe Jenny, după un teanc de prosoape înmiresmate cu levănțică, vremurile s-au schimbat, – domnișoară; noul nostru vicar are șapte copii și mai construiește încă o odaie pentru câți or mai veni – știi acolo, afară, unde înainte era chioșcul și magazia de unelte. A pus și un grilaj nou și o fereastră cu geamuri mari la salon. Sunt amândoi și el și nevastă-sa, tare vrednici și au făcut

multe lucruri bune; cel puțin așa se spune; că de-ar fi după mine, aș zice că mai mult răstoarnă totul pe dos. Noul vicar este împotriva băuturii, domnișoară și e și judecător, iar nevastă-sa are o mulțime de rețete cum să gătești fără să cheltuiești prea mult și face pâinea fără drojdie; și la amândoi nu le tace gura o clipă și vorbesc amândoi odată, încât te doboară cu vorbăria lor și abia după ce-au plecat și te-ai mai liniștit puțin îți vin în minte răspunsurile pe care ai fi putut să le dai. El scotocește după ulcioarele oamenilor pe fâneață și își vâră nasul în ele; și apoi face un tărăboi, că doar nu-i bere de ghimber în ele, dar n-am ce face. Și maică mea și bunică-mea trimiteau înaintea mea rachiu, bun de malț cosașilor și luau purgative și ceai de siminichie când le durea ceva; și fac și eu ca ele, cu toate că doamna Hepworth mă tot pisălogește să iau bomboane în loc de leacuri, că – zice ea – sunt și mai bune la gust, numai că n-am încredere în ele. Ei, acum trebuie să mă duc, domnișoară, dar tare-aș fi vrut să mai aud noutăți; să știi că mă întorc degrabă.

Domnul Bell o aștepta pe Margaret cu căpșuni și smântână, pâine neagră și o cană cu lapte (împreună cu niște brânză de Stilton și o sticlă de porto pentru el); după această gustare rustică, ieșiră să se plimbe, neștiind încotro s-o apuce, ispitiți fiind de atâtea și atâtea locuri cunoscute.

— Trecem pe la parohie? întrebă domnul Bell.

— Nu, încă nu. O luăm pe aici și facem un ocol și la urmă trecem și pe acolo, răspunse Margaret.

Ici-colo, câte un copac bătrân fusese tăiat în toamna trecută; sau căsuța dărăpănată a vreunui nomad dispăruse. Margaret le simțea însă lipsa, părându-i rău de fiecare ca de un vechi prieten. Trecură pe lângă poienița unde stătuse într-o zi cu domnul Lennox și făcuseră, schițe. Trunchiul alb al fagului bătrân, atins de trăsnet printre rădăcinile căruia șezuseră, nu mai era; iar moșneagul care trăia în căsuța năruită murise; căsuța fusese dărâmată și în locul ei se înălța acum o casă nouă, îngrijită și respectabilă. Și se vedea

o grădiniță pe locul unde se înălța pe vremuri fagul.

— Nu credeam că sunt atât de bătrână, zise Margaret după o clipă de tăcere; și, oftând, o porni înapoi.

— Da! adeveri domnul Bell. Aceste prime schimbări ale lucrurilor familiare le deschid ochii tinerilor asupra tainei timpului; mai târziu, sentimentul acesta al misterului timpului dispare. Mie, de pildă, schimbările mi se par ceva obișnuit. Nestatornicia tuturor lucrurilor omenești e ceva firesc pentru mine, pe când ție ți se pare nouă și apăsătoare.

— Hai să mergem s-o vedem pe micuța Susan, zise Margaret, trăgându-l pe însoțitorul ei pe o cărare acoperită cu iarbă, care ducea într-o poieniță umbroasă din pădure.

— Cu multă plăcere, deși habar n-am cine e micuța Susan. Dar am o slăbiciune pentru toate micuțele Susan, așa, doar de dragul lor.

— Micuța mea Susan a fost tare amărâtă când am plecat fără să-mi iau rămas bun de la ea; de atunci mă urmărește gândul că i-am pricinuit o durere pe care, dacă aș fi făcut un mic efort, aș fi putut s-o evit. Dar e departe. Sunteți sigur că n-o să obosiți?

— Absolut sigur. Vreau să spun, dacă nu mergi prea repede. Vezi tu, pe-aici nu prea sunt priveliști care să-mi ofere pretextul de a mă opri să-mi trag răsuflarea. Ți s-ar părea romantic să te plimbi cu cineva „gras și fără suflu" doar dacă aș fi Hamlet, principele Danemarcei. De dragul lui, aibi milă de infirmitățile mele.

— Am să merg mai încet de dragul dumneavoastră, îmi sunteți de zece ori mai drag decât Hamlet.

— După principiul că un măgar viu e mai bun decât un leu mort?

— Poate că da. Nu-mi analizez sentimentele.

— Atunci îmi pare bine că-ți sunt drag, fără să cercetez prea curios motivele acestui sentiment. Numai că nu-i nevoie să mergem în pas de melc.

— Foarte bine. Mergeți cum vă place și am să vă urmez. Sau

opriți-vă și meditați, asemenea lui Hamlet cu care v-ați asemuit, dacă vedeți că merg prea repede.

— Îți mulțumesc. Dar cum mama mea nu l-a ucis pe tata, ca să se mărite apoi cu unchiul meu, n-am să știu la ce să meditez, decât doar la șansele noastre de a căpăta o masă bună. Tu ce crezi?

— Sunt optimistă. Hangița era socotită o bucătăreasă bună, cel puțin pentru Helstone.

— Dar trebuie să ții seama de faptul că acum gândul îi e doar la cositul fânului.

Margaret își dădea seama de tot efortul și bunăvoința domnului Bell de a întreține o conversație veselă despre fleacuri, ca s-o împiedice să se gândească prea stăruitor la trecut. Dar ce mult i-ar fi plăcut să facă aceste dragi plimbări în tăcere, dacă nu era o ingratitudine din partea ei să prefere singurătatea.

Ajunseră la căsuța unde trăia văduva care era mama micuței Susan. Dar Susan nu era acasă; plecase la școala parohială. Margaret se simți dezamăgită, iar biata femeie, înțelegându-i simțămintele, încercă să se scuze.

— Oh, nu face nimic, zise Margaret. Mă bucur pentru ea. Ar fi trebuit să-mi treacă prin cap. Dar știam că stă acasă, cu dumneata.

— Da, așa făcea înainte; și îi duc tare mult dorul. Pe vremuri o învățam eu serile, din puținul ce-l știam. Nu era prea mult, bineînțeles. Și se făcuse o fetiță atât de îndemânatică, știți, că tare-i simt lipsa. Acum însă m-a întrecut cu mult la învățătură; și zicând asta, femeia oftă.

— Poate că greșesc, mormăi domnul Bell. Nu lua seama la ce spun. Sunt cu o sută de ani rămas în urmă. Dar cred că fetița dobândea o educație mai bună, mai simplă și mai firească, rămânând acasă și ajutând-o pe maică-sa și învățând să citească în fiecare seară cu ea câte un capitol din Noul Testament, decât ce-ar putea învăța la toate școlile de pe lume.

Margaret n-ar fi vrut să-l încurajeze pe această cale răspunzându-i și prelungind astfel discuția în fața mamei. Se întoarse spre femeie și o întrebă:

— Ce mai face bătrâna Betty Barnes?

— Nu știu, răspunse femeia oarecum sec. Nu suntem prietene.

— Dar de ce? întrebă Margaret, care pe vremuri obișnuia să potolească zâzaniile din sat.

— Mi-a furat pisica.

— Știa că e a dumitale?

— Habar n-am. Cred că nu.

— Ei și n-ai putut s-o iei înapoi când i-ai spus că e a dumitale?

— Nu! fiindcă a ars-o.

— A ars-o? exclamară Margaret și domnul Bell într-un glas.

— A fript-o! îi lămuri femeia.

Numai că asta nu era o lămurire. Tot întrebând-o, Margaret scoase de la ea întreaga întâmplare cumplită: Betty Barnes, convinsă de o țigancă ghicitoare să-i dea hainele de duminică ale bărbatului ei, cu făgăduiala că i le va înapoia până sâmbătă seara, înainte ca domnul Barnes să le observe lipsa, văzând că nu i le aduce s-a speriat și, de teama mâniei bărbatului, a recurs la practicile vrăjitorești; căci, potrivit unei barbare superstiții țărănești, mieunatul sfâșietor al unei pisici când e fiartă sau arsă de vie silește (zice-se) puterile întunericului să îndeplinească dorințele celui care-o chinuie.

Era limpede că biata femeie credea în aceste practici; era necăjită doar că tocmai pisica ei fusese aleasă, dintre toate, ca să fie sacrificată. Margaret asculta îngrozită; în zadar se strădui s-o lumineze pe femeie; până la urmă se văzu silită să renunțe, pierzându-și orice nădejde. Izbutise să o aducă pe femeie la recunoașterea anumitor fapte, a căror legătură și secvență logică era limpede pentru Margaret; dar la urmă, femeia repeta nedumerită tot prima ei afirmație și anume că „negreșit, era un obicei tare crud și ea n-ar face așa ceva; dar că nimic nu e mai bun

atunci când cineva ține să dobândească ceva; de când se știe auzise că așa se face; dar, e-adevărat, e o mare cruzime".

Până la urmă Margaret renunță și plecă scârbită.

— Ești o fată bună că nu-mi dai acum peste nas, zise domnul Bell.

— Cum? Ce vreți să spuneți?

— Recunosc că am greșit în privința învățăturii la școală. Orice e mai bine decât să lași un copil să fie crescut în aceste practici pline de sălbăticie.

— Oh! îmi amintesc. Sărăcuța Susan! Trebuie să mă duc s-o văd; v-ar supăra să trecem pe la școală?

— Câtuși de puțin. Sunt curios să văd cam ce fel de învățătură se predă acolo.

Nu mai scoaseră aproape niciun cuvânt, ci își urmară drumul prin câteva vâlcele împădurite; dar verdeața lor gingașă nu putu să gonească tulburarea și durerea din inima lui Margaret, pricinuite de atâta cruzime; trădând mai cu seamă o totală lipsă de imaginație și, a oricărui strop de milă pentru bietul animal.

De îndată ce ieșiră din pădure și ajunseră pe pajiștea comunală unde se înălța școala, auziră murmur de glasuri, ca zumzetul unui stup de albine. Ușa era larg deschisă, așa că intrară înăuntru. O doamnă îmbrăcată în negru, tare sprintenă și vioaie, îi zări și le ură bun venit, cu același aer de gazdă pe care, își amintea Margaret, îl avea și mama ei, doar că la doamna Hale apărea mai blând și mai molatic, când vreun rar vizitator se abătea pe la școală. Își dădu seama pe dată că era soția actualului vicar, urmașa mamei ei; și ar fi vrut să evite întâlnirea, dacă ar fi fost cu putință; dar după o clipă își stăpâni pornirea și păși înainte cu modestie, în timp ce privirile copiilor îi arătau că o recunoșteau și câteva glasuri murmurau înăbușit: „E domnișoara Hale."

Soția vicarului auzi numele și pe dată atitudinea îi deveni mai binevoitoare. Margaret avu impresia că devenise și mai condescendentă. O văzu că întinde mâna spre domnul Bell,

spunând:

— Bănuiesc că dânsul e tatăl dumneavoastră, domnișoară Hale. Semănați foarte mult. Sunt într-adevăr încântată să vă cunosc, domnule și tot astfel va fi și soțul meu, vicarul.

Margaret o lămuri că nu era tatăl ei, bâiguind ceva despre moartea lui; întrebându-se în același timp cum ar fi îndurat domnul Hale o vizită la Helstone, dacă ar fi fost adevărată bănuiala soției vicarului. Nu auzi ce spunea doamna Hepworth și îl lăsă pe domnul Bell să răspundă, în timp ce ea căuta în jur cu privirea chipuri cunoscute.

— Ah! văd că ați vrea să asistați la o oră, domnișoară Hale. O știu din propria mea experiență. Clasa întâi, ridicați-vă în picioare pentru o lecție de gramatică cu domnișoara Hale.

Sărmana Margaret, care venise mânată de sentimentalism, fără nicio intenție de a inspecta, se simți prinsă în mreje; dar cum astfel putea să vadă mai de aproape fețișoarele atente, cândva bine cunoscute, ale copiilor ce primiseră ritualul solemn al botezului de la tatăl ei, se așeză, căutând să descopere trăsăturile în schimbare ale fetițelor; fără ca cineva s-o vadă, o ținea de mână pe Susan, în timp ce copilașii din clasa întâi își căutau cărțile, iar soția vicarului se apropiase de domnul Bell atât cât își putea îngădui o doamnă, ținându-l de un nasture al hainei și explicându-i sistemul fonetic, așa cum reieșea dintr-o discuție pe care o avusese cu inspectorul școlar.

Margaret se aplecă asupra cărții, nevăzând nimic împrejur – auzind zumzetul glasurilor copilărești, își aminti de vremurile de altădată și se gândi la ele și ochii i se umplură de lacrimi, până când dintr-o dată se așternu liniștea – o fetiță se poticnise la cuvântul aparent simplu „un”, nefiind prea sigură ce era.

— „Un”, articol nehotărât, zise Margaret cu blândețe.

— Vă cer iertare, se amestecă soția vicarului, numai ochi și urechi; dar potrivit domnului Milsome, „un” este… cine își amintește?

— Adjectiv nedeterminat, se repezi cam jumătate de duzină de copii, într-un glas.

Margaret se simți stânjenită – copiii știau mai mult decât ea. Domnul Bell se întoarse cu spatele, zâmbind.

Margaret nu mai scoase un cuvânt în timpul lecției. Dar la sfârșit, se apropie domol de câteva dintre fetițele la care ținuse mai mult și stătu puțin de vorbă cu ele. Nu mai erau niște copilițe: crescuseră acum și erau fete în toată puterea cuvântului; crescuseră mari, lăsându-i astfel pustii amintirile, la fel cum ea, lipsind de trei ani, dispăruse dintr-ale lor. Îi părea bine totuși că le revăzuse pe toate, deși în bucuria ei se amesteca și o umbră de tristețe.

Când ora de clasă lua sfârșit, era încă devreme în după-amiaza aceea de vară; doamna Hepworth o pofti pe Margaret, împreună cu domnul Bell, la parohie, ca să vadă – cuvântul „îmbunătățirile" aproape că îi scăpă de pe buze, înlocuit în grabă cu termenul mai prudent de „schimbările" făcute de actualul vicar. Margaret nu simțea nicio dorință să vadă aceste schimbări, care aveau să zdruncine amintirea dragă a căminului ei; dar ținea să mai vadă o dată casa, chiar dacă se înfiora la gândul mâhnirii pe care o va resimți.

Parohia era atât de schimbată și pe dinafară și pe dinăuntru, încât mâhnirea care o copleși era mai mică decât se așteptase. De fapt, nu mai era aceeași casă. Grădina, cu gazonul ei verde, odinioară atât de grațios aranjată încât până și o petală de trandafir căzută ar fi stricat minunata rânduială și curățenie, era presărată cu tot felul de lucruri de-ale copiilor; un săculeț cu bile ici, un cerc colo; o pălărie de pai înfiptă ca în cuier pe o tufă de trandafir, distrugând o crenguță, lungă și frumoasă, încărcată cu flori suave care pe vremuri ar fi fost cu multă dragoste îngrijită. Micul hol pătrat acoperit cu rogojini era și el plin de semnele unei mulțimi de copii voioși, sănătoși și neastâmpărați.

— Oh, domnișoară Hale, vorbi doamna Hepworth, vă rog să

scuzați această dezordine. Când va fi terminată odaia copiilor, o să caut să fie mai multă ordine. Acum amenajăm o odaie pentru copii, din camera dumneavoastră, cred. Cum v-ați descurcat, domnișoară Hale, fără o odaie de copii?

— N-am fost decât doi, zise Margaret. Dumneavoastră aveți mulți copii, îmi închipui.

— Șapte. Uitați-vă, o să tăiem o fereastră la drum în partea asta. Domnul Hepworth cheltuiește o mulțime de bani cu casa; dar să știți că de-abia dacă putea fi locuită când am venit – vreau să spun, pentru o familie atât de mare ca a noastră, bineînțeles.

Fiecare încăpere a casei fusese modificată, în afară de aceea amintită de doamna Hepworth, care fusese înainte odaia de lucru a domnului Hale. Obscuritatea verde dinăuntru și liniștea plină de atâta farmec îl inspiraseră, potrivit mărturisirilor sale, la adânci meditații și, poate, într-o oarecare măsură, chiar și formaseră un caracter mai predispus la gândire decât la acțiune; noua fereastră deschidea vedere la drum, oferind astfel multe avantaje, după cum subliniase doamna Hepworth. De la această fereastră se puteau vedea acele oițe din turma enoriașilor ce se rătăceau și se abăteau pe la cârciuma plină de ispite – crezându-se neobservate, dar în realitate foarte bine urmărite; căci vicarul cel energic avea acum un ochi ațintit spre drum, chiar și în timp ce își compunea predicile obișnuite; iar pălăria și bastonul le avea atârnate la îndemână, ca să pornească degrabă după enoriașii săi, cărora le-ar fi trebuit picioare tare iuți ca să-și găsească adăpost la „Pădurarul vesel" înainte de a-i opri vicarul ce pornise bătălia împotriva băuturii. Întreaga familie a vicarului era formată din oameni harnici, energici, gălăgioși, inimoși și cătuși de puțin preocupați să se poarte cu delicatețe.

Margaret se temu că, până la urmă, doamna Hepworth își va da seama că domnul Bell își bătea joc de ea tot exprimându-și admirația față de fiecare lucru ce-l scotea din sărite. Dar, nici vorbă! ea lua totul de bun și cu o asemenea bună credință, încât

Margaret nu se putu stăpâni să nu-l dojenească puțin când porniră agale de la parohie înapoi spre han.

— Nu mă certa, Margaret. Am făcut-o de dragul tău. Dacă nu ți-ar fi arătat fiecare modificare, părând atât de încântată de superioritatea ei și subliniind ce îmbunătățiri va obține ba cu una, ba cu alta, poate că m-aș fi purtat frumos. Dar dacă ții atât de mult să-mi faci morală, amână măcar până după dejun, când predica ta o să-mi facă somn și o să-mi ajute la digestie.

Amândoi erau obosiți și mai cu seamă Margaret, așa încât renunță să mai iasă, cum își propusese, ca să mai hoinărească prin pădurile și câmpiile aflate atât de aproape de casa copilăriei ei. Și oricum, vizita ei la Helstone nu fusese așa cum… nu fusese exact ce se așteptase să fie.

Pretutindeni erau schimbări; mici, dar cuprinzând totul. Gospodăriile nu mai erau aceleași; unii oameni plecaseră, alții muriseră, ori se căsătoriseră și oricum interveniseră modificările firești aduse de trecerea zilelor, a lunilor și a anilor, care ne poartă pe nesimțite de la copilărie la tinerețe și apoi prin maturitate către bătrânețe, și iată-ne căzând ca niște fructe coapte, în tihna țarinei ce ne e mumă. Și priveliștea se schimbase – un copac dispărut ici, o ramură colo, lăsând să răzbată o rază de lumină acolo unde înainte nu se zărea lumină – descoperea o cărare îngustă, frumos potrivită, iar brâul de iarbă șerpuind alături era tuns și îngrădit. Se spunea că arată mai frumos așa; dar Margaret tânjea după înfățișarea pitorească de dinainte, după poienițele întunecoase și bălăriile de pe marginea drumului de altădată.

Se așeză pe lavița de lângă fereastră, privind cu tristețe afară, la umbrele înserării care se armonizau atât de bine cu gândurile-i pline de melancolie. Domnul Bell dormea dus, după osteneala neobișnuită din ziua aceea. Se trezi doar când intră în odaie, aducând ceaiul, o fetișcană îmbujorată la față, care se vedea, că mai lăsase o zi treaba la han ca să ajute la cositul fânului.

— Hei! Cine-i acolo? Unde suntem? Cine-i asta Margaret? Oh,

acum îmi amintesc totul. Nu-mi puteam da seama cine șade acolo, atât de melancolică, cu mâinile încleștate pe genunchi și privind țintă înaintea ei. La ce te uitai? întrebă domnul Bell, apropiindu-se de fereastră și oprindu-se în spatele lui Margaret.

— La nimic, zise ea, ridicându-se degrabă și căutând să discute cât mai firesc.

— Chiar la nimic! Un fundal mohorât de copaci, câteva rufe albe atârnând pe tufele de măceș și vântul aducând umezeală. Închide mai bine fereastra și vino să pregătești ceaiul.

O vreme, Margaret rămase tăcută. Învârtea lingurița de ceai fără să asculte la ceea ce spunea domnul Bell. Zâmbea și dădea din cap, indiferent ce-ar fi spus el. Apoi suspină din greu și, lăsând jos lingurița, începu să vorbească, fără legătură cu ce spusese înainte, cu glasul strident al unuia care își urmărise până atunci doar gândul lui.

— Domnule Bell, n-ați uitat ce vorbeam aseară despre Frederick, nu-i așa?

— Aseară, da. Unde eram aseară? Oh, îmi amintesc! Mi se pare că a trecut de atunci o săptămână. Da, bineînțeles, îmi aduc aminte că am vorbit despre el, bietul băiat.

— Da – și vă amintiți ce spunea domnul Lennox, că a fost în Anglia cam în timpul când a murit mama? întrebă Margaret și glasul îi era acum mai coborât ca de obicei.

— Îmi amintesc. Nu știusem până atunci.

— Și eu care credeam – am crezut întotdeauna că tata v-a povestit.

— Nu! niciodată. Dar ce vroiai să-mi spui, Margaret?

— Vreau să vă mărturisesc că am făcut în vremea aceea o mare greșeală, vorbi Margaret, ridicând deodată privirea spre el, cu ochii ei limpezi, atât de sinceri. Am spus o minciună! și fața i se îmbujoră toată.

— Ei, da, ai făcut rău, recunosc; dar și eu am spus o mulțime de minciuni în viața mea și nu numai cu vorba, cum cred că ai făcut

tu, ci și cu fapta, sau pe căi ocolite, făcându-i pe oameni să privească neîncrezători adevărul, ori să creadă o minciună. Știi cine este tatăl minciunilor, Margaret? Ei bine, o mulțime de oameni, care se cred foarte buni, au cu minciuna tot felul de legături și înrudiri colaterale. Sângele stricat al minciunii curge prin vinele tuturor. Pe tine, însă, te-aș fi crezut departe de așa ceva. Ce, plângi, copila mea? Hai să nu mai vorbim de asta, dacă începi să plângi. Cred că ți-a părut rău imediat și sunt sigur că n-ai să mai faci și totul a fost tare de mult și, pe scurt, vreau să fii veselă, nu tristă, în seara asta.

Margaret își șterse lacrimile și încercă să vorbească despre altceva, dar deodată izbucni din nou:

— Vă rog, domnule Bell, dați-mi voie să vă spun totul – poate că o să mă ajutați puțin; nu, nu să mă ajutați, dar dacă ați ști adevărul, poate că m-ați lămuri – nu asta am vrut să spun și disperată că nu știa să exprime ce dorea, tăcu.

Dintr-o dată, domnul Bell își schimbă atitudinea.

— Povestește-mi totul, copila mea, zise el.

— E o poveste lungă; dar când a venit Fred, mama era foarte bolnavă, iar eu eram frământată de grijă și de teamă, că l-am târât într-o primejdie, când Dixon s-a întâlnit cu cineva în Milton – un om pe nume Leonards – care îl cunoștea pe Fred și care se pare că-i purta pică, sau în orice caz era ispitit de recompensa oferită pentru prinderea lui; și cum eram acum și mai speriată, m-am gândit că ar fi mai bine să-l zoresc pe Fred să plece la Londra, unde – după cum veți înțelege din ceea ce am vorbit aseară – urma să se ducă să discute cu domnul Lennox ce șanse avea să fie disculpat dacă s-ar fi prezentat la proces. Așa încât noi – adică el și cu mine – ne-am dus la gară; era seară și soarele tocmai apunea, dar mai era destulă lumină ca să poți recunoaște pe cineva și să fii recunoscut; și cum ajunsesem prea devreme, am ieșit să ne plimbăm puțin pe câmpul din apropiere; mă gândeam întruna, îngrozită, că Leonards se afla pe undeva, prin împrejurimi; și pe

când ne plimbam pe câmp, cu soarele roșu la apus bătându-mi în ochi, cineva a trecut călare pe drumul ce mărginea câmpul unde ne aflam. Am văzut că se uită la mine, dar n-am știut la început cine era, fiindcă aveam soarele în ochi; dar după o clipă mi-am dat seama că era domnul Thornton și ne-am salutat…

— Și l-a văzut pe Frederick, firește, zise domnul Bell, crezând că o ajută la povestit.

— Da; și apoi a apărut în gară un om – beat și abia ținându-se pe picioare – și s-a repezit să-l ia de guler pe Fred și s-a clătinat când Fred s-a tras înapoi și a căzut peste marginea peronului; șanțul nu era prea adânc, nici măcar un metru; dar oh!, domnule Bell, din căderea asta i s-a tras într-un fel moartea!

— Ce groaznic! Și era Leonards, bănuiesc. Și cum a scăpat Fred?

— Oh! a fugit imediat după ce Leonards a căzut și niciunul din noi nu credea că era ceva serios, părea acolo o nimica toată.

— Vrei să spui că n-a murit pe loc?

— Nu! abia după două sau trei zile. Și apoi – oh, domnule Bell! acum vine partea cea mai groaznică, și începu să-și frământe, nervoasă, degetele. Un inspector de poliție a venit și m-a învinuit că eram împreună cu tânărul care i-a dat brânci sau l-a lovit pe Leonards, pricinuindu-i astfel moartea; era o învinuire falsă, înțelegeți, dar noi nu știam încă dacă Fred se îmbarcase: putea să fie încă la Londra și poliția putea să-l aresteze pe baza acestei false învinuiri și astfel să descopere că era unul și același cu locotenentul Hale, acuzat de a fi pricinuit revolta de pe vas – și să-l execute; toate acestea mi-au trecut ca fulgerul prin minte și am răspuns că n-am fost eu. Că nu fusesem în seara aceea la gară. Că nu știam nimic despre ce se întâmplase acolo. Nu aveam alt gând decât să-l salvez pe Frederick.

— Eu zic că ai făcut bine. Aș fi făcut la fel și eu. Nu te-ai gândit decât cum să-l scapi pe el. Cred că aș fi procedat la fel.

— Nu, n-ați fi procedat la fel. A fost rău, greșit, necinstit. În momentul acela Fred era în siguranță, în afara Angliei; și în orbirea

mea am uitat că mai există un martor, care ar fi putut depune mărturie că fusesem acolo.

— Cine?

— Domnul Thornton. V-am spus că mă văzuse lângă gară; ne și salutaserăm.

— Bine, dar n-avea de unde să afle tot tărăboiul despre moartea bețivului. Bănuiesc că ancheta n-a descoperit nimic.

— Nu! Cercetările care începuseră au fost oprite. Domnul Thornton era la curent cu stadiul anchetei. Fiind magistrat, el a fost acela care a hotărât că moartea n-a fost provocată de căderea omului. Dar nu înainte de a ști ce declarasem eu. Oh, domnule Bell!

Și Margaret își acoperi fața cu mâinile, de parcă ar fi vrut să se ascundă cât mai mult de această amintire.

— Ai avut vreo explicație cu el? I-ai spus ce motiv puternic, instinctiv ai avut?

— Nu am avut decât o instinctivă lipsă de încredere și m-am agățat de un păcat ca să nu mă prăbușesc, vorbi ea cu amărăciune. Nu! Cum aș fi putut? El nu știa nimic despre Frederick. Ca să mă reabilitez în ochii lui, credeți că ar fi trebuit să-i destăinui taina familiei, primejduind eventualele șanse ale sărmanului Frederick de a fi disculpat? Cu ultimele sale cuvinte, Fred m-a implorat să păstrez secretul vizitei lui față de toată lumea. Vedeți, tata nu v-a spus nici dumneavoastră. Nu! Trebuia să îndur rușinea – cel puțin credeam că o să pot. Am răbdat. De atunci domnul Thornton nu mi-a mai arătat niciodată stima cuvenită.

— Sunt încredințat că te stimează, zise domnul Bell. Sigur, asta explică oarecum... Dar el vorbește întotdeauna despre tine cu respect și deosebită considerație, deși acum înțeleg anumite rezerve în atitudinea lui.

Margaret tăcu; nu mai asculta ceea ce vorbea domnul Bell; pierdu șirul vorbelor lui. După o vreme întrebă::

— Vreți să-mi spuneți ce înțelegeți prin „rezerve” în atitudinea lui, când vorbea despre mine?

— Oh! pur și simplu m-a supărat că nu mi se alătura atunci când îți aduceam laude. Ca orice nătărău bătrân, mi-am închipuit că toți trebuie să aibă aceeași părere ca și mine; și el, bineînțeles, nu putea să se potrivească cu mine. Am rămas cam surprins, atunci. Dar probabil că bietul om nu știa ce să creadă, dacă nu i se dăduse nicio explicație. În primul rând, faptul că te plimbai cu un tânăr după ce se întunecase…

— Dar era fratele meu! exclamă Margaret, surprinsă.

— Adevărat. Și de unde era el să știe?

— N-aș putea să vă spun. Nu m-am gândit la asta, zise Margaret, roșie toată și părând jignită și ofensată.

— Și probabil n-o să știe niciodată, din pricina minciunii – și îmi mențin părerea că, în aceste împrejurări, era necesară.

— Ba n-a fost. Acum îmi dau seama. Și mă căiesc amarnic.

Se așternu o lungă tăcere. Margaret vorbi prima:

— E puțin probabil să-l mai văd vreodată pe domnul Thornton…; și se întrerupse.

— Există o mulțime de lucruri mai puțin probabile, replică domnul Bell.

— Dar am credința că nu-l voi mai vedea. Și totuși, nimănui nu-i place să știe că a coborât atât de jos în ochii unui… unui prieten, cum am coborât eu într-ai lui.

Ochii ei erau plini de lacrimi, dar glasul suna ferm și domnul Bell avu grijă să nu se uite la ea.

— Și acum, când Frederick a pierdut orice speranță și aproape și orice dorință de a fi disculpat și de a se întoarce în Anglia, ar trebui să-i explic totul. Dacă vreți și dacă puteți, dacă se va ivi prilejul (în niciun caz să nu-i vârâți cu de-a sila explicația), numai dacă puteți, ați vrea să-i povestiți amănunțit ce s-a întâmplat și să-i mai spuneți că v-am dat eu încuviințarea, fiindcă am simțit că, de dragul tatălui meu, nu trebuia să-i pierd stima, deși s-ar putea să

nu ne mai vedem niciodată?

— Firește. Cred că ar trebui să știe. N-aș vrea să plutească nici umbra unei bănuieli de incorectitudine asupra ta; omul n-a știut ce să creadă, văzându-te singură cu un tânăr.

— Cât despre asta, zise Margaret, cu oarecare semeție, *honni soit qui mal y pense.* Totuși, aș prefera să afle adevărul, dacă se ivește un prilej firesc pentru *o* explicație. Dar nu ca să mă dezvinovățesc de bănuiala unei comportări necorespunzătoare doresc să i se spună – dacă aș crede că m-a bănuit de așa ceva, nici nu mi-ar păsa de buna lui părere! – nu! ci ca să afle cum s-a întâmplat să cad în cursă; pe scurt, de ce am mințit atunci.

— Minciună pentru care nu te condamn. Și să nu-ți închipui că te părtinesc, crede-mă.

— Ceea ce socotesc alții că-i bine sau rău nu înseamnă nimic în comparație cu propria mea conștiință, cu profunda mea convingere că am făcut rău. Dar să nu mai vorbim de asta, vă rog. S-a terminat – păcatul a fost săvârșit. Acum trebuie să nu mă mai gândesc la el și să încerc să fiu mereu sinceră, dacă voi putea.

— Foarte bine. Dacă preferi să te simți stânjenită, apăsată de suspiciuni, n-ai decât. Eu îmi țin mereu conștiința închisă ca într-o cutie, căci atunci când țâșnește afară, mă uimește cât de viguroasă e. Așa că o ademenesc să intre la loc, la fel ca pescarul din povestea cu spiridușul. „Uimitor lucru", îi zic, „să te gândești că ai stat închisă atâta timp și într-un spațiu atât de strâmt încât nici nu știam de existența ta. Te rog, în loc să te faci din ce în ce mai mare și să mă uluiești cu proporțiile tale nebuloase, n-ai vrea să te strângi din nou la dimensiunile de mai înainte?" Și după ce intră la loc, trântesc capacul peste cutie și am grijă să nu-l mai deschid, asemenea regelui Solomon, cel mai înțelept dintre oameni, care a închis-o acolo.

Dar pentru Margaret, asta nu era glumă. Abia dacă ascultă ce spunea domnul Bell. Gândurile ei stăruiau asupra discuției de mai înainte, care acum căpătase tăria unei convingeri și anume că

domnul Thornton nu mai putea să aibă despre ea părerea bună pe care o avusese pe vremuri – că îl dezamăgise.

Simțea că nicio explicație n-ar putea să-i recâștige – nu dragostea lui, căci hotărâse să nu se mai gândească la ea și la posibilitatea de a-i răspunde la fel și își respecta cu strășnicie – hotărârea – ci măcar respectul și stima care – nădăjduia ea – îl vor face mereu, ca în frumoasele versuri ale lui Gerald Griffin:

„Să-ntorci privirea când auzi
Rostindu-mi-se numele."

Simțea că se înăbușă și că i se strânge inima când își amintea cum mințise. Încercă să se mângâie cu gândul că orice ar crede despre ea, ființa ei rămânea așa cum era. Dar nu era decât un truism, o iluzie ce se nărui sub povara regretului ei. Îi venea să-i pună zeci de întrebări domnului Bell, dar nu izbutea să rostească niciuna.

Domnul Bell crezu că era obosită și o trimise devreme în odaia ei, unde rămase însă ceasuri în șir lângă fereastra deschisă, privind afară la cerul în amurg, pe care începeau să se ivească stelele, licărind și dispărând în dosul copacilor umbroși; abia pe urmă, târziu, se duse la culcare. Toată noaptea, însă, o luminiță rămase aprinsă pe pământ; o lumânare în vechea ei odaie de la parohie care era acum odaia copiilor vicarului, până avea să construiască una nouă.

Margaret era copleșită de un simțământ al schimbării, al nimicniciei propriei sale ființe, al nedumeririi și dezamăgirii. Nimic nu mai era ca înainte; această subtilă nestatornicie atotpătrunzătoare îi pricinuia mai multă durere decât dacă totul s-ar fi schimbat într-atât încât să nu mai recunoască nimic.

„Încep! să înțeleg cum trebuie să fie în cer – și oh! măreția și pacea cuvintelor – «Același ieri, astăzi și întotdeauna.» Veșnic! «Din vecii vecilor» Cerul acesta de deasupra mea pare că n-ar putea să

se schimbe și totuși se va schimba. Sunt atât de ostenită – ostenită de a fi mânată întruna, prin toate etapele vieții mele, în care nimic nu rămâne lângă mine, nicio ființă, niciun loc; asemenea cercului în care victimele pasiunilor lumești se rotesc neîncetat. Starea mea sufletească e a femeilor care se hotărăsc să se călugărească. Eu caut statornicia cerului în vremelnicia pământească. Dacă aș fi catolică și dacă mi-aș putea înăbuși inima, dacă aș ameți-o cu vreo lovitură puternică, poate că m-aș călugări. Dar aș tânji după semenii mei; nu, nu după semenii mei, căci iubirea de aproape n-ar putea niciodată să-mi umple într-atât inima încât să izgonească iubirea pentru oameni, luați aparte. Poate că așa trebuie să fie, poate că nu; nu pot să mă hotărăsc în noaptea asta."

Se culcă obosită și tot obosită se sculă după patru sau cinci ore de somn. Dar dimineața aduse speranța și o imagine mai luminoasă a tuturor lucrurilor.

„La urma urmei, așa e bine", zise ea, auzind glasuri de copii la joacă, în timp ce se îmbrăca. „Dacă universul ar rămâne nemișcat, ar degenera și ar decădea. Să nu mă gândesc la mine și la sentimentul meu dureros de schimbare și atunci progresul a tot ceea ce se află în jurul meu va fi bun și necesar. Nu trebuie să mă gândesc atâta la felul cum mă afectează pe mine împrejurările, ci la felul cum îi afectează pe alții, dacă vreau să am judecata dreaptă și inima încrezătoare și plină de speranță."

Și cu zâmbetul în priviri, gata să-i fluture și pe buze, se duse în salon și-l salută pe domnul Bell.

— Ei domnișoară, înseamnă că ai stat târziu noaptea, dacă te-ai sculat atât de târziu azi dimineață. Am o veste pentru tine. Ce-ai zice de o invitație la dejun? O vizită matinală, mai precis dis-de-dimineață. Vicarul a și fost pe aici, în drum, spre școală. Nu știu dacă a venit cumva atât de devreme ca să-i țină hangiței o predică de abstinență alcoolică în folosul cosașilor; dar când am coborât eu, înainte de ora nouă, era aici; și ne-a poftit astăzi la ei la dejun.

— Dar Edith mă așteaptă să mă întorc – nu pot să primesc

invitația, zise Margaret, încântată că are o asemenea scuză.

— Da, știu; chiar așa i-am spus și eu. Mi-am închipuit că n-o să vrei să te duci. Totuși, invitația rămâne, dacă te răzgândești.

— Oh, nu! exclamă Margaret. Să ne ținem de programul pe care ni l-am propus. Să plecăm de aici la douăsprezece. E foarte frumos și amabil din partea lor; dar credeți-mă că nu pot să mă duc.

— Foarte bine. Nu te mai frământa, lasă că aranjez eu totul.

Înainte de plecare, Margaret se furișă prin spatele grădinii parohiei și culese un buchețel de caprifoi. Cu o zi înainte, nu luase nicio floare, de teamă să n-o vadă cineva, iar motivele și sentimentele ei să nu intre în gura lumii. Dar acum, în timp ce se întorcea pe izlaz, locul fu din nou învăluit în vechea atmosferă de vrajă. Sunetele cele mai obișnuite ale vieții răsunau aici ca o muzică, altfel decât oriunde în întreaga lume; lumina era mai aurie, viața mai tihnită, cufundată parcă în vis. Amintindu-și ce simțise cu o zi înainte, Margaret își zise:

„Și eu mă schimb neîncetat – sunt când una, când alta – când dezamăgită și mâhnită că nimic nu este cum îmi închipuiam, când descoperind brusc că realitatea e mult mai frumoasă decât mi-o imaginasem. Oh, Helstone! Niciodată n-au să-mi placă alte locuri mai mult."

După câteva zile se simți împăcată și hotărî că bine făcuse să se ducă la Helstone și să-l revadă și că pentru ea va rămâne mereu cel mai frumos loc din lume; dar că era plin de atâtea amintiri despre vremuri trecute și în special despre tatăl și mama ei, încât, dacă va fi să mai vină vreodată, nu va fi în niciun caz o vizită ca aceea, pe care o făcuse împreună cu domnul Bell.

CAPITOLUL XLVII

MAI LIPSEȘTE CEVA

„Viața, ca un palid muzicant
Ține în mână un țambal vrăjit,
Din care picură acorduri ne-nțelese,
Dezvăluind voința Cerului, în triste
Tonalități minore”

ELIZABETH BARRETT BROWNING

CAM ÎN ACEEAȘI VREME se întoarse și Dixon de la Milton, luându-și în primire slujba de cameristă a lui Margaret. Aduse o mulțime de vești din Milton: cum Martha se dusese să stea la domnișoara Thornton, după căsătoria acesteia; apoi descrierea amănunțită a domnișoarelor de onoare, a rochiilor și gustărilor servite cu prilejul acelei interesante ceremonii; cum lumea zicea că domnul Thornton îi făcuse surorii sale o nuntă prea somptuoasă, dacă te gândeai cât pierduse din cauza grevei și că mai trebuie să plătească și despăgubiri mari pentru neîndeplinirea contractelor; cum mobilele de la parohie – atât de îndrăgite de Dixon – nu se vânduseră prea bine la licitație, ceea ce era o rușine ținând seama de câți oameni bogați se aflau în Milton, cum doamna Thornton venise într-o zi și cumpărase ieftin două sau trei obiecte, adevărate chilipiruri, iar domnul Thornton venise a doua zi și, vrând neapărat să cumpere vreo două obiecte, licitase împotriva lui însuși, spre marele haz al spectatorilor; astfel încât, după cum sublinie Dixon, situația se echilibrase: dacă doamna Thornton a plătit prea puțin, domnul Thornton a plătit în schimb prea mult. Domnul Bell trimisese o mulțime de indicații în privința cărților;

nu te puteai înțelege cu el, atât era de pretențios; dacă ar fi venit în persoană ar fi fost mai bine, dar scrisorile nu fac altceva decât să te încurce.

Dixon nu prea avea ce să povestească despre familia Higgins. Memoria ei era înclinată să rețină tot ceea ce avea legătură cu lumea bună, fiind tare înșelătoare când trebuia să-și amintească vreo împrejurare legată de cei mai prejos decât ea. Nicholas, credea ea, era foarte bine. Venise de câteva ori să ceară vești despre domnișoara Margaret – era singura persoană care se interesase, în afară de domnul Thornton care venise o dată. Dar Mary? Oh! firește, se simțea foarte bine, fetișcana voinică și șleampătă! Auzise, sau poate că visase doar, deși ar fi ciudat să viseze oameni ca cei din familia Higgins, că Mary se dusese să lucreze la fabrica domnului Thornton, pentru că tatăl ei ținea ca ea să învețe să gătească; dar ce prostie o mai fi și asta, nu știa. Margaret o fost de aceeași părere cu ea că povestea era destul de dezlânată ca să fie ca un vis.

Totuși, ce bine era acum, când avea cu cine să vorbească despre Milton și despre oamenii de acolo, Dixon nu prea era încântată de subiect, preferând mai degrabă să uite această parte din viața ei. Îi plăcea mai mult să vorbească despre discuțiile avute cu domnul Bell, care îi pomenise ceva despre intenția lui de a o face pe Margaret moștenitoarea sa. Dar tânăra ei stăpână nu-i dădu apă la moară și nu se lăsă niciun pic iscodită, oricât și-ar fi ascuns Dixon întrebările sub formă de bănuieli sau presupuneri.

În răstimp, Margaret tânjea să audă că domnul Bell făcuse o anumită vizită de afaceri la Milton căci se înțeleseseră, în timpul discuției pe care o avuseseră la Helstone, că explicația trebuia dată domnului Thornton prin viu grai, dar în niciun caz într-un fel care să nu fie foarte firesc.

Domnului Bell nu-i prea plăcea să scrie, dar din când în când trimitea scrisori mai lungi sau mai scurte, după dispoziția în care se afla; și cu toate că Margaret nu nădăjduia să primească o veste

anume, după ce-i citea misivele le punea deoparte, oarecum dezamăgită. Domnul Bell nu avea de gând să se ducă la Milton; în orice caz, nu pomenea nimic. Ei bine, înseamnă că va trebui să aibă răbdare. Mai curând sau mai târziu, negura se va împrăștia. De fapt, scrisorile domnului Bell nu prea mai semănau cu felul lui de a fi; erau scurte, scrise pe un ton plângăreț și uneori răzbătea și o umbră de amărăciune, cu totul neobișnuită. Nu mai privea spre viitor; mai curând părea să regrete trecutul și să fie îngrijorat de prezent. Margaret se gândi că poate era bolnav; dar, ca răspuns la o întrebare a ei cum se mai simțea cu sănătatea, îi trimise câteva rânduri, lămurind-o că nu era decât o meteahnă de modă veche numită plictiseală; că de asta suferea și că ea n-avea decât să hotărască dacă era de natură psihică sau fizică; dar că ar fi preferat să fie lăsat să bombăne, fără a trebui să trimită de fiecare dată un buletin medical.

În urma acestei scrisori, Margaret nu-l mai întrebă de starea sănătății.

Într-o zi, după ce Edith îi relată întâmplător o discuție pe care o avusese cu domnul Bell când fusese ultima dată la Londra, Margaret ajunse la concluzia că el avea de gând să o însoțească la toamnă într-o vizită la Cadiz, ca să-și vadă fratele și noua cumnată. Atâta o sâcâi pe Edith cu întrebările, încât aceasta declară plictisită că nu-și mai amintea nimic altceva; tot ce spusese el era că n-ar fi rău să se ducă, să audă cu urechile lui ce știa Frederick despre revolta de pe vas; și că ar fi un bun prilej pentru Margaret s-o cunoască pe cumnata ei; că el pleca întotdeauna undeva în timpul vacanței mari și că nu vedea de ce nu s-ar duce în Spania. Asta era tot. Edith nădăjduia că Margaret nu-i va părăsi, văzând-o cât de mult o tulburase această relatare. Și apoi, neavând altceva mai bun de făcut, începu să plângă, tânguindu-se că o iubea pe Margaret mai mult decât o iubea Margaret pe ea. Trebui s-o mângâie, dar nu izbuti să-i explice de ce o fermeca atâta și o incinta gândul de a face o vizită în Spania, oricât de fantezist ar fi

fost. Edith avea tendința să creadă că orice plăcere gustată departe de ea era un afront tacit, sau cel puțin o dovadă de indiferență, așa încât Margaret trebui să-și închidă în sine bucuria, îngăduindu-și doar s-o întrebe pe Dixon, în timp ce se îmbrăca pentru dejun, dacă nu i-ar face plăcere să-l vadă pe domnișorul Frederick și pe tânăra lui nevestică?

— E papistașă, domnișoară, nu-i așa?

— Cred – oh, da, firește! zise Margaret, o clipă deprimată de acest gând.

— Și stau într-o țară de papiștași?

— Da.

— Atunci trebuie să vă spun că sufletul mi-e mai drag chiar decât domnișorul Frederick, oricât aș ține la el. Mi-ar fi tot timpul teamă, domnișoară, să nu mă convertească.

— Oh, zise Margaret, nici eu nu știu dacă o să mă duc; și, dacă da, nu sunt o doamnă atât de mare încât să nu pot călători fără tine. Nu! buna și bătrâna mea Dixon, dacă o să plec la ei, o să-ți dau o lungă vacanță. Dar mă tem că mai e mult până atunci.

Dixon nu ascultă cu plăcere acest fel de a-i vorbi. În primul rând, nu-i plăcea obiceiul pe care și-l luase Margaret de a-i spune „buna și bătrâna mea Dixon" de câte ori dorea să se arate expansivă. Știa că domnișoare Hale putea spune oricui la care ținea „bătrân", ca un fel de alintare; dar tare nu-i plăcea când i se adresa ei astfel, căci, nefiind trecută cu mult peste cincizeci de ani, se socotea în floarea vârstei. În al doilea rând, nu-i convenea că Margaret o crezuse atât de repede: cu toată spaima de papiștași pe care o declarase, era în sinea ei tare curioasă în legătura cu Spania, inchiziția și toate tainele papiștașilor. Așa încât, după ce-și drese glasul ca să-și dovedească bunăvoința de a trece peste tot ce se spusese, o întrebă pe domnișoara Hale ce părere avea – dacă va avea grijă să nu întâlnească niciun preot și să nu intre în vreuna din bisericile lor, ar fi totuși în primejdie de a fi convertită? Domnișorul Frederick, firește, a trecut la religia lor fără să-și de-a

seama.

— Sunt încredințată că dragostea i-a adus mai întâi în minte gândul convertirii, zise Margaret suspinând.

— Așa-i, domnișoară! adeveri Dixon. Cât despre mine, știu să mă păzesc de popi și de biserici; dar dragostea te ia pe nepregătite! Cred că tot mai bine ar fi să nu merg în Spania.

Margaret nu prea voia să-și lase închipuirea să zăbovească asupra proiectului de a pleca în Spania. Dar acesta îi mai abătea gândurile de la dorința nerăbdătoare de a ști că i se explicase totul domnului Thornton.

Deocamdată, domnul Bell părea să nu se miște din Oxford, neavând încă intenția de a se abate pe la Milton; și un simțământ tainic părea s-o rețină pe Margaret de a-l întreba măcar, sau de a face o aluzie, la posibilitatea unei asemenea călătorii. Și nici nu-i venea să pomenească de planul lui, mărturisit lui Edith – poate că îi trecuse dar o clipă prin minte – de a vizita Spania. Ei nu îi spusese nimic la Helstone, în ziua aceea însorită și atât de plină de tihnă; poate că nu fusese decât fantezia unei clipe – dar dacă ar fi adevărată, ce evadare minunată din monotonia vieții ei de acum, care începea să o demoralizeze.

Una din marile bucurii ale prezentului i-o pricinuia băiețelul lui Edith. Era mândria și jucăria tatălui și mamei, cât timp stătea cuminte; dar era un copilaș destul de încăpățânat și când avea uneori câte o toană și-l apucau năbădăile, Edith era cuprinsă de disperare și oboseală, oftând: „Oh, draga mea, ce-am să mă fac cu el! Te rog, Margaret, sună clopoțelul să vină Hanley."

Margaret, însă, simțea că-i place parcă mai mult copilul în aceste manifestări de temperament, decât în momentele când era un model de cumințenie. Îl lua atunci și-l ducea în altă odaie și încerca să-l potolească; cu o fermitate care încetul cu încetul îl domolea, făcând uz de farmec și de șiretenie ca să-l cumințească, până când își lipea de ea obrăjorul încins și scăldat în lacrimi, sărutând-o și alintând-o până adormea, nu o dată, în brațele sau

pe umărul ei. Acestea erau clipele cele mai minunate pentru Margaret. O încerca un simțământ pe care credea că nu-i va fi dat să-l aibă vreodată.

Domnul Henry Lennox adăuga un element nou, deloc neplăcut, la rutina obișnuită a vieții din strada Harley, prin vizitele sale frecvente. Margaret îl găsea mai impasibil, deși mai sclipitor ca înainte; dar era un bărbat foarte cultivat și avea cunoștințe multe și variate ceea ce dădea farmec conversației, altminteri destul de insipidă. Margaret simți în el un ușor dispreț pentru fratele și cumnata lui și pentru modul lor de viață, pe care se părea că-l socotește frivol și lipsit de consistență, O dată sau de două ori îi vorbi fratelui său, de față cu Margaret, pe un ton destul de tăios, întrebându-l dacă are de gând să-și abandoneze definitiv profesia; la răspunsul căpitanului Lennox că avea din ce să trăiască, văzu cum buzele domnului Lennox se strâmbau disprețuitor când îl întrebă: „Și doar pentru asta trăiești?"

Cei doi frați erau cu toate acestea foarte legați, în felul, cum sunt doi oameni când unul are o minte mai pătrunzătoare și îl conduce mereu pe celălalt, acesta din urmă simțindu-se mulțumit că e condus. Domnul Lennox obținea succese strălucite în profesia sa; cultivând cu grijă toate relațiile care ar fi putut la un moment dat să-i fie de folos; ager, perspicace, inteligent, sarcastic și trufaș.

De la discuția aceea mai îndelungată în legătură cu perspectivele lui Frederick, pe care o avuseseră în prima seară de față cu domnul Bell, nu mai avusese prilejul să stea de vorbă cu el, în afară doar de banalitățile obișnuite între rude. Era însă destul pentru a înlătură sfiala ei și orice manifestare de mândrie rănită și de vanitate din partea lui. Se întâlneau mereu, desigur, dar Margaret simțea că se ferește să rămână singur cu ea; și își dădea seama că și el observase, deopotrivă, că se îndepărtaseră unul de altul, că nu-i mai apropiau părerile și gusturile comune.

Și totuși, după ce-l auzea făcând o remarcă deosebit de inteligentă sau de spirituală, simțea cum ochii lui căutau mai întâi

ce impresie îi făcuse ei, fie și numai pentru o clipă și că, în problemele de familie în care se pomeneau amestecați, de părerea ei ținea seama cel mai mult – cu toate că o făcea fără voie și căuta pe cât putea să și-o ascundă.

CAPITOLUL XLVIII

„NICICÂND NU-L VOI MAI GĂSI”

„Prieten drag al tatălui meu,
Greu mă despart de tine!
Tu n-ai știut, ți-am tăinuit mereu
Ce-nsemni tu pentru mine.”

ANONIM

LA SUCCESUL PETRECERILOR pe care le dădea doamna Lennox contribuia toată lumea: prietenele ei cu frumusețea lor, căpitanul Lennox cu subiectele aflate la ordinea zilei, iar domnul Lennox, împreună cu cei câțiva tineri în plină ascensiune poftiți ca prieteni ai săi, cu spiritul, inteligența, cunoștințele profunde și întinse de care știau să se folosească fără a părea pedanți sau a îngreuia conversația scânteietoare.

Aceste dejunuri erau de-a dreptul fermecătoare, dar până și ele o nemulțumeau pe Margaret. Orice talent, orice sentiment, orice însușire, ba chiar și orice tendință spre virtute, erau folosite doar ca materiale de artificii; focul sacru, tăinuit, se consuma în scântei și pocnitori. Vorbeau despre artă într-un fel prea concret, oprindu-se la efectele exterioare, în loc să vadă ce ar putea învăța din ea. Se înflăcărau de subiecte elevate când erau în societate, dar nici nu se gândeau măcar la ele când rămâneau singuri; își iroseau capacitatea de apreciere pur și simplu, înșiruind vorbe potrivite.

Într-o zi, după ce bărbații se retrăseseră în salon, domnul Lennox se apropie de Margaret și îi adresă aproape primele vorbe spontane de când revenise să stea în strada Harley:

— N-ai părut prea încântată de ceea ce spunea Shirley la masă.

— Nu? Asta înseamnă că am o față foarte expresivă, răspunse Margaret.

— Așa a fost întotdeauna. Nu și-a pierdut însușirea de a fi elocventă.

— Nu mi-a plăcut, se grăbi Margaret să adauge, felul lui de a susține, chiar și în glumă, ceea ce știa prea bine că este greșit – vizibil greșit.

— Dar a făcut-o foarte inteligent. Ce vorbe elocvente! Îți amintești ce epitete fericite a găsit?

— Da.

— Și le disprețuiești, ai vrut să adaugi. Te rog, fără menajamente, deși mi-e prieten.

— Vezi? Acesta este exact tonul cu care dumneata… dar se întrerupse brusc.

Domnul Lennox așteptă o clipă să vadă dacă își va termina fraza; dar ea doar roși și se întoarse să plece, nu înainte de a-l auzi totuși spunând, cu glas scăzut dar limpede;

— Dacă tonul sau felul meu de a gândi nu-ți plac, n-ai vrea să-mi spui deschis și să-mi dai astfel posibilitatea de a afla cum să-ți fiu pe plac?

În toate aceste săptămâni, nu sosise nicio veste de la domnul Bell, în care s-o înștiințeze că urma să se ducă la Milton. Când îi vorbise la Helstone, păruse ca și cum urma să facă în foarte scurtă vreme drumul; dar, probabil, își zise Margaret, că își rezolvase treburile între timp prin scrisori – știind că nu-i plăcea, dacă putea, să se ducă într-un loc nesuferit; mai ales că nici nu înțelegea importanța tainică pe care o acorda ea unei explicații ce nu putea fi dată decât prin viu grai. Da, știa că el socotea necesară explicația; dar dacă va fi dată în vară, în toamnă sau în iarnă, asta avea prea puțină însemnătate. Era august acum și nu aflase încă nimic nici despre călătoria în Spania despre care îi pomenise lui Edith, așa că Margaret încercă să se mângâie și cu spulberarea acestei iluzii.

Dar iată că într-o dimineață primi o scrisoare, în care domnul Bell o anunța că săptămâna viitoare avea de gând să vină la Londra; și că dorea s-o vadă în legătură cu un plan la care se gândise; și, pe lângă asta, mai vroia să se doftoricească puțin, căci începuse să-i dea dreptate că ar fi mai bine să creadă că sănătatea era de vină și nu el, atunci când devenea irascibil și certăreț. Scrisoarea era concepută pe un ton de veselie forțată, după cum avea să observe Margaret mai târziu; dar în momentul acela atenția i-a fost atrasă de exclamațiile lui Edith:

— Vine la Londra! Oh, Doamne! și sunt atât de toropită de arșița asta, că nu cred să mai am putere pentru încă un dejun. Și-apoi, toată lumea e plecată în afară de niște nătărăi ca noi, care nu ne putem hotărî unde să ne ducem. N-o să avem pe cine invita.

— Cred că va prefera să ia masa doar cu noi, decât cu cei mai agreabili străini pe care ai putea pune mâna. Și-apoi, dacă nu se simte bine, nici n-o să aibă chef de invitații. Mă bucur că în sfârșit a recunoscut adevărul. Eram sigură că e bolnav, din tonul scrisorilor lui; și totuși, n-a vrut să-mi răspundă nimic când l-am întrebat și nu aveam pe nimeni de la care să aflu vești de spre el.

— Oh! dar nu-i chiar bolnav, căci altfel nu s-ar gândi la o călătorie în Spania.

— Nici nu pomenește de Spania.

— Nu, dar planul de care vorbește se referă precis la asta. Și spune, Margaret, chiar ai vrea să pleci, pe o vreme ca asta?

— Oh, se va răcori din ce în ce mai mult. Da! gândește-te și tu. Mi-e teamă doar că e ceva ce am visat și dorit prea mult – în felul acela voit obsedant, care duce la dezamăgire – sau își găsește o răsplată formală care în fond nu aduce nicio satisfacție.

— Bine, dar asta-i o superstiție, Margaret.

— Nu, nu cred. Numai că ar trebui să fie un avertisment și să am grijă să nu mai doresc atât de pătimaș anumite lucruri. E un fel de: „Dă-mi copii, sau altfel mor.” Mă tem că strigătul meu este: „Lăsați-mă să plec la Cadiz, sau altfel mor.”

— Draga mea Margaret! Or să te convingă să rămâi acolo; și atunci, ce-am să mă fac? Oh! aș vrea să găsesc pe cineva cu care să te mărițI aici, ca să fiu sigură că stai cu mine!

— N-am să mă mărit niciodată.

— Prostii, vorbești prostii! Păi, după cum spune și Cosmo, ești o asemenea atracție în casa noastră, încât cunoaște destui bărbați care ar fi încântați să ne viziteze un an întreg, numai ca să te vadă.

Margaret își îndreptă spinarea cu semeție:

— Știi, Edith, uneori cred că viața pe care ai dus-o în Corfu te-a obișnuit cu…

— Cu ce?

— Cu un pic de grosolănie.

Edith începu să plângă atât de amarnic, declarând cu tărie că Margaret nu mai ținea deloc la ea și nu o mai socotea prietenă, încât Margaret își zise că își exprimase cam prea aspru părerea numai ca să-și alinte mândria rănită și sfârși făcându-i voia tot restul zilei; în, timp ce Edith, copleșită de sentimentele-i ofensate, zăcea ca o victimă pe divan, scoțând din când în când câte un suspin profund, până ce, în cele din urmă, adormi.

Domnul Bell nu-și făcu apariția nici în ziua pentru care își amânase a doua oară vizita. A doua zi dimineață sosi o scrisoare de la Wallis, valetul lui, care o informa că stăpânul lui nu se simțise bine în ultimul timp și că de aceea tot amânase călătoria; și că în ziua când urma să pornească spre Londra, avusese un atac de apoplexie; după părerea doctorilor, adăugă Wallis, nu va mai apuca a doua zi; și că, probabil, atunci când domnișoara Hale va primi scrisoarea, stăpânul lui nu va mai fi.

Margaret primi scrisoarea la micul dejun și tot sângele îi fugi din obraji, în timp ce o citea; apoi, fără a scoate o vorbă, i-o puse lui Edith în mână și ieși din odaie.

Edith rămase nespus de impresionată când o citi și începu să plângă înspăimântată, cu suspine, ca un copil, spre marea deznădejde a soțului ei. Doamna Shaw își lua gustarea de

dimineață în camera ei, așa încât îi reveni lui sarcina de a o împăca pe soția sa cu acest prim contact cu moartea, căci era pentru prima oară în viața ei, din câte își amintea, că era pusă în fața ei. Când te gândești că urma să ia masa cu ei chiar în ziua aceea și în schimb zăcea mort sau pe moarte! Trecu un timp până să se poată gândi la Margaret. Atunci tresări și alergă sus, după ea. Dixon îi împachetă câteva articole de toaletă, iar Margaret își punea în grabă boneta, ștergându-și mereu lacrimile, cu mâinile tremurându-i atât de tare, încât de abia putea să-și lege șireturile.

— Oh, draga mea Margaret! Ce îngrozitor! Ce faci? Pleci? Cosmo o să telegrafieze sau o să facă orice vrei.

— Plec la Oxford. Am un tren peste o jumătate de oră. Dixon e drăguță și mă însoțește, dar puteam să merg și singură. Trebuie să-l văd. Și-apoi, poate că se simte mai bine și are nevoie de îngrijire. A fost ca un tată pentru mine. Nu mă opri, Edith.

— Ba trebuie. Mama n-o să fie de acord. Hai s-o întrebăm, Margaret. Nici nu știi unde te duci. N-aș avea nimic de spus dacă ar avea o casă, dar în niște camere la colegiu! Hai la mama s-o întrebi, înainte de a pleca. Nu durează niciun minut.

Margaret îi făcu pe voie și pierdu trenul. Luată pe neașteptate, doamna Shaw a fost cuprinsă de tulburare și istericale, așa că pierdură un timp prețios. Dar mai era un tren peste două ore; și, după discuții cu privire la ceea ce se cuvenea și ceea ce nu, se hotărî ca Margaret să fie însoțită de căpitanul Lennox, având în vedere că tot avea să plece, singură sau altminteri, cu trenul următor, orice s-ar fi cuvenit sau nu.

Prietenul tatălui ei, propriul ei prieten, zăcea pe patul de moarte; acest gând, îi apăru atât de limpede, încât rămase și ea surprinsă de tăria cu care își afirmase dreptul la independența de a face ce vroia; și cu cinci minute înainte de ora plecării, se afla așezată în compartimentul unui tren, în fața căpitanului Lennox.

Avea să fie mereu o mângâiere pentru ea să știe că se dusese, deși numai ca să afle că domnul Bell murise în cursul nopții. Văzu

odăile în care locuise; după aceea, avea să le asocieze cu drag în amintire cu gândul la tatăl ei și la singurul lui prieten credincios.

Înainte de plecare îi făgăduise lui Edith că, dacă totul se sfârșise – așa cum se temeau – se vor înapoia la dejun; așa încât se văzu nevoită să pună stavilă privirii lungi, zăbovitoare, aruncate în jurul odăii unde murise tatăl ei și să-și ia un tăcut rămas bun de la bătrânul chip blajin de la care auzise, atâtea vorbe bune și atâtea glume și vorbe de duh.

Căpitanul Lennox adormi în timpul călătoriei spre casă; și Margaret putu plânge în voie, gândindu-se la acest an nefast și la toate suferințele pe care i le adusese. Abia își lăsa conștiința pătrunsă de o pierdere, că venea alta – nu pentru a înlocui durerea aceea cu una nouă, ci pentru a redeschide răni și sentimente abia vindecate. Dar auzind glasul tandru al mătușii ei și al lui Edith, ori țipetele de bucurie ale micului Sholto la sosirea ei și văzând odăile luminate, cu stăpâna casei, drăguță, în paloarea și compătimirea-i sinceră, Margaret se trezi din vraja apăsătoare a deznădejdii aproape superstițioase și încercă să creadă că și în jurul ei puteau domni bucuria și veselia. Au poftit-o să șadă pe locul lui Edith de pe divan; Sholto a fost instruit să-i ducă cu multă grijă mătușii Margaret ceașca de ceai; și când urca să se îmbrace, îi putu mulțumi Domnului că-l scutise pe bătrânul și dragul ei prieten de o boală, lungă și dureroasă.

CAPITOLUL XLIX

RĂGAZ DE LINIȘTE

„Pe țărmul însorit încet coboară,
Oprindu-se alene-n drumul ei;
Durerea o înalță ș-o-nfioară.”

HOOD

— NU E MARGARET MOȘTENITOAREA? șopti Edith către soțul ei, când rămaseră singuri în odaia lor, în seara de după trista călătorie la Oxford.

Înainte de a-i pune această întrebare, îi aplecase capul înalt și, ridicându-se în vârful picioarelor, îl implorase să nu se supere. Numai că soțul ei nu știa nimic; dacă auzise ceva, uitase; și-apoi, nu putea lăsa cine știe ce avere un profesor de la un mic colegiu; și niciodată nu vrusese să accepte ca ea să-și plătească întreținerea; și-apoi, două sute cincizeci de lire pe un an era caraghios, ținând seama că Margaret nici măcar nu bea vin. Edith reveni pe pământ, dezamăgită, cu o închipuire romantică spulberată.

O săptămână mai târziu, se apropie țanțoșă de bărbatul ei și făcându-i o plecăciune adâncă, spuse:

— Eu am avut dreptate, iar tu te-ai înșelat, prea nobile căpitan, Margaret tocmai a primit o scrisoare de la un avocat și află că este legatarul universal al domnului Bell – moștenirea ridicându-se în bani cam la două mii de lire, iar restul, în valoare de vreo patruzeci de mii, reprezentând proprietățile din Milton.

— Serios! Și cum a primit o veste atât de bună?

— Oh, se pare că știa dinainte că-l va moșteni; numai că nu-și închipuise să fie atât de mult. Acum stă foarte palidă și trasă la

față și spune că moștenirea o înspăimântă; dar asta-i o prostie, știi și o să-i treacă. Am lăsat-o pe mama s-o îndoape cu felicitări și am alergat să-ți spun.

Toată lumea părea să socotească firesc ca domnul Lennox să fie pe viitor consilierul juridic al lui Margaret. Ea era atât de neștiutoare în afaceri, încât recurgea la sfatul lui în orice problemă. Domnul Lennox îi recomandă un avocat; îi aduse actele să le semneze. Nimic nu-l făcea mai fericit decât atunci când îi lămurea sensul diferitelor mistere juridice.

— Henry, spuse într-o zi Edith cu viclenie; știi ce nădăjduiesc și aștept să iasă din toate aceste lungi conversații pe care le ai cu Margaret?

— Nu, nu știu, răspunse el, înroșindu-se. Și nici n-aș vrea să-mi spui.

— Oh, foarte bine; atunci nu-i nevoie să-l mai rog pe Cosmo să nu-l mai invite atât de des pe domnul Montagu pe la noi.

— Faci cum vrei, zise el cu prefăcută răceală. Lucrul la care te gândești poate să se întâmple ori nu; dar de data asta, înainte de a mă arunca orbește, voi avea grijă să-mi netezesc drumul. Invită pe cine vrei. Poate că nu-i prea politicos ce-ți spun, Edith, dar dacă te amesteci o să strici totul. A fost foarte distantă față de mine multă vreme; și acum abia s-a mai îndulcit puțin. Are în ea ceva din Cleopatra, dacă ar fi fost ceva mai păgână.

— În ceea ce mă privește, i-o trânti Edith răutăcioasă, prefer că e creștină. Cunosc atât de puțini creștini!

În toamna aceea, Margaret nu putu să plece în Spania; deși până la ultimul moment nădăjduise că vreun prilej favorabil îl va aduce pe Frederick la Paris, unde s-ar fi putut repezi mai ușor. În loc de Cadiz, a trebuit să se mulțumească doar cu Cromer. Stațiunea aceasta alesese și mătușa ei și familia Lennox, pentru vacanță. Și cum țineau ca ea să-i însoțească, nu se prea străduiseră, așa cum le era felul de a fi, să-i sprijine propriile proiecte. Poate că, într-un sens, Cromer era locul cel mai potrivit

pentru Margaret, – avea nevoie nu numai să se întremeze, ci și să se odihnească.

Printre alte speranțe spulberate, a fost și speranța, credința ei că domnul Bell îi va fi explicat domnului Thornton împrejurările și problemele de familie care au precedat nefericitul accident soldat cu moartea lui Leonards. Oricare ar fi acum părerea domnului Thornton – oricât de schimbată față de cea pe care o avusese cândva – tare ar fi dorit ca el să înțeleagă comportarea ei; și motivele pe care le avusese. I-ar fi adus mulțumire; i-ar fi adus liniștea într-o chestiune în care altfel se va frământa toată viața; afară doar dacă va lua hotărârea să nu se mai gândească la ea.

Trecuse atâta timp de la acele întâmplări, încât nu vedea ce prilej ar mai fii avut să le explice, în afară de acela pe care moartea domnului Bell îl irosise. Trebuia, să se resemneze, ca atâția alți oameni, să fie înțeleasă greșit; dar, tot spunându-și că soarta ei nu era diferită de a altora, în străfundul inimii dorea ca într-o zi – peste ani și ani – el să afle totuși, înainte de a muri, că nu fusese vinovată. Își zicea că nici n-avea nevoie să afle că i se explicase totul, dacă putea fi sigură că el știa. Dar era o dorință zadarnică, la fel ca multe altele și când se încredință de acest lucru, se întoarse din toată inima și cu toată tăria spre viața ce i se așternea acum în față, hotărâtă să încerce să se împace cu situația.

Rămânea ore întregi pe plajă, cu ochii țintă la valurile ce se izbeau într-un neîncetat zbucium de țărmul stâncos – sau privirea i se pierdea mai departe, acolo unde marea se umfla și scânteia în zare și asculta, fără să-și dea seama, poate, continua și veșnica ei psalmodiere. Se liniștise, fără să știe cum sau de ce. Stătea inertă acolo, așezată pe pământ, cu mâinile strânse în jurul genunchilor, în timp ce mătușa ei își petrecea vremea umblând prin prăvălii după fleacuri, iar Edith și căpitanul Lennox călăreau pe țărm până hăt departe sau o porneau prin împrejurimi. Iar bonele care se plimbau încoace și încolo pe mal cu copiii, trecând pe lângă ea șușoteau uimite între ele, neînțelegând la ce putea ea să privească

astfel zile în șir. Și când se reuneau cu toții la masă, Margaret era atât de tăcută și de pierdută în gânduri, încât Edith decretă că e vorba de deprimare, salutând încântată propunerea soțului ei de a-l invita pe domnul Henry Lennox la Cromer pentru o săptămână, când se va întoarce din Scoția, în octombrie.

Dar tot acest răgaz de reculegere o ajută pe Margaret să pună rânduială în întâmplările prin care trecuse, să înțeleagă cauza și semnificația lor, atât pentru viața ei din trecut, cât și pentru viitor. Ceasurile petrecute pe malul mării nu erau irosite și asta ar fi putut vedea oricine ar fi știut să citească; sau și-ar fi dat osteneala să înțeleagă expresia pe care o dobândea treptat chipul lui Margaret. Schimbarea aceasta l-a izbit imediat pe domnul Henry Lennox, când a văzut-o.

— Marea i-a ajutat nespus de mult domnișoarei Hale, după câte îmi dau seama, zise el în ziua când sosi, profitând de faptul că Margaret părăsise încăperea. Arată cu zece ani mai tânără decât în strada Harley.

— Din cauza bonetei pe care i-am ales-o! replică Edith pe un ton triumfător. Am știut că-i va veni bine din clipa când am văzut-o.

— Iartă-mă că te contrazic, vorbi domnul Lennox, cu aerul pe jumătate disprețuitor, pe jumătate îngăduitor pe care-l adopta în general față de Edith; dar cred că pot constata deosebirea dintre farmecul unui articol de îmbrăcăminte și farmecul unei femei. Nicio bonetă n-ar fi făcut să-i strălucească și să-i îndulcească în același timp privirea, nu i-ar fi făcut buzele atât de roșii și de pline – iar chipul să-i răspândească atâta pace și lumină. Acum e la fel, ba chiar mai mult – și aici își coborî glasul – ca acea Margaret Hale pe care am văzut-o la Helstone.

De atunci, bărbatul acesta înzestrat și ambițios își îndreptă întreaga energie pentru cucerirea lui Margaret. Frumusețea ei dulce îl fermecase. Înțelegea cât de cuprinzătoare îi era judecata și – credea el – putea fi făcută cu ușurință să se intereseze de toate lucrurile ce-i plăceau lui. Averea ei o socotea doar ca o parte a

personalității ei desăvârșite și a situației în societate; totuși era pe deplin conștient ce avânt i-ar îngădui lui, un avocat fără mijloace prea mari, această avere. Ea îl va ajuta să dobândească asemenea succese și onoruri, încât îi va putea răsplăti cu dobândă acest avans în bogăția pe care i-o va datora ei.

La întoarcerea din Scoția, trecu prin Milton cu diferite treburi reclamate de proprietățile ei de acolo; cu ochiul ager al avocatului priceput, gata oricând să cuprindă dintr-o privire și să cântărească toate posibilitățile, văzuse că terenurile și proprietățile moștenite de Margaret în acest oraș prosper, în plin avânt economic, vor dobândi cu fiecare an o valoare tot mai mare. Îi părea bine să constate că relațiile actuale dintre Margaret și el, de la client la consilier juridic, îndepărtau treptat amintirea zilei nefericite, atât de penibile, de la Helstone. Și îi ofereau și diferite prilejuri de a sta de vorbă cu ea, mai apropiat, în afară de toate ocaziile pricinuite de relațiile de familie.

Margaret ar fi stat tot timpul să-l asculte când îi vorbea despre Milton, deși el nu văzuse pe nimeni din cei pe care ea îi cunoștea mai bine. Mătușa și verișoara ei nu vorbeau despre Milton decât cu silă și dispreț; sentimente de care Margaret își amintea rușinată, că le încercase și ea la început, când se mutaseră acolo. Dar domnul Lennox aproape că o întrecea pe Margaret în prețuirea acestui oraș și a locuitorilor săi. Energia lor, forța și îndrăzneala nestăvilită în lupta și strădaniile lor, viața grea și intensă pe care o duceau îl atrăgeau și îl captivau. Nu contenea să vorbească despre ei; dar nu observase cât de egoiste și de materialiste erau cele mai multe dintre țelurile lor, spre care trudeau din toate puterile, fără să ostenească o clipă, până când Margaret, tot lăudându-i, avu candoarea să scoată în evidență și acest aspect, care compromitea atâtea laturi nobile și demne de admirat. Și totuși, de câte ori, plictisită de alte subiecte și nemairăspunzând decât distrată la o mulțime de întrebări, i se punea o întrebare în legătură cu cine știe ce trăsătură de caracter a celor din Darkshire, Henry Lennox

observa că pe dată îi apărea o lumină în ochi și obrajii începeau să-i ardă de înflăcărare.

Când se întoarseră la Londra, Margaret își duse la îndeplinire una din hotărârile luate la mare – și anume își luă viața în propriile ei mâini. Înainte de a pleca la Cromer, ascultase cu docilitate de legile impuse de mătușa ei, ca pe vremea când era o fetiță înspăimântată, abia sosită la Londra, care plângea până adormea, atunci în primele nopți petrecute în odaia copiilor din strada Harley. Dar înțelesese, în acele ore solemne de meditație petrecute pe malul mării, că va trebui să răspundă într-o zi de propria ei viață, să fie răspunzătoare de ce anume făcuse din ea; încercă să rezolve problema cea mai grea pentru o femeie – și anume în ce măsură trebuie să asculte de alții și câtă libertate de acțiune poate să-și rezerve.

Doamna Shaw se arăta cât se poate de binevoitoare; Edith moștenise și ea această minunată calitate a familiei; dintre toate trei, Margaret probabil că avea dispoziția cea mai incomodă, căci înțelegând repede lucrurile și având și o imaginație extrem de vie, era cam pripită, iar nevoia de afecțiune din copilărie o făcuse să fie mândră; dar avea o inimă copilăroasă, nespus de dulce, care o făcea, chiar și în rarele ei momente de arțag, irezistibilă; pentru cei mai în vârstă; și acum, domolită de ceea ce lumea socotea că era norocul ce dăduse peste ea, înlătură cu farmecul ei împotrivirea mătușii, câștigând-o de partea ei. Și astfel Margaret dobândi dreptul de a face ce credea de cuviință.

— Numai să nu fii prea voluntară, o rugă Edith. Mama ține să-ți angajezi un valet, dar sunt sigură că n-ai nevoie, căci sunt o pacoste. Te rog să-mi faci însă plăcerea, draga mea, să nu fii prea voluntară; este singurul lucru pe care ți-l cer. Cu valet sau fără valet, asta o hotărăști tu; dar te rog, nu fi prea voluntară.

— Să nu-ți fie teamă, Edith. Am să leșin în brațele tale când slugile vor avea zi liberă; și atunci, cu Sholto care se joacă cu focul, și cu mititelul care plânge, ce o să mai dorești o femeie voluntară,

care să poată face față la orice situație!

— Dar n-o să fii prea serioasă, și o să refuzi să glumești și să te distrezi?

— Nici vorbă. Am să fiu mai veselă decât am fost vreodată, acum că sunt de capul meu.

— Și n-o să umbli îmbrăcată oricum, ci o să mă lași să-ți aleg eu toaletele?

— Ba nu, am de gând să mi le aleg singură. Poți să vii cu mine, dacă vrei; dar nimeni nu știe mai bine decât mine ce mi se potrivește.

— Oh! și-mi era tare teamă că o să te îmbraci doar în maro și gri, ca să nu se vadă murdăria pe care o vei culege din toate locurile pe unde o să umbli. Îmi pare bine că îți mai păstrezi câteva mici vanități, ca să nu uiți că mai există și bărbați.

— Am de gând să fiu aceeași, Edith, dacă tu și mătușica mă suportați cum sunt. Numai că, neavând nici soț și nici copil, cu toate îndatoririle firești ce decurg de aici, va trebui să-mi creez eu câteva, în afară de comandarea rochiilor.

Într-un conclav de familie, format din Edith, mama ei și căpitanul Lennox, se hotărî că, poate, toate aceste proiecte ale ei îi vor netezi și mai mult calea lui Henry Lennox. O ținură departe de alți prieteni ai lor care puteau avea fii sau frați buni de însurat; și se declarară de acord cu toții că ei nu părea să-i placă societatea altcuiva decât a lui Henry, în afară de membrii familiei.

Ceilalți admiratori, atrași de înfățișarea sau de averea ei au fost goniți de surâsul disprețuitor al lui Margaret, spre cercuri frecventate de alte frumuseți mai puțin mofturoase, sau de alte moștenitoare cu averi mai mari. Între Henry și Margaret prietenia se adâncea tot mai mult; dar niciunul din ei nu lăsa să i se întrevadă sentimentele.

CAPITOLUL L

SCHIMBĂRI LA MILTON

„Acuma hopa sus, sus;
Și-acuma tocmai jos, jos!”

CÂNTEC DE COPII

ÎNTRE TIMP, la Milton coșurile fumegau, mașinile huruiau și duduiau neîncetat, într-o rotire amețitoare, fără sfârșit. Poate că nu puteai înțelege rostul și țelul lemnului, fierului și aburului în truda lor veșnică; dar stăruința activității lor monotone era egalată în neobosita lor dăinuire de mulțimile oamenilor care, cu bună știință, însuflețiți de un țel, urmăreau neobosiți – Ce?

Pe străzi se zăreau doar puțini pierde-vară – nimeni nu se plimba de plăcere; fața fiecăruia era încordată de neliniște și griji; întrebau cu nesaț de ultimele vești; și oamenii se îmbulzeau, cum făceau și în viață, prin cartierul comercial și financiar, cu egoismul profund al concurenței. Orașul era cufundat într-o atmosferă sumbră. Puțini veniseră să cumpere și aceștia erau priviți cu bănuială de vânzători; căci creditul era nesigur și până și oamenii cei mai solvabili puteau să-și aibă averile atinse de criza ce lovise liniile maritime din portul învecinat. Până acum, în Milton nu avusese loc încă niciun faliment; dar, din imensele speculații de care se aflase că sfârșiseră rău în America și chiar și în țară, se știa că unele firme din Milton vor avea atât de mult de suferit, încât zilnic fetele oamenilor – dacă nu limbile lor – întrebau: „Ce-ai mai aflat? Cine s-a prăbușit? Ce o să am de suferit eu?”

Iar dacă doi sau trei oameni vorbeau între ei, stăruiau mai degrabă asupra celor aflați în siguranță, neîndrăznind să

pomenească de cei care, după părerea lor, se vor prăbuși; căci zvonuri fără rost puteau, în astfel de vremuri, să pricinuiască falimentul unuia care, altfel, ar fi putut să reziste; și unul care se prăbușește trage după sine și pe alții. „Thornton e în siguranță" spuneau. „Firma lui e mare – se extinde an de an; dar are o minte extrem de prudentă cu toată îndrăzneala lui!"

Apoi, unul îl trage pe altul deoparte și, cu capul înclinat spre urechea vecinului, spune: „E drept că firma lui Thornton e mare; dar și-a cheltuit profiturile ca s-o extindă; nu are capital pus deoparte; mașinile și le-a cumpărat în ultimii doi ani și l-au costat – n-are rost să mai spunem cât! – ar trebui să fie mai prudent!" Dar acest domn Harrison nu era decât o cobe – un om care moștenise de la taică-său averea făcută din negoț și pe care se temuse că o va pierde dacă și-ar fi schimbat genul de afaceri cu altele în stil mare; totuși, invidia fiecare bănuț câștigat de alții mai îndrăzneți sau mai clarvăzători.

Dar adevărul este că domnul Thornton se afla la mare ananghie. O simțea mai ales în punctul său vulnerabil – căci era mândru de tipul de om de afaceri pe care îl întruchipa. Făuritor al propriei sale averi, atribuia acest lucru nu vreunui merit deosebit sau unor calități proprii, ci puterii – pe care credea că o dă comerțul fiecărui om îndrăzneț, cinstit și perseverent – de a se ridica până la un nivel de unde putea vedea și înțelege marele joc al reușitei în lume și prin această perspicacitate să dobândească mai multă putere și influență decât în orice alt mod de viață. Până departe, în răsărit și în apus, unde persoana lui nu va fi cunoscută niciodată, numele îi va fi respectat, dorințele îndeplinite și cuvântul prețuit în aur. Aceasta era concepția despre viața comercială de la care pornise domnul Thornton. „Și negustătorii vor fi ca niște principi", zicea mama lui, citind textul cu glas tare, ca și cum ar fi fost sunetul de trompetă ce-l chema pe fiul ei la luptă.

El era ca mulți alții – bărbați, femei și copii – receptiv la lucrurile îndepărtate și opac la cele apropiate. Căuta să dobândească faimă

pentru numele său în țări străine și peste mări – să devină conducătorul unei firme cunoscute timp de generații întregi; și îi trebuiseră ani lungi și tăcuți ca să ajungă să întrezărească măcar ceea ce ar putea fi acum – astăzi – aici – în propriul său oraș, în propria sa fabrică, printre oamenii săi. Trăiseră și unii și alții vieți paralele – foarte aproape, dar neatingându-se – până când întâmplarea (sau cel puțin, așa părea) făcuse să-l cunoască pe Higgins. O dată pus față în față, ca de la om la om, cu un muncitor ce reprezenta masele din jurul său și (ții seama) fără raportul de la patron la muncitor, în primul moment începuse fiecare să-și dea seama că „avem cu toții o inimă omenească". Acesta a fost doar începutul; și până acum – când teama de a pierde legătura cu doi sau trei dintre muncitorii pe care în ultima vreme ajunsese să-i cunoască și ca oameni și de a vedea cum câteva proiecte, de fapt niște experiențe la care ține foarte mult, au fost spulberate fără milă – dăduse o nouă amploare temerilor ascunse care îl încercau din când în când; până acum nu recunoscuse niciodată cât de mare și cât de adânc era interesul pe care ajunsese să-l aibă în ultima vreme pentru situația sa de industriaș, pur și simplu pentru că-l aducea într-o strânsă legătură, dându-i și prilejul de a se bucura de putere, cu oameni ciudați, șireți și ignoranți, dar, mai presus de toate, având caracter și multă omenie.

Își trecu în revistă cu atenție situația sa de industriaș din Milton. Greva de acum un an și jumătate – sau chiar mai mult, căci se aflau într-un iernatic sfârșit de primăvară – greva aceea, de pe când era tânăr, căci acum era bătrân – îl împiedicase să-și onoreze câteva din comenzile mari pe care le avea atunci. Își băgase o bună parte din capital în mașini noi și scumpe; și cumpărase, de asemenea, mult bumbac, pentru onorarea acestor comenzi pe bază de contract. Faptul că nu fusese în stare să le onoreze se datora, în oarecare măsură și necalificării totale a muncitorilor irlandezi pe care îi adusese; mare parte din munca lor fusese necorespunzătoare și produsul nu putea fi expediat de o

firmă care se mândrea cu mărfurile sale de calitate superioară. Luni în șir, neplăcerile pricinuite de grevă fuseseră un obstacol în calea domnului Thornton; și adesea, când privirea i se oprea asupra lui Higgins, era gata să răcnească la el, așa, fără pricină, doar pentru că simțea cât de multe prejudicii îi adusese acțiunea în care fusese implicat. Dar dându-și seama de acest resentiment ivit pe neașteptate, se hotărî să și-l înfrâneze. Nu-i ajungea însă doar să-l evite pe Higgins; trebuia să se convingă singur că își putea stăpâni mânia; de aceea căuta mereu să-l lase pe Higgins să vină la el, ori de câte ori treburile o cereau sau timpul liber al domnului Thornton o îngăduia. Încetul cu încetul, își pierdu orice resentiment, minunându-se cum de se putuse ca doi oameni ca el și ca Higgins, trăind din același negoț, muncind fiecare în felul său pentru același țel, să privească situația celuilalt într-un mod atât de diferit. Drept urmare între cei doi luă naștere o relație care, deși s-ar putea să nu reușească a preveni ciocniri de opinii și acțiuni în viitor, va permite în orice caz atât patronului cât și muncitorului, să-l considere pe celălalt cu mult mai multă simpatie și înțelegere și să se poarte unul cu celălalt cu mai multă răbdare și bunăvoință. Pe lângă aceste sentimente mai bune, atât domnul Thornton cât și muncitorii au descoperit că habar n-aveau de câteva lucruri obișnuite, cunoscute până atunci doar de o parte, dar nu și de cealaltă.

Dar iată că acum se instalase iar una din perioadele când negoțul mergea prost, când prețurile scăzute ale pieței făceau să descrească valoarea tuturor stocurilor; ale domnului Thornton au scăzut aproape la jumătate. Nu mai sosea nicio comandă; așa încât pierdu dobânda la capitalul pe care îl investise în mașini; căci era greu să obțină plata pentru comenzile onorate; și totuși funcționarea întreprinderii cerea mereu alte cheltuieli. Apoi trebuiau achitate facturile pentru bumbacul cumpărat; și, neavând destui bani, a împrumutat cu dobândă exagerat de mare, neputând însă vinde mărfurile. Dar nu deznădăjduia; se străduia

zi și noapte să prevadă și să preîntâmpine orice împrejurare critică. Cu cei din casă se purta la fel de calm și blând ca întotdeauna; cu muncitorii din fabrică nu prea vorbea mult, dar ei ajunseseră să-l cunoască; și dacă le răspundea scurt, tăios, oamenii nu se supărau, căci știau ce griji îl năpădiseră și renunțau la ostilitatea înăbușită care mocnise mai înainte și care dusese la vorbe și la aprecieri aspre. „Patronu' are o mulțime de necazuri pe cap", zise Higgins într-o zi, când îl auzi pe domnul Thornton întrebând răstit de o comandă care nu fusese îndeplinită; nu-i scăpă nici oftatul înăbușit pe care îl scoase trecând pe lângă încăperea unde lucrau câțiva muncitori. În seara aceea, Higgins, împreună cu încă un om, rămaseră peste orele de program, fără știrea nimănui, ca să termine munca rămasă nefăcută; și domnul Thornton nu avea să afle niciodată adevărul: contramaistrul căruia îi dăduse inițial comanda spuse că o făcuse el însuși.

„Eh! crez că știu cine s-ar fi necăjit dacă l-ar fi văzut pe patronu' nostru stând ca o curcă plouată! Tare i s-ar fi rupt inima aia a lui simțitoare, bătrânului pastor, dacă ar fi văzut privirea jalnică pe care am văzut-o eu pe fața patronului", gândi Higgins într-o zi, în timp ce se apropia de domnul Thornton pe strada Marlborough.

— Patroane, începu el, oprindu-l pe domnul Thornton care mergea grăbit și hotărât și făcându-l să-și ridice privirea cu o tresărire bruscă, plină de arțag, de parcă gândurile i-ar fi fost tare departe. Ați mai auzit ceva despre domnișoara Margaret?

— Domnișoara – cine? întrebă domnul Thornton.

— Domnișoara Margaret – adică domnișoara Hale – fiica bătrânului pastor – știți bine cine vreau să spun, dacă vă gândiți nițel – (nu era nimic nerespectuos în tonul cu care spuse aceste cuvinte).

— Oh, da! și deodată expresia de grijă, încremenită pe chipul domnului Thornton, se risipi de parcă o ușoară adiere de vară i-ar fi spulberat toată neliniștea din gânduri; și, chiar dacă gura îi era la fel de strânsă ca mai înainte, ochii zâmbeau binevoitor omului

din fața sa. Știi, Higgins, că acum ea e proprietăreasa mea. Mai aud câte ceva despre ea, când și când, de la agentul de aici. Se simte bine, acolo printre prieteni – mulțumesc, Higgins.

Acest „mulțumesc", spus șovăielnic după celelalte cuvinte, dar cu atâta căldură, îl puse pe gânduri pe istețul Higgins. Putea să fie doar o închipuire, dar își zise că trebuia să încerce să afle dacă-i adevărat.

— Și nu s-a măritat, patroane?

— Nu încă; și chipul i se întunecă din nou. Se spune că ar fi vorba de ceva, după câte am înțeles, cu un neam al familiei.

— Atunci, crez că n-o să mai vină pe la Milton.

— Nu!

— Stai o clipă, patroane. Și, apropiindu-se, îi șopti confidențial: Domnu' ăl tânăr și-a lămurit situația? Își sublinie cuvintele făcându-i cu ochiul, ceea ce spori și mai mult misterul pentru domnul Thornton. Domnu' ăl tânăr, vreau să spun – domnișoru' Frederick, așa-i spuneau – fratele ei care a fost pe aici, știți.

— Pe aici!

— Păi, da, la moartea cucoanei. Nu trebuie să vă feriți de mine; fiindcă Mary și cu mine am știut tot timpu', numai că ne-am ținut gura: da' am aflat totu' prin Mary, care dădea ajutor în casă la ei atunci.

— Și a fost aici. Era fratele ei?

— Păi, sigur, da' credeam că știți, că altfel nu v-aș fi spus. Nu știați că are un frate?

— Da, știu totul despre el. Vasăzică așa, a fost aici la moartea doamnei Hale?

— Nu! N-o să mai spun nimic. Poate că i-am și vârât în bucluc, căci țineau totu' foarte secret. Ce vroiam eu să știu e dacă și-a lămurit situația?

— După câte știu, nu. De fapt, nu știu nimic. Acum doar mai aud de domnișoara Hale, fiindcă e proprietăreasa mea și asta prin avocatul ei.

Și se îndepărtă brusc de Higgins, văzându-și de treaba cu care era ocupat când acesta îl acostase; lăsându-l pe bietul om tare încurcat.

„Vasăzică, era fratele ei", își zise domnul Thornton. „Mă bucur. Poate că n-am s-o mai văd vreodată; dar e o mângâiere pentru mine – o ușurare – să aflu acest lucru. Știam că nu poate să nu fie neprihănită; și totuși, doream să am certitudinea. Îmi pare bine că e așa!"

Era ca un firicel auriu trecând prin țesătura sumbră a soartei sale de acum, care se întuneca tot mai mult. Agentul lui își pusese mari nădejdi într-o firmă comercială din America, dar firma aceasta dăduse faliment, împreună cu alte câteva, tocmai acum; se prăbușise totul ca un pachet de cărți de joc și prăbușirea uneia adusese după sine și alte falimente. Ce anume obligații avea domnul Thornton? Le putea face care față?

Seară de seară lua la el în odaie registre și acte și ședea până târziu, mult timp după ce toți ai casei se duseseră la culcare; și își închipuia că nimeni nu știa ce făcea el în ceasurile când ar fi trebuit să doarmă. Într-o dimineață, când zorii se furișau printre crăpăturile oblonului și el încă nu se culcase, pregătindu-se, nepăsător și apatic, să renunțe și la odihna de o oră sau două ce-i mai rămânea înainte de a înfrunta iarăși tumultul zilei de lucru, ușa odăii se deschise și în prag apăru mama lui, îmbrăcată ca în ajun. Nici ea nu se culcase o clipă, la fel ca și el. Privirile li se întâlniră. Aveau fețele reci, imobile și palide de nesomn.

— Mamă! De ce nu ești în pat?

— Fiule, crezi că pot să dorm liniștită, în timp ce tu veghezi copleșit de griji? Nu mi-ai spus ce necazuri ai; dar grele necazuri ai mai avut în ultimele zile.

— Negoțul merge prost.

— Și te temi că…

— Nu mă tem de nimic, răspunse el înălțându-și capul cu trufie. Știu numai că niciun om nu va avea de suferit din pricina mea.

Asta mi-a fost grija.

— Dar care-i situația ta? Ai să fii – va trebui să dai faliment? și în glasul ei ferm se simți un tremur neobișnuit.

— Nu faliment. Va trebui să mă retrag din afaceri, dar îmi voi plăti toți oamenii. Aș putea să mă redresez – sunt grozav de ispitit…

— Cum? Oh, John! păstrează-ți reputația – riscă orice pentru asta. Cum te-ai putea redresa?

— Printr-o speculație care mi s-a oferit, plină de riscuri; dar, dacă reușește, mă voi ridica mult deasupra liniei de plutire, așa încât nimeni nu va ști cât de strâmtorat am fost. Totuși, dacă dă greș…

— Dacă dă greș… repetă ea, înaintând și punându-și mâna pe brațul lui, cu ochii plini de însuflețire; își ținu respirația ca să audă sfârșitul vorbelor lui.

— Oamenii cinstiți sunt ruinați de pungași, zise el cu chipul întunecat. În situația de acum, banii creditorilor mei sunt în siguranță – până la ultimul sfanț; dar nu știu unde se află banii mei – poate că nu mai am nimic – poate că în momentul de față sunt ruinat. De aceea, ar trebui să risc banii creditorilor.

— Dar dacă reușește, nu vor ști niciodată. E o speculație atât de desperată? Nu pot să cred, căci altfel nu te-ai fi gândit la ea. Dacă reușește…

— Aș fi un om bogat, dar liniștea mea sufletească va fi pentru totdeauna pierdută!

— De ce? Doar nu vei fi păgubit pe nimeni.

— Nu; dar riscând să ruinez mai mulți oameni pentru profitul meu egoist. Mamă, m-am hotărât! N-o să suferi prea mult dacă va trebui să plecăm din casa asta, nu-i așa, dragă mamă?

— Nu! Și n-aș vrea să procedezi altfel decât e felul tău, căci asta mi-ar frânge inima. Ce poți să faci?

— Să rămân același John Thornton, în orice împrejurare; străduindu-mă să fiu drept și făcând boroboațe; și apoi încercând

s-o iau de la capăt cu curaj. Dar e greu, mamă. Am muncit și am plănuit atât. Am descoperit prea târziu noile forțe din situația mea – și acum totul s-a sfârșit. Sunt prea bătrân ca să încep din nou cu aceeași inimă. E greu, mamă.

Se întoarse cu spatele și își acoperi fața cu mâinile.

— Nu înțeleg, vorbi ea și glasul îi suna sfidător, deși mohorât, de ce se întâmplă așa. Băiatul meu – fiu bun, om drept, inimă simțitoare – dă greș în tot ce întreprinde: găsește o fată pe care s-o iubească și ei nu-i pasă de sentimentele lui de parcă ar fi fost, acolo, un om oarecare; trudește și truda lui nu duce la nimic. Alți oameni prosperă și se îmbogățesc și numele lor prăpădit și-l mențin ferit de orice rușine.

— Rușinea nu m-a atins niciodată, zise el cu glas scăzut; dar ea continuă:

— M-am întrebat uneori unde e dreptatea și acum m-am convins că așa ceva nici nu există pe lume – văzându-te unde ai ajuns; tu, John Thornton, scumpul meu fiu, deși s-ar putea să devenim amândoi cerșetori!

Îl cuprinse pe după gât, sărutându-l printre lacrimi.

— Mamă! zise el, cuprinzând-o plin de tandrețe cm brațul, cine mi-a dat viață, hărăzindu-mi atât binele cât și răul?

Ea clătină din cap. În clipa aceea nu vroia să audă nimic despre religie.

— Mamă, urmă el înțelegând că n-o să-i răspundă și eu am fost un răzvrătit; dar mă străduiesc să nu mai fiu. Ajută-mă, cum mă ajutai când eram copil. Atunci îmi spuneai vorbe bune – când a murit tata și când eram strâmtorați – atât de strâmtorați cum n-o să mai fim niciodată; îmi spuneai vorbe de îmbărbătare, mărinimoase, pline de încredere, pe care nu le-am uitat nicicând, deși poate că zăceau adormite în conștiința mea. Mai vorbește-mi ca atunci, mamă. Să nu ajungem să credem că lumea ne-a împietrit inimile. Dacă-mi vei spune vorbe bune ca odinioară, ele îmi vor reînvia puțin simplitatea pioasă a copilăriei. Mi le repet și

singur, dar e altfel când vin de la tine, căci îmi amintesc de toate grijile și încercările prin care ai trecut.

— Am trecut prin multe, adeveri ea suspinând, dar niciuna atât de grea ca asta de acum. Să te văd azvârlit din locul ce ți se cuvine pe drept! Aș putea să mi le spun mie, John, nu ție. Nu ție! Dumnezeu a găsit de cuviință să fie foarte aspru cu tine, foarte aspru.

Plângea acum zguduită de suspine – și cât de deznădăjduite par suspinele când plânge o persoană în vârstă. În cele din urmă o izbi tăcerea din jur; într-adevăr, nu se auzea niciun sunet. Se uită și văzu că fiul ei ședea la masă, cu brațele întinse și cu fața în jos.

— Oh, John! exclamă ea, ridicându-i capul.

Pe chipul lui palid se așternuse o expresie atât de stranie de tristețe, încât o clipă i se păru că era prevestirea morții; dar, când trăsăturile țepene i se înmuiară și culoarea îi reveni și văzu că era din nou el însuși, tot chinul de pe lume dispăru și nu mai rămase decât marea fericire care era pentru ea simpla lui existență. Îi mulțumi Domnului pentru acest dar care era existența lui, cu o fervoare care îi goni din suflet orice urmă de răzvrătire.

El nu se grăbea să spună ceva; se duse și deschise obloanele, lăsând lumina roșiatică a zorilor să inunde odaia. Dar dinspre răsărit bătea vântul; era un frig pătrunzător, așa cum fusese de săptămâni întregi – anul acesta nu va exista o cerere de articole ușoare de vară. Orice speranță de redresare a comerțului trebuia să fie dată la o parte.

Simțea o mare ușurare că avusese această discuție cu mama lui; nu trebuia să uite că, oricât și-ar ascunde în viitor unul de altul necazurile, fiecare înțelegea ce simte celălalt și erau, dacă nu în armonie, cel puțin nu în discordie în felul cum priveau lucrurile. Soțul lui Fanny se supără aflând că Thornton refuza să ia parte la speculația pe care i-o oferise, declarându-i în același timp că nu poate să-l ajute cu bani lichizi, căci avea nevoie pentru a se lansa el însuși în această afacere.

În cele din urmă, domnului Thornton nu-i mai rămase altceva de făcut decât ceea ce se temuse de săptămâni întregi că va trebui să facă: să renunțe la întreprinderea de care se ocupase atâția ani cu atâta probitate și succes; și să caute o slujbă. Fabrica din strada Marlborough și locuința din incinta ei erau închiriate pe termen lung; va trebui, dacă va fi posibil, să le închirieze. I se oferi o situație imediată: domnul Hamper ar fi fost extrem de încântat să-l aibă ca partener de nădejde și experimentat al fiului său, care se stabilea pe cont propriu, cu un mare capital, într-un oraș vecin; dar tânărul nu prea era priceput în afaceri și nici nu avea scrupule în dorința sa de a câștiga bani, neținând seama de nimic în afară de toanele lui. Domnul Thornton nu acceptă să intre într-o asociație care i-ar fi zădărnicit și puținele planuri ce supraviețuiseră ruinei averii sale. Mai curând ar accepta să fie director, cu o oarecare putere pe lângă salariu, decât să aibă de-a face cu toanele tiranice ale unui asociat bogat, cu care era sigur că se va certa în câteva luni.

Așa încât rămase în așteptare, cu toată modestia, când se făcu auzită la bursă vestea despre uriașa avere câștigată de cumnatul său prin speculația sa îndrăzneață. Era bomba zilei. Succesul aduse cu el și admirația tuturor. Nimeni nu era socotit atât de priceput și perspicace ca domnul Watson.

CAPITOLUL LI

REVEDEREA

„Sus, inimă! și să ne stăpânim
Privirea, chipul, vorba ce-o rostim.
Să nu lăsăm pe nimeni să-nțeleagă
Ce mult ne-a fost și ne va fi de dragă.”

PIESĂ ÎN VERSURI

ERA O SEARĂ CĂLDUROASĂ de vară, Edith intră în odaia lui Margaret, prima dată în costumul de călărie, a doua oară gata îmbrăcată pentru dineu. Prima dată nu găsi pe nimeni acolo; a doua oară, o găsi pe Dixon întinzând pe pat rochia lui Margaret; dar nici urmă de Margaret. Edith nu-și găsea astâmpăr.

— Oh, Dixon! nu florile astea albastre! Sunt îngrozitoare pe rochia de un auriu stins. Ce gust! Așteaptă puțin, am să-ți aduc niște flori de rodiu.

— Nu e auriu stins, doamnă. E culoarea paiului; și albastrul merge totdeauna la culoarea paiului.

Dar Edith adusese florile de un roșu viu înainte ca Dixon să-și fi rostit jumătate din protestele ei.

— Unde-i domnișoara Hale? întrebă Edith, după ce încercă efectul garniturii. Nu pot să înțeleg, urmă ea pe un ton exasperat, cum de-a lăsat-o mătușă-mea să capete asemenea obiceiuri nesăbuite la Milton! Mi-e tot timpul teamă să n-aud că i s-a întâmplat cine știe ce grozăvie prin toate locurile acelea mizere pe unde umblă ea. N-aș îndrăzni niciodată să trec pe câteva din străzile acelea, fără să am cu mine o slujnică. Nu sunt potrivite pentru o doamnă.

Dixon era încă bosumflată pentru că îi fuseseră desconsiderate gusturile; așa încât răspunse destul de sec:

— Nu-i de mirare, după mintea mea, când aud cucoanele grozăvindu-se tot timpul că sunt cucoane – că sunt tare fricoase, delicate și grațioase – zic nu-i de mirare că nu mai sunt sfinți pe pământ…

— Oh, Margaret! bine că ai venit! Aveam atâta nevoie de tine. Ce roșii îți sunt obrajii, sărăcuța de tine! Dar ascultă aici ce-a făcut nesuferitul de Henry; zău că depășește limitele îngăduite unui cumnat. Tocmai când aranjasem atât de frumos petrecerea – exact cum trebuia ca un invitat de talia domnului Colthurst – iată că vine Henry, cu scuze, e adevărat și invocând numele tău, mă roagă să-l aducă pe acel domn Thornton din Milton – chiriașul tău, știi – care se află la Londra pentru niște treburi avocățești. O să-mi strice toată seara.

— Nu mă interesează niciun dineu. N-am nevoie de nimic, zise Margaret cu glas scăzut. Dixon poate să-mi aducă aici o ceașcă de ceai și voi fi în salon când o să urcați. Voi fi cu adevărat încântată să stau puțin culcată.

— Nu, nu! nici vorbă de așa ceva. Arăți îngrozitor de palidă, e drept; dar e din cauza căldurii și apoi nu se poate fără tine. (Florile acelea puțin mai jos, Dixon. Sunt ca niște flăcări vii, Margaret, în părul tău negru.) Știi că plănuiserăm amândouă să-i vorbești domnului Colthurst despre Milton. Oh, desigur! și omul acela vine din Milton. Cred că până la urmă va ieși minunat. Domnul Colthurst o să-l descoasă despre toate subiectele care-l interesează și va fi amuzant să descoperim experiențele tale și cunoștințele domnului Thornton în viitorul discurs pe care domnul Colthurst îl va ține în Camera Comunelor. Serios, cred că Henry a nimerit-o bine. L-am întrebat dacă nu este cineva care să ne facă de rușine; și el mi-a răspuns: „Nu dacă ai cât de cât minte, surioară.” Așa că îmi închipui că pronunță măcar corect cuvintele, ceea ce nu-i un lucru obișnuit în Darkshire, nu-i așa, Margaret?

— Domnul Lennox n-a spus de ce a venit domnul Thornton la Londra? E vorba cumva de treburi juridice legate de proprietatea aceea? întrebă Margaret cu glas reținut.

— Oh, a dat faliment, sau cam așa ceva; dar Henry ți-a spus în ziua când ai avut durerea aceea de cap groaznică – când a fost asta? (Așa, acum e perfect, Dixon. Domnișoara Hale are încredere în gustul nostru, nu-i așa?) Mi-ar fi plăcut să fiu înaltă ca o regină și neagră ca o țigancă, Margaret.

— Dar ce-a spus de domnul Thornton?

— Oh! Zău, că nu mă pricep deloc la treburi juridice. Henry va fi încântat să-ți explice el totul. Știu doar că, din câte am înțeles, domnul Thornton este într-o situație foarte grea și că e un om respectabil și că trebuie să mă port foarte politicos cu el; și fiindcă nu prea știu cum, am venit la tine să te rog să mă ajuți. Și acum vino cu mine jos, ca să te odihnești un sfert de oră pe divan.

Privilegiatul cumnat sosi devreme; și Margaret, roșindu-se toată, începu să-i pună întrebări în legătură cu domnul Thornton.

— Este nevoit să subînchirieze proprietatea – fabrica Marlborough, împreună cu casa și clădirile anexă, vreau să spun. Nu poate să le mai țină; și există o mulțime de acte și contracte de închiriere de revăzut și forme de întocmit. Nădăjduiesc că Edith o să-l primească cum se cuvine; a fost totuși cam nemulțumită, după câte mi-am dat seama, de libertatea pe care mi-am luat-o cerându-i să-l invite. Dar m-am gândit că ți-ar plăcea să vezi că i se acordă puțină atenție; se cuvine să avem o deosebită grijă să tratăm cu respect pe cineva care a sărăcit.

Își coborâse glasul ca să-i vorbească lui Margaret, lângă care ședea; dar când sfârși, sări în sus și se repezi să-l prezinte pe domnul Thornton, care tocmai intrase, lui Edith și căpitanului Lennox.

Margaret îl privea cu încordare pe domnul Thornton, ocupat încă cu prezentările. Trecuse mai mult decât un an de când nu-l mai văzuse și tot ce se petrecuse între timp îl schimbase foarte tare.

Silueta zveltă îl făcea să se înalțe peste statura medie a bărbaților și avea o anumită prestanță datorită degajării cu care se mișca în mod firesc; dar chipul arăta îmbătrânit și ros de griji totuși, o liniște plină de distincție i se așternuse pe față, impresionându-i pe cei ce aflau de schimbarea intervenită în situația lui, căci sugera demnitate și forță bărbătească. Observase, de la prima privire aruncată în încăpere, că Margaret era acolo; văzuse privirea ei atentă și preocupată în timp ce asculta ce-i spunea domnul Henry Lennox; se apropie de ea cu aerul desăvârșit al unui vechi prieten. La primele lui cuvinte, rostite cu glas liniștit, obrajii ei se îmbujorară și așa rămaseră toată seara. Părea, că nu are să-i spună prea multe. Îl dezamăgi prin felul liniștit în care îl întrebă ceea ce socotea el că sunt simple întrebări convenționale despre vechile ei cunoștințe din Milton; dar sosiră și alți invitați – dintre obișnuiții casei – așa încât domnul Thornton trecu pe planul al doilea, schimbând doar din când în când câteva cuvinte cu domnul Lennox.

— Găsiți că domnișoara Hale arătă bine, nu-i așa? întrebă domnul Lennox. Milton nu i-a priit, zic eu; căci atunci când a venit la Londra, aveam impresia că n-am văzut niciodată pe cineva atât de schimbat. În seara asta arată radioasă. Dar s-a și întremat mult. Toamna trecută obosea chiar și după o plimbare de două mile. Vineri seara ne-am plimbat pe jos până la Hampstead și înapoi. Și totuși, sâmbătă arată la fel de bine ca și acum.

„Ne-am plimbat!" Cine? Ei doi singuri?

Domnul Colthurst era un bărbat extrem de strălucitor și un membru al Parlamentului în plină ascensiune. Era foarte ager când era vorba să descopere caracterul oamenilor și îl izbi o remarcă făcută de domnul Thornton la masă. O întrebă pe Edith cine era; și, spre surprinderea ei, înțelese din tonul exclamației lui – „Serios?" – că domnul Thornton din Milton nu era pentru el un nume atât de necunoscut pe cât își închipuise ea că va fi. Dineul ei era un succes. Henry părea bine dispus și își folosea de minune

spiritul sec și caustic. Domnul Thornton și domnul Colthurst găsiră câteva subiecte care îi interesau pe amândoi, dar pe care le atinseră doar în treacăt, urmând să le discute pe îndelete după ce se va sfârși masa. Margaret arăta minunat cu garnitura de flori de rodiu; și dacă se rezema de spătarul scaunului și vorbea foarte puțin, Edith nu era supărată, căci conversația se desfășura curgător și fără ea. Margaret cerceta chipul domnului Thornton. El nu-i aruncă nicio privire; așa încât îl putea studia nestingherită, observând schimbările pe care un răstimp atât de scurt le produsese asupra lui. Doar la câte o remarcă spirituală a domnului Lennox, fața lui căpăta brusc vechea înfățișare de intensă vioiciune; strălucirea veselă îi revenea în ochi, buzele i se deschideau puțin, amintind de zâmbetul scânteietor de altădată; o clipă, privirea lui o căută pe a ei, cerând parcă înțelegere. Dar când ochii li se întâlniră, întreaga lui înfățișare se schimbă; deveni iar grav și îngrijorat; și evită cu bună știință să-și mai arunce privirea spre ea cât timp mai ținu masa.

Mai erau numai două doamne invitate la dineu; și cum erau ocupate într-o conversație cu mătușa ei și cu Edith, când urcară în salon, Margaret își căută alene ceva de lucru. În curând veniră și bărbații, domnul Colthurst și domnul Thornton prinși într-o conversație foarte însuflețită. Domnul Lennox se apropie de Margaret și zise cu glas scăzut:

— Cred că Edith ar trebui să-mi mulțumească pentru contribuția mea la reușita dineului. Nici nu-ți închipui ce om plăcut și sensibil este chiriașul acesta al dumitale. Era exact omul care să-i dea lui Colthurst toate faptele de care avea nevoie. Nu-mi pot închipui cum de-a izbutit să dea greș în afaceri.

— Cu forțele și cu posibilitățile lui, dumneata ai fi reușit, spuse Margaret.

Domnul Lennox nu păru să savureze pe de-a întregul tonul acestor cuvinte, cu toate că nu făcuse decât să exprime un gând care-i trecuse și lui prin minte. Rămaseră tăcuți, ceea ce le îngădui

să prindă un crâmpei din conversația ce se desfășura lângă cămin, între domnul Colthurst și domnul Thornton.

— Vă asigur, e un lucru de care am auzit vorbindu-se cu mult interes – sau curiozitate față de rezultate, ar fi poate mai indicat să spun. Am auzit de mai multe ori pronunțându-se numele dumneavoastră în scurtul răgaz cât am stat pe acolo.

Apoi câteva cuvinte se pierdură; și, când putură auzi din nou, vorbea domnul Thornton.

— Îmi lipsește ceea ce-i necesar pentru popularitate – dacă vorbeau despre mine în acest fel, atunci se înșelau. Mă apuc cu greu de proiecte noi; și nu-mi place să mă fac cunoscut, chiar și de cei pe care aș dori să-i cunosc și față de care n-aș avea rezerve. Totuși, cu toate aceste neajunsuri, simțeam că eram pe calea cea bună și că, pornind de la un fel de prietenie cu unul, ajungeam să cunosc mai mulți. Avantajele erau reciproce: învățam unul de la altul, atât cu bună știință cât și fără voie.

— Văd că vorbiți la trecut. Bănuiesc că intenționați să mergeți pe aceeași cale?

— Trebuie să-l opresc pe Colthurst, zise Henry Lennox grăbit.

Și, printr-o întrebare bruscă, legată însă de subiect, întoarse conversația astfel încât să-i evite domnului Thornton umilința de a-și recunoaște eșecul și, ca urmare, schimbarea în situația sa. Dar de îndată ce noul subiect fu încheiat, domnul Thornton reluă conversația exact de unde fusese întreruptă, dându-i domnului Colthurst răspunsul la întrebarea pusă:

— Am eșuat în afaceri și a trebuit să renunț la poziția mea de patron. Sunt în căutarea unei situații în Milton, unde să obțin o slujbă la cineva dispus să mă lase să procedez cum cred în probleme de aceeași natură. Mă pot bizui pe mine, căci n-am teorii îndrăznețe pe care să vreau să le aplic cu pripeală. Singura mea dorință este să am prilejul de a cultiva unele relații cu muncitorii, în afară de cele legate de plata lefurilor. Dar s-ar părea că este punctul acela de sprijin de care vorbea Arhimede, din care se poate

răsturna pământul, dacă judecăm după importanța pe care i-o dau unii dintre industriașii noștri, care clatină din cap și privesc cu gravitate de îndată ce le pomenesc de câteva experiențe pe care aș vrea să le încerc.

— Observ că le numiți „experiențe", zise domnul Colthurst și nota de respect din glas i se accentua.

— Pentru că așa le socotesc. Nu sunt sigur de urmările pe care le vor avea. Dar sunt încredințat că ar trebui încercate. Am ajuns la convingerea că instituțiile, doar ele, oricât de judicioase ar fi și oricât de multă gândire ar fi cerut organizarea și rânduirea lor, nu pot lega clasele sociale între ele, așa cum ar trebui să fie legate, decât dacă funcționarea instituțiilor îi aduce pe indivizii din diferite clase în contact unii cu alții. Asemenea relații constituie însuși suflul vieții. Un muncitor nu poate fi făcut să simtă și să înțeleagă toată strădania patronului la alcătuirea planurilor. Un plan bine închegat e ca o mașinărie, gata să fie aplicat de nevoie. Dar muncitorii îl acceptă ca pe o mașinărie, fără să se gândească la intensa trudă mintală și la prevederea cerută pentru a-l aduce la o asemenea perfecțiune. În ceea ce mă privește, m-ar interesa o idee a cărei aplicare necesită relații personale; la început s-ar putea să scârțâie, dar la fiecare obstacol tot mai mulți oameni ar fi antrenați și în cele din urmă reușita ei ar ajunge să fie dorită de toți, căci fiecare a contribuit cu o parte la alcătuirea planului; și chiar și atunci, sunt sigur că planul își va pierde vitalitatea, va înceta de a mai fi ceva viu, dacă nu va fi dus mai departe de acel soi de interes comun, care îi face totdeauna pe oameni să găsească mijloace și căi de a se vedea, de a-și cunoaște între ei firea, purtările și chiar năravurile și felul de a vorbi. Ne-am înțelege mai bine și, îndrăznesc s-o spun, chiar ne-am plăcea mai mult.

— Și credeți că în felul acesta s-ar putea evita grevele?

— Ba nu. Speranța mea cea mai mare nu merge mai departe de atât – că poate s-ar reuși ca grevele să nu mai fie sursele amare, veninoase de ură de până acum. Un om mai optimist și-ar putea

închipui că relațiile mai apropiate și mai sincere între clase ar putea să ducă la dispariția grevelor. Dar eu nu sunt un optimist.

Deodată, ca și cum i-ar fi venit o nouă idee, se îndreptă spre colțul unde ședea Margaret și începu, fără altă introducere, ca și cum ar fi știut că ea ascultase tot ce spusese:

— Domnișoară Hale, am primit o cerere colectivă de la câțiva dintre oamenii mei – bănuiesc că este scrisă de mâna lui Higgins – comunicându-mi dorința lor de a lucra pentru mine, dacă voi mai putea fi vreodată în situația de a angaja oameni pe contul meu. E grozav din partea lor, nu-i așa?

— Da! Foarte frumos. Mă bucur să aud asta, zise Margaret, privindu-l drept în față cu ochii ei expresivi și apoi plecându-i în jos sub privirea lui elocventă.

Se uită la ea câteva clipe, ca și cum n-ar fi știut prea bine ce vroia. Apoi oftă și spuse:

— Știam că îți va face plăcere.

După care se întoarse și, nu mai discută cu ea toată seara, până când îi ură „noapte bună", pe un ton protocolar.

Când domnul Lennox își luă rămas bun, Margaret zise, roșind fără să vrea și cu oarecare șovăială:

— Pot să-ți vorbesc mâine? Vreau să-ți cer ajutorul într-o problemă.

— Firește. Pot să vin la orice oră vrei. Îmi face o nespusă plăcere să-ți pot fi de folos. La unsprezece? Foarte bine.

Ochii lui străluceau de încântare. Începea să se bizuie pe el! Se părea că foarte curând va dobândi certitudinea de care avea nevoie pentru a o putea cere din nou în căsătorie.

CAPITOLUL LII

„GONEȘTE NORII”

„La bucurie sau durere,
În viitor, ca și acum,
Vom merge pe același drum.”

ANONIM

A DOUA ZI DIMINEAȚA, Edith umbla prin casă în vârful picioarelor și îi interzise lui Sholto să vorbească cu glas tare, ca nu cumva vreun zgomot mai puternic să întrerupă discuția din salon. Se făcuse ora două și ei încă mai ședeau acolo, cu ușile închise. Apoi se auziră pașii unui bărbat coborând scările; și Edith scoase capul din salon.

— Ei, Henry? zise ea, cu o privire întrebătoare.

— Ce-i?, întrebă el, destul de sec.

— Rămâi la masă!

— Nu, mulțumesc, nu pot. Și așa am pierdut prea mult timp aici.

— Atunci, încă nu s-a aranjat! se arătă Edith dezamăgită.

— Nu! câtuși de puțin. Și nu se va aranja niciodată, dacă e vorba de ceea ce crezi tu. Nu se va întâmpla niciodată, Edith, așa că nu te mai gândi la asta.

— Dar ar fi fost atât de plăcut pentru noi toți, stărui Edith. M-aș simți liniștită tot timpul în privința copiilor, dacă aș avea-o pe Margaret aproape. Așa, însă, mi-e teamă mereu că va pleca la Cadiz.

— O să caut, când o să mă însor, o fată care să se priceapă la copii. Asta-i tot ce pot face. Domnișoara Hale nu mă vrea. Și n-am

de gând s-o rog.

— Atunci, despre ce ați vorbit?,

— Despre o mie de lucruri pe care nu le-ai înțelege: investiții, închirieri și valoarea terenurilor.

— Oh, pleacă de-aici, dacă asta-i tot. Sunteți niște neghiobi amândoi, dacă ați vorbit tot timpul despre asemenea lucruri plicticoase.

— Foarte bine. Vin din nou mâine și-l aduc cu mine și pe domnul Thornton, ca să mai discutăm cu domnișoara Hale.

— Domnul Thornton? Ce treabă are el?

— E chiriașul domnișoarei Hale, zise domnul Lennox, întorcându-se să plece. Și vrea să renunțe la contract.

— Oh, foarte bine. Nu-mi mai da amănunte, căci tot nu înțeleg nimic.

— Singurul amănunt pe care aș vrea să-l înțelegi este să ne lași la dispoziție salonașul din spate, ca astăzi. În general, copiii și slujnicele se vântură atâta, încât nu pot să explic nicio treabă ca lumea; și aranjamentele pe care le vom face mâine sunt foarte importante.

Nimeni nu a știut vreodată de ce domnul Lennox nu a mai venit la întâlnirea de a doua zi. Domnul Thornton a sosit punctual; după ce l-a făcut să aștepte aproape o oră, Margaret a intrat, foarte palidă și neliniștită.

Începu să vorbească grăbit:

— Îmi pare rău că domnul Lennox nu este aici – el ar fi putut să rezolve lucrurile mai bine decât mine. M-a sfătuit în această…

— Îmi pare rău că am venit, dacă te deranjează. Să mă duc la biroul domnului Lennox și să încerc să-l găsesc?

— Nu, mulțumesc. Vroiam să-ți spun ce rău îmi pare că n-o să te mai am chiriaș. Dar domnul Lennox spune că lucrurile se pot aranja…

— Domnul Lennox nu prea știe cum stau lucrurile, zise domnul Thornton cu glas calm. Fericit și norocos în tot ce întreprinde, nu

înțelege ce înseamnă să te pomenești azvârlit, când nu mai ești tânăr, înapoi în punctul de unde ai plecat, având nevoie de energia entuziastă a tinereții – să simți că ți-a trecut jumătate din viață și n-ai realizat nimic – și să nu rămână nimic din ocaziile irosite decât amintirea amară a ceea ce a fost. Domnișoară Hale, aș prefera să nu aflu părerea domnului Lennox despre treburile mele. Oamenii fericiți și prosperi sunt prea repede dispuși să privească cu ușurință eșecurile altora.

— Ești nedrept, zise Margaret cu blândețe. Domnul Lennox mi-a spus doar că, după părerea lui, există o mare probabilitate să redobândești – mai mult chiar decât, să redobândești – tot ce ai pierdut. Nu vorbi până nu am terminat – te rog, nu vorbi! Și, recăpătându-și stăpânirea de sine, răsfoi grăbită, cu mâinile tremurând, printre niște acte juridice și extrase de cont. Oh, iată-l! și – mi-a întocmit o ofertă – aș fi vrut să fie aci ca să ți-o explice mai bine – din care rezultă că, dacă ai vrea să împrumuți bani de la mine, o mie opt sute și cincizeci de lire, care stau degeaba la bancă și îmi aduc doar o dobândă de doi și jumătate la sută – ai putea să-mi plătești o dobândă mult mai bună și să mențiii în funcțiune fabrica Marlborough.

Glasul i se limpezise și suna acum mai ferm. Domnul Thornton nu scoase o vorbă, iar Margaret tot continua să caute un document pe care erau trecute clauzele de garanție; căci ținea mult ca totul să fie socotit un simplu aranjament de afaceri, în care principalul avantaj era de partea ei. Și tot căutând actul, deodată inima i se opri în loc, auzind intonația cu care i se adresă domnul Thornton. Cu glas răgușit, tremurând de patimă și tandrețe, o chemă:

— Margaret!

O clipă doar își ridică privirea; dar se grăbi imediat să-și ascundă ochii luminoși, îngropându-și fața în mâini. Dar el, pășind mai aproape, o imploră din nou cu glas tremurător:

— Margaret!

Ea își lăsă capul și mai jos, fața îi era acum ascunsă de tot,

aproape rezemată pe masa din fața ei. El se apropie. Îngenunche lângă ea, pentru a-i putea șopti la ureche; murmură – rostind cu greu cuvintele:

— Ia seama. Dacă nu spui nimic, am să-mi închipui cu neobrăzare că ești a mea. Gonește-mă imediat, dacă trebuie să plec – Margaret!

La această a treia chemare, ea își întoarse spre el fața, încă îngropată în mâinile-i delicate și albe și o rezemă de umărul lui, ascunzându-și-o. Dar pentru el era atât de minunat să-i simtă obrazul catifelat lângă al său, încât parcă nici nu mai dorea să-i vadă îmbujorarea sau ochii drăgăstoși. O strânse lângă el. Și amândoi nu scoteau nicio vorbă. În cele din urmă ea murmură, cu glasul frânt:

— Oh, domnule Thornton, nu sunt vrednică!

— Nu ești vrednică! Nu-ți bate joc de propriul meu sentiment de nevrednicie.

După câteva clipe, îi desfăcu cu blândețe mâinile de pe față și îi așeză brațele așa cum le ținuse ea atunci când îl apărase de răzvrătiți.

— Îți amintești, iubirea mea? murmură el. Și cum te-am răsplătit a doua zi cu insolență?

— Îmi amintesc cât de nedrept ți-am vorbit – doar atât.

— Uită-te! Ridică-ți capul. Vreau să-ți arăt ceva!

Ea își ridică ochii spre el, îmbujorată de sfială.

— Știi ce trandafiri sunt aceștia? zise el, scoțându-și portofelul, în care se aflau câteva flori presate.

— Nu! răspunse ea cu inocență, dar și plină de curiozitate. Ți le-am dat cumva eu?

— Nu! încrezută mică, nu mi le-ai dat. Dar se prea poate să fi purtat surate de-ale acestor trandafiri.

Ea se uită la flori, o clipă cuprinsă de uimire, apoi surâse ușor, zicând:

— Sunt din Helstone, nu-i așa? Cunosc crestăturile adânci din

jurul petalelor. Oh, ai fost acolo? Când ai fost?

— Vroiam să văd locurile unde a crescut Margaret ca să devină cea de acum; și am fost în perioada cea mai grea, când nu mai nădăjduiam să fie vreodată a mea. Am fost acolo când m-am întors de la Havre.

— Trebuie să mi le dai, spuse ea, încercând să i le tragă ușor din mână.

— Foarte bine. Numai că trebuie să-mi plătești pentru ele!

— Cum o să-i pot spune vreodată mătușii mele? șopti ea, după un răstimp de tăcere plină de încântare.

— Lasă-mă să-i vorbesc eu.

— Oh, nu! Trebuie s-o anunț eu singură – dar ce-o să spună?

— Pot să ghicesc. Prima exclamație va fi: „Bărbatul acela!"

— Taci! zise Margaret. Căci altfel o să imit și eu glasul indignat al mamei tale când o să spună: „Fata aceea!".

=Sfârşit=